

กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล

มนตรี จุ้ยม่วงศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชานิเทศศาสตร์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2563

Paradigm of Thai Investigative News in Digital Journalism Era

Montree Juimongsri

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts
Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University**

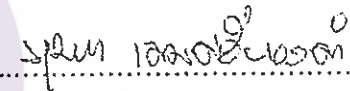
2020

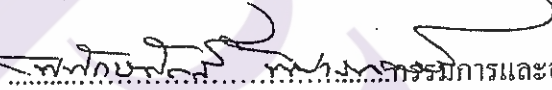
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (นิเทศศาสตร์)

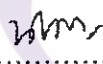
หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล
เสนอโดย นายมนตรี จุ้ยม่วงศรี
หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

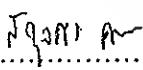

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุบผา เมฆศรีทองคำ)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา วงจริระ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิธิดา แสงสิงแก้ว)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุลศรี ศรีสารคาม)

คณะนิเทศศาสตร์รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(อาจารย์กอบกิจ ประดิษฐผลพานิช)

วันที่ ๒๓ เดือน ๑๑.๐ พ.ศ. ๒๕๖๖

หัวข้อคุณูปนิพนธ์	กระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล
ชื่อผู้เขียน	มนตรี จุ้ยม่วงศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภาภย์
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้คำว่า “กระบวนการที่คน” ซึ่งเป็นทักษะแม่บททางความคิดอันเป็นต้นตอของเกิดของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของสังคม ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” มาใช้เป็นกรอบในการศึกษากับกลุ่มนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนผู้ผลิตข่าวทางเฟซบุ๊ก จำนวนรวมทั้งสิ้น 38 คน และศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลักและสื่อเฟซบุ๊ก ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในส่วนของสื่อกระแสหลัก และข่าวที่เผยแพร่ในสื่อเฟซบุ๊ก รวมจำนวน 19 ชิ้นข่าว

จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีวิจัยทั้ง 2 วิธีดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีการสื่อสารในยุคดิจิทัล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนของไทยอย่างเห็นได้ชัดเจน กลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ให้ความสำคัญในการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันน้อยลง ส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ในการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เปิดโปง ระวังยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคม ตามหลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional theory) และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมในการทำงานของสื่อมวลชนภายใต้หลักการทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) ขณะที่นโยบายข่าวในปัจจุบัน มุ่งนำเสนอข่าวตามกระแสหรือเร้าอารมณ์ความสนใจของผู้อ่านผู้ชมเป็นหลัก มีผลทำให้อุดมการณ์จิต

วิญญานการสื่อสารมวลชนที่เคยถูกยกย่องให้เป็นฐานันดรที่สี่ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป จากการมุ่งมั่นทำข่าวเพื่อนำเสนอความจริงปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ เป็นการทำงานเพื่อตอบสนองรายได้ผลตอบแทนทางธุรกิจถือเป็นหลักสำคัญ

ในขณะที่การกำหนดควาระข่าวสารตามแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในทางวารสารศาสตร์ที่เคยเป็นมาไม่ได้เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนในสื่อกระแสหลักอีกต่อไป แนวคิดดังกล่าวนี้ถูกท้าทายด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคดิจิทัลที่ทำให้ประชาชนมีช่องทางเลือกรับข่าวสารมากมายเอื้อให้เป็นที่ตั้งผู้ส่งและรับสารในเวลาเดียวกัน สื่อกระแสหลักจำเป็นต้องปรับตัวนำเสนอข่าวไปตามความสนใจของผู้รับสารเพื่อนำไปสู่ยอดจำนวนผู้อ่านผู้ชมที่จะสร้างผลตอบแทนรายได้เม็ดเงินโฆษณาที่จะเข้ามาช่วยหล่อเลี้ยงธุรกิจให้อยู่รอด ขณะที่สื่อในเฟซบุ๊กก็ได้รับประโยชน์จากการมาของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้กลายเป็นมาส่วนหนึ่งของผู้ร่วมผลิตและนำเสนอข่าวเช่นกัน

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นถึงแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนไทย แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีมิติเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานราชการและผู้มีอำนาจในสังคมไทย

Dessertation Title	Paradigm of Thai Investigative News in Digital Journalism Era
Author	Montree Juimongsri
Thesis Advisor	Assistant professor Dr.Kanyarat Hongworranan
Co-Thesis Advisor	Assistant professor Dr.Phithaksak Thisaphak
Department	Communication Arts
Academic Year	2020

Abstract

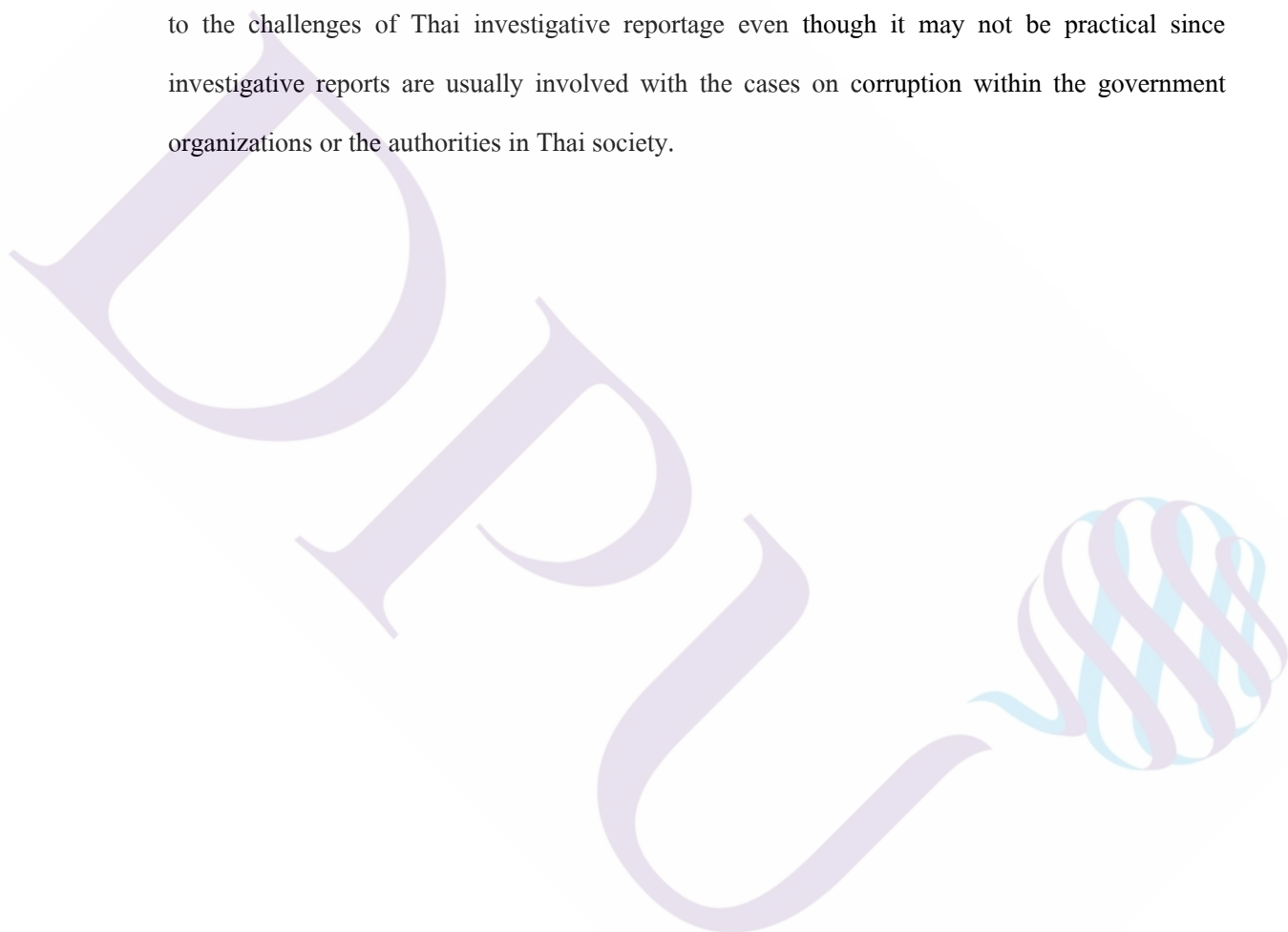
This qualitative research on "The Paradigm of Thai Investigative Journalism in an Age of Digital Media" begins with the word "Paradigm" which involves comprehension, practice and valuation of news production and consumption to be used as the framework of exploration. The semi-structured in-depth interview with 38 participants, including news reporters, news editors-in-chief, and other related groups including Facebook reporters, is a main research method. Additionally, the content analysis on news coverage, including those received notable awards from mainstream news organization and those from Facebook, is also used.

Findings reveal that communication technologies in the digital age significantly influence the paradigm of Thai investigative journalism. The mainstream media have given less attention to producing and distributing investigative reportage involving corruption in the society as known as the Functional Theory and Social Responsibility Theory of Journalism. Instead, nowadays news coverage mainly focuses on trending or exciting news that would gain attention from its reader and audience. This phenomenon effects the ideology of journalism which is recognized as the Fourth Estate, from playing a crucial role in public interest to the focus of business success.

While the traditional model of contents has also not been providing by the mainstream media but were challenged by the impact of communication technologies in the digital age where

the audience can also participate in news production. The mainstream media could not avoid adjusting itself to the content that would grab the most attention of the audience and maximizing profit through advertisement to keep continuing the business. At the same time, Facebook has also benefited from communication technologies and became part of the production and distribution.

In addition, this research also points out the way to encourage, support and the solutions to the challenges of Thai investigative reportage even though it may not be practical since investigative reports are usually involved with the cases on corruption within the government organizations or the authorities in Thai society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” เล่มนี้ ถ้าเปรียบเป็นภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ก็ต้องนับว่าภาพยนตร์ภาคสองต่อจากวิทยานิพนธ์เล่มแรกของข้าพเจ้าที่มีชื่อเรื่องว่า “พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ในช่วงการศึกษาระดับปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตแห่งนี้เช่นกัน

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ทั้งสองเรื่องนี้ มีเหตุผลหลักที่ยึดโยงร้อยเรียงเชื่อมต่อกัน คือ การมุ่งศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในช่วงยุคสื่อดั้งเดิม จนถึงการเปลี่ยนผ่านก้าวเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเภทข่าวที่ข้าพเจ้านิยมชมชอบด้วยความรักและศรัทธา ในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมาตลอดระยะเวลากว่า 17 ปี บนพื้นฐานความเชื่อมั่นว่า ข่าวเชิงสืบสวนคือ อาวุธสำคัญของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” คอยปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ว่าจะวันเวลาจะผ่านไปก็ยุคสมัยก็ตามที

สำหรับงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ที่สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากผู้มีพระคุณหลายท่าน เริ่มตั้งแต่ รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิร โสภณ อาจารย์ผู้ให้ข้อคิดทางด้านวิชาการและวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นประโยชน์นำมาใช้ต่อยอดในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเล่มนี้ คุณ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย อาจารย์ในวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้เป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจในการทำข่าวเชิงสืบสวนของข้าพเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม อาจารย์ผู้เป็นต้นแบบในการทำงานวิจัย และเป็นผู้เริ่มต้นจุดประกายความคิดในการเลือกศึกษาหัวข้องานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินัน นุญภาพ คอมมอน อาจารย์ผู้คอยชี้แนะแนวทางการทำวิจัย และขัดเกลาชิ้นงานวิจัยเล่มนี้ให้กระชับตรงประเด็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมไปถึง คณาจารย์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน เพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เริ่มเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการศึกษาในตอนต้นจนถึงปัจจุบัน และเพื่อนพี่น้องพี่ในสายวิชาชีพสื่อมวลชนทุกท่าน ที่มีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ด้วย

ส่วนบุคคลสุดท้ายที่ข้าพเจ้า ต้องขอระลึกถึงความกรุณาอย่างมากที่สุด คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภาคย์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้ความรู้ ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาตั้งแต่ต้นจนจบ ทุกอย่างสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

“ผมจะให้ทุกอย่าง จะสอนทุกอย่างที่ผมมีให้แก่คุณ”

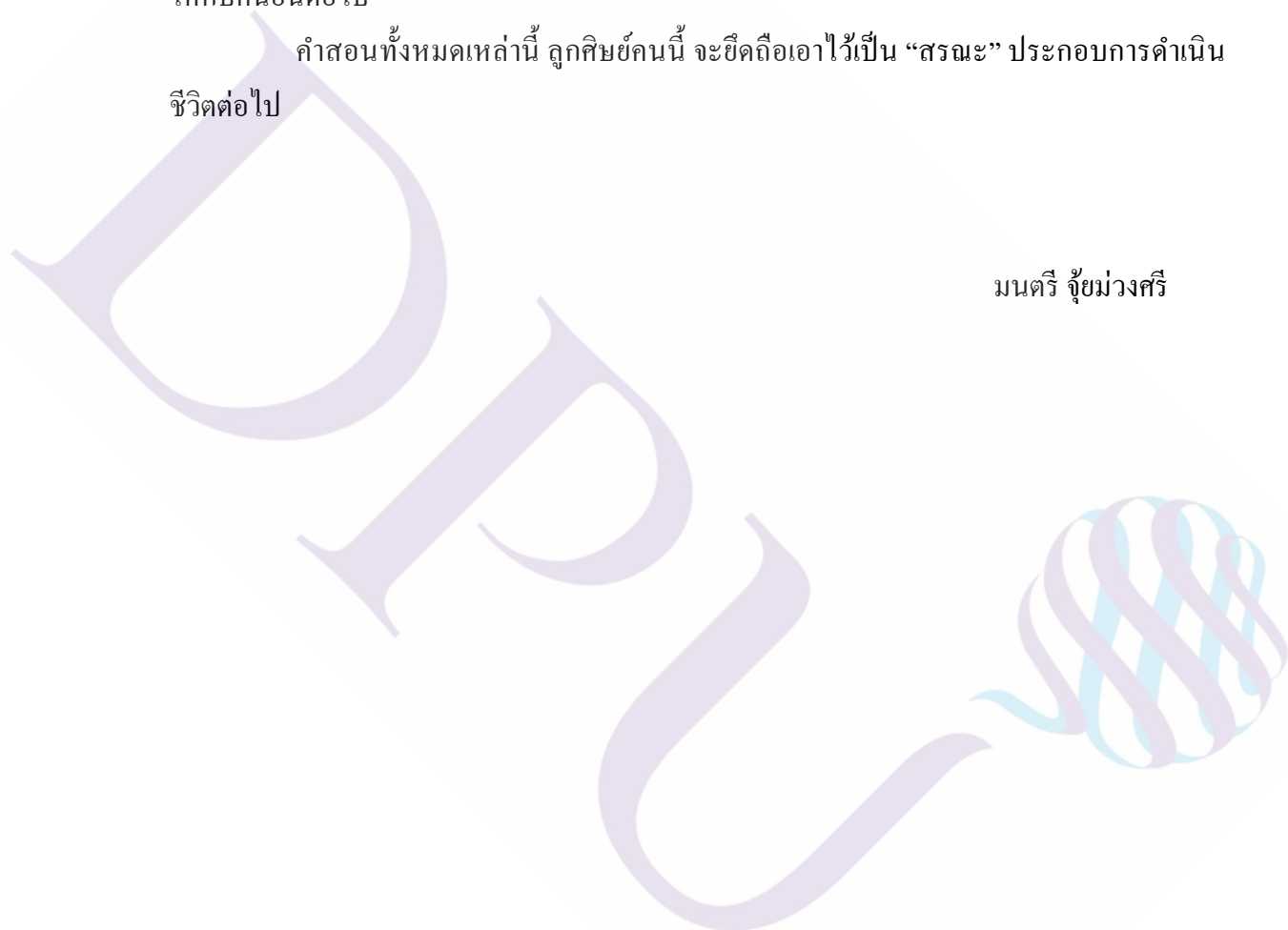
“เวลามาปฏิบัติงานวิจัย คุณไม่ต้องนำอะไรมาให้ผม แม้กระทั่งน้ำเปล่า”

“คนต้องอย่าหยุดนิ่ง ต้องเขย่าเข้าไว้ จะได้ไม่นอนก้น เหมือนกับยา ถ้าเราไม่เขย่าขวด เก็บไว้นานๆ มันก็เสื่อม”

“หวังว่าสิ่งที่คุณโอ้ได้เรียนรู้มาโดยตลอดในช่วงเวลาการทำวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ทั้งด้านการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย และด้านการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษางานวิจัยให้กับคนอื่นต่อไป”

คำสอนทั้งหมดเหล่านี้ ลูกศิษย์คนนี้จะยึดถือเอาไว้เป็น “สรณะ” ประกอบการดำเนินชีวิตต่อไป

มนตรี จุ้ยม่วงศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ครอบคลุมทัศน์ : ที่มาและความหมาย.....	1
1.2 ข่าวยิงสืบสวน:ที่มาและความสำคัญ.....	4
1.3 ความจำเป็นของการศึกษาครอบคลุมทัศน์ข่าวยิงสืบสวนในยุควารสาร ศาสตร์ดิจิทัล.....	6
1.4 เหตุผลของการศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับข่าวยิงสืบสวนเพื่อค้นหากระบวนการ ทัศน์วารสารศาสตร์ยุคดิจิทัล.....	9
1.5 วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย.....	19
1.6 คำถามวิจัย.....	20
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
1.8 นิยามศัพท์.....	21
1.9 การนำเสนองานวิจัย.....	23
บทที่	
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
2.1 แนวคิดข่าวยิงสืบสวน.....	24
2.2 แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์.....	38
2.3 ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด.....	68
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	73
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	104

บทที่		
3.	ระเบียบวิธีวิจัย.....	106
3.1	วิธีการเก็บข้อมูล การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล และวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล....	106
3.2	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	123
3.3	วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย.....	125
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล.....	126
บทที่		
4.	ผลการศึกษาระบบทัศนของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน.....	128
4.1	กลุ่มนักข่าว.....	128
4.2	กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว.....	153
4.3	กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน.....	184
4.4	ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระบบทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ.....	229
บทที่		
5.	ผลการศึกษาระบบทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก.....	235
5.1	ระบบทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีคิด”	236
5.2	ระบบทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”	245
5.3	ระบบทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”	257
บทที่		
6.	ผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสและกลุ่ม ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก.....	269
6.1	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก.....	270
6.2	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก.....	310

6.3 ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในเนื้อหาข่าว ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิง สืบสวนทางเฟซบุ๊ก	351
---	-----

บทที่

7. แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิง สืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล.....	360
7.1 กลุ่มนักข่าว.....	360
7.2 กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว.....	364
7.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน.....	368
7.4 กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก.....	374

บทที่

8. อภิปรายผลวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	382
8.1 กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทยในยุคสื่อดิจิทัล.....	382
8.2. แนวโน้มข่าวเชิงสืบสวนไทยยุคดิจิทัล ภายใต้หลักปรัชญาด้านวารสาร ศาสตร์.....	398
8.3 แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคข่าวเชิงสืบสวน ของไทย.....	402
8.4 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย.....	406
8.5 ข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	407
8.6 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	408

บทที่ 1

บทนำ

1.1 กระบวนทัศน์: ที่มาและความหมาย

คำว่า “กระบวนทัศน์” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า “Paradigm” ถูกกล่าวถึงในแวดวงวิชาการอย่างกว้างขวางมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 58 ปีแล้ว นับตั้งแต่ โทมัส เอส. คูห์น (Thomas S. Kuhn) นักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ เป็นผู้เริ่มต้นเปิดประเด็นนำคำนี้มาอธิบายตีความให้ความหมายเชิงวิชาการในหนังสือชื่อ “Structure of Scientific Revolution” ในปี ค.ศ.1962 ว่า “กระบวนทัศน์” มี 2 ลักษณะสำคัญ คือ เป็นกรอบความรู้กรอบวิธีคิด หรือเป็นความเชื่อ ค่านิยม วิธีการ ที่คนในวงการเดียวกันยึดถือร่วมกันคล้ายกับคำว่า “โลกทัศน์” (ชาย โพธิ์สิตา, 2547) ขณะที่ “กระบวนทัศน์” ยังนับเป็นผลสำเร็จทางวิทยาศาสตร์ที่มีการวางรากฐานอย่างมั่นคง เป็นแบบอย่างในการมองปัญหา วิธีแก้ปัญหาค้นคว้า และยังเป็นรากฐานสำหรับการปฏิบัติต่อไปด้วย ซึ่งผลสำเร็จทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวถูกเรียกว่า “วิทยาศาสตร์แบบฉบับ” (Normal Science) มีอิทธิพลเหนือความคิด ความเชื่อ ค่านิยม การปฏิบัติของกลุ่มคนส่วนใหญ่ในช่วงเวลาหนึ่ง (Kuhn, 1970 อ้างถึงใน ทรงภพ ขุนมธุรส, 2558; ชลดา บุญฉะอินทร์, 2550) และผลจากการที่แนวคิดคำว่า “กระบวนทัศน์” ของโทมัส เอส. คูห์น ดังกล่าว มีลักษณะเด่นอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ วิธีวิทยา (Methodology) ที่จับต้องได้ชัดเจน จึงทำให้ได้รับความสนใจและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อนักวิชาการยุคสมัยต่อมา ถูกนำไปใช้และมีการให้นิยามความหมายไปอย่างหลากหลายมากขึ้น

พัฒนาการความหมายของคำว่า “กระบวนทัศน์” (Paradigm) เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1997 เมื่อ Capra (อ้างถึงใน ชลดา บุญฉะอินทร์, 2550; อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2546) นักฟิสิกส์และนักปรัชญาสังคมชาวออสเตรเลีย ได้ให้นิยามความหมายใหม่ว่า “กระบวนทัศน์” คือ ชุดแนวคิด (Concepts) ค่านิยม (Values) ความเข้าใจรับรู้ (Perceptions) และการปฏิบัติที่มีร่วมกันของกลุ่มคน ที่ก่อตัวเป็นแบบแผนของทัศนคติอย่างเฉพาะแบบหนึ่งเกี่ยวกับความจริง (Reality) เป็นฐานของวิถีการจัดการตนเองของชุมชน ซึ่งมีขอบเขตความหมายกว้างขวางกว่าของ โทมัส เอส. คูห์น สามารถเชื่อมโยงมิติทางสังคม ก่อตัวเป็นวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ระบบวิธีคิดของคนในสังคมทั้งหมด เป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ส่งผลทำให้อิทธิพลคำว่า “กระบวนทัศน์” ขยายพื้นที่ครอบคลุมปริมาตรของสังคมทั้งหมด มิใช่เพียงด้านวิทยาศาสตร์หรือเป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ อีกต่อไป ขณะเดียวกันนักวิชาการสายสังคมศาสตร์ก็เปิดรับคำว่า “กระบวนทัศน์” เข้ามาเป็นกรอบวิธีคิดและแนวทางในการศึกษาวิจัยหัวข้อต่าง ๆ อย่างแพร่หลายด้วยเช่นกัน โดยความหมายคำว่า “กระบวนทัศน์” ในเชิงสายสังคมศาสตร์นั้น เป็นไปในทางปรัชญาว่าด้วยเรื่องของญาณวิทยา

(Epistemology) ที่เป็นการมองโลกหรือการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมนำไปสู่การเกิดแนวคิด (Concept) ต่อการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีคุณค่าและความหมายในช่วงเวลาหนึ่งอย่างไร (Guba & Lincoln, 1998; บุญยस्थ्य อเนกสุข, 2549) เป็นการทำความเข้าใจวิถีชีวิตการมองโลกของมนุษย์ในลักษณะเป็นทักษะแม่บททางความคิด อันเป็นต้นตอต่อเกิดของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของชุมชนนั้น ทั้งในเรื่อง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ก่อให้เกิดการชี้แจงความเข้าใจปัญหา ความเชื่อพื้นฐาน กระบวนการ วิธีการ แนวคิด ทฤษฎี และเครื่องมือต่าง ๆ ในการแสวงหาคำอธิบายความจริง (Smith & Barker อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2546; ประสาน ต่างใจ, 2545; เสรี พงศ์พิศ, 2547; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

สำหรับกระบวนการทำงานของคำว่า “กระบวนการทัศน์” นั้น ตามแนวคิดของ โจเอล อาร์เธอร์ บาร์เกอร์ (Joel Arthur Barker) ที่ระบุว่า เป็นชุดของกฎและกติกา ทำหน้าที่ 2 ประการ คือ (1) ทำหน้าที่วางหรือกำหนดกรอบ (2) ทำหน้าที่บอกเราว่า “ควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรภายในกรอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จ” รวมไปถึง “เราวัดความสำเร็จนั้นอย่างไร” ถูกนำไปใช้อ้างอิงในงานวิจัยหัวข้อเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์มากที่สุด (วันชัย วัฒนศัพท์, 2561) เพราะสามารถอธิบายกระบวนการทำงานของกระบวนการทัศน์เป็นเหตุเป็นผลเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ภายใต้อรรถาธิบายและกระบวนการทำงานของคำว่า “กระบวนการทัศน์” ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลไว้ดังที่อธิบายไปแล้ว หากนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “ข่าว”(News) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อสาธารณะจะพบว่าหลักการทางด้านวารสารศาสตร์ (journalism) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักการเสนอข่าวและสถานการณ์ปัจจุบันให้ผู้อ่านได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เที่ยงธรรม (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556) มักจะถูกกล่าวถึงจากคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนว่าเป็นกรอบความรู้ กรอบวิธีคิด เกี่ยวกับวิธีการทำงานข่าวของสื่อมวลชนที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปมาตลอดนับตั้งแต่ยุคอดีตสืบเนื่องต่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน

ขณะที่การให้คำนิยามของนักวิชาการในสายสังคมศาสตร์ ที่ระบุว่า “กระบวนการทัศน์” เป็นทักษะแม่บททางความคิด อันเป็นต้นตอต่อเกิดของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของชุมชนทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” นั้น หากนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการทำงานข่าว จะพบว่ากระบวนการทำงานของข่าวจะเริ่มต้นจาก “วิธีคิด” ของ นักข่าว กองบรรณาธิการ บรรณาธิการ ในการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นข่าวตามนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่ออื่น ๆ จากนั้นก็นำไปสู่ “วิธีปฏิบัติ” ซึ่งก็คือกระบวนการทำข่าวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริงต่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ใดก็ตามที่

เกิดขึ้นในสังคม และเมื่อผ่านขั้นตอนกระบวนการทำข่าวเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะนำมาสู่ “วิธีให้คุณค่า” ซึ่งก็คือขั้นตอนการนำเสนอข่าว ตามนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนแห่งนั้น โดยในส่วนของสื่อหนังสือพิมพ์ตัวชี้วัดที่สำคัญจะอยู่ที่ข่าวชิ้นไหนก็ตามที่กองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการเห็นว่ามีความสำคัญมากที่สุด จะได้เป็นข่าวนำหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ได้พื้นที่ในการนำเสนอมากกว่าข่าวอื่น และยังได้พื้นที่นำเสนอข้อมูลเชิงลึกในรูปแบบรายงานพิเศษ รวมไปถึงบทความในหน้าหนังสือพิมพ์ด้วย แต่ถ้าเป็นสื่อโทรทัศน์ตัวชี้วัดสำคัญจะอยู่ที่ช่วงเวลา และระยะเวลาในการแพร่เผยออกอากาศ หากข่าวชิ้นไหนมีความสำคัญมากจะได้เผยแพร่ออกอากาศในช่วงเวลาที่มีผู้ชมจำนวนมากที่สุด มีช่วงเวลายาวนาน และยังได้ช่วงเวลาในการนำเสนอข้อมูลข่าวเพิ่มเติมในรูปแบบรายการสัมภาษณ์หรือทำรายงานสัปดาห์พิเศษด้วย

นอกจากนี้ ในกระบวนการผลิตข่าวและนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น เป็นที่รับทราบกันทั่วไปว่า ถ้าหากข่าวชิ้นใดที่นักข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชนเสาะแสวงหามาเสนอต่อสาธารณะชนเป็นประเด็นข่าวใหญ่ เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในโครงการสำคัญวงเงินลงทุนนับพันล้านบาท หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดประทุพถุติมิชอบในข่าวเป็นนักการเมือง ข้าราชการ หรือเอกชน ที่มีชื่อเสียงในสังคม องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งนั้นจะให้ความสำคัญสนับสนุนกระบวนการผลิตข่าวและนำเสนอข่าวชิ้นนั้นของนักข่าวอย่างเต็มที่ และภายหลังจากนำเสนอข่าวถ้าหากมีผลความเปลี่ยนแปลงจากข่าวเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจน โครงการที่ถูกตรวจสอบพบว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันถูกเปิดโปงระงับยับยั้งไม่ให้เกิดการต่อหรือยกเลิกไป ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในข่าวถูกตรวจสอบและลงโทษตามกระบวนการทางกฎหมาย ข่าวชิ้นนั้นก็จะได้รับการคัดเลือกจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งข่าวเข้าประกวดชิงรางวัลข่าวจากเวทีประกวดข่าวขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนแต่ละประเภทของสื่อด้วย และข่าวประเภทนี้ก็มักจะได้รับพิจารณาให้รางวัลมาโดยตลอด เพราะนอกจากจะเป็นข่าวที่แสดงออกถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์แล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แสดงออกถึงการทำหน้าที่สุนัขเฝ้าบ้าน (Watch dog) คอยสอดส่องดูแล เฝ้าระวังระไว ตรวจสอบดูแลผลประโยชน์ของสังคมด้วย (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556) ซึ่งข่าวประเภทที่กล่าวถึงในที่นี้ ก็คือ “ข่าวเชิงสืบสวน” นั่นเอง

1.2 ข่าวเชิงสืบสวน: ที่มาและความสำคัญ

“ข่าวเชิงสืบสวน” หรือที่คนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชน เรียกว่า “ข่าวเจาะ” นั้น ถูกศึกษาค้นพบว่า เริ่มต้นเกิดขึ้นเป็นทางการครั้งแรกในประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2408 ภายหลังจากที่ นายแพทย์แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ได้นำสัญญาฉบับอากรสุราระหว่างมองซิเออโอ บาร์เต้ กงสุลฝรั่งเศส กับนายอากรสุราของไทย (หลวงบริบูรณ์สุรากร) ที่อนุญาตให้มีการขายสุรา ฝรั่งเศสในบางกอก มาเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของประเทศไทยที่มีชื่อว่า “บางกอก เรคคอร์ดเดอร์” (Bangkok Recorder) ซึ่งนายแพทย์บรัดเลย์เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ (ส.พลายน้อย อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2560, น. 55) หลังจากที่ก่อนหน้านี้ได้ตีแผ่เบื้องหลังข่าวข้าราชการฝรั่งเศสในกรุงไช่งอน ละเมิดพระราชอำนาจพระมหากษัตริย์สยามลอบทำสัญญาลับกับ เขมรประกาศให้การคุ้มครองกษัตริย์เขมร ทั้งที่ในระหว่างนั้นแผ่นดินเขมรกำลังตกเป็นประเทศราชของสยามอยู่ (สมหมาย ปาโรจันต์, 2537, น. 45) โดยการนำสัญญาฉบับอากรสุรามาเผยแพร่ดังกล่าว มีลักษณะเป็นการเปิดโปงตีแผ่ความจริงเข้าข่ายตรงตามความหมายลักษณะการรายงานข่าวเชิงสืบสวนที่ว่า เป็นข่าวซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวพันกับการขุดคุ้ยข้อมูลที่ถูกปิดบัง และเปิดโปงข้อมูลนั้นให้สาธารณชนรับรู้ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550, น. 68) จึงทำให้ข่าวชิ้นนี้นับเป็นข่าวเชิงสืบสวนชิ้นแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และหากนับรวมระยะเวลาตั้งแต่ข่าวชิ้นนี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2408 สืบเนื่องต่อมาจนถึงยุคสมัยปัจจุบันในปี พ.ศ.2563 เท่ากับว่า “ข่าวเชิงสืบสวน” ดำรงคงอยู่ในประเทศไทยมาแล้วเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 155 ปี

ส่วนเหตุผลที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวน ถูกคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชน เรียกว่า “ข่าวเจาะ” นั้น เป็นเพราะว่าข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่มุ่งเน้นการอธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง เหตุการณ์แตกต่างจากข่าวกระแสรายวันทั่วไป หรือที่เรียกว่า “ข่าวประจำวัน” (Routine News) หรือ “ข่าวตามเนื้อผ้า” (Straight-Forward News Reporting) ที่นักข่าวเห็นอย่างไรก็รายงานข่าวไปตามนั้น (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ, 2539, น. 77) โดยข่าวเชิงสืบสวนหรือข่าวเจาะนั้น นักข่าวจะต้องเข้าไปตรวจสอบติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึกขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) ขณะที่ผู้มีอำนาจที่ปรากฏพฤติกรรมกระทำการทุจริตประพฤติมิชอบในข่าวลือแล้วแต่ถูกตั้งกรรมการสอบสวนและตัดสินลงโทษตามความผิด หรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศ เห็นได้จากตัวอย่างผลงานข่าวเชิงสืบสวนสำคัญหลายชิ้นในประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล อาทิ ข่าว “โค่นขบวนการงานยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2541 นายรักเกียรติ สุขชนะ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ประกาศลาออกจากตำแหน่ง

และถูกสอบสวนดำเนินคดีในข้อหาเรียกรับสินบนและรัวรายผิดปกติ ส่วนข้าราชการถูกตั้งกรรมการสอบสวนและลงโทษทางวินัย, ข่าว “ฝ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายนหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2549 นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และคนในครอบครัว ถูกสอบสวน และนำไปสู่การฟ้องร้องคดีในชั้นศาลยึดทรัพย์ จำนวน 46,373 ล้านบาท และข่าว “ฝ่าขบวนการคอร์รัปชันจํานำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2555 โครงการรับจํานำข้าวถูกยกเลิก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งมูลความผิด น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบปล่อยให้มีการทุจริตทำให้รัฐเสียหายจากโครงการรับจํานำข้าวเป็นจำนวนเงินหลายแสนล้านบาท รัฐมนตรี ข้าราชการ เอกชน ก็ถูก ป.ป.ช.ซึ่งมูลความผิดการระบายข้าวในโครงการรับจํานำ (มนตรี ชัยวัฒน์วัชร, อ่างแล้ว) ปัจจุบัน น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูกศาลออกหมายจับ และหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ (สำนักข่าวอิศรา, 2560)

ขณะที่ข่าวในต่างประเทศจีนสำคัญได้แก่ ข่าว “คดีวอเตอร์เกต” (Watergate) ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2515 ผลงานของ บ็อบ วู้ดเวิร์ด (Bob Woodward) และคาร์ล เบิร์นสไตน์ (Carl Bernstein) สองนักข่าวจากหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ ที่ร่วมกันสืบค้นข้อเท็จจริง แะรอยเส้นทางการเงินที่นำไปใช้ในปฏิบัติการโครงการเลือกตั้งของทีมงานประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน จนส่งผลทำให้ นิกสัน ต้องลาออกจากตำแหน่งไปในที่สุด ในวันที่ 8 สิงหาคม 2517 ซึ่งนับรวมเวลาที่หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ กัดไม่ปล่อยข่าวนี้และปิดข่าวได้สำเร็จเป็นเวลาถึง 26 เดือน จนได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ในที่สุด (นิตยสารสารคดี, 2555) และนับเป็นการลาออกครั้งแรกและครั้งเดียวของประธานาธิบดีในประวัติศาสตร์อเมริกัน หรือล่าสุดในปี พ.ศ.2558 ข่าว “ปานามา เปเปอร์ส” ผลงานของเครือข่ายผู้สื่อข่าวสืบสวนสอบสวนนานาชาติ (International Consortium of Investigative Journalists) หรือ ICIJ ที่ร่วมกับหนังสือพิมพ์ McClatchy กับ the Miami Herald ขุดคุ้ยข้อมูลเรื่องการปกปิดข้อมูลและเว้นภาษี การถือครองบริษัทนอกอาณาเขตของนักการเมือง นักธุรกิจ บุคคลที่มีชื่อเสียงทั่วโลก ที่ส่งผลทำให้ผู้นำประเทศอย่าง ซิโมน เดวิด กุนน์ ลอจสัน นายกรัฐมนตรีไอซ์แลนด์ ต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง เป็นต้น (พีพีทีวี, 2559)

ทั้งนี้ ผลจากการที่ข่าวเชิงสืบสวน เป็นรูปแบบการรายงานข่าวประเภทที่มุ่งเน้นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะออกมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้รับรู้รับทราบจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ช่วยหยุดยั้งการทุจริตคอร์รัปชัน จึงทำให้ข่าวเชิงสืบสวน ถูกระบุว่า เป็นข่าวที่แสดงถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยสมบูรณ์ เสมือนเป็นตัวแทนที่แสดงถึงพลังอำนาจของข่าวสาร สะท้อนบทบาทอิทธิพลของสื่อมวลชนใน

การต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เป็นธรรม กำจัดคนชั่ว และพฤติกรรมฉ้อฉล ทำให้เกิดความโปร่งใส อันเป็นอุดมการณ์ของสื่อมวลชนทุกแขนง และไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ (สมหมาย ปาจิณันต์, 2537, น. 25) มีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้สร้างปัญญาให้ประชาชน (ประเวศ วะสี อ้างถึงใน เสนาะ สุขเจริญ, 2548, น. 9) และยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ดังเช่น ความเห็นขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ที่ระบุว่า ข่าวเชิงสืบสวนมีส่วนสำคัญต่อเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพแห่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของบทบาทสื่อในฐานะสุนัขเฝ้าบ้านที่ขาดไม่ได้สำหรับสังคมประชาธิปไตย (Hunter อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2560, น. 126) และนั่นเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สื่อมวลชนมักถูกเรียกร้องจากนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและคนในสังคมทุกชั้นชนให้ทำข่าวเชิงสืบสวนกันมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่อดีตจนถึงกาลปัจจุบัน

1.3 ความจำเป็นของการศึกษากระบวนการค้นข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่สื่อดิจิทัล (Digital media) อย่างเต็มรูปแบบ โดยลักษณะเด่นของสื่อดิจิทัลที่ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์แบ่งแยกจากสื่อชนิดอื่น คือ การเข้ารหัสเป็นตัวเลขรหัสฐานสองในรูปแบบตัวเลข 0 และ 1 ที่ไม่ว่าตัวเลขแทนค่าข้อมูลจะมีกี่ตัวก็หลักก็ตาม ส่งผลทำให้ข้อมูลหรือเนื้อหาที่มีอยู่ในสื่อสามารถบีบอัดและจัดเก็บข้อมูลเนื้อหาในพื้นที่ขนาดเล็ก สามารถนำเสนอได้หลายช่องทาง (Platform) จากสื่อต้นทาง ขณะที่การเข้าถึงก็ทำได้รวดเร็ว ผู้รับสารสามารถอ่านหนังสือเล่มเดียวกันได้ทั้งบนอินเทอร์เน็ต หรือเครื่องอ่านจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในช่วงเวลาเดียวกัน รวมไปถึงการชมรายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ทั้งเรื่องผ่านทางโทรศัพท์มือถือ การหลอมรวมสื่อ (Convergence) สร้างประโยชน์มหาศาลทั้งในด้านกระบวนการผลิตและถ่ายทอดสด (พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภากรณ์, 2561)

ภายใต้บริบทการก้าวเข้าสู่สื่อดิจิทัลดังกล่าว หากพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงานข่าวของสื่อมวลชน ผ่านแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ซึ่งให้ความหมายตัว S คือ ผู้ส่งสาร (sender) M คือ ข้อมูลข่าวสาร (message) C คือ ช่องทางในการส่งสาร (channel) R คือ ผู้รับสาร (receiver) (Berlo, 1960 อ้างถึงใน พิระ จิรโสภณ, 2544) จะพบว่า สื่อมวลชนไทย ในฐานะผู้ส่งสารต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรและการทำงานให้เข้ากับสื่อดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งในส่วนของข้อมูลข่าวสาร และช่องทางในการส่งสาร โดยกลุ่มสื่อหนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีการเปิดเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข่าวสารสู่โลกออนไลน์ อีกช่องทางหนึ่ง หนังสือพิมพ์บางฉบับมีสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลเป็นของตนเอง มีการนำเทคโนโลยีการ

สื่อสารสมัยใหม่ เข้ามาช่วยในการนำเสนอข่าวสารให้ดึงดูดความสนใจจากผู้ชมผู้อ่านมากขึ้น (จุลสารราชดำเนินออนไลน์, 2559) รวมไปถึงการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียต่างๆ เข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนประเด็นข่าวของตนเองให้ได้รับความสนใจจากคนในสังคมโลกออนไลน์มากขึ้นด้วย (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, 2560)

ส่วนกระบวนการทำงานข่าวในสื่อดิจิทัลก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อาทิ ข่าวไม่มีกำหนดปิดต้นฉบับตามช่วงเวลาตายตัวเหมือนที่เคยเป็นมา ข่าวสำคัญจะถูกนำเสนอบนสื่อออนไลน์ทันทีที่นักข่าวเขียนเสร็จ เพื่อให้ข่าวชิ้นนั้นถูกส่งแชร์ต่อในโลกออนไลน์ก่อนสื่อแห่งอื่น รูปแบบการเขียนข่าวถูกปรับให้สั้นลง เลือกประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอเป็นหลัก รายละเอียดข่าวสามารถแทรกคลิกข่าวเก่าหรือแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านที่สนใจเข้าไปอ่านข้อมูลเพิ่มเติมได้ มีการใช้คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการอธิบายข้อมูลการนำเสนอข่าวมากขึ้น ส่วนเนื้อหาข่าวมีลักษณะเป็นข่าวเฉพาะด้านสนองตอบความต้องการของผู้อ่านแต่ละกลุ่ม (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2560, น. 407-408) และผลจากการที่เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เข้ามามีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสื่อดิจิทัลให้รวดเร็ว ลึก กว้าง และง่ายขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ช่วยเสริมพลังให้นักข่าวหรือนักสื่อสารได้หลายเรื่อง ทั้งเรื่องพื้นที่ (Space) ทางภูมิศาสตร์ ที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกแห่งในโลก และทั้งเรื่องช่วงเวลา (Time) โดยรับรู้ข้อมูลได้อย่างไม่มีกำหนด ขณะที่ค่าใช้จ่ายในการผลิตสารถูกลง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารก็สะดวก รวดเร็ว ใช้ง่าย การสัมภาษณ์ ตัดต่อ ส่งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวผ่านมือถือได้รวดเร็วไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม รูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนไปในลักษณะการสื่อสารอย่างมีปฏิสัมพันธ์ และหลากหลายมิติ (interactive and multidimensions) ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียวเหมือนในอดีต ส่งผลทำให้ผู้รับสารหรือผู้บริโภคข่าว นอกจากจะสามารถเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนแล้ว ยังสามารถเปลี่ยนบทบาทมาเป็น “นักข่าวพลเมือง” (Citizen Journalist) กลายเป็นผู้ร่วมผลิตข่าวและนำเสนอข่าวเช่นเดียวกับ “คนข่าวมืออาชีพ” (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2554)

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงานข่าวในปัจจุบันของสื่อมวลชน ผ่านแบบจำลองการสื่อสาร SMCR หลังจากที่ C ซึ่งคือ ช่องทางในการส่งสาร (channel) มีการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานด้านการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น ตามที่อธิบายไป จะพบว่า สื่อดิจิทัล น่าจะเป็นยุคทองในการทำงานข่าวของสื่อมวลชน แต่ทว่า

ภาพรวมการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนกระแสหลักในฐานะผู้ส่งสาร ทุกวันนี้ กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามุ่งเน้นนำเสนอข่าวกระแสรายวันตามความสนใจของคนในสังคมมากเกินไป หลีกเลี่ยงการทำหน้าที่บทบาทสื่อมวลชนในการเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” ช่วยตรวจสอบหยุดยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยตามที่เคยเป็นมาในอดีต ไปมุ่งเน้นการนำเสนอข่าวเพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจเป็นหลักแทน

ขณะที่ข้อมูลข่าวสารที่นำมาเสนอต่อสาธารณชนก็มีความผิดพลาดเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง มีการหยิบฉวยข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) มานำเสนอต่อ โดยขาดการตรวจสอบความถูกต้อง ข้อมูลเนื้อหารูปภาพประกอบ ก็มีลักษณะเข้าข่ายละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วย ขัดแย้งกับกระบวนการทำงานตามหลักการทางด้านวารสารศาสตร์ที่ปลูกฝังให้สื่อมวลชนมุ่งเน้นผลิตข่าวสารที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม จนทำให้องค์กรสื่อสารมวลชน และบุคลากรข่าวถูกตั้งคำถามถึงความเป็นมืออาชีพ (Professionalism) อยู่บ่อยครั้ง โดย สุทธิชัย หยุ่น สื่อมวลชนอาวุโส อดีตผู้ก่อตั้งและประธานกรรมการ บริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ได้กล่าวว่า ยุคสื่อปัจจุบันเข้าสู่ภาวะล่มสลายของสื่อมวลชน พร้อมเรียกร้องให้มีการทบทวนปรับปรุงการทำงานใหม่ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างเนื้อหาข้อมูลข่าวให้สร้างสรรค์มีคุณภาพ ในแง่ของข่าวเชิงสืบสวนหรือสารคดีเชิงข่าว มากกว่าการให้ความสำคัญกับจำนวนผู้ชมหรือผู้อ่าน การสร้างรายได้จากค่าโฆษณา เพื่อหาทางรอดให้กับธุรกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (สุทธิชัย หยุ่น อ้างถึงใน กรุงเทพธุรกิจ, 2559) สะท้อนถึงวิธีการทำงานข่าวของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากหลักการทางด้านวารสารศาสตร์ (journalism) ที่คนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ภายใต้อาณัติสื่อในประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าว หากนำไปเปรียบเทียบกับสถานการณ์สื่อในต่างประเทศ พบว่าแม้จะประสบปัญหาทางธุรกิจ โดยมีสื่อหนังสือพิมพ์หลายแห่งทยอยปิดตัวลง เพื่อปรับตัวไปทำสื่อเว็บไซต์ออนไลน์เช่นกัน แต่การผลิตเนื้อหาข่าวส่วนใหญ่ยังคงยึดหลักการความเป็นวารสารศาสตร์ คือการมุ่งเน้นผลิตข่าวสารที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่เช่นเดิม ข่าวเชิงสืบสวนยังคงถูกชูให้เป็นจุดขายของสื่อแต่ละแห่ง (ปรากฏพิภย์ ดาวเรือง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 กุมภาพันธ์ 2561) ยืนยันได้จากความเห็นของ ปีเตอร์ เพรสตัน คอลัมน์นิสต์ เดอะการ์เดียน และอดีตรบรณาธิการเดอะการ์เดียน ที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ข่าวเชิงสืบสวนในช่วงปี 2017 ว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนยังมีชีวิตอยู่ และมีรางวัลแห่งความภาคภูมิใจให้กับ

ข่าวประเภทนี้ (Preston, 2017) ขณะที่เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะเป็นเรื่องการเปิดโปง ชุติภัย เรื่องการทุจริต ความไม่โปร่งใสของผู้มีอำนาจทั้งในส่วนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ก็ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวให้ดียิ่งขึ้น มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ในการสืบค้นข้อมูลหลักฐานประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวน และการเกิดขึ้นของข่าว "ปานามา เปเปอร์ส" ที่ได้รางวัลพูลิตเซอร์ ในปี พ.ศ. 2560 ก็นำมาซึ่งองค์ความรู้ในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนยุคใหม่ ที่นักข่าวพร้อมใจร่วมมือประสานงานติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงข่าวเรื่องเดียวกันทั่วโลก บ่งชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานข่าวของนักข่าวเชิงสืบสวนในต่างประเทศอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง Global investigative journalism in the network society ของ Gearing (2016) ได้ข้อค้นพบสำคัญว่า นักข่าวยังคงสามารถรักษาบทบาทฐานันดรที่สี่ได้อยู่ในยุคสื่อดิจิทัลผ่านการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยี เว็บไซต์ และการให้ความร่วมมือกันระหว่างนักข่าวด้วยกันและองค์กรสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายขอบเขตการทำหน้าที่จากเพียงแคในประเศมาเป็นระดับโลก นำมาสู่การก่อตัวของฐานันดรที่สี่ระดับโลกที่ให้อำนาจตรวจสอบระหว่างประเทศและระดับโลก

เมื่อหันย้อนกลับมามองสถานการณ์ข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทยในปัจจุบัน จากประสบการณ์ของ ผู้วิจัย ในฐานะนักวารสารศาสตร์ที่รับผิดชอบงานสายข่าวเชิงสืบสวนมาตลอดระยะเวลา 17 ปี และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกับสื่อมวลชน และคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนด้วยกัน รวมถึงข้อมูลจากงานวิจัยหัวข้อเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน พบข้อสังเกตสำคัญว่าการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในสื่อดิจิทัล กำลังส่งผลต่อความคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มด้วยเช่นกัน

1.4 เหตุผลของการศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนเพื่อค้นหากระบวนการทัศนวารสารศาสตร์ยุคดิจิทัล

ตามที่อธิบายไปแล้วว่า ภายหลังกการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในสื่อดิจิทัล ได้ส่งผลทำให้กระบวนการทำงานข่าวขององค์กรสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงตามไปในลักษณะของช่องทางการสื่อสารของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มุ่งเน้นนำเสนอข่าวกระแสรายวันตามความสนใจของคนในสังคมเพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจเป็นหลัก หลักเคียงการทำหน้าที่บทบาทสื่อมวลชนในการเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” ช่วยตรวจสอบหยุดยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้ส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และ

วิธีให้คุณค่า เกี่ยวกับข้าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มเช่นกัน สามารถแสดงข้อมูลให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ดังต่อไปนี้

นักข่าว

ในกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อสารมวลชนนั้น นักข่าว นับได้ว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นต้นทางในการผลิตข่าว ทั้งการเสาะแสวงหาประเด็นข่าว การหาข้อมูลเอกสารหลักฐานมาประกอบ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ยืนยันข้อเท็จจริงความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ด้วย

เมื่อนโยบายข่าวมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็ย่อมส่งผลสะท้อนไปถึงวิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว ให้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน โดยในปัจจุบันนักข่าวรุ่นใหม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดทักษะองค์ความรู้เทคนิควิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวน อันเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้งานข่าวแต่ละวันที่ถูกใช้ไปกับการวิ่งไล่ตามสัมภาษณ์ความเห็นบุคคลดังที่ตกเป็นกระแสรายวันทั่วไป ไม่สามารถปฏิเสธหรือทำข่าวประเด็นอื่นนอกเหนือจากคำสั่งกองบรรณาธิการได้ การทำงานข่าวในภาคสนามจึงมีลักษณะเป็นการจับกลุ่มรวมตัวของนักข่าวที่ช่วยกันทำข่าวแบ่งข่าวเพื่อป้องกันปัญหาไม่ให้ตกข่าว การแข่งขันทำข่าวเดี่ยวที่เป็นจุดเริ่มต้นการทำข่าวเชิงสืบสวนไม่ค่อยปรากฏให้เห็น อุดมการณ์ในการทำข่าวเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะความรู้สึกไม่พอใจเวลาที่มีเรื่อง ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรมในสังคม ที่เป็นแรงผลักดันสำคัญในการเข้าไปตรวจสอบนำความจริงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังออกมาเปิดเผยค่อยๆ ถูกกลืนหายไป (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) ส่วนนักข่าวรุ่นเก่าหรือบรรณาธิการข่าวที่เคยมีอุดมการณ์ ก็เริ่มท้อใจและหมดไฟรับสภาพเป็นนักข่าวทำข่าวกระแสรายวันทั่วไป ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น (ศักดิ์ เสมอกพ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 มีนาคม 2561) แตกต่างจากในอดีตที่นักข่าวส่วนใหญ่ และบรรณาธิการจะให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่ทรงพลังทรงคุณค่า ช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำข่าวเพื่อช่วยปกป้องผลประโยชน์ประเทศชาติ ช่วยยับยั้งการทุจริตของนักการเมืองกับข้าราชการ มีความสุขสนุกกับการทำงาน เป็นเสน่ห์สำคัญของการทำข่าว ข่าวประเภทนี้ถือเป็นหน้าที่ของนักข่าว จะรู้สึกภูมิใจหากวันใดได้ทำข่าวเดี่ยว สามารถทำให้คู่แข่งตกข่าวได้ ขณะที่นักข่าวใหม่จะได้รับการสั่งสอนปลูกฝังอุดมการณ์ของวิชาชีพในการทำข่าวตรวจสอบเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะจากนักข่าวรุ่นพี่และองค์กรโดยตรง (ทัชชยันต์ วาหะรักษ์, 2554) ทั้งนี้ ในข้อเท็จจริงการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารไม่มีผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทยแต่อย่างใด เทคโนโลยีกลับยิ่งช่วยทำให้กระบวนการทำข่าวของนักข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยเฉพาะการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานมาใช้ประกอบการทำข่าวจาก app หรือ เว็บไซต์ อาทิ ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการของหน่วยงานรัฐ ที่สามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์กรมบัญชีกลาง เว็บไซต์ภาษีไปไหน ส่วนข้อมูลประกาศสำคัญของราชการ ก็สามารถสืบค้นได้จาก เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เว็บไซต์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รวมไปถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญกับแหล่งข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็ทำได้สะดวกมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา

ผู้บริหารองค์กรสื่อสารมวลชน

แม้ว่าในกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อสารมวลชนนั้น นักข่าว นับได้ว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นต้นทางในการผลิตข่าว ดังที่อธิบายไปแล้ว แต่เป็นที่รับรู้รับทราบกันดีของคนในองค์กรสื่อสารมวลชนแต่ละแห่งว่า กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเด็ดขาดที่จะนำเสนอข่าวขึ้นไหนดผ่านสื่อของตนเองในแต่ละวัน ก็คือกลุ่มบรรณาธิการ หรือเจ้าขององค์กรสื่อสารมวลชนแห่งนั้น ซึ่งจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกับสื่อมวลชน และคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนด้วยกัน รวมถึงข้อมูลจากงานวิจัยหัวข้อเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นว่า ในยุคสื่อปัจจุบันกลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อสารมวลชน เริ่มมีมุมมองต่อข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัลว่า เป็นข่าวที่ไม่ค่อยสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจให้กับองค์กรสื่อมากนัก เนื่องจากใช้ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง ทั้งจำนวนนักข่าวที่รับผิดชอบงานหลายคน ใช้ระยะเวลาการติดตามทำข่าวที่ยาวนานกว่าข่าวปกติทั่วไป เนื่องจากประเด็นข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันค่อนข้างมีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต ผู้เกี่ยวข้องมีหลายกลุ่มหลายระดับ ต้องใช้ความระมัดระวังรอบคอบในการผลิต เพราะเป็นข่าวที่มีความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่ส่งผลทำให้องค์กรสื่อมีภาระค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีจำนวนมาก (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) แต่ปัจจัยเบื้องหลังที่สำคัญที่สุดที่ทำให้สื่อกระแสหลักส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวน เป็นเพราะข่าวประเภทนี้เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาเม็ดเงินโฆษณาที่จะนำมาใช้หล่อเลี้ยงองค์กร เนื่องจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนมักเกี่ยวข้องกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน กระทบผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอำนาจหรือกลุ่มนายทุนที่ปรากฏชื่อเป็นผู้สนับสนุนหลักในการดำเนินงานธุรกิจสื่อที่อยู่ในภาวะการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง (ปรเมศวร์ เหล็กเพชร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2561) องค์กรสื่อมวลชนทั้งในส่วนของสื่อหนังสือพิมพ์ หรือสื่อทีวีดิจิทัลก็ปิดตัวลงไปหลายแห่ง ขณะที่องค์กรสื่อบางแห่งในปัจจุบันก็ปรากฏชื่อกลุ่มนายทุนเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการหรือเป็นผู้ถือหุ้น ทำให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวได้โดยตรง ส่งผลทำให้ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสื่อดิจิทัลปัจจุบัน มักจะปรากฏให้เห็นอยู่ในสื่อเว็บไซต์ออนไลน์เกิด

ใหม่บางแห่ง ที่ทีมงานผู้รับผิดชอบเป็นนักข่าวเชิงสืบสวนที่ลาออกหรือถูกบีบให้ออกจากองค์กร สื่อเดิมที่ตนเองเคยสังกัด

ต่างจากในอดีตที่ผ่านมา ที่ผู้บริหารองค์กรสื่อสารมวลชน มักมีความเห็นว่า เส้นหนึ่งของการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอยู่ที่การทำข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะในส่วนของหนังสือพิมพ์ ที่ทุกฉบับให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ข่าวเชิงสืบสวนจึงเป็นความคาดหวังของกองบรรณาธิการที่ต้องการจากนักข่าว และสนับสนุนให้นักข่าวทำข่าวประเภทนี้ นโยบายข่าวถูกให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก มีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนอย่างสม่ำเสมอ ทุกวันจะกำหนดพื้นที่ในหน้า 1 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เพื่อใช้สำหรับการรายงานข่าวเชิงสืบสวน มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนแก่ผู้สื่อข่าวในสังกัด ทั้งจัดฝึกอบรมภายในองค์กร หรือจัดส่งผู้สื่อข่าวไปฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคม หรือองค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (ทัศนัยต์ วาหะรักษ์, 2554) ขณะที่หนังสือพิมพ์บางฉบับก็มีการตั้งโต๊ะหรือทีมงานข่าวเฉพาะกิจเพื่อมาทำข่าวเชิงสืบสวนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561)

ขณะที่กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันถูกใช้ไปกับการติดตามนำเสนอข่าว กระแสรายวันทั่วไปที่อยู่ในความสนใจของผู้ชมผู้อ่านตามนโยบายข่าวขององค์กรสื่อสารมวลชน เป็นสำคัญ (ปรเมศวร์ เหล็กเพชร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กุมภาพันธ์ 2561) เห็นได้ชัดเจนจากปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนกระแสหลักทุกค่ายให้ความสำคัญสนใจติดตามนำเสนอข่าวศึกแย่งชิงหอย 30 ล้านบาท หรือ ข่าวคดีปริศนาการตายของน้องชมพู ยาวนานต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายเดือน มีการใช้ช่องทางการนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ให้พื้นที่ให้เวลา ทุ่มเทศสรรพกำลังทั้งจำนวน นักข่าว งบประมาณ ในการติดตามตรวจสอบสืบค้นข้อมูลหลักฐานมาใช้ประกอบการทำข่าวอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เนื้อหาสาระสำคัญที่ปรากฏในข่าวชิ้นนี้ มิได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะเท่ากับข่าวที่มีเนื้อหาทุจริตคอร์รัปชัน ส่วนเหตุผลที่ต้องนำเสนอข่าวชิ้นนี้ได้อย่างเต็มรูปแบบก็เพราะเป็นข่าวที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคมและมียอดผู้ชมผู้อ่านเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน (เจนศักดิ์ แซ่อึ้ง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 11 มีนาคม 2561) บริบทความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายข่าวดังกล่าว สอดคล้องให้เห็นถึงความแตกต่างจากสภาพการณ์การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนจากที่เคยเป็นมาอย่างมี นัยยะสำคัญ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน

หันกลับไปดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในส่วนของ แหล่งข่าว ผู้ตกเป็นข่าว บุคคลหรือองค์กรผู้ให้การสนับสนุนการทำข่าวในฐานะตัวแทน

กลุ่มผู้รับสารกันบ้าง ในช่วงเวลาที่ผ่านมา “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข้าวเชิงสืบสวนที่แสดงออกจะแตกต่างกันไปตามสถานะบทบาทของแต่ละกลุ่มบุคคล ในกลุ่มนักวิชาการและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มักจะออกมากระตุ้นเรียกร้องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวประเภทนี้อยู่เสมอ ให้การสนับสนุนความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลความเห็นต่อนักข่าวเพื่อนำไปใช้ประกอบในการรายงานข่าวอย่างเต็มที่ ส่วนกลุ่มนักการเมือง และภาคเอกชน วิธีปฏิบัติจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ นักการเมืองมักจะนำข้อมูลข่าวจากสื่อไปใช้ในการขยายผลตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม หรือถ้าเป็นฝ่ายที่เสียผลประโยชน์ ทั้งนักการเมือง นักธุรกิจมักจะใช้อำนาจแทรกแซงการนำเสนอข่าว ทั้งในรูปแบบการฟ้องร้องดำเนินคดี ใช้อำนาจทุนเข้ามาสนับสนุนการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) สำหรับหน่วยงานตรวจสอบภาครัฐ การปฏิบัติที่ชัดเจนคือ การนำข้อมูลข่าวเชิงสืบสวนไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบโครงการหรือกรณีทุจริตสำคัญต่างๆ อยู่เสมอ (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) แต่ผลจากการที่องค์กรสื่อมวลชน เปลี่ยนนโยบายการทำข่าวมามุ่งเน้นนำเสนอข่าวกระแสรายวันตามความสนใจของคนในสังคมเพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจเป็นหลักแทน ทำให้มุมมองเกี่ยวกับข้าวเชิงสืบสวนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวนก็เริ่มเปลี่ยนไปเช่นกัน แหล่งข่าว ทั้งในส่วนนักการเมือง ข้าราชการเริ่มไม่ค่อยเชื่อถือไม่ให้นำข้อมูลสนับสนุนการทำข่าว หน่วยงานตรวจสอบนำข้อมูลข่าวไปใช้ขยายผลการสอบสวนทางคดีน้อยลง มีหน้าข้าราชการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนยังถูกมองว่ามีลักษณะเลือกข้าง มีผลประโยชน์ทับซ้อนจากการนำเสนอข่าวอีกด้วย (วรพจน์ ยะสะทัดต์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 มีนาคม 2561)

ส่วนภารกิจงานสนับสนุนฝึกอบรมให้ความรู้ในการทำข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรวิชาชีพก็มีปัญหาเกิดขึ้นเช่นกัน โดยจากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า ในส่วนขององค์กรสื่อมวลชนไม่ได้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้การทำข่าวเชิงสืบสวนแก่นักข่าวใหม่มาเป็นระลอกหลายปีแล้ว ขณะที่การจัดฝึกอบรมขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน อย่างสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่เคยบรรจุการอบรมความรู้การทำข่าวเชิงสืบสวน เป็นหนึ่งองค์ความรู้ในโครงการฝึกอบรมนักข่าวใหม่ ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ ที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ไม่มีการจัดฝึกอบรมมาแล้วตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2559 เนื่องจากไม่มีทุนสนับสนุนเพียงพอ ขณะที่สถานการณ์สื่อตั้งแต่ช่วงปี 2554 -ปัจจุบัน มีปรากฏการณ์เกี่ยวกับสื่อหลายอย่างในประเทศไทยเกิดขึ้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ผู้บริหารสมาคมฯ จึงพิจารณาเลือกจัดหัวข้ออบรมตามปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อในช่วงปีนั้น ๆ แทน อาทิ การทำข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นต้น (เทียมใจ ทองเมือง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม

2561) เช่นเดียวกับการจัดฝึกอบรมในส่วนของสถาบันอิสรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ที่เคยมีการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องข่าวเชิงสืบสวนให้กับนักข่าวท้องถิ่นทุกภาคของประเทศ และนักข่าวส่วนกลาง ก็ถูกยกเลิกไปเพราะประสบปัญหาเรื่องเงินทุนในการสนับสนุนเช่นกัน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 18 มีนาคม 2561) ข้อมูลส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงนัยยะความสำคัญเกี่ยวกับกรอบวิธีคิดเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ในมุมมองขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการฝึกอบรมที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งหมดนี้ คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ในฐานะผู้ส่งสาร และผู้เกี่ยวข้องส่วนต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่ผู้วิจัยสำรวจพบข้อมูลในเบื้องต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในสื่อดิจิทัล อันนำมาซึ่งปัญหาสำคัญหลายประการต่อกระบวนการทำงานข่าวของสื่อมวลชนภายใต้หลักการทางด้านวารสารศาสตร์ (journalism) ที่คนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติสืบต่อกันมาด้วย

ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

แม้ว่าการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ของสื่อดิจิทัล จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” กับกระบวนการทำข่าวของสื่อมวลชนภายใต้หลักการและปรัชญาด้านวารสารศาสตร์ ที่ส่งผลต่อข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ตามที่อธิบายไปแล้ว แต่ในส่วนของประชาชนในฐานะ “ผู้รับสาร” ที่มีช่องทางการสื่อสารเป็นของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดูเหมือนว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ต่อข่าวเชิงสืบสวนอย่างมีนัยยะสำคัญเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

กล่าวคือ ในสื่อดิจิทัลปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ที่เปิดโอกาสให้คนในสังคมทุกกลุ่มทุกชนชั้น สามารถที่จะมีช่องทางการสื่อสารนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิดเห็นของตนเองต่อสาธารณะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ ส่งผลทำให้ประชาชนคนทั่วไปในฐานะผู้รับสาร สามารถที่จะมีอำนาจในการสื่อสารและกำหนดประเด็นวาระข่าวสารแก่สังคมได้ ไม่ต่างจากกลุ่มสื่อมวลชน หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีสื่อเป็นของตนเองด้วย

สำหรับช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ เฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่มีรูปแบบการใช้งานที่ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน เหมาะสมสำหรับการ

นำเสนอเรื่องราวเหตุการณ์ ความคิดเห็นของผู้ใช้งาน ทั้งแบบข้อเขียน รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ และยังสามารถส่งแชร์ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเพื่อนในเฟซบุ๊กด้วยกันได้ นอกจากนี้ เฟซบุ๊ก ยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถตั้งแฟนเพจเฟซบุ๊ก นำเสนอข้อมูลเรื่องราวหรือหัวข้อที่สนใจเป็นพิเศษ เพื่อเปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาติดตามข้อมูลข่าวสาร ได้ตลอดเวลาผ่านการกดติดตาม และยังสามารถความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ด้วย ขณะที่องค์กรสื่อสารมวลชน หรือนักข่าว ในปัจจุบันก็นิยมใช้งานเฟซบุ๊ก หรือ แฟนเพจเฟซบุ๊ก เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี การเกิดขึ้นของแฟนเพจเฟซบุ๊กดังกล่าว ก็นับเป็นยุคทองของผู้ดูแลรับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊กหรือที่เรียกว่าแอดมินเพจเฟซบุ๊กหลายแห่งที่ถือกำเนิดขึ้นมาด้วย เพราะถูกยกย่องให้เป็นผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระข่าวสารในสังคม และยังสามารถใช้ทักษะกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในการแสวงหาข้อมูลเพื่อตรวจสอบนักการเมือง ได้ดีกว่านักข่าวมืออาชีพด้วย ทั้งนี้ บุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้เรียนจบหลักสูตรทางด้านวารสารศาสตร์มาโดยตรง ตัวอย่างเช่น กรณีข่าวนาฬิกาหรุ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่เพจเฟซบุ๊ก “CSI LA” ที่ใช้วิธีการหาข้อมูลจากคนในสังคม (Crowdsourcing) มาตรวจสอบยืนยันข้อมูลหลักฐานนาฬิกาหรุของพล.อ.ประวิตร ที่ไม่ได้แจ้งแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มากถึง 25 เรือน จนนำไปสู่การรับเรื่องเข้าสู่กระบวนการไต่สวนคดีปกปิดทรัพย์สินอย่างเป็นทางการ และมีการออกหมายเรียกให้พล.อ.ประวิตรเข้าชี้แจงข้อเท็จจริง (กรุงเทพมหานคร, 2560) เช่นเดียวกับ เพจ “แหม่มโพธิ์ดำ” ของบุคคลปริศนา และเพจ “Drama-addict” ของ จำพิชิต ขจัดพาลชน ที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าเป็นที่พึ่งพาได้ในฐานะเป็นผู้ส่งข้อมูลร้องเรียนปัญหาเรื่องต่าง ๆ นำเสนอต่อสาธารณะเพื่อเร่งรัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขอยู่เป็นประจำ ถึงขนาดสื่อมวลชนบางแห่งยังติดต่อไปขอประเด็นข่าวมาทำด้วยก็มี (สำนักข่าวอิศรา, 2561)

ขณะที่ในส่วนหน่วยงานตรวจสอบของรัฐ อย่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งนับเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ในกลุ่มของผู้รับสาร ที่มีบทบาทสำคัญในการนำข้อมูลข่าวเชิงสืบสวนไปใช้เป็นหลักฐานประกอบในการตรวจสอบคดีทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ ก็ดูเหมือนจะให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการฝึกฝนทักษะความรู้ในการทำข่าวเชิงสืบสวนของภาคประชาชน นำเสนอข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในพื้นที่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง ในชื่อเพจ “ชมรมstrong ด้านทุจริตประเทศไทย” เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศในปัจจุบันเช่นกัน ไม่ต่างจากองค์กรภาคเอกชนอย่าง

องค์การต่อต้านคอร์รัปชัน (แห่งประเทศไทย) ผู้ให้การสนับสนุนเพจ “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” ที่มีการสนับสนุนงบประมาณจัดฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะการทำข่าวเชิงสืบสวนแก่สมาชิกของเพจ ซึ่งเป็นบุคคลหลากหลายอาชีพ เพื่อช่วยกันตรวจสอบขุดคุ้ยเปิดโปงข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยต่อเนื่องทุกปี รวมถึง เพจ “ต้องแจ” ที่ใช้วิธีการหาข้อมูลจากคนในสังคมเกี่ยวกับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในเรื่องต่างๆด้วย บ่งชี้ให้เห็นว่า ในช่วงสี่ทศวรรษที่ปัจจุบันหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตรวจสอบต่อต้านปัญหาการทุจริต ยังคงให้ความสำคัญและให้คุณค่าต่อข่าวเชิงสืบสวนอย่างมาก แต่มุ่งไปที่การสร้างทักษะองค์ความรู้ให้กับภาคประชาชนที่เป็นเครือข่ายสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้รับสารหรือผู้รับข่าว หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้รับสาร มีช่องทางการสื่อสารของตนเอง สามารถร่วมผลิตข่าวและนำเสนอข่าวเช่นเดียวกับ “คนข่าวมืออาชีพ” (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2554) อย่างมีนัยยะสำคัญ ไม่ต่างจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ในฐานะผู้ส่งสาร และผู้เกี่ยวข้องส่วนต่างๆ เช่นกัน

ขณะที่การมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ยังช่วยสร้างโอกาสให้กับกลุ่มนักข่าวอดีตนักข่าว ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของสื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของตนเอง รวมไปถึงข่าวเชิงสืบสวนในด้านต่างๆ ผ่านเพจเฟซบุ๊ก อาทิ เพจ “อีจัน” นำเสนอข่าวเจาะลึกเรื่องอาชญากรรม เพจ “สำนักข่าวชายขอบ” นำเสนอข้อมูลเชิงลึกเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึง เพจ “The Reporters” ของ รุปนีย์ เอียดศรีชัย ผู้ประกาศข่าวภาคสนามรายการข่าว 3 มิติ ทางไทยทีวีสีช่อง 3 ที่นำเสนอข่าวเจาะลึกเรื่องการเมือง สังคม ฯลฯ เป็นต้น

เนื้อหาข่าว

ทั้งนี้ ผลจากการที่นโยบายข่าวขององค์กรสื่อสารมวลชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ขณะที่กระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวรุ่นใหม่ ก็ขาดทักษะองค์ความรู้เทคนิควิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ส่วนนักข่าวรุ่นเก่า ก็เริ่มหมดไฟในการทำงาน อุดมการณ์ในการทำข่าวเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะค่อยๆ ถูกกลืนหายไป มิได้แสดงผลผ่าน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ต่อข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลสะท้อนต่อคุณภาพเนื้อหาข่าว ซึ่งเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวและองค์กรสื่อสารมวลชนให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน

โดยจากการศึกษาข้อมูลผลงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนที่ส่งเข้าประกวดข่าวรางวัลอิศรา อมันตกุล ที่มอบให้กับข่าวหนังสือพิมพ์ ที่จัดโดยสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ต่อเนื่องมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเนื้อหาข่าวส่วนใหญ่ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

จะเป็นข่าวที่ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะในสังคมไทยเป็นหลัก (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) ผ่านฐานข้อมูลในเว็บไซต์สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ของผู้วิจัยพบข้อสังเกตเบื้องต้นพบว่า ผลการจัดประกวดข่าวในช่วงปี 2557 ซึ่งถือถือเป็นช่วงเริ่มต้นของสื่อดิจิทัลในประเทศไทย –จนถึงปี 2559 จำนวนข่าวและจำนวนสื่อที่ส่งข่าวเข้าประกวดมีจำนวนลดลงต่อเนื่อง รวมถึงคุณภาพด้วย เนื่องจากไม่มีผลงานข่าวชิ้นใดได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

ในปี 2559 ข่าว “ตีแผ่พฤติกรรมแสบทัวร์ศูนย์เหรียญ เชื่อโรคร้ายการท่องเที่ยวไทยจีน” ที่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้รับรางวัลข่าวดีเด่น ถูกระบุว่า เป็นข่าวที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง แต่ไม่ได้ใช้วิธีการรายงานข่าวเชิงสืบสวน ส่วนผลการประกวดปี 2560 ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” โดยกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม เนื่องจากใช้วิธีการรายงานข่าวเชิงสืบสวนรายงานข่าวนี้นี้ แต่ปัจจุบันหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ถูกยุบเปลี่ยนไปทำออนไลน์แทน เนื่องจากทางธุรกิจประสบปัญหาขาดทุนทางธุรกิจ ขณะที่ผู้บริหารชุดใหม่เครือเนชั่นเจ้าของ มีนโยบายชัดเจนว่า การทำธุรกิจข่าวของสื่อทั้งเครือจากนี้ไป จะมุ่งเรื่องการทำธุรกิจเป็นหลักใช้ข่าวต่อยอดการทำิวেন্টเพื่อหารายได้จากเม็ดเงินโฆษณา แต่ไม่พูดถึงนโยบายเกี่ยวกับการทำข่าวเชิงสืบสวนแต่อย่างใด (สำนักข่าวอิศรา, 2561)

ส่วนผลการประกวดข่าวปี 2561 ข่าว “เปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน” ของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม เหตุผลเป็นเพราะให้ความสำคัญติดตามนำเสนอข่าวเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง หลังจากได้รับการร้องเรียนจากนักศึกษาหญิงรายหนึ่ง ที่เข้าไปฝึกงานที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น แล้วพบความไม่โปร่งใสในการเบิกจ่ายเงินช่วยเหลือคนจนและคนพิการภายในศูนย์ จนทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต้องหยิบเรื่องนี้ขึ้นมาตรวจสอบแล้วพบการทุจริตที่เกิดขึ้นจริงและไม่ใช่แค่ระดับภูมิภาค แต่ขบวนการทุจริตขยายไปถึงส่วนกลางระดับปลัดกระทรวง สรุปความเสียหายนับร้อยล้านบาท มีการทุจริตเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน 53 จังหวัด มีผู้เกี่ยวข้องมากถึง 189 คน นับเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบสูงต่อสังคม แต่มีข้อสังเกตสำคัญอยู่ที่ ข่าว “เปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2561 แม้จะเป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทุจริตคอร์รัปชัน เหมือนข่าวที่มักได้รับรางวัลในอดีต แต่ผู้เปิดประเด็นข่าวเรื่องนี้เป็นคนในหน่วยงานที่นำข้อมูลทุจริตมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ใช่สื่อมวลชน บทบาทหน้าที่ที่โดดเด่นของสื่อมวลชนในการทำข่าวเรื่องนี้ คือ การติดตามและให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวและขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ แตกต่างจากข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในอดีตที่ส่วนใหญ่สื่อมวลชนจะเป็นผู้เปิดประเด็นเอง สามารถติดตามขุดคุ้ยพฤติกรรมนักการเมือง

ข้าราชการ เอกชน ที่อยู่เบื้องหลังเรื่องราวหรือเหตุการณ์อย่างหมดเปลือก ขณะที่ผลการประกวดล่าสุดในปี 2562 ไม่มีผลงานข่าวใดได้รับรางวัลยอดเยี่ยม

สำหรับจำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวด พบว่าในช่วงปี 2560 และ 2561 มีจำนวนข่าวเท่ากัน 13 เรื่อง จากหนังสือพิมพ์ 7 ฉบับ เพิ่มขึ้นจากปี 2558 มีจำนวนข่าว 10 เรื่อง จากหนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ ปี 2559 ที่มีจำนวนข่าว 9 เรื่อง จากหนังสือพิมพ์แค่ 4 ฉบับ ส่วนปี 2562 มีจำนวน 5 ข่าว จากหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ซึ่งให้เห็นว่าแนวโน้มจำนวนข่าวและหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดถดถอยลงอย่างมาก

ขณะที่ช่วงหลังการเกิดขึ้นของสื่อดิจิทัล ในปัจจุบันมีเวทีการจัดประกวดให้รางวัลข่าวใหม่เกิดขึ้นด้วย นั่น คือ การจัดประกวดรางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม (Digital News Excellence Awards) ของ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ซึ่งมีการจัดประเภทรางวัลข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยมเป็นทางการรวมอยู่ด้วย โดยข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม (Investigative News & News Feature) ล่าสุดประจำปี 2562 คือ ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะเงินพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ” ของสำนักข่าวอิศรา www.isranews.org ส่วนผู้ให้การสนับสนุนเงินรางวัลหลัก คือ บมจ. ซีพี ออลล์ ผู้บริหารเซเว่น อีเลฟเว่น ซึ่งเป็นเอกชนรายใหญ่ของประเทศ ซึ่งให้เห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนในสื่อปัจจุบัน ยังได้รับความสำคัญจากหน่วยงานภาคเอกชนอยู่

แต่จากการสังเกตเนื้อหาข่าวส่วนใหญ่ที่ได้รับรางวัลข่าวเชิงสืบสวนทั้งสองเวทีการประกวดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จะพบว่าเป็นข่าวด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต การศึกษา เสียเป็นส่วนใหญ่ ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกับตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เม็ดเงินจำนวนมากของรัฐบาล หรือการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงผลประโยชน์โดยมิชอบให้กับตนเองและพวกพ้องของนักการเมือง ที่ร่วมมือกับข้าราชการและเอกชนเหมือนในยุคอดีตที่ผ่านมา มีจำนวนลดน้อยลง สะท้อนให้เห็นถึงนัยยะสำคัญเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลักอย่างมาก ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาว่าให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างน้อย มุ่งแข่งขันทางธุรกิจสื่อนำเสนอข่าวตามกระแสรายวันที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านเป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ดี ในขณะที่เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสกำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องคุณภาพที่ลดน้อยลงจากในอดีต ตรงกันข้ามกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กในปัจจุบัน ดูเหมือนจะได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมากว่า เห็นได้ชัดเจนจากการแสดงผลยอดกดไลค์ (Like) แสดงความเห็น

(Comment) และการส่งต่อแชร์ (Share) มีจำนวนมากเป็นหลักพันหลักหมื่นต่อการนำเสนอแต่ละครั้ง มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารข้อมูลจากการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ข่าวบางข่าวยังสามารถแสดงกระแสทางสังคม ส่งผลให้เกิดความเป็นเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือเรื่องราวในข่าวได้ไม่ต่างอะไรจากการทำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลัก ทั้งที่ในกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก หลายคนไม่ได้เป็นนักข่าว เป็นกลุ่มคนอาชีพอื่นที่ไม่ได้มีสังกัดอยู่ในองค์กรสื่อมวลชน มีทั้งเปิดเผยตัวตนและไม่เปิดเผยตัวตน แต่ก็สามารถทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสู่สาธารณชนเหมือนกัน สะท้อนให้เห็นถึงนัยยะสำคัญเกี่ยวกับการผลิตและนำเสนอเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กเช่นกัน

ท่ามกลางสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนในสื่อดิจิทัลปัจจุบันดังกล่าว ที่กำลังส่งผลกระทบต่อข่าวยุคสืบสวนของไทย รวมไปถึงกระบวนการทำงานของสื่อภายใต้หลักวารสารศาสตร์ ทั้งในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ภายใต้หลักการวารสารศาสตร์ให้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาในลักษณะถดถอย ขณะที่กลุ่มแอดมินเพจเฟซบุ๊กหลายแห่งที่ถือกำเนิดขึ้นมาในยุคสื่อดิจิทัลกลับถูกยกย่องให้เป็นผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระข่าวสารในสังคม และยังสามารถใช้ทักษะกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในการแสวงหาข้อมูลเพื่อตรวจสอบนักการเมืองได้ดีกว่านักข่าวมืออาชีพ ผู้วิจัย ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศสื่อดิจิทัล จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบว่า ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ณ ปัจจุบันนี้ กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ในฐานะผู้รับสาร และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มีลักษณะเป็นอย่างไร เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างภายใต้หลักและปรัชญาด้านวารสารศาสตร์ ขณะที่การดำรงอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนที่เปลี่ยนแปลงไปในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัลดังกล่าว จะส่งผลอย่างไรต่อวงการวิชาชีพสื่อมวลชนและการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนต่อไป

1.5 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1.5.1 เพื่อศึกษากระบวนการทัศนของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน

1.5.2 เพื่อศึกษากระบวนการทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก

1.5.3 เพื่อศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก

1.5.4 เพื่อค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล

1.6 คำถามวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้นำคำว่า “กระบวนการทัศน” ซึ่งเป็นทัศนะแม่บททางความคิด อันเป็นต้นตอ บ่อเกิดของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของชุมชน ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” มาใช้ทำหน้าที่วางหรือกำหนดกรอบในการศึกษาว่าการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลที่ส่งผลทำให้รูปแบบวิธีการสื่อสารของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่แบบทั้งองค์ภาพ จะส่งผลเปลี่ยนแปลงอย่างไรต่อกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ได้ตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบดังนี้

1.6.1 กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างไร

1.6.2 กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร

1.6.3 กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลักและที่นำเสนอทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร

1.6.4 แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนควรเป็นอย่างไร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้จะได้รับประโยชน์ใน 2 ส่วน กล่าวคือ

ด้านวิชาการ ช่วยให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการใน 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการต่อยอดแนวคิดของนักวิชาการสายสังคมศาสตร์ในการนำคำว่า “กระบวนการทัศน” มาใช้ทำหน้าที่วาง

หรือกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแวดวงสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวอย่างเป็นรูปธรรมครั้งแรก ถือเป็น การทดสอบปูทางสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยหัวข้ออื่นในแวดวงสื่อมวลชนที่จะนำคำว่ากระบวนการทัศนมาใช้ทำหน้าที่วางหรือกำหนดกรอบแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคต 2. ได้รับทราบกระบวนการทัศนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลักและกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร สะท้อนให้เห็นอะไรความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง นัยยะสำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลอย่างไรต่อสังคมและการพัฒนาประเทศ ภายใต้กรอบแนวคิดหลักปรัชญาวารสารศาสตร์ รวมไปถึงแนวคิดทฤษฎีสื่อสารทฤษฎีเชิงวิพากษ์ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

ด้านวิชาชีพ ผลการศึกษาวิจัยที่ออกมาจะช่วยทำให้เข้าใจสถานการณ์ภาพรวมการทำงานของสื่อมวลชน บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งในแง่ของผลดีและผลเสีย เห็นแนวโน้มสถานการณ์และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมไปถึงรูปแบบการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มทุกองค์กรนำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางการพัฒนาข่าวเชิงสืบสวนตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.8 นิยามศัพท์

“กระบวนการทัศน” คือ ทัศนะแม่บททางความคิด อันเป็นต้นตอต่อการเกิดของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของสังคม ในงานวิจัยนี้หมายถึง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มสื่อกระแสหลัก ได้แก่ นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว แหล่งข่าว ผู้ตกเป็นข่าว และบุคคลหรือองค์กรผู้ให้การสนับสนุนการทำข่าว

2. กลุ่มสื่อเฟซบุ๊ก ได้แก่ ผู้บริหารเพจ เจ้าของเพจ ผู้ผลิต และผู้นำเสนอข่าว

“วิธีคิด” คือ หลักการหรือเหตุผลในทางวัฒนธรรมที่ให้คุณค่าและความหมายต่ออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม (คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ อ้างถึงใน สุดาพร พินิจมนตรี, 2548) มาจากการหล่อหลอม สังคมและเรียนรู้โดยการใช้ชีวิตอยู่ในวัฒนธรรม และปรับเปลี่ยนไปตามสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในช่วงเวลาหนึ่ง (สุดาพร พินิจมนตรี, 2548) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้งสองกลุ่ม ในเรื่อง

ของความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

“วิธีปฏิบัติ” คือ การนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปดำเนินการหรือกระทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแผนที่กำหนดของบุคคลซึ่งอาจเกิดจากการสะสมประสบการณ์มาจากอดีตหรือเกิดจากการรับรู้ใหม่มากำหนดเป็นแนวปฏิบัติตามความคิดเห็นเพิ่มเติมของตัวเองจึงนำมาทดลองกระทำ และทำการประเมินผลเมื่อเห็นประโยชน์จึงยึดเป็นแนวปฏิบัติของตนเองต่อไป (ปารวีร์ บุษบาศรี, 2555) โดยมีทัศนคติเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิบัติซึ่งความรู้จะไม่ถูกนำมาใช้หรือลงมือกระทำจนกว่าเกิดทัศนคติที่มากพอต่อการปฏิบัตินั้น ๆ (Bloom อ้างถึงในสุมิตรา ชูแก้ว และคณะ, 2553) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีปฏิบัติของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทั้งสองกลุ่มอันมีผลสืบเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว

“วิธีให้คุณค่า” คือ สิ่งที่มีประโยชน์ มีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนมาก การตัดสินใจเลือกคุณค่ามีพื้นฐานมาจากความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ศาสนา วัฒนธรรมอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นมนุษย์ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2539; วิทย์ วิศทเวทย์, 2532; สิวลี สิริไล, 2542) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีให้คุณค่าเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้งสองกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ที่สะท้อนออกมาในเรื่องวัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือ การสนับสนุนการผลิต

“ข่าวเชิงสืบสวน” คือ ข่าวที่มุ่งเน้นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงหลักฐาน เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบ เปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง (Spark, Harris, & Mencher อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2560, น.129-132; มนตรี จุยม่วงศรี, 2558) ในงานวิจัยนี้หมายถึง ข่าวสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเฟซบุ๊ก

“วารสารศาสตร์ดิจิทัล” คือ หลักและปรัชญาเกี่ยวกับกระบวนการรายงานข่าว และการแสดงความคิดเห็นต่อข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ภายใต้กรอบจริยธรรมวิชาชีพ ในยุคที่เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนสำคัญช่วยทำให้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารทำได้หลากหลายช่องทาง (Platform) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ (interactive) ตอบโต้กับผู้ส่งสารได้ทันทีทุกช่วงเวลา และยังสามารถผลิตข่าวหรือนำเสนอข้อมูลข่าวสารในช่องทางการสื่อสารของตนเองผ่านสื่อได้ด้วย (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556; พิทักษ์ศักดิ์ ทัศนาศักดิ์, 2561; วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2554)

“ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก” คือ ผู้ที่มีเฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสารเป็นของตนเอง คนกลุ่มนี้มีทั้งที่เป็นนักข่าวหรืออดีตนักข่าวที่ทำงานมีสังกัดอยู่ในองค์กรสื่อสารมวลชน และกลุ่มคนอาชีพอื่นที่ไม่ได้มีสังกัดอยู่ในองค์กรสื่อมวลชน มีทั้งเปิดเผยตัวตนและไม่เปิดเผยตัวตน แต่ทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสู่สาธารณชน ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เพจเฟซบุ๊กทั้ง 7 แห่ง ได้แก่ เพจ “CSI LA”, เพจ “อีจัน”, เพจ “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, เพจ “ต้องแฉ”, เพจ “The Reporters”, เพจ “สำนักข่าวชายขอบ”, เพจ “ชมรมstrongด้านทุจริตประเทศไทย”

1.9 การนำเสนองานวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 บท โดยในบทต่อไป คือ บทที่ 2 จะนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งจะแยกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มวิธีคิด กลุ่มวิธีปฏิบัติ และกลุ่มวิธีให้คุณค่า ส่วนบทที่ 3 จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ทั้งในส่วนวิธีการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

ต่อจากนั้น จะเป็นบทที่ว่าด้วยข้อค้นพบจากการศึกษา เริ่มด้วยบทที่ 4 จะเป็นการประมวลผลการศึกษาในส่วนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับจากกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ บทที่ 5 จะเป็นผลการวิจัยในส่วนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับจากผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก บทที่ 6 จะเป็นผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตโดยองค์กรสื่อสารมวลชนด้านข่าว และเผยแพร่อยู่ในสื่อกระแสหลัก ตลอดจนผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ปรากฏอยู่ในเพจเฟซบุ๊ก โดยในตอนท้ายของบท ผู้วิจัยได้ทำตารางเปรียบเทียบเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างของการลักษณะและวิธีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่สื่อสองประเภทนี้ บทที่ 7 ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อค้นพบว่าด้วยแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล และจะนำไปสู่การอภิปรายข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย พร้อมทั้งข้อจำกัดในการทำวิจัย และข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไปในบทที่ 8

โดยจะขอเริ่มต้นนำเสนอข้อมูลในส่วนของบทที่ 2 ว่าด้วยเรื่อง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งจะแยกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มวิธีคิด กลุ่มวิธีปฏิบัติ และกลุ่มวิธีให้คุณค่า เป็นอันดับแรกก่อน ดังปรากฏข้อมูลรายละเอียดในหน้าถัดไปนี้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยได้นำคำว่า “กระบวนการทัศน” ซึ่งเป็นทักษะแม่บททางความคิดอันเป็นต้นตอของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงอันเป็นที่ยอมรับของชุมชน ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” มาใช้ทำหน้าที่วางหรือกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ 4 ข้อ คือ 1. ศึกษากระบวนการทัศนของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน 2. ศึกษากระบวนการทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก 3. ศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก 4. ค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จึงมีการนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังต่อไปนี้

- 2.1. แนวคิดข่าวเชิงสืบสวน
- 2.2. แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์
- 2.3. ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด
- 2.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดข่าวเชิงสืบสวน

สืบเนื่องจากงานวิจัยนี้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ข้อ 1 และ 2 ในการศึกษา คือ ศึกษากระบวนการทัศนของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน และศึกษากระบวนการทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก จึงนำแนวคิดข่าวเชิงสืบสวน ที่เกี่ยวกับ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ในช่วงที่ผ่านมา ตามที่กำหนดนิยามศัพท์ไว้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 วิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

ตามนิยามศัพท์ คำว่า “วิธีคิด” ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ทั้งกลุ่มสื่อกระแสหลัก และกลุ่มสื่อเฟซบุ๊ก ได้แก่ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว โดยจากการศึกษาแนวคิดข่าวเชิงสืบสวนในช่วงที่ผ่านมา ปรากฏข้อมูลดังนี้

ความหมายข่าว

ข่าวเชิงสืบสวน (investigative journalism) หรือที่คนในวงการวิชาชีพสื่อมวลชนเรียกว่า “ข่าวเจาะ” ถูกให้ความหมายจากสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อมวลชนไทยไปในทิศทางที่สอดคล้องว่า เป็นข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ นักข่าวจะต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเจาะลึก เจาะลึก ชุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) สอดคล้องกับความเห็นของสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อมวลชนในต่างประเทศ ที่ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนตรงกันว่า เป็นเทคนิควิธีการสื่อข่าวที่ใช้ในการชุดคุ้ยข้อมูลที่มีการปกปิดมาเป็นหลักฐานการกระทำความผิด และนำข้อเท็จจริงที่ได้มาเสนอเพื่อเปิดโปงการกระทำความผิดในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ บางครั้งเป็นการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติกรรมของบรรดาพวกข้าราชการที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยเกี่ยวกับเรื่องคอร์รัปชัน กลุ่มบุคคล รัฐบาล และเป็นการรายงานข่าวที่ต้องให้คำตอบด้วย (Spark, Harris, & Mencher อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2560, น. 129-132) จึงอาจกล่าวได้ว่า ความหมาย “ข่าวเชิงสืบสวน” ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ คือ เป็นข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ นักข่าวจะต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเจาะลึก เจาะลึก ชุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจนเพื่อเปิดโปงการกระทำความผิดในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เป็นการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติกรรมของบรรดาพวกข้าราชการที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยเกี่ยวกับเรื่องคอร์รัปชัน กลุ่มบุคคล รัฐบาลมาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง

เนื้อหาข่าว

ถึงแม้ว่า “ข่าวเชิงสืบสวน” จะถูกระบุว่าเป็นข่าวที่มุ่งเน้นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการรายงานข่าวได้ทุกประเภท (บุญเลิศ ช่างใหญ่ อ้างถึงใน ชัยยุทธ โขติบาล, 2541) แต่เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับการยอมรับจากสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อมวลชนไทยส่วนใหญ่ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่ชอบพากล การเปิดโปงพฤติกรรมที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อน นอจล เกี่ยวพันถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม (พีระ จิร โสภณ และมาลี บุญศิริพันธ์, 2538; สมหมาย ปาโรจฉัตร, 2537) หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันข้อเท็จจริงเรื่องนี้ คือ ผลการประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิศรอมันตกุล นับตั้งแต่ปี 2515-2556 ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวน 36 ข่าว ล้วนมีลักษณะเป็นข่าวเชิงสืบสวนทั้งสิ้น และมีส่วนสำคัญในการเปิดโปงระงับยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชันในหลายกรณี และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางนโยบายกฎหมายและทางการเมืองด้วย (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) ไม่แตกต่างจากเวทีประกวดข่าวระดับโลก รางวัลพูลิตเซอร์ในสหรัฐอเมริกา ข่าวส่วนใหญ่ได้รับรางวัลข่าวเชิงสืบสวนก็ล้วนแล้วแต่เป็นข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ทั้งในส่วนขององค์กรภาครัฐและเอกชนแทบทั้งสิ้น (www.pulitzer.org, 2018) ดังนั้น เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับการยอมรับในยุคสมัยที่ผ่านมาจากคนในสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงเป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ทั้งในส่วนขององค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งยังสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนในทางนโยบายกฎหมายและทางการเมืองได้ด้วย

บทบาทและความสำคัญของข่าว

ในแง่มุมมองเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนนั้น ข่าวเชิงสืบสวน ถูกกล่าวถึงในลักษณะว่าเป็นการทำข่าวของนักข่าวเพื่อยื่นหยัดนำข้อเท็จจริงออกมาเปิดเผยอย่างถึงที่สุดเพื่อต่อสู้ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เพราะหน้าที่สำคัญของนักข่าว คือการค้นหาข้อเท็จจริงและนำมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ (สมหมาย ปาโรจฉัตร, 2537, น.35) ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวน ยังถูกระบุว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศที่เป็นประชาธิปไตย สื่อมวลชนมีหน้าที่ชี้นำสังคมบอกสิ่งสำคัญที่ประชาชนควรรู้ และมีประโยชน์ (มาลี บุญศิริพันธ์ อ้างถึงใน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550) สังคมจึงเรียกร้องให้สื่อมวลชนทำข่าวประเภทนี้มาโดยตลอด ดังเช่นความเห็นของ อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี ที่กล่าวไว้ในรายการโทรทัศน์ “ขอคิดด้วยคน” เรียกร้องให้หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนทุกประเภทให้

ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวน เพราะข่าวประเภทนี้เป็นตัวกระตุ้นให้สังคมเกิดความโปร่งใสมากขึ้น เมื่อความเป็นจริงต่าง ๆ ถูกเปิดเผยออกมาให้สังคมรับรู้เท่ากันจะเป็นการสร้างสรรค์แก่สังคมมากขึ้นเท่านั้น (สมหมาย ปาโรจฉัตร, 2537, น. 118)

นอกจากนี้การทำข่าวเชิงสืบสวนยังมีผลช่วยกระตุ้นยอดขายหนังสือพิมพ์ด้วย เพราะหากพิจารณาในแง่มุมทางธุรกิจ หนังสือพิมพ์เป็นสินค้ามีข่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญ ข่าวเชิงสืบสวนที่ทำให้ข่าวสารทั้งด้านลึก มีความแรง กระแทบต่อความสนใจของผู้อ่าน สามารถช่วยผลักดันให้ยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน (พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช และคณะ, 2539, น. 77) และความสำเร็จจากการนำเสนอข่าวยังมีผลพลอยได้จากรางวัลเกียรติยศชื่อเสียงในสังคมจากการส่งข่าวเข้าประกวดเวทีต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีคุณภาพ ตรงตามหลักการทางวารสารศาสตร์ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากกว่าข่าวประเภทอื่น (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558)

ด้วยเหตุนี้ การทำข่าวเชิงสืบสวนในยุคสมัยที่ผ่านมา จึงเป็นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อต่อสู้ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ค้นหาข้อเท็จจริง และนำมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศที่เป็นประชาธิปไตย บอกสิ่งสำคัญที่ประชาชนควรรู้ และมีประโยชน์ กระตุ้นให้สังคมเกิดความโปร่งใส เป็นไปตามหลักการวารสารศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติของคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนมาโดยตลอด

2.1.2 วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

สำหรับคำว่า “วิธีปฏิบัติ” ในงานวิจัยนี้ กำหนดนิยามศัพท์ไว้ว่า เป็นวิธีปฏิบัติของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว จากการศึกษาข้อมูลวิธีปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในช่วงที่ผ่านมา ปรากฏข้อมูลดังนี้

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

ในหนังสือ “ข่าวเจาะ-เจาะข่าว” ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวนของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (2550) ระบุเรื่องการคิดประเด็นข่าวสืบสวนไว้ 2 รูปแบบ คือ 1. คิดประเด็นใหญ่ก่อนแล้วจึงเจาะลึกไปที่ประเด็นย่อย 2. คิดจากประเด็นเล็กก่อน จากนั้นจึงมองภาพรวมให้เห็นประเด็นที่กว้างกว่า เพราะการทำข่าวสืบสวนในพื้นที่เล็ก ๆ อาจจะขยายต่อกลายเป็นประเด็นที่ใหญ่ขึ้นและมีผลกระทบต่อคนในวงกว้างขึ้นได้

ส่วนลักษณะข่าวเชิงสืบสวน มีดังนี้ (1) เป็นการเปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการค้นคว้าและตีแผ่ข้อมูลที่ยังไม่เคยถูกเปิดเผยมาก่อน (2) กล่าวถึงภาพใหญ่และผลกระทบเชิงกว้างต่อคนหมู่มาก มากกว่าการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ย่อยเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ (3) ไม่ใช่การเสนอข่าวโดยใช้แหล่งข่าวเพียงแห่งเดียว หรือข่าวจากการแถลงเท่านั้น (4) มักเป็นการค้นคว้าที่ใช้เวลานานกว่าการทำข่าวธรรมดา ซึ่งต้องทุ่มเททั้งเวลาและความพยายาม (5) อาจเป็นข่าวที่สร้างขึ้นโดยหาประเด็นใหม่จากสิ่งที่ทราบกันอยู่แล้ว หรือขุดคุ้ยเจาะลึกต่อจากที่เป็นข่าวไปแล้ว (6) เป็นการเปิดโปงสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (7) อธิบายปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน (8) ต้องเป็นข่าวที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อส่วนรวม

ในงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการข่าวออดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ของผู้วิจัย (2558) ได้ข้อค้นพบว่า ลักษณะที่มาและการค้นพบประเด็นข่าวเชิงสวนที่ได้รับรางวัลข่าวออดเยี่ยม มี 3 รูปแบบ คือ 1. มาจากตัวนักข่าว 2. มาจากแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร และ 3. การจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ข่าวที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ

ขณะที่การได้มาซึ่งประเด็นข่าวที่มาจากตัวนักข่าว มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นคนช่างสังเกต - จี๋สังสัย ซึ่งการเป็นคนช่างสังเกต ถือเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักข่าว เพราะการตั้งข้อสังเกตจะนำมาซึ่งคำถามสำคัญหลายประการที่นักข่าวจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบ หรือข้อเท็จจริงที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ และการมีปฏิภาณไหวพริบดีของนักข่าวก็จะยิ่งช่วยให้การทำข่าวเชิงสืบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เสนอเป็นข่าวต่อสาธารณชนได้ ขณะที่การจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ เป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับนักข่าว หรือกองบรรณาธิการ ที่จะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์เพียงพอ โดยเฉพาะการมองเห็นประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในข่าวหรือเหตุการณ์นั้น จากนั้นก็ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้าไปทำงานก็จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

สำหรับเทคนิคหรือกลยุทธ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวน มี 3 ลักษณะ คือ 1. การลงพื้นที่ 2. การใช้เอกสารหลักฐาน และ 3. การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 หรือ “พ.ร.บ.ฮั้ว” ที่นำมาใช้ตรวจสอบการฮั้วประมูลจัดซื้อจัดจ้าง พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ.

2543, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ที่นำมาตรวจสอบพฤติกรรมการชุกหุ้นบริษัทเอกชนของนักการเมือง เป็นต้น

ขณะที่วิธีการทำข่าวเชิงสืบสวน มี 3 ลักษณะ คือ

1. การติดตามข้อมูลด้วยเอกสาร (Paper trail) หมายถึงการหาเอกสารเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักฐานในการนำเสนอข่าว ซึ่งข้อมูลประเภทนี้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เป็นข้อมูลที่ถูกพาดพิงไม่สามารถปฏิเสธข้อเท็จจริงได้

2. การติดตามข้อมูลบุคคล (Human Trail) หมายถึงการติดตามข้อมูลบุคคลที่ตกเป็นข่าว เช่น การติดตามพฤติกรรมฐานะทางเศรษฐกิจ แหล่งที่อยู่ ซึ่งการได้มามีหลายวิธี ตั้งแต่การสะกดรอย การค้นหาข้อมูลจากเอกสาร การหาข้อมูลจากคนใกล้ชิด หรือแม้แต่การหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3. การติดตามข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Electronics Trail) หมายถึงการหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถหาข้อมูลได้อย่างกว้างขวางและหลากหลายเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอข่าว แต่การค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต อาจต้องอาศัยความชำนาญตามสมควรและรู้อาจจะหาข้อมูลที่ต้องการได้จากเว็บไซต์ใด ขณะที่ภาษาอังกฤษอาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักข่าวไทยในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อ้างถึงใน เสนาะ สุขเจริญ, 2549)

อย่างไรก็ดี ในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนนั้น ข้อมูลเอกสารหลักฐานถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ข่าวชิ้นนั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ นอกเหนือจากการสืบค้นข้อมูลของตัวนักข่าวเองแล้ว แหล่งข่าวนับเป็นอีกช่องทางสำคัญในการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ส่วนหัวใจสำคัญที่จะทำให้แหล่งข่าวยอมมอบข้อมูลเอกสารหลักฐานให้ก็คือความเชื่อถือและไว้วางใจว่าจะมีการปกปิดแหล่งที่มาของข้อมูลไม่ทำให้เดือนร้อนภายหลัง ซึ่งการไม่เปิดเผยชื่อแหล่งถือเป็นจริยธรรมในการทำข่าวอย่างหนึ่งของนักข่าวด้วย แต่แม้แหล่งข่าวจะมีความน่าเชื่อถือมากขนาดไหน แต่สิ่งทีนักข่าวควรปฏิบัติ คือ การตรวจสอบข้อมูลซ้ำหลายครั้งจากหลายแหล่งข่าวจนกว่าจะเชื่อถือได้และมั่นใจจึงจะนำข้อมูลนี้ เสนอเป็นข่าวต่อสาธารณชนได้ นอกจากนี้ ผลจากการที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาไปมาก การให้ข้อมูลของแหล่งข่าวก็พัฒนารูปแบบตามไปด้วย เช่น จากเดิมที่ต้องเดินทางไปพบไปพูดคุยกับแหล่งข่าวด้วยตนเองถึงที่

ทำงาน แต่เมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามา แหล่งข่าวสามารถส่งข้อมูลผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ขณะที่ การหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของนักข่าว ก็ทำได้จากการสืบค้นข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตของ หน่วยงานราชการต่าง ๆ นักข่าวสามารถหาข้อมูลได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งข่าว ยกเว้นในกรณี ที่ต้องการให้มีการอธิบายข้อมูลประกอบความเข้าใจเพิ่มเติม (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558)

รูปแบบการนำเสนอข่าว

รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน มี 2 ลักษณะ คือ 1. เจาะข่าวหาข้อมูลหลักฐานให้ ครบถ้วนรอบด้านและนำเสนอครั้งเดียว 2. ทำข่าวออกเป็นตอน ๆ เพื่อสร้างความสนใจจากคนอ่าน ให้ติดตามคลี่คลายปริศนาแต่ละปมในข่าว และประเมินท่าทีของกลุ่มเกี่ยวข้องในข่าว ขณะที่ ขึ้นตอนการรายงานข่าวต้องให้ผู้อ่านได้รับความกระจ่างชัดเจนในประเด็นที่ต้องการนำเสนอทันที เพราะธรรมชาติข่าวเชิงสืบสวนมักมีประเด็นซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ การนำเสนอในประเด็นหลัก ของเรื่องอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ ง่ายต่อการติดตามข่าวต่อเนื่องในวัน ต่อไป อย่างไรก็ดี การนำเสนอข่าวควรมีความเที่ยงตรงมากที่สุด เพราะเหตุการณ์ในข่าวอาจมี ผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย และนอกจากการนำเสนอในรูปแบบข่าวแล้ว ยังสามารถนำ ตารางแสดงสถิติตัวเลข รวมไปถึงการให้ความรู้ความเข้าใจประเด็นที่ซับซ้อนในรูปแบบรายงาน บทความ สารคดี การนำเสนอความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องแบบถาม-ตอบ ภาพประกอบ ภาพถ่าย ภาพ แผนภูมิ เป็นต้น (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558)

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับ “วิธีปฏิบัติ” ทั้งในส่วนวิธีการได้มา ซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว จะพบว่าเป็น กระบวนการทำงานของนักข่าวในการแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงรวมถึงหลักฐานเพื่อนำมาใช้ ประกอบการทำข่าวให้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนรอบด้าน และแม้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการทำข่าวจะ ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่กระบวนการทำงานก็ยังอยู่ภายใต้หลักการทางด้านวารสารศาสตร์ และกรอบจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน

2.1.3 วิธีให้คุณค่าเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

สำหรับแนวคิดข่าวเชิงสืบสวน เกี่ยวกับ “วิธีให้คุณค่า” ในงานวิจัยเรื่องนี้ กำหนดนิยาม ศัพท์ คำว่า “วิธีให้คุณค่า” สะท้อนออกมาในเรื่องวัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การ จัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุน การผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม จากการศึกษา ข้อมูลพบรายละเอียดแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การทำข่าว

ในงานวิจัยเรื่อง “เทคนิคการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม” (ทัศนัยนต์ วาหะรัญ, 2554) ระบุความคิดเห็นของกลุ่มนักข่าวภาคสนามที่ทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนไปในแนวทางที่สอดคล้องตรงกันว่าข่าวประเภทนี้ เป็นข่าวที่ทรงพลัง ทรงคุณค่า ช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำข่าวเพื่อช่วยปกป้องผลประโยชน์ประเทศชาติ ช่วยยับยั้งการทุจริตของนักการเมืองกับข้าราชการ มีความสุขสนุกกับการทำงาน เป็นเสน่ห์สำคัญของการทำข่าว สอดคล้องกับมุมมองของ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการข่าวสำนักข่าวอิศรา นักข่าวเชิงสืบสวนมือรางวัล ที่มีความเห็นว่า ข่าวประเภทนี้ถือเป็นหน้าที่ของนักข่าว จะรู้สึกภูมิใจหากวันใดได้ทำข่าวเดี่ยว สามารถทำให้คู่แข่งตกข่าว การให้คุณค่าของนักข่าวต่อข่าวเชิงสืบสวน จะให้น้ำหนักและความสำคัญในการติดตามทำข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าข่าวกระแสรายวันหรือข่าวรูทีนทั่วไป นักข่าวที่เคยมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นที่ประจักษ์ จะมีความพยายามในการเสาะแสวงหาผลงานข่าวเชิงสืบสวนชิ้นใหม่ ที่มีผลกระทบทางข่าวที่สูงกว่า สร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้มากขึ้นกว่าเดิม ตรงจุดนี้อาจจะเรียกว่าเป็นภาวะแห่งการเกิดขึ้นของนักข่าวเชิงสืบสวนก็ได้ (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) ขณะที่นักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชน นับเป็นตัวละครสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้รับสาร มีผลต่อการชี้นำความคิดของคนในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงนับได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคม จนขนาดถูกยกให้มีสถานะเป็น ฐานันดรที่สี่ ต่อจากขุนนาง พระราชาคณะหรือบรรพชิตที่มีสมณศักดิ์ และสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นฐานันดรที่หนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ (สิริกัญญา มั่งสูงเนิน, 2546, น. 6; บัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล, 2555)

นโยบายการทำข่าว

เป็นที่รับทราบดีในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนว่า นโยบายขององค์กรสื่อมีผลต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก หากองค์กรสื่อใดมีนโยบายให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างชัดเจน ก็จะทำให้นักข่าวสามารถทำงานข่าวเชิงสืบสวนได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรสื่อไม่มีนโยบายสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน ก็จะส่งผลให้การทำงานของนักข่าวไม่กระตือรือร้นหรือใส่ใจการทำข่าวประเภทนี้ ขณะที่กระบวนการทำงานมีความยากลำบาก โดยเฉพาะการเสาะแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มาใช้ประกอบการทำข่าว อาจทำให้นักข่าวหันไปสนใจการทำข่าวรายวันตามกระแสทั่วไปซึ่งมีกระบวนการทำข่าวและประเด็นข่าวที่ซับซ้อนน้อยกว่าแทน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อ่างถึงใน มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) นอกจากนี้

นโยบายการทำข่าวยังมีผลต่อการทำงานข่าวของนักข่าวด้วย เพราะถ้าหากองค์กรสื่อมวลชนแห่งใด มีนโยบายการทำข่าวเชิงสืบสวนที่ชัดเจน นักข่าวในสังกัดองค์กรสื่อแห่งนั้น จะให้น้ำหนักและความสำคัญในการติดตามทำข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าข่าวกระแสรายวันหรือข่าวรูทีนทั่วไป ตัวอย่างเห็นได้ชัดเจนจากกรณี สพ.มติชน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มากที่สุดจำนวน 11 ข่าว เป็นเพราะนโยบายของมติชนเน้นข่าวการเมือง การศึกษา สังคม และให้ความสำคัญกับการทำข่าวทิวทัศน์ เพื่อตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนสูง จึงทำให้ข่าวหลายชิ้นที่ได้รับรางวัลเป็นข่าวทิวทัศน์ โดยเมื่อพบประเด็นสำคัญและมีหลักฐานที่ชัดเจนจะทุ่มเทกำลังคนและทรัพยากรต่าง ๆ ในการตรวจสอบข้อมูลอย่างเต็มที่ ขณะที่นักข่าวของมติชนก็มีประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวนจำนวนมาก นักข่าวใหม่ที่เข้ามาก็จะได้รับการฝึกฝน ทั้งการมองประเด็นหรือแนะนำเทคนิคการทำข่าวในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการส่งนักข่าวเข้าฝึกอบรมเรียนรู้การทำข่าวที่จัดโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) และยังมี การพิจารณาความดีความชอบให้ผลตอบแทนกับผู้สื่อข่าวที่มีผลงานการรายงานข่าวเชิงสืบสวนอย่างสม่ำเสมอ โดยการพิจารณาปรับเงินเดือน โบนัส หรือผลตอบแทนรูปแบบอื่น ๆ หรือเปิดโอกาสให้เขียนหนังสือรวบรวมผลงานข่าวเชิงสืบสวนต่อสาธารณะด้วย (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) ขณะที่อมรรัตน์ มหิทธิรุกข์ (2546) เคยศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ความสำคัญต่อข่าวคอร์รัปชันแม้จะไม่มีข้อกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร การเสนอข่าวส่วนใหญ่จะให้น้ำหนักกับข้อมูลจากเอกสารมากกว่าข้อมูลบุคคล ความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏเป็นข่าวและความเสียหายของการทุจริตที่เกิดขึ้น ส่วนรูปแบบการเสนอข่าวจะขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และขึ้นอยู่กับความซับซ้อนและรายละเอียดข้อมูลข่าว ส่วนตัวแปรสำคัญที่เป็นข้อจำกัดต่อการทำหน้าที่มี 2 ปัจจัย ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยกองบรรณาธิการข่าว นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ เนื้อที่/ระยะเวลาในการทำข่าว และหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข้อจำกัดทางด้านกฎหมายรายได้จากโฆษณา คู่แข่งทางการตลาดและความสนใจของผู้อ่านด้วย

การจัดประกวดข่าว

ในงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ของผู้วิจัย (2558) ได้ข้อค้นพบว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดประกวดข่าวยอดเยี่ยมรางวัลอิศรา อมันตกุล

ซึ่งเป็นเวทีการประกวดข้าวที่ได้รับการยอมรับจากคนในแวดวงสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อมวลชนอย่างมากก็เพื่อตอบแทนการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทยในฐานะสื่อมวลชน โดยมีบริษัทเอกชนเป็นผู้สนับสนุนเงินรางวัลให้ ขณะที่ข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว เป็นข้าวลักษณะเชิงสืบสวนทั้งสิ้น และมีส่วนสำคัญในการเปิดโปงระงับยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชันในหลายกรณี ทั้งยังสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางนโยบายกฎหมายและทางการเมืองได้ด้วย และผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ข้าวเชิงสืบสวนมักจะเป็นข้าวที่ได้รับการยอมรับในเวทีการประกวดข้าว เนื่องจากมีลักษณะของข้าวที่ดีครบถ้วน เป็นข้าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง ไม่มีอคติ มีเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย ตรงตามหลักการทางวารสารศาสตร์ โดยบัญญัติ ทศนิยะ เวช อดีตนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ปี 2535 (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) ยืนยันว่า “การจัดประกวดรางวัลข้าวมูลนิธิธิดา อม้นตกุล ถือเป็นหน้าที่สำคัญของสมาคมนักข่าวฯ ในการกระตุ้นการทำข่าวของนักข่าวทั่วไป ให้ออกมามีคุณภาพ มุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วย มากกว่าการรายงานข่าวประจำวันทั่วไป เห็นได้จากข้าวที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเชิงสืบสวนและที่ผ่านมาผลงานข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ มีข่าวหลายข่าวถูกหน่วยงานตรวจสอบของรัฐนำข้อมูลไปต่อ ยอดคดีหลายผลการตรวจสอบคดีสำคัญต่าง ๆ ได้ และหนังสือพิมพ์ก็ให้ความสำคัญกับรางวัลนี้ เพราะถือเป็นหน้าตาของหนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลด้วย” ส่วนเหตุผลที่หน่วยงานตรวจสอบของรัฐ นำข้อมูลข่าวเชิงสืบสวนไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบโครงการหรืออคติความต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นเพราะเนื้อหาเจาะลึกและมีหลักฐานประกอบชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558, น. 172-173)

การจัดฝึกอบรม-การสนับสนุนงบประมาณ

จากการศึกษาข้อมูลการจัดฝึกอบรมข่าวเชิงสืบสวน ในเว็บไซต์สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พบว่า การอบรมความรู้ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ถูกบรรจุเป็นหนึ่งองค์ความรู้ในโครงการฝึกอบรมนักข่าวใหม่ ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มาตลอดตั้งแต่ช่วงปี 2535 และดำเนินการติดต่อกันเป็นรุ่นๆ เรื่อยมา ส่วนการจัดอบรมหัวข้อข่าวเชิงสืบสวน ก็มีการจัดฝึกอบรมแยกเป็นหัวข้อโดยเฉพาะ นับตั้งแต่ปี 2540 – 2553 รวมจำนวน 7 ครั้ง ทั้งในรูปแบบการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวนด้านต่าง ๆ

และการส่งนักข่าวไทยไปร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการทำข่าวสืบสวนในต่างประเทศ โดยการ
จัดอบรมหัวข้อข่าวเชิงสืบสวน ที่มีการจัดฝึกอบรมแยกเป็นหัวข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- ปี 2540 มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการสำหรับนักข่าว “เทคนิคการทำข่าวสืบสวน
สอบสวน : ศึกษากรณี การเจาะข่าววงงบประมาณ” ระหว่างวันที่ 26 – 27 กรกฎาคม 2540 ณ วังยางรี
สอร์ท จ. สุพรรณบุรี มีผู้สื่อข่าวระดับกลางประมาณ 30 คนไปร่วมการสัมมนา

- ปี 2543 มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยใช้วิทยากรที่มี
ประสบการณ์ทั้งไทยและต่างประเทศสนับสนุน โดย World Bank Institute เมื่อวันที่ 23-25
มิถุนายน 2543 ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ. นครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากหนังสือพิมพ์
วิทยุและโทรทัศน์จำนวน 25 คน

- ปี 2545 มีการส่งนักข่าวไทย 6 คน ไปร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการทำข่าวเชิง
สืบสวนที่ประเทศมาเลเซีย จัดโดยเครือข่ายส่งเสริมสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนในเอเชียอาคเนย์ หรือ
SEAPA และการอบรม “Training the Trainers” จัดโดยศูนย์การทำข่าวสืบสวนสอบสวนของ
ประเทศฟิลิปปินส์ (PCIJ) ร่วมกับ SEAPA และ UNDP อีก 7 คน

- ปี 2546 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน (ข่าวเจาะ)”
หลักสูตรเข้มข้นขึ้นจำนวน 2 รุ่น โดยมีนักข่าวเข้าร่วมอบรมรุ่นละ 12 คน (15-19 และ 22-26
กันยายน 2546) ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความร่วมมือจากสมาคมนักข่าวแคนาดา (CJFE) โดยการ
สนับสนุนของ Canadian International Development Agency (CIDA) โดยมีวิทยากรเป็นนักข่าวเชิง
สืบสวนที่มีชื่อเสียงชาวแคนาดา และนักข่าวอาวุโสด้านการทำข่าวเชิงสืบสวนของไทย นอกจากนี้
สมาคมฯ ยังได้ส่งนักข่าวไทยอีก 7 คน ไปร่วมอบรมการทำข่าวเชิงสืบสวน Workshop on
Investigative Reporting (9–13 กรกฎาคม 2546) ซึ่งจัดโดยเครือข่ายส่งเสริมสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชน
ในเอเชียอาคเนย์ หรือ SEAPA (South East Asian Press Alliance) ร่วมกับ ศูนย์ส่งเสริมการทำข่าว
สืบสวนสอบสวนแห่งประเทศไทย หรือ PCIJ (Philippines Center for Investigative
Journalism) ณ เมืองเดนปาซาร์ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย

- ปี 2547 จัดการอบรมหลักสูตรกำหนดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อการเป็นวิทยากร
หลักสูตรข่าวเชิงสืบสวน (Train the Trainers) สมาคมฯ จัดการอบรมหลักสูตร Train the Trainers
ขึ้นเมื่อ 22 – 25 มีนาคม 2547 โดยได้คัดเลือกนักข่าวที่ผ่านการอบรมการทำข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งจัด
ขึ้นเมื่อปลายปี 2546 จำนวน 6 คน เข้าอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการทำข่าวสืบสวนจาก
ประเทศแคนาดา Ms. Madelaine Drohan และ Mr. Bernard Simon เป็นวิทยากรได้รับการสนับสนุน

งบประมาณจาก Canadian International Development Agency (CIDA) โดยความร่วมมือจาก Canadian Journalists for Free Expression (CJFE)

- ปี 2551 จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างวิทยากรข่าวเชิงสืบสวน สมาคมฯ ร่วมกับสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การสร้างวิทยากรข่าวเชิงสืบสวน” ระหว่างวันอาทิตย์ที่ 13 กรกฎาคม – วันพุธที่ 16 กรกฎาคม 2551 ณ คาซาวรี รีสอร์ท จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และได้รับเกียรติจาก Mrs. Madelaine Drohan ผู้สื่อข่าวจากแคนาดา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมและการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยการอบรมครั้งนี้มีนักข่าวทั้งจากส่วนกลางและภูมิภาคเข้าร่วมการอบรมจำนวน 8 คน

- ปี 2553 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การสร้างวิทยากรข่าวเชิงสืบสวน (Training for Trainees on Investigative Journalism)” โดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย สนับสนุนโดย ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และมูลนิธิ Friedrich Ebert จัดระหว่างวันอังคารที่ 24 สิงหาคม – วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2553 ณ โรงแรมสปริงฟิลด์ แอท ซี รีสอร์ท อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบุรี มีนักข่าวเข้าร่วมการอบรมจำนวน 10 คน โดยมี Mr. Ralph Hötte นักข่าวที่เชี่ยวชาญในการทำข่าวเชิงสืบสวนจากเมืองโคโลญ ประเทศเยอรมัน เป็นวิทยากร หลังจากนั้น การจัดฝึกอบรมหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ก็ห่างหายไปจากโปรแกรมการจัดฝึกอบรมของสมาคมนักข่าวฯ จนถึงปัจจุบัน ขณะที่ในช่วงปี 2559 โครงการจัดฝึกอบรมนักข่าวใหม่ ที่มีหัวข้อข่าวเชิงสืบสวนรวมอยู่ด้วยก็ถูกระงับการจัดไปด้วยเช่นกัน สาเหตุสำคัญมาจากการขาดปัจจัยเรื่องเงินทุนสนับสนุน เนื่องจากการจัดอบรมข่าวประเภทนี้ต้องมีการเชิญวิทยากรจากต่างประเทศมาให้ความรู้ ซึ่งต้องใช้เงินทุนสนับสนุนค่อนข้างมาก ขณะที่สถานการณ์สื่อตั้งแต่ช่วงปี 2554 – ปัจจุบัน มีปรากฏการณ์เกี่ยวกับสื่อหลายอย่างในประเทศไทยเกิดขึ้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ผู้บริหารสมาคมฯ จึงพิจารณาเลือกจัดหัวข้ออบรมตามปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อในช่วงปีนั้นๆ แทน อาทิ การทำข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นต้น (תימים תוגמה, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 มกราคม 2561) ขณะที่การดำเนินการจัดฝึกอบรมในส่วน of สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ก็มีการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องข่าวเชิงสืบสวนให้กับนักข่าวเช่นกัน แต่เน้นหนักไปที่ต่างจังหวัด จัดโครงการฝึกอบรมให้กับนักข่าวท้องถิ่นทุกภาคของประเทศ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ช่วงปี 2555-2556 ซึ่งทุกภาคที่จัดฝึกอบรมเสร็จสิ้น จะมีการคัดเลือกนักข่าวเข้ามาร่วมกันทำข่าว

เชิงสืบสวน และรวมเล่มผลงานข่าวเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือ หรือนำผลงานข่าวไปเผยแพร่ในเว็บไซต์สำนักข่าวอิสรา www.isranews.org แต่ปัจจุบันการดำเนินงานฝึกอบรมส่วนนี้ ก็ประสบปัญหาเรื่องเงินทุนในการสนับสนุนเช่นกัน เพราะในช่วงต้นปี 2559 ที่ผ่านมา ภายหลังจากที่ไม่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) การจัดฝึกอบรมโครงการนี้ ก็ถูกระงับไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงต้นปี 2560 สถาบันอิสราฯ ได้รับงบประมาณจากองค์การต่อต้านคอร์รัปชัน (แห่งประเทศไทย) และธนาคารชานชาต มาใช้ในการจัดโครงการฝึกอบรมนักข่าวเชิงสืบสวน ใช้ชื่อว่า โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเหยี่ยวข่าวมืออาชีพ “การรายงานข่าวสืบสวน” โดยมีรูปแบบการอบรม แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ การอบรมเนื้อหาเบื้องต้นและการอบรมการรายงานข่าวสืบสวนแบบเข้มข้น ใช้วิธีการคัดเลือกนักข่าวทั้งจากส่วนกลางและต่างจังหวัด จำนวน 30 คน เข้าร่วมการฝึกอบรม และมีการตั้งสมาคมนักข่าวฯ เข้าร่วมการจัดการจัดงานด้วย แต่การจัดฝึกอบรมครั้งนี้ เป็นโครงการจัดฝึกอบรมครั้งเดียว ไม่ใช่โครงการระยะยาวตามวงเงินงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน และยังไม่ทราบว่าภายหลังการจัดฝึกอบรมเสร็จสิ้น จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณให้จัดทำโครงการนี้อีกสนับสนุนการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) จากข้อมูลทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า งานในส่วนของการจัดฝึกอบรมนักข่าวให้มียอดความรู้เกี่ยวกับการทำข่าวเชิงสืบสวน กำลังประสบปัญหาเรื่องงบประมาณและแหล่งทุนสนับสนุนอย่างมากในยุคปัจจุบัน ทั้งที่ข่าวเชิงสืบสวน เป็นการรายงานข่าวที่มีความสำคัญต่อทางด้านวารสารศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศตามระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

จากการศึกษาข้อมูลการมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน พบว่าแสดงออกแตกต่างกันไปตามสถานะบทบาทของแต่ละกลุ่มบุคคล ในกลุ่มนักวิชาการ มักจะออกมากระตุ้นเรียกร้องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวประเภทนี้อยู่เสมอ ให้ความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลความเห็นต่อนักข่าวเพื่อนำไปใช้ประกอบในการรายงานข่าวอย่างเต็มที่ ส่วนกลุ่มนักการเมือง และภาคเอกชน วิธีปฏิบัติจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ นักการเมืองมักจะนำข้อมูลข่าวจากสื่อไปใช้ในการขยายผลตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม หรือถ้าเป็นฝ่ายที่เสียผลประโยชน์ต่อนักการเมือง นักธุรกิจมักจะใช้อำนาจแทรกแซงการนำเสนอข่าว ทั้งในรูปแบบการฟ้องร้อง

ดำเนินคดี ใช้อำนาจทุนเข้ามาสนับสนุนการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) ขณะที่หน่วยงานตรวจสอบภาครัฐ การปฏิบัติที่ชัดเจน คือ การนำข้อมูลข่าวเชิงสืบสวน ไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบ โครงการหรือกรณีทุจริตสำคัญต่าง ๆ อยู่เสมอ ส่วนกลุ่มตัวแทนผู้บริหารองค์กรภาคเอกชน สะท้อนจากความเห็นของ ประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ระบุว่า ข่าวเชิงสืบสวน มีความจำเป็นต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน เพราะเรื่องผลประโยชน์จะหมดไปก็ต่อเมื่อมีคนนำข้อเท็จจริงมาตีแผ่สื่อที่ทำหน้าที่สืบสวนประเด็นพวกนี้ ต้องหาวิธีสร้างให้คนส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ เมื่อเห็นประโยชน์ก็ต้องสนับสนุนให้มีสื่อประเภทนี้ต่อไป สื่อต้องพยายามสร้างกระแสให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญ และสนับสนุนเรื่องนี้ เช่นเดียวกับ ประยงค์ ปรียาจิตต์ อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ระบุว่า สื่อมวลชนถือเป็นกำลังสำคัญในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ เพราะสื่อมวลชนไม่ใช่แค่อาชีพหนึ่ง แต่เป็นกลไกสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในเชิงการประชาสัมพันธ์ ข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตื่นตัวในการเข้าไปตรวจสอบปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้น หรือป้องปรามให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวไม่กล้าที่จะลงมือกระทำ นอกจากนี้หน่วยงานตรวจสอบก็ยังสามารถนำข้อมูลหลักฐานในคดีทุจริตต่าง ๆ ที่สื่อตรวจสอบพบมาใช้เป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบคดีต่าง ๆ ได้ (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558, น. 172-176) ข้อมูลทั้งหมดบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทั้งจากองค์กรภาครัฐและเอกชนตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนแก่นักข่าวไทย ที่แสดงผลเป็นรูปธรรมครั้งประวัติศาสตร์ยิ่งใหญ่ที่สุดในสังคมไทยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา คือ กรณีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระราชทานกระสอบเงินให้ นายแพทย์บริดเลย์ นักข่าวเชิงสืบสวนคนแรกของไทย เจ้าของหนังสือพิมพ์บางกอก รีคอร์ดเดอร์ ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนยุคนั้น นำไปชำระหนี้ตามคำพิพากษาศาล เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2409 จำนวน 100 เหรียญสหรัฐ และค่าธรรมเนียม 7 เหรียญสหรัฐ ในคดีหมิ่นประมาท จากการนำเสนอข่าวกงสุลฝรั่งเศสดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ หมิ่นเกียรติศักดิ์สถาบันตุลาการของสยาม และถูกกงสุลฝรั่งเศสฟ้องร้องต่อศาล เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระมหากษัตริย์เห็นค่าของหนังสือพิมพ์ที่รักความถูกต้องปฏิบัติหน้าที่มาด้วยดีเกิดประโยชน์แก่คนดีและแผ่นดินมาโดยลำดับ (สมหมาย ปาริจฉัตต์, 2537, น. 49) ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในส่วน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า”

ในช่วงที่ผ่านมา มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตรวจสอบกระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในวารสารศาสตร์ดิจิทัล จะช่วยทำให้รับทราบข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร สะท้อนให้เห็นอะไรบ้างภายใต้แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2.2 แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคดั้งเดิม

ผลจากการที่ “ข่าวเชิงสืบสวน” ถูกกล่าวถึงว่า เป็นรูปแบบการรายงานข่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งตามหลักวิชาการวารสารศาสตร์ (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550) เนื่องจากเป็นข่าวที่มุ่งเน้นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงหลักฐานของนักข่าวเพื่อนำไปใช้ในการตรวจสอบเปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ตรงตามสาระสำคัญของงานด้านวารสารศาสตร์ที่ถูกระบุว่าเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีสารประโยชน์เป็นข้อเท็จจริง เป็นความจริงที่เกิดขึ้น สร้างสรรค์สังคม คอยชี้ทางสว่างให้ผู้อ่านสามารถนำข่าวสารความรู้ไปประกอบการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามปรัชญาวารสารศาสตร์ที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอด คือ เสรีภาพ อิสระภาพ ความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่สังคมคอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์สาธารณะ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556) กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ จึงมีผลสะท้อนไปถึงสาระสำคัญของงานด้านวารสารศาสตร์ และปรัชญาวารสารศาสตร์ที่คนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอดด้วย ผู้วิจัย จึงนำแนวคิด และทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและคุณค่าข่าว

จากการสังเคราะห์ความเห็นนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ และนักวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปความหมายคำว่า “ข่าว” ได้คือ ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่มีความสำคัญ และถูกนักข่าวนำมาเสนอให้คนในสังคมได้รับรู้รับทราบ (Mencher & Sheehan อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2561; ครุณี หิรัญรักษ์, 2538; พงษ์ศักดิ์ พยัณวิเชียร อ้างถึงใน พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ, 2539) ขณะที่ประเภทของข่าวนั้น สามารถแบ่งได้หลายลักษณะ ทั้งแบ่งตามระดับของข่าว คือ ข่าวหนัก และข่าว

เบา แบ่งตามเนื้อหาข่าว เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิง
 อย่างไม่ดี คุณสมบัติของข่าวที่ดีที่ได้รับความนิยมโดยทั่วไป คือ จะต้องมีความถูกต้องครบถ้วนรอบ
 ด้าน เป็นธรรม ตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ ไม่สอดแทรกความคิดเห็น ส่วนตัวของผู้รายงานข่าว
 เข้าไปในข่าว (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ, 2539; สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2561) ส่วนแนวคิดเรื่องคุณค่า
 ข่าว (News Value) เป็นหลักเกณฑ์ของนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชน ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือก
 ข่าวเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีคิดหรือเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการคัดเลือก
 แกมมของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ให้เป็นข่าว โดยมีที่มาจากค่านิยมหรืออุดมการณ์ทางวิชาชีพด้าน
 วารสารศาสตร์ของนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชนนั้น (Staab อ้างถึงใน เสริมศิริ นิลดำ, 2550)
 ปัจจุบันมีอยู่จำนวน 11 ประการ ได้แก่ 1. ความรวดเร็วหรือความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ 2. ความ
 ใกล้ชิด 3. ความมีชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น 4. ความแปลกประหลาด/ความผิดปกติ 5. ความ
 ต่อเนื่อง/ผลกระทบกระเทือน/ความใหญ่โต 6. ความขัดแย้ง 7. ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อน
 เงื่อนงำ 8. ปุ่ชชนสนใจ/อารมณ์ 9. เพศ 10. ความเปลี่ยนแปลง 11. กภัยพิบัติ/ความก้าวหน้า (พิศิษฐ์
 ชวลาธวัช และคณะ, 2537; Pasqua, Buckalew, Rayfield, Tankare, และชวรัตน์ เชิดชัย อ้างถึงใน
 สุรศรีมี ฐิติกุลเจริญ, 2558) ขณะที่ ข่าวเชิงสืบสวน ที่ถูกนำเสนอต่อสาธารณะในยุคอดีตที่ผ่านมา
 ได้รับการยอมรับว่าเป็นข่าวที่มีคุณสมบัติ เป็นข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการ
 ททุจริตคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบขององค์กรภาครัฐและเอกชน ตรงตามหลักเกณฑ์
 องค์กรประกอบคุณค่าข่าวหลายประการ อาทิ ผลกระทบกระเทือนเนื่องจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน
 ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะเกี่ยวข้องกับประชาชน
 โดยตรง และเนื้อหาข่าวบางเรื่องยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับความขัดแย้งด้วย ส่วนผู้เกี่ยวข้องในข่าว มัก
 เป็นนักการเมือง ข้าราชการระดับสูง รวมไปถึงบริษัทเอกชนรายใหญ่ องค์กรประกอบเรื่องความมี
 ชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น ขณะที่การนำเสนอข่าวยังมีลักษณะการคลี่คลายปมปัญหาเข้า
 องค์กรประกอบเรื่องความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อนเงื่อนงำด้วย การนำเสนอข่าวและคุณค่า
 ข่าว มาใช้ในเป็นกรอบศึกษาระบบทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จะช่วย
 ฉายภาพให้เห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนในปัจจุบันยังมีลักษณะเป็นไปตาม
 หลักการทางวารสารศาสตร์ ทั้งในเรื่องคุณสมบัติข่าว ประเภทของข่าวหรือไม่ นักข่าวหรือองค์กร
 สื่อมวลชน ใช้หลักเกณฑ์ใดในการคัดเลือกข่าวเชิงสืบสวนเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ ซึ่งจะสะท้อน
 วิถีคิดหรือเหตุผลเบื้องหลังในการคัดเลือกแกมมของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ให้เป็นข่าว และการ
 นำเสนอข่าว โดยมีที่มาจากค่านิยมหรืออุดมการณ์ทางวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์ในยุคสื่อปัจจุบัน

ขณะที่กลุ่มผู้สนับสนุนข่าว และกลุ่มผู้อ่านข่าว มีบทบาทอย่างไรในการคัดเลือกข่าวและนำเสนอข่าวของนักข่าว องค์กรสื่อมวลชน รวมถึงผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพนเพชบุ๊กด้วย

ทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional theory)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของคนในแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน และนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ ว่า หน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนที่มีคุณค่าต่อสังคมโดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย คือ การเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน คอยเฝ้าดูความผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคม (จูวากร ศรีลิขิต, 2554) สอดส่องระวังระไวส่งสัญญาณแจ้งเตือนภัยให้กับคนในบ้าน ก็คือ ประชาชน ส่วนเครื่องมือสำคัญที่สื่อมวลชนใช้ในการแสดงออกการทำหน้าที่นี้ ก็คือ ข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งการทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่ว่าด้วยบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของสังคมนั่นเอง

Lasswell กล่าวไว้ว่า สังคมมนุษย์ก็มีโครงสร้างเช่นเดียวกับร่างกายของมนุษย์ โครงสร้างสังคมประกอบด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ องค์กรต่าง ๆ สถาบันต่าง ๆ ซึ่งต่างก็ประกอบกันเป็นสังคม โดยต่างก็มีหน้าที่เชื่อมโยงประสานกันเหมือนฟันเฟืองของเครื่องจักรที่ช่วยกันขับเคลื่อนให้สังคมดำรงคงอยู่ได้ แม้บางครั้งจะขัดข้องหรือขัดแย้งกัน แต่ก็มีกลไกแก้ไขในตัวเองเพื่อสร้างดุลยภาพในสังคมเฉกเช่นเดียวกับร่างกายของมนุษย์ที่มีระบบของอวัยวะต่าง ๆ ที่ต่างก็ทำงานประสานเชื่อมโยงและปรับสภาพความสมดุลให้ร่างกาย และแม้เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมที่ร่างกายไม่สามารถต้านทานได้ ก็อาจมีการนำเข้าจากภายนอกมาสนับสนุนเพื่อการปรับสมดุลภายใน ขณะที่สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างในระบบสังคม มีหน้าที่ต่อสังคมเหมือนกับอวัยวะของร่างกายเพื่อจรรโลงและรักษาเสถียรภาพและความสมดุลของสังคมให้คงอยู่และต่อเนื่องเช่นกัน (Lasswell อ้างถึงใน พิระ จิร โสภณ, 2544) สำหรับหน้าที่หลักของสื่อมวลชนมีอยู่ 5 ประการ (Lasswell, Wright, & McQuail อ้างถึงใน พิระ จิร โสภณ, 2544) ได้แก่ 1. สอดส่องดูแลระวังระไวสิ่งแวดล้อมให้กับสังคม (ให้สมาชิกในสังคมตระหนักรู้เพื่อการปรับตัว) 2. ประสานเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของสังคมหรือสมาชิกในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการตอบสนอง (รับรู้หรือเข้าใจความหมาย) ต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้สังคมเป็นปึกแผ่นสามานฉันท์ 3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับสมาชิกจากรุ่นหนึ่งสืบต่อไปสู่รุ่นใหม่ๆ 4. ให้ความบันเทิงเพื่อจรรโลงใจสังคมให้มีความสุนทรีย์ความบันเทิงเริงรมย์ ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลทางจิตใจจากภาวะกดดันจากสิ่งแวดล้อมในสังคม 5. การรณรงค์ให้เกิดความเคลื่อนไหว (mobilization) เพื่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม ใฝ่ผลจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

อาจเป็นไปตามหน้าที่ (Functions) หรือไม่เป็นไปตามหน้าที่ที่มุ่งหวัง (dysfunctions) ก็ได้ เพราะข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนบางเรื่อง อาจเป็นประโยชน์กับคนบางกลุ่ม บางสังคม แต่อาจเป็นโทษกับคนบางกลุ่มบางสังคมได้ เช่น การเสนอข่าวสารเรื่องอาชญากรรมอาจเป็นประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม เป็นบทเรียนป้องกันตัวไม่ให้ได้รับภัยจากอาชญากรรมนั้น ๆ แต่คนบางกลุ่มบางสังคมอาจรับรู้หรือเลียนแบบเป็นแนวทางประกอบอาชญากรรมเสียเองก็มี ซึ่งกรณีนี้เป็นลักษณะที่เรียกว่า dysfunction หรือ ไม่เป็นไปตามหน้าที่พึงประสงค์ (Merton อ้างถึงใน พิระ จิตร โสภณ, 2544)

ทั้งนี้ ภายใต้กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในช่วงที่ผ่านมา ข่าวเชิงสืบสวน นับเป็นการแสดงออกบทบาทหน้าที่ตามหลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการสอดส่องดูแลระวังระไวให้กับสังคม และนำไปสู่การณรงค์ให้เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมเรียนรู้เรื่องการป้องกันปัญหาการทุจริต เป็นไปตามหน้าที่ (Functions) ของสื่อมวลชนที่แสดงออกต่อสังคม และถูกเรียกร้องจากคนในสังคมให้นำเสนอข่าวประเภทนี้มาโดยตลอด แต่ในช่วง 4-5 ที่ผ่านมา การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเริ่มไม่ปรากฏให้เห็นในสื่อกระแสหลักมากนัก เนื่องจากปัจจัยเรื่องการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีองค์กรสื่อถูกแทรกแซงจากอำนาจทางการเมืองและอำนาจทุน (มนตรี จุยม่วงศรี, 2558) การนำทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน มาใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า นักข่าว และองค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน ยังคงทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน คอยสอดส่องดูแลระวังระไวแจ้งเตือนภัยให้กับสังคมเหมือนในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่ หากไม่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว หน้าที่ใดที่นักข่าว และองค์กรสื่อมวลชน ทำอยู่ในปัจจุบันภายใต้หลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน และการทำหน้าที่ดังกล่าวส่งผลอย่างไรต่อสังคม ขณะที่บทบาทของกลุ่มผู้สนับสนุนการทำข่าว และกลุ่มผู้อ่านข่าว ในยุคสื่อปัจจุบัน ส่งผลอย่างไรต่อการทำหน้าที่ของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนภายใต้หลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชนบ้าง

ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)

การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว และองค์กรสื่อมวลชนในยุคสมัยที่ผ่านมา มิใช่แค่การแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ภายใต้หลักการทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชนเท่านั้น หากแต่การทำหน้าที่ดังกล่าว ถือเป็น การแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการใช้เสรีภาพของสื่อ เพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้มีอำนาจรัฐ ข้าราชการ และองค์กรเอกชน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับ

ตนเองและพวกพ้อง และยังมีผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมด้วย ซึ่งการแสดงออกความรับผิดชอบดังกล่าว ถือว่าเป็นการทำงานภายใต้หลักการทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม(Social Responsibility Theory) นั่นเอง

ทั้งนี้ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม จัดอยู่ในกลุ่ม 5 ทฤษฎี ที่มีความเกี่ยวข้องของระบบสื่อมวลชนกับระบบสังคมที่สะท้อนออกมาในลักษณะระบบโครงสร้างที่กำหนดแนวปฏิบัติของสื่อมวลชนในประเทศต่าง ๆ ภายใต้หลักการทฤษฎีบรรทัดฐาน (Normative Theories) นอกจากนี้ ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) ทฤษฎีอิสรภาพนิยมหรือสื่อเสรี (Libertarian or Free Press Theory) ทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ (Soviet-Communist Theory) ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication Theory) ตามที่ (McQuail, 1983) เสนอไว้

จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจุดเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งสื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการใช้เสรีภาพในทางที่ไม่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น สิทธิ เสรีภาพสื่อแทนที่จะเป็นของประชาชน กลับถูกจำกัดอยู่เฉพาะผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และยังคงถูกใช้ไปเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าส่วนรวม จึงมีเสียงเรียกร้องว่าสื่อมวลชนควรยอมรับภาระหน้าที่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการใช้เสรีภาพด้วย หากละเลยต่อหน้าที่นี้ ก็จะต้องมีการบังคับให้เป็นไปตามนั้น ขณะที่นักวารสารศาสตร์และนักวิชาชีพสื่อมวลชน ถูกกำหนดว่าจะต้องเป็นที่วางใจหรือเชื่อถือได้ของสังคมด้วย เพราะทฤษฎีนี้เป็นกรอบทัศนคติเพื่อลดสื่อจากจิตสำนึกที่คิดว่าตนเองเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับสินค้าหรือการให้บริการ หากแต่หน้าที่ของสื่อเป็นการขายข่าว ความเห็น ความเชื่อ และวัฒนธรรม ซึ่งจับต้องไม่ได้โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมทางธุรกิจอื่น สื่อควรจะมีรับผิดชอบต่อสังคมอันเนื่องมาจากความเป็นอิสระและเสรีภาพที่สังคมมอบให้ด้วย (พีระ จิตร โสภณ, 2544; สุรพงษ์ โสภณะเสถียร, 2559)

โจเซฟ พูลิตเซอร์ (Joseph Pulitzer) นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันเชื้อสายฮังการีเรียนคนสำคัญของโลก ถือเป็นผู้ที่มีส่วนในการวางรากฐานทฤษฎีนี้ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ในวารสาร American Review เมื่อปี ค.ศ.1904 ว่า “ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ความรู้ถูกถ่วงที่สุดเกี่ยวกับปัญหาที่จะต้องเผชิญ และความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความจริงใจ สามอย่างนี้จะช่วยปกป้องวิชาชีพวารสารศาสตร์ให้พ้นจากความยอมจำนนต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจที่เห็นแก่ตัวและเป็นศัตรูต่อสวัสดิการของประชาชน” และพยายามต่อสู้เพื่อตั้งสถาบันการศึกษาวารสารขึ้น (Pulitzer อ้างถึงใน สมควร กวียะ, 2545)

ก่อนที่ คณะกรรมการเสรีภาพสื่อมวลชน (The Commission on Freedom of the Press) ในสหรัฐอเมริกา ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1942 เป็นองค์กรหลักที่ทำให้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสังคมเป็นรูปธรรมมากขึ้น กำหนดหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ดังนี้ 1. สื่อมวลชนต้องเสนอ “รายงานที่เป็นจริง เข้าใจได้ และเป็นเรื่องเป็นราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวันในลักษณะที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจของประชาชน” 2. สื่อมวลชนควรจะทำหน้าที่เป็น “เวทีของการแลกเปลี่ยนการวิพากษ์วิจารณ์” 3. สื่อมวลชนควรจะให้ “ภาพที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นสังคม” 4. สื่อมวลชนควรจะช่วยในการ “นำเสนอและทำให้เป้าหมายและค่านิยมของสังคมชัดเจน” 5. สื่อมวลชนควร “ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้อย่างเต็มที่” (กฤษณ์ท แสันทวี, 2555) ขณะที่ในประเทศไทย 3 หรือประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนถูกระบุว่า ต้องทำหน้าที่เป็นสื่อสนับสนุนส่งเสริมให้การพัฒนาประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติแล้ว ยังมีภารกิจสำคัญในการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารประเทศของรัฐบาลและนักการเมืองระดับต่าง ๆ ด้วยการยึดมั่นในปรัชญาวารสารศาสตร์ คือ เสรีภาพ อิสระภาพ ความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่สังคม คอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556)

อย่างไรก็ตาม ในยุคสื่อปัจจุบัน สื่อมวลชนไทย ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการใช้เสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเป็นอย่างมาก ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ละเลยการทำงานภายใต้กรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพ โดยในการจัดกิจกรรม “วันเสรีภาพสื่อมวลชนโลก: World press freedom day” ภายใต้สโลแกน “ปลดล็อกคำสั่งคสช. คืนเสรีภาพประชาชน” ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2561 มีการออกข้อเรียกร้องให้สื่อมวลชนทุกแขนง ทุกแพลตฟอร์ม พึงตระหนักการทำหน้าที่ภายใต้กรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการปฏิรูปสื่อมวลชน และขอยื่นข้อเรียกร้องที่จะรับการตรวจสอบจากสังคม ด้วยวิถีทางอันถูกต้อง ชอบธรรมด้วยกฎหมายตามระบอบประชาธิปไตย และยังมีการเรียกร้องให้ประชาชนและผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในทุกแพลตฟอร์มระมัดระวังในการเผยแพร่ หรือส่งต่อข้อมูลที่ผิดกฎหมาย ข่าวปลอม (Fake News) ที่ไหลทะลักบนสื่อออนไลน์ และขอให้ประชาชนช่วยกันตรวจสอบ ควบคุมการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนให้อยู่ในกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพด้วย

ขณะที่ในงานวิจัยเรื่อง “ตัวชี้วัดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ไทย” ของ วัชร จิรัฐติกาลกิจ (2559) ศึกษาพบว่า การทำงานของผู้สื่อข่าว โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์นั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัย “ความเป็นวิชาชีพนิยม” (Professionalism) เป็นสำคัญใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความตระหนักถึงจริยธรรม ความเป็นมืออาชีพ การควบคุมตนเองและความสามัคคีในวิชาชีพ โดยไม่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางสังคม การเมือง กฎหมายและเศรษฐกิจ ส่วนการใช้เสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ไทย จะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของตนเองหรือปัจจัยภายในวงการวิชาชีพเองทั้งสิ้น ไม่ใช่การถูกบีบคั้นหรือถูกกำหนดจากปัจจัยภายนอก ถ้าหากการทำงานของผู้สื่อข่าว อยู่บนพื้นฐานการยึดมั่นในหลักจริยธรรมวิชาชีพย่อมจะไม่ยอม “นินทา” หรือปล่อยให้เรื่องราวที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะใดหลุดผ่านไปโดยจะพยายามขุดคุ้ย ตรวจสอบและตีแผ่ความจริงเพื่อสร้างความกระจ่างในเรื่องดังกล่าว อันเป็นการสนองต่อพันธสัญญาที่ตนได้เคยให้ไว้ต่อสาธารณะ แม้ต้องพานพบกับอุปสรรค เช่น การปิดกั้นหรือหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าว แต่หากผู้สื่อข่าวมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติพันธกิจสื่อมวลชนสูงอย่างเป็น “มืออาชีพ” การค้นหาข้อเท็จจริงในสิ่งที่สงสัยและนำมาตีแผ่ จึงไม่ใช่เรื่องที่เกินความสามารถ การกล่าวอ้างว่าถูกปิดกั้นหรือเข้าถึงข่าวสาร จึงไม่น่าเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ขณะเดียวกันการควบคุมตรวจสอบตนเองโดยต่างฝ่ายต่างพยายามแสดงบทบาทเป็น “แมลงวัน” ที่ตอมกันและหวังดีการทำงานระหว่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดก็จะช่วยให้สื่อมวลชนสามารถรายงานข่าวสารอย่างถูกต้อง รอบด้าน เป็นธรรมและปราศจากอคติ นอกจากนี้ ความร่วมมือและสามัคคีกันของผู้สื่อข่าวต่างสำนัก ที่ทุกฝ่ายควรมุ่งทำหน้าที่ของตนและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารซึ่งกันแทนการสร้าง ความขัดแย้ง ย่อมช่วยให้การตรวจสอบขุดคุ้ยในประเด็นที่สงสัยต้องปรากฏความจริงออกมา ในท้ายที่สุดและสังคม ได้รับประโยชน์สูงสุดข้อมูลทั้ง 2 ส่วน บ่งชี้ให้เห็นว่าการใช้เสรีภาพของสื่อควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคม และการใช้สื่อไปในทิศทางสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ถูกกล่าวถึงในยุคสื่อปัจจุบันอย่างมาก ขณะที่ในส่วนของนักข่าว องค์กรสื่อมวลชน การทำงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการยึดมั่นในหลักจริยธรรมวิชาชีพทำหน้าที่ขุดคุ้ยตรวจสอบและตีแผ่ความจริงเพื่อสร้างความกระจ่างในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผ่านการทำข่าวเชิงสืบสวน ก็ยังถือเป็นพันธสัญญาสำคัญของสื่อมวลชนที่ให้ไว้กับสาธารณชนเช่นเดิม

การนำทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า ในยุคสื่อ

ปัจจุบัน ที่สื่อมีอิสระและเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนมากขึ้น หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน ยังแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเหมือนที่เคยเป็นมาหรือไม่ อย่างไร และผลจากการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ส่งผลทำให้ประชาชนมีเสรีภาพในการสื่อสารมากขึ้น มีการเกิดขึ้นของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพจเฟซบุ๊ก เสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนดังกล่าว มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ภายใต้กรอบทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory)

เป็นที่รับทราบกันดีของคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนว่า กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ของสื่อมวลชน ในยุคอดีตที่ผ่านมา นักข่าว ถูกระบุว่า เป็นบุคคลกลุ่มแรกที่มีอำนาจโดยตรงในการตัดสินใจเลือกจะทำข่าวขึ้นนั้นหรือไม่ เมื่อตัดสินใจว่าทำข่าวขึ้นนั้น และดำเนินการทำข่าวตามกระบวนการขั้นตอนเสร็จสิ้น ก็จะส่งข่าวเข้าไปให้หัวหน้าโต๊ะข่าวพิจารณาตรวจสอบกลับกรองข้อมูลความถูกต้อง ก่อนที่จะส่งต่อไปให้กองบรรณาธิการ โดยมีบรรณาธิการเป็นผู้พิจารณาครั้งสุดท้ายว่าจะตีพิมพ์ข่าวขึ้นนั้นหรือไม่ ถ้าบรรณาธิการเห็นชอบด้วย ข่าวขึ้นนั้นก็จะถูกนำเสนอต่อสาธารณชน และถ้าข่าวขึ้นนั้น เป็นข่าวใหญ่มีความสำคัญระดับประเทศ ก็จะมีการตั้งทีมข่าวเฉพาะกิจระดมนักข่าวจากโต๊ะข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในข่าวเข้ามาช่วยทำข่าวขึ้นนั้นให้สำเร็จลุล่วง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการพิจารณาว่าจะนำเสนอข่าวหรือไม่ หากเป็นข่าวสำคัญที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจในรัฐบาล ลุ่มเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี บุคคลที่จะเป็นผู้ชี้ขาดว่า จะยินยอมให้มีการนำเสนอข่าวหรือไม่ ก็คือ เจ้าของหรือผู้บริหารองค์กรสื่อแห่งนั้น

หากพิจารณากระบวนการขั้นตอนการทำข่าวและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ตามที่ระบุไป อาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีบทบาทอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกทำข่าว และนำเสนอข่าว คล้ายกับทำหน้าที่เป็น "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) ตามแนวคิดทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร ก็คือ นักข่าว บรรณาธิการ และเจ้าของหรือผู้บริหารองค์กรสื่อตนเอง

ทั้งนี้ ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการที่นักสื่อสารมวลชนมีหน้าที่เลือกสรร ตกแต่ง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนจะเสนอไปยังผู้รับสาร คล้ายกับทำหน้าที่เป็น "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) โดยเคิร์ตเลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกัน เป็นบุคคลแรกที่นำศัพท์ Gatekeeper มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารมวลชน เนื่องจากเห็นว่า การส่ง

ข่าวสารต่าง ๆ นั้นจะต้องผ่าน “ช่องทาง” (Channels) ซึ่งมีจุดหรือสถานที่หนึ่ง เปรียบเสมือน “ประตู” (Gate) คอยกั้นกรอง หรือมิให้ข่าวสารนั้นผ่านไปได้ ข่าวสารอะไรควรส่งไปถึงผู้รับสารช้าหน่อย หรือข่าวสารอะไรควรตัดออกไปทั้งหมด ส่วนข่าวที่ถูกคัดเลือก อาจจะถูกตัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังประชาชนผู้อ่าน สำหรับ Gatekeeper ผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็มีนักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้จัดการโฆษณา ของทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์แห่งชาติและเครือข่ายโทรทัศน์ ตลอดจนสำนักข่าว อย่างไรก็ตาม กรณีที่นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว นักข่าวผู้นั้นก็จะทำหน้าที่เหมือนกับผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดเปิดประตูสารเช่นกัน คือ เป็นคนตัดสินใจในเบื้องต้นว่าจะเขียนข้อเท็จจริงในเรื่องของข่าวที่ตนหาอย่างไร (ชัยยุทธ โชติบาล, 2541; พีระ จิรโสภณ, 2544)

ส่วนปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าวของนักข่าว และบรรณาธิการข่าว ตามแนวคิดของแบกดิเคียน (Bagdikian) มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร 2. การมองโลกของความจริงและนิสัยของคน โดยมองว่าผู้อ่านต้องการอะไรและมีความปรารถนาอย่างไร 3. ค่านิยมซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ คือเขาจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้ 4. การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ 5. ค่านิยมส่วนตัว และนิสัยแปลกๆ ของบรรณาธิการ เช่น ถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าว หรือตีพิมพ์บนหนังสือพิมพ์ในขณะที่เขาเป็นบรรณาธิการอยู่ (Bagdikian อ้างถึงใน อรรถญา เกตุแก้ว, 2547) อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาพบว่า ในยุคการหลอมรวมสื่อปัจจุบัน เมื่อภูมิทัศน์ของสื่อเปลี่ยนแปลงไป นิยามและธรรมชาติของข่าวก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน นักข่าว บรรณาธิการข่าว มิได้มีบทบาทในการคัดเลือกข่าวอย่างในอดีต หากแต่ในยุคการหลอมรวมสื่อดิจิทัล ผู้อ่านและผู้รับสารมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการตัดสินใจว่า ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ หรือเรื่องราวใด ที่มีลักษณะของความเป็นข่าวด้วยตนเองมากขึ้น (Brooks & Pinson อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2561)

การนำทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร มาใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ กระบวนการทำงานของนักข่าว และองค์สื่อมวลชน ในการคัดเลือกข่าวใดที่จะถูกนำเสนอ และจะนำเสนอข่าวในประเด็นใดเป็นหลัก รวมไปถึงปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าว

ยังคงเป็นไปตามกระบวนการทำงานในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่ ขณะที่ในส่วนของกลุ่มผู้อ่าน ที่มีช่องทางสื่อสารเป็นของตนเอง สามารถแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกับนักข่าว และองค์กรสื่อได้ทันที หลังได้รับทราบข่าวสาร และยังสามารถผลิตข้อมูลข่าวสารนำเสนอต่อสาธารณชนได้ ส่งผลอย่างไรต่อการทำหน้าที่ของนักข่าว องค์กรสื่อมวลชน และผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพจเฟซบุ๊ก ภายใต้ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารดังกล่าวด้วย

ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting theory)

การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งหลังการนำเสนอข่าว นับเป็นตัวชี้วัดสำคัญของพลังแห่งข่าวเชิงสืบสวน ในการชี้นำความคิดของคนในสังคมให้ออกมาเคลื่อนไหวร่วมกันตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว ตัวอย่างเช่น กรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสหวัดนกของประเทศไทย ในช่วงปี 2547 ที่การทำข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ส่งผลทำให้ประชาชนตื่นรู้และหันมาให้ความสำคัญร่วมแจ้งข้อมูลเบาะแสจุดที่มีการแพร่ระบาดของโรคในจังหวัดต่าง ๆ หลังจากทีรัฐบาลในขณะนั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการปกปิดข้อมูลการแพร่ระบาดของเชื้อโรค เนื่องจากกังวลว่าจะมีผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าไก่ไปขายในต่างประเทศ จนในที่สุดรัฐบาลออกมายอมรับว่ามีปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อหวัดนกในประเทศไทยจริง และวางมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหายาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านสัตว์ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคในคน หรือกรณีข่าวการซื้อขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ของคนในตระกูลชินวัตร ให้แก่กองทุนเทมาเส็กของสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2549 มูลค่ากว่า 7 หมื่นล้านบาท ของหนังสือพิมพ์มติชน ที่นับเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการซื้อขายหุ้นโดยไม่เสียภาษีของคนในสังคมอย่างกว้างขวาง และนำไปสู่การออกมาเดินขบวนขับไล่ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองก่อนจะเกิดการรัฐประหารซึ่งนำไปสู่เปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น (มนตรี จุยม่วงศรี, 2558) ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากข่าวทั้ง 2 เรื่องนี้ บ่งชี้ให้เห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน นับเป็นข่าวที่มีพลังในการกำหนดวาระข่าวสารของคนในสังคม เป็นไปตาม ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร ที่ว่าด้วยการทำงานของสื่อมวลชน ในการกำหนดวาระข่าวสารของคนในสังคม ให้สนใจหรือให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการชี้นำความคิดของคนในสังคมอย่างชัดเจน

วอลเตอร์ ลิปพ์มานน์ (Walter Lippmann) เจ้าของรากฐานแนวคิดเรื่องทฤษฎีบทบาท และผลของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระข่าวสาร กล่าวไว้ในหนังสือ Public Opinion (1922) ว่าด้วยบทบาทในการสร้างภาพในหัวสมองของคนเรา โดยมนุษย์ในสังคมมักจะตอบสนองต่อ

สิ่งแวดล้อมต่างๆ ผ่านภาพในหัวสมอง ที่ถูกเติมแต่งจากการรับรู้ผ่านประสบการณ์ทางอ้อมที่นำเสนอโดยสื่อมวลชน ก่อนที่ โคเฮน (Cohen) จะนำแนวคิดของ ลิปพ์มานน์มาใช้ในการวิเคราะห์บทบาท การกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน โดยอธิบายแนวคิดนี้ว่า “หนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) มีบทบาทสำคัญมากกว่าเป็นเพียง ผู้นำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นเท่านั้น สื่อมวลชนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการบอกให้ประชาชนคิดอย่างไร (What to think) แต่มักจะประสบความสำเร็จอย่างมากในการบอกให้ประชาชน (ผู้อ่านหนังสือพิมพ์) คิดเกี่ยวกับอะไร (What to think about)” และต่อมา แม็คคอมบ์ส และชอร์ว (1972) ได้ศึกษาแนวคิดนี้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ และพบว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไม่เพียงแต่ได้รับรู้ว่ามีประเด็นอะไรที่นำเสนอผ่าน แต่ยังรับรู้ถึงความสำคัญมากน้อยของประเด็นที่นำเสนอด้วย โดยรับรู้ได้จากจำนวนหรือปริมาณความถี่ของข่าวสารในประเด็นนั้น ๆ รวมทั้งตำแหน่งที่ข่าวสารปรากฏในสื่อว่าโดดเด่นสำคัญแค่ไหน ซึ่งกระบวนการเลือกสรร ตกแต่งของสื่อดังกล่าวนี้ คือการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda-setting) ให้กับผู้รับสารในสังคมนั่นเอง (Lippmann, Cohen, McCombs, & Shaw อ้างถึงใน พิระ จิตร โสภณ, 2544, น. 51) สำหรับการจัดวาระสาร ถูกระบุว่าแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับแรกสร้างประเด็นข่าวที่มีความสำคัญทั่วไป ระดับที่สอง คือ การกำหนดทิศทางของข่าวให้กับสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การถกเถียงเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคม โดยกระบวนการจัดวาระสารของสื่อมวลชน เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกประเด็นข่าว การพาดหัวข่าว พื้นที่และเวลาในการนำเสนอ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559, น. 506)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการกำหนดวาระข่าวสารในสังคมไม่สามารถมองง่าย ๆ ตามกระบวนการทัศนดั้งเดิม ที่เชื่อว่าสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดได้เสมอไป เพราะยังมีประเด็นที่ซับซ้อนซึ่งเป็นข้อพิจารณาเพิ่มเติมอีกหลายประการ อาทิ แหล่งที่มาของวาระข่าวสาร ทั้งจากนักการเมืองหรือกลุ่มที่มีบทบาทในสังคม หรือจากสาธารณชน ขณะที่การชูประเด็น (Priming) และการสร้างกรอบการรับรู้ (Framing) ก็มีความสัมพันธ์กับการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชนเช่นกัน เนื่องจาก การชูประเด็นเป็นบทบาทของสื่อมวลชนที่เบนความสนใจของประชาชนให้หันไปสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนการสร้างกรอบการรับรู้เป็นการจัดระเบียบข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยกลวิธีการเลือกสรร (selection) การเน้น (emphasis) การเจาะจง (exclusion) และการขยายตกแต่ง (elaboration) ซึ่งหากจะอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน การชูประเด็น ก็คือการนำข้อเท็จจริงในข่าวมาพาดหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ส่วนการสร้างกรอบการรับรู้ คือการให้ความสำคัญกับรายละเอียด

เรื่องใดเรื่องหนึ่งในประเด็นข่าวที่สื่อมวลชนต้องการนำเสนอ อาจจะอธิบายโดยกราฟิกประกอบได้ (McQuail อ้างถึง ใน พิระ จิร โสภณ, 2544, น. 53)

อย่างไรก็ดี ในยุคสื่อปัจจุบัน บทบาทของสื่อมวลชนกำลังถูกท้าทายจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกส่งแชร์กันต่อผ่านโซเชียลมีเดียสามารถกลายเป็นประเด็นที่คนในสังคมให้ความสนใจได้ และเมื่อเป็นกระแสสังคมสื่อกระแสหลักก็หิบบานำเสนอเป็นข่าวเช่นกัน แตกต่างในยุคอดีตที่สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดวาระข่าวสาร เป็นตัวกลางผู้คัดเลือกข้อมูลข่าวสารเพื่อนำเสนอต่อสังคม ในฐานะผู้นำทางความคิดของสังคม (Opinion Leader) (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2554) ส่วนการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของนักการเมือง ข้าราชการ สื่อภาคประชาชน ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ผ่านช่องสื่อสังคมออนไลน์ ของตนเอง ตัวอย่างเช่น กรณีการตรวจสอบข้อมูลนาฬิกาหรูของพล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพจ CSI LA ซึ่งเป็นแฟนเพจในเฟซบุ๊ก ที่เปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารและร่วมแสดงความคิดเห็นได้ ก็เป็นผู้เริ่มต้นเปิดประเด็นจนกลายเป็นกระแสสังคม และนำไปสู่การรับเรื่องเข้าสู่กระบวนการได้สวนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ในปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นว่าทุกวันนี้ ประชาชนก็สามารถเป็นผู้กำหนดวาระข่าวสารเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยได้ผ่านทางช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเช่นกัน

การนำทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร มาใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระของข่าวสาร ผ่านกระบวนการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเหมือนในยุคอดีตหรือไม่อย่างไร ขณะที่บทบาทของสื่อภาคประชาชนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ อย่างผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพจเฟซบุ๊ก มีผลต่อการกำหนดวาระข่าวสารของสังคม ทั้งข่าวทั่วไปรวมไปถึงการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในยุคสื่อปัจจุบันมากน้อยเพียงใด

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคใหม่

เมื่อโลกการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนมาสู่สื่อดิจิทัลในปัจจุบัน ผลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละยุคสมัยที่เกิดขึ้น ได้ผลส่งโดยตรงต่อกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ทั้งในเรื่องวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่า ให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ใน

งานวิจัยนี้ จึงนำแนวคิดวารสารศาสตร์ยุคใหม่ มาใช้เป็นการรอบในการศึกษาวิจัยเพื่ออธิบายเหตุผล ลักษณะ และผลลัพธ์ จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนยุคสื่อ ดิจิทัล ภายใต้หลักการทางวารสารศาสตร์ และนำข้อมูลไปใช้ในการ ค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนวารสารศาสตร์ดิจิทัล ตามวัตถุประสงค์ วิจัยที่ตั้งไว้ในข้อ 4 ด้วย

โดยเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอรายละเอียดและแนวทางการนำแนวคิดวารสารศาสตร์ ยุคใหม่ ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย ขออธิบายภาพความเปลี่ยนแปลงใน กระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ตามรูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค สมัย ที่มีจุดเริ่มต้นสำคัญมาจากการเกิดขึ้นของระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย มานำเสนอให้เห็น ภาพชัดเจนก่อน มีรายละเอียดดังนี้

เป็นที่รับทราบกันทั่วไปว่า โลกการสื่อสารยุคปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีการ สื่อสารสมัยใหม่ โดยมี “อินเทอร์เน็ต” เป็นตัวกลางเชื่อมต่อการสื่อสารของผู้คนผ่านอุปกรณ์การ สื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ทุกกิจกรรมการสื่อสารในชีวิตประจำวันของมนุษย์ล้วนแล้วแต่มีความ เกี่ยวข้องกับคำว่า “ออนไลน์” แทบทั้งสิ้น อินเทอร์เน็ต จึงนับเป็น “หัวใจ” สำคัญของโลกการ สื่อสารยุคใหม่อย่างแท้จริง

จากการศึกษาบทความวิชาการและงานวิจัยที่เผยแพร่ในฐานข้อมูลออนไลน์ พบว่า ระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เกิดขึ้นเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2530 จากการทดลอง เชื่อมโยงข้อมูลระบบสื่อสารของมหาวิทยาลัยหลายแห่งเข้าด้วยกัน ก่อนจะมีการพัฒนาต่อยอดไปสู่ การเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2538 ภายใต้ความร่วมมือ ของรัฐวิสาหกิจ 3 แห่ง คือ การสื่อสารแห่งประเทศไทย องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และ สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ในนาม บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย (Internet Thailand) จากนั้นระบบอินเทอร์เน็ตประเทศไทย ก็มีการพัฒนาเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงานในการรับส่งข้อมูลให้ก้าวล้ำนำสมัยต่อเนื่องจนมาถึงยุคปัจจุบัน (ทวีศักดิ์ กอนันตกุล, 2544)

ทั้งนี้ การมาของอินเทอร์เน็ต มิได้ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ แบบก้าว กระโดดเท่านั้น หากแต่การมาของอินเทอร์เน็ตยังส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทำงานของนักข่าว และองค์กรสื่อมวลชนแบบก้าวกระโดดตามไปด้วยเช่นกัน เพราะงานด้านสื่อสารมวลชนเป็นงานที่ ต้องเน้นความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก โดยใช้ต้นทุนต่ำ “อินเทอร์เน็ต” จึงตอบสนองต่อความต้องการของ สื่อมวลชนแต่ละด้านได้เป็นอย่างดี

โดยในยุคเริ่มต้นของการมีอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นในประเทศไทย นักข่าวและองค์กร สื่อมวลชนทุกแขนง ก็เริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานนำระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้งานทั้งในการส่ง ข้อมูลข่าว ภาพข่าว ผ่านทางอีเมล จากยุคเดิมที่ใช้วิธีการส่งเนื้อหาข่าวผ่านเครื่องโทรสาร หรือ โทรศัพท์ส่งข่าวโดยตรง ส่วนภาพข่าวก็ส่งโดยใช้คน หรือที่เรียกกันว่า ‘messenger’ ส่วนนักข่าว โทรศัพท์ ในการทำข่าวประจำวันจะมีรถข่าวคอยให้บริการรับส่งนักข่าวและช่างภาพเข้าสำนักงาน ข่าวในช่วงเย็นของทุกวัน

จนกระทั่งระบบอินเทอร์เน็ตก้าวเข้าสู่ยุค Web 2.0 ในช่วงปี พ.ศ.2546 ซึ่งนับเป็นยุค สมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารครั้งใหญ่ของคนในสังคมไทย โดยคำว่า Web 2.0 เป็น คำที่ถูกคิดขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงลักษณะของเทคโนโลยีเว็ลด์ไวด์เว็บ และการออกแบบเว็บไซต์ ที่มี ลักษณะส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล การพัฒนาด้านแนวความคิดและการออกแบบ รวมถึงการ ร่วมสร้างข้อมูลใน โลกอินเทอร์เน็ต นำไปสู่การพัฒนาและการปฏิวัติรูปแบบเทคโนโลยีเว็บ เซอร์วิสหลายอย่าง เช่น บล็อก เครื่องข่ายสังคมออนไลน์ วิกิพีเดีย เป็นต้น (สุภกิจ สระภแก้ว, 2558) ผู้ใช้สื่อสามารถสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารของตนเองแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกัน ได้ ไม่ได้มีสถานะแค่นั่งรอรับข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านมาทางสื่ออย่างเดียวเหมือนในอดีตอีกต่อไป กลายสภาพเป็นผู้กระทำ (Active user) หรือผู้ส่งสารไปด้วยในตัว สามารถเขียนหรือนำเสนอข้อมูล ข่าวสารกลับไปยังสื่อหรือส่งสารไปถึงนักข่าวได้ด้วยเป็นการสื่อสาร 2 ทาง ซึ่งในช่วงเวลานี้มี หลายเว็บไซต์ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นแพลตฟอร์มสำหรับผู้ใช้สร้างเนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ หรือที่เรียก กันว่า “User Generated Content (UGC)” เช่น Blog, Youtube, Facebook, Twitter และผลจากการที่ เทคโนโลยีการสื่อสาร อาทิ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต พัฒนามากขึ้น ทั้งด้านศักยภาพการรับส่ง ข้อมูลข่าวสารและราคาก็ถูกลง จึงทำให้การนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการ สื่อสารข้อมูลต่อสาธารณชนทั้งในกลุ่มของนักข่าว และประชาชนทั่วไปแพร่หลายมากยิ่งขึ้น (มานะ ตีรียาภิวัฒน์, 2552; อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2558) โดยในยุคสมัยนั้น นักข่าวมีการนำ เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ประโยชน์ทั้งในเรื่องการสืบค้นข้อมูลประกอบการทำข่าวจาก ฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ตและใช้สื่อออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การแสดงความเห็น ส่วนตัวต่อสาธารณชนปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำแบบนาที่ต่อนาที่ ส่วนองค์กรสื่อมวลชนบาง แห่งยังนำระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในการจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารเปิดให้บริการแก่ประชาชน

ทั่วไปด้วย รวมไปถึงการจัดทำเว็บไซต์ข่าวเพื่อรองรับการบริโภคข่าวสารผ่านโลกออนไลน์ของคนในสังคมที่เริ่มนิยมใช้อินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายมากขึ้นด้วย (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561)

ก่อนที่ในช่วงปี พ.ศ.2557 ประเทศไทยจะเดินหน้าก้าวเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลเป็นทางการ หลังการเกิดขึ้นของโทรทัศน์ดิจิทัลเป็นครั้งแรก โดยสื่อดิจิทัล ถูกระบุว่า เป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมาทดแทนสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ราคาถูกลงและรักษาไว้ซึ่งคุณภาพเพื่อต่อประโยชน์การใช้สอยที่มากกว่าเดิม หลักสำคัญของความเป็นดิจิทัล คือ ข้อมูลใด ๆ ที่อยู่ในสื่อประเภทนี้จะต้องเข้ารหัสเป็นตัวเลขฐานสอง ในรูป 0 และ 1 โดยตัวเลขแทนค่าข้อมูลไม่ว่าจะมีกี่ตัวก็หลักก็ตามจะแสดงผลออกมาให้เห็นเพียงแค่เลข 2 ตัวนี้ ซึ่งในการแสดงข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องจักรที่มักจะแปลข้อมูลดิจิทัลฐานสองแล้วจึงแสดงชั้นของเครื่องประมวลผลชั้นของข้อมูลดิจิทัลที่เหนือกว่า ส่งผลทำให้ข้อมูลหรือเนื้อหาที่มีอยู่ในสื่อสามารถถูกนำเสนอได้หลายช่องทางจากสื่อต้นทาง หรือที่เรียกว่า การหลอมรวมสื่อ และยังสามารถบีบอัดและจัดเก็บข้อมูลเนื้อหาในพื้นที่ขนาดเล็ก การเข้าถึงก็ทำได้รวดเร็ว สามารถแก้ไขตัดแปลงได้ สร้างประโยชน์มหาศาลทั้งในด้านกระบวนการผลิต และการถ่ายทอดข้อมูล ส่วนองค์ประกอบของความเป็นสื่อดิจิทัล ได้แก่ 1. ข้อความ (Text) 2. เสียง (Audio) 3. ภาพนิ่ง (Still Image) 4. ภาพเคลื่อนไหว (Animation) 5. ภาพวิดีโอ (Video) (พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภาคย์, 2561) และด้วยประสิทธิภาพของเทคโนโลยีการสื่อสารยุคสื่อดิจิทัลดังกล่าว ยิ่งส่งผลทำให้ประชาชนทั่วไปมีพลังอำนาจในการสื่อสารมากขึ้น สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสำคัญต่อสาธารณชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ไม่แพ้การทำงานของนักข่าวมืออาชีพ เพราะการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของประชาชนในบางประเด็นสามารถสร้างกระแสสังคมเกิดขึ้นได้ด้วย อันนำมาซึ่งจุดเริ่มต้นของประโยคคำพูดสำคัญที่ว่า ในยุคสื่อสมัยใหม่ “ทุกคนเป็นนักข่าวได้” (คมชัดลึก, 2555)

สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสื่อมวลชนในช่วงเวลานี้ มีทั้งการเปลี่ยนแปลงเรื่องโครงสร้างการบริหารงานองค์กรสื่อ รวมไปถึงกระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวด้วย โดยสื่อหนังสือพิมพ์บางฉบับประกาศปิดตัวหันไปทำสื่อออนไลน์เต็มรูปแบบ ส่วนที่เหลือก็ต้องหาวิธีการลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจสื่อ ทั้งการลดจำนวนหน้าหนังสือพิมพ์ลง รวมไปถึงการปลดพนักงานออกเพื่อปรับโครงสร้างองค์กรสื่อให้มีขนาดเล็กลง แต่ก็ยังมีหนังสือพิมพ์บางแห่งที่ปรากฏชื่อเป็นเจ้าของลงทุนทำโทรทัศน์ดิจิทัลเอง อาทิ ไทยรัฐ เคลิวิวิ เป็นต้น ส่วนกระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวในยุคสื่อดิจิทัล นอกจากการส่งข่าวเพื่อนำไปใช้ในสื่อหนังสือพิมพ์ตามปกติแล้ว

ต้องปรับตัวส่งข่าวในรูปแบบข่าวออนไลน์ ถ่ายภาพ ถ่ายคลิปวิดีโอ ถ่ายทอดสดรายงานเหตุการณ์ ข่าวสำคัญต่าง ๆ ผ่านมือถือ ตามลักษณะงานข่าวในยุคใหม่ที่ถูกระบุว่า เป็นยุคหลอมรวมสื่อด้วย ขณะที่สื่อโทรทัศน์ การรายงานข่าวในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นการจัดรายการข่าว โดยใช้ทักษะความสามารถของพิธีกรในการเล่าข่าว แทนการรายงานข่าวในยุคเดิมที่ให้ผู้ประกาศอ่านข่าวตามที่นักข่าวเขียนประกอบภาพเคลื่อนไหวเท่านั้น เนื่องจากจัดรายการเล่าข่าวได้รับความสนใจจากผู้ชมมากกว่า นำมาซึ่งยอดเรตติ้งจำนวนผู้ชมที่มีการแข่งขันกันสูงมากในสื่อที่วิดิทัศน์ยุคปัจจุบัน

ทั้งนี้ ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารตั้งแต่ยุคเริ่มต้นเกิดขึ้นของระบบอินเทอร์เน็ต จนล่วงเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลดังกล่าว นอกจากจะ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนในหลายด้านแล้ว ยังมีผลรวมไปถึงกระบวนการที่ข่าวเชิงสืบสวนด้วยเช่นกัน ทั้งในเรื่องวิธีคิดเกี่ยวกับลักษณะข่าว วิธีปฏิบัติในการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานเพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าว รวมไปถึงการใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขับเคลื่อนประเด็นข่าว และการทำงานร่วมกับนักข่าวพลเมือง ซึ่งสะท้อนไปถึงวิธีให้คุณค่าข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในส่วนของนักข่าวและประชาชนทั่วไป ผู้วิจัย จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์ยุคใหม่ที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าแต่ละเรื่อง มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาข้อมูลแต่ละส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะข่าวในยุคสื่อดิจิทัล

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน มาเป็นระยะเวลากว่า 17 ปี มีความเห็นว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะในยุคสื่อดิจิทัลที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ลักษณะข่าวที่นำเสนอต่อสาธารณชน ผ่านสื่อออนไลน์ ทั้งวิธีการเขียน และรูปแบบการนำเสนอ มีความแตกต่างจากลักษณะข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ในยุคสื่อเก่าอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือ ลักษณะข่าวในยุคสื่อหนังสือพิมพ์ โครงสร้างการเขียนข่าว จะประกอบไปด้วย พาดหัว โปรย เนื้อข่าว เป็นหลัก โดยในส่วนของพาดหัวข่าว ถ้าเป็นข่าวสำคัญอันดับหนึ่งของหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับประจำวันนั้น จะใช้ “พาดหัวใหญ่” หรือที่เรียกว่า “พาดหัวไม้” จำนวน 2-3 บรรทัด ตามด้วยพาดหัวรอง ส่วนความยาวของพาดหัวใหญ่แต่ละประเภท จะถูกกำหนดด้วยการนับจำนวนตัวอักษรตามขนาดพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ที่ถูกกำหนดในแต่ละวัน ส่วนประกอบต่อมาคือ โปรยข่าวซึ่งเป็นการสรุปสาระสำคัญของข่าวทั้งหมด จากนั้นจะเข้าสู่เนื้อหา

ข่าว ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการเขียนแบบปิรามิดหัวกลับ (inverted pyramid) นำเสนอข่าวโดยลำดับประเด็นสำคัญจากมากที่สุดไปหาประเด็นน้อยที่สุด เพื่อให้สะดวกกับการตัดเนื้อหาประเด็นข่าวที่มีความสำคัญน้อยออกไปรองรับพื้นที่ข่าวเรื่องอื่น ๆ ที่จะถูกนำเสนอด้วย เนื่องจากสื่อหนังสือพิมพ์มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่การนำเสนอข่าว แต่ถ้าเนื้อหาข่าวหัวไม้หนึ่ง มีความยาวมากก็จะใช้วิธีการพาดหัวบรรทัดเดียว มาช่วยในการค้นประเด็นข่าวในแต่ละส่วน เพื่อช่วยในการอ่านข่าวของผู้อ่านไม่ให้เนื้อหาข่าวยาวติดกันมากเกินไป ส่วนข่าวที่มีความสำคัญรองลงมา ก็จะมีการพาดหัวข่าวแค่บรรทัดเดียว ส่วนโปรยข่าว และเนื้อหาข่าวก็มีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่สำหรับข่าวหน้าในหนังสือพิมพ์ หรือที่เรียกว่า “ข่าวเด่น” จะมีการล้อมกรอบ พาดหัวมีทั้งแบบ 2-3 บรรทัด หรือบรรทัดเดียว แต่จะไม่มีโปรย ส่วนเนื้อหาข่าวก็จะเป็นสรุปประเด็นให้สั้นกระชับมากที่สุด เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ที่จะนำเสนอ

แต่จากการสำรวจลักษณะข่าวที่นำเสนอผ่านหน้าเว็บไซต์ข่าวของสื่อกระแสหลักที่ทำหนังสือพิมพ์ด้วย ณ วันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 ผู้วิจัย พบว่า ลักษณะข่าวที่นำเสนอมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ไทยรัฐ ข่าวที่นำเสนอในเว็บไซต์จะมีลักษณะคล้ายกับข่าวที่นำเสนอให้หนังสือพิมพ์ มีทั้งพาดหัวข่าวใหญ่ พาดข่าวรอง มีโปรยสรุปประเด็นข่าวก่อนจะเข้าสู่เนื้อหา แต่บางข่าวก็ใช้วิธีฝังพาดหัวสั้นๆ ลงไปในภาพประกอบข่าว ส่วนเดลินิวส์ คมชัดลึก กรุงเทพธุรกิจ ข่าวที่นำเสนอในเว็บไซต์ใช้พาดหัวบรรทัดเดียว ตามมาด้วยโปรยสรุปประเด็นข่าว และเข้าสู่เนื้อหาข่าว ขณะที่ มติชน แนวหน้า ไทยโพสต์ ใช้พาดหัวบรรทัดเดียว ไม่มีโปรยสรุปข่าว อย่างไรก็ตาม ลักษณะการพาดหัวข่าวทุกสื่อ จะใช้วิธีการพาดหัวแบบสั้นๆ เหมือนกัน บางพาดหัวมีการใช้ภาษา หรือเครื่องหมายตกใจ หรือตั้งคำถาม เพื่อจูงใจให้ผู้อ่านเข้ามาอ่านข่าวด้วย ส่วนเนื้อหาข่าวเป็นลักษณะการเขียนแบบสรุปความให้สั้นกระชับ บางข่าวเป็นการเขียนแบบเล่าเรื่องใช้ภาษาง่ายๆ ไม่เป็นทางการเหมือนในนิติน และมีการนำคลิปวิดีโอ ภาพอินโฟกราฟ หรือลิงค์เนื้อหาข่าวเก่า หรือข่าวที่เกี่ยวข้องมาใส่ประกอบด้วย

ซึ่งผลการสำรวจของผู้วิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการ และงานวิจัยบางชิ้นที่ชี้ว่า ลักษณะข่าวในยุคสื่อดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงไปจากยุคสื่อเดิม โดยในหนังสือเรื่อง “หลักและเทคนิคงานข่าว” ซึ่งเป็นตำราเรียนข่าวที่ถูกจัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทยเล่มล่าสุด (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2561, น. 407) ระบุว่า การหลอมรวมสื่อในยุคสื่อดิจิทัล ส่งผลทำให้ธรรมชาติของข่าวปรับเปลี่ยนไปตามภูมิทัศน์ของสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป มีลักษณะ 9 ประการ คือ 1. ข่าวไม่มีกำหนดปิดต้นฉบับตายตัวแต่เปิดเป็นเรียลไทม์ เพราะเว็บไซต์ข่าวมีการออนไลน์อยู่

ตลอดเวลา ทำให้มีการแข่งขันแย่งชิงผู้รับข่าวสารอย่างชัดเจน ข่าวหรือบทความสำคัญ จะถูกนำเสนอบนออนไลน์ทันทีที่นักข่าวเขียนเสร็จ ยึดหลัก นำเสนอเป็นคนแรก ความเร็ว และดีที่สุด 2. ข่าวที่นำเสนอมีลักษณะเชิงปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กับคนอ่านหรือผู้ชม เช่น การสำรวจความคิดเห็น อภิปรายกลุ่ม และตั้งคำถามไว้ตอนท้าย เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ในเว็บไซต์ 3. ข่าวมีลักษณะเชื่อมโยงหรือลิงค์ไปไม่สิ้นสุด ทำให้การนำเสนอเนื้อหาข่าวไม่ต้องยึดยาวมาก นำเสนอเฉพาะสาระสำคัญเท่านั้น 4. การเขียนข่าวไม่ยึดติดรูปแบบ โครงสร้างการเขียนข่าวเหมือนในยุคสื่อหนังสือพิมพ์ ที่ต้องให้ข้อมูลข่าวตั้งแต่ต้นจนจบแบบเส้นตรง ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเนื้อหาส่วนที่ต้องการได้เอง 5. ข่าวมีลักษณะเป็นฐานข้อมูล เช่น สถิติ สุขภาพ เป็นต้น 6. ข่าวที่ทำโดยนักข่าวมือสมัครเล่น (Personalized Journalism) ถูกนำเสนอผ่านเว็บไซต์ของสื่อมวลชนด้วย 7. ข่าวเฉพาะด้านมีมากขึ้น 8. ข่าวไปไกลได้มากกว่าในอดีตตามช่องทางการสื่อสารในยุคสื่อดิจิทัลนำไปสู่การเกิดรูปแบบการสื่อสารงานข่าวแบบใหม่ ผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ 9. คุณค่าความสำคัญและความน่าสนใจของข่าวถูกกำหนดโดยผู้บริโภค

ขณะที่ สุทธิดา นาคเจริญ (2559) ศึกษาพบว่า การพาดหัวข่าวในออนไลน์ จะเป็นการพาดหัวข่าวบรรทัดเดียวเต็มคอลัมน์ และพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวเสมอหน้า ด้วยเหตุผลว่าปรับให้เหมาะสมกับสื่อที่ใช้ในการนำเสนอ ต่างจากการพาดหัวข่าวในยุคสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ยึดหลักการเขียนให้มืองค์ประกอบที่น่าสนใจตามหลักขององค์ประกอบ 5W+1H เพราะหัวข่าวอยู่ส่วนบนสุดของข่าวทำหน้าที่บอกผู้อ่านให้ทราบถึงสาระสำคัญของข่าว พาดหัวข่าวในหน้าหนังสือขนาดใหญ่หรือเล็ก ขึ้นอยู่กับการประเมินคุณค่าความสำคัญของข่าวที่จะเสนอโดยบรรณาธิการ

ทั้งนี้ ลักษณะข่าวที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากยุคสื่อเก่าดังกล่าว ผู้วิจัย เห็นว่า เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพื่อให้เหมาะสมกับสื่อเว็บไซต์ที่ใช้เป็นช่องทางในการนำเสนอและธรรมชาติการอ่านข่าวของคนในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับความเห็นคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ ที่ชี้ว่า วิธีการสื่อข่าวเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยน ต้องหาวิธีการเขียน การนำเสนอแบบใหม่ ให้เหมาะกับเครื่องมือที่เปลี่ยนไป รวมถึงเรื่องของเนื้อหาด้วย (กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล, 2555) กล่าวคือ ในยุคสื่อหนังสือพิมพ์ ที่เป็นสื่อกระดาษ มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่และลูกเล่นในการนำเสนอข่าว แต่เมื่อเข้าสู่ยุคสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่การนำเสนอ สามารถที่จะใส่เพิ่มเติมลูกเล่นเข้าไป เพื่อให้การนำเสนอข่าวมีความน่าสนใจมากขึ้นได้ แต่ถึงแม้ว่าสื่อออนไลน์ จะไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่การนำเสนอ แต่ก็จะถูกจำกัดจากลักษณะการเปิดรับข้อมูลของผู้อ่านแทน ทั้งในเรื่องของ

ขนาดมือถือที่เล็กทำให้ผู้อ่านไม่สามารถอ่านตัวอักษรที่มีความยาวได้มากนัก นอกจากนี้ ยังมีข้อถกเถียงกันเรื่องธรรมชาติของผู้อ่านในยุคปัจจุบัน ที่ไม่นิยมอ่านข่าวที่มีเนื้อหารายละเอียดมาก โดยเฉพาะเรื่องที่มีความซับซ้อน และนั่นอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ แฟนเพจในชื่อ "จบข่าว" ที่มีการนำเสนอเนื้อหาสรุปข่าวให้สั้นลงเหลือเพียงไม่กี่ประโยค โดยโพสต์เป็นข้อความพร้อมภาพที่แสดงให้เห็นพาดหัวข่าว ที่เปิดตัวในช่วงปี 2559 ได้รับความนิยมนามากอย่างมียอดไลน์หลังสร้างเพจแค่วันเดียวสูงถึง 100,000 ไลค์ (วอยซ์ทีวี, 2558) บ่งชี้ให้เห็นว่าลักษณะข่าว ที่ผู้อ่านข่าวในยุคปัจจุบันต้องการ อาจไม่ใช่ข่าวที่มีเนื้อหารายละเอียดค่อนข้างมากอีกต่อไป ขณะที่การใช้คลิปวิดีโอมาประกอบการนำเสนอ ก็ช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับข่าวมากขึ้น

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลักษณะข่าวที่นำเสนอในยุคสื่อปัจจุบัน แม้ว่าลักษณะข่าวจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างไร หากแต่สาระสำคัญของข่าวที่ถูกนำเสนออย่างมุ่งเน้นนำเสนอข้อเท็จจริงความถูกต้องเป็นหลัก การนำเสนอข่าวภายใต้หลักการทางวารสารศาสตร์ ก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไปไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

แต่หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่เปิดโอกาสให้คนในสังคมสามารถผลิตและนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารของตนเองได้ ยังส่งผลกระทบต่อตามมาด้วยการแพร่ระบาดของข่าวปลอม หรือที่เรียกว่า Fake News ซึ่งกำลังสร้างปัญหาใหญ่ในการสื่อสารบนโลกออนไลน์ช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยในช่วงปี ค.ศ.2017 คำว่า Fake News ถูกจัดให้เป็นคำแห่งปีใน Collins dictionary สำหรับนิยามของข่าวปลอม นั้น ทาง Digital News Report ได้ทำการจำแนก 5 ประเภท คือ ข่าวคุณภาพต่ำ ผิดพลาด รายงานไม่ตรงกับความเป็นจริง, ข่าวชวนเชื่อ, โฆษณาที่ไม่เป็นประโยชน์ , ข่าวตลกล้อเลียน และ บทความที่แอบแฝงประโยชน์ต่าง ๆ (อิสร์กุล อุณหเกตุ, 2562)

ส่วนการพาดหัวข่าว ก็พบปัญหาเรื่องพาดหัวข่าวและบทความล่อคลิก หรือที่เรียกว่า "News Clickbait" ที่ล่อให้คนเข้าไปกดอ่าน โดยใช้ข้อความให้น่าสนใจดึงดูด แต่เมื่อคลิกเข้าไปดูเนื้อหาสาระกับไม่ตรงกับข้อมูลในพาดหัวข่าวหรือไม่มีเนื้อหาสาระอะไรมากนัก ส่วนวัตถุประสงค์ในการทำเรื่องนี้ ก็เพื่อต้องการเพิ่มยอดการคลิกในเว็บไซต์ สามารถนำไปเพิ่มยอดการเข้าอ่านและอ้างอิงไปสู่การซื้อขายยอดวิว รวมไปถึงเม็ดเงินโฆษณา ซึ่งปัญหานี้พบมากทั้งในเพจเฟซบุ๊ก รวมถึงเว็บไซต์ข่าวด้วย (โพสต์ทูเดย์, 2558) ข่าวบางชิ้นลักษณะการเขียนมีการสอดแทรกความเห็นของนักข่าวลงไปด้วย จนแยกไม่ออกว่าอันไหนคือข่าวอันไหนคือบทความ นอกจากนี้ สื่อมวลชนหลายสำนัก ยังมีการนำข้อมูลเนื้อหาสรุปภาพในเพจเฟซบุ๊กต่าง ๆ มานำเสนอเป็นข่าวด้วย

ทั้งที่ บางเรื่องข้อมูลมีความผิดพลาดโดยไม่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักการทางวารสารศาสตร์ และยังมีกรณีการลอกข่าวของสื่อมวลชน ทั้งจากระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเอง หรือข้อมูลเนื้อหาสรุปภาพประกอบจากเพจเฟซบุ๊ก โดยไม่ได้มีการอ้างอิงชื่อแหล่งที่ข้อมูลเนื้อหาสรุปภาพที่นำมาใช้แต่อย่างใด

ด้วยสภาวะการณดังกล่าวทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอในยุคสื่อปัจจุบัน ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความน่าเชื่อถือ และส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้หลักการทางวารสารศาสตร์ในภาพรวมด้วย ขณะที่ ข่าวเชิงสืบสวน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันที่ถูกนำเสนออยู่ในยุคสื่อออนไลน์ปัจจุบัน เช่น สำนักข่าวอิศรา ที่ ผู้วิจัย ทำงานอยู่ในฐานะบรรณาธิการศูนย์ข่าวสืบสวน มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ลักษณะการนำเสนอข่าว เน้นการเขียนรายงานข่าว ประกอบรูปภาพเอกสารหลักฐานเท่านั้น เนื้อหาข่าวค่อนข้างยาว ไม่น่าสนใจ ขาดทักษะการนำเสนอสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการอธิบายข้อมูลที่มีความยาก ซับซ้อนให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายๆ ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง เป็นผลมาการที่นักข่าวเชิงสืบสวนของอิศราส่วนใหญ่เป็นคนที่ทำสื่อหนังสือพิมพ์มาก่อน จึงถนัดแต่การเขียนข่าวตามรูปแบบการเขียนข่าวสื่อหนังสือพิมพ์ มีจุดอ่อนเรื่องการใช้เครื่องมือการสื่อสารสมัย เช่น การทำอินโฟกราฟิก การทำคลิป วิดีโอภาพเคลื่อนไหว เป็นต้น การฝึกอบรมเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัย เข้ามาใช้ในการทำข่าวจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นมาก

ทั้งนี้ ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลักษณะข่าวตามหลักการทางวารสารศาสตร์ในยุคสื่อปัจจุบัน ทั้งด้านบวกด้านลบตามที่กล่าวไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยตรงจากวิถีคิดและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ทั้งจากรูปแบบลักษณะเครื่องมือสื่อที่นำเสนอ และธรรมชาติของผู้อ่านข่าว การนำแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะข่าวในยุคดิจิทัล มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล นอกจากจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลซ้ำ เพื่อยืนยันวิถีคิด วิถีปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะข่าวในยุคสื่อปัจจุบันว่าเปลี่ยนแปลงจากยุคเดิมหรือไม่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผลส่งอย่างไรต่อหลักการนำเสนอข่าวภายใต้หลักการทางวารสารศาสตร์แล้ว ยังจะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า ภายใต้บริบทลักษณะข่าวในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ข่าวเชิงสืบสวนที่ถูกนำเสนอในยุคนี้ควรมีลักษณะเป็นอย่างไรเพื่อให้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านในยุคสื่อปัจจุบันมากขึ้น นำไปสู่การค้นหาแนวทางการ

สนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ตามวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ในข้อ 4

แนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูล (Data journalism)

ภายใต้กระบวนการทัศนวิสัยปฏิบัติ เกี่ยวกับข่าวในยุคสื่อดิจิทัล หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มิได้ส่งผลเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับลักษณะข่าวที่ถูกนำเสนอในยุคสื่อปัจจุบันเท่านั้น หากแต่การมาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ยังนำมาซึ่งฐานข้อมูลในโลกออนไลน์จำนวนมากที่สามารถนำมาใช้ในการทำข่าวได้ ซึ่งหากนักข่าวสามารถที่มองเห็นประเด็นข่าวที่ซ่อนอยู่ในข้อมูลเหล่านั้น ก็สามารถที่จะสร้างผลงานข่าวที่มีคุณภาพขึ้นมาได้ โดยกระบวนการทำข่าวลักษณะนี้ ถูกเรียกว่า เป็นไปตามแนวคิดวารสารศาสตร์ใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคสื่อใหม่ ที่เรียกว่า “แนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูล” (data journalism)

เอกพล เรือรถาวร (2559) ศึกษาพบว่า วารสารศาสตร์ข้อมูล เป็นกระบวนการทางวารสารที่มีฐานอยู่บนการวิเคราะห์และคัดกรองชุดข้อมูลขนาดใหญ่หรือที่เรียกว่า “Big Data” เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างข่าวขึ้นมาชิ้นหนึ่ง เป็นวิธีการทำงานข่าวรูปแบบใหม่ ในการสร้างประเด็นข่าวจากข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมมาได้หรือมีอยู่ในฐานข้อมูลในโลกออนไลน์ และการใช้รายงานข่าวอธิบายข้อมูลจำนวนมากที่มีความซับซ้อนให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจ เช่น อินโฟกราฟฟิก ซึ่งแนวคิดนี้เป็นผลมาจากการเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ช่วยทำให้นักข่าวเข้าถึงข้อมูลและสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย

ทั้งนี้ คำว่า วารสารศาสตร์ข้อมูล ถูกระบุว่า เริ่มนำมาใช้กับสื่อเป็นทางการช่วงปี ค.ศ. 2010 หนังสือพิมพ์ The Guardian ในประเทศอังกฤษ เป็นผู้บุกเบิก ประมวลข้อมูลลับเกี่ยวกับสงครามในอัฟกานิสถาน ที่ได้รับจาก Wikileaks กว่า 90,000 ชิ้น ชื่อ Afghanistan war log โดยสร้างเป็น Interactive graphics ซึ่งผู้อ่านสามารถเล่นกับข้อมูลและเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กระแส Data Journalism ได้รับความสนใจจากองค์กรสื่อขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น New York Times ซึ่งใช้ชื่อเครื่องมือ ว่า Upshot, Washington Post ใช้ชื่อเครื่องมือ ว่า Data Post , FiveThirtyEight, ProPublica ก่อนที่ในปี ค.ศ. 2012 จะเริ่มมีการมอบรางวัล DJA (Data Journalism Awards) ให้แก่ผลงานดีเด่นโดยผู้ชนะจะได้เงินรางวัล \$1,801 เนื่องจากในปี ค.ศ. 1801 เป็นปีที่ pie chart ถูกคิดค้นขึ้น ทำให้งานด้าน Data Journalism มีการเผยแพร่มากขึ้น (จรัล งามวิโรจน์เจริญ อ่างถึงใน ไทยพับลิก้า, 2559) ส่วนในประเทศไทย นักข่าวหลายสำนักก็เริ่มมีการนำแนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูล มาประยุกต์ใช้ในการทำงานข่าวอยู่บ้างแต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก ซึ่งมีผลการ

ศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการวารสารศาสตร์ข้อมูลของสื่อมวลชนในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเน้นเพียงการแปรรูปเนื้อหาข่าวเป็นอินโฟกราฟฟิก หรือแอนิเมชันเพื่อนำเสนอและเข้าถึงผู้รับสารได้ง่ายเท่านั้น อาจเป็นเพราะข้อจำกัดใน 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อจำกัดภายในองค์กร ข้อจำกัดด้านวัฒนธรรมการเปิดรับข่าวสารของคนไทย ข้อจำกัดด้านการเปิดเผยข้อมูล จากภาครัฐ หรือข้อมูลความโปร่งใสในองค์กรเอกชน (เอกพล เรียรถาวร, 2559)

สำหรับการนำแนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูลมาใช้ประกอบการรายงานข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทยนั้น จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในฐานะนักข่าวเชิงสืบสวนคนหนึ่ง เห็นว่า ยังมีค่อนข้างน้อย การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในโลกออนไลน์ที่ทำได้ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการสืบค้นข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวเท่านั้น ไม่เข้าข่ายตรงตามลักษณะนิยามความหมาย คำว่า วารสารศาสตร์ข้อมูล ตามข้อมูลงานวิจัยที่ศึกษาพบ เหตุผลเป็นเพราะนักข่าวส่วนใหญ่ยังขาดทักษะความรู้ความเข้าใจกระบวนการประมวลข้อมูลในฐานข้อมูลออนไลน์มาใช้ในการสร้างข่าว เนื่องจากแนวคิดการทำข่าวลักษณะนี้ เพิ่งเริ่มเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษามาได้ไม่นานนัก ขณะที่องค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ก็ไม่ได้จัดฝึกอบรมเพิ่มความรู้ทักษะวิชาชีพเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวนรูปแบบใหม่ๆ มานานแล้ว นอกจากนี้ ระบบฐานข้อมูลในโลกออนไลน์ของไทย โดยเฉพาะในส่วนของหน่วยงานราชการยังจัดทำข้อมูลไม่เป็นระบบที่ดีเพียงพอ ข้อมูลไม่ครบถ้วน และมีขั้นตอนการใช้งานที่ค่อนข้างยุ่งยาก ตัวอย่างเช่น การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานรัฐ ของกรมบัญชีกลาง ซึ่งเป็นเว็บไซต์ ที่ชื่อว่า www.gprocurement.go.th การแต่สืบค้นข้อมูลแต่ละครั้งต้องมีการกรอกรหัสยืนยันสถานะผู้ใช้งาน ทุกครั้งทุกขั้นตอน ข้อมูลบางส่วนก็สืบค้นไม่พบ ขณะที่เว็บไซต์ฐานข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ที่ถูกจัดทำขึ้นใหม่ ที่มีชื่อเรียกว่า เว็บไซต์ภำยไปไหน ก็สืบค้นข้อมูลย้อนหลังไปได้ถึงแค่ปี 2557 เท่านั้น

ขณะที่ช่องทางการใช้อำนาจตามกฎหมาย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อขอข้อมูลมาใช้ประกอบการทำข่าว ก็มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และมีกระบวนการที่ล่าช้าเป็นอย่างมากใช้เวลายาวนานหลายปี เนื่องจากต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องหลายชุด บางข้อมูลก็ถูกปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ ซึ่งสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาการใช้งานฐานข้อมูลในโลกออนไลน์หน่วยงานรัฐในประเทศไทย มาใช้ในการทำข่าวทั่วไป รวมถึงการทำข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งสภาพความเป็นจริงในการใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ของรัฐ มีลักษณะขัดแย้งกับแนวคิดของนักวิชาการ ที่ระบุว่า กระบวนการทำงานของ

วารสารศาสตร์เชิงข้อมูล จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยข้อมูลที่มีการเปิดเผยโดยทั่วไปที่สามารถสืบค้นได้ และข้อมูลที่เปิดเผยโดยรัฐบาล (Open Government) ที่ต้องมีความโปร่งใส ในการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุน และเปิดเผยให้ประชาชน เข้าไปมีส่วนรับรู้รับทราบ ข้อมูลการดำเนินงาน โครงการต่าง ๆ ของภาครัฐด้วย (สฤณี อาชวานันทกุล, 2558) ดังนั้น การนำแนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูล ซึ่งถือเป็นแนวคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ การทำข่าวของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบัน มาใช้ประกอบในการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการต้นข่าวเชิงสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ นอกจากจะช่วยทำให้รับทราบกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบันว่ามีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในโลกออนไลน์ในการผลิตข่าว และลักษณะการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างไรแล้ว ยังจะทำให้รับทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการทำงานทั้งในส่วนของทักษะนักข่าว การสนับสนุนขององค์กรสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพจเฟซบุ๊ก และข้อบกพร่องฐานข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานราชการเพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ตามวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ในข้อ 4 เช่นกัน

แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network)

การเกิดขึ้นของโลกออนไลน์ มีได้นำพามาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานข่าวสื่อมวลชน ในแง่มุมเกี่ยวกับวิธีคิด ที่แสดงออกผ่านลักษณะข่าว และวิธีปฏิบัติที่แสดงออกผ่านการใช้เป็นฐานข้อมูลสืบค้นหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวตามที่ระบุไปเท่านั้น หากแต่โลกออนไลน์ยังก่อให้เกิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) ที่สร้างประโยชน์ให้กับนักข่าว และองค์กรสื่อมวลชนในการเป็นช่องทางเผยแพร่ข่าวสารและขับเคลื่อนประเด็นข่าวในยุคสื่อปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนถึงวิธีปฏิบัติและวิธีให้คุณค่าในกระบวนการทำข่าว ของนักข่าว องค์กรสื่อมวลชน และผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเพจเฟซบุ๊กด้วย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านบทความและงานวิจัยที่เผยแพร่ในโลกออนไลน์ พบว่า คำว่า “เครือข่ายสังคมออนไลน์” ถูกให้ความหมายว่า เป็นสังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างเครือข่ายในการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่มุ่งเน้นในการสร้างและสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายหรือความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน มีการตอบโต้กันระหว่างผู้ใช้งานสื่อในเครือข่าย ขณะที่การเกิดขึ้นของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ถูกระบุว่าเป็นผลพวงมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตจาก Web 1.0 มาสู่ Web 2.0 ทำให้ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตได้เอง โดยไม่จำกัดว่าจะต้อง

เป็นทีมงานหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ หรือที่เรียกว่า User Generated Content ทำให้สังคมไทยเข้าสู่ยุคการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ (วัฒน ภูวทิศ, 2556)

Safko and Beake (อ้างถึงใน สายฤดี พัฒนพวงสานนท์, 2556) อธิบายถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า “เป็นการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติ รวมถึงการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ท่ามกลางกลุ่มคนจำนวนมากที่มาชุมนุมกันออนไลน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันข้อมูล ข้อความ หรือความคิดเห็นต่อประเด็นหรือสินค้าบริหารต่าง ๆ ร่วมกัน ส่วนเหตุผลสำคัญที่ทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมแพร่หลาย เป็นเพราะไม่จำกัดระบบปฏิบัติการของเครื่องคอมพิวเตอร์ อีกทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างอิสระสร้างกลุ่มตามความสนใจได้เอง ผู้ใช้บริการสามารถเชื่อมโยงถึงกัน ทำความรู้จักกัน และไม่จำกัดแบบของข้อมูลด้วย”

ส่วนประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์มีการจัดแบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้งาน อยู่ 7 ประเภท (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2553) ได้แก่ 1. สร้างและประกาศตัวตน 2. สร้างและประกาศผลงาน 3. ความชอบในสิ่งเดียวกัน 4. เวทีทำงานร่วมกัน 5. ประสบการณ์เสมือนจริง 6. เครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพ 7. เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ โดยในบรรดาสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เปิดให้บริการอยู่ในปัจจุบัน เพจ (Page) หรือ แฟนเพจ (Fanpage) ในเฟซบุ๊ก ที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงปี ค.ศ.2004 โดย มาร์ค ซัคเกอร์เบิร์ก (Mark Zuckerberg) ถูกระบุว่าได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเป็นการสื่อสารลักษณะเปิด (Public) ใ้บุคคลทั่วไปสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาผ่านการกดติดตาม หรือ กดแสดงความรู้สึกชอบ (Like) ขณะที่ผู้ติดตามสามารถแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นข้อมูลข่าวสารในแฟนเพจได้ หรือที่เรียกว่า คอมเมนต์(comment) ส่วนผู้สร้างแฟนเพจ หรือเจ้าของแฟนเพจ เรียกว่า แอดมิน (Admin) มีหน้าที่ดูแลเนื้อหาในแฟนเพจ ทั้งการโพสต์ข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ หรือการลบเนื้อหาในแฟนเพจ ซึ่งแฟนเพจ มักถูกใช้ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร โฆษณาสินค้า เพื่อติดตามคาราหรือตั้งเป็นแฟนคลับ ขณะที่การใช้แฟนเพจประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นอีกช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่บนโลกออนไลน์ด้วย (เกรริน รัตนพรณทอง, 2555)

ทั้งนี้ จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในการใช้แฟนเพจของสำนักข่าวอิศรา ที่มีชื่อว่า สำนักข่าวอิศรา ซึ่งปัจจุบันมียอดผู้ติดตาม ณ วันที่ 21 กรกฎาคม 2563 จำนวน 2.6 แสนราย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์ในทุกวัน มีความเห็นสนับสนุนว่า ปัจจุบัน แฟนเพจ เป็นช่องทางในการแพร่กระจายข่าวสารที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการทำข่าวในยุคปัจจุบัน สื่อทุกสำนักล้วนแล้วแต่มีแฟนเพจเป็นของตนเอง ข่าวสาร เพื่อสร้างเครือข่ายออนไลน์ของตนเอง ขณะที่

นักข่าวส่วนใหญ่ ที่มีเฟซบุ๊กของตนเอง ก็ใช้ช่องทางนี้ ในการเผยแพร่ข้อมูลและจับเคลื่อนประเด็นข่าวของตนเอง ให้เป็นที่สนใจของคนในสังคมด้วยเช่นกัน ซึ่งแตกต่างจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในยุคสื่อเก่า โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ ที่เมื่อกระบวนการจัดพิมพ์หนังสือเสร็จสิ้นลง ในช่วงค่ำของทุกวัน หนังสือพิมพ์จะถูกลำเลียงขึ้นรถสายส่งเพื่อนำไปส่งวางขายตามแผงร้านขายหนังสือต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด แต่ในยุคสื่อปัจจุบัน ทันทีที่กระบวนการทำข่าวเสร็จสิ้นลง และมีการนำข่าวไปเผยแพร่ในสื่อเว็บไซต์หลักของสำนักข่าวแห่งนั้นแล้ว ข่าวชิ้นนั้นจะถูกนำไปนำเสนอในสื่อออนไลน์ของสำนักข่าว เช่น เฟซเพจ ในเฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ ต่อทันที เพื่อให้ข่าวชิ้นนั้นแพร่กระจายต่อไปยังโลกออนไลน์ ผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์ของคนในสังคมที่เรียกว่า “โซเชี่ยลมีเดีย” ซึ่งวิธีการแพร่กระจายข่าวในช่องทางนี้ นอกจากจะช่วยทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้คนในสังคมเป็นอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์มากขึ้นแล้ว ยังสามารถแสดงผลให้สำนักข่าวรับทราบถึงผลตอบรับหรือความสนใจของคนในสังคมต่อข่าวชิ้นนั้น ผ่านทางยอดคลิกไลค์ หรือยอดการส่งแชร์ข่าวในทันทีด้วย ส่วนเหตุผลที่ทำให้สื่อออนไลน์ประเภทนี้ได้รับความนิยม เป็นเพราะไม่เสียค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเปิดใช้งานด้วย

ทั้งนี้ ในส่วนของสำนักข่าวอิศรา ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ในปัจจุบัน เป็นองค์กรสื่อสังกัดสถาบันอิศรา ภายใต้มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย มีนโยบายเน้นการทำข่าวเชิงสืบสวนตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชันทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน เพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ใช้เฟซเพจ เป็นช่องทางในเผยแพร่ข่าวสารต่อสาธารณชน มุ่งหวังเครือข่ายสื่อออนไลน์ช่วยในการจับเคลื่อนประเด็นข่าวตรวจสอบ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตของผู้วิจัยในการใช้งานเฟซเพจนำเสนอข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่า คนในสังคมให้ความสนใจข่าวสารที่มีเนื้อเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างน้อยกว่า ข่าวกระแสบุคคลดัง หรือข่าวเร้าอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกนำเสนอจากสื่อทั่วไป เห็นได้ชัดเจนจากยอดคนที่เข้ามากดไลค์และส่งแชร์ข้อมูลข่าวสารต่อมีจำนวนแค่หลักร้อยเท่านั้น ทั้งนี้ข้อมูลข่าวมีความสมบูรณ์ครบถ้วน นำเสนอเอกสารหลักฐานประกอบชัดเจน ใช้เวลาในการจัดทำยาวนาน ทั้งการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ติดตามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องจนได้ข้อมูลครบถ้วนรอบด้าน ตรงตามหลักการวารสารศาสตร์ทุกประการ ไม่แตกต่างจากกับผลงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคอดีต ซึ่งการที่เฟซเพจแสดงผลตอบรับความสนใจของคนอ่านค่อนข้างน้อย ส่งผลทำให้คนทำข่าวเริ่มขาดกำลังใจ และมีความรู้สึกไม่ต้องการจะทำข่าวชิ้นนั้นต่อ เพราะคิดว่าทำไปแล้วก็ไม่มีใครสนใจ ทั้งนี้ ข่าวชิ้นนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ เป็นการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะส่วนรวม

ขณะที่การเข้ามาแสดงความเห็นต่อข่าวของคนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ยากต่อการควบคุมดูแล ก็มีผลต่อการนำเสนอข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนเช่นกัน เพราะภาพรวมการแสดงความเห็นส่วนใหญ่ เป็นลักษณะการคำทอ ชื่นชม สนับสนุน ใช้อารมณ์ความเห็นส่วนตัว ตัดสินข่าว มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของกลุ่มคนที่เข้ามาแสดงความเห็นอย่างชัดเจน มีส่วนน้อยที่จะเข้ามาให้ข้อมูลหรือแจ้งเบาะแสสำคัญเกี่ยวกับข่าวเพิ่มเติม จึงทำให้กระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อใหม่ ที่เรียกว่า “Crowdsourcing” ซึ่งมีลักษณะเป็นความร่วมมือกันระหว่างนักข่าวมืออาชีพกับประชาชนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เสาะแสวงหาข้อมูลสำคัญมาใช้ในการทำข่าวเพื่อเปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (มานะ ตรีรยาภิวัฒน์ อ้างถึงใน อิศราปรีทิสัน, 2557, น. 80) ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในต่างประเทศ อาจเกิดขึ้นได้น้อยสำหรับสังคมไทย

ดังนั้น การนำแนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่องกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จึงมีความสำคัญทั้งในการตรวจสอบยืนยันว่าลักษณะวิธีปฏิบัติในการใช้เครือข่ายสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก มีความสำคัญต่อการนำเสนอและการขับเคลื่อนประเด็นข่าวเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของข่าวในสื่อดิจิทัลเป็นอย่างไร รูปแบบวิธีการใช้เครือข่ายสื่อออนไลน์ที่จะช่วยขับเคลื่อนประเด็นข่าวเชิงสืบสวนควรเป็นลักษณะใด อิทธิพลของคนในเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนประเด็น หรือเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวน เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัลด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมือง (Citizen Journalism)

การเกิดขึ้นของสื่อออนไลน์ที่ส่งผลทำให้ประชาชนมีช่องทางในการสื่อสารเป็นของตนเอง สามารถแสดงความเห็นเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน ได้ทุกสถานที่ ทุกช่วงเวลา ในยุคปัจจุบัน นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการก่อกำเนิดแนวคิดเรื่อง วารสารศาสตร์พลเมือง (Citizen Journalism) ที่ว่าด้วยเรื่อง“สื่อภาคประชาชน” หรือที่เรียกว่า “นักข่าวพลเมือง” ที่มีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสังคม สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือเรื่องราวจากข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอไปได้ไม่แตกต่างจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในอดีตที่ผ่านมา

จากการศึกษาบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมือง พบว่า นักวิชาการสื่อและวารสารศาสตร์ต่างให้นิยามความหมายความเป็น วารสารศาสตร์พลเมือง ไว้สอดคล้องกันว่า เป็นสื่อภาคประชาชน ที่สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยี ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะได้ โดย Mark Glaser นักคิด นักเขียน ผู้เชี่ยวชาญด้าน

สื่อ ให้คำจำกัดความคำว่า “วารสารศาสตร์พลเมือง” คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนให้เป็นนักข่าวมืออาชีพ แต่สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสมัย รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตในการสร้างสรรค์ ได้แข็ง หรือตรวจสอบข้อมูลของสื่อด้วยตัวเอง ลักษณะเด่น คือ สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการควบคุมของภาครัฐและองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ การจะนำเสนออะไรไม่ต้องกลัวว่าจะถูกเซ็นเซอร์ ถูกยุบรายการ หรือถูกตัดความช่วยเหลือด้านเงินทุน (มานะ ตริรยาภิวัฒน์, 2552) ขณะที่ความหมายของสื่อภาคประชาชน ถูกระบุว่า เป็นสื่อที่มีความหมายคาบเกี่ยวกับ สื่อทางเลือก และ สื่อชุมชน วัตถุประสงค์สำคัญในการก่อตั้งไม่ใช่เพื่อเป็นช่องทางแสวงกำไรสูงสุด แต่เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของประชาชน หรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง มีความเป็นอิสระ ปราศจากการถูกควบคุม จากภาครัฐ และเอกชน ทั้งทางด้านگردาเนินงาน และทิศทางของเนื้อหาที่นำเสนอ (พิรงรอง รามสูตธนะนันท์ อ้างถึงใน เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2553) ดังนั้น หากจะสรุปนิยามความเป็นนักข่าวพลเมืองในขั้นนี้ จึงน่าจะหมายถึง ประชาชนทั่วไปที่สามารถสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ได้ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารของตนเอง การทำงานมีอิสระ ไม่อยู่ภายใต้สังกัดองค์กรสื่อมวลชนเหมือนนักข่าวอาชีพทั่วไป

สำหรับข้อมูล นักข่าวพลเมือง ในต่างประเทศ ถูกระบุว่า มีทักษะการทำข่าว สามารถผลิตผลงานข่าวได้ดีไม่แพ้นักข่าวมืออาชีพ ยืนยันจากเหตุการณ์ภาวะเปิดในสถานีรถไฟใต้ดินกรุงลอนดอน ที่นักข่าวพลเมืองซึ่งอยู่ในเหตุการณ์สามารถจับภาพความโกลาหล กลุ่มควัน และภัยพิบัติ นั้นได้ หรือกรณีการประท้วงของพระสงฆ์ในประเทศพม่า อันนำมาซึ่งเหตุการณ์โศกนาฏกรรมเข่นฆ่าพระสงฆ์และนักข่าวชาวญี่ปุ่นกลางเมือง ที่ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ถูกถ่ายทอดและนำเสนอโดยนักข่าวพลเมืองเช่นกัน ปัจจุบันมีองค์กรสื่อกระแสหลักหลายแห่งเข้าไปร่วมมือทำงานกับนักข่าวพลเมืองในการผลิตข่าวเพื่อนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชนอย่างเป็นทางการด้วย ส่วนนักข่าวพลเมืองในประเทศไทย ก็มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมได้เช่นกัน ช่องทางสื่อสารหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารก็คือ สื่อสังคมออนไลน์ (มานะ ตริรยาภิวัฒน์, 2552; สกฤตศรี ศรีสารคาม อ้างถึงใน อิสราริทัศน์, 2557)

ขณะที่ รัชญา จันทรตรง (2556) ศึกษาพบว่า ปราบกฏการณ์ “นักข่าวพลเมือง” สะท้อนให้เห็นว่าระบบหรือกระบวนการสื่อสารในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาสื่อออนไลน์ส่งผลทำให้ผู้รับสารมีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะบทบาทการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper) การกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) และการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เนื้อหาข่าวสาร ควบคุม

ไปกับสื่อกระแสหลักในสังคม ผู้บริโภครายข่าวสารในยุคใหม่เริ่มผันตัวเองไปสู่การเป็นนักข่าวอาสา หรือนักข่าวพลเมือง “นักข่าวพลเมือง” Citizen Reporter ซึ่งถือเป็นวิวัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของงาน ด้านวารสารศาสตร์ (Journalism) และได้กลายเป็นกระแสความนิยมไปทั่วโลก

ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์สำคัญในประเทศไทยช่วงหลายปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า ในยุคสื่อดิจิทัล เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมอย่างมากใน สังคมไทย ขณะที่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของเจ้าของแฟนเพจ (Admin) หลายแห่ง ก็สามารถ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ หลังการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ได้เช่นกัน ทั้งการคลี่คลายข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ หรือการแสวงหาหลักฐานสำคัญมาใช้ในการ ยืนยันข้อเท็จจริง ตรงตามลักษณะการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนด้วย อาทิ กรณี นายสุเทพ โภชนสมบูรณ์ อายุ 50 ปี วิศวกร ที่ก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในกลุ่มวัยรุ่นที่กรูเข้ามารุมล้อมรถยนต์ จนทำให้นายนวพล ผึ้งผาย อายุ 17 ปี นักเรียนชั้น ม.4 เสียชีวิต ที่ บริเวณตลาดอ่างศิลา จ.ชลบุรี ในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2560 ซึ่ง “เฟซบุ๊ก อยาكدังเดี๋ยวจดให้ V.4” ได้นำหลักฐานคลิปบันทึก เหตุการณ์มาเผยแพร่ และทำให้สาธารณชนได้รับทราบข้อเท็จจริงว่าสาเหตุของการทะเลาะวิวาท กันครั้งนี้ จนนำไปสู่การใช้อาวุธปืนและมีผู้เสียชีวิตเกิดจากกลุ่มวัยรุ่นกรูกันเข้าไปล้อมรถยนต์ของ นายสุเทพ ที่นั่งมาที่ครอบครัว พร้อมแสดงท่าทีในลักษณะการข่มขู่และทำร้ายร่างกาย ทำให้นายสุ เทพตัดสินใจยิงปืนเพื่อป้องกันตนเองและครอบครัว (คมชัดลึก, 2560) หรือกรณีของแฟนเพจ CSI LA ที่เจ้าของแฟนเพจ ใช้กระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนยุคสื่อใหม่ ที่เรียกว่า “Crowdsourcing” ในการหาเสาะหาข้อมูลนาฬิกาหรู พร้อมราคาซื้อขายที่แท้จริง ของพล.อ.ประวิทย์ วงษ์สุวรรณ รอง นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จากสมาชิกในเพจตนเอง จนพบว่า มีจำนวน 25 เรือน ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) นำไปใช้ประกอบการไต่สวนข้อมูลการแจ้งบัญชีทรัพย์สินของพล.อ.ประวิทย์ ในเวลาต่อมาด้วย ขณะที่อดีตนักข่าวภาคสนามที่ไม่มีสังกัดบางส่วน ก็มีการจับกลุ่มรวมตัวตั้งเพจเฟซบุ๊ก เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเบื้องลึกข่าวและบุคคลสำคัญทางการเมือง ที่ไม่ได้ถูกนำเสนอในสื่อกระแสหลัก ทั่วไปด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัย ยังมีโอกาสได้รับเชิญไปเป็นวิทยากร ฝึกอบรมทักษะการทำข่าวเชิงสืบสวนให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป ใน โครงการที่จัดขึ้น โดยองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนต่อเนื่องหลายโครงการ คือ 1. โครงการ จัดฝึกอบรมประชาชนตามภูมิภาคต่าง ๆ ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ

ททุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเขียนข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสืบค้นข้อมูลหลักฐานการทุจริตคอร์รัปชันจากเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้ามาเป็นแนวร่วมในการเฝ้าระวังและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ผ่านช่องทางการสื่อสารของตนเอง 2. โครงการปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน ของ องค์การต่อต้านคอร์รัปชัน (แห่งประเทศไทย) ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชน ที่มีการเปิดเพจปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ โดยมีการเปิดรับสมัครบุคคลทั่วไปจากหลากหลายสาขาอาชีพเข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีการจัดฝึกอบรมทักษะด้านการทำข่าวเชิงสืบสวน การสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการเพื่อนำมาใช้ประกอบการนำเสนอข่าวต่อสาธารณะ ผู้วิจัย พบข้อสังเกตว่า ประชาชนที่เข้ามารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่รู้จักและมีทักษะที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารของตนเองได้เป็นอย่างดี แต่ขาดทักษะในการเขียนและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะแบบเดียวกับการเขียนข่าวของสื่อมวลชน เป็นเพราะไม่ได้เรียนหรือผ่านการฝึกอบรมเรื่องการเขียนข่าวตามหลักการทางวารสารศาสตร์มาก่อน แต่ก็มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลายคน ที่หลังผ่านการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการเขียนข่าว ตามหลักการเขียน 5W+1H ของสื่อมวลชน สามารถจดจำและนำไปปรับใช้กับการเขียนเรื่องราวผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ได้ แต่ที่สำคัญคือประชาชนเหล่านี้ มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีภาคประชาชนเพื่อร่วมตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างเต็มที่

ดังนั้น หากพิจารณาถึงนิยามคำว่า “นักข่าวพลเมือง” ที่หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่สามารถสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ได้ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารของตนเอง และทำงานในสาขาอาชีพอื่น ไม่อยู่ภายใต้สังกัดองค์กรสื่อมวลชนเหมือนนักข่าวทั่วไป ผู้วิจัย เห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนทั่วไปมีช่องทางในการสื่อสารเป็นของตนเอง สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีอิสระ ปลอดภัยจากการควบคุมของภาครัฐและองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ หากเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก รวมไปถึงประชาชนผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการผลิตข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงตามหลักการทางด้านวารสารศาสตร์เช่นเดียวกับสื่อมวลชน รวมไปถึงกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน และร่วมมือกับนักข่าวทั้งที่มีสังกัดและไม่มีสังกัดในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ นอกจากจะเป็นช่องทางสำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศได้แล้ว ยังจะเป็นการช่วยยกระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในสังคมไทยด้วย

ในงานวิจัยนี้ จะนำแนวคิดเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมือง มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา กระบวนทัศน์ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนไทยกลุ่มต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริม เจ้าของ เพจเฟซบุ๊ก รวมไปถึงประชาชนผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป ให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการ ผลิตข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงตามหลักการทางด้านวารสารศาสตร์เช่นเดียวกับสื่อมวลชน รวมไปถึงกระบวนกรทำข่าวเชิงสืบสวน เพื่อร่วมมือกับสื่อมวลชนทั้งในส่วนที่มีสังกัดและไม่มี สังกัดในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะในยุคสื่อปัจจุบันและอนาคตต่อไป

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ตามที่ได้ระบุไปทั้งหมด ซึ่ง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคดั้งเดิม กับ แนวคิดและ ทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคใหม่ ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ทุกแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยนี้ สัมพันธ์กับเรื่อง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ของผู้เกี่ยวข้อง กับ ข่าวเชิงสืบสวนทุกกลุ่ม ว่าหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ดิจิทัล ที่ทำให้รูปแบบ วิธีการ และพฤติกรรมสื่อสารของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปทั้งองคาพยพ ส่งผลทำให้วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องในยุควารสารศาสตร์เป็นอย่างไร

โดยแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคดั้งเดิม ที่เลือกมาใช้ ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับข่าว และคุณค่าข่าว ทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม ทฤษฎีผู้เฝ้าประตู ข่าวสาร ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สะท้อนถึงวิธีคิด วิธี ปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ได้รับการยอมรับทั้งคนในแวดวงวิชาชีพ สื่อมวลชนและนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ มาตั้งแต่ยุคสื่อเก่า ที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ทรง อิทธิพลมากที่สุด แต่เมื่อรูปแบบ วิธีการ และพฤติกรรมสื่อสารของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล ส่งผลทำให้กระบวนกรทำงานของ สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สื่อออนไลน์กลายเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลมากกว่าหนังสือพิมพ์ การนำแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคดั้งเดิม มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย จะช่วย สะท้อนภาพให้เห็นว่า วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนใน ปัจจุบัน เป็นอย่างไร ยังคงเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ดั้งเดิมเหมือนที่ผ่านมา หรือไม่ หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงไป นัยยะสำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะส่งอย่างไรต่อ สังคมไทยในภาพรวมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ส่วน แนวคิดวารสารศาสตร์ยุคใหม่ ที่เกี่ยวข้องทั้งแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะข่าวในสื่อ ดิจิทัล แนวคิดวารสารศาสตร์ข้อมูล แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ แนวคิดเกี่ยวกับวารสาร

ศาสตร์พลเมือง เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สะท้อนถึงวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่า ในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ภายใต้หลักการวารสารศาสตร์แบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่กระบวนการทำงานของสื่อมวลชนและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปวิธีการรูปแบบการสื่อสารของประชาชนทั่วไป เนื่องจากการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ดิจิทัลส่งผลทำให้ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารเป็นของตนเอง เปลี่ยนสถานะจากผู้รับสาร เป็นผู้ส่งสาร และมีบทบาทสำคัญอย่างมากในโลกการสื่อสารยุคปัจจุบัน การนำแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ยุคใหม่ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า วิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีให้คุณค่า ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ภายใต้หลักการวารสารศาสตร์รูปแบบใหม่เป็นอย่างไร และกระบวนการทำงานข่าวภายใต้หลักการวารสารศาสตร์ใหม่ จะมีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริม แก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบันอย่างไร

ดังนั้น การนำแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ทั้งในยุคดั้งเดิม กับ ยุคใหม่ มาใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ จึงมีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งในเรื่องศึกษาระบบทัศนคติของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก รวมถึงการค้นหาแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัลด้วย

2.3 ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication Technology Determinism)

ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด เป็นทฤษฎีของนักวิชาการสำนักโตรอนโต (The Toronto School) จัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีเชิงวิพากษ์ ที่กลุ่มนักทฤษฎีการสื่อสาร มักนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาองค์ประกอบด้านช่องทางการสื่อสารหรือตัวสื่อของการสื่อสาร เพราะจุดยืนสำคัญของนักวิชาการสำนักนี้ เกี่ยวกับองค์ประกอบเรื่องการสื่อสาร คือ ไม่มีอะไรจะสำคัญไปกว่าช่องทางการสื่อสาร หรือตัวสื่อจะทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้นกับตัวสื่อ องค์ประกอบทุกอย่างก็จะเปลี่ยนแปลงตามตั้งแต่ ตัวสารตัวคนที่ทำการสื่อสาร ไปจนถึงสังคม ก็จะผันแปรไปตามความเปลี่ยนแปลงของตัวสื่อด้วย (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน , 2553, น. 122) ขณะที่การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาองค์ประกอบทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนไทย หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ที่เรียกว่า “สื่อดิจิทัล” จึงมีการนำทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด พบว่า นักวิชาการสำนักโตรอนโต (The Toronto School) จะให้ความสนใจศึกษาวิเคราะห์พลังการผลิตในส่วนที่เป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นหลัก ขณะที่สื่อมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการสื่อสารของมนุษย์ในสังคม โดยฮาโรลด์ อินนิส (Harold A Innis) นักวิชาการชาวแคนาดา เป็นผู้ที่สนใจเรื่องนี้เป็นคนแรก นำเสนอความคิดในหนังสือหลายเล่ม แต่เล่มที่แสดงความเห็นชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องนี้มากที่สุด คือ หนังสือชื่อ “Understanding Media: The Extensions of Man” ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1964 ซึ่งมีการรวบรวมบทความของ มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) นักวิชาการสื่อชาวอเมริกา ที่ว่า “Medium is Message” หรือ สื่อ ก็คือ สาร ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สื่อเป็นตัวกำหนดรูปแบบการสื่อสารของมนุษยชาตินั่นเอง (สุรสิทธิ์ วิทยา รัฐ, 2554) อินนิส ยังมีมุมมองด้วยว่า ทุกครั้งที่มีความเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการสื่อสาร จะส่งผลความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจทางสังคมเสมอ ยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ก้าวหน้าไปมากเท่าไร อำนาจของชนชั้นนำก็จะยิ่งรวมศูนย์มากขึ้น แต่ในทางกลับกัน เทคโนโลยีดังกล่าว ก็จะทำให้ขยายกลุ่มผู้รับสารออกไปมากขึ้นด้วย (Innis อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพและ สมสุข หินวิมาน , 2553, น. 138) ส่วนนิยามคำว่า เทคโนโลยี ตามแนวคิดของนักวิชาการสำนักโตรอนโต มีการแบ่งออกเป็น 2 คำ คือ techne หมายถึง กระบวนการจัดการทางศิลปะอย่างเป็นระบบ และคำว่า logy หมายถึง โดยใช้ตรรกะความรู้ ซึ่ง มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) ให้คำสรุปความหมายว่า เทคโนโลยี ไว้คือ กระบวนการขยายศักยภาพของมนุษย์ออกไป (The extensions of man) เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีปัญหาหรือมีความกังวลคับข้องใจในเรื่องใด ๆ มนุษย์ก็จะสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาบางชุด เพื่อขยายศักยภาพของพวกเขาออกไปในการจัดการกับปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ขณะที่ สื่อทุกชนิด คือการขยายประสบการณ์ด้านการสื่อสารของมนุษย์ออกไป (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2553, น. 124- 126) ส่วน เดนิส แมคควอล (Denis McQuail) ได้ประมวลคุณลักษณะเด่นของทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด ไว้ 4 ประการหลัก คือ 1. เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคม 2. เทคโนโลยีแต่ละชนิดเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างสังคมแต่ละอย่าง 3. ขั้นตอนการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร จะเป็นตัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม และ 4. การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารแต่ละครั้ง จะทำให้เกิดการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาเสมอ (McQuail อ้างถึงใน ฌวรา พิไชยแพทย์, 2553 , น. 42) โดยในประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่มีผลต่อการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น เป็นผลมาจากเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นตัวควบคุม ขัดเกลา หล่อหลอม และกำหนดให้

บุคคลในสังคมคิด รู้สึก และกระทำในทุกมิติของชีวิต และกำหนดว่าสังคมจะดำเนินการอย่างไร เมื่อมีการเปลี่ยนผ่านจากยุคของเทคโนโลยีหนึ่งไปยังอีกยุคสมัยหนึ่ง เพราะมนุษย์เรียนรู้คิดรู้สึก หรือมีวิถีการกระทำเป็นไปตามสารที่ได้รับผ่านเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ ดังนั้น สื่อ ก็คือสาร สื่อจึงมีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ได้ (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2559)

ขณะที่ อัลวิน วอร์ด กูลเนอร์ (Alvin Ward Gouldner) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา มีมุมมองต่อเทคโนโลยีและอุดมการณ์ว่า มีมิติความสัมพันธ์กัน โดยทุกครั้งที่เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ๆ เกิดขึ้น จะเกิดการผลิอุดมการณ์ใหม่ขึ้นมาในสังคมด้วยเช่นกัน และมักจะนำไปสู่การปะทะต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ใหม่กับอุดมการณ์หลักชุดเดิมของสังคม (Gouldner อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน , 2553, น. 153)

ทั้งนี้ หากนำทฤษฎี เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด ของนักวิชาการสำนักโทรอนโต มาใช้วิเคราะห์กระบวนการผลิตข่าวและเผยแพร่ข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน ผ่านประสบการณ์การทำข่าวของผู้วิจัย พบว่า เทคโนโลยีมีส่วนเข้าไปกำหนดวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า เกี่ยวกับกระบวนการผลิตข่าวอย่างมาก สามารถสังเคราะห์แยกย่อยออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้ ในแง่มุมมองวิถีคิดเกี่ยวกับการผลิตข่าวนั้น นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นในแต่ละยุคสมัยมาใช้ในกระบวนการทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การคิดประเด็นข่าว ไปจนถึงกระบวนการทำข่าว ภายใต้วิถีคิดที่ว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลข่าวที่เจาะลึก และมีความถูกต้องมากที่สุด อาทิ ในยุคสื่อเก่า นักข่าวนิยมนำเครื่องบินทิ้งระเบิดมาใช้ในการสัมภาษณ์แหล่งข่าวเพื่อช่วยเตือนความจำและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลข่าว นอกเหนือจากการจดบันทึกข้อมูลสำคัญในสมุดจดข่าว แต่ในยุคสื่อปัจจุบัน นักข่าวสามารถถ่ายทอดสดเหตุการณ์สำคัญผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ได้ทันที เป็นต้น

ส่วนในแง่มุมมองวิถีปฏิบัติในกระบวนการผลิตและเผยแพร่ข่าวนั้น สะท้อนให้เห็นจากกระบวนการคิดประเด็นข่าว และการเสาะแสวงหาเอกสารหลักฐานมาใช้ยืนยันข้อเท็จจริงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในข่าว ที่นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน รู้จักใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเปิดของหน่วยงานราชการในการคิดประเด็นข่าว รวมไปถึงค้นหาเอกสารหลักฐานสำคัญในการทำข่าวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่างจากในอดีตที่การค้นหาประเด็นข่าว ต้องพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งข่าว หรือการลงพื้นที่ในหาข่าวเป็นหลัก ขณะที่การติดต่อกับแหล่งข่าวก็มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เข้ามาช่วยในการรับส่งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวระหว่างกัน แหล่งข่าวบางรายก็ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของตนเองด้วย ต่างจากในยุคสื่อเก่าที่นักข่าวจะต้อง

คืนรนไปติดต่อขอข้อมูลถึงหน่วยงานราชการ หรือใช้วิธีไปติดต่อพบแหล่งข่าวถึงที่ทำงานด้วยตนเองกว่าจะได้ข้อมูลมาใช้ประกอบการทำข่าวมีความยากลำบากต้องใช้ความพยายามอย่างมาก บางข้อมูลก็ถูกปิดกั้น ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะต้องใช้กระบวนการทางด้านกฎหมายในการขอข้อมูลที่ให้ระยะเวลาค่อนข้างยาวนานกว่าจะรับทราบผลตอบรับ เช่นเดียวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ที่เทคโนโลยีการสื่อสารยุคปัจจุบัน เช่น สื่อสังคมออนไลน์ มีส่วนสำคัญในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารให้คนในสังคมรับรู้รับทราบได้กว้างไกล และไม่มีข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลา สถานที่ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้อ่าน ต่างจากสื่อหนังสือพิมพ์ ที่มีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนยอดการพิมพ์ไว้ในแต่ละวัน ส่วนสื่อโทรทัศน์ที่มีข้อจำกัดในเรื่องการกำหนดช่วงเวลาการเผยแพร่ข่าวสารประจำวันเช่นกัน

ขณะที่ในแง่ภูมิวิธีให้คุณค่า นั้น สะท้อนจากการที่องค์กรสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดฝึกอบรมให้นักข่าวรุ่นใหม่ เรียนรู้เทคนิคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรายงานข่าว เพื่อให้มีความน่าสนใจมากกว่าการนำเสนอข้อมูลเพียงแค่ตัวอักษรเพียงอย่างเดียว เช่น การติดต่อคลิปวิดีโอเพื่อรายงานข่าวผ่านโทรศัพท์มือถือ การนำข้อมูลต่าง ๆ มารวบรวมจัดทำเป็นรูปภาพ หรือที่เรียกว่า อินโฟกราฟิก เพื่อช่วยในการนำ หรือการใช้ฐานข้อมูลในโลกออนไลน์มาสร้างเป็นข่าวที่เรียกว่า วารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism) เป็นต้น ขณะที่เทคโนโลยีการสื่อสารยุคปัจจุบัน ยังช่วยเพิ่มช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นส่งแชร์ต่อเพื่อขับเคลื่อนข่าวขึ้นนั้นให้กลายเป็นกระแสสังคมในวงกว้าง หรือการให้ข้อมูลเบาะแสดข่าวกับนักข่าวได้ตลอดเวลา รวมไปถึงการแสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ข่าวขึ้นนั้น ซึ่งช่วยทำให้นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชน นำไปใช้ในการปรับปรุงการผลิตข่าวและเผยแพร่ข่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี การมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ก็มีด้านเสียดามาด้วย เพราะความสะดวกสบายในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตข่าวและนำเสนอข่าว ส่งผลทำให้นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนจำนวนมาก เลือกที่จะใช้วิธีการคิดประเด็นข่าว และสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบการทำข่าวจากฐานข้อมูลในโลกออนไลน์เป็นหลัก และมีการนำข้อมูล ภาพประกอบ คลิปวิดีโอ จากสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นกระแสได้รับความสนใจมาเสนอ โดยไม่มีการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องก่อน และยังมีปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในข่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ขณะที่ในขั้นตอนการนำเสนอข่าว ก็มีนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับการวัดยอดแสดงผลการตอบรับและความรู้สึกของผู้อ่าน ที่มีต่อข่าวในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์มาใช้

เป็นเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข่าวเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน โดยข่าวที่มียอดผู้อ่านจำนวนมาก แม้ว่าจะมีเนื้อหาในเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของคนในสังคม หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลเฉพาะกลุ่ม ก็จะได้รับ การสนับสนุนให้การผลิตและเผยแพร่ข่าวต่อ ขณะที่ข่าวที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคม ยอดผู้อ่านจะมีจำนวนค่อนข้างน้อย และยังมีเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากผู้เกี่ยวข้องในข่าว ทำให้เกิดการค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีจำนวนมาก องค์กรสื่อมวลชนจึงมักหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวประเภทนี้ทั้งที่เป็นข่าวที่แสดงถึงอุดมการณ์อำนาจของสื่อมวลชน ตามหลักการและปรัชญาทางด้านวารสารศาสตร์อย่างชัดเจน บ่งชี้เห็นว่า ในยุคสื่อดิจิทัลปัจจุบัน หลักการทางการตลาด กำลังเข้ามามีบทบาทและความสำคัญวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในการผลิตและเผยแพร่ข่าว ไม่น้อยกว่า หลักการและปรัชญาทางด้านวารสารศาสตร์ที่เคยยึดถือปฏิบัติกันมา

ดังนั้น การนำแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด มาใช้ศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในยุคสื่อดิจิทัล จะช่วยสะท้อนภาพให้เห็นว่า เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มีผลเข้ามากำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ในการกระบวนการผลิตและเผยแพร่ข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในยุคสื่อปัจจุบันอย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทั้งด้านที่ดี และไม่ดีส่งผลเข้าไปกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างไรด้วย

อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยนี้ ยังมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งใน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการทัศน งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวน และงานวิจัยใน ต่างประเทศที่เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการทัศนข่าว เพื่อดูว่าที่ผ่านมางานวิจัยส่วนนี้มีการศึกษาเรื่องใดไป แล้วบ้าง ลักษณะการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศนในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่ามาใช้ในการศึกษาวิจัยมีกระบวนการอย่างไร ระเบียบวิธีวิจัยในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างไร ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นอย่างไร เพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดในหัวข้อถัดไปนี้

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องกระบวนทัศน์

จากการค้นคว้างานวิจัยเรื่องกระบวนทัศน์ในฐานข้อมูลเว็บไซต์ ThaiLIS ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องกระบวนทัศน์ในหัวข้อต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 229 เรื่อง แต่ไม่มีงานวิจัยเรื่องใดที่ศึกษาเรื่องกระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนโดยตรง ส่วนงานวิจัยเรื่องกระบวนทัศน์ด้านการสื่อสารที่สามารถนำมาใช้เทียบเคียงกับงานวิจัยเรื่องข่าวซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารเช่นเดียวกัน มีจำนวน 8 เรื่อง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับชั้นปริญญาโทและปริญญาเอก สามารถสรุปข้อมูลสำคัญได้ตามตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
1.	ประวัติศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์ชุดสถาบันสถาปนาของ ไอแซค อสิมอฟ	2544	ศึกษาวิธีการนำกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์รวมทั้งนำประวัติศาสตร์จริงมาใช้ในการสร้างเรื่องเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแก่นเรื่อง โดย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา	มีการให้ความหมาย คำว่า กระบวนทัศน์คือ โลกทัศน์หรือแบบแผนของวิธีการในการมองโลกและสิ่งต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบการนำเสนอกระบวนทัศน์ 2 แบบ คือ กระบวนทัศน์จักรกลนิยม กระบวนทัศน์ฟิสิกส์ใหม่ ทั้งในส่วนวิธีคิดและการประยุกต์ใช้ รวมถึงนำเสนอรูปแบบของการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากกระบวนทัศน์เก่าไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่
2.	โครงการกระบวนทัศน์ใหม่ในการสื่อสารเพื่อพัฒนากลุ่มออมทรัพย์จังหวัดสุรินทร์	2547	ศึกษาการสื่อสารกระบวนทัศน์ใหม่ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะลึกศึกษาเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการตั้งวงเสวนาเวที	มีมุมมองว่า กระบวนทัศน์ด้านการสื่อสารมี ส่วน สำคัญ ใน การ ช่วย พัฒนา ความสามารถของคนและชุมชนในชนบท ขณะที่การผสมผสานระหว่างการสื่อสารตามกระบวนทัศน์เดิม กับการสื่อสารกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นหนึ่งในการสื่อสารกระบวนทัศน์ใหม่ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ได้

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
3.	กระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม	2547	ศึกษาภาพรวมกระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสุขภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารจากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2546 จำนวน 28 เรื่อง และบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524-2545 จำนวน 28 เรื่อง	มีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการทัศน์ เป็นมุมมองโลกทัศน์ที่ชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยึดถือร่วมกัน โดยการสื่อสารของประชาสังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในกระบวนการทัศน์ใหม่ พบว่าในงานวิจัยส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ความเป็นชุมชนและศักยภาพของชุมชนร่วมกัน โดยเน้นเรื่องสุขภาพของชุมชน โดยรวม ขณะที่ในกระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ นั้น คำว่า สื่อ หมายถึง สื่อในท้องถิ่นด้วย
4.	กระบวนการทัศน์ความยากจน : ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2501-2545)	2549	ศึกษากระบวนการทัศน์ความยากจนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ.2501-2545) จำนวน 128 เรื่อง จากนักเขียน 34 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร	มีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการทัศน์ความยากจน คือ กระบวนการของความคิดที่มีต่อปัญหาความยากจนในบริบทสังคมไทย ได้แก่ ลักษณะ สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งในงานวิจัยนี้พบลักษณะความยากจน 4 มิติ ได้แก่ จนทรัพย์สิน จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี โดยสาเหตุความยากจน มีทั้งมิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม เป็นภาวะเชิงพลวัตที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาจำนวนมาก
5.	กระบวนการทัศน์ในนิทานชาดกพื้นบ้านอีสาน	2552	ศึกษากระบวนการทัศน์ที่ปรากฏในนิทานชาดกพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์มาวิเคราะห์ เนื้อหาของนิทาน จำนวน 31 เล่ม	มีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการทัศน์ คือ ชุดของความคิดชุดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน อาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง แต่สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มชุดความคิดชุดเดียวกันได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ พบกระบวนการทัศน์ 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มตัวละคร มี 4 ชุดความคิด ได้แก่ (1.)ตัวละครเอก มาจากกลุ่มชนชั้นสูง และ

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				ชนชั้นล่าง (2.) ตัวละครมนุษย์ มีฝ่ายดี และ ฝ่ายร้าย (3.)ตัวละครสัตว์ มีอยู่จริง และ เนื้อหาธรรมชาติสัตว์ (4.)ตัวละครเนื้อ ธรรมชาติ มีฝ่ายดีและฝ่ายร้าย , 2.กลุ่มของ วิเศษ ได้มาจากการกำเนิดของตัวเอก และ ได้มาจากอำนาจเหนือธรรมชาติ , 3.กลุ่ม สถานที่ ได้แก่ สถานที่ตามธรรมชาติ และ เนื้อหาธรรมชาติ
6.	การเสริมสร้าง วัฒนธรรมการ สื่อสารการตลาดเชิง บูรณาการเพื่อสร้าง คุณค่าตราสินค้าใน ผู้ประกอบการไทย	2553	ศึกษาเป้าหมายในการสร้าง กระบวนการที่สนใจใช้เป็น กรอบในการดำเนินงานว่า ด้วยการเสริมสร้าง วัฒนธรรม IMC โดยใช้ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้เชี่ยวชาญหลากหลาย สาขา	มีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการที่ สนับสนุน วัฒนธรรม IMC เป็น โครงสร้าง องค์ประกอบ ในการทำงานด้านการ ส่งเสริมการตลาดในองค์กร ซึ่งเป็นวิถีทาง ขององค์กรที่บุคลากรพร้อมใจที่จะทำงาน ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีความสอดคล้อง ประสานกลมกลืน ซึ่งในงานวิจัยนี้มีการ สร้างกระบวนการที่ สนับสนุน วัฒนธรรม IMC ชื่อว่า The SMILE Paradigm เพื่อให้ผู้ที่ประสงค์จะเสริมสร้าง วัฒนธรรม IMC นำไปใช้เป็น กรอบ ความคิดในการบริหารการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมในองค์กร
7.	การปรับกระบวนการ ทัศนคติของอุตสาหกรรม เพลง ใน ประเทศไทย	2553	ศึกษาแนวทางในการปรับ กระบวนการทัศนคติของบริษัท เพลงในอุตสาหกรรมเพลง ไทยหลังการเปลี่ยนแปลง ทางเทคโนโลยี โดยใช้ วิธีการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ การวิจัยเชิงสำรวจ	มีการให้ความหมาย กระบวนการที่ สนับสนุน คือ การ คิดวิเคราะห์วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และแนวการ ดำเนินงานที่มีร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งและ ได้ก่อตัวเป็นแบบแผน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วย กำหนดกรอบของการประพฤติปฏิบัติของ คนกลุ่มนั้นๆ ที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จให้ ได้ โดยในงานวิจัยนี้ ได้ค้นพบว่า อุตสาหกรรม ต้องตามให้ทันเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภค และกลับมาเป็นผู้ กำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคในภาพลักษณ์ ใหม่ พัฒนาคุณภาพโดยเฉพาะด้านปรัชญา

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				ของผลิตภัณฑ์ทั้งเนื้อหาและศิลป์ และพัฒนาองค์กร แต่ต้องไม่ลืมที่จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้บริโภคให้เกิดความภักดีอย่างยั่งยืนด้วยการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคให้ก้าวทันนวัตกรรมใหม่
8.	กระบวนการทัศน์เชิงสังคม : ภาพสะท้อนครอบครัวจากวรรณกรรมของดอกไม้สด	2558	ศึกษากระบวนการทัศน์เชิงสังคมและการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เชิงสังคมตามแนวคิดของดอกไม้สด ในช่วงระหว่างการศึกษาเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง โดยใช้วิธีศึกษาวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้สด	มีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการทัศน์เชิงสังคม ว่าเป็นกรอบแนวคิดของสังคมด้านครอบครัว ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคล ที่ใช้ในการคิดการประพจน์ ปฏิบัติตนร่วมกัน ส่วนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ คือ การปรับกรอบแนวความคิดจากกระบวนการทัศน์เดิมไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กระบวนการทัศน์เชิงสังคมด้านครอบครัวตามแนวคิดของดอกไม้สด 4 ลักษณะ คือ พ่อแม่ที่มีต่อลูก ลูกที่มีต่อพ่อแม่ ครอบครัวของสามีที่มีต่อภรรยา ครอบครัวของภรรยา ที่มีต่อสามี ส่วนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เชิงสังคมด้านครอบครัวยังยึดมั่นกับขนบความเชื่อและค่านิยมแบบเดิมอยู่มาก แต่ได้ยอมรับแนวคิดจากตะวันตกเข้ามาและปรับใช้ให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างกลมกลืนและสมเหตุสมผล

จากการทบทวนงานวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์ด้านการสื่อสาร ทั้ง 8 เรื่องข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายดังนี้

การกำหนดข้อหัวและวัตถุประสงค์วิจัย

ในงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง สามารถจำแนกหัวข้องานวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ

1. กลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์ผ่านงานเขียน มี 4 เรื่อง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ในนิยายวิทยาศาสตร์ชุด สถาบันสถาปนา ของ ไอแซค อสิมอฟ (วลัยลักษณ์ ตรงจิตติปัญญา, 2544)

กระบวนการทัศนความยากจน: ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2501-2545) (เจด็จ คชฤทธิ์, 2549) กระบวนการทัศนในนิทานชาดกพื้นบ้านอีสาน (ทิพย์วาริ สงนอก, 2552) กระบวนการทัศนเชิงสังคม : ภาพสะท้อนครอบครัวจากวรรณกรรมของดอกไม้สด (ทรงภพ ขุนมธุรส, 2558)

2. กลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศนการสื่อสารของกลุ่มคน มี 4 เรื่อง ได้แก่ โครงการกระบวนการทัศนใหม่ในการสื่อสารเพื่อพัฒนาภูมิคุ้มกันจังหวัดสุรินทร์ (ศุภางค์ นันตาทวีติเลิศพงษ์ และกันดินันท์ ลับโกษา, 2547) กระบวนการทัศนใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม (รังสิมา นิโบล, 2547) การเสริมสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อสร้างคุณค่าตราสินค้าในผู้ประกอบการไทย (ชัชณะ เตชคณา, 2549) การปรับกระบวนการทัศนของอุตสาหกรรมเพลงในประเทศไทย (ฉวรา พิไชยแพทย, 2553)

ส่วนวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยนั้น จากการวิเคราะห์พบว่า งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศนผ่านงานเขียนทั้ง 4 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการศึกษากระบวนการทัศนผ่านแนวคิดของผู้เขียนเพียงรายเดียว หรือผู้เขียนจำนวนหลายคนเพื่อสะท้อนภาพแนวคิดของคนในสังคมส่วนใหญ่ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตัวอย่างเช่น งานวิจัยเรื่อง กระบวนการทัศนเชิงสังคม: ภาพสะท้อนครอบครัวจากวรรณกรรมของดอกไม้สด ที่มุ่งศึกษากระบวนการทัศนเชิงสังคมและการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนเชิงสังคมตามแนวคิดของดอกไม้สด ซึ่งเป็นนามปากกาของ หม่อมหลวงบุปผา นิมมานเหมินท์ นักเขียนหญิงชาวไทยชื่อดัง ส่วนงานวิจัยเรื่อง กระบวนการทัศนในนิทานชาดกพื้นบ้านอีสาน มุ่งศึกษากระบวนการทัศนที่ปรากฏในนิทานชาดกพื้นบ้าน จากผลงานการปริวรรตคัมภีร์ใบลานของพระอรุณวัตรเขมจารีเถระ จำนวน 16 เรื่อง เป็นข้อมูลหลัก และผลงานจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน ที่ตีพิมพ์ใน พ.ศ.2542 จำนวน 15 เรื่อง เป็นข้อมูลเสริมประกอบการวิเคราะห์ เป็นต้น

ขณะที่งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศนการสื่อสารของกลุ่มคน เป็นการศึกษาภาพรวมกระบวนการทัศนที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งของกลุ่มคน อาทิ งานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อสร้างคุณค่าตราสินค้าในผู้ประกอบการไทย และงานวิจัยเรื่องการปรับกระบวนการทัศนของอุตสาหกรรมเพลงในประเทศไทย ล้วนแล้วแต่มุ่งศึกษาหากระบวนการทัศนใหม่ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ จากการพิจารณาแนวทางการกำหนดข้อหัวและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้ง 8 เรื่องนี้ ผู้วิจัย มีความเห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ล้วนให้ความสำคัญหมายคำว่า กระบวนการทัศน เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรอบหรือชุดความคิดของกลุ่มคน ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับถูกนำไปใช้ใน

การปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มคน ส่วนการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เดิมไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีที่บริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งนัยยะแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนเท่านั้น แต่การพัฒนาวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ในรูปแบบใหม่ ก็ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี ภายใต้การกำหนดข้อหัวและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้ง 8 เล่ม นั้น ก็ยังมีความแตกต่างอยู่ที่ลักษณะการศึกษาวิจัย กล่าวคือ ในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์ผ่านงานเขียน 4 เรื่อง เป็นการศึกษากรอบหรือชุดความคิดของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อค้นหาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของรูปแบบกระบวนการทัศน์และการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ แต่งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์การสื่อสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของกลุ่มคน มีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ที่มาที่ไปของกระบวนการทัศน์ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ได้ประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการเรื่องการทดสอบหรือพัฒนาแนวคิดทฤษฎี และประโยชน์ในเชิงวิชาชีพด้วย

ขณะที่งานวิจัยเล่มนี้ของผู้วิจัยที่จะทำการศึกษา เป็นการศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล โดยกำหนดความหมายคำว่ากระบวนการทัศน์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า จึงมีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ที่มาที่ไปของกระบวนการทัศน์ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น งานวิจัยเล่มนี้ จึงน่าจะเป็นการช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในส่วนของการศึกษาวิจัยกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์การสื่อสารของกลุ่มคน ซึ่งจะมีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการสังเคราะห์ระเบียบวิธีที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่างานวิจัยกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์ผ่านงานเขียนจะใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก ส่วนงานวิจัยกลุ่มที่ศึกษากระบวนการทัศน์การสื่อสารของกลุ่มคน จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายรูปแบบ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม วิธีวิธีการเก็บข้อมูลที่ถูกนำมาใช้เหมือนกันของงานวิจัยทั้ง 2 กลุ่ม คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ หรือแนวคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากที่สุด ขณะที่งานวิจัยของผู้วิจัยเล่มนี้ เป็นการศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ

ความคิด ทักษะคิด อุดมการณ์ ค่านิยม ที่จะต้องมีการนั่งพูดคุยเพื่อตั้งคำถามหาคำตอบให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากกว่าจากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั่วไป การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยเล่มนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการวิจัย ทั้ง 8 เรื่อง พบว่า ทุกเล่มสามารถสรุปผลการวิจัยตามแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์ ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยได้ และมีงานวิจัยบางเล่มที่สามารถสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ขึ้นมาเสนอให้ผู้สนใจนำไปใช้เป็นกรอบวิธีคิด และการปฏิบัติงานต่อไปได้ด้วย อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัย 1 เรื่อง ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจเกี่ยวกับผลการวิจัยที่ออกมามากที่สุด คือ การปรับกระบวนการทัศน์ของอุตสาหกรรมเพลงในประเทศไทย ของ ฌวรา พิไชยแพทย์ (2553) เพราะมีการใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์ มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเหมือนกัน ขณะที่ เพลง และข่าวก็มีลักษณะเป็นสารที่ถูกผลิตขึ้นจากองค์กรธุรกิจเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนเหมือนกัน ต่างกันแค่บทบาทหน้าที่ต่อสังคม โดยเพลงถูกผลิตขึ้นเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการด้านความบันเทิงของผู้บริโภค ส่วนข่าวถูกผลิตขึ้นเพื่อมุ่งให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นหลัก

ขณะที่ผลการวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของอุตสาหกรรมเพลง ได้ข้อสรุปกระบวนการทัศน์จากผู้เกี่ยวข้องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพลงในประเทศไทยหลายประการ อาทิ การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทั้งเนื้อหาและศิลป์ให้มีความเหมาะสมต่อเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน หรือพัฒนาองค์กรโดยการใช้นวัตกรรมการจัดการในการบริหารจัดการจนสามารถใช้ศักยภาพที่มีได้อย่างเชื่อมโยงครอบคลุมและเกิดศักยภาพสูงสุด เป็นต้น ซึ่งแม้ชุดความคิดดังกล่าวจะไม่ใช้การค้นพบกระบวนการทัศน์ใหม่ เพราะชุดความคิดที่ออกมา มีลักษณะเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมเพลงใหม่ ที่มองเห็นและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมาของเทคโนโลยีเหมือนกัน และมีความต้องการในการหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่ก็นับเป็นชุดความคิดที่มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพลงได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งให้เห็นถึงผลลัพธ์ความสำเร็จในการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเพลง ที่มีลักษณะความเป็นสารที่ถูกผลิตขึ้นจากองค์กรธุรกิจเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ซึ่งมีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจโดยตรง

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยเรื่องกระบวนการทัศนด้านการสื่อสาร ทั้ง 8 เรื่อง ตามที่นำเสนอไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานวิจัยเรื่องกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัลที่จะทำการศึกษาในเล่มนี้ เป็นไปตามหลักการและแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการทัศนด้านการสื่อสาร ซึ่งมีการให้ความหมายคำว่า กระบวนการทัศน เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ของกลุ่มบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในขณะนั้น ที่ถือปฏิบัติกันมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยของผู้วิจัยเล่มนี้ มีการกำหนดเรื่อง วิธีให้คุณค่า ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบความหมายคำว่า กระบวนการทัศน ตามแนวคิดนักวิชาการสายสังคมศาสตร์ เพิ่มเติมเข้ามาเพื่อทำการศึกษาดูด้วย ขณะที่หัวข้อหลักในงานวิจัยเล่มนี้ ยังเป็นการมุ่งศึกษาในเรื่องกระบวนการทัศนเกี่ยวกับข่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อนเช่นกัน

งานวิจัยเล่มนี้ จึงน่าจะมีส่วนช่วยเติมช่องว่างองค์ความรู้ในการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศนมาใช้ในการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารของกลุ่มคน ในเรื่องวิธีให้คุณค่า ที่ยังขาดหายไป และเป็นต้นแบบในการศึกษาเรื่องกระบวนการทัศนเกี่ยวกับข่าวประเภทอื่น ๆ ต่อไปในอนาคตด้วย

งานวิจัยเรื่องข่าวเชิงสืบสวน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งเป็นตัวแทนการรายงานข่าวตามหลักการปรัชญาทางด้านวารสารศาสตร์ และเป็นเรื่องหลักในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ จากการค้นคว้าฐานข้อมูลเว็บไซต์ ThaiLIS ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย และฐานข้อมูลงานวิจัยในห้องสมุดสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวนที่มีการบันทึกข้อมูลไว้เป็นทางการอยู่จำนวน 12 เรื่อง เรื่องแรกอยู่ในช่วงปี 2539 เรื่องล่าสุดอยู่ในปี 2558 แต่งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในระดับชั้นปริญญาโท และเป็นการศึกษาของนักวิจัยด้านสื่อสารมวลชนที่ได้รับทุนสนับสนุนให้ทำการศึกษามาก่อนงานวิจัยในการศึกษาระดับชั้นปริญญาเอกร่วมอยู่ด้วย สามารถสรุปข้อมูลสำคัญตามแนวคิดกระบวนการทัศน ทั้งในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ ได้ตามตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
1.	ปัญหาของการรายงานข่าวสืบสวน : กรณีศึกษาข่าวผู้ค้ายาเสพติด	2539	ศึกษาความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรายงานข่าวสืบสวนกรณีข่าวผู้ค้ายาเสพติด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์นักข่าว วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และรายวัน จำนวน 4 ฉบับ ในระยะเวลา 3 ปี	มีการให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่าเป็นข่าวที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากข่าวทั่วไป เป็นข่าวที่มีเงื่อนงำ เนื้อหาข่าวอาจเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ อาชญากรรม สังคม การศึกษา หรือข่าวทั่วไป ขณะที่ขั้นตอนการทำงานผู้สื่อข่าวจะต้องเจาะข่าวหรือสืบสวนข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนงำในข่าว โดยผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดจากบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการรายงานข่าวเชิงสืบสวนในหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ไม่แตกต่างกัน
2.	ปัญหาทางจริยธรรมและความชอบธรรมในการรายงานข่าวเชิงสืบสวน รายงานแปซิฟิก	2539	ศึกษาปัญหาจริยธรรมการเสนอรายงานข่าวเชิงสืบสวน เลือกการรายงานแปซิฟิก เฉพาะกรณีอันตราย อมโร ที่นำเสนอต่อเนื่องเป็นเวลา 1 ปี 2 เดือน มาเป็นกรณีศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์เกณฑ์ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 กลุ่ม ใช้เป็นเหตุผลพิจารณาตัดสินเมื่อเกิดปัญหาหมิ่นเหม่ในเชิงจริยธรรม	มีการให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่าเป็นข่าวที่ผู้สื่อข่าวสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่เป็นต้นตอของเหตุการณ์ จนกระทั่งพบข้อเท็จจริงอันเป็นความจริงแท้แล้วนำมาตีแผ่จนสาธารณชนได้รับรู้อย่างถูกต้องและกว้างขวาง ขระคับการรายงานข่าวธรรมดา จนเป็นข่าวที่ทำให้เกิดการติดตาม วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนสามารถระงับยับยั้งหรือยุติการกระทำเรื่องนั้นได้ในที่สุด ส่วนการรายงานข่าว ต้องใช้ความสามารถของผู้สื่อข่าวพยายามขุดคุ้ยข้อเท็จจริงที่ซ่อนอยู่มาก่อน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การรายงานข่าวของแปซิฟิก กรณีอันตราย อมโร มีปัญหาทางจริยธรรม ในแง่การสนองสิทธิที่จะรู้เกิดขึ้นในขั้นตอนการรายงานข่าวมากที่สุด

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
3.	การรายงานข่าวสืบสวนทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยและผลกระทบต่อการรับรู้ของสังคม	2542	ศึกษาผลกระทบการนำเสนอข่าวแนวสืบสวนทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่อการรับรู้ของสังคมไทย และคุณประโยชน์การนำเสนอโดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตัวอย่างการรายงานข่าว ตำราวิชาการ บทความวิจัย สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้อง และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 120 คน	มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสาร และความรู้สึคนึกคิดของประชาชนที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศ เป็นหัวใจของการทำข่าว ข่าวประเภทอื่นก็เป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ ส่วนหัวใจในการทำข่าว คือ การใช้เทคนิค วิธีการหรือทักษะของนักข่าว แต่ต้องระมัดระวังอย่าให้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมือง นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อที่เน้นการนำเสนอข่าวเพื่อเอาใจผู้บริโภค มีผลทำให้ นักข่าวที่จะทำข่าวเชิงสืบสวนมีจำนวนน้อยลง เพราะคนไทยนิยมบริโภคข่าวเบา ส่วนแนวทางการส่งเสริมจะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักข่าว จัดฝึกอบรมภาครัฐจะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น และในอนาคตนักข่าวและผู้บริโภคข่าวจะเดินไปพร้อมกัน ขณะที่เทคโนโลยีจะเข้ามาเปลี่ยนวิธีการทำงานข่าว
4.	การรายงานเชิงสืบสวนสอบสวน : กรณีศึกษาคดีพระโล้นวันชัย	2544	ศึกษาถึงวิธีการและกระบวนการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญของการนำเสนอข่าว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษาเนื้อหาการรายงานข่าวประจำวัน	มีการให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่าเป็นการรายงานข่าวลักษณะพิเศษเฉพาะให้รายละเอียดทั้งในด้านลึกและด้านกว้าง ใช้เวลาในการติดตามขุดเจาะและรายงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และเกิดความคิด มีลักษณะเปิดโปง เจาะไซ้ ขุดคุ้ย และสืบสวน จนได้ความจริงที่ถูกปกปิดไว้อย่างเร้นลับ เป็นการแสดงออกถึงความสามารถของนักข่าว และยังแสดงถึงความรับผิดชอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่จะรักษาผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนด้วยขณะที่กระบวนการและวิธีการรายงาน

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				<p>ข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวสถานีโทรทัศน์ไอทีวี มีการค้นคว้าและวิจัยอย่างถูกต้องแล้วจากผู้ชำนาญและมีความรู้เรื่องนั้น โดยเฉพาะและนำมาเรียบเรียงเป็นแนวทางในการทำข่าวเชิงสืบสวนให้ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้การนำเสนอข่าวสร้างความเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อรวมถึงความศรัทธาทางศาสนาแบบเก่าได้</p>
5.	<p>บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ</p>	2546	<p>ศึกษาบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลมูลนิธิศรอาอัมมัตกุล ปี 2544 และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง 20 คน</p>	<p>มีการให้ความเห็นว่า ประเด็นข่าวเชิงสืบสวนที่น่าสนใจส่วนใหญ่จะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ ส่วนวิธีการรายงานข่าวเป็นเทคนิคการรายงานข่าวชั้นสูง ผู้สื่อข่าวต้องประยุกต์ใช้เทคนิคการสื่อข่าวหลายประเภทเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ขณะที่พลังของข่าวเชิงสืบสวนมักถูกกล่าวถึงในแง่ของหน้าที่ ความรับผิดชอบในการต่อสู้เพื่อความถูกต้องเป็นธรรม กำจัดคนชั่วและพฤติกรรมฉ้อฉล ทำให้เกิดความโปร่งใสเป็นอุดมการณ์ของสื่อมวลชนทุกแขนง ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ความสำคัญต่อข่าวคอร์รัปชัน แม้จะไม่มีกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร รูปแบบการนำเสนอขึ้นอยู่กับนโยบายไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ส่วนใหญ่ให้น้ำหนักกับข้อมูลเอกสารมากกว่าข้อมูลบุคคล และยังนำเสนอในรูปแบบรายงานพิเศษ บทความ บทบรรณาธิการ กระตุ้นความสนใจจากผู้อ่านด้วย</p>

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
6.	การรายงานข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ไทย	2548	ศึกษาอุปสรรคต่อการรายงานข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ และรูปแบบการส่งเสริมสนับสนุน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหาข่าว และสัมภาษณ์เชิงลึก	มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขุดคุ้ยเปิดโปงการกระทำผิดต่าง ๆ มักเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ลักษณะเนื้อหาข่าวเป็นการอธิบาย ให้ความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติ แต่กระบวนการทำมีความยากต้องใช้เวลา และทรัพยากรมาก ต้องมีการวางแผนคล้ายคลึงกับการทำงานวิจัย เริ่มตั้งแต่การสืบค้น ค้นคว้าหาข้อมูลหลักฐานจากเอกสาร จากบุคคล และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การวิเคราะห์เรียบเรียงไปจนถึงการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นข่าวมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมประเทศชาติ วิชาชีพหนังสือพิมพ์ องค์กรหนังสือพิมพ์ และนักข่าว ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน ทั้งเรื่องการจัดฝึกอบรม สร้างระบบงานที่ดี ทบทวนการทำงานและระบบการจัดการให้เท่าทันกับเทคโนโลยี และสภาพความซับซ้อนของปัญหาในสังคม องค์กรวิชาชีพควรแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก เพื่อจัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
7.	การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์ข่าวสด : กรณีศึกษาข่าวเพชรฆาตฯ และข่าวการตายของนายห้างทอง ธรรมวัฒน์	2549	ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ข่าวสด : กรณีศึกษาข่าวเพชรฆาตฯ และข่าวการตายของ นายห้างทอง ธรรมวัฒน์” โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารเนื้อหาข่าว การสัมภาษณ์เชิงลึก	มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นวิธีการรายงานข่าวที่นักข่าวต้องพยายามขุดคุ้ยเรื่องลึกลับซับซ้อน มีข้อมูลซ่อนเร้น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน นี้อาจเอาเปรียบประชาชนหรือเป็นภัยต่อสังคมแล้วนำมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ ถือเป็นข่าวที่มีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ของสื่อ เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เพราะเน้นการ

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				<p>นำเสนอความจริงรอบด้าน มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่ความถูกต้อง ยุติธรรมในสังคม ขณะที่การทำงานต้องอาศัยความร่วมมือจากแหล่งข่าว ต้องมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ มีประสบการณ์ และมีจริยธรรมในการรักษาแหล่งข่าว ขณะที่วิจัยเล่มนี้ พบว่าการทำข่าวในช่วงนั้นองค์กรสื่อมวลชนเริ่มมีการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาช่วยประกอบการทำข่าวหลายส่วน นอกจากนี้ เทคโนโลยียังมีส่วนช่วยให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน เช่น ถ่ายรูปได้โดยไม่ต้องล้างฟิล์ม มีอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ส่งข่าวได้เร็ว มีเว็บไซต์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับทีมข่าวเพิ่มมากขึ้น</p>
8.	<p>เทคนิคการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม</p>	2554	<p>ศึกษาสภาพการณ์ เทคนิควิธีการรายงานข่าว และแนวทางการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม โดยใช้แบบสัมภาษณ์</p>	<p>มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนเป็นหัวใจของการทำข่าว เป็นการแสดงศักยภาพในการทำหน้าที่สื่อมวลชน สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเสมอ เทคนิคการรายงานข่าว ต้องมีการเจาะลึก เกาะติด มีการสืบค้นข้อมูลรอบด้านและลึกออกมาตีแผ่อย่างต่อเนื่อง ส่วนการเลือกประเด็นข่าวของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม จะเลือกจากเรื่องใกล้ตัว เรื่องที่กระทบคนส่วนใหญ่ รวมไปถึงเรื่องทุจริตและผิดกฎหมาย มีเนื้อหาต่อเนื่องครอบคลุมทุกประเด็น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย อย่างไรก็ดี การรายงานข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม จะเกิดขึ้นในช่วงที่ข่าวกระแส</p>

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				รายวันในช่วงเวลานั้น ไม่มีความโดดเด่น แต่นักข่าวสามารถต่อ ยอดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนจากข่าวกระแสรายวันทั่วไป หรือคิดสร้างประเด็นใหม่ขึ้นมาเองจากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวแล้วให้จินตนาการ เพื่อสร้างความสงสัยหลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบ คาดเดาว่า ผู้บริโภคข่าวต้องการรู้อะไร แล้วรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้านแล้ววางแผนนำเสนอให้มีความต่อเนื่องค่อยๆ ขยายประเด็นจากเล็กไปใหญ่จนกว่าจะหมดประเด็น
9.	การใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รายวันในเขตกรุงเทพมหานคร	2555	ศึกษาวิธีการใช้กฎหมายปัญหา และอุปสรรคในการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก	มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นหน้าที่ สื่อมวลชน ในการติดตามตรวจสอบ สังคมเน้น การขุดเจาะข้อเท็จจริงที่ถูกปกปิดไว้ เนื่องจากความไม่ชอบมาพากลของผลประโยชน์ ความรู้เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการทำข่าว ขณะที่ผู้สื่อข่าวมีการใช้กฎหมายมาประกอบการทำข่าว ตั้งแต่การคิดประเด็นไปจนถึงขั้นตอนก่อนและหลังนำเสนอข่าว ส่วนอุปสรรคพบว่าเป็นเรื่องการเข้าถึงข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ปัญหาการถูกฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาท ปัญหากฎหมายมีจำนวนมากเกินไป ปัญหาความยากของเนื้อหากฎหมาย และปัญหาการขาดความสนใจศึกษากฎหมายของผู้ที่เรียนด้านสื่อสารมวลชนก่อนเข้าสู่วิชาชีพ
10.	แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อหนังสือพิมพ์	2557	ศึกษาสภาพการณ์และแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยใช้วิธีการ	มีการให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนเป็นการทำงานข่าวตามอุดมคติและเป็นศักดิ์ศรีของวิชาชีพสื่อมวลชน มีคุณค่าข่าวครบถ้วนมากกว่าข่าวปกติ ขั้นตอน

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
			สัมภาษณ์เชิงลึก และกรณีศึกษาในประเทศและต่างประเทศ	การทำงานต้องมีการวางแผน มีเทคนิคในการหาข้อมูลและต้องตรวจสอบที่มาของข้อมูล ส่วนผลการวิจัยพบว่า นักข่าวรุ่นใหม่มีศักยภาพในการทำข่าวเชิงสืบสวนน้อย องค์กรสื่อมวลชนต้องเผชิญหน้ากับปัญหาทางเศรษฐกิจ และอำนาจอิทธิพลผู้บริหารหรือเจ้าของสื่อจึงมักไม่มีนโยบายสนับสนุน ซึ่งการสนับสนุนเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ทั้งการฝึกอบรมนักข่าว เปิดพื้นที่ให้มีการนำเสนอข่าว ยกเว้นเงินรางวัลสูงใจในการส่งข่าวประกวด จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน
11.	สื่อเชิงสืบสวนในทีวีดิจิทัลช่องข่าวสารและสาระ	2557	ศึกษาข่าว/ รายการที่มีเนื้อหาสืบสวนทางทีวีดิจิทัลเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ของสื่อ และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหารายการข่าวทั่วไป และรายการสืบสวนที่ออกอากาศระหว่าง 22 สิงหาคม - 22 กันยายน พ.ศ. 2557 ตลอด 24 ชั่วโมง	มีการให้ความเห็นว่าข่าวเชิงสืบสวนเป็นการเน้นน้ำหนักไปที่การเปิดโปง และการสืบค้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต แต่ในความเป็นจริงข่าวสืบสวนอาจเป็นการมุ่งเน้นอธิบายความซับซ้อนหรือตอบโจทย์คำถามของสังคมในกระแสสถานการณ์หนึ่งๆ ผ่านการสืบค้นหลักฐาน เอกสารและข้อวิเคราะห์อธิบายตามแนวทางที่เรียกว่าวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ที่ได้จากการสืบค้นแหล่งข้อมูลสาธารณะ หรือสถิติต่างๆ มาเปิดเผย หรืออธิบายให้สาธารณะได้รับทราบ แบ่งประเภทตามลักษณะการสืบค้นเนื้อหา ส่วนผลการวิจัยพบว่าสัดส่วนการนำเสนอรายงานเชิงสืบสวนในทีวีดิจิทัลมีค่อนข้างน้อย เน้นบทบาทในการอธิบายขยายความมากกว่าการเปิดโปง และมักนำเสนอข้อมูลตามคำบอกเล่า

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				<p>ของแหล่งข่าวโดยใช้เอกสาร/หลักฐาน เป็นเพียงส่วนประกอบ ขณะที่กลุ่มคนที่ ถูกตรวจสอบก็มักเป็นผู้ใช้อำนาจใน ระดับปฏิบัติ จึงทำให้ภาพรวมการ นำเสนอรายงานข่าวเชิงสืบสวน ยังไม่ สามารถที่จะขุดคุ้ยและนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริงออกมาได้อย่างลึกซึ้ง</p>
12.	<p>พัฒนาการข่าวยอด เยี่ยมรางวัลมูลนิธิศร รามันตกุล กับการ กำหนดบทบาท และ แนวทางในการ รายงานข่าวเชิง สืบสวนเกี่ยวกับการ ทูจริตคอร์รัปชัน</p>	2558	<p>ศึกษาพัฒนาการข่าวที่ ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิศร รามันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปี 2556 และแนวทางในการ รายงานข่าวเชิงสืบสวน เกี่ยวกับการทูจริตคอร์รัป ชัน โดยใช้วิธี วิเคราะห์ เนื้อหาข่าว เอกสาร และ สัมภาษณ์เชิงลึก</p>	<p>ให้ความหมายข่าวว่า เป็นข่าวที่อธิบาย ปรากฏการณ์ ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง เหตุการณ์ โดยนักข่าวต้องเข้าไป ตรวจสอบติดตาม ในลักษณะเกาะติด เกาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มี อำนาจหน้าที่โดยมีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเพื่อเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทาง หนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัล ข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิศร รามันตกุล ตั้งแต่ปี 2515- 2556 จำนวน 36 ข่าว เป็นข่าวลักษณะเชิง สืบสวน เปิดโปงระงับยับยั้งการทูจริต คอร์รัปชันในหลายกรณี ทั้งยังสามารถ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางนโยบาย กฎหมายและทางการเมืองได้ด้วย เทคนิค การทำข่าว มี 3 รูปแบบ การลงพื้นที่ ใช้ ข้อมูลเอกสารหลักฐาน และใช้ระเบียบ กฎหมายตรวจสอบ มีการใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการทำข่าว แต่ปัจจุบัน คุณภาพข่าวลดลง โดยเฉพาะข่าวทูจริต คอร์รัปชัน ปัจจัยสำคัญมาจากข้อจำกัดใน การทำงานทั้งด้านธุรกิจ และการแข่งขัน ของสื่อในยุคปัจจุบัน ที่มุ่งเสนอข่าว ฉาบฉวยเร้าอารมณ์ตามกระแส รวมถึง การถูกแทรกแซงจากอำนาจของกลุ่มทุน</p>

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				และอำนาจรัฐ นักข่าวรุ่นใหม่มีประสบการณ์และทักษะไม่เพียงพอในการทำข่าวเชิงสืบสวน ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ยังมีความเห็นว่าข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันยังเป็นข่าวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ พร้อมเรียกร้องให้นักข่าวและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนหันกลับมาให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันกันมากขึ้น

จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 12 เล่ม ตามแนวคิดกระบวนการทัศน์ ทั้งในส่วน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ผ่านนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัยเล่มนี้ สามารถสรุปข้อมูลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

“วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

ในงานวิจัยเล่มนี้ กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ไว้คือ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

จากการศึกษา วิธีคิด ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนที่ผ่านมามีทั้ง 12 เล่ม ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวน ไปในทิศทางเดียวกันว่า เป็นข่าวที่มีลักษณะพิเศษระดับจากข่าวธรรมดาทั่วไป นักข่าวสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่เป็นต้นตอของเหตุการณ์ จนกระทั่งพบข้อเท็จจริงอันเป็นความจริงแท้ที่อยู่เบื้องหลังแล้วนำมาตีแผ่จนสาธารณชนได้รับรู้อย่างถูกต้องและกว้างขวางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นได้

ส่วนเนื้อหาข่าว งานวิจัยส่วนใหญ่ อาทิ การรายงานเชิงสืบสวนสอบสวนกรณีศึกษาคดีพระโศกวันชัย ของ ชินฉัตร แจ่มมีสุข (2544) การรายงานข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ไทย ของ สายศิริ คำนวณนะ (2548) สื่อเชิงสืบสวนในทีวีดิจิทัลช่องข่าวสารและสาระของ มูลนิธิสื่อมวลชน

ศึกษา (2557) ระบุว่า มีลักษณะเปิดโปง เจาะไซ ชุดคู่ย และสืบสวน จนได้ความจริงที่ถูกปกปิดไว้ อย่างเร้นลับ มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของผู้มีอำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ น้อฉล เอาเปรียบประชาชน หรือเรื่องที่เป็นภัยต่อสังคมที่ถูกลำมาเปิดเผย ให้สาธารณชนได้รับทราบ แต่ก็มึงานวิจัยหลายเล่ม ที่เห็นตรงกันว่า ชาวทุกประเภทเป็นชาวเชิงสืบสวนได้ไม่จำเป็นต้องเป็นชาวทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น เพราะชาวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการหรือวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ยืนยันความจริงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในข่าว

ขณะที่ งานวิจัยหลายเล่ม อาทิ การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน สอบสวนของหนังสือพิมพ์ข่าวสด: กรณีศึกษาข่าวเพชรซาอุฯ และข่าวการตายของนายห้างทองธรรมวัฒนะ ของ ชีรธนา ชุนทอง (2549) แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อหนังสือพิมพ์ ของ สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2557) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นข่าวที่มุ่งเปิดโปงสิ่งที่ไม่ชอบมาพากลในสังคม ตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารของผู้มีอำนาจรัฐ เป็นข่าวที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนในการรักษาผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน เป็นอุดมคติ เป็นศักดิ์ศรีอุดมการณ์แห่งวิชาชีพสื่อมวลชน และยังสามารถช่วยเพิ่มยอดขายข่าวในธุรกิจสื่อได้ เนื่องจากเป็นข่าวที่ประชาชนให้ความสนใจ

สำหรับบทบาทและความสำคัญของข่าวนั้น งานวิจัยส่วนมาก อาทิ การรายงานข่าวสืบสวนทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยและผลกระทบต่อการรับรู้ของสังคม ของ อาคม สุวรรณกันธา (2542) บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ ของ อมรรัตน์ มหิทธิรุกข์ (2546) มีความเห็นตรงกันว่า เป็นข่าวที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสาร และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อสถานการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง สร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ขณะที่พลังของชาวเชิงสืบสวนที่ผ่านมามักถูกกล่าวถึงในแง่ของบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เป็นธรรม กำจัดคนชั่ว และพฤติกรรมน้อฉล ทำให้เกิดความโปร่งใส เป็นอุดมการณ์ของสื่อมวลชนทุกแขนง อย่างไรก็ดี ผลจากการที่ชาวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีพลัง และอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนต้องระมัดระวังปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิ และการถูกใช้เป็นเครื่องมือจากผู้มีอำนาจในสังคม

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิธีคิดเกี่ยวกับชาวเชิงสืบสวน ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยทั้ง 12 เล่มข้างต้นนี้ ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ในงานวิจัยที่ผ่านมา มีการให้ความเห็นเกี่ยวกับ ความหมายข่าวลักษณะเนื้อหาข่าว วัตถุประสงค์ในการทำข่าว รวมไปถึงบทบาทและความสำคัญของข่าว

สอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับวิธีคิดข่าวเชิงสืบสวนที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ เพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิธีคิดของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบันว่ามีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ การกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการในการศึกษาวิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในงานวิจัยเล่มนี้ จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องในเชิงข้อมูล ที่มิงงานวิจัยอ้างอิงยืนยันเป็นหลักฐานได้ ตรงตามหลักการทางวิชาการ

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาวิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้ง 12 เล่ม ผู้วิจัย พบข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับการให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนในงานวิจัยเรื่อง สื่อเชิงสืบสวนในทีวีดิจิทัลช่องข่าวสารและสาระ ของ มูณิธิสี้อมวลชนศึกษา (2557) ว่ามีการให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยระบุว่า “...ข่าวเชิงสืบสวนเป็นการเน้นน้ำหนักไปที่การเปิดโปง และการสืบค้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต แต่ในความเป็นจริงข่าวสืบสวนอาจเป็นการมุ่งเน้นอธิบายความซับซ้อนหรือตอบ โจทย์คำถามของสังคมในกระแสด้านการณหนึ่งๆ ผ่านการสืบค้นหลักฐาน เอกสารและข้อวิเคราะห์ อธิบาย ตามแนวทางที่เรียกว่าวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ที่ได้จากการสืบค้นแหล่งข้อมูลสาธารณะ หรือสถิติต่าง ๆ มาเปิดเผย หรืออธิบายให้สาธารณะได้รับทราบ...” หากพิจารณาถึงความเห็นเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนดังกล่าว แม้จะมีการยืนยันว่าข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปิดโปง และสืบค้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตตามแนวคิดเดิม แต่ก็มีการเพิ่มเติมให้คำอธิบายใหม่เกี่ยวกับวิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ว่ามีลักษณะของงานข่าวที่ใช้ในการอธิบายข้อมูลในประเด็นที่คนในสังคมกำลังให้ความสนใจ ผ่านแนวทางการทำข่าวรูปแบบใหม่ตามแนวทางวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล ที่เกิดขึ้น ในยุคสื่อดิจิทัล เป็นต้น ขณะที่ความหมายข่าวเชิงสืบสวนตามแนวคิดเดิม ถูกระบุว่า เป็นข่าวที่มุ่งเน้นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงเอกสารหลักฐานเพื่อมาเปิดโปง เจาะไซ้ ซุกคุ้ย หากความจริงที่ถูกปกปิดไว้นานนำเสนอต่อสาธารณะเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดเกี่ยวกับความหมายและวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวน ว่าเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และเป็นผลสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เข้ามาส่วนสำคัญในกระบวนการผลิตข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในยุคสื่อปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อสังเกตดังกล่าว ไปใช้ประกอบในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ต่อไปด้วย

“วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

ในงานวิจัยเล่มนี้ กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ไว้คือวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว

จากการศึกษา วิถีปฏิบัติ ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 12 เล่ม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่อ้างอิงหลักวิธีการคิดประเด็นข่าว จากหนังสือตำราเรียนวิชาการเขียนข่าว และความเห็นของนักข่าวเชิงสืบสวน ในยุคสื่อหนังสือพิมพ์ เมื่อประมาณ 10-20 ปีที่แล้วว่ามี 2 ลักษณะ คือ 1. เป็นการคิดประเด็นจากเรื่องเล็กเพื่อขยายไปสู่เรื่องใหญ่ หรือคิดจากเรื่องใหญ่ก่อนค่อยเจาะประเด็นไปสู่เรื่องเล็ก 2. เป็นการต่อยอดประเด็นขยายความจากข่าวที่เป็นกระแสในเวลานั้น หรือเสนอเป็นประเด็นข่าวที่เกิดจากการสังเกตของนักข่าวเอง แต่ก็มีงานวิจัยบางเล่มชี้ว่าการทำข่าวเชิงสืบสวนมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่ไม่มีข่าวรายวันที่น่าสนใจ จึงทำให้ต้องมีการคิดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนขึ้นมาเสนอ อย่างไรก็ตาม ประเด็นข่าวเชิงสืบสวนที่ถูกระบุถึงมากที่สุด มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับวิธีการแสวงหาข้อมูล นั้น งานวิจัยส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับทักษะความสามารถในการทำข่าวของนักข่าวโดยตรง เทคนิคการทำข่าว มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การลงพื้นที่ ใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน และใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลปรากฏในงานวิจัยบางเล่ม อาทิ การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์ข่าวสด: กรณีศึกษาข่าวเพชรซาอุฯ และข่าวการตายของนายห้างทอง ธรรมวัฒน์ ของธีรธนา ขุนทอง (2549) การใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รายวันในเขตกรุงเทพมหานคร ของ สะเอม หมั่นกระโทก (2555) ที่ยืนยันได้ว่าในช่วงปี 2548-2555 นักข่าวไทยมีทักษะการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานสากล และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบในการทำข่าว รวมไปถึงการใช้กฎหมายมาประกอบการทำข่าวด้วย แต่สิ่งสำคัญในขั้นตอนการทำข่าว คือ การตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล และให้นำหน้ากับข้อมูลในรูปแบบเอกสารหลักฐานมากกว่าข้อมูลจากคำพูดจากบุคคล

ส่วนรูปแบบการนำเสนอ ปรากฏข้อมูลในงานวิจัยหลายเล่ม อาทิ เทคนิคการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม ของ ทักษชยันต์ วาหารักษ์ (2554) พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้วิจัย ที่เผยแพร่ในปี 2558 ระบุว่า มี 2 ลักษณะ คือ 1. ทำข่าวให้เสร็จสิ้นกระบวนการครบถ้วนสมบูรณ์จากนั้นก็นำเสนอข่าวครั้งเดียว 2. แบ่งนำเสนอข่าวออกเป็นตอนๆ เพื่อสร้างความสนใจจากผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกต้องการติดตามอ่านข่าวอย่างต่อเนื่อง แต่การนำเสนอข่าวทั้ง 2 ลักษณะ จะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง

มีเอกสารหลักฐานประกอบครบถ้วน แต่ยังไม่มีการวิจัยเล่มใด ระบุถึงรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัลปัจจุบันว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล พบว่า สัดส่วนการนำเสนอรายงานเชิงสืบสวนค่อนข้างน้อย เน้นบทบาทในการอธิบายขยายความมากกว่าการเปิดโปง และมักนำเสนอข้อมูลตามคำบอกเล่าของแหล่งข่าว โดยใช้เอกสาร/หลักฐานเป็นเพียงส่วนประกอบ ขณะที่กลุ่มคนที่ถูกตรวจสอบก็มักเป็นผู้ใช้อำนาจในระดับปฏิบัติ จึงทำให้ภาพรวมการนำเสนอรายงานข่าวเชิงสืบสวน ยังไม่สามารถที่จะซุกซุ่มและนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงออกมาได้อย่างลึกซึ้ง

ในส่วนการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน นั้น ปรากฏข้อมูลในงานวิจัยเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ ของ อมรรัตน์ มหิตธิรุกข์ (2546) ระบุว่า สื่อหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน แม้จะไม่มีกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน แต่ก็เป็นที่รับทราบกันดีในองค์กร ขณะที่รูปแบบการนำเสนอข่าวขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ไม่มีกฎหมายตายตัว และยังนำเสนอในรูปแบบรายงานพิเศษ บทความ บทบรรณาธิการ กระตุ้นความสนใจจากผู้ดูย อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2557 – 2558 ผลการวิจัยทุกเล่ม ได้แก่ เรื่อง แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อหนังสือพิมพ์ ของ สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2557) พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้วิจัย ที่เผยแพร่ในปี 2558 พบข้อมูลตรงกันว่า นักข่าวมีทักษะและประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวนไม่เพียงพอ ข่าวมีคุณภาพลดลง ซึ่งปัจจัยสำคัญมาจากข้อจำกัดในการทำงานของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทั้งปัจจัยด้านธุรกิจ และการแข่งขันของสื่อในยุคปัจจุบัน รวมถึงการถูกแทรกแซงจากอำนาจของกลุ่มทุน และอำนาจรัฐ ส่งผลให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างปรับเปลี่ยนนโยบายในการนำเสนอข่าวใหม่ โดยที่มุ่งเสนอข่าวฉาวฉาวเร้าอารมณ์ตามกระแส เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจเป็นหลัก ขณะที่ข้อมูลในส่วนการสนับสนุน เอกสารหลักฐาน และการใช้ประโยชน์จากข่าว มีข้อมูลปรากฏในงานวิจัยเรื่อง พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้วิจัยที่เผยแพร่ในปี 2558 ว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสื่อมวลชนในการทำข่าวอย่างเต็มที่ทั้งในเรื่องกำลังคนและงบประมาณ ขณะที่ข้อมูลหลักฐานสำคัญที่นำมาใช้ในการยืนยันข้อเท็จจริงในข่าว ก็ได้รับมอบมาจากแหล่งข่าว ที่ให้ความเชื่อถือในการทำข่าวของนักข่าว

และองค์กรสื่อมวลชนนั้น ๆ ขณะที่หน่วยงานตรวจสอบ ก็มีการนำข้อมูลข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอไปใช้ในการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่อยู่ในข่าวด้วย

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัย มีความเห็นว่า วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในเรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว การกำหนดนโยบายข่าว การให้พื้นที่ช่องทางการนำเสนอข่าว การสนับสนุนข้อมูลเอกสารหลักฐานและการใช้ประโยชน์จากข่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับวิธีคิดข่าวเชิงสืบสวนที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ เพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบันว่ามีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น การกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการในการศึกษาวิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในงานวิจัยเล่มนี้ จึงตั้งอยู่บนหลักการความถูกต้องในเชิงข้อมูล ที่มีงานวิจัยอ้างอิงยืนยันเป็นหลักฐานได้ ตรงตามหลักการทางวิชาการเช่นเดียวกับในเรื่องวิธีคิด

แต่ในงานวิจัยเล่มนี้ ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา จะมีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกถึงวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว การกำหนดนโยบายข่าว การให้พื้นที่ช่องทางการนำเสนอข่าว การสนับสนุนข้อมูลเอกสารหลักฐานและการใช้ประโยชน์จากข่าว พร้อมขยายกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวน ไปในส่วนผู้ดูแลรับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊กด้วย ซึ่งยังไม่ปรากฏการศึกษาเป็นทางการในงานวิจัยที่ผ่านมามากนัก ดังนั้น ผลการวิจัยที่ออกมาจะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัล จากในอดีตที่มีการศึกษาข้อมูลเฉพาะแค่ในส่วนของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนซึ่งเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์แค่บางส่วน เท่านั้น

นอกจากนี้ ในการศึกษาวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนจากงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัย พบข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทำงานข่าวของสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานข่าวที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมด้วย กล่าวคือ มีข้อมูลปรากฏในงานวิจัยที่เผยแพร่ในช่วงปี 2548-2555 ระบุว่า นักข่าวไทยมีทักษะการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานสากล และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบในการทำข่าว แต่ผลการวิจัยในช่วงปี 2557-2558 ซึ่งอยู่ในยุคสื่อดิจิทัล กลับพบว่า สถานการณ์การทำข่าวเชิงสืบสวนอยู่ในภาวะถดถอย ทั้งในมิติการทำงานข่าวของนักข่าวที่มีประสบการณ์และทักษะไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นผลมาจากองค์กรสื่อมวลชนหลายแห่งเปลี่ยนนโยบายการนำเสนอข่าวหัน ไปมุ่งเน้นข่าวสีสันตามกระแสทั่วไปแทน ส่งผลทำให้ข่าว

เชิงสืบสวนที่น่าเสอมีคุณภาพลดลง เนื่องจากการสนับสนุนจากองค์กรสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ สะท้อนให้เห็นว่า นโยบายการนำเสนอข่าวในยุคสื่อดิจิทัล มีผลต่อวิธีปฏิบัติในการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อสังเกตนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ด้วย

“วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

ในงานวิจัยเล่มนี้ กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ไว้คือ วัตถุประสงค์การทำข่าว การกำหนดนโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

จากการศึกษา วิธีให้คุณค่า ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 12 เล่ม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยทุกเล่มล้วนให้ความเห็นตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีคุณค่ามีประโยชน์และมีความจำเป็นต่อสังคมไทย โดยเฉพาะเรื่องการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและเรียกร้องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวประเภทนี้มาโดยตลอด แต่ความเห็นส่วนใหญ่ มาจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักวิชาการ ตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้บริหารองค์การภาครัฐและเอกชน

ส่วนข้อมูลการส่งข่าวประกวดพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมา เลือกศึกษาเนื้อหาข่าวและผลการประกวดข่าวที่ได้รางวัลข่าวมูลนิธิอิสรเสรี อมรินทร์กุล ซึ่งเน้นการประกวดรางวัลข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์เป็นหลักเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่าในช่วงปี 2555-2557 หนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลนี้มีจำนวนลดลง คุณภาพข่าวก็ลดลงด้วย โดยเฉพาะข่าวทุจริตคอร์รัปชัน แต่ยังไม่พบการศึกษาผลการประกวดรางวัลข่าวจากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งอื่นมากนัก ขณะที่ในยุคสื่อดิจิทัล มีองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเกิดขึ้นหลายแห่ง และบางแห่งมีการมอบรางวัลให้กับข่าวที่มีเนื้อหาเชิงสืบสวน โดยเฉพาะด้วย

สำหรับแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในงานวิจัยที่ผ่านมา ปรากฏข้อมูลในเชิงข้อเสนอแนะที่เป็นนามธรรมจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ว่า องค์กรสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพต้องจับมือร่วมกันในการสนับสนุนการทำงานของนักข่าวอย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาศักยภาพและเทคนิควิธีการทำงานข่าวของนักข่าว การเพิ่มเงินวงเงินรางวัลข่าวเพื่อจูงใจให้นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนสนใจทำข่าวเพื่อส่งประกวดกันมากขึ้น รวมไปถึงแนวคิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน แต่ยังไม่ม้งงานวิจัยชิ้นใด ที่มุ่งศึกษาค้นหาแนวทางการ

ส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด บ่งชี้ให้เห็นว่างานวิจัยในส่วนวิธีให้คุณค่า เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ยังมีช่องว่างองค์ความรู้ที่ยังไม่ได้มีการศึกษาไว้หลายส่วน ทั้งในส่วนผลการประกวดรางวัลข่าวจากองค์กรวิชาชีพอื่น เป็นต้น งานวิจัยเล่มนี้ของผู้วิจัย จึงจะมีประโยชน์ต่อการอธิบายปรากฏการณ์ปัจจุบันตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ในส่วนที่ยังขาดหายไป โดยงานวิจัยเล่มนี้ได้ตั้งวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยไว้ข้อหนึ่ง คือ ค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล จึงนับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งว่าแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน ควรมีลักษณะเป็นรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง มากกว่าแค่การสังเคราะห์ความเห็นจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ตามแนวทางเดิมที่เคยมีการศึกษาวิจัยไปแล้วเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าไปปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการศึกษาระเบียบวิธีที่นำมาใช้เก็บข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 12 เรื่อง พบว่า ใช้วิธีการศึกษาเนื้อหาข่าว และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก เหตุผลน่าจะเป็นเพราะงานวิจัยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการศึกษาเรื่องกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในเรื่องรูปแบบ เทคนิคการทำข่าว การเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องศึกษาตัวเนื้อหาข่าวเพื่อช่วยให้เห็นข้อมูลชัดเจนก่อนที่จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยอธิบายข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องอื่นเพิ่มเติม ขณะที่งานวิจัยเล่มนี้ของผู้วิจัย มุ่งศึกษากระบวนการทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุดความคิดของบุคคล ที่จะต้องมีการพูดคุยซักถามเชิงลึกเพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ตามแนวทางในการศึกษาวิจัยที่ได้รับการจากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศนคตินำเสนอไปก่อนหน้านี้ ดังนั้นการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสม ที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยเล่มนี้ อย่างไรก็ดี จากการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยจากงานวิจัยทั้ง 12 เรื่อง ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในเรื่องการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย และมองเห็นแนวทางในการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยและออกแบบเครื่องมือวิจัยที่มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัยเล่มนี้ต่อไป

ทั้งหมดนี้ เป็นข้อมูลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ที่ผู้วิจัย ได้รับทราบ และจะนำไปปรับใช้ในการทำงานวิจัยเล่มนี้ต่อไป อย่างไรก็ดี ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังมี

งานวิจัยในส่วนของต่างประเทศ ที่จะมีการศึกษาเพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลในประเทศไทย อีกส่วนหนึ่งด้วย ตามรายละเอียดคั้งที่จะนำเสนอในข้อหัวถัดไปนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการสืบค้นงานวิจัยของต่างประเทศย้อนหลังไป 10 ปี (ค.ศ.2009-2019) ในฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของประเทศอังกฤษ ในเว็บไซต์ EThOS e-theses online servie และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกประเทศสหรัฐอเมริกา ในเว็บไซต์ EBSCO Open Dissertations ซึ่งทั้ง 2 ประเทศ นับเป็นต้นแบบงานด้านสื่อสารมวลชน และองค์ความรู้ด้านวารสารศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย พบว่า มีงานวิจัยที่มีการนำแนวคิดกระบวนการทัศน์เรื่องต่าง ๆ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการทำข่าวของนักข่าว ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของผู้วิจัยเล่มนี้ อยู่จำนวน 6 เรื่อง สามารถสรุปข้อมูลสำคัญได้ตามตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
1.	The distinctive nature of making news online : a study of news production at latimes.com and salon.com	2010	ศึกษาข้อมูลเชิงลึกวิธีการทำงานข่าวและการสร้างข่าวของเว็บไซต์ข่าวสหรัฐ 2 แห่ง คือ latimes.com และ salon.com โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เนื้อหาข่าว	ในงานวิจัยนี้ มีการนำกระบวนการทัศน์ cultural chaos ของ แม็กแนร์ (2006) ซึ่งอธิบายลักษณะความเร่งด่วนของข่าวออนไลน์และการขาดการควบคุมในปัจจุบันแวดล้อมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน มาวางกรอบการเปลี่ยนแปลง ตาม นิยามสาระสำคัญของหลักวารสารศาสตร์ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ซึ่งมีคำอธิบายถึงความสำคัญของข่าวออนไลน์ที่ได้รับการยอมรับของคนทั่วโลก การค้นพบพื้นที่ของตนเองบนอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์ข่าวทั้ง 2 แห่ง และวิธีการสร้างวารสารศาสตร์รูปแบบใหม่ ผ่านการนำเสนอข่าวการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐปี 2008 และความพยายามของนักข่าวทั้งวิธีการรวบรวมข้อมูล การผลิตและการเผยแพร่ข่าวออนไลน์ เพื่อการสร้างข่าวที่น่าเชื่อถือ ซึ่งผลการวิจัย

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				สรุปว่ารูปแบบผสมผสานของวารสารศาสตร์ที่กำลังถูกทำเป็นออนไลน์นั้นกำลังเป็นที่นิยมในสังคม
2.	Journalistic challenges and international news dynamics in the Korean peninsula	2015	ศึกษาเปรียบเทียบการรายงานข่าวการจมนองเรือลาดตระเวนเกาหลีใต้ ชอนนาน ในเดือน มีนาคม ปี 2010 ระหว่างสื่อในสหรัฐอเมริกา อังกฤษและเกาหลีใต้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว และสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวต่างประเทศและเกาหลีใต้	มีการสำรวจแนวทางปฏิบัติในการรวบรวมข่าวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การจมนองเรือลาดตระเวนเกาหลีใต้ ชอนนาน ในเดือน มีนาคม ปี2010 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข่าว ซึ่งมีการถกเถียงกันมากถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในทฤษฎีวารสารศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นในยุคหลังสงครามเย็น ได้ข้อค้นพบว่าสื่อต่างประเทศมีการนำเสนอข่าวในกรอบความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ส่วนสื่อเกาหลีใต้นำเสนอประเด็นในกรอบความสนใจของมนุษย์ ส่วน ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการทำงานข่าวของสื่อทั้งในระดับชาติและระดับสากล ได้แก่ อุดมการณ์ของนักข่าว ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดกรอบเนื้อหาข่าว และการไม่สามารถเข้าถึงเกาหลีเหนือทำให้มีข้อจำกัดเรื่องแหล่งข่าว ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวน โดยอาศัยการรวบรวมข้อเท็จจริง และจริยธรรมส่วนบุคคลของนักข่าวยังเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้
3.	Affective journalism : uncovering the affective dimension of practice in the coverage of traumatic news	2017	ศึกษากระบวนการทางอารมณ์ พฤติกรรมและแนวทางปฏิบัติในการทำงาน ของนักข่าวเกี่ยวกับข่าวสะเทือนใจ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์	ในงานวิจัยนี้ มีการศึกษากระบวนการทัศนคติความเป็นกลางในการทำงานข่าวของนักข่าวเกี่ยวกับข่าวสะเทือนใจ เช่นความขัดแย้ง การก่อการร้ายและภัยพิบัติทางธรรมชาติตั้งแต่ยุคก่อนอินเทอร์เน็ต จนถึงยุคสื่อสังคม

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
			เชิงลึกนักข่าว 25 ราย	ออนไลน์ผลวิจัยพบพฤติกรรมทางอารมณ์ 2 ประการ คือ Cool-detached และ Autopilot นอกจากนี้ ยังสำรวจมิติด้านอารมณ์ของภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานกับเนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งผลวิจัยแสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ทางศีลธรรมในองค์กรข่าวเพื่อดูแลปกป้องนักข่าวทั้งจากงานที่ได้รับมอบหมายในสนามหรือในห้องข่าวที่จัดการเนื้อหาที่มีภาพประกอบที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ดี งานวิจัยพบปัญหาความขัดแย้งระหว่างการนำเสนอเนื้อหาเชิงพาณิชย์เพื่อดึงดูดผู้ชมให้สนใจกับผลกระทบจากการสร้างข่าวที่ถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์มากขึ้น
4.	Moment or Movement? U.S. News Coverage of Racial Issues in a Digital Era	2017	ศึกษาการนำเสนอข่าวในประเด็นทางเชื้อชาติกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความรุนแรงกับชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวและสัมภาษณ์นักข่าว	ในงานวิจัยนี้ได้มีการสร้างอนุกรมวิธานของวารสารศาสตร์ที่เกี่ยวกับเชื้อชาติใน 3 กระบวนทัศน์คือ แบบดั้งเดิม (Traditional) แบบ Interactive Race Beat และแบบ Journalism 3.0 เพื่อใช้ประเมินการรายงานข่าว ผลวิจัยพบว่า นักข่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการรายงานข่าวแบบดั้งเดิม เพื่อให้มีความใกล้เคียงกับรูปแบบการรายงานข่าว Journalism 3.0 ซึ่งถือเป็นการเหยียดเชื้อชาติว่าเป็นการนำเสนอประสบการณ์ของผู้ถูกกดขี่ ขณะที่กระบวนการทำงานมีลักษณะ

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				หลักเคียงบรรทัดฐานการเป็นมืออาชีพในเรื่องความเป็นกลางชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในงานสื่อสารมวลชนแบบดั้งเดิม พร้อมเสนอให้มีการศึกษามาตรฐานการทำข่าวตามกระบวนทัศน์ Interactive Race Beat และ Journalism 3.0 ต่อไป
5.	Taking a stand by kneeling : An analysis of national anthem protest coverage	2017	ศึกษาการรายงานของสื่อที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงและผลที่ตามมา กรณี Colin Kaepernick จาก ทีม San Francisco 49ers ตัดสินใจประท้วงเพลงชาติสหรัฐก่อนที่ 2016 NFL preseason game จะเริ่มขึ้น เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของเชื้อชาติอย่างเป็นระบบ และหลายเหตุการณ์ความรุนแรงของตำรวจ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว	งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการรายงานของสื่อที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงและผลที่ตามมา ทั้งสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติเพื่อกำหนดระดับของการยึดติดของสื่อต่อกระบวนทัศน์การประท้วง ที่ถูกมองว่าเป็นการใส่ความ การปลุกระดมโน้มน้าวให้เกิดความเกลียดชัง พบว่า นักข่าว ไม่ตกลงุมพรางกระบวนทัศน์การประท้วงดังกล่าว แต่ลักษณะของกระบวนทัศน์ยังคงปรากฏให้เห็นในข่าวต่างๆ รวมถึงเนื้อความบนอินเทอร์เน็ต และมีข้อเสนอว่าการศึกษาค้นคว้าในอนาคตเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การประท้วงสามารถดูเรื่องผลกระทบที่สื่อสังคมออนไลน์มีต่อการรายงานเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประท้วง ในยุคสื่อดิจิทัลที่มีจำนวนมากขึ้น
6.	Quality in journalism : perceptions and practice in an Indian context	2018	ศึกษาคุณภาพสื่อสารมวลชนของประเทศอินเดีย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์นักข่าวหนังสือพิมพ์อินเดีย 22 คน และวิเคราะห์เนื้อหาข่าว 569 เรื่อง	ในงานวิจัยนี้มีการนำกรอบกระบวนทัศน์ Surface structure และ Story boxes มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาช่องว่างในอุดมคติเชิงปฏิบัติระหว่างแนวความคิดของนักข่าวเกี่ยวกับคุณภาพการทำงานและในเนื้อหาข่าว ผลการวิจัยระบุองค์ประกอบหลักของคุณภาพซึ่งมีการเชื่อมโยงอย่าง

ลำดับ	ชื่องานวิจัย	ปีที่วิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
				ใกล้ชิดและได้รับอิทธิพลจากคุณค่าแบบมืออาชีพของนักข่าวอินเดียเช่น การเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และการบริการสาธารณะ การวิเคราะห์เนื้อหาแสดงหลักฐานเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับแนวความคิดในเชิงอุดมคติ

จากการทบทวนงานวิจัยเรื่องกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับข่าว ทั้ง 6 เรื่องข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายดังนี้

การใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์ในการศึกษาวิจัยเรื่องข่าว

จากการสังเคราะห์พบว่า มีงานวิจัย 3 เรื่อง ที่นำแนวคิดกระบวนการทัศน์ด้านวารสารศาสตร์มาใช้ศึกษากระบวนการทำข่าวของนักข่าว ได้แก่ 1. Journalistic challenges and international news dynamics in the Korean peninsula ของ Moon (2015) นำหลักทฤษฎีวารสารศาสตร์มาใช้ศึกษาแนวทางปฏิบัติการรายงานข่าวของสื่อระดับนานาชาติ กับสื่อในประเทศเกาหลีใต้ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การจมน้ำของเรือลาดตระเวนเกาหลีใต้ ซอนนาน ในเดือนมีนาคมปี 2010 2. Affective journalism : uncovering the affective dimension of practice in the coverage of traumatic news ของ Jukes (2017) นำกระบวนการทัศน์ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวตามหลักการด้านวารสารศาสตร์มาใช้ศึกษากระบวนการทำงานข่าวของนักข่าวเกี่ยวกับข่าวที่มีเนื้อหาสะเทือนใจ และ 3. Moment or Movement? U.S. News Coverage of Racial Issues in a Digital Era ของ Domke (2017) นำกระบวนการทัศน์วารสารศาสตร์ 3 แบบ คือ แบบดั้งเดิม(Traditional) แบบ Interactive Race Beat และแบบ Journalism 3.0 มาใช้ในการประเมินการรายงานข่าวของนักข่าวในประเด็นทางเชื้อชาติกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความรุนแรงกับชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน ส่วนงานวิจัยที่นำกระบวนการทัศน์ด้านอื่นมาใช้วางกรอบศึกษากระบวนการทำข่าวของนักข่าว มีจำนวน 3 เรื่อง เช่น กัน ได้แก่ 1. Quality in journalism : perceptions and practice in an Indian context ของ Purayannur (2018) นำกระบวนการทัศน์ Surface structure และ Story boxes มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาช่องว่างในอุดมคติเชิงปฏิบัติระหว่างแนวความคิดของนักข่าวเกี่ยวกับคุณภาพและหลักฐานในเนื้อหาข่าวของอินเดีย 2. Taking a stand by kneeling : An analysis of national anthem protest coverage ของ Pena (2017) นำกระบวนการทัศน์การประท้วงมาใช้ในการศึกษาการทำข่าวของ

นักข่าวกรณี Colin Kaepernick และ 3. The distinctive nature of making news online: a study of news production at latimes.com and salon.com ของ Van Dam (2010) ใช้กระบวนการทัศน์ cultural chaos มาอธิบายลักษณะความเร่งด่วนของข่าวออนไลน์และการขาดการควบคุมในปัจจุบันแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกวิถีการทำงานข่าวและการสร้างข่าวของเว็บไซต์ข่าวสหรัฐฯ 2 แห่ง คือ latimes.com และ salon.com จากการวิเคราะห์พบว่า งานวิจัยที่นำกระบวนการทัศน์ด้านอื่นมาใช้วางกรอบศึกษากระบวนการทำข่าวของนักข่าวในกรณีต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยงวัตถุประสงค์การศึกษาไปยังกระบวนการทำงานของนักข่าวภายใต้หลักการด้านวารสารศาสตร์แทบทั้งสิ้น ซึ่งให้เห็นว่าในการศึกษากระบวนการทัศน์เกี่ยวกับเรื่องข่าว หลักการด้านวารสารศาสตร์นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะมีการนำกระบวนการทัศน์ด้านใดมาใช้วางกรอบในการศึกษาก็ตาม

ส่วนหลักการด้านวารสารศาสตร์ ที่ถูกระบุมากที่สุด คือ เรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว ปรากฏอยู่ในงานวิจัย 3 เรื่อง ที่มุ่งศึกษาการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนต่อกรณีใดกรณีหนึ่ง คือ Affective journalism : uncovering the affective dimension of practice in the coverage of traumatic news Moment or Movement? U.S. News Coverage of Racial Issues in a Digital Era และ Quality in journalism: perceptions and practice in an Indian context ซึ่งให้เห็นว่าความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เป็นสิ่งที่ต่างประเทศให้ความสำคัญในการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข่าว ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวน ถูกระบุถึงในงานวิจัยเรื่อง Journalistic challenges and international news dynamics in the Korean peninsula ว่าเป็นวิถีการทำงานของนักข่าว ที่นำมาใช้ในการรวบรวมข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เช่นเดียวกับเรื่องจริยธรรมส่วนบุคคลของนักข่าว ซึ่งให้เห็นว่า ในต่างประเทศ ข่าวเชิงสืบสวน ยังมีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการรายงานข่าวของนักข่าวอยู่

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาการใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเรื่องข่าวจากงานวิจัยทั้ง 6 เรื่อง ดังกล่าว ผู้วิจัย มีความเห็นว่า งานวิจัยของผู้วิจัยที่จะทำการศึกษาในเล่มนี้ มีการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่องข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัล ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงกระบวนการทำงานภายใต้หลักการทางด้านวารสารศาสตร์ด้วย แนวทางการศึกษาจึงเป็นไปตามรูปแบบการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน์เรื่องข่าวในต่างประเทศที่ปฏิบัติกันมา ส่วนข่าวเชิงสืบสวนก็เป็นกระบวนการทำข่าวที่ต่างประเทศให้ความสำคัญเทียบเท่ากับเรื่องจริยธรรมในการทำงานข่าวของนักข่าวด้วย ขณะที่งานวิจัยต่างประเทศ จะให้ความสำคัญใน

การศึกษากระบวนการทำข่าวต่อกรณีใดกรณีหนึ่ง และมุ่งศึกษาวิธีคิด และวิธีปฏิบัติ ในขั้นตอนการปฏิบัติงานของกลุ่มนักข่าวเป็นหลัก แต่งานวิจัยเล่มนี้ของผู้วิจัย นำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์มาใช้เป็นกรอบเพื่อศึกษาวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทุกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว กลุ่มผู้สนับสนุนข่าว และกลุ่มผู้รับข่าว ซึ่งยังไม่ปรากฏข้อมูลการศึกษาในงานวิจัยต่างประเทศทั้ง 6 เรื่อง ดังนั้น งานวิจัยของผู้วิจัยเล่มนี้ จึงน่าจะเป็นการช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการทัศน์มาใช้ในการศึกษาเรื่องข่าว ในส่วนที่ยังไม่พบในงานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว ซึ่งจะมีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพในระดับสากลด้วย

เทคโนโลยี กับความเปลี่ยนแปลงในการทำงานข่าว

ในการศึกษาผลการวิจัยต่างประเทศ ทั้ง 6 เรื่อง พบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ระบุถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานข่าวของสื่อมวลชน หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ อาทิ งานวิจัยเรื่อง The distinctive nature of making news online : a study of news production at latimes.com and salon.com ระบุว่า ข่าวออนไลน์กำลังได้รับการยอมรับจากคนทั่วโลก ส่วนการผสมผสานการทำงานตามหลักวารสารศาสตร์ในรูปแบบออนไลน์ก็กำลังเป็นที่นิยมของคนในสังคม ซึ่งนับเป็นความท้าทายต่อนักข่าว ทั้งในเรื่องการรวบรวมข้อมูล การผลิตและการเผยแพร่ข่าวออนไลน์ เพื่อการสร้างข่าวที่น่าเชื่อถือ ซึ่งเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงานข่าวของสื่อมวลชนหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของช่องทางการนำเสนอข่าว และกระบวนการทำงานของนักข่าว ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับช่องทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แต่สิ่งสำคัญที่ยังคงต้องรักษาไว้ คือ ความน่าเชื่อถือในเรื่องข้อมูลข่าวสาร

อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการทำงานของนักข่าว หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ซึ่งส่งผลต่อหลักการและปรัชญาทางด้านวารสารศาสตร์ด้วยเช่นกัน เห็นได้ชัดเจนจากงานวิจัยเรื่อง Moment or Movement? U.S. News Coverage of Racial Issues in a Digital Era ที่มีการสร้างอนุกรมวิธาน ซึ่งเป็นวิธีการในการจัดจำแนกสิ่งที่จะทำการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ตามสายวิวัฒนาการ ของวารสารศาสตร์ที่เกี่ยวกับประเด็นข่าวเรื่องเชื้อชาติ ใน 3 กระบวนทัศน์ คือ แบบดั้งเดิม (Traditional) แบบ Interactive Race Beat และแบบ Journalism 3.0 เพื่อใช้ในการประเมินการรายงานข่าวของนักข่าว ผลการวิจัยพบว่าการรายงานข่าวของสื่อดั้งเดิมหรือหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบใกล้เคียงกับการรายงานข่าวแบบ

Journalism 3.0 ซึ่งให้เห็นความเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ด้านวิธีปฏิบัติในการรายงานข่าวของสื่อ
ดั้งเดิมในยุคสื่อปัจจุบัน

งานวิจัยเรื่อง Taking a stand by kneeling : An analysis of national anthem protest coverage นั้น แม้จะได้ผลวิจัยว่า นักข่าวไม่ตกหลุมพรางกระบวนทัศน์การประท้วง แต่ลักษณะของ
กระบวนทัศน์การประท้วง ยังคงปรากฏให้เห็นในรายงานข่าวต่าง ๆ รวมถึงเนื้อความบน
อินเทอร์เน็ตจากผู้ส่งสารกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นว่า ในยุคสื่อปัจจุบัน อำนาจในการนำเสนอข้อมูล
ข่าวสารไม่ได้อยู่ที่นักข่าวเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แม้ว่านักข่าวจะไม่นำเสนอข้อมูลที่ไม่เหมาะสม
เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ข้อมูลเหล่านี้ ก็ยังสามารถถูกนำเสนอจากคนทั่วไปที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศทั้ง 6 เรื่อง พบว่า กระบวนทัศน์ทางด้านวารสาร
ศาสตร์ในต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังการมาของเทคโนโลยี ขณะที่กระบวนทัศน์
ด้านวารสารศาสตร์หลังการมาเทคโนโลยีในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยไว้ ดังนั้น ประโยชน์
ของงานวิจัยเล่มนี้ จึงจะเป็นลักษณะของเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ออกมาว่าจะเหมือนหรือแตกต่าง
กันอย่างไรกับผลการวิจัยในต่างประเทศ

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยต่างประเทศ ทั้ง 6 เรื่อง พบว่า ใช้วิธีการศึกษา
เนื้อหาข่าว และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก เหตุผลน่าจะมีลักษณะเดียวกับงานวิจัยเรื่อง
กระบวนทัศน์ และงานวิจัยเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ที่ศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ว่า มุ่งเน้นการศึกษาเรื่องวิธี
คิด และวิธีปฏิบัติ จากผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดยการศึกษาเนื้อหาข่าวจะช่วยทำให้ได้รับทราบข้อมูล
เชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลงานข่าวที่ออกมา ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยอธิบายข้อมูล
และแสดงความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี จากการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยจาก
งานวิจัยต่างประเทศทั้ง 6 เรื่อง ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในเรื่องการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย และ
มองเห็นแนวทางในการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยและออกแบบเครื่องมือวิจัยที่มีประสิทธิภาพที่จะนำ
ใช้ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัยเล่มนี้ต่อไปเช่นกัน

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” นี้ มุ่งเน้น
การศึกษาค้นคว้ากระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ
“วิธีให้คุณค่า” ของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ตามประเด็นคำถามนำวิจัยที่กำหนดไว้ 4 ข้อ คือ 1.

กระบวนการทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างไร 2. กระบวนการทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทาง เฟซบุ๊กเป็นอย่างไร 3. กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลัก และที่นำเสนอทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร 4. แนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนควรเป็นอย่างไร โดยใช้แนวคิดข่าวเชิงสืบสวน แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด มาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังรูปภาพประกอบต่อไปนี้

ทั้งหมดนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดข่าวเชิงสืบสวน แนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาและเป็นแนวทางในการออกแบบวิธีวิจัยเล่มนี้ เนื้อหาในบทต่อไปคือ บทที่ 3 จะแจกแจงให้เห็นถึงระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างละเอียด พร้อมกับนำเสนอถึงการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย ดังจะปรากฏรายละเอียดในหน้าถัดไปนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” มีการนำคำว่า “กระบวนการทัศน” ซึ่งเป็นทัศนะแม่บททางความคิดอันเป็นต้นตอของกระบวนการทางความคิดในการมองโลกหรือความเป็นจริงที่ยอมรับของชุมชน มาใช้วางกรอบศึกษาทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” จากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน มีลักษณะเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ในภาพรวมไม่แยกบางส่วนหรือบางองค์ประกอบมาทำการศึกษา ตรงตามหลักการพื้นฐานการวิจัยเชิงคุณภาพ (Wiersma อ้างถึงใน ประวิต เอรารธรรม, 2559) ขณะที่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ศึกษากระบวนการทัศนของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน ศึกษากระบวนการทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก ศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลักและเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก รวมไปถึงค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ที่เข้าข่ายลักษณะการแสวงหาความรู้ใหม่และสร้างสมมติฐานใหม่ โดยเน้นข้อมูลด้านความรู้สึคนึกคิดโลกทัศน์และความหมาย ตรงตามปรัชญาในการแสวงหาความรู้สายปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย พร้อมคำอธิบายเหตุผลประกอบ ตามหัวข้อสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการเก็บข้อมูล การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล และวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ตั้งคำถามนำไปสู่การหาคำตอบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ 4 ข้อ จึงได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ดังนี้

คำถามวิจัย ข้อที่ 1

กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างไร

วิธีการเก็บข้อมูล

จากการศึกษาแนวคิดวิธีการเก็บข้อมูลตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การสัมภาษณ์ (Interviews) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนา ซักถามและโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูล หรือผู้สัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้รวบรวมข้อมูลยังมีโอกาส สังเกตบุคลิกภาพ อากัปกริยา ตลอดจนพฤติกรรมทางกายและวาจา และการสัมภาษณ์อาจใช้เป็นข้อมูลที่ใช้ตีความหมายพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบคำสัมภาษณ์ได้ด้วย (ประวิต เอราวรรณ์, 2559) ขณะที่งานวิจัยเรื่องนี้มีการนำแนวคิดกระบวนการทัศน ในเชิงสายสังคมศาสตร์ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า มาใช้วางกรอบในการศึกษาวิจัย ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าความหมายคำว่า วิธีคิด การปฏิบัติ และคุณค่า ตามที่ระบุไว้ใน นิยามศัพท์ บทที่ 1 พบว่า ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “ความคิด” แทบทั้งสิ้น การแปลงความคิด ออกมาให้เห็นเป็นข้อมูลรูปธรรมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาใช้ตอบวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ วิธีการสนทนา ซักถาม และโต้ตอบกัน โดยตรงระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้วิจัย การสัมภาษณ์ จึงเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยนี้

ส่วนวิธีการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลนั้น จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า การสัมภาษณ์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำแนกตามลักษณะ โครงสร้างได้ 3 ประเภท คือ 1.การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินการแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน 2.การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน แบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม หรือเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้วิจัยซักถามข้อมูลเหตุผลประกอบได้เพิ่มเติม 3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (สุภางค์ จันทวานิช, 2559, น. 74-84)

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์การทำวิจัยที่ตั้งไว้ คือ ศึกษากระบวนการทัศนของนักข่าวผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน จะพบว่ามีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบเจาะจงเฉพาะเรื่อง และเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อรับทราบความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จึงเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่จะอำนวยความสะดวกให้งานวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล (key Informant) ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นบุคคล หรือกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่สามารถให้ข้อมูลตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ได้ (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ ขจร, 2559, น. 83; สุมิตร สุวรรณ, 2554) เมื่อในงานวิจัยนี้ มุ่งศึกษากระบวนการทัศน์ ในเรื่องวิถีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ของผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ ศึกษากระบวนการทัศน์ของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข้าวเชิงสืบสวน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จึงประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ

โดยกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ยึดตามบทบาทหน้าที่กระบวนการผลิต และนำเสนอข่าวภายใต้โครงสร้างการบริหารงานองค์กรสื่อมวลชน แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ ในการผลิตชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในเรื่องการคิดประเด็นข่าว การลงพื้นที่ การแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานเพื่อนำมาใช้ในการทำข่าว ส่วนกลุ่มคนมีอำนาจหน้าที่สูงสุดในองค์กรสื่อสารมวลชน ทั้งในการกำหนดประเด็นข่าว การสนับสนุนงบประมาณในการทำข่าว การเปิดพื้นที่ให้นำเสนอข่าว รวมถึงการตัดสินใจว่าจะเลือกนำเสนอข่าวหรือไม่นำเสนอข่าว ก็คือ บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน

ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนนี้ ก็คือ นักข่าวเชิงสืบสวน บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวนนั่นเอง

สำหรับผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ถือให้เป็นตัวแทนของผู้รับสารด้วย มีทั้งเป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน ใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน ทั้งในกระบวนการผลิตข่าว การนำเสนอข่าว รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากข่าว ประกอบไปด้วย

(1) องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรสื่อมวลชน การจัดฝึกอบรม การจัดประกวดข่าว

(2) นักวิชาการด้านสื่อ เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานข่าว และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้รางวัลข่าว

(3) องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าว และจัดฝึกอบรม

(4) แหล่งข่าว เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน ประกอบการทำงาน และนำข่าวไปใช้ประโยชน์ มีทั้งผู้ตกเป็นข่าว นักการเมือง ข้าราชการ ตัวแทน

องค์กรภาคเอกชน หน่วยงานตรวจสอบภาครัฐ หน่วยงานตัดสินคดี และตัวแทนองค์กรภาคประชาชน

สรุป การศึกษาวิจัยตามคำถามที่ตั้งไว้ว่า กระบวนทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างไร มีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 2 กลุ่ม สามารถแจกแจงรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะให้ข้อมูลหลัก แต่ละกลุ่ม และวิธีการเก็บข้อมูล ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่ม และวิธีการเก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	รายละเอียด	กระบวนทัศน์ที่สำรวจ	วิธีการเก็บข้อมูล
กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก	-นักข่าว -บรรณาธิการข่าว หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และ วิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน	-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน -นักวิชาการด้านสื่อ -องค์กรภาครัฐและเอกชน -แหล่งข่าว ได้แก่ ผู้ตกเป็นข่าว นักการเมือง ข้าราชการ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน หน่วยงานตรวจสอบภาครัฐ หน่วยงานตัดสินคดี และองค์กรภาคประชาชน	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และ วิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

“การเลือกตัวอย่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตัวอย่างที่เลือกควรให้ข้อมูลเชิงลึกที่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ” (Miles & Huberman อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุธีวินนันทน์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

จากการศึกษาพบว่าในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายวิธี แต่การคัดเลือกควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยหัวข้อนั้น ๆ ซึ่งตามที่อธิบายไปแล้วในหัวข้อเรื่องการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า ในงานวิจัยนี้ มุ่งศึกษากระบวนทัศน์ ในเรื่องวิธีคิด วิธี

ปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม (ดูรายละเอียดตามตารางข้างต้นประกอบ) ทั้งนี้ เพื่อให้ความชัดเจนในเรื่องการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย จึงนำวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) มาใช้เป็นหลักในการคัดเลือก โดยอ้างอิงข้อมูลการประกวดรางวัลข่าวเชิงสืบสวน จากเวทีประกวดข่าว ตั้งแต่ช่วงปี 2557 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลเป็นทางการ หลังการเกิดขึ้นของโทรทัศน์ดิจิทัลครั้งแรก จนถึงปี 2562 ขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง คือ “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ของสมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่มอบให้กับสื่อหนังสือพิมพ์ “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์” ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่มอบให้กับสื่อโทรทัศน์ และ “รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม” ของ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ที่มอบให้กับสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นรางวัลที่ได้รับการยอมรับจากคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนแต่ละประเภท และคนในสังคมทั่วไป มาใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่มแบบเจาะจง เพื่อให้ข้อมูลมีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การทำวิจัยที่ตั้งไว้ โดยผลการประกวดรางวัลข่าวเชิงสืบสวน จากเวที 3 องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นับตั้งแต่ช่วงปี 2557 – 2562 สามารถจัดทำเป็นตารางแสดงข้อมูลให้เห็นภาพชัดเจนได้ ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงรายละเอียด “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย นับตั้งแต่ปี 2557- 2562

ปี	ประเภทรางวัล	ผลงานข่าว	สื่อ
2557	ข่าวดีเด่น	“เปิดโปงธุรกิจ อัฐมบุญไทย มดลูกโลก”	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2558	ข่าวดีเด่น	“เปิดแผล น่านฟ้าไทยอลวน พิษสง มาตรฐานการบินบกพร่อง”	หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์
2559	ข่าวดีเด่น	“ตีแผ่พฤติกรรมแสบทัวร์ศูนย์เหรียญ เชื่อ โรคร้ายการท่องเที่ยวไทยจีน”	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
2560	ข่าวยอดเยี่ยม	“แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์ม หมูไทย”	หนังสือพิมพ์คมชัดลึก
2561	ข่าวยอดเยี่ยม	“เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2562	ข่าวชมเชย	“ทวงคืนความยุติธรรมให้นักต่อสู้ บิลลี่- พอลละจี รักจงเจริญ”	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ตารางที่ 3.3 แสดงรายละเอียด “รางวัลแสงชัย สุทรวัฒน์” ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย นับตั้งแต่ปี 2557-2561 (ยังไม่ได้ประกาศผลรางวัลปี 2562 ในขณะที่เก็บข้อมูล)

ปี	ประเภทรางวัล	ผลงานข่าว	สื่อ
2557	รางวัลยอดเยี่ยม	รายงานพิเศษ อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย (3 ตอน)	สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี
2558	ข่าวชมเชย	รายงานพิเศษชุด “สวมบัตร สวมสิทธิ์ ชีวิตใหม่”	สถานีโทรทัศน์ TNN 24
	ข่าวชมเชย	“ลมหายใจสุดท้ายป่าพรุเกาะนางค้ำ”	สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
2559	ข่าวชมเชย	แกะรอยสวมสิทธิ์บัตรประชาชนพระภิกษุ เชื่อมโยงแก๊งค์ท้าวจีน	สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
	ข่าวชมเชย	ปริศนาธุรกิจแสนล้าน CLMV	สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์
2560	ข่าวชมเชย	ทวงคืนทับหลัง	สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
	ข่าวชมเชย	รุกอำเภอบ้านดอน ผลประโยชน์หมิ่นล้าน	สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
2561	ข่าวชมเชย	เปิดโปงแก๊งโกงตาซังรับซื้อหมู	สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์
	ข่าวชมเชย	เปิดปม ตอน น้ำมันทอดซ้ำ	สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ตารางที่ 3.4 แสดงรายละเอียด รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม ประเภท ข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าว
เชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ของ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ นับตั้งแต่ปี 2557-2562

ปี	ประเภทรางวัล	ผลงานข่าว	สื่อ
2558	รางวัลชนะเลิศ	สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีการระ บบ คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์โกง 1.6 พันล้าน จาก	เว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการ ออนไลน์ www.mgonline.com
2559	รางวัลชนะเลิศ	ชาวกัมพูชาเผชิญการขาย "นมโรงเรียน" ของไทยมากกว่า 2 ปีแล้ว	เว็บไซต์ องค์การกระจาย เสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th
2560	รางวัลดีเด่น	ไขปริศนาหลักสูตร วปร.	เว็บไซต์ ไทยรัฐออนไลน์ www.thairath.co.th
2561	รางวัลยอดเยี่ยม	รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหาร กลางวัน?	เว็บไซต์ องค์การกระจาย เสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th
2562	รางวัลยอดเยี่ยม	ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะ เงินพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบ เชิงลึกปมจนท.รัฐ	เว็บไซต์สำนักข่าว อิสรา www.isranews.org

ทั้งนี้ จากข้อมูลผลการประกวดรางวัลข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3
แห่ง นับตั้งแต่ช่วงปี 2557 – 2562 ในตารางข้างต้นนี้ สามารถแสดงผลการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแต่
ละกลุ่ม ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงได้ดังต่อไปนี้

**กลุ่มนักข่าว กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร
สื่อมวลชน**

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตาราง 3.1-3.3 ที่แสดงไว้ก่อนหน้านี ผู้วิจัยได้นำรายชื่อของ
องค์กรสื่อที่นำส่งผลงานเข้าประกวดมาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย โดยเฉพาะจงเลือก
เฉพาะองค์กรสื่อที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ซึ่งมีครบทั้งสื่อ 3 ประเภท โดยตัดรายชื่อองค์กร

สื่อมวลชนที่ได้รับรางวัลซ้ำกันออกไป ทำให้เหลือจำนวน 6 องค์กรสื่อมวลชน ปรากฏข้อมูลตามตารางต่อไปนี้

ชื่อรางวัลข่าว	ข่าวยอดเยี่ยม	องค์กรสื่อมวลชน
รางวัลอิศรา อมันตกุล	-‘แผนสกัดยีนคือยาพันธุใหม่ จาก ฟาร์มหมูไทย’ (2560) -เปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจน (2561)	-หนังสือพิมพ์คมชัดลึก -หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์	รายงานพิเศษ อัมมัญเมืองไทยคิด กฎหมาย (3 ตอน) (2557)	-สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี
รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม	-สุดช็อก! ชักออกเงิน ม.เทคโนโลยี กระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก์ โกง 1.6 พันล้าน (2558) -รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหาร กลางวัน? (2561) -ชำแหละเครื่องจ่ายจ่ายเงินงาน โด๊ะ เงินปพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผล สอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ (2562)	-เว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.mgronline.com -เว็บไซต์ องค์การกระจายเสียงและ แพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th -เว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา www.isranews.org

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนองค์กรสื่อมวลชนที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเรื่องกระบวนการทัศนวิสัยคิด วิถีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ในงานวิจัยนี้ ยึดตามตำแหน่งหน้าที่โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวเป็นหลัก ซึ่งผู้มีอำนาจสูงสุดในที่นี้คือบรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชน และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ซึ่งมีจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ (1) หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (2) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (3) สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี (3) เว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.mgronline.com (4) เว็บไซต์องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th (5) เว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา www.isranews.org อย่างไรก็ตาม ในส่วนของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี เนื่องจากเป็นองค์กรสื่อมวลชนในเครือเดียวกัน จึงนับรวมเป็นองค์กรสื่อแห่งเดียวกัน ทำให้ บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชน และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่ถูกคัดเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เหลือจำนวน 5 แห่ง

ทั้งนี้ เมื่อได้รายชื่อองค์กรสื่อมวลชน ที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือก บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชน และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนแล้ว ผู้วิจัย จะทำการติดต่อไปทื่องค์กรสื่อมวลชนที่คัดเลือกไว้ เพื่อขอให้มอบหมายบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยนี้ ส่วนการคัดเลือก รายชื่อนักข่าว จะให้บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวใน องค์กรสื่อสารมวลชน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย เป็นผู้คัดเลือกนักข่าวที่จะมาเป็นผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน

สำหรับการคัดเลือกบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน เพื่อสำรวจ กระบวนการทัศน์ในฐานะผู้รับสาร ที่จะมาเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้ด้วย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ เฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มบุคคลหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 4 กลุ่ม ได้แก่

-กลุ่มองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่เป็นผู้จัดการประกวดรางวัลข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 3 แห่ง ที่ใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือก นักข่าว บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าว และเจ้าของ องค์กรสื่อสารมวลชนก่อนหน้านี้

-กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสินรางวัลข่าว

-กลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สันับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัด ฝึกอบรมให้กับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง คือ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

-กลุ่มแหล่งข่าว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวของ สื่อมวลชนในปัจจุบัน มีทั้งผู้ที่ปรากฏชื่อในข่าว และไม่ได้ปรากฏชื่ออยู่ในข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับ รางวัลทั้ง 12 เรื่อง ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มองค์กรวิชาชีพ ได้แก่

- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่รับผิดชอบจัดประกวดข่าว “รางวัลอิศรา อมันตกุล”

- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย รับผิดชอบจัดประกวดข่าว “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์”

- สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ที่รับผิดชอบจัดประกวด “รางวัลข่าวคิฉิทัลดเยี่ยม”

2. กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ

คัดเลือกจากกรรมการตัดสินรางวัลข่าว ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชน ที่รับผิดชอบการตัดสินรางวัลข่าวขององค์กรวิชาชีพสื่อ 3 แห่ง คือ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

3. กลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรม มีทั้งองค์กรภาครัฐ บริษัทเอกชน ได้แก่

- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์ดิจิทัล ให้ทุนสนับสนุนการจัดฝึกอบรมสื่อมวลชน

- สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีบทบาทหน้าที่ในการให้ทุนสนับสนุนการทำสื่อและทุนวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสื่อ

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีบทบาทหน้าที่ในการให้ทุนสนับสนุนการทำสื่อ และการจัดฝึกอบรมเรื่องข่าวของสื่อมวลชน

- บริษัท ทูรคอร์ดปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณการจัดฝึกอบรมเรื่องข่าวของนิสิตนักศึกษา ภาควิชาวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และสื่อสารมวลชน

4. กลุ่มแหล่งข่าว เจาะจงคัดเลือกจากตัวแทนกลุ่มคนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ทั้งเป็นแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน หรือใช้ประโยชน์จากข่าว ประกอบด้วย ผู้ตกเป็นข่าว นักการเมือง ข้าราชการ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน หน่วยงานตรวจสอบภาครัฐ หน่วยงานตัดสินใจ และองค์กรภาคประชาชน อย่างละ 1 ราย เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มอื่นที่เลือกไว้แล้ว

โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 1-4 กลุ่ม ปรากฏข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

องค์กรวิชาชีพที่จัดประกวดข้าว	กรรมการตัดสินรางวัลข้าว	องค์กรที่กำกับดูแลสื่อ / สนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อ/จัดฝึกอบรม	บุคคลหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว หรือใช้ประโยชน์จากข่าว
<p><u>องค์กรที่จัดประกวดข้าว</u></p> <p>- นายมงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่รับผิดชอบจัดประกวดข้าว “รางวัลอสิรา อมันตกุล”</p> <p>- นายพีระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่รับผิดชอบจัดประกวดข้าว “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์”</p> <p>- นายก้าวโรจน์ สุตาภักดี นายกสมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ ที่รับผิดชอบจัดประกวด “รางวัลข้าวดิจิทัลยอดเยี่ยม”</p> <p>(รวม 3 คน)</p>	<p>- นายบรรยงค์ สุวรรณผ่อง นักข่าวอาวุโส</p> <p>- ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ นักวิชาการด้านสื่อ</p> <p>- ดร.มานะ ตริรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย</p> <p>(รวม 3 คน)</p>	<p><u>ภาครัฐ</u></p> <p>- นายธูกร คั่นขสิทธิ์ เลขธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)</p> <p>- นายสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์</p> <p>- นพ.วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพคนที่ 2 (สสส.)</p> <p><u>ภาคเอกชน</u></p> <p>- นายประพาพงษ์ มากนวล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัท ทูคอรี่เปอร์เซ็น จำกัด (มหาชน)</p> <p>(รวม 4 คน)</p>	<p><u>ผู้ตกเป็นข่าว</u></p> <p>- น.ส.ปณิดา ศบปีญา อดีต นิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปง ขบวนการโกงเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560</p> <p><u>นักการเมือง</u></p> <p>- หม่อมราชวงศ์ ปรีดิยาธร เทวกุล</p> <p><u>ข้าราชการ</u></p> <p>- พันเอกวินัย สุวาริ</p> <p><u>หน่วยงานตรวจสอบ</u></p> <p>- นายวรวิทย์ สุขบุญ เลขธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.</p> <p><u>หน่วยงานตัดสินคดี</u></p> <p>- นายปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจำกรม</p> <p><u>ภาคเอกชน</u></p> <p>- นายมานะ นิมิตรมงคล เลขธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)</p> <p><u>ภาคประชาชน</u></p> <p>- นายศรีสุวรรณ จรรยา เลขธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย</p> <p>(รวม 7 คน)</p>

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาผลงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่มนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีผลงานข่าวที่ได้รับรางวัลในช่วงก่อนปี 2557 ที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ขณะที่กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับรางวัลเหล่านี้ ปัจจุบันยังทำงานข่าวอยู่ บางรายมีตำแหน่งเป็นบรรณาธิการหรือเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนด้วย น่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ดีที่จะให้ข้อมูล

ผู้วิจัย จึงได้กำหนดให้ นักข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน มีจำนวน 3 ราย ระบุรายชื่อตามตำแหน่งในปัจจุบันดังต่อไปนี้

1. นางสาวอรอุมา ศรีสมย์ หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ผู้ทำข่าวเปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวถูง 2.5 ล้านต้น” ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2556 ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นผู้สื่อข่าวอาวุโส หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

2. นายสถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา อดีตนักข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่ทำข่าวขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2553 ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36

3. นางสาวเฉลา กาญจนา อดีตบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนทำข่าว ผ่านขบวนการคอร์รัปชัน นำข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2555 ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันเป็นเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight

ดังนั้น จะทำให้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยส่วนนี้ นับรวมแล้วจำนวนทั้งสิ้น 31 ราย ดังแสดงจำนวนตัวเลขแต่ละกลุ่มในตารางต่อไปนี้

นักข่าว	บรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ	บุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน			
		องค์กรวิชาชีพ	นักวิชาการ	องค์กรภาครัฐและเอกชน ที่กำกับดูแลสื่อ / สนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อ/จัดฝึกอบรม	บุคคลหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว หรือใช้ประโยชน์จากข่าว
7	7	3	3	4	7

คำถามวิจัย ข้อที่ 2

กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร

ในการวิจัยส่วนนี้ วิธีการเก็บข้อมูล ใช้หลักการและเหตุผลเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ คือ วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ส่วนวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น เนื่องด้วยนักข่าวพลเมืองและศักยภาพการทำงานของนักข่าวพลเมืองที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจึงเจาะจงคัดเลือกเพจเฟซบุ๊กที่มีการผลิตและนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเกี่ยวกับกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวอาชีพ ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีจำนวนผู้ติดตามในเพจมากกว่าหมื่นคนขึ้นไป ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอต่อสาธารณชนบางประเด็นถูกสื่อมวลชนนำไปเสนอต่อจนกลายเป็นกระแสทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะให้ข้อมูลในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเพจเฟซบุ๊ก 7 แห่งต่อไปนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อค้นหาคำตอบให้กับคำถามวิจัยข้อที่สองนี้

1. เพจ "CSILA" นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเรื่องการเมือง สังคม มีผลงานที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าวนาฬิกาหรู พล.อ.ประวิตร วงศ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ที่ส่งผลทำให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) รับเรื่องเข้าสู่กระบวนการสอบสวน เจ้าของเพจ คือ นายเดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ ทำงานและพักอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือเคยทำงานในสื่อกระแสหลักมาก่อน ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 1,180,813 คน

2. เพจ "อีจัน" นำเสนอข้อมูลข่าวข่าวเจาะลึกเรื่องอาชญากรรม มีผลงานข่าวที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าว "เปรี้ยวหั่นศพ" เจ้าของเพจ คือ นางสาวสมปรารถนา นาวงษ์ อดีตผู้สื่อข่าวอาชญากรรมสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ปัจจุบันคือ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 10,775,689 คน

3. เพจ "ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน" นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเรื่องทุจริตในแวดวงราชการ มีผลงานที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าว "แคร้เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ. ลำพูน 16.3 ล้าน" ส่งผลทำให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) รับเรื่องเข้าสู่กระบวนการสอบสวน ผู้ให้การสนับสนุนเพจ คือ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน

ทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจ ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือเคยทำงานในสื่อกระแสหลักมาก่อน ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 722,534 คน

4. เพจ “ต้องแฉ” ใช้วิธีการ ‘Crowdsourcing’ เปิดรับข้อมูลการทุจริตจากประชาชนทั่วไปมาผลิตเป็นข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ ต่อยอดมาจากโครงการ “ร้อยพลังต่อต้านคอร์รัปชัน” ปี 2559 ที่สร้างความร่วมมือผสานการทำงานระหว่างองค์กรที่ขับเคลื่อนงานต่อต้านคอร์รัปชัน ผู้ให้การสนับสนุนเพจ คือ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน ทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจ ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือเคยทำงานในสื่อกระแสหลักมาก่อน ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 55,921 คน

5. เพจ “The Reporters” นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเรื่องการเมือง สังคม และข่าวเชิงสืบสวน ผลงานข่าวที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าว “แกะรอยธุรกิจเงินทอน เงินกู้สวัสดิการ ทบ.ชนวนเหตุยิงกราดโคราช” เจ้าของเพจ คือ รูปนีย์ เอียดศรีชัย นักข่าวชื่อดังรายการข่าว 3 มิติทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 567,168 คน

6. เพจ “สำนักข่าวชายขอบ” นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มชาติพันธุ์ ผลงานข่าวที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าว “ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน” เจ้าของเพจ คือ ภาสกร จำลองราช อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ผู้ทำข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน” ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมอิสราอัมตกุล ปี 2545 ณ วันที่ 6 สิงหาคม 2563 มีผู้ติดตามเพจจำนวน 23,509 คน

7. เพจ “ชมรมstrongด้านทุจริตประเทศไทย” นำเสนอข้อมูลข่าวสารเจาะลึกเรื่องทุจริตในแวดวงราชการและท้องถิ่น ผลงานข่าวที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม อาทิ ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กิ่งสำเร็จรูปเป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ที่ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานตรวจสอบภาครัฐเข้าทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้ให้การสนับสนุนเพจ คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจ ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือเคยทำงานในสื่อกระแสหลักมาก่อน ณ วันที่ 6 สิงหาคม มีผู้ติดตามเพจจำนวน 21,337 คน

คำถามวิจัย ข้อที่ 3

กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลัก และที่นำเสนอทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร

เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งนับเป็นประเภทข่าวที่แสดงออกถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์และยังมีส่วนสำคัญในการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แสดงออกถึงการทำหน้าที่สุนัขเฝ้าบ้าน (Watch dog) คอยสอดส่องดูแล เฝ้าระวังระไว ตรวจสอบดูแลผลประโยชน์ของสังคมด้วย ดังนั้น การศึกษากระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวน ผ่านเนื้อหาข่าวที่ถูกนำเสนอ อีกทางหนึ่งจะช่วยให้ยืนยันวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์มากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดวิธีการเก็บข้อมูลตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ถูกระบุว่าเป็นวิธีการในทางสังคมศาสตร์ ที่ใช้สำหรับการศึกษาเนื้อหาของ การสื่อสาร โดยการแยกแยะ แจกแจงเนื้อหา แนวคิดที่ปรากฏในข่าวสาร มีบทบาทอย่างมากในการวิเคราะห์สิ่งพิมพ์ เอกสาร และสื่อสารมวลชน เพราะเป็นวิธีการที่มุ่งให้ความสนใจในสิ่งที่ปรากฏ และสิ่งที่ละเลยในข่าว สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่นักข่าวและบรรณาธิการมองและให้ความสนใจ ตรงตามวัตถุประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้เช่นกัน (พิเชษฐ วังศ์เกียรติจักร, 2559, น. 328-330) ผู้วิจัย จึงจะนำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหามาใช้ เพื่อค้นหาคำตอบให้กับคำถามวิจัยข้อนี้

ในส่วนการคัดเลือกข่าวที่จะศึกษา นั้น ในส่วนของข่าวสื่อกระแสหลัก ผู้วิจัย จะจงเลือกผลงานข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมขององค์การวิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนักข่าว และบรรณาธิการหรือเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน โดยเลือกข่าวที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ช่วงปี 2552 – 2562 รวมระยะเวลา 10 ปี เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนตั้งแต่ช่วงก่อนและหลังการมาของโทรศัพท์มือถือในปี 2557 ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนเข้าสู่ยุคดิจิทัลของวงการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย

ปรากฏรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงผลงานข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมขององค์วิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนักข่าว และบรรณาธิการหรือเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน

“รางวัลอิศรา อมันตกุล”		“รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์”		“รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม”
ช่วงปี 2552-2557	ช่วงปี 2557 – 2562	ช่วงปี 2552-2557	ช่วงปี 2557 – 2562	ช่วงปี 2557 – 2562
-เปิดโปง ขบวนการทุจริตข่าวลุง 2.5 ล้านต้น” ของ นสพ.ฐานเศรษฐกิจ (2556) - ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ของ นสพ.กรุงเทพธุรกิจ (2555) - จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้านของ นสพ.คมชัดลึก (2553)	-‘แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย’ ของ นสพ.คมชัดลึก (2560) -เปิดโปง ขบวนการโกงเงินคนจน ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (2561)	-เปิดโปง ขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ ของข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 (2555) -เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อนของ ข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 (2554) - “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ของ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (2553)	รายงานพิเศษ อัมบอญ เมืองไทยผิดกฎหมาย (3 ตอน) ของไทยรัฐทีวี (2557)	-สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก์โก่ง 1.6 พันล้าน (2558) -รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหารกลางวัน? (2561) -ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานโตะเงินพปชร. 352 ล.-กกดท.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ (2562)

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของ เพจเฟซบุ๊ก 7 แห่ง จะขอให้ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเพจเฟซบุ๊ก เป็นผู้คัดเลือกผลงานข่าวที่น่าเสนอผ่านเพจเฟซบุ๊ก แห่งละ 1 ข่าว ให้ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา

ส่วนผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยได้ทำตารางแสดงข้อค้นพบแยกกันซึ่งจะเสนอไว้อย่างละเอียดในบทที่ 6

คำถามวิจัย ข้อที่ 4

แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัลเป็นอย่างไร

ท้ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ทั้งนักข่าว บรรณาธิการหรือผู้บริหารระดับสูงในฝ่ายข่าว ผู้เกี่ยวข้องกับข่าว และผู้ผลิตข่าวสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามว่าด้วยแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล เพื่อจะได้นำคำตอบที่ได้รับมาประมวลเป็นข้อค้นพบสำหรับคำถามวิจัยข้อนี้

กล่าวโดยสรุป เมื่อนับรวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ทุกกลุ่ม จะมีทั้งสิ้น 38 ราย และผลงานข่าว 12 เรื่อง ปรากฏตามตารางต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	รายละเอียด	กระบวนการที่ค้นที่สำรวจ	วิธีการเก็บข้อมูล	จำนวน
กลุ่มผู้ผลิตข่าว	นักข่าวเชิงสืบสวน	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	7 คน
กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อ	บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวในองค์กร สื่อสารมวลชน และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	7 คน
กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน	- องค์กรที่จัดประกวดข่าวและฝึกอบรม (3 ราย) - นักวิชาการ (3 ราย) - องค์กรภาครัฐและเอกชน ที่สนับสนุนงบประมาณจัดประกวดข่าวและจัดฝึกอบรม (4 ราย)	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	17 คน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	รายละเอียด	กระบวนการที่ค้นที่สำรวจ	วิธีการเก็บข้อมูล	จำนวน
	- บุคคลหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว หรือใช้ประโยชน์จากข่าว (7 ราย)			
กลุ่มผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์	ผู้ดูแลแฟนเพจเฟซบุ๊ก	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า	สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	7 คน
ผลงานข่าวเชิงสืบสวน	-ผลงานข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก (12 ข่าว) -ผลงานข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเพจเฟซบุ๊ก (7 ข่าว)	วิธีคิด, วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า	วิเคราะห์เนื้อหา	19 ข่าว

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

เครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 2 มาเป็นกรอบในการตั้งประเด็น และกำหนดคำถามสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์นั้นประกอบด้วยคำถามต่อไปนี้

กลุ่ม	ประเด็นคำถาม
กลุ่ม นักข่าวเชิงสืบสวน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบัน ตามความคิดของท่านมีรูปแบบ ลักษณะอย่างไร แตกต่างจากในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่ 2. ขอให้อธิบายแนวทางและวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนของท่าน 3. ท่านคิดว่าบทบาทหน้าที่ของท่านในฐานะนักข่าวเชิงสืบสวนคืออะไร 4. ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน(ข่าวเชิงสืบสวน) มีอะไรบ้าง และท่านแก้ไขอย่างไร

กลุ่ม	ประเด็นคำถาม
<p>กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารระดับสูงฝ่ายข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชน และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน</p>	<p>5. แนวทางการส่งเสริมข่าวเชิงสืบสวนในยุคดิจิทัลควรเป็นอย่างไร</p> <p>1. ข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบัน ตามความคิดของท่านมีรูปแบบลักษณะอย่างไร แตกต่างจากในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่</p> <p>2. บทบาทของท่านต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างไร</p> <p>3. การแข่งขันทางธุรกิจของสื่อในยุคปัจจุบันมีผลอย่างไรต่อข่าวเชิงสืบสวน</p> <p>4. ปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันมีอะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร</p> <p>5. แนวทางการส่งเสริมข่าวเชิงสืบสวนในยุคดิจิทัลควรเป็นอย่างไร</p>
<p>กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน</p>	<p>1. ข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบัน ตามความคิดของท่านมีรูปแบบลักษณะอย่างไร แตกต่างจากในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่</p> <p>2. ท่านคิดว่าบทบาทของข่าวเชิงสืบสวนที่มีต่อสังคมคืออะไร มีอะไรที่แตกต่างไป หรือไม่จากในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา</p> <p>3. บทบาทและความรับผิดชอบของท่านที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนคืออะไร</p> <p>4. ข่าวเชิงสืบสวนควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุน หรือไม่ เพราะเหตุใดในรูปแบบใด</p> <p>5. ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อความก้าวหน้าและความเสื่อมถอยของข่าวเชิงสืบสวน</p>
<p>ผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก</p>	<p>1. ข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบัน ตามความคิดของท่านมีรูปแบบลักษณะอย่างไร แตกต่างจากในยุคอดีตที่ผ่านมาหรือไม่</p> <p>2. บทบาทของท่านต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างไร</p> <p>3. ขอให้อธิบายแนวทางและวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนของท่าน</p> <p>4. ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน(การทำข่าวเชิงสืบสวน) มีอะไรบ้าง และท่านแก้ไขอย่างไร</p> <p>5. ข่าวเชิงสืบสวนควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนหรือไม่ เพราะเหตุใดในรูปแบบใด</p> <p>6. ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อความก้าวหน้าและความเสื่อมถอยของข่าวเชิงสืบสวน</p>

เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา

Berelson (อ้างถึงใน พิเศษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2559, น. 336) เคยให้คำแนะนำวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาว่า เป็นการวิเคราะห์ที่ต้องปราศจากความคิดเห็นส่วนตัว มีระบบ และเป็นการใช้หลักวิเคราะห์เชิงปริมาณ” ขณะที่ระบบจำแนกประเภทควรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัย เช่น นิยามกรอบแนวคิด นิยามตัวแปร และนิยามเชิงปฏิบัติการในการวิจัยนั้น ๆ (สุภางค์ จันทวานิช, 2550, น. 150-155)

ดังนั้น ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ที่นำเสนอโดยกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กในปัจจุบัน นั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการสร้างเครื่องมือเป็นตารางเพื่อใช้วิเคราะห์กระบวนการทัศน ทั้งในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่าเหมือนกัน โดยขั้นตอนการสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาข่าว จะมีการนำคำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มากำหนดเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ ตามหน่วยวิเคราะห์กระบวนการทัศนในแต่ละด้าน “วิธีคิด” ได้แก่ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว “วิธีปฏิบัติ” ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว ส่วน “วิธีให้คุณค่า” ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ และประเด็นในการวิเคราะห์ขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยแนวคิดวารสารศาสตร์ว่าด้วยเรื่องคุณค่าข่าว ประเภทข่าว มาบรรจุไว้ในตารางการวิเคราะห์

3.3 วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย

“ความเที่ยงตรง คือ คุณสมบัติของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ในสิ่งที่ตรงตามวัตถุประสงค์หรือจุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง โดยมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพด้านความถูกต้องของผลที่ได้จากการวัด ทำให้สามารถนำคะแนนที่ได้ไปแปลความหมายถึงสิ่งที่มุ่งวัดได้อย่างเหมาะสม” (บุญเรียง ขจรศิลป์ และศิริชัย กาญจนวาสิ อ้างถึงใน ประสพชัย พสุนนท์, 2558)

ในเรื่องการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 2 มาใช้เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดคำถามสัมภาษณ์และตารางวิเคราะห์เนื้อหา เมื่อมีการออกแบบคำถาม และตารางวิเคราะห์เนื้อหา เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิจัย และนายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม

ส่วนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยนั้น ในส่วนของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีนำคำสัมภาษณ์มาถอดเทป และพิมพ์เป็นตัวอักษรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องกับเสียงสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะนำไปใช้ ประมวลและอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เป็นไปตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (นิสา ชูโต, 2540, น. 143; พิเชษฐ วังศ์เกียรติขจร, 2559, น. 203) โดยในส่วนของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แสดงความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากผู้วิจัยได้ถอดเทปบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะเก็บต้นฉบับคำสัมภาษณ์ไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับส่วนตัวของผู้วิจัย และนำสำเนาคำสัมภาษณ์มาจัดกลุ่มข้อมูลย่อย ตามรายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มที่กำหนดไว้มาอ่านอย่างละเอียด ตัดประโยคคำให้สัมภาษณ์ที่เหมือนกัน มาจัดรวมกลุ่มไว้ด้วยกันตามระบบคำ และหาเหตุผลความสัมพันธ์ ในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ตามนิยามศัพท์ปฏิบัติการที่ตั้งไว้ จากนั้นจะนำกลุ่มคำตอบที่มีความสัมพันธ์กัน ไปแยกใส่ในตารางเพื่อใช้วิเคราะห์กระบวนการทัศน์ ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มที่จัดทำไว้ ก่อนจะแปลงข้อมูลคำตอบเป็นผลการวิจัยและข้อค้นพบพร้อมอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ศึกษาค้นคว้าไว้ในบทที่ 2

สำหรับการนำเสนอข้อมูล จะใช้การสร้างตารางแสดงคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตอบคำถามเหมือนกัน และกำหนดจุดลงในตารางแสดงจำนวนของผู้ให้สัมภาษณ์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย จากนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายข้อค้นพบที่แสดงไว้ในตารางกำหนดจุด โดยจะแบ่งแยกหัวข้อออกเป็นส่วนๆ และจะใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ มาประกอบ เพื่อช่วยการนำเสนอข้อค้นพบให้เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัย จะมีการสร้างตารางวิเคราะห์กระบวนการทัศน์ ทั้งในส่วน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว โดยนำคำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มากำหนดเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ ตามหน่วยวิเคราะห์กระบวนการทัศน์แต่ละด้าน จากนั้นจะนำสำเนาข่าวที่คัดลอกจากเอกสารข่าวต้นฉบับ ทั้งในส่วนของข่าวที่นำเสนอในสื่อหนังสือพิมพ์ ข่าวที่นำเสนอในสื่อโทรทัศน์ ข่าวที่นำเสนอในสื่อเว็บไซต์ และข่าวที่นำเสนอในเพจเฟซบุ๊ก มาอ่านอย่างละเอียด เพื่อดูว่าเนื้อหาข่าวส่วนไหนที่เข้าข่ายคำตอบตามประเด็นการ

วิเคราะห์ที่กำหนดไว้ ก่อนจะแปลงข้อมูลคำตอบเป็นผลการวิจัยและข้อค้นพบพร้อมอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ศึกษาค้นคว้าไว้ในบทที่ 2

สำหรับการนำเสนอข้อมูล จะใช้การสร้างตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวตามประเด็นการวิเคราะห์ที่กำหนดไว้ และกำหนดจุดลงในตารางแสดงข้อมูลเนื้อหาข่าวที่เข้าข่ายคำตอบตามประเด็นการวิเคราะห์ที่กำหนดไว้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย จากนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายข้อค้นพบที่แสดงไว้ในตารางกำหนดจุด โดยจะแบ่งแยกหัวข้อออกเป็นส่วนๆ และจะใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ มาประกอบ เพื่อช่วยการนำเสนอข้อค้นพบให้เข้าใจง่าย และน่าสนใจเช่นเดียวกันการนำเสนอข้อมูลในส่วนของการสัมภาษณ์

โดยในบทถัดไปนี้ คือ บทที่ 4 จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาระบบวนทัศน์ของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนเป็นอันดับแรก

บทที่ 4

ผลการศึกษากระบวนการทัศน์ของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์วิจัยไว้ในข้อที่ 1 คือ ศึกษากระบวนการทัศน์ของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวน ประกอบไปด้วย นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นักวิชาการด้านสื่อ ตัวแทนองค์กรภาครัฐภาคเอกชน และแหล่งข่าว รวมจำนวน 31 ราย โดยกำหนดคำถามเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบว่ากระบวนการทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เป็นอย่างไร ผ่านเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ในบทนี้ จะขอนำเสนอข้อค้นพบการศึกษากระบวนการทัศน์ของนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ต่อข่าวเชิงสืบสวน ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการเพื่อตอบคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ โดยจัดทำเป็นตารางสรุปผลพร้อมคำอธิบายประกอบในแต่ละประเด็นที่ได้รับทราบ

โดยจะขอเริ่มต้นนำเสนอข้อค้นพบที่ได้รับจาก “กลุ่มนักข่าว” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวน เป็นอันดับแรก มีรายละเอียดดังนี้

4.1 กลุ่มนักข่าว

ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม จำนวน 7 ราย ตามที่แสดงรายละเอียดการคัดเลือกไว้ในบทที่ 3 เพื่อศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” โดยในส่วน “วิธีคิด” มุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่อง ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องการรับทราบคำตอบจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทุกกลุ่ม ส่วน “วิธีปฏิบัติ” มุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนักข่าวโดยตรง ในฐานะกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวน ส่วน “วิธีให้คุณค่า” มุ่งเน้นการศึกษา ไปที่เรื่องการวัตถุประสงค์การทำข่าว ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องการทำข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มนักข่าวโดยตรงเช่นกัน

โดยในการนำเสนอผลการวิจัย และข้อค้นสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ระบุไปแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแจกแจงข้อค้นพบ ซึ่งเป็นประเด็นคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายประกอบในประเด็นที่ได้รับทราบในแต่ละข้อหัว โดยกำหนดอักษรย่อแทนชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อความกระชับดังนี้

- ‘น1’ แทนนักข่าวจากเว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.magronline.com
- ‘น2’ แทนนักข่าวจากเว็บไซต์องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th
- ‘น3’ แทนนักข่าวจากหนังสือพิมพ์คมชัดลึก
- ‘น4’ แทนนักข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- ‘น5’ แทนนักข่าวจากสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี
- ‘น6’ แทนนักข่าวจากหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ
- ‘น7’ แทนนักข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิสรา www.isranews.org

ข้อค้นพบจากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1. กระบวนการค้นข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีคิด”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

ความหมายข่าว

ความหมายข่าว เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการค้น “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับกลุ่มนักข่าว ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อ ความหมายข่าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-เป็นข่าวที่นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง แบบเจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไป	●	●	●	●	●	●	●	7
-เป็นข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง 'WHY' ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว	●		●		●	●	●	5
-เป็นข่าวที่มีลักษณะสืบสวนข้อมูล เกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากล ที่ถูกปิด ถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อ สาธารณะ	●	●	●			●	●	5
-เป็นข่าวที่มีความสำคัญ เมื่อนำเสนอ ไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้น	●	●	●		●			4
-เป็นข่าวที่มีลักษณะยื่นหยัดต่อผู้กับ ความไม่ถูกต้อง				●				1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวทั้ง 7 ราย ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า กลุ่มนักข่าวทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ความหมายของข่าวเชิงสืบสวน ในปัจจุบันเป็นข่าวที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไป หรือที่เรียกว่าข่าวรายวันทั่วไป เพื่อนำมาเสนอตีแผ่เดือนกัยให้สังคมได้รับรู้รับทราบ

นอกจากนี้ กลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ ยังมีความเห็นตรงกันว่า หลักการและกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ไม่ต่างไปจากข่าวประเภทอื่นซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานองค์ประกอบในเรื่อง 5W 1H ตามหลักการวารสารศาสตร์ แต่องค์ประกอบเรื่อง “ทำไม” (Why) ในการคำถามหรือสมมติฐานการทำข่าว ถือเป็นหัวใจหลักของข่าวประเภทนี้ เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบในการทำข่าว รวมถึงคุณสมบัติส่วนตัวของนักข่าวในการเป็นคนช่างสงสัย ช่างคิด ช่างสังเกต จะทำให้ข่าวที่เกิดขึ้นประจำวันทั่วไป กลายเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้

ส่วนลักษณะของข่าวประเภทนี้ ยังเป็นการสืบสวนข้อมูลเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลที่ถูกปิด ถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ และเมื่อนำเสนอข่าวไปแล้วจะต้องส่งผลทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้น ๆ ได้

ยืนยันจากความเห็นของ ภัทรพร ตันงาม นักข่าวจากเว็บไซต์องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th ศุภเดช ศักดิ์ดวง นักข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา www.isranews.org นพรัตน์ พรวนสุข นักข่าวจากเว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.magronline.com ที่ระบุไว้ดังนี้

“การทำข่าวสืบสวนในปัจจุบัน มีจุดที่ทั้งเหมือนกันและต่างกับอดีต กล่าวคือ จุดที่เหมือนกันจะเห็นว่าสื่อมวลชน ยังมุ่งมั่นตรวจสอบประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความไม่ชอบมาพากล ความผิดปกติ หรือ ที่อาจสงสัยว่า เกิดทุจริตคอร์รัปชัน ที่ส่งผลกระทบต่อประเด็นสาธารณะในสังคม หลายเรื่องนำไปสู่การแก้ปัญหา และยกระดับนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างได้”

(ภัทรพร ตันงาม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 สิงหาคม 2562)

“การทำข่าวเชิงสืบสวน อาจต้องตั้งข้อสังเกตหรือสมมติฐานมากกว่านั้น เช่น การเกิดอุบัติเหตุบนเส้นทางนี้บ่อยไหม สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุเป็นเพราะคนขับมีเมมา หรือหลับในก็เปอร์เซ็นต์หากเทียบกับจำนวนครั้งทั้งหมด เป็นไปได้หรือไม่ว่าอาจเกิดจากโครงสร้างการออกแบบวิศวกรรมถนนที่ไม่ดี หรือวัสดุผิวถนนไม่ได้มาตรฐาน”

(ศุภเดช ศักดิ์ดวง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 พฤศจิกายน 2562)

“อย่างกรณีข่าวยื่นบัญชีทรัพย์สินของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ก็เกิดจากการไปค้นข้อมูลแล้วเอามาเปรียบเทียบกัน แล้วก็เกิดข้อสังเกต จนกลายเป็นประเด็นข่าวซึ่งแตกต่างจากข่าวที่ตอบโต้กันไปมาในวาทกรรมระหว่างพรรคการเมือง”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

อย่างไรก็ดี มีนักข่าวแค่ 1 ราย เท่านั้น ที่มีมุมมองต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน ว่าเป็นข่าวที่มีลักษณะยื่นหยัดต่อสื่อกับความไม่ถูกต้อง นั่นก็คือ นัสนฐริกา คำชาวน นักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐประจำจังหวัดขอนแก่น ผู้ทำข่าวเปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลอิศรา อมันตกุลประจำปี 2561 ขณะที่นักข่าวที่เหลือ เป็นนักข่าวสังกัดองค์กรสื่อมวลชน ในพื้นที่ส่วนกลางหรือกรุงเทพมหานครทั้งหมด

“ข่าวเชิงสืบสวนยังไม่เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อน... ก็ยังเป็นข่าวที่ยื่นหยัดในการต่อสู้อยู่... อย่างข่าวโอนเงินคนจน น้องแบม พ่อแม่ น้องแบม มาจับมือเราแล้วบอกว่า ช่วยหน่อยเถอะ พ่อแม่ไม่สามารถพึ่งใครได้อีกแล้ว ถ้าอนาคตน้องจะดับ ก็ให้ดับไปด้วยกัน แม่พร้อม พ่อก็พร้อมที่จะสู้.. คำว่าสู้ตรงนี้อาจจะบอก เราไม่ได้สู้แค่วันที่เราเจอกันวันแรก เราจะสู้ไปด้วยกัน เคียงข้างกันไป”

(นัสนฐริกา คำชาวน, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 12 กันยายน 2562)

เนื้อหาข่าว

ประเด็นเรื่อง “เนื้อหาข่าว” เป็นอีกหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนเป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
- เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	●	●	●		●	●	●	6
- เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐ	●	●					●	3
- เนื้อหาข่าวต้องนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย					●			1
- เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องสะท้อนปัญหาเชิงสังคม			●					1
- เนื้อหาข่าวต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น				●				1

จากตารางแสดงคำตอบของนักข่าวเชิงสืบสวนที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ข้างต้นสามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนนี้ ได้ว่า กลุ่มนักข่าวจำนวน 6 จาก 7 ราย ในกลุ่มตัวอย่าง มีมุมมองเหมือนกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นจะต้องเป็นข่าวที่นำเสนอประเด็นเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันเพียงอย่างเดียว เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการในการทำข่าวเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มาใช้ประกอบการทำข่าว และสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกข่าวทุกประเภท

แต่ก็มีความเห็นปลีกย่อยจากนักข่าว 3 ราย คือ นักข่าวจากเว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.mgronline.com, นักข่าวจากเว็บไซต์องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th และนักข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา www.isranews.org ที่มีมุมมองเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนเพิ่มเติมว่า ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ขณะที่ นักข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิสรา www.isranews.org สะท้อนมุมมองนี้เพิ่มเติมว่าเป็นผลความเชื่อมโยงมาจากนโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่ที่ให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญให้การสนับสนุนการนำเสนอข่าวประเภทนี้อย่างเต็มรูปแบบ

“เนื้อหาข่าวที่เป็นจุดขายสำคัญของสำนักข่าวอิสรา ในปัจจุบันคือข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสืบสวนเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐ เวลาที่คนนึกถึงต้องการอ่านข่าวแบบนี้ ก็จะมามากมาเปิดดูที่สำนักข่าวอิสรา”

(ศุภเดช ศักดิ์ดวง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 พฤศจิกายน 2562)

ซึ่งในประเด็นมุมมองเรื่องเนื้อหาข่าวของนักข่าว ที่เป็นผลมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กร ยังปรากฏให้เห็นจาก วิมลวรรณ ธรรมภักดี นักข่าวจากไทยรัฐทีวี ที่มีความเห็นเพิ่มเติมว่า หัวข้อข่าวหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย เพราะนโยบายข่าวของไทยรัฐทีวี ไม่ได้เน้นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเป็นหลัก แต่เน้นการนำเสนอข่าวที่จะต้องมีความกระเพื่อมทางสังคม ส่งผลถึงสาธารณะ พอที่จะดันไปถึงขั้นที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายได้ ไม่ได้เล่นข่าวธรรมดาทั่วไป

“ตอนที่ประชุมกันบอส (บก.ข่าว-ขยายความโดยผู้วิจัย) จะบอกว่า จะต้องเป็นงานที่มีความกระเพื่อม ส่งผลถึงสาธารณะ ให้คุณไปหาข่าวมา มันมีอะไรบ้าง ที่มันมีกฎหมายอยู่ แต่ยังไม่ได้ผลักดัน หรือเพียงแค่อำนาจเกิดขึ้น แล้วสามารถที่จะทะลุไปได้เลย ซึ่งโจทย์มันจะลำบากนิดหนึ่ง แต่เราก็โชคดีที่หาประเด็นแบบนี้เจอได้”

(วิมลวรรณ ธรรมภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 กันยายน 2562)

แต่ก็มีนักข่าวบางราย ที่สะท้อนมุมมองในเรื่องเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน จากความกดดันและความชื่นชอบการทำข่าวที่ไม่ได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะสนใจการทำข่าวเชิงสืบสวนเชิงสังคมที่เน้นข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมมากกว่า นั่นคือ พรรณี อมรวิฑูรพนิช นักข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ที่มีตำแหน่งเป็นบรรณาธิการโต๊ะสังคมด้วย ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดประเด็นข่าวในแต่ละวัน ไม่ใช่แค่นักข่าว ที่มีหน้าที่ในการทำงานข่าวตามนโยบายของโต๊ะข่าวหรือกองบรรณาธิการข่าวเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ในประเด็นเกี่ยวกับมุมมองเรื่องเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน นั้น มีเพียงนักข่าวรายเดียว ที่มีความเห็นว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น นั่นก็คือ นัสนฐริกา คำชาว นักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐประจำจังหวัดขอนแก่น ผู้ทำข่าวเปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลอิศรา อมันตกุลประจำปี 2561 ที่ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวน ว่าเป็นข่าวที่มีลักษณะยื่นหยัดต่อผู้กับความไม่ถูกต้อง

“ประเด็นข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันยังเป็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเหมือนเดิม เพียงแต่ว่า การทุจริตแต่ในยุคปัจจุบันมันมีความหลากหลายมากขึ้น ...ความทันสมัยของยุค ของเครื่องมือ เทคโนโลยี สามารถทำให้ คนที่คิดว่าจะทุจริต ได้สามารถปรุงแต่งทุกอย่างให้มันแนบเนียนมากขึ้น”

(นัสนฐริกา คำชา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 12 กันยายน 2562)

บทบาทและความสำคัญของข่าว

ประเด็นเรื่อง “บทบาทและความสำคัญของข่าว” เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าว ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●	●		●	●	●	●	6
-บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว	●	●	●		●	●	●	6
-บทบาทที่ลดลงเนื่องจากองค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับข่าวตามกระแสรายวันมากกว่า	●				●	●	●	4
-บทบาทที่ลดลงเนื่องจากสื่อโซเชียลมีเดียมีอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารทางสังคมมากกว่า	●				●	●	●	4

จากตารางแสดงคำตอบของนักข่าวเชิงสืบสวนที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในประเด็นเรื่องบทบาทความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า กลุ่มนักข่าว จำนวน 6 ราย จาก 7 ราย มีความเห็นตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ และยังมีบทบาทควบคู่ไปกับการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการแสดงออกเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสังคมที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันด้วย

แต่มีความเห็นเพิ่มเติมจาก ภัทรพร ตันงาม นักข่าวเว็บไซต์องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย www.thaipbs.or.th ที่ระบุว่า การแสดงออกเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนไทยไม่สามารถทำได้เต็มที่ ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหาร เนื่องจากมีการออกคำสั่งกฎระเบียบต่าง ๆ ขึ้นมาควบคุมการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของข่าวนั้น แม้ว่ากลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ จะมีความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังคงมีบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ดังกล่าว แต่จากการเก็บข้อมูลได้ข้อค้นพบว่า ในปัจจุบันบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนกำลังถูกลดทอนลง จากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่มีความสำคัญเท่ากัน คือ 1. องค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวตามกระแสรายวัน หรือที่เรียกว่าข่าวดราม่ามากกว่า 2. สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารทางสังคมมากกว่าสื่อมวลชน ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้เป็นผลเชื่อมโยงมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่เปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว ผลิตเนื้อหาข่าวตามกระแสความสนใจของผู้บริโภค เพื่อรองรับการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน

ดังที่ วิมลวรรณ ธรรมภักดี นักข่าวจากไทยรัฐทีวีและ นพรัตน์ พรวนสุข นักข่าวจากผู้จัดการออนไลน์ ให้ข้อมูลว่า

“ข่าวเชิงสืบสวนยังมีความจำเป็นอยู่ มีประโยชน์กับสาธารณะมาก แต่ปัจจุบันตนเองไม่ได้ทำแล้ว เพราะมุมมองของสื่อในปัจจุบันเปลี่ยนไป ผู้บริโภคก็เปลี่ยนไป เคยคุยกับเพื่อนที่ยังทำงานข่าวเชิงสืบสวนอยู่ เขาก็บอกว่า ข่าวประเภทนี้มันขายยาก ไม่มีเรตติ้ง แล้วก็ใช้งบประมาณเยอะ ใช้เวลาทำนานมาก 2 เดือน มาออกตอนหนึ่งประมาณ 5-6 นาที ซึ่งก็ไม่มีเรตติ้งเลย ...สุดท้ายรายการนี้ก็ถูกมองว่าเป็นรายการจำเพาะ คนที่ดูก็มีเฉพาะกลุ่ม ที่ไม่ใช่คนทั่วไปที่ชอบเปิดข่าวดูประเภท ดราม่าพัวเมียตีกัน ที่มีข้อมูลเผยแพร่ในสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งอาจจะเป็นงานที่มีความน่าสนใจกับคนดูมากกว่า”

(วิมลวรรณ ธรรมภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 กันยายน 2562)

“สิ่งที่เปลี่ยนไปของยุคนี้ก็คือประเด็นของข่าวไม่ได้ถูกกำหนดจากนักข่าวสื่อมวลชน แต่ประเด็นข่าวเกิดขึ้นจากสังคมสู่สังคม โดยตรง โดยผ่านเครื่องมือสื่อสารโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันโซเชียล LINE ต่าง ๆ...ภารกิจสำคัญของคนที่ทำงานข่าวในยุคปัจจุบันที่จะต้องทำให้ได้ คือ ต้องดึงตัวเองออกมาจากความเป็นนักข่าวโซเชียลมีเดีย ...เพราะเราเองอย่างเดียวเอาเร็วไปสนใจยอดวิวยอดคลิกไลค์มันก็ทำให้มาตรฐานของสื่อมวลชนอาชีพตกต่ำลง ... ไปลอกข่าวหรือข้อมูลของคนในสังคมแล้วหยิบออกมาเล่นม่านำเสนอเป็นข่าวหมด”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ทั้งหมดนี้ เป็นผลวิจัยในส่วนกระบวนการทัศน์ “วิธีคิด”เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากกลุ่มนักข่าว ทั้งในเรื่องความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้

ในข้อหั่วถัดไป ผู้วิจัย จะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มนักข่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.2 กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว**

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

“วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว” เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของคำว่า กระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิธีปฏิบัติ” ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์วิธีปฏิบัติ ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกลุ่มนักข่าว ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องประเด็นข่าว โดยเฉพาะวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหั่วดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อ วิธีการ ได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว	●	●	●	●	●	●	●	7
-ได้ประเด็นข่าวจากข่าวที่สำนักข่าวอื่น นำเสนอไปแล้ว	●			●		●	●	4
-ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคม ออนไลน์				●	●	●	●	4
-ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ใน การทำงาน ตั้งใจห้ตั้งสมมุติฐานใน เรื่องที่มีความสนใจ	●			●				2
-ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้น ฐานข้อมูลหน่วยงานราชการ							●	1
-ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้น ฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ			●					1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน นักข่าวจะได้รับมาจากแหล่งข่าวมากที่สุด ใน 2 ลักษณะสำคัญ คือ 1. เวลาที่มีเหตุการณ์เรื่องราวสำคัญอะไรเกิดขึ้น หรือนักข่าวไปค้นพบเจอข้อมูลอะไรที่น่าสนใจ ก็จะติดต่อไปยังแหล่งข่าวที่รู้จัก ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น เพื่อสอบถามหรือขอคำอธิบายเพิ่มเติม จนกระทั่งพบประเด็นข่าวที่สำคัญและนำมาใช้ในการทำข่าวต่อไป 2. มีแหล่งข่าวที่ทั้งเปิดเผยตัว หรือไม่เปิดเผยตัว แจ้งข้อมูลเบาะแสสำคัญของเรื่องราวหรือเหตุการณ์มาให้ นักข่าวรับรู้รับทราบเพื่อนำไปใช้ในการทำข่าวต่อไปเช่นกัน แต่การจะใช้ข้อมูลส่วนนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนทุกครั้ง

อย่างไรก็ดี วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ในลักษณะอื่น ๆ ที่นักข่าวส่วนใหญ่ใช้เพิ่มเติม นอกจากการได้รับทราบข้อมูลจากแหล่งข่าว ก็คือ การคิดประเด็นต่อยอดจากข่าวที่สำนักข่าวอื่น นำเสนอไปแล้ว ว่ามีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่ถูกนำเสนอ และมีข้อมูลที่น่าสงสัย ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนั้น รวมไปถึงการต่อยอดประเด็นข่าวจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วย เนื่องจาก

ในยุคปัจจุบันมักมีผู้เกี่ยวข้องในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ นำข้อมูลหรือเบาะแสสำคัญมาเผยแพร่เอาไว้ ทั้งในช่องเพจเฟซบุ๊ก พันทิป.คอม ฯลฯ รวมไปถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่น่าเชื่อถือในสังคมที่ใช้ช่องทางสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ในการเผยแพร่ข้อมูลประเด็นสำคัญที่สามารถนำไปขยายผลทำข่าวเชิงสืบสวนต่อได้ด้วย

ดังเช่น นักข่าวไทยรัฐทีวี ที่อธิบายวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเรื่องอุ้มบุญ (การรับจ้างตั้งครรภ์ของหญิง-ขยายความโดยผู้วิจัย) ว่า นักข่าวรายหนึ่งในกองบรรณาธิการ ไปค้นพบบทความเรื่องอุ้มบุญจากพันทิป.คอม ว่ามีบุคคลคนหนึ่งเกิดกรณีไปรับอุ้มบุญแล้วมีปัญหาไขแตกออกเป็นสองใบ ไขใบแรกเด็กเป็นโรคออทิสติก ส่วนไขใบที่สองเด็กไม่มีปัญหาอะไร ผู้ที่มาว่าจ้างก็จะมารับไปเฉพาะเด็กไขใบที่สอง จากนั้นก็ไปติดตามตัวบุคคลที่เขียนบทความดังกล่าวจนพบ และนำข้อมูลมานำเสนอกองบรรณาธิการให้รับทราบ ซึ่งกองบรรณาธิการข่าวก็มีความสนใจที่จะติดตามทำประเด็นข่าวเรื่องนี้ เพราะการอุ้มบุญในประเทศไทย ยังเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายอยู่ และมีการมอบหมายให้ทีมข่าวติดตามขยายผลข่าวเรื่องนี้โดยเฉพาะ

สำหรับวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ในรูปแบบอื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการเก็บข้อมูลได้แก่ การอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวของผู้สื่อข่าวในการทำข่าว ตั้งโจทย์ตั้งสมมุติฐานในเรื่องที่มีความสนใจ มาจากคำตอบของ นักข่าวเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ และนักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมีอายุงานข่าวมากกว่า 20 ปีขึ้นไป

“เทคนิคในการทำข่าวของผมคือการตั้ง โจทย์ในประเด็นที่ควรสนใจ จะหาข้อมูลศึกษาจนพบประเด็นที่แหลมคมที่คนยังไม่ได้พูดถึงหรือหลงลืมเข้าไปไม่ถึง ซึ่งการจะได้ประเด็นเหล่านี้ก็จะต้องมีการศึกษาหรือไปพูดคุยกับคนที่รู้ให้มาก อย่าละเลยกับคนที่คุณคิดว่าตัวเล็กหรืออยู่นอกเกินไป เพราะคนพวกนี้สามารถที่จะเล่าเรื่องสร้างความเข้าใจให้เราได้ พอเรามีความรู้เราก็จะมองอะไรไปได้ไกล เข้าถึงจุดศูนย์กลางของการทำข่าวหรือข้อมูลข่าวได้ในเวลาต่อมา”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

วิธีการสืบค้นข้อมูลจากข้อมูลหน่วยงานราชการ มาจากคำตอบของนักข่าวสำนักข่าวอิศรา ซึ่งเรียนรู้มาจากประสบการณ์ตนเองในการทำงานข่าวที่มีเนื้อหาทุจริตที่เป็นภารกิจการทำงานข่าวหลักประจำวัน รวมไปถึงการแนะนำถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานข่าวจากนักข่าวรุ่นพี่ รวมไปถึงบรรณาธิการ ที่เป็นนักข่าวทำงานด้านข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะ

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ มาจากคำตอบของ นักข่าวหนังสือพิมพ์มัลดีฟส์ ที่มีทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เฉพาะตัวเป็นอย่างดี

“วิธีการของพี่ส่วนมากจะใช้แหล่งอ้างอิงข้อมูลจากต่างประเทศเยอะ ซึ่งในส่วนของ การเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตนักข่าวไทยค่อนข้างจะทำได้ดีแต่ในเรื่องของการเชื่อมโยง ข้อมูลจากต่างประเทศค่อนข้างจะไม่ค่อยความสนใจเท่าไรหรือจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของ ภาษา”

(พรณี อมรวิพุธพนิช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็นข่าวส่วนใหญ่ที่ค้นพบจากวิธีการทั้ง 3 ส่วนหลังนี้ จะมีลักษณะเป็นข่าวเดี่ยว หรือที่เรียกว่า ข่าวเอ็กซ์คลูซีฟ ที่เป็นจุดตั้งต้นสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวน ต่อไป แต่วิธีการเหล่านี้ ก็ยังคงต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการแสวงหาแหล่งข่าว ที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น มาให้อธิบายยืนยันข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

ในการเก็บข้อมูลของวิจัยในเรื่องวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวนี้นี้ ยังได้ขอค้นพบที่ น่าสนใจจากคำตอบของนักข่าวบางราย ว่า ปัจจุบันมีองค์กรสื่อมวลชนหลายแห่ง ใช้ประโยชน์จาก โปรแกรมเก็บข้อมูลความสนใจของคนในโลกออนไลน์ มาช่วยการคิดและนำเสนอประเด็นข่าว ด้วย สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการประยุกต์ใช้เครื่องมือสมัยใหม่ มาช่วยในการแสวงหาประเด็นข่าวของ นักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน จากเดิมที่การคิดประเด็นข่าว จะมาจากประสบการณ์ของ นักข่าว และกองบรรณาธิการเท่านั้น

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน เป็นอีกหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติ ที่ผู้วิจัย ตั้ง ไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ วิธีปฏิบัติ ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และ ผู้เกี่ยวข้องของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าว ทั้ง 7 ราย สามารถประมวล คำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ซึ่งเป็นขั้นตอน สำคัญในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อ วิธีการ แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข่าวเชิง สืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก แหล่งข่าว	●	●	●	●	●	●	●	7
-แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก การลงพื้นที่		●		●	●		●	4
-แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากคน ในโลกออนไลน์		●					●	2
-แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก ฐานข้อมูลของหน่วยงานราชการ							●	1
-แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก ฐานข้อมูลหน่วยงานต่างประเทศ			●					1
-แสวงหาจากการสืบค้นฐานข้อมูล งานวิจัยต่างประเทศ			●					1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มนักข่าวทั้งหมด จะได้รับมาจากแหล่งข่าวเป็นหลัก ดังที่นักข่าวเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ให้ข้อมูลว่า ได้ประเด็นข่าวยักษ์ออกเงิน ม.เทคโนโลยีกระบี่ จากการติดอล์ฟกับกรรมการสภามหาวิทยาลัยรายหนึ่ง ที่มีความไว้นื้อเชื่อใจกัน เพราะรู้จักกันมานาน

“เขาเล่าข้อมูลให้ฟัง ถามว่าทำไมผมต้องเชื่อ นั่นเป็นเพราะว่าผมมีความเชื่อมั่นและเชื่อใจในแหล่งข่าวคนนี้เพราะให้ข้อมูลมาตลอดไม่เคยผิดพลาด...สิ่งที่เขาพูดมาเป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ความเห็น มีข้อมูลตัวเลข บุคคลตำแหน่งต่าง ๆ ถูกต้อง และเวลาเขาขอห้ามไม่ให้บอกเรื่องอะไรเราก็ไม่เคยผิดสัญญาที่ให้ไว้”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

อย่างไรดี การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง ก็ยังปรากฏอยู่ในคำตอบของนักข่าวเชิงสืบสวนหลายราย ว่าเป็นวิธีการสำคัญที่นำมาใช้ประกอบในการทำข่าว นอกเหนือจากการได้รับข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว เพื่อช่วยทำให้ข้อมูลที่ใช้ในการทำข่าวที่ความถูกต้องครบถ้วนรอบด้านมากที่สุด

“ที่ไทยรัฐทีวี ในการทำงานข่าว จะมีทีมเปิดกับทีมปิด หรือที่เรียกว่าทีมบนดินกับทีมใต้ดิน งานหาข่าวจากหน่วยงานราชการ เราจะใช้ทีมบนดิน ส่วนทีมใต้ดิน ไปตามหาข้อมูลที่มันหมกอยู่ เขาก็จะทำแบบการทำข่าวที่วินั้นแหละ เพียงแต่ว่าจะเป็นชุดงานที่ไม่มีการเปิดตัว ไปหาเคส ไปหาตัวผู้เกี่ยวข้อง”

(วิมลวรรณ ธรรมภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 กันยายน 2562)

ส่วนวิธีการรองลงมา ที่นักข่าวบางรายนำมาใช้ในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ได้แก่ การได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากคนในโลกออนไลน์ การสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานจากฐานข้อมูลของหน่วยงานราชการและฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างประเทศ ตามลำดับ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับทักษะความสามารถเฉพาะของนักข่าวที่มีอยู่ อาทิ การรู้ช่องทางและวิธีการสืบค้นฐานข้อมูลหน่วยงานราชการ ว่า ถ้าต้องการข้อมูลประเภทนี้ จะสืบค้นได้จากเว็บไซต์ไหน รวมไปถึงความสามารถด้านการใช้ภาษาต่างประเทศด้วย

อย่างไรก็ดี จากการเก็บข้อมูลวิจัยส่วนนี้ นักข่าวสืบสวนหลายรายสะท้อนตรงกันว่า การทำข่าวในยุคปัจจุบัน การสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ มีส่วนสำคัญอย่างมากในการค้นหาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ข่าวบางชิ้นยังได้รับแจ้งข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มาจากคนในโลกออนไลน์ ส่งมาให้ แต่การนำข้อมูลมาใช้งานจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องรวมถึงไปถึงแหล่งที่มา มากกว่าในอดีตที่ข้อมูลข่าวจะมาจากช่องทางไม่กี่แห่ง ต่างจากในปัจจุบันที่ช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวของแหล่งข่าวมีจำนวนมาก ทั้งในสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บบอร์ด เป็นต้น

ส่วนการใช้ประโยชน์ฐานสืบค้นข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานราชการ นักข่าวหลายคน อธิบายตรงกันว่า แม้จะมีการเปิดเผยข้อมูลเป็นระบบมากกว่าในอดีต แต่ลักษณะข้อมูลที่เปิดเผยไม่ครบถ้วน ข้อมูลสำคัญเข้าถึงได้ยาก บางกรณีก็มีความผิดพลาดโดยเฉพาะตัวเลขประกอบต่าง ๆ ขณะที่ ข้อมูลรูปแบบการทุจริตในปัจจุบันก็มีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้เป็นการยากต่อการค้นหาข้อมูลเอกสารการกระทำผิด รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการรายงานข่าวด้วย แต่ตัวแปรสำคัญที่จะเข้ามาช่วยในการทำงานข่าวให้ประสบความสำเร็จได้ ก็คือ แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ หรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เกี่ยวกับประเด็นข่าวที่จะนำเสนอ

“เทคโนโลยีมันช่วยแค่ซัพพอร์ตเราให้เราารู้สึกสะดวกสบายขึ้น แต่ที่สำคัญมากกว่าคือคอนเนกชั่นเรื่องแหล่งข่าวนี้แหละ หัวใจสำคัญที่สุด เราจะมีข่าวหรือว่าข่าวเราจะลึกขนาดไหน ข้อมูลเราจะจริงขนาดไหน แหล่งข่าวคือสะพานที่จะไปเชื่อมจุดนี้ ถ้าขาดแหล่งข่าวไป ประตूमันจะปิดตาย”

(อรอุมา ศรีสมัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กันยายน 2562)

ส่วนกระบวนการทำงานของนักข่าวในพื้นที่ต่างจังหวัด มีข้อค้นพบที่น่าสนใจอยู่ตรงที่นักข่าวจะใช้วิธีการรวมกลุ่มกันทำงาน เพื่อช่วยในการหาข้อมูล เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองด้วย

“ตอนนี้เราอยู่ในยุคดิจิทัล โซเชียล อินเทอร์เน็ตก็มาเร็ว การทำงานในพื้นที่จังหวัดค่อนข้างยาก ความรับผิดชอบค่อนข้างเยอะ และกว้างมาก เราไม่สามารถที่จะทำงานคนเดียวได้ เราจะมียิมของเราที่สามารถไว้เนื้อเชื่อกันได้ คุยกันได้ ...เวลามีเหตุการณ์หรือข่าวสำคัญที่ค่อนข้างเสี่ยง ..เราก็จะช่วยกันหาข้อมูล ช่วยกันตีข่าวออกไป...ปล่อยให้หมาเห่าตัวเดียวมันไม่พอ ต้องช่วยกันรุมเห่า ”

(นัสสุริกา คำขาว, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 12 กันยายน 2562)

รูปแบบการนำเสนอข่าว

ลำดับต่อไป เป็นประเด็นเกี่ยวกับ “รูปแบบการนำเสนอ” ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน “วิถีปฏิบัติ” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าวทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-นำเสนอแบ่งเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง	●	●	●	●	●	●	●	7
-นำเสนอโดยใช้อินโฟกราฟ คลิปวิดีโอ ภาพถ่ายหลักฐานประกอบการนำเสนอ	●	●		●	●	●	●	6
-นำเสนอโดยใช้ภาษาง่ายๆ สรุปรวบรัด	●				●	●	●	4
-ใช้ทุกแพลตฟอร์มสื่อช่วยในการนำเสนอข่าว	●		●		●			3
-ใช้เพจเฟซบุ๊กเป็นกระแสเพื่อช่วยในการนำเสนอข่าว						●		1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า กลุ่มนักข่าวทั้งหมด อธิบายตรงกันว่า รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน มีลักษณะแบ่งข้อมูลการนำเสนอออกเป็นตอนๆ ใช้หลักความต่อเนื่องในการนำเสนอ เพราะบางเหตุการณ์หรือบางสถานการณ์ อาจไม่ได้จบแค่ในวันเดียว หรือเดือนเดียว อาจจะต้องใช้เวลาเกาะติดข่าวนานนับปี ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของข่าวว่ามีประเด็นความเคลื่อนไหวใหม่หรือมีข้อมูลใหม่จากการสืบค้นของนักข่าวหรือไม่ ขณะที่การแบ่งข้อมูลการนำเสนอข่าวออกเป็นตอนๆ ยังจะช่วยกระตุ้นสร้างความสนใจในข่าวจากผู้อ่านหรือผู้ชมข่าว มากกว่าการนำเสนอข่าวธรรมดาทั่วไปที่มีเนื้อหาจบในตอนเดียว

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน “วิธีปฏิบัติ” ที่สะท้อนผ่านรูปแบบการนำเสนอจากกลุ่มนักข่าว ได้ข้อค้นพบ ที่สำคัญ คือ นักข่าว หลายรายมีความเห็นตรงกันว่า ในการทำข่าวยุคปัจจุบัน แหล่งข่าว ถือเป็นหัวใจสำคัญ ทั้งการคิดประเด็นข่าว การให้ข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูลของสื่อให้มีความน่าสนใจ เกิดผลตอบรับที่ดีจากสังคม ในแง่ปริมาณผู้อ่านและผู้ชมจำนวนที่มีจำนวนมาก จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้แหล่งข่าวมีความรู้สึกสนุก ไปด้วยกับการทำข่าวของสื่อมวลชน และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลเอกสารหลักฐานสำคัญต่าง ๆ คล้ายกับเป็นผู้ร่วมผลิตข่าวด้วย

“การนำเสนอข่าวเป็นตอนๆ คือเรารู้ข้อมูลหมดแล้ว แต่เราต้องเสนอแบบให้มันน่าติดตาม แหล่งข่าวก็จะสนุกไปกับเราในการให้ข้อมูลเพิ่มเติม ทำเหมือนหนังซีรีส์ ตอนต่อไปคนจะตื่นตื่นว่าเราจะเสนออะไร และแต่ละตอนจะต้องมีไคลแมกซ์ให้ติดตาม มีอะไรที่กังขากันว่าแล้วต่อไปจะเป็นอย่างไรต่อ และเดี๋ยวนี้มันคินะ มันมีอิน โฟ มีวิดีโอใส่อะไรได้เลย ไม่เหมือนหนังสือพิมพ์ ที่จะมีแค่ตัวหนังสือและภาพนิ่งอย่างเดียว ”

(อรอุมา ศรีสมัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กันยายน 2562)

“ในการเปิดเผยข้อมูลตอนแรกกับตอนที่สองจะต้องพยายามทำให้ข้อเท็จจริงไม่ผิดเพี้ยนไปจากข้อมูลที่แหล่งข่าวให้มา ก็จะทำให้แหล่งข่าวมีความเชื่อมั่นกับเรามีความสนุกในการนำเสนอข่าวไปพร้อมกับเรามีอารมณ์ร่วมเขาก็จะยินยอม ให้ข้อมูลต่อไปเพราะมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ร่วมผลิตข่าวกับนักข่าวเหมือนกัน ยิ่งสมัยนี้เค้าเห็นว่ามีคนอ่านข่าวเยอะแสดงผลชัดเจน ยอดคนอ่านเป็น 100,000 เป็น 1,000,000 คนเค้าก็จะยิ่งมีความสุขและพร้อมที่จะให้ข้อมูลเราต่อไป

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

นักข่าวส่วนใหญ่ ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมสอดคล้องตรงกันว่า การนำเสนอข่าวในปัจจุบัน นอกเหนือจากการใช้ภาพถ่าย เอกสารหลักฐาน เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงในข่าวแล้ว การจัดทำข้อมูลในรูปแบบอินโฟกราฟฟิก หรือคลิปวิดีโอ สามารถที่จะช่วยในการอธิบายสรุปข้อมูลข่าวหรือสาระสำคัญในข่าวต่อผู้อ่านหรือผู้ชมข่าวได้มากกว่าการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ส่วนภาษาที่ใช้ในการนำเสนอ ต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายๆ กระชับรวบรัด สรุปตรงประเด็น ไม่เยิ่นเย้อ

“ทุกวันนี้ข่าวมันเกิดขึ้นเยอะ ไม่ใช่แค่แปดข่าวในหนังสือพิมพ์แต่ข่าวมีหลาย 1,000 ข่าวต่อวันคนอ่านต้องการอะไรที่กระชับรู้เรื่องเร็วพวกขี้น้ำเลียบค่ายวางกลเม็ด บรรทัดสุดท้ายตายไปหมดลำดับตำนานเยิ่นเย้อ ไม่มีใครอ่านต้องกระชับพูดภาษาปัจจุบันรวดเร็วประเด็นต้องเร็วทั้งข่าวทั้งคอลัมน์รายงานที่ประเด็นให้ชัดตั้งแต่หัวเรื่องหรือชื่อเรื่องสองพารากราฟต้องรู้เรื่อง ไม่ใช่ไปแล้วราคาสุดท้ายถึงจะรู้เรื่องยุคสมัยเปลี่ยนวิธีการนำเสนอก็ต้องเปลี่ยน”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ขณะที่นักข่าวจากสำนักข่าวอิศรา ให้ความเห็นต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันโดยเฉพาะว่า มี 2 ลักษณะ คือ 1. เก็บข้อมูลข้อเท็จจริงทั้งหมดแล้วค่อยๆ ทอยปลปล่อย วิธีนี้จะใช้สำหรับข่าวที่ค่อนข้างมีความลุ่มลึก หากนำเสนอข้อมูลไปก่อนผู้เกี่ยวข้องอาจพยายามลบข้อมูลบางอย่างที่สำคัญทิ้งไป กับ 2. นำเสนอข่าวเบื้องต้นไปก่อน เพื่อให้

แหล่งข่าว หรือผู้อยากให้ข้อมูล ส่งข้อมูลมาให้เพิ่มเติมมักใช้กับข่าวที่ต้องลงพื้นที่ไกล หรือข้อมูลมีความซับซ้อนพอสมควร

ส่วนนักข่าวในกลุ่มที่สังกัดองค์กรสื่อมวลชน ที่มีช่องทางการนำเสนอข่าวทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า จะมีการแบ่งปันข้อมูลเนื้อหาข่าวระหว่างสื่อในสังกัดด้วยกัน องค์กรสื่อมวลชนบางแห่ง ที่ใช้วิธีการนำข้อมูลข่าว ไปสร้างกระแสในแฟนเพจ เพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านในข่าวชิ้นนั้น ก่อนจะมีการผลิตข่าวออกมาเผยแพร่ในภายหลังผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ หรือ โทรทัศน์อีกด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการวิจัยกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากกลุ่มนักข่าว ทั้งในเรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้

สำหรับผลวิจัยในหัวข้อถัดไป เป็นเรื่อง กระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับ ข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มนักข่าว ผู้วิจัยจะขอเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ส่วนนี้ ภายใต้รูปแบบการนำเสนอลักษณะเดียวกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.3 กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วัตถุประสงค์การทำข่าว** นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

วัตถุประสงค์การทำข่าว

ในการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน นั้น ผู้วิจัยได้กำหนด นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” ไว้ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ วัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

ในที่นี้ ในส่วนของกลุ่มนักข่าว ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของ “วิธีให้คุณค่า” ไว้ว่า คือ “วัตถุประสงค์การทำข่าว” เพื่อมุ่งเน้นการศึกษาวิธีให้คุณค่าจากกลุ่มนักข่าวตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะผู้ผลิตข่าว ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มนักข่าว

เชิงสืบสวน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์การทำข้าว ได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวัตถุประสงค์การทำข้าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อ วัตถุประสงค์การทำข้าวเชิงสืบสวน	น1	น2	น3	น4	น5	น6	น7	รวม
-ทำงานตามอุดมการณ์ บทบาทหน้าที่ ของนักข่าว ในการนำเสนอความจริง ต่อสังคม รวมไปถึงการปกป้องรักษา ผลประโยชน์สาธารณะ	●	●	●	●	●	●	●	7
- ทำงานตามนโยบายขององค์กรสื่อมวลชนที่ สังกัดอยู่สนับสนุนให้ทำ	●	●	●	●	●	●	●	7
- ทำแล้วมีความสุข ใจรัก ภาควุมใจ	●			●	●	●	●	5

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มนักข่าวที่มีต่อวัตถุประสงค์การทำข้าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า วัตถุประสงค์สำคัญที่ทำให้นักข่าวเชิงสืบสวนเลือกทำข้าวประเภทนี้ มีจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการเท่าๆ กัน คือ 1.การทำงานตามอุดมการณ์ บทบาทหน้าที่ของนักข่าว ในการนำเสนอความจริงต่อสังคม รวมไปถึงการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ 2.นโยบายขององค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่เปิดกว้างและสนับสนุนให้ทำ

แต่ก็มีนักข่าวจำนวน 5 ราย จาก 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีความเห็นเพิ่มเติมว่า วัตถุประสงค์การทำข้าว มาจากรสนิยมความชื่นชอบส่วนตัวการทำข้าวประเภทนี้ ที่ทำแล้วมีความสุข มีใจรักที่จะทำ และภาควุมใจที่ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการนำเสนอข้าว รวมไปถึงการได้รับรางวัลตอบแทน

อย่างไรก็ดี กลุ่มนักข่าวสืบสวน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยการตัดสินใจทำข้าวประเภทนี้มากที่สุด ก็คือ นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อที่สังกัดอยู่ เพราะด้านนโยบายไม่สนับสนุนให้มีการทำข้าวประเภทนี้ นักข่าวก็ไม่สามารถทำข้าวได้

ดังเช่น ศุภเดช ศักดิ์ดวง นักข่าวจากสำนักข่าวอิศรา และ นพรัตน์ พรวนสุขนักข่าวผู้จัดการออนไลน์ ที่กล่าวไว้ว่า

“นโยบายของสำนักข่าวอิศราชัดเจนว่า เป็นการทำให้ข่าวเน้นการสืบสวนสอบสวน หมายถึงการนำเสนอข่าวที่ลึกและรอบด้านกว่าสำนักข่าวอื่น ๆ ทั่วไปที่รายงานข่าว โดยเฉพาะข่าว เกี่ยวกับการตรวจสอบความไม่ชอบมาพากลในการใช้อำนาจรัฐของรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้มีพื้นที่ในการนำเสนอข่าวประเภทนี้ยิ่งยวดที่ในแต่ละวัน”

(ศุภเดช ตักคีดวง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 พฤศจิกายน 2562)

“ผู้จัดการไม่มีการปิดกั้น ให้นำเสนอข่าวเต็มที่ แต่ขอให้นำเสนอแต่ความเป็นจริง คุณ สนธิ (ลิ้มทองกุล) เขาเต็มที่ รวมไปถึงลูกชายก็เต็มที่เปิดโอกาสให้ทำข่าวเต็มที่ แต่ให้นำเสนอ ข้อเท็จจริง โคนพ้องไม่พ้องไม่กลัว แต่ให้ยึดข้อเท็จจริงเป็นหลัก”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

สำหรับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันมีจำนวนน้อยลง มีมุมมอง สะท้อนจากนักข่าวจากเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ว่า เป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจของสื่อ ปัจจุบันที่มุ่งเน้นนำเสนอข่าวตามกระแสที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นหลัก การทำข่าวที่มุ่งเน้น ความเร็วในการนำเสนอ ทำให้เกิดปัญหาการลอกข่าว ซึ่งส่งผลต่ออุดมการณ์วิชาชีพของสื่อมวลชน ให้เสื่อมถอยลดน้อยลงไปด้วย และผลจากการที่เจ้าขององค์กรสื่อหลายแห่งในปัจจุบัน มีสถานะ เป็นนักธุรกิจ ก็อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวนมีจำนวนลดน้อยลง

“เพราะธรรมชาติของนักธุรกิจจะมองเรื่องผลกำไรเป็นหลัก และจะหลีกเลี่ยงการ นำเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อธุรกิจของตนเอง ... วัตถุประสงค์การเข้ามาเป็นเจ้าของสื่อของนัก ธุรกิจบางรายก็เพื่อใช้ประโยชน์จากการมีสื่อในครอบครอง ทั้งการต่อยอดทางธุรกิจ และเป็นเกราะ ค้ำครองการทำธุรกิจของตนเองด้วย”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ซึ่งความเห็นนี้ ขัดแย้งกับความเห็นของนักข่าว ในองค์กรสื่อที่มีเจ้าของเป็นนักธุรกิจ ทั้งในส่วนของนักข่าวหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ และนักข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ที่ยืนยันว่า ไม่เคยถูกสั่งห้ามหรือให้ทำข่าวเชิงสืบสวนขึ้นใด ในทางตรงกันข้ามกลับมีการสนับสนุนให้ทำข่าว ประเภทนี้ยิ่งยวดด้วย

“ที่เนชั่นสนับสนุน 100 % เจ้าของอยากจะให้ทำเยอะๆ ด้วยซ้ำเพราะเป็นการสร้าง มูลค่าให้กับเขา เพราะข่าวเชิงสืบสวนจะมีลักษณะของการชิงรางวัลซึ่งเวลาที่ไ้รางวัลมากก็จะเป็น การสร้างเครดิตให้กับองค์กรสื่อของตัวเอง เป็นอย่างนี้มาตลอดต่อให้เปลี่ยนผู้บริหารใหม่ก็ไม่เคย เห็นว่าจะเข้ามายุ่งแทรกแซงอะไรเค้าอยากสนับสนุนอยากให้อยู่แล้ว แต่เวลาเขียนข่าวหรือ นำเสนอข่าวสิ่งสำคัญที่จะต้องให้ความสำคัญ ทำอย่างไรไม่ถูกฟ้องต้องมีหลักฐานพร้อม ไม่เคยเจอ

นโยบายที่ห้ามหรือขอร้องให้ทำข่าว นอกจากจะดูมองว่าเป็นพวกเหลืองแดงเลือกข้าง ซึ่งอันนั้นอาจจะโดนจะต้องให้ระมัดระวังการนำเสนอ”

(พรรณี อมรวิพุธพนิช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

แต่ทั้งในส่วนนี้นักข่าวผู้จัดการออนไลน์ และนักข่าวจากหนังสือพิมพ์คมชัดลึก สะท้อนภาพตรงกันว่า การลดจำนวนลงของข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการทำงานข่าวของนักข่าวรุ่นใหม่ ที่นอกจากจะขาดทักษะประสบการณ์ในการทำข่าวแล้ว ยังมีลักษณะการทำงานแบบจับกลุ่มกันลอกข่าว และมุ่งเน้น การสร้างตัวตนให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคมค่อนข้างมาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ที่ค่อนข้างเป็นข่าวอันตราย เสี่ยงต่อความปลอดภัยต่อชีวิตด้วย

“ ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีสื่อโซเชียลนักข่าวไม่ค่อยสนใจที่จะแบรนดิ่งตัวเอง แต่จะสนใจในการทำงานเพื่อให้มีผลงานมากที่สุด จะมุ่งมั่นหาข่าวที่ไม่เหมือนคนอื่นเป็นข่าวที่แตกต่าง วัตถุประสงค์จากผลงานข่าว แต่ตอนนี้ข่าวส่วนใหญ่มักจะชอบโชว์ตัวเอง วัตถุประสงค์ของตัวเองมากกว่าการทำข่าว”

(พรรณี อมรวิพุธพนิช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ ในเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักข่าว ยังได้ข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทัศน “วิธีให้คุณค่า” ข่าวเชิงสืบสวนจากกลุ่มนักข่าว ว่า มีนักข่าวหลายราย เริ่ม ไปจัดตั้งแฟนเพจเฟซบุ๊ก เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกข่าว ที่ไม่สามารถนำไปเผยแพร่ในสื่อหลักขององค์กรสื่อมวลชนที่ตนเองสังกัด และเตรียมที่จะใช้แฟนเพจเฟซบุ๊ก เป็นช่องทางในการประกอบอาชีพสื่อมวลชนต่อไป ในกรณีที่ถูกปลดออกจากตำแหน่งงานในองค์กรสื่ออันเป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ

แต่ก็มีนักข่าวจำนวนมาก ที่ตัดสินใจเลิกอาชีพนักข่าว ผันตัวเองไปทำงานเป็นนักประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน รวมไปถึงนักการเมืองบางกลุ่มด้วย เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนในการดำรงชีวิตที่สูงกว่าการประกอบอาชีพนักข่าว และเป็นผลมาจากความสัมพันธ์อันดีกับแหล่งข่าวที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกัน

สรุปกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “นักข่าว”

จากการประมวลผลสรุปการวิจัยในส่วนกระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว สามารถตอบคำถามวิจัยตั้งไว้ได้ว่า กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการทัศนที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่เปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการการแข่งขันทางธุรกิจในสื่อดิจิทัลปัจจุบัน โดยในส่วนกระบวนการทัศนด้านวิธีคิด นั้น นักข่าวส่วนใหญ่ มีมุมมองว่า ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันเป็นข่าวที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไป หรือที่เรียกว่าข่าวรายวัน

ทั่วไป นำมาเสนอตีแผ่เตือนภัยให้สังคมได้รับรู้รับทราบ แต่เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการทำงานข่าวที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับการทำงานทุกประเภท มีเพียงนักข่าวส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังมีความเห็นว่าข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มุ่งเน้นการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และเป็นข่าวที่มีลักษณะยื่นหยัดต่อสู้กับความไม่ถูกต้องในสังคม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักข่าวมีมุมมองลักษณะนี้ เป็นผลมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนสังกัดอยู่ และรสนิยมความชอบในการทำข่าวส่วนตัว เพราะนักข่าวบางรายก็ไม่ชอบทำข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ส่วนมุมมองเกี่ยวกับเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าว นั้น นักข่าวส่วนใหญ่มีมุมมองว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นข่าวที่แสดงบทบาทหน้าที่การเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แต่ปัจจุบันบทบาทส่วนนี้กำลังถูกลดทอนลงจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการเท่ากัน คือ 1. องค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวตามกระแสรายวัน หรือที่เรียกว่าข่าวดราม่ามากกว่า 2. สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารทางสังคมมากกว่าสื่อมวลชน ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้ ล้วนมีผลเชื่อมโยงมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชน ที่เปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว ผลิตเนื้อหาข่าวตามกระแสความสนใจของผู้บริโภค เพื่อรองรับการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน

สำหรับกระบวนการทัศนในสวนวิธีปฏิบัติ ที่สะท้อนออกมาในเรื่องวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว และวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน นั้น มีข้อค้นพบสำคัญว่า กระบวนการทำข่าวของนักข่าวในปัจจุบันมีลักษณะพึ่งพาแหล่งข่าวเป็นส่วนใหญ่ ทั้งการให้ช่วยยืนยันข้อมูลหรือการแจ้งเบาะแสข้อมูล ขณะที่แหล่งข่าวในปัจจุบันมีทั้งเปิดเผยตัวและไม่เปิดเผยตัว นักข่าวบางรายยังให้สถานะแหล่งข่าวเป็นผู้ร่วมผลิตข่าวด้วย ขณะที่วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวอื่น ๆ ที่นักข่าวใช้กัน นอกจากการได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว คือ การคิดประเด็นต่อยอดจากข่าวที่สำนักข่าวอื่นนำเสนอไปแล้ว และการต่อยอดประเด็นข่าวจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนการคิดประเด็นข่าวจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้สื่อข่าว ปรากฏให้เห็นเฉพาะในการทำงานข่าวของนักข่าวส่วนน้อย และมีอายุการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไปเท่านั้น

ส่วนวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ นั้น แม้วิธีการได้มาซึ่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ จากแหล่งข่าวจะเป็นวิธีการที่มีการใช้มากที่สุด แต่การลงพื้นที่ก็ยังเป็นวิธีการสำคัญที่นักข่าวนำมาใช้ประกอบการทำข่าวเพื่อช่วยในการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการทำข่าวให้มีความถูกต้องรอบด้านมากที่สุด ขณะที่การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยเข้ามาช่วยในกระบวนการสืบค้นข้อมูลขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของนักข่าวแต่ละคน และการสนับสนุนขององค์กรสื่อมวลชน แต่นักข่าวที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษจะได้เปรียบในการ

สืบค้นข้อมูลจากต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านทักษะในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวไทยที่ยังมีความไม่เท่าเทียมกันในหลายด้าน ขณะที่ปัญหาอุปสรรคในการทำงานข่าวของนักข่าวในปัจจุบัน มี 2 ส่วนสำคัญคือ 1. การเปิดเผยข้อมูลสำคัญของหน่วยงานราชการไม่ครบถ้วนมีความผิดพลาด เข้าถึงได้ค่อนข้างยาก 2. รูปแบบการการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น

ในส่วนรูปแบบการนำเสนอข่าวนั้น นักข่าวส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การแบ่งข่าวเพื่อนำเสนอออกเป็นตอนๆ มีความเหมาะสมในการทำข่าวยุคสื่อปัจจุบัน ขณะที่การนำเสนอข้อมูลกนอกเหนือจากการใช้ภาพถ่าย เอกสารหลักฐาน เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงในข่าวแล้ว การจัดทำข้อมูลในรูปแบบอินโฟกราฟ หรือคลิปวิดีโอ สามารถที่จะช่วยในการอธิบายสรุปข้อมูลข่าวหรือสาระสำคัญในข่าวต่อผู้อ่านหรือผู้ชมข่าวได้มาก สะท้อนให้เห็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่เข้ามาช่วยในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในยุคสื่อปัจจุบัน

สำหรับกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในส่วนวิธีให้คุณค่า ที่สะท้อนผ่านวัตถุประสงค์การทำข่าวของนักข่าวส่วนใหญ่ มีปัจจัยสำคัญ 3 ส่วน คือ 1. การทำงานตามอุดมการณ์ บทบาทหน้าที่ของนักข่าว ในการนำเสนอความจริงต่อสังคม รวมไปถึงการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ 2. นโยบายองค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่เปิดกว้างและสนับสนุนให้ทำ 3. รสนิยมความชื่นชอบส่วนตัวการทำข่าวประเภทนี้ ที่ทำแล้วมีความสุข มีใจรักที่จะทำ และภาคภูมิใจที่ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการนำเสนอข่าว รวมไปถึงการได้รับรางวัลตอบแทน

แต่กลุ่มนักข่าวทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยการตัดสินใจทำข่าวประเภทนี้มากที่สุด ก็คือ นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อที่สังกัดอยู่ เพราะถ้านโยบายไม่สนับสนุนให้มีการทำข่าวประเภทนี้ นักข่าวก็ไม่สามารถทำข่าวได้

อย่างไรก็ดี เกี่ยวกับวิธีให้คุณค่าต่อข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของกลุ่มนักข่าวนั้น มีค้นข้อพบสำคัญว่า การมาของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ส่งผลทำให้ นักข่าวบางส่วน ที่ไม่เห็นด้วยกรนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชน ที่เปลี่ยนนโยบายการนำเสนอข่าวมุ่งเน้นการทำข่าวตามกระแสความสนใจของประชาชนเป็นหลัก เริ่ม ไปจัดตั้งแฟนเพจเฟซบุ๊ก เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกข่าว ที่ไม่สามารถนำไปเผยแพร่ในสื่อหลักขององค์กรสื่อมวลชนที่ตนเองสังกัด และเตรียมที่จะใช้แฟนเพจเฟซบุ๊ก เป็นช่องทางในการประกอบอาชีพสื่อมวลชนต่อไป ในกรณีที่ถูกปลดออกจากตำแหน่งงานในองค์กรสื่ออันเป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ

ทั้งหมดนี้ เป็นผลสรุปการศึกษากระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มนักข่าว ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักข่าวในงานวิจัยนี้

ในหัวข้อถัดไป ผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลการศึกษาระบบทัศนจำแนกเชิงสืบสวนในส่วน
ของ กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อสารมวลชน มีทั้ง บรรณาธิการ ผู้บริหารระดับสูง และเจ้าขององค์กร
สื่อมวลชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญทั้งในการรับนโยบายข่าวจากเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนมา
ปฏิบัติตาม และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวของ
องค์กรสื่อมวลชนโดยตรง ดังจะปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

4.2 ผู้บริหารองค์กรข่าว

ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว จำนวน 7 ราย ตามที่แสดง
รายละเอียดการคัดเลือกไว้ในบทที่ 3 เพื่อศึกษาระบบทัศนจำแนกเชิงสืบสวนไทย ที่สะท้อนออกใน
เรื่อง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในงานวิจัยเรื่องนี้

สำหรับ “วิธีคิด” ยังคงมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่อง ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาท
และความสำคัญของข่าว ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องการรับทราบคำตอบจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิง
สืบสวนทุกกลุ่มตัวอย่าง

ขณะที่ “วิธีปฏิบัติ” จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการ
แสวงหา รูปแบบการนำเสนอข่าว เช่นเดียวกับกลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน เนื่องจากในกระบวนการ
ผลิตข่าว กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่
เลือกนำเสนอข่าวขึ้นใด

แต่ในส่วน “วิธีให้คุณค่า” จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่องนโยบายข่าวขององค์กร
สื่อมวลชน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง
และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ในฐานะผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามโครงสร้างการบริหารงาน
องค์กรสื่อมวลชนโดยตรง

โดยในการนำเสนอข้อค้นพบนั้น ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแจกแจงคำตอบของผู้ให้
สัมภาษณ์ทั้ง 7 ราย ซึ่งมีทั้งบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง ซึ่งมีทั้งรับนโยบายข่าวจาก
เจ้าขององค์กรสื่อมวลชนมาปฏิบัติตาม และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนที่มีหน้าที่ในการกำหนด
นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนโดยตรง เพื่ออธิบายประกอบในประเด็นที่ได้รับ
ทราบในแต่ละข้อหัวเช่นเดียวกับกลุ่มนักข่าว กำหนดอักษรย่อแทนชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อความ
กระชับดังนี้

- ‘บ1’ แทนประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทนค 3 จำกัด เจ้าของสื่อหนังสือพิมพ์
ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี

- ‘บ2’ แทนบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์
www.mgrounline.com
 - ‘บ3’ แทนผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบ www.thaipbs.or.th
 - ‘บ4’ แทนประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด เจ้าของ
หนังสือพิมพ์คมชัดลึก
 - ‘บ5’ แทนผู้อำนวยการสถาบันอิสรา ผู้รับผิดชอบสำนักข่าวอิสรา www.isranews.org
 - ‘บ6’ แทนบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36
 - ‘บ7’ เจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight
ข้อค้นพบจากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
- 4.2.1. กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีคิด”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความหมายข่าว
เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

ความหมายข่าว

ความหมายข่าว เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนทัศน์
“วิธีคิด”ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการ
สัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร
สื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิง
สืบสวน ได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร สื่อมวลชน ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
-เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง		●	●	●	●	●	●	6
-เป็นข่าวที่ใช้อธิบายประกอบเรื่อง 'WHY' ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว			●	●	●	●		4
-เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบสวนเพื่อเปิดโปงเรื่องราวที่มีความซับซ้อน ซ่อนเงื่อนและนำไปสู่เรื่องของปัญหา		●			●		●	3
- เป็นข่าวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา					●	●		2
-เป็นข่าวที่จะต้องได้ข้อมูลเชิงลึกจากการค้นคว้า สามารถอธิบายเชื่อมโยงข้อมูลให้คนทั่วไปได้รับทราบโดยง่าย	●							1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ จำนวน 6 ราย จาก 7 ราย มีความเห็นตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบค้นข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขณะที่บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน เกินครึ่งหนึ่ง คือ จำนวน 4 ราย จาก 7 ราย ยังมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นข่าวที่ใช้หลักการเรื่อง 'WHY' มาเป็นหลักในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าวด้วย

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริง ตั้งคำถามนำไปสู่การหาคำตอบ อยู่บนฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้”

(วิลาสินี พิพิธกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 6 ตุลาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนมันมีหลักการเดียวกันหมด คือ เราไม่ได้ทำข่าวว่าเกิดอะไร ที่ไหน อย่างไรอย่างเดียว แต่เราต้องตั้งคำถามว่าทำไม ทำไมเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ ทำไมคนนี้ทำเรื่องนี้ขึ้นมา”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ส่วนความหมายข่าว ในประเด็นที่ว่า เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบสวนเพื่อเปิดโปงเรื่องราวที่มีความซับซ้อน ซ่อนเงื่อนและนำไปสู่เรื่องของปัญหา มีบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน 3 ราย ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ ที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมตรงกัน คือ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา และ เจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight

เช่นเดียวกับความหมายข่าว ในประเด็นที่ว่า เป็นข่าวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา มีบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อเพียงแค่ 2 ราย ที่ให้ความเห็นส่วนนี้เพิ่มเติม คือ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา และ บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36

ขณะที่ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ3 จำกัด ซึ่งปัจจุบันดูแลรับผิดชอบการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารที่มีในลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหว มีความเห็นเกี่ยวกับความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในมุมมองแตกต่างออกไปจากผู้ให้สัมภาษณ์รายอื่น ว่า นอกเหนือจากการเป็นข่าวที่ต้องมีข้อมูลลึกมากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไปแล้ว ผู้ทำข่าวยังต้องสามารถอธิบายข้อมูลที่ได้รับมาให้คนเข้าใจได้โดยง่ายด้วย

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่จะต้องได้ข้อมูลเชิงลึกไม่ใช่ข้อมูลที่หาได้โดยทั่วไป ต้องได้มาจากการค้นคว้า เนื้อหามันอาจมีความซับซ้อน เราในฐานะนักข่าวก็เอาความซับซ้อนนั้นมาอธิบายให้คนเข้าใจได้โดยง่ายไม่ว่าจะเป็นการเปิดโปงหรือเชื่อมโยงให้เห็นภาพต่าง ๆ”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

จึงอาจสรุปได้ว่า ความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในมุมมองของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ เห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้องค์ประกอบเรื่อง ‘WHY’ ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการทำข่าว และสามารถอธิบายความซับซ้อนของข้อมูลให้คนเข้าใจได้โดยง่าย

ส่วนความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในมุมมองที่ว่าเป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบสวนเพื่อเปิดโปงเรื่องราวที่มีความซับซ้อน ซ่อนเงื่อนและนำไปสู่เรื่องของปัญหา และเป็นข่าวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา มีบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนน้อยที่มีมุมมองในเรื่องนี้

เนื้อหาข่าว

ประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าวเป็นอีกหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่อง เนื้อหาข่าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน	●	●	●	●	●	●	●	7
- เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจสังคม	●	●	●	●	●	●	●	7
- เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวบ้าน	●							1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ที่มีต่อเนื้อหาข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าว ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นตรงกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็น

กระบวนการในการทำงานข่าวสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกข่าว ซึ่งจะทำให้ผลงานข่าวชิ้นนั้น มีความลึก เกะติดต่อเนื่อง มีข้อมูลรอบด้าน มากกว่าแค่การนำเสนอข่าวทั่วไปที่มีองค์ประกอบเพียงว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรเท่านั้น

ขณะที่ข่าวที่อยู่กระแสความสนใจของคนทั่วไป ก็สามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ และถ้าข่าวนั้นที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนจำนวนมาก ก็จะช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้อ่านผู้ชมต่อข่าวชิ้นนั้นได้มากขึ้น และเป็นผลดีต่อการทำธุรกิจสื่อมวลชนที่เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวเป็นหลัก

ดังความเห็นของ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด และ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ที่กล่าวไว้ดังนี้

“โดยส่วนตัวไม่ได้ยึดคิดว่าข่าวเชิงสืบสวนจะต้องเป็นข่าวทุจริตอย่างเดียวเท่านั้น เพราะเปิดกว้างในการนำเสนอข่าว ขอให้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชญากรรมหรือเรื่องที่มีผลกระทบทางสังคม อย่างไรก็ดี ในการทำธุรกิจสื่อของไทยรัฐยุคปัจจุบัน หลังจากที่มีการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวีมาประมาณ 3-4 ปี ได้ทดลองการนำเสนอข่าวประเภทต่าง ๆ จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแล้วว่า ข่าวที่เหมาะสมกับไทยรัฐ ในการดำเนินธุรกิจสื่อปัจจุบัน จะต้องเป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวบ้านเป็นหลัก”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปจากหลักการเดิม มันคือ กระบวนการทำข่าว เพื่อค้นหาข้อมูลเชิงลึก เอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมายืนยันข้อเท็จจริงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกข่าวทุกประเภท ซึ่งในการทำข่าวปัจจุบัน นอกจากการแข่งขันเรื่องความเร็วแล้ว การนำเสนอข้อมูลเชิงลึก ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน สื่ออาจจะเสนอประเด็นข่าวชิงความรวดเร็ว และทำข้อมูลเจาะลึกต่ออีกตอน

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ส่วนมุมมองในประเด็นที่ว่าข่าวเชิงสืบสวนมีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริต นั้น กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมด ต่างยืนยันตรงกันว่า ยังคงให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาประเภทนี้อยู่ แต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่าข่าวชิ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน จะต้องมียกเอกสารหลักฐานประกอบชัดเจน และต้องเป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ที่ในปัจจุบันบทลงโทษทางกฎหมายมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในทางคดีอาญาและการชดใช้ค่าเสียหายในคดีแพ่งที่มีมูลค่าสูง

สำหรับปัจจัยข้อจำกัดเรื่องการสนับสนุนกลุ่มทุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ ยืนยันตรงกันว่า ไม่มีผลต่อการนำเสนอข่าว เพราะยึดหลักการทำงานในการนำเสนอข้อเท็จจริงในข่าวเป็นหลัก และพร้อมเปิดพื้นที่ให้มีการชี้แจงข้อมูลอีกด้านอย่างเต็มที่

แต่ก็มีกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนบางราย คือ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด ยืนยันความเห็นว่าการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องทุจริตบางเรื่อง ถ้าหากมีความสุ่มเสี่ยง และไม่ได้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอะไรต่อสังคม รวมถึงตัวองค์กรสื่อมวลชนเอง ก็อาจจะตัดสินใจหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวนั้นไป

“หลักฐานอะไรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการทำข่าว ถ้าไม่ชัดไม่แน่นมันก็เสี่ยง เพราะเดี๋ยวนี้มันฟ้องกันแรงมาก เล่นกันแรงมาก บางที่เราต้องขังใจว่าถ้าไม่เซฟไม่ซัวร์เสี่ยงเสนอไปก็อาจจะไม่คุ้ม ... ส่วนเรื่องผลกระทบจากกลุ่มทุนของคนอื่นเป็นอย่างไรไม่ทราบ แต่ของไทยรัฐไม่ได้สนใจหรือแคร่อะไรเรื่องพวกนี้ เพราะเราเน้นการนำเสนอตามข้อเท็จจริง แต่ถ้าเรื่องไหน เราดูแล้วเล่นข่าวไปก็ไม่ได้ประโยชน์ ไม่ได้อะไร เราก็อาจจะไม่เข้าไปยุ่ง”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

สอดคล้องกับความเห็นของ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ และผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ที่ระบุต้องกันว่าการพิจารณาคัดเลือกข่าวที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชัน จะให้ความสำคัญกับข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบว่ามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ ถ้าไม่สมบูรณ์ก็จะไม่นำเสนอ ขณะที่ประเด็นข่าวจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่จะมักจะเป็นข้อเสียเปรียบการต่อสู้คดีในชั้นศาล กรณีที่มีการฟ้องกันเกิดขึ้น

ข้อค้นพบข้างต้นชี้ให้เห็นว่าในการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในปัจจุบันข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนว่าจะเลือกนำเสนอข่าวชิ้นใดชิ้นหนึ่งหรือไม่ และประเด็นข่าวควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก

บทบาทและความสำคัญของข่าว

ประเด็นเรื่อง บทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้ายที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทบทวนทัศน “วิธิตัด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่าย

ข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่อง บทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
-บทบาทในการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●	●	●	●	●	●	●	7
-บทบาทที่ลดลงเนื่องจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็ว	●	●	●	●	●	●	●	7
-บทบาทที่ลดลงจากการให้ความสนใจข่าวตามกระแสรายวันของประชาชน	●	●	●	●	●	●	●	7
-บทบาทที่ลดลงจากการเกิดขึ้นของแอดมินเพจเฟซบุ๊ก		●			●			2
-บทบาทที่ลดลงจากเรื่องผลประโยชน์ทางธุรกิจ		●					●	2

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นเหมือนกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นหมาเฝ้าบ้าน เพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ถ้ามีข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน

เรื่องไหนที่มีความสำคัญ ก็พร้อมให้การสนับสนุนการทำข่าวของนักข่าวอย่างเต็มที่ เพราะยังมองเห็นคุณค่าความสำคัญของข่าวประเภทนี้ที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติอยู่

แต่กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนทั้งหมด ก็มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ผลจากการที่ธุรกิจสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีการแข่งขันสูง เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว ประกอบกับผู้ชมผู้อ่านข่าวให้ความสนใจเสพข่าวตามกระแสเสียเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวนต้องใช้ระยะเวลา กำลังคนและงบประมาณค่อนข้างมาก ยิ่งเป็นข่าวที่มีเนื้อหาค่อนข้างซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน จะต้องมี การตรวจสอบเช็คข้อมูลให้มีความครบถ้วนรอบด้านก่อนนำเสนอ และต้องมีเอกสารหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงด้วย จึงทำให้องค์กรสื่อมวลชนเลือกที่จะผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแสก่อน

ดังเช่นความเห็นของประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทนดี้ วิจิ3 จำกัด เจ้าของสื่อหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวเชิงสืบสวนมันมีคุณค่าแน่นอน แต่ถามว่าสำหรับประชาชนทั่วไปเสพข่าวประเภทนี้น้อยลงหรือเปล่าคนให้ความสนใจให้ความสำคัญกับมันน้อยลงไปหรือเปล่า ซึ่งโดยส่วนตัวมองว่าอาจจะน้อยไปถ้าเปรียบเทียบกับสมัยก่อน คิดว่าคงเป็นเรื่องเกี่ยวกับรสนิยมคนเสพข่าวที่เปลี่ยนไป นิยมเสพข่าวโซเชียลข่าวคราเม่าอะไรแบบนั้น ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนมีกระบวนการผลิตต้องใช้เวลาดูต้องใช้ทรัพยากรมากกว่า ไทยรัฐยังคงให้ความสำคัญกับข่าวเชิงสืบสวน แต่เราต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดเพราะเราไม่ใช่องค์กรที่ไม่แสวงกำไร แต่เราก็ต้องบาลานซ์ให้ดี มีทั้งข่าวที่มียอดคนสนใจสนองตอบในเชิงยอดเพจวิวยอดเรตติ้ง ขณะเดียวกันคุณค่าของสื่อที่ดีก็ต้องมีเรื่องข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ซึ่งเป็นองค์กรสื่อมวลชน ที่ไม่ได้เป็นลักษณะองค์กรธุรกิจมุ่งแสวงหา รายได้เต็มรูปแบบ ก็มีความเห็นเพิ่มเติมสอดคล้องตรงกันว่า ทั้งไทยพีบีเอส และสำนักข่าวอิศรา แม้จะเป็นองค์กรสื่อมวลชน ที่ไม่ได้ทำข่าวเพื่อมุ่งแสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจ และพร้อมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาตรวจสอบเรื่องการทุจริตทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน แต่ความสนใจของผู้ชมผู้อ่าน ก็มีความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวในยุคปัจจุบันเช่นกัน

“ในยุคสื่อปัจจุบัน ที่ยอดไลค์ยอดวิวเข้ารับชมข่าวเป็นตัวกำกับการทำงานของสื่อ คงไปโทษสื่อไม่ได้ เพราะสื่อเขาต้องอยู่รอดให้ได้ เพราะมันมีเรื่องการแข่งขันอยู่... ด้วยความเป็นสื่อสาธารณะเราไม่ควรไปแข่งขันกับเขาเราถึงงบประมาณอยู่ เราไม่ควรลงไปเป็นคู่แข่งทางการตลาดของสื่ออื่น ซึ่งเขาต้องคืนเงินของเขา เรามีหน้าที่ที่จะต้องสร้างประโยชน์ให้สังคม แต่งานของเราคืออย่าทำแบบที่ไม่สนใจผู้ชมเลย ถ้าไม่อย่างนั้นคุณจะทำให้ใครดู”

(วิลาสินี พิพิธกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 6 ตุลาคม 2562)

“ยอดคนดูมีผลต่อการทำสื่อในปัจจุบัน เมื่ออิศราจะไม่ใช่องค์กรที่มุ่งแสวงหากำไร แต่เราก็ต้องการงบประมาณสนับสนุน เงินไม่ได้ตกมาจากฟ้า ทำข่าวไปต้องมีคนดูด้วย ต้องขายได้ เมื่อข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการในการทำข่าว ธรรมชาติของคนอ่านเปลี่ยนไป เราก็สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกข่าวประเภท ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวทุจริต ทำได้หมด และนั่นเป็นจุดที่ทำให้อิศรา มีความโดดเด่น ในการทำข่าวทุกประเภท นี่คือ บทบาทของข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบัน”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ข้อค้นพบจากการวิจัยส่วนนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชนที่ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรจากการทำธุรกิจสื่อ ให้ความสำคัญกับยอดผู้อ่านผู้ชม ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ไม่ต่างจากองค์กรสื่อมวลชนภาคธุรกิจทั่วไปเช่นกัน

ทั้งนี้ ในประเด็นเรื่องการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมาปรับใช้กับข่าวประเภทอื่นนั้น ยังมีความเห็นปลีกย่อยจากประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ3 จำกัด เจ้าของสื่อหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี เพิ่มเติมว่า ไทยรัฐมีการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน มาปรับใช้กับข่าวด้านสังคม และเพิ่มวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อย่างเช่น ข่าว เรื่องการสูญพันธุ์ของปลาทุมัน ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีจากคนในสังคม ช่วยสร้างความรู้ และการณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วย

ข้อค้นพบจากความเห็นส่วนนี้ ชี้ให้เห็นว่าการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมาใช้ในการทำข่าวทั่วไปให้กลายเป็นข่าวเชิงลึกที่มีประโยชน์ต่อสังคม นอกจากจะเป็นข่าวมีคุณค่าในตัวมันเองแล้ว ยังสามารถช่วยเพิ่มคุณค่าให้แก่ข่าวธรรมดาทั่วไปให้กลายเป็นข่าวที่มีคุณค่ามากขึ้นได้อีกด้วย นับเป็นบทบาทและความสำคัญของข่าวรูปแบบใหม่นอกเหนือจากช่วยส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่หมาเฝ้าบ้านเพื่อลักษณะผลประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

สำหรับความเห็นมีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน ในประเด็นปลีกย่อย

อื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน บางราย ยังมีเรื่องมุมมองเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของแอดมินเพจเฟซบุ๊ก ที่ส่งผลต่อบทบาทและความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนในแง่มุมต่าง ๆ ด้วย

ดังเช่นความเห็นของ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด และผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ที่กล่าวไว้ดังนี้

“การมีเฟซบุ๊กทำให้ทุกคนสามารถเป็นเจ้าของสื่อได้โดยการเปิดเพจและตั้งชื่อ และมีเจ้าของเพจบางเพจเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เรื่องข้อมูลความรู้เฉพาะด้าน ยกที่นักข่าวจะไปแข่งให้ชนะได้ ขณะที่กระบวนการทำงานของเพจพวกนี้ ก็ไม่ต้องมีการกลั่นกรองตรวจสอบข้อมูลอะไรมาก ได้มาก็โพสต์ทันที แต่การทำงานของสื่ออย่างเรา ต้องใช้เวลา และมีขั้นตอนมาก นักข่าวต้องใช้เวลาสามถึงสี่วันเพื่อที่จะไปหาข้อมูล ไปหาแหล่งข่าว ไปหาความรู้เพื่อที่จะเรียบเรียงเขียนให้คนได้อ่าน พวกผมใช้เวลาไปหลายวัน เมื่อเขาโพสต์ข้อมูลไปก่อน เราออกข่าวตามหลัง ความน่าเชื่อถือหรือความน่าสนใจของข่าวมันได้หายไปแล้ว... ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดคือ เพจอีกเกือบเลียบคว่นนำเสนอข่าวจากสื่ออีกทีหนึ่งแล้วใส่อารมณ์ความคิดเห็นเข้าไป กลายเป็นว่าสังคมให้ความสนใจคนแชร์ร่วมหมื่นร่วมแสนคน ขณะที่ข่าวชิ้นนั้นนักข่าวต้องใช้ความพิถีพิถันในขั้นตอนการทำงานกว่าจะเขียนได้ แต่ที่น่าตลกคือ ในกระบวนการทำงานแบบนี้ เพจพวกนี้ กับมีรายได้เป็นหลักแสน แต่องค์กรสื่อกับมีรายได้น้อยกว่า เนื่องจากถูกจำกัดในเรื่องของการแชร์ มันเลยทำให้กลไกในการสนับสนุนคนทำสื่อมันเลยมีปัญหา”

(สุวิชา เพียรราษฎร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 กันยายน 2562)

“การมีเพจเกิดขึ้นเยอะผมว่ามันก็ดีนะ เพราะเพจจะทำหน้าที่จับประเด็นที่น่าสนใจทางสังคม มาเสนอ แต่ประเด็นเหล่านี้ จะเกิดความน่าเชื่อถือเป็นกระแสทางสังคมได้ ก็ต่อเมื่อถูกนำไปขยายผลต่อโดยสื่อกระแสหลัก ซึ่งผมว่ามันเป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่า บางทีเขาเปิดประเด็นมาเราก็เอามาเล่นต่อ และเวลาเราเสนอข่าวอะไรไปเพจก็เอาไปแชร์ไปขยายผลต่อ ซึ่งในส่วนของไทยรัฐก็มีบรรณาธิการบางคนที่ติดต่อกับเพจพวกนี้ เป็นการส่วนตัวในการหาข้อมูลหรือนำประเด็นมาเล่นต่อ”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

“การนำเสนอข้อมูลข่าวสารบางเรื่องของแอดมินเพจบางเพจ ได้รับความสนใจมากกว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เพราะข้อมูลบางข่าวที่นำมาเสนอ มีความลึกมากกว่าข้อมูลของ สื่อมวลชน ที่เน้นการแข่งขันในเรื่องความเร็ว ขณะที่กระบวนการในสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐาน เพื่อนำมาใช้ประกอบในการนำเสนอข่าวก็ไม่ต่างอะไรจากกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนของ สื่อมวลชน และยังมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจมากกว่าด้วย จึงทำให้แอดมินเพจบางเพจ ได้รับความยอมรับเรื่องความน่าเชื่อถือจากประชาชนมากกว่าสื่อมวลชนด้วย”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ทั้งนี้ จากความเห็นของบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร สื่อมวลชน ทั้ง 3 ราย ทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารของแอดมินเพจ ที่มีผลต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ใน 3 ลักษณะ คือ 1. แพนเพจเฟซบุ๊กถือเป็นคู่แข่งที่ได้เปรียบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เพราะการผลิตและนำเสนอ ข่าวมีกระบวนการขั้นตอนที่น้อยกว่า 2. องค์กรสื่อมวลชนและแพนเพจเฟซบุ๊กมีการพึ่งพาอาศัยกัน ในการแลกเปลี่ยนประเด็นและนำเสนอข่าว 3. แอดมินเพจเฟซบุ๊กบางแห่ง มีลักษณะการสืบค้น ข้อมูลเอกสารหลักฐานเพื่อนำมาใช้ประกอบการนำเสนอข่าวไม่ต่างอะไรจากกระบวนการทำข่าว เชิงสืบสวนของสื่อมวลชน ถึงขนาดผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ที่เป็นนักข่าวเชิงสืบสวนมีรางวัล ยังให้การยอมรับในวิธีการทำงานและผลงานที่ออกมา

ขณะที่ เจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ซึ่งเป็นอดีตบรรณาธิการบริหาร หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในเครือบริษัท เนชั่นกรุ๊ป จำกัด ที่ลาออกมาเป็นเว็บไซต์ข่าวเป็นของตนเอง ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทที่ลดลงจากเรื่องผลประโยชน์ทางธุรกิจ ว่า เนื้อหาข่าว ของสื่อบางองค์กร ที่อ้างว่าเป็นข่าวเชิงสืบสวน มีลักษณะเป็นการทำข่าวโจมดี ใช้ทุกช่องทางสื่อใน การนำเสนอข่าว เพื่อนำไปสู่การเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางธุรกิจ ไม่ได้ทำเพื่อ ผลประโยชน์สาธารณะตามบทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่เจ้าขององค์กร สื่อมวลชนบางแห่ง มีสถานะเป็นนักธุรกิจไม่ใช่บุคคลที่ประกอบอาชีพสื่อมวลชนมาก่อน

“ข่าวประเภทนี้ จะมีลักษณะตั้งหน้าตั้งตาดีโจมดีเพื่อให้คู่กรณีเกิดความเสียหาย ข้อมูล จริงเท็จไม่รู้ แต่ทำให้เขาเกิดความเสียหายก่อน ใช้โอกาสที่คนในสังคมชอบเสพข่าวฉาว นำเสนอ ข่าวทุกแพลตฟอร์มสื่อในกายของตนเอง เมื่อนำเสนอไปแล้ว ก็จะส่งตัวแทนซึ่งมีตำแหน่งสูงไม่ใช่ นักข่าวไปเจรจากับคู่กรณี เพื่อยุติการนำเสนอข่าว โดยยื่นข้อเสนอแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บางอย่างตอบแทน ซึ่งรูปแบบนี้ มันแตกต่างจากสมัยก่อน ที่เวลาสื่อนำเสนอเรื่องอะไรไป ฝ่าย

คู่กรณี จะเป็นฝ่ายส่งตัวแทนมาขอเจรจาให้ยุติการนำเสนอข่าวเอง ซึ่งในการชี้แจงข้อมูลถ้าสื่อเห็นว่า คำชี้แจงไม่มีน้ำหนักเพียงพอ ก็จะนำเสนอข่าวต่อ แต่รูปแบบในปัจจุบันมันเปลี่ยนแปลง เป็นฝ่ายสื่อเอง ที่จะส่งตัวแทนไปขอเจรจา ไปตบทรัพย์เขา ส่งผลทำให้ภาพลักษณ์ของสื่อมวลชนจากที่เคยเป็นหมาเฝ้าบ้าน ตอนนี้มีสภาพไม่แตกต่างอะไรจากหมาขี้เรื้อนไปแล้ว เพราะคนเริ่มไม่ยอมรับนับถือเหมือนเดิม ”

(เฉลา กาญจนา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ กระบวนการทำข่าวของสื่อมวลชน ที่ใช้วิธีการนำเสนอข่าวเพื่อโจมตีคู่กรณี จากนั้นก็จะส่งตัวแทนไปเจรจาดำเนินการ เพื่อยุติการนำเสนอข่าวและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เอง ที่ถูกเรียกว่าเป็นข่าวตบทรัพย์ นับเป็นข้อค้นพบใหม่ เกี่ยวกับปัญหาเชิงจริยธรรมในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน เพิ่มเติมนอกเหนือจากปัญหาเรื่องรับชองข่าว หรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนในรูปของสิ่งของ สิทธิประโยชน์ จากแหล่งข่าวของกลุ่มนักข่าว หรือการทำข่าวตามนโยบายองค์กร เพื่อมุ่งหวังให้คู่กรณีเป็นฝ่ายเข้ามาติดต่อเพื่อยื่นข้อเสนอผลประโยชน์ ที่เรียกว่า “ข่าวเคาะกะลา” แบบที่เคยเป็นมาในอดีต

ปรากฏการณ์นี้ สะท้อนให้เห็นว่าในการทำธุรกิจสื่อปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง มีผลทำให้รูปแบบการเรียกรับผลประโยชน์จากแหล่งข่าวของสื่อมวลชนบางแห่งเปลี่ยนแปลงวิธีการตามไปด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลวิจัยในส่วนกระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งในเรื่องความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้

ในข้อห้วงถัดไป ผู้วิจัย จะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ภายใต้รูปแบบการนำเสนอลักษณะเดียวกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2. กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว**

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการค้นคว้า “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ในแง่ของการกำหนดประเด็นข่าว ตามบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่เลือกนำเสนอข่าวขึ้นใด ในงานวิจัยนี้ สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องประเด็นข่าวเชิงสืบสวน เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
-เปิดกว้างให้อิสระนักข่าวและกองบรรณาธิการในการคิดประเด็นข่าว	●	●	●	●	●	●	●	7
- ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว					●	●	●	3
- ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์					●	●	●	3
- ได้ประเด็นข่าวจากข่าวที่สำนักข่าวอื่นนำเสนอไปแล้ว					●	●	●	3

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
-ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งโจทย์ตั้งสมมุติฐานในเรื่องที่มีความสนใจ					●	●	●	3
-ได้ประเด็นข่าวจากมีผู้มาร้องเรียน					●			1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย เรื่องประเด็นข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีการเปิดกว้างให้อิสระแก่นักข่าวหรือกองบรรณาธิการในการคิดประเด็นข่าว เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำข่าวได้อย่างเต็มที่ตามนโยบายข่าวขององค์กร ส่วนประเด็นข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันก็สามารถคิดและนำเสนอประเด็นให้พิจารณา แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ ศักยภาพการทำงานของนักข่าว โดยเฉพาะกลุ่มนักข่าวใหม่ ยังขาดประสบการณ์ไม่สามารถคิดประเด็นข่าวที่แหลมคมได้ จึงทำให้ผู้ที่รับหน้าที่ในการคิดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ คือ บรรณาธิการข่าว หรือนักข่าวอาวุโส ที่มีประสบการณ์ในการทำข่าวมายาวนาน รู้จักแหล่งข่าวจำนวนมากที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสำคัญได้

ดังเช่นความเห็นของ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ3 จำกัด เจ้าของสื่อหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ที่กล่าวไว้ว่า

“นักข่าวไทยรัฐมีทั้งภาคสนามและที่อยู่ในสำนักงาน คนที่อยู่ข้างในจะต้องเป็นตัวหลักริเริ่มการทำข่าว เพราะการทำงานไม่ได้ไปวิ่งตามประเด็นข่าวอะไรข้างนอกไปตามหมายข่าวทุกวัน คนที่อยู่ข้างในส่วนใหญ่จะมีอาวุโสหน่อย ต้องฟังคนกลุ่มนี้ในการที่จะเป็นคนริเริ่มในการทำข่าว

เชิงสืบสวนเพราะมีคอนเนกชันสีเขียวมีแหล่งข่าวเยอะและมีเวลาที่จะนั่งคิดได้”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ทั้งนี้ ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์วิจัยส่วนนี้ ยังได้ค้นข้อพบว่า มีบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ จำนวน 3 ราย จาก 7 ราย คือ ผู้อำนวยการสถาบันอิสรา บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 และเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมือรางวัล ปัจจุบันนอกจากรับผิดชอบงานบริหารองค์กรสื่อแล้ว ยังคงทำข่าวด้วยตนเองอยู่

โดยวิธีการในการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ของบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนนี้มีหลากหลายวิธีการไม่แตกต่างจากการทำงานของลุ่มนักข่าว ทั้งการได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ประเด็นข่าวจากข่าวที่สำนักข่าวอื่นนำเสนอไปแล้ว หรือได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงานตั้งโจทย์ตั้งสมมติฐานในเรื่องที่มีความสนใจ

ในส่วนวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากการมีผู้มาร้องเรียน มาจากคำตอบของผู้อำนวยการสถาบันอิสรา ที่ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันมีผู้ส่งข้อมูลเรื่องเรียนปัญหาการทุจริตมาให้สำนักข่าวอิสรา เฉลี่ยสัปดาห์ละประมาณ 6-7 เรื่อง เพราะเชื่อมั่นในผลงานข่าวที่สำนักข่าวอิสราเสนอไว้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาหลายเรื่องก็ทำไม่ไหว เพราะไม่มีกำลังคนพอ และในช่วงเวลาที่ผมไปไหนมาไหน ก็จะมีแหล่งข่าวมาบอกเล่าข้อมูลข่าวสำคัญให้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากภาพลักษณ์การทำข่าวในอดีต ที่ไม่ว่าจะไปอยู่องค์กรสื่อไหน คนเขาก็งงไว้วางใจเชื่อมั่นอยู่”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

ขณะที่ บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 3 ราย ยังมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การมารับหน้าที่เป็น บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ในปัจจุบัน ทำให้มีอิสระในการกำหนดประเด็นข่าวมากกว่าสมัยเป็นนักข่าว หรือบรรณาธิการข่าวในสังกัดองค์กรสื่อหนังสือพิมพ์ ที่การคิดประเด็นข่าว รวมถึงการนำเสนอข่าว ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กรสื่อที่สังกัดอยู่ด้วย บางประเด็นข่าวที่มีความสำคัญเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในประเทศโดยตรงแม้ว่าจะมีเอกสารหลักฐานประกอบครบถ้วน ก็ต้องนำไปเสนอให้เจ้าของสื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนถึงจะได้นำเสนอ

ข้อมูลส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่นักข่าวเชิงสืบสวน ก้าวขึ้นมาอยู่ในตำแหน่งบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน จะทำให้มีอิสระในการคิดและทำข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าการอยู่ในฐานะนักข่าว ที่มีหน้าที่ทำข่าวตามนโยบายข่าวของบรรณาธิการหรือเจ้าของเท่านั้น

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน เป็นอีกหนึ่งนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ในงานวิจัยนี้ สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อ วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- ให้เป็นหน้าที่ของนักข่าวและกองบรรณาธิการในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	●	●	●	●	●	●	●	7
- ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว					●	●	●	3
- ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์					●	●	●	3
- ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากข้อมูลราชการ					●	●	●	3

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อ วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากการลงพื้นที่						●		1
-จัดตั้งศูนย์ Data Journalism			●					1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มอบหมายหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานการทำข่าวเชิงสืบสวนให้เป็นของนักข่าวและกองบรรณาธิการโดยตรง เช่นเดียวกับการคิดประเด็นข่าว แต่ข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการทำข่าว จะต้องมีความถูกต้องเชื่อถือได้ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังการนำเสนอข่าว โดยเฉพาะการฟ้องร้องเป็นคดีความ

อย่างไรก็ดี ในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของนักข่าวและกองบรรณาธิการนั้น มีบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อหลายราย สะท้อนความเห็นตรงกันว่า อุปสรรคสำคัญในการทำงานข่าวส่วนนี้ นอกเหนือจากศักยภาพการทำงานของนักข่าว โดยเฉพาะกลุ่มนักข่าวใหม่ ยังขาดประสบการณ์เช่นเดียวกับเรื่องการคิดประเด็นข่าวแล้ว ระบบการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานรัฐ ที่ไม่ได้มีการเปิดข้อมูลอย่างเต็มที่ และมีความยุ่งยากในการใช้งานของตัวระบบฐานข้อมูล ก็นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนด้วย ส่งผลทำให้แหล่งข่าวกลายเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ทั้งการให้ประเด็นข่าวรวมไปถึงเอกสารหลักฐานต่าง ๆ

ดังเช่นความเห็นของ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการ ที่กล่าวไว้ว่า

“ฐานข้อมูลหน่วยงานราชการมีปัญหามาก ไม่ครบถ้วน ไม่เปิดเผยข้อมูลทั้งหมด บางเรื่องที่ควรจะไปเปิดเผยตามกฎหมายก็ไม่เปิด เช่นคำวินิจฉัยคดีที่ตกไปของ ป.ป.ช. หรือบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“ในการทำข่าวตรวจสอบทุจริตจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ถ้าเราเห็นแค่เงื่อนใยการประกวดราคา แต่ไม่เห็นกระบวนการแข่งขัน ไม่รู้คู่แข่งไม่รู้ราคา มันก็ตรวจลำบาก...อีกปัจจัยหนึ่ง คือในยุค คสช. การเข้าถึงข้อมูลหน่วยงานรัฐมันยากมาก โครงการต่าง ๆ ของรัฐไม่ถูกเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ นักข่าวบางคนทำหนังสือผ่านทางคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ขออะไรไปก็ไม่ได้ 2-3ปี ยังไม่ได้เลย จนถึงเวลาตอนที่เขาได้มาเรื่องนี้มันหมดความสนใจของคนไปแล้ว”

(สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 กันยายน 2562)

“สมัยนี้เทคโนโลยีที่ดีที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ ไม่ว่าจะแอบอัดเสียง ถ่ายรูป บันทึกวิดีโอ ทำได้หมด แต่วิธีการเหล่านั้นเราไม่อยากจะใช้กับข่าวประเภทนี้เพราะมันจะไปลดทอนความน่าเชื่อถือของเราเหมือนกัน ส่วนฐานข้อมูลของรัฐก็ดีขึ้นกว่าสมัยก่อน มีเว็บไซต์ของเอกชน ที่ช่วยหาข้อมูลมาประกอบการทำข่าวได้ เช่น ข้อมูลทางธุรกิจบริษัทเอกชน ตอนนี้ข้อมูลดิบไม่ใช่ปัญหา แต่ข้อมูลในเชิงลึก นั่นคือปัญหา ทำให้นักข่าวยังต้องใช้แหล่งข่าวเป็นผู้ตอบคำถาม”

(สุวิชา เพียรราษฎร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 กันยายน 2562)

ขณะที่ บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนจำนวน 3 ราย จาก 7 ราย คือ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 และเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมีรางวัลที่ในปัจจุบันนอกจากรับผิดชอบงานบริหารองค์กรสื่อแล้ว ยังคงทำข่าวด้วยตนเองอยู่ ให้ความเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของตนเองว่ามีหลายหลายวิธีทั้งการได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากข้อมูลราชการ

ส่วนบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 ในกรณีที่มีข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญ ยังคงให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่ทำข่าวเชิงสืบสวนด้วยตนเอง พร้อมกับทีมงานข่าวเพื่อควบคุมการผลิตข่าวในภาคสนาม

ในส่วนวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานในรูปแบบอื่น ปรากฏข้อมูลจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ที่ระบุว่า ไทยพีบีเอสมีการจัดตั้งศูนย์นักสื่อสารข้อมูลเชิงลึก “Thai PBS Data Journalism In-House Training” เพื่อส่งเสริมให้พนักงานนำกระบวนการวารสารศาสตร์ข้อมูล (Data Journalism) มาใช้ในกระบวนการทำงาน รวมถึงเป็นการเสริมทักษะการผลิตเนื้อหาให้มีคุณภาพ สร้างความแตกต่าง และสามารถบูรณาการข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดเชิงวิชาชีพต่อไปได้ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับการทำข่าวเชิงสืบสวนได้

ข้อค้นพบส่วนนี้ บ่งชี้ให้เห็นว่า องค์กรสื่อมวลชน ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำงานข่าวอย่างเต็มที่ไม่ต้องแข่งขันทางธุรกิจ สามารถที่คิดค้นสร้างอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยขึ้นมาช่วยในการทำข่าวได้อย่างเต็มที่ ต่างจากองค์กรสื่อมวลชนอื่น ๆ ที่กระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนยังต้องพึ่งพาทักษะความสามารถของนักข่าวเป็นหลัก

รูปแบบการนำเสนอข่าว

รูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- ใช้เครื่องมือช่วยในการเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจมากขึ้น	●		●		●	●		4
- ใช้ทุกแพลตฟอร์มสื่อช่วยในการนำเสนอข่าว	●	●		●	●			4
- เปิดพื้นที่นำเสนอทั้งในรูปแบบข่าวรายงานพิเศษ					●	●	●	3
- นำเสนอแบ่งออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง					●	●		2
- ให้นักข่าวเป็นผู้เผยแพร่ข่าวได้เอง		●			●			2

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่จำนวน 4 ใน 7 ราย มีความเห็นสอดคล้องกัน ใน 2 ประเด็นหลัก คือ

1. ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวที่มีเนื้อหาค่อนข้างซับซ้อน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือสมัยใหม่มาช่วยในการเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดทำอินโฟกราฟฟิก คลิปวิดีโอ รวมไปถึงเทคนิคภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ เพื่อช่วยดึงดูดให้ข่าวมีความน่าสนใจมากขึ้นกว่าแค่นำเสนอในรูปแบบตัวหนังสือ และใช้ภาพประกอบจำนวนหนึ่งเท่านั้น

ดังเช่นความเห็นของ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด ที่กล่าวไว้ว่า

“การเอาดาต้ามาวิเคราะห์เล่นกับข้อมูลและเล่าเรื่อง ผมคิดว่ามันอาจจะเป็นแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนแบบใหม่ก็ได้ เพราะในยุคนี้ ไม่ว่าจะเป็นทีวีหรือออนไลน์ ศิลปะการเล่าเรื่องน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่จะเข้ามาช่วยการนำเสนอรูปแบบใหม่แทนที่จะเป็นตัวหนังสือทั้งหมดที่อาจจะน่าเบื่อ”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

2. การใช้ทุกช่องทางสื่อในองค์กรสื่อมวลชน มาช่วยในการเผยแพร่ข่าวก็มีความสำคัญที่จะช่วยทำให้ข่าวชิ้นนั้นได้รับความสนใจกลายเป็นกระแสทางสังคม มีกระบวนการ 2 รูปแบบ คือ 1. เริ่มเปิดประเด็นข่าวจากสื่อโซเชียลมีเดียก่อนเพื่อสร้างกระแสทางสังคม ก่อนที่จะนำประเด็นข่าวดังกล่าวมาผลิตเป็นข่าวนำเสนอตามช่องทางสื่อขององค์กรในสังกัด ทั้งเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ 2. เริ่มต้นจากการเปิดประเด็นข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์ก่อน หลังจากนั้นก็ให้สื่ออื่นในสังกัด ทั้ง เว็บไซต์ นำไปขยายผลต่อ

ซึ่งทั้ง 2 วิธีการนี้ มาจากคำให้สัมภาษณ์ของ บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ และ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด ที่กล่าวไว้ว่า

“การได้มาซึ่งข่าวในปัจจุบันมีหลายระดับ ถ้าเราได้มาโดยที่มันอยู่ในกระแส อันนี้จำเป็นอย่างมาก เพราะเราต้องแข่งขันกับสื่อด้วยกันเอง หรือกับสื่อใหม่ในรูปแบบของเฟซบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์ พุดง่าย ๆ เลยคือเราต้องมีความเร็วในการนำเสนอ และต้องมีการวางแผนที่จะนำเสนอว่าจะทำอย่างไร แตกต่างจากสมัยก่อนที่มีแค่สื่อสิ่งพิมพ์เพียงอย่างเดียว ซึ่งต้องใช้เวลาจะลึกลงไปเรื่อย

ๆ จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนจึงจะเผยแพร่สู่สาธารณชน แต่ปัจจุบันความเร็วคือเงื่อนไขในการแข่งขัน เพราะฉะนั้นการประชุมเพื่อที่จะนำเสนอในรูปแบบของแพลตฟอร์มต่าง ๆ จึงมีความสำคัญ เมื่อลงข่าวไปในเฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ ผลตอบรับเป็นอย่างไรจึงจะนำขึ้นเว็บไซต์ เมื่อขึ้นเว็บไซต์เสร็จค่อยลงหนังสือพิมพ์ต่อ สิ่งเหล่านี้ก็จะมีลักษณะที่เชื่อมกัน เป็นการวางแผนในช่องทางว่าคุณจะนำเสนออย่างไรสำหรับข่าวนี้เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ”

(สุวิชา เพียรราษฎร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 กันยายน 2562)

“โมเดลการทำข่าวในปัจจุบันข้อมูลเชิงลึกอาจจะถูกเปิดจากหนังสือพิมพ์ก่อนจากนั้นออนไลน์อยู่ที่วิกิอูเามาขยายต่อ ส่วนมากจะเกิดขึ้นแบบนั้นซะเยอะ แต่ในส่วนของผมเชื่อว่าในบางโอกาสทีวีหรือออนไลน์ ก็จะเป็นคนเปิดข่าวก่อนแต่มันน้อย เพราะสื่อทีวีสไต์การทำข่าวต้องทำข่าวตามกระแสมากกว่า มันมีเรื่องของช่วงเวลาคนดูกำกับด้วย หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ เสนอไปแล้ว พรุ่งนี้คนก็ยังมาอ่านได้ แต่ทีวีมันช่วงเวลาเดียว มันผ่านไปเร็ว มันต้องดึงความสนใจของคนตรงนั้นเพราะเรตติ้งมีความสำคัญมาก เอเจนซีเป็นคนกำหนด และเอเจนซีก็เขี่ยขึ้นทุกวันกดสื่อทุกรูปแบบทุกวิถีทาง”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ส่วนการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวอิสรา ซึ่งเป็นองค์กรสื่อมวลชนขนาดเล็ก มีช่องทางการนำเสนอผ่านเว็บไซต์เพียงช่องทางเดียว ผู้อำนวยการสถาบันอิสรา ให้ความเห็นที่ปัจจุบันยอดคนเข้าอ่านข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิสราโดยตรงมีน้อยกว่า ยอดคนอ่านจากแฟนเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารของสำนักข่าวอิสรา ดังนั้น รูปแบบการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวอิสรา หลังจากที่มีการนำเสนอผ่านเว็บไซต์แล้ว จะต้องรีบนำไปเผยแพร่ในแฟนเพจเฟซบุ๊กโดยเร็ว ยิ่งถ้าข่าวขึ้นไหนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ถ้าเรานำเสนอข่าวผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊กได้เร็วกว่าสำนักข่าวอื่น ข่าวก็จะถูกนำไปส่งต่อในเพจอื่น ๆ ได้มากกว่ายอดผู้อ่านข่าวก็จะมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในส่วนของเนื้อหาข่าวที่นำเสนอ จำเป็นจะต้องมีการปรับรูปแบบการนำเสนอใหม่ ต้องย่อยข้อมูลให้เข้าใจง่าย สรุปประเด็นให้สั้นกระชับ ใช้รูปภาพ อินโฟกราฟฟิก คลิปวิดีโอ มาช่วยในการอธิบายข้อมูลประกอบเพื่อสนองตอบตามธรรมชาติการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้อ่านผู้ชมในปัจจุบัน

ทั้งนี้ จากความเห็นของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 3 ราย ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ความเร็วในการนำข่าว และการใช้เครื่องมือ

สมัยใหม่มาช่วยในการเล่าเรื่องข่าวให้มีความน่าสนใจมากขึ้น รวมถึงการใช้สื่อโซเชียลมีเดียมาช่วยในการเผยแพร่ข่าวสาร นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลกระทบต่อรูปแบบการเผยแพร่ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน

ส่วนรูปแบบการนำเสนอข่าว ในประเด็นปลิกย่อย ๆ อื่น ที่ค้นพบจากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน บางราย ได้แก่เปิดพื้นที่นำเสนอทั้งในรูปแบบข่าว รายงานพิเศษ มาจากบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ 3 ราย คือ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 และเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมือรางวัล และมีนโยบายเปิดพื้นที่ให้กับการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวอย่างเต็มที่

ขณะที่รูปแบบการนำเสนอข่าวแบ่งออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง มาจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการสถาบันอิศรา บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 ที่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า การนำเสนอข่าวรูปแบบนี้ ยังมีความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในประเด็นที่มีเนื้อหาค่อนข้างซับซ้อน ที่ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลได้ครั้งเดียวทั้งหมด และติดตามต้องแกะรอยข้อมูลส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อต่อจิ๊กซอร์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และยังเป็นกดดันผู้เกี่ยวข้องในข่าวให้ออกมาให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

อย่างไรก็ดี มีข้อค้นพบจากความเห็นเพิ่มเติมของ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา ว่า ปัญหาสำคัญในการทำข่าวที่แบ่งเนื้อหาออกเป็นตอนๆ ในปัจจุบัน คือ ตอนแรกที่น่าสนใจจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านผู้ชมมากที่สุด แต่ในตอนต่อๆ มาจะเริ่มได้รับความสนใจน้อยลง ดังนั้น การแบ่งข้อมูลข่าวออกมาเป็นตอนๆ โดยที่ไม่มีข้อมูลอะไรใหม่ที่น่าสนใจเพิ่มเติม ทำในลักษณะที่เรียกว่า เลี้ยงไข่ หรือ จี๊ม่่าเลียบค้าย จึงอาจไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน

สำหรับประเด็นปลิกย่อยสุดท้าย คือ การให้นักข่าวเป็นผู้เผยแพร่ข่าวในช่องทางการสื่อสารได้เอง มาจากคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการและเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ วัตถุประสงค์เพื่อแข่งชิงความเร็วในการนำเสนอข่าวจากสำนักข่าวอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในสื่อประเภทเว็บไซต์ เมื่อนักข่าวนำเสนอข่าวขึ้นไปแล้ว บรรณาธิการก็จะเข้าไปตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง แต่ข้อเสียของการทำงานลักษณะนี้ ข่าวมีความเสี่ยงสูงที่จะความผิดพลาด ทั้งในเรื่องข้อมูล คำสะกด ซึ่งจะมีผลต่อความน่าเชื่อถือในตัวข่าว สะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานข่าวที่มุ่งเน้นความเร็วในการนำเสนออีกด้านหนึ่ง

4.2.3 กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ วัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

ในการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน นั้น ผู้วิจัยได้กำหนด นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” ไว้ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ วัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ทั้งนี้ ข้อค้นพบหลักในส่วนนี้ กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ได้มุ่งเน้นความสำคัญไปที่เรื่องนโยบายการทำข่าว ซึ่งมีรายละเอียดของคำตอบดังนี้

นโยบายการทำข่าว

นโยบายการทำข่าวถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดทิศทางการบริหารองค์กรสื่อมวลชนโดยตรง ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้วิจัยค้นพบคำตอบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อนโยบายการทำข่าว

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อนโยบายการทำข่าว	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- ให้การสนับสนุนการเสนอข่าวเต็มที่ ถ้ามีประเด็นที่สำคัญ	●	●	●	●		●	●	6
- สนับสนุนการส่งข่าวเข้าประกวด	●	●	●	●	●	●		6

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อนโยบายการทำข่าว	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- สนับสนุนการส่งนักข่าวเข้าฝึกอบรม	●	●	●	●	●	●		6
- กำหนดเป็นนโยบายข่าวหลักขององค์กร					●			1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อการกำหนดนโยบายการทำข่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ 6 ราย จาก 7 ราย ยืนยันตรงกันว่า นโยบายข่าวของทุกองค์กรสื่อมวลชน ยังพร้อมให้การสนับสนุนนักข่าวและกองบรรณาธิการในการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ถ้าหากข่าวชิ้นนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ต่อสังคม และมีเอกสารหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงในข่าวได้ชัดเจน

แต่ก็มีบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน บางราย ยอมรับว่าด้วยสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านผู้ชมเป็นหลัก เพราะสื่อใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก รวมถึงกลุ่มแอดมินเพจเฟซบุ๊กที่มีต้นทุนในการผลิตข้อมูลข่าวสารที่ต่ำ กอปรกับบรรณนิยกรรมการเสพข่าวของประชาชนในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปหันมาให้ความสนใจบริโภคข่าวตามกระแสทั่วไปมากกว่าข่าวที่มีเนื้อหาหนักและมีความซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจ

ขณะที่การผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่มีคุณภาพต้องใช้ระยะเวลาและต้นทุนในการผลิตค่อนข้างมาก และองค์กรสื่อมวลชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรธุรกิจมุ่งแสวงหาผลกำไร ก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างรายได้จากการนำเสนอข่าวเพื่อมาหล่อเลี้ยงธุรกิจสื่อที่มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากให้อยู่รอด จึงเป็นเรื่องยากที่จะสามารถผลิตข่าวเชิงสืบสวนออกมานำเสนอได้ในปริมาณมากเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ดังเช่นความเห็นของ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เทรนด์ วีจี 3 จำกัด และประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท เนชั่น มัลติมีเดียกรุ๊ป จำกัด ที่กล่าวไว้ว่า

“ถ้ากองบรรณาธิการมีเรื่องอะไรที่อยากจะนำเสนอเราก็คุยกันได้ ยินดีไม่ได้มีอะไรพร้อมให้การสนับสนุนแต่อยู่ที่ว่าหลักฐานในการทำข่าวมีความชัดเจนมากน้อยแค่ไหน แต่ไม่สามารถที่จะไปกำหนดตายตัวว่าอาทิตย์หนึ่งจะต้องมีกี่ข่าวเพราะมันเป็นเรื่องที่กำหนดได้ยาก มันแล้วแต่ประเด็น เราเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้หรือเปล่า..แต่อย่างที่บอกไปแล้วว่าการทำข่าวเชิงสืบสวนต้องใช้เวลากับงานกำลังอะไรพวกนี้ คนคุณอาจจะไม่ค่อยสนใจอะไรเท่าไร เขาอาจจะชอบข่าวตามกระแส หลักแต่สำหรับไทยรัฐแต่ไหนแต่ไรมา เราก็ไม่ได้เป็นสื่อที่ทำข่าวสืบสวนตลอดเวลาอยู่แล้ว เราจะปนอยู่ระหว่างข่าวปกติรายวันข่าวตามกระแส...และพอไทยรัฐมาเปิดสื่อใหม่นอกจากหนังสือพิมพ์เลยทำให้ต้องมีการมุ่งเน้นการทำข่าวเพื่อเชิงธุรกิจเป็นหลักก่อน ทำต่อเนื่องเพื่อสร้างแบรนด์หรือให้มีผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ถ้าเราตกข่าวพวกนี้การรับรู้ประจำวันของผู้อ่านก็จะตกลงไป ในขณะที่ผู้แข่งยังมีอยู่เราก็จะโดนแย่งการรับรู้ต่อข่าวไป เราก็ต้องปรับตัวตามพฤติกรรมของคนอ่านคนดูเพราะพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป แต่แกนหลักของจรรยาบรรณในการทำสื่อของเราก็อิงอยู่ ผมว่ามันสำคัญที่จะทำให้การทำข่าวเชิงธุรกิจและการทำข่าวเพื่อประโยชน์ต่อสังคมทั้งสองส่วนมันอยู่ด้วยกันได้”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

“ การทำข่าวในยุคดิจิทัล ซึ่งขงที่ความเร็ว สื่อเสนอข่าวไม่ทันสื่อโซเชียล เราต้องหนีสื่อโซเชียลให้ได้ การทำข่าวเชิงลึก หรือข่าวเชิงสืบสวน จะเป็นวิธีการที่ทำให้สื่อของเราทั้งหนังสือพิมพ์และทีวี มีคุณค่าทำให้คนดูกลับมาติดตามเราเหมือนเดิม เราจึงแบ่งเนื้อหาสื่อในสังกัดให้มีความโดดเด่นที่ชัดเจน ฐานเศรษฐกิจ ที่เป็นราย 3 วัน ให้มุ่งทำข่าวเจาะไปเลย ..นโยบายข่าวที่ให้ไป คุณต้องมีความแตกต่าง ไม่งั้นไม่รอด แต่การจะทำข่าวประเภทนี้มันไม่ง่าย ไม่ใช่ นักข่าวคนไหนก็ทำได้ เพราะฉะนั้นอาทิตย์หนึ่ง มีแต่ 1- 2 ชิ้นแล้วทำให้มันดีที่สุดในที่สุดไปเลย ข่าวมันจะมีคุณค่ามากที่คุณจะมีวันละชิ้นอีก”

(สมชาย มีเสน, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ขณะที่ ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การทำงานข่าวของ สทท. จะมีกรอบนโยบายข่าวเป็นตัวกำหนด โดยในปี 2562 เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม ไม่ได้กำหนดเรื่องการทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นหลัก แต่ในการทำงานข่าวก็สามารถปรับเป็นข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวกับเรื่องทุจริตได้ เช่น ข่าวโกงอาหารกลางวันเด็กนักเรียน เป็นต้น

ส่วนผู้อำนวยการสถาบันอิสรา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพียงรายเดียว ที่ระบุว่า ชาวเซี่ยงสือสวนถูกกำหนดให้เป็นนโยบายหลักในการทำงานข่าวของสำนักข่าวอิสรา ซึ่งเป็นองค์กรสื่อที่อยู่ภายใต้สังกัดสถาบันอิสรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย โดยข่าวที่มีการนำเสนอในปัจจุบันกว่า 80 % จะเป็นชาวเซี่ยงสือสวน ส่วนเหตุผลที่สามารถกำหนดนโยบายข่าวลักษณะนี้ได้ เป็นเพราะสถาบันอิสรา เป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งโดยนักวิชาชีพและนักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ และวารสารศาสตร์ ที่มองเห็นความจำเป็นในการก่อตั้งองค์กรลักษณะสถาบันฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน ไม่ได้เป็นองค์กรธุรกิจสื่อที่มุ่งแสวงหาผลกำไรจากการทำธุรกิจสื่อเป็นหลัก วัตถุประสงค์ในการแสวงหารายได้ ก็เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายขององค์กรเท่านั้น ขณะที่การขอเงินสนับสนุนก็มีการวางเงื่อนไขไว้ชัดเจนว่า ผู้สนับสนุนไม่สามารถที่จะเข้ามาแทรกแซงการทำข่าวได้ ส่วนวงเงินงบประมาณที่ขอรับการสนับสนุนก็กำหนดในอยู่ในกรอบวงเงินที่ไม่สูงมาก และมีลักษณะกระจายตัวหลายราย ไม่ได้จำกัดการรับทุนสนับสนุนไว้ที่เอกชนรายใดรายหนึ่ง

แต่ผู้อำนวยการสถาบันอิสรา ก็ยอมรับว่า การนำเสนอข่าวในปัจจุบันของสื่อมวลชนแข่งขันกันที่ความเร็ว ขณะที่รสนิยมการเสพข่าวของประชาชนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปหันมาให้ความสนใจบริโภคข่าวตามกระแสทั่วไปมากกว่าข่าวที่มีเนื้อหาหนักและมีความซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจ เห็นได้จากยอดการเข้าชมข่าวเซี่ยงสือสวนที่มีเนื้อเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ข่าวบางชิ้นใช้เวลาในการผลิตค่อนข้างนาน ข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบสมบูรณ์มาก แต่ยอดคนอ่านกลับมีจำนวนน้อยมาก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับข่าวตามกระแสทั่วไป หรือข่าวชาวบ้านที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อกระแสหลัก จึงทำให้สำนักอิสรา ต้องหันมานำเสนอข่าวตามกระแสคู่ควบกับข่าวทุจริตเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านมากขึ้น

ขณะที่เจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight อดีตบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ที่ลาออกมาเปิดเว็บไซต์ข่าวของตนเอง และดำเนินธุรกิจในรูปแบบของเอกชน ให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายข่าวเซี่ยงสือสวนเพิ่มเติมว่า เป็นเรื่องยากที่องค์กรสื่อเล็กที่เกิดขึ้นใหม่ จะดำเนินนโยบายข่าวเซี่ยงสือสวน 100 % เพราะมีอุปสรรคสำคัญทั้งในเรื่องกำลังคนและกำลังเงิน แต่ถ้ามมีโอกาสเจอประเด็นที่มีความสำคัญก็พร้อมนำเสนอ และไม่กังวลเรื่องเนื้อหาข่าว ว่าทำไปแล้ว จะไปมีผลกระทบต่อผู้สนับสนุนเว็บไซต์ด้วย

“Bangkok insight ตอนนี้เรามีนักข่าวอยู่ประมาณ 7 คน ก็มีหลายสาย แต่ต้องบอกก่อนว่าเว็บข่าวเรา เป็นเว็บข่าวในเชิงธุรกิจเป็นหลัก ด้วยความที่เป็นเว็บข่าวใหม่ เราก็ต้องสร้างความหลากหลายเราก็จะมีบันเทิงกีฬาข่าวธุรกิจการเมืองมีไลฟ์สไตล์ ส่วนเรื่องข่าวเซี่ยงสือสวนเราก็ดึงใจให้เกิดขึ้นมาเหมือนกันแต่ด้วยความที่เราเป็นเว็บน้องใหม่เราก็ต้องค่อยๆ ทำ ส่วนข่าวสือสวน

ขึ้นไหน ถ้าไปกระทบกับผู้สนับสนุน วิธีการต่อรองที่ทำได้ คือ พร้อมเปิดพื้นที่ให้ชี้แจงเต็มที่ แต่ ถ้าเขาไม่พอใจเลิกสนับสนุนเราก็ไม่ได้ว่าจะไร เพราะมันเป็นหน้าที่ที่เราต้องทำ แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยเจอปัญหานี้ เพราะเรามีสิทธิเลือกผู้สนับสนุน ที่เขายอมรับแนวทางการทำข่าวของเราได้ตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว”

(เฉลา กาญจนา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ จากข้อมูลทั้งหมด ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า นโยบายการทำข่าวเชิงสืบสวน ระหว่างองค์กรสื่อมวลชนที่ประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ กับองค์กรสื่อมวลชนที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งแสวงหารายได้ มีลักษณะส่วนทางกัน โดยองค์กรสื่อมวลชนที่ประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์ จะให้ความสำคัญในการผลิตข่าวตามกระแสก่อน ส่วนข่าวเชิงสืบสวนจะถูกผลิตขึ้นเป็นส่วนประกอบในการนำเสนอข่าวรายวัน ขณะที่องค์กรสื่อมวลชนที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งแสวงหารายได้ จะให้ความสำคัญในการผลิตข่าวเชิงสืบสวนก่อน ส่วนข่าวตามกระแสจะถูกผลิตขึ้นมาเป็นส่วนประกอบในการนำเสนอข่าวรายวัน

แต่องค์กรสื่อมวลชนที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งแสวงหารายได้ ที่มีรูปแบบการบริหารงานแบบสำนักข่าวอิสระ ยังมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรสื่อมวลชนที่ประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์

ขณะที่ องค์กรสื่อขนาดเล็กที่อย่างสำนักข่าวอิสระ หรือ เว็บไซต์ The Bangkok Insight ที่มีอธิบดีบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เป็นเจ้าของกลับไม่ได้กังวลถึงปัญหาการทำข่าวที่จะมีผลกระทบต่อกลุ่มผู้สนับสนุน และยังสามารถวางเงื่อนไขข้อต่อรองกับผู้สนับสนุนงบประมาณได้ด้วย

ในส่วนประเด็นการส่งข่าวเชิงสืบสวนเข้าประกวด และการส่งนักข่าวในสังกัด ไปฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการทำข่าวเชิงสืบสวนที่จัดโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ จำนวน 6 ราย จาก 7 รายในงานวิจัยนี้ มีความเห็นตรงว่า กิจกรรมเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสื่อมวลชน ทั้งในการสร้างภาพลักษณ์และยกระดับมาตรฐานการทำงานในวิชาชีพสื่อมวลชนด้วย

ส่วนเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ไม่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการส่งข่าวประกวดมากนัก เหตุผลเป็นเพราะยังเป็นเว็บไซต์ใหม่ที่เพิ่งตั้งมาได้ไม่นานนัก ความสนใจของผู้บริหารจึงมุ่งไปที่เรื่องการทำงานข่าวเพื่อสร้างรายได้มาหล่อเลี้ยงองค์กรเป็นหลัก

อย่างไรก็ดี ในประเด็นเรื่องการส่งข่าวประกวดนั้น มีความเห็นปลีกย่อยจาก ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท เนชั่น มัลติมีเดียกรุ๊ป จำกัด ว่าไม่ค่อยให้ความสำคัญเชื่อถือกับผลการตัดสินรางวัลขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพราะมีลักษณะการเล่นพรรคเล่นพวกมากจนเกินไป

สรุปกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “ผู้บริหารองค์กรข่าว”

จากการประมวลผลสรุปการวิจัยในส่วนกระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้บริหารองค์กรข่าว ที่ได้รับทราบสามารถตอบคำถามวิจัยตั้งไว้ได้ว่า กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนของผู้บริหารองค์กรข่าว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในสื่อดิจิทัลปัจจุบัน โดยส่วนกระบวนการทัศนด้านวิธีคิดนั้น กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้องค์ประกอบเรื่อง “WHY” ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการทำข่าว และสามารถอธิบายความซับซ้อนของข้อมูลให้คนเข้าใจได้โดยง่าย

ส่วนความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในมุมมองที่ว่าเป็นข่าวที่ใช้วิธีการสืบสวนเพื่อเปิดโปงเรื่องราวที่มีความซับซ้อน ซ่อนเงื่อนและนำไปสู่เรื่องของปัญหา และเป็นข่าวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา มีบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนน้อยที่มีมุมมองในเรื่องนี้

อย่างไรก็ดี สำหรับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน นั้น บรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นตรงกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการในการทำงานข่าวสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกข่าว ซึ่งจะทำให้ผลงานข่าวชิ้นนั้น มีความลึก เกะติดต่อเนื่อง มีข้อมูลรอบด้าน มากกว่าแค่การนำเสนอข่าวทั่วไปที่มีองค์ประกอบเพียงว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรเท่านั้น

ขณะที่ข่าวที่อยู่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ของคนทั่วไป ก็สามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ และถ้าข่าวนั้นที่มีผลกระทบกับวิถีชีวิตประชาชนจำนวนมาก ก็จะยิ่งช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้อ่านผู้ชมต่อข่าวชิ้นนั้น ได้มากขึ้น และเป็นผลดีต่อการทำธุรกิจสื่อมวลชนที่เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวเป็นหลักด้วย

ส่วนมุมมองในประเด็นที่ว่าข่าวเชิงสืบสวนมีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริต นั้น กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมด ต่างยืนยันตรงกันว่า ยังคงให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาประเภทนี้อยู่ แต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่าข่าวชิ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน จะต้องมีการสืบสวนหลักฐานประกอบชัดเจน และต้องเป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ที่ในปัจจุบันบทลงโทษทางกฎหมายมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในทางคดีอาญาและการชดเชยค่าเสียหายในคดีแพ่งที่มีมูลค่าสูง

ในส่วนประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าวนั้น กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นเหมือนกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นหมาเฝ้าบ้านเพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ถ้ามีข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเรื่องไหนที่มีความสำคัญ ก็พร้อมให้การสนับสนุนการทำข่าวของนักข่าวอย่างเต็มที่ เพราะยังมองเห็นคุณค่าความสำคัญของข่าวประเภทนี้ที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติอยู่

แต่กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร สื่อมวลชน ทั้งหมด ก็มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ผลจากการที่ธุรกิจสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีการแข่งขันสูง เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว ประกอบกับผู้ชมผู้อ่านข่าวให้ความสนใจเสพข่าวตามกระแสเสียเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวนต้องใช้ระยะเวลา กำลังคนและงบประมาณค่อนข้างมาก ยังเป็นข่าวที่มีเนื้อหาค่อนข้างซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน จะต้องมีการตรวจสอบเช็คข้อมูลให้มีความครบถ้วนรอบด้านก่อนนำเสนอ และต้องมีเอกสารหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงด้วย จึงทำให้องค์กรสื่อมวลชนเลือกที่จะผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแสก่อน

ขณะที่การนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมาใช้กับการทำข่าวทั่วไปให้กลายเป็นข่าวเชิงลึกที่มีประโยชน์ต่อสังคม นอกจากจะเป็นข่าวมีคุณค่าในตัวเองแล้ว ยังสามารถช่วยเพิ่มคุณค่าให้แก่ข่าวธรรมดาทั่วไปให้กลายเป็นข่าวที่มีคุณค่ามากขึ้นได้อีกด้วย นับเป็นบทบาทและความสำคัญของข่าวรูปแบบใหม่นอกเหนือจากช่วยส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่หมาเฝ้าบ้านเพื่อลักษณะผลประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

สำหรับกระบวนการทัศนวิสัยปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน นั้น กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ ยืนยันให้อิสระในการทำงานแก่นักข่าวและกองบรรณาธิการ แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ สักยภาพการทำงานของนักข่าว โดยเฉพาะกลุ่มนักข่าวใหม่ ยังขาดประสบการณ์ไม่สามารถคิดประเด็นข่าวที่แหลมคมได้ จึงทำให้ผู้ที่รับหน้าที่ในการคิดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ คือ บรรณาธิการข่าว หรือนักข่าวอาวุโส ที่มีประสบการณ์ในการทำข่าวมายาวนาน รู้จักแหล่งข่าวจำนวนมากที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสำคัญได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และการเปิดเผยข้อมูลสำคัญของหน่วยงานราชการยังมีปัญหา ข้อมูลไม่ครบถ้วนมีความผิดพลาด เข้าถึงข้อมูลได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม ผลจากการที่การทำธุรกิจสื่อในปัจจุบันมีการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรง ส่งผลทำให้องค์กรสื่อมวลชนบางแห่งต้องมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ ในการทำข่าวเพื่อแลกกับผลประโยชน์ตอบแทน เนื้อหาข่าวของสื่อบาง

องค์กรที่อ้างว่าเป็นข่าวเชิงสืบสวน มีลักษณะเป็นการทำข่าวโจมตี ใช้ทุกช่องทางสื่อในการนำเสนอข่าว เพื่อนำไปสู่การเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางธุรกิจ ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์สาธารณะตามบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนเท่านั้น

ลำดับสุดท้ายเป็นประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการทัศนวิสัยให้คุณค่า ที่สะท้อนออกมาในเรื่องนโยบายข่าว กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นโยบายข่าวของทุกองค์กรสื่อมวลชน ยังพร้อมให้การสนับสนุนนักข่าวและกองบรรณาธิการในการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ถ้าหากข่าวชิ้นนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ต่อสังคม และมีเอกสารหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงในข่าว ได้ชัดเจน

แต่ก็มีบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน บางราย ยอมรับว่าด้วยสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านผู้ชมเป็นหลัก เพราะสื่อใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก รวมถึงกลุ่มแอดมินเพจเฟซบุ๊กที่มีต้นทุนในการผลิตข้อมูลข่าวสารที่ต่ำ กอปรกับบรรณนิยกรรมการเสพข่าวของประชาชนในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปหันมาให้ความสนใจบริโภคข่าวตามกระแสทั่วไปมากกว่าข่าวที่มีเนื้อหาหนักและมีความซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจ ทำให้ข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่ไม่สร้างรายได้ผลตอบแทนทางธุรกิจ ผู้อ่านมีจำนวนจำกัดเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น

ขณะที่การผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่มีคุณภาพต้องใช้ระยะเวลาและต้นทุนในการผลิตค่อนข้างมาก และองค์กรสื่อมวลชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรธุรกิจมุ่งแสวงหาผลกำไร ก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างรายได้จากการนำเสนอข่าวเพื่อมาหล่อเลี้ยงธุรกิจสื่อที่มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากให้อยู่รอด จึงเป็นเรื่องยากที่จะสามารถผลิตข่าวเชิงสืบสวนออกมานำเสนอได้ในปริมาณมากเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศนวิสัยข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่สะท้อนผ่านวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยส่วนนี้ ยังมีผลการศึกษาระบบทัศนวิสัยข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มอื่น ๆ อีก

โดยในหัวข้อถัดไปผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลการวิจัยกระบวนการทัศนวิสัยข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนกลุ่มผู้รับสารในงานวิจัยนี้ด้วย จะประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายภาคส่วน ได้แก่ ตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นักวิชาการด้านสื่อ ตัวแทนองค์กรภาครัฐภาคเอกชน และแหล่งข่าว ในฐานะผู้รับสาร ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ของผู้ให้

สัมภาษณ์ ทั้งในส่วนการจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การกำกับดูแล การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

4.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน

ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ในฐานะตัวแทนผู้รับสาร ตามบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไป อันประกอบไปด้วย กลุ่มองค์กรวิชาชีพ กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ กลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรม กลุ่มแหล่งข่าว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์อีกกลุ่มหนึ่ง นอกจากกลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อ ที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อศึกษากระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ที่สะท้อนผ่านในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” “วิธีให้คุณค่า” ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ที่กำหนดไว้ในงานวิจัยเรื่องนี้

ในหัวข้อนี้ จึงจะขอนำเสนอผลการศึกษาวิจัยและข้อค้นพบที่ได้รับเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวน 17 ราย ในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า”

กล่าวคือ “วิธีคิด” ยังคงมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่อง ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการรับทราบคำตอบจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทุกกลุ่ม

ส่วน “วิธีปฏิบัติ” จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่องมุมมองในฐานะผู้รับสารที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว ที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีต่อผลงานข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อสารมวลชน

ขณะที่ “วิธีให้คุณค่า” จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่เรื่องการให้ความสำคัญกับข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งในการให้คุณค่าข่าวเชิงสืบสวนในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในส่วนการจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรวมไปถึงมุมมองในฐานะผู้รับสารด้วย

โดยการนำเสนอผลการวิจัย และข้อค้นพบสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแจกแจงข้อค้นพบจากประเด็นคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยกำหนดอักษรย่อแทนชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อความกระชับดังนี้

- ‘ผ1’ แทนนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่รับผิดชอบจัดประกวดข่าว “รางวัลอิศรา อมันตกุล”

- ‘ผ2’ แทนนายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่รับผิดชอบจัดประกวดข่าว “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์”

- ‘ผ3’ แทนนายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ที่รับผิดชอบจัดประกวด “รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม”

- ‘ผ4’ แทนนักข่าวอาวุโส ในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว

- ‘ผ5’ แทนนักวิชาการด้านสื่อ ในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว

- ‘ผ6’ แทนคณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว

- ‘ผ7’ แทนเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

- ‘ผ8’ แทนผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

- ‘ผ9’ แทนรองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

- ‘ผ10’ แทนรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัท ทรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

- ‘ผ11’ แทนผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560

- ‘ผ12’ แทนอดีตรองนายกรัฐมนตรี

- ‘ผ13’ แทนโฆษกกองทัพบก

- ‘ผ14’ แทนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

- ‘ผ15’ แทนอัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม

- ‘ผ16’ แทนเลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

- ‘ผ17’ แทนเลขาธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย

ข้อค้นพบจากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1. กระบวนการค้นหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีคิด”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

ความหมายข่าว

ความหมายข่าว เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน “วิธีคิด” ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ กับข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 17 ราย สามารถประมวลผลการวิจัยในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.15 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับ สารที่มีต่อความหมายข่าว เชิงสืบสวน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
-เป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปง การทุจริตต่อผู้ตรวจสอบ ผู้มีอำนาจ และความไม่ ชอบมาพากลในการ บริหารงานของรัฐ	●	●		●	●	●	●	●		●	●		●	●	●	●	●	14
-เป็นข่าวนำเสนอข้อมูล เชิงลึกมากกว่าข่าว ธรรมดาทั่วไป คลี่คลาย โครงสร้างปัญหาทาง สังคม		●	●	●	●	●			●									6
-เป็นกระบวนการทำข่าว ใช้องค์ประกอบเรื่อง WHY ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เพื่อหาคำตอบ						●												1
-เป็นการทำข่าวเจาะลึก เพื่อหาผู้กระทำความผิด หรือเพื่อให้ได้เนื้อหาข่าว กว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั่วไป												●						1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลวิจัยในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวนได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ เกือบทั้งหมด (14 รายจาก 17 ราย) มีความเห็นตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มุ่งเน้นการเปิดโปงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย เป็นตัวแทนของสื่อมวลชนในการต่อสู้ ตรวจสอบขูดค้ำ ติดตามเจาะลึก ผู้มีอำนาจ รวมถึงความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเห็นข่าวประเภทนี้ในการนำเสนอของสื่อมวลชนมากนัก

ดังเช่นความเห็นของ มงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และประพาพพงษ์ มากนวล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัท ทูท๑ ที่กล่าวไว้ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวน จะเป็นข่าวเชิงต่อสู้ เป็นข่าวเชิงตรวจสอบผู้มีอำนาจ เป็นเรื่องการทุจริต แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเห็นข่าวแบบนี้มากนัก”

(มงคล บางประภา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 สิงหาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลในเรื่องของการบริหารงานนโยบาย หรือในเรื่องของความไม่ถูกต้อง การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นข่าวที่ต้องไปขูดค้ำตรวจสอบให้ได้ข้อมูลมา ไม่ใช่ ข่าวความเห็นหรือ ข่าวป้องกัน ที่เหมือนกับว่าฝั่งนี้กล่าวอย่างไรก็ไปถามอีกฝั่งหนึ่ง เมื่อฝั่งนี้พูดเสร็จก็มาถามอีกฝั่งกลับไปตามแบบนั้น”

(วสันต์ ภัยหลิกี้, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวเปิดโปง ความไม่ถูกต้อง และความไม่ชอบมาพากลต่าง ๆ ไม่ใช่ข่าวตามกระแสหรือเสนอข่าวตามวาระอะไรทั่วไป”

(ประพาพพงษ์ มากนวล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ส่วนความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในประเด็นอื่นที่พบจากการสัมภาษณ์ คือ เป็นข่าวที่นำเสนอข้อมูลเชิงลึกมากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไป สามารถคลี่คลายโครงสร้างปัญหาทางสังคม ต้องมีกระบวนการทำงานต้องมีการวางแผนงานข่าวที่ชัดเจน

โดยผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ที่ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนลักษณะนี้ มีจำนวน 6 ราย กระจายตัวอยู่ในกลุ่มองค์กรวิชาชีพ กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ กลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการ

ทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรม ซึ่งหลายรายเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานวิชาชีพด้านสื่อมวลชนทั้งในฐานะนักข่าว และเป็นอาจารย์สอนด้านวารสารศาสตร์ด้วย ไม่ได้มีสถานะเป็นเพียงแค่ประชาชนผู้รับสารทั่วไปเท่านั้น

ดังเช่นความเห็นของ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ นักวิชาการด้านสื่อ และบรรยงค์ สุวรรณผ่อง นักข่าวอาวุโส ในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวเชิงสืบสวน มันเป็นเรื่องของการนำเสนอที่ไม่ได้มีแค่ *Who What Where When Why How* แต่มันลึกลงไปมากกว่า มันทำให้เห็นเส้นทางของเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและต่อๆ ไปอนาคตเลยก็ได้”

(เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนคือข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีความละเอียดมีความซับซ้อน มีผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงโดยอ้อม มีผลกระทบอาจจะเชิงคุณค่าหรือเชิงเศรษฐกิจ การรายงานยากกว่าข่าวปกติ ข่าวประเภทนี้จึงเป็นข่าวที่ต้องใช้กระบวนการหรือแผนในการทำงาน”

(บรรยงค์ สุวรรณผ่อง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 ตุลาคม 2562)

ส่วนความเห็นปลีกย่อยเกี่ยวกับความหมายข่าวเชิงสืบสวน ที่พบมีอีก 2 ความหมาย คือ เป็นกระบวนการทำข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง WHY ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เป็นข่าวมีพลังมากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไป มาจากคำตอบของ มานะ ตรีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว ที่กล่าวไว้ดังนี้

“ข่าวโดยทั่วไปเหมือนกับว่าถ้าบนภูเขาน้ำแข็ง ก็เห็นแต่ข้างหน้า ข้างบนเลย ๆ แต่ข่าวเชิงสืบสวนจะทำให้เห็นถึงปัญหาที่อยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็งลงไปด้วย สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างปัญหาของสังคมอย่างชัดเจน และข่าวนั้นมีพลังมากขึ้น ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับของผลกระทบของคนในสังคม”

(มานะ ตรีรยาภิวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2562)

ขณะที่ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล อดีตรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ในฐานะเป็นบุคคลหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว หรือใช้ประโยชน์จากข่าว ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนใน 2 มิติ คือ เป็นการทำข่าวเจาะลึกเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด หรือเพื่อให้ได้เนื้อหาข่าวลึกกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป

จึงทำให้สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ความหมายข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มุ่งเน้นการเปิดโปงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคม เป็นตัวแทนของสื่อมวลชนในการต่อสู้ตรวจสอบขูดค้าย ตีคดตามเงาะลึก ผู้มีอำนาจ รวมถึงความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ และเป็นกระบวนการทำข่าวที่ไขว่คว้าประกอบเรื่อง WHY ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมติฐานข่าว มีพลังมากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไป

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันไม่ค่อยพบเห็นข่าวลักษณะนี้ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมากนัก

เนื้อหาข่าว

ต่อมาเป็นประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าวซึ่งเป็นอีกหนึ่งในนิยามศัพท์ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ โดยจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ทั้ง 17 รายในงานวิจัยนี้ สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.16 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
-เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	17
-เนื้อหาข่าวทุกเรื่องเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้หมด		●	●	●	●													5

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้มีอำนาจรัฐ นักการเมือง ข้าราชการและเอกชน เพราะข่าวประเภทนี้มีความยากและซับซ้อน มากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไป

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากยังแสดงทัศนคติเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ปัจจุบันข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน มีจำนวนน้อยมากกว่าในอดีต องค์กรสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวประเภทนี้มีอยู่ไม่กี่แห่งเท่านั้น จึงทำให้ข่าวไม่มีพลังเพียงพอที่จะสร้างกระแสกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เหมือนในอดีต

ดังเช่นความเห็นของ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล อดีตรองนายกรัฐมนตรี มานะ นิมิตรมงคล เลขานุการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) และศรีสุวรรณ จรรยา เลขานุการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันแน่นอน ส่วนใหญ่จะโน้มเอียงไปทางทุจริตคอร์รัปชัน แต่ตอนนี้มันมีน้อยไป เมื่อก่อนก็มีน้อยอยู่แล้ว ตอนนี้มันน้อยกว่าเดิมอีก ”

(ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 ตุลาคม 2562)

“ในความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน มักจะมีการเชื่อมโยงกับปัญหาคอร์รัปชันอยู่เสมอ ปัจจุบันก็ยังเป็นแบบนี้อยู่”

(มานะ นิมิตรมงคล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

“เรื่องทุจริตคอร์รัปชันยังเป็นประเด็นหลักที่สื่อมวลชนเกาะติดนำเสนอมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ปัจจุบันก็ยังให้ความสำคัญอยู่ยังไม่ได้เปลี่ยนไป ”

(ศรีสุวรรณ จรรยา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 กันยายน 2562)

สำหรับความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในประเด็นอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้รับทราบคือ เนื้อหาข่าวทุกเรื่องสามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ทั้งหมด เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการทำข่าว นำเสนอข้อมูลเชิงลึกมากกว่าข่าวธรรมดาทั่วไป ช่วยคลี่คลายโครงสร้างปัญหาทางสังคม สามารถนำไปปรับใช้กับการทำข่าวได้ทุกประเภท รวมถึงข่าวทุจริตด้วย

โดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความเห็นนี้ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มองค์กรวิชาชีพและกลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 6 ราย ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแลองค์กรสื่อมวลชน การจัดประกวดข่าว และการจัดฝึกอบรม

ดังเช่นความเห็นของพีระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวสืบสวนสอบสวน ทำได้ทุกข่าว รวมถึงข่าวทุจริต เพราะมันการนำเสนอทุกแง่มุมของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น ไม่ใช่สัมภาษณ์ข่าวแค่ผิวๆ ฉาบฉวย ใครทำอะไรที่ไหนอย่างไร แต่ไม่ได้บอกว่าเหตุและผลที่ทำไมคืออะไร แล้วมีผลต่อสังคมอย่างไร ข่าวเชิงสืบสวนที่แท้จริงมันคือการคลี่คลายโครงสร้างปัญหา คุณต้องย้อนกลับไปดูว่า ทำไมเรื่องนี้ถึงเกิดขึ้น เหตุจูงใจคืออะไร ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์และมีผลต่อสังคมอย่างไร”

(พีระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

อย่างไรก็ดี ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มาจากกลุ่มองค์กรวิชาชีพที่จัดประกวดข่าว และเป็นกรรมการตัดสินรางวัลข่าวข้างต้น ก็ให้ความเห็นสอดคล้องเหมือนกับผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มอื่น ๆ ว่า ปัจจุบันข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนกระแสหลักมีจำนวนน้อยมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา

ทั้งนี้ เกี่ยวกับประเด็นเรื่องข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องทุจริตมีจำนวนน้อยลงในปัจจุบัน มีความเห็นอีกด้าน จาก ฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หนึ่งในตัวแทนจากกลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรม ว่า อาจเป็นเพราะระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ในปัจจุบันมีความโปร่งใสมากขึ้น สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อตรวจได้ง่าย และประชาชนก็มีช่องทางสื่อสารของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อพบเห็นอะไรที่มีความผิดปกติ ก็มักจะนำข้อมูลมาเปิดเผยในโลกออนไลน์อยู่ตลอด จึงทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่กล้าที่จะทุจริตหรือทำอะไรที่ไม่ถูกต้องมากขึ้น

“เราต้องมองว่าในเรื่องทุจริต บ้านเมืองเรามันอาจจะดีขึ้น ปัจจุบันมีการตรวจสอบเยอะ เพราะฉะนั้นการทุจริตคอร์รัปชันเข้าใจว่ามันมีบ้าง แต่มันก็น้อยลงไปเยอะ เขาก็ไม่กล้าทำกันเหมือนอดีตที่ผ่านมา ช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เป็นยุคใหม่หมดแล้ว ทุกคนอยู่บนโลก Social หมด ไม่มีใครกล้าหrok ทุกคนมันเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลแล้ว ขนาดตำรวจแต่ก่อนนี้ตั้งด่านจ่ายเงินกัน เคียวนี่ ก็ยังไม่กล้ากลัวถูกถ่ายคลิปอีก แต่ก่อนขับรถไป ตำรวจขอตรวจความเร็วยื่นเงินให้ตำรวจก็จบ ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ตอนนี้จะยื่นเงินให้ตำรวจก็ยังไม่กล้า มันเปลี่ยนไป”

(ฐากร ตัณฑสิทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 3 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ วรวิทย์ สุขบุญ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จากกลุ่มแหล่งข่าว ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันฐานข้อมูลหน่วยงานราชการมีการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น สื่อหลายแห่งสามารถที่จะใช้ประโยชน์ในการสืบค้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการทำข่าวได้ ยกเว้นข้อมูลสำคัญบางส่วนที่จะไปกระทบสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง ที่มีกฎหมายห้ามไว้ ยังไม่

สามารถเปิดเผยได้ ส่วนข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ของสื่อมวลชน ปัจจุบันก็ยังมียู่ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบริบททางสังคม แต่ที่น่าสนใจคือ ข่าวประเภทนี้ เริ่มมีการพบเห็นการนำเสนอจากสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา และมีข้อมูลบางเรื่องที่มีการนำมาใช้ประกอบการสอบสวนคดีเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันด้วย

“ข่าวทุจริตในภาพรวมมันก็ยังมีนะ ยังมีอยู่ แต่ว่าเรื่องความถี่มันมากหรือน้อย มันอยู่ที่บริบทของสังคมที่กำลังสนใจ แต่ตอนนี้ไม่ได้มีแค่สำนักข่าวอิศราที่นำเสนออะ ในส่วนของเพจต่าง ๆ ก็เริ่มมีการนำเสนอมากขึ้นเยอะเลยถ้าเทียบกับเมื่อก่อน”

(รววิทย์ สุขบุญ, สัมภาษณ์การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ จากความเห็นของ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ข้อมูลข่าวทุจริตที่ถูกนำเสนอโดยสื่อสังคมออนไลน์ ก็ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานตรวจสอบเพื่อนำไปใช้ประกอบการสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชัน จากในอดีตที่จะมีแค่ข้อมูลข่าวที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ในประเด็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในส่วนของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนหลายราย มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สาเหตุที่เพจเหล่านี้ สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวที่มีเนื้อหาสุ่มเสี่ยงได้ มักจะเป็นพวกปิดบังตัวเอง หรืออยู่ในต่างประเทศ และผลจากที่เพจเหล่านี้ ไม่ได้เป็นสื่อมวลชน ที่มีองค์กรวิชาชีพกำกับดูแลการทำหน้าที่ ทำให้มักถูกกังขาเรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และอาจเป็นกลุ่มที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้

ดังเช่นความเห็นของ ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจำกรม มานะ ตริรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จากกลุ่มแหล่งข่าว และกลุ่มนักวิชาการด้านสื่อตามลำดับ ที่กล่าวไว้ดังนี้

“ข้อมูลของเพจพวกนี้ มีหลายเรื่องที่น่าสนใจ แต่เนื่องจากเขาไม่ได้เป็นสื่อมวลชน ที่มีองค์กรกำกับดูแล เป็นใครมาจากไหนก็ไม่รู้ จึงมักถูกตั้งข้อสังเกตเรื่องวัตถุประสงค์ในการทำหน้าที่ ขณะที่ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนยัง ใงก็ยังมีที่น่าเชื่อถือมากกว่า”

(ปกรณ์ ธรรมโรจน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 17 ตุลาคม 2562)

“การที่เพจพวกนี้ เอาข้อมูลอะไรบางอย่างมาเปิดเผย เป็นรูป เป็นคลิปเป็นอะไรบ้าง อย่าง แต่สิ่งเหล่านี้ มันจะเรียกว่าเป็นข่าวเชิงสืบสวนเหมือนที่สื่อมวลชนทำได้หรือไม่ ผมว่ายืนยันเรื่องนั้น ไม่ได้หรอก และเราก็ไม่รู้ว่าคุณพวกนี้มีอะไรที่อยู่ข้างหลังเข้าหรือไม่ มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนอหรือไม่ มีความเป็นกลางมากแค่ไหนเราไม่รู้ ...บางเพจอาจจะใช้วิธีการคราด์ซอร์สซึ่งหาข้อมูลเหมือนที่สื่อต่างประเทศในเมืองนอกทำกัน แต่เมื่อไหร่ที่เขาใช้คราด์ซอร์สซึ่งแล้วไม่ตรวจสอบข้อมูลเขาจะตกเป็นเหยื่อ..ส่วน การที่สื่อมวลชนไปนำข้อมูลของเพจพวกนี้มานำเสนอต่อ ถามว่าเอามาใช้ได้ไหม ตอบว่าได้ แต่ต้องมีตรวจสอบความถูกต้องก่อน และควรนำไปขยายผลทำข่าวต่อ แต่ถ้าเอามาใช้เพราะคิดว่าจะลดต้นทุนทำข่าว และลดแรงปะทะจากผู้มีอำนาจ โดยอ้างว่า เพจเป็นคนนำเสนอข่าว ผมว่าแบบนี้มันมักง่ายเกินไป

(มานะ ตีรียาภิวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2562)

บทบาทและความสำคัญของข่าว

ในการศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ “บทบาทและความสำคัญของข่าว” เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการอีกตัวหนึ่ง ที่ผู้วิจัย กำหนดไว้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตารางพร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.17 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
- บทบาทที่ลดลงจากจำนวนข่าวที่มีปริมาณน้อย	●			●	●	●		●	●	●	●	●			●	●	●	12
- บทบาทที่ลดลงจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อ	●	●		●	●	●		●	●							●	●	9

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับ กลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับ สาร ที่มีต่อบทบาทและ ความสำคัญของข้าวเชิง สืบสวน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
-บทบาทที่เพิ่มขึ้นจาก เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ นำมาใช้ในการทำข้าว			●				●							●		●		4
-บทบาทที่ลดลงจากความ เกรงกลัวผู้มีอำนาจและการ ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี																	●	1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข้าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในประเด็นเรื่องบทบาทความสำคัญของข้าวเชิงสืบสวนได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ข้าวเชิงสืบสวนที่ถูกนำเสนอโดยองค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบันมีปริมาณน้อยกว่าในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะข้าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน คุณภาพของข้าวก็ด้อยกว่าข้าวในอดีต ส่งผลทำให้บทบาทของข้าวเชิงสืบสวนที่เคยทำหน้าที่เป็นหมาเฝ้าบ้านปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะลดทอนความสำคัญลงไป ทั้งที่ข้าวประเภทนี้เคยได้รับความสำคัญถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนจำนวนมาก ข้าวหลายชั้นยังช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้เกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดยังถูกตัดสินลงโทษตามกระบวนการทางกฎหมายด้วย

นอกจากนี้ ยังมีผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าครึ่งหนึ่ง (จำนวน 9 ราย จาก 17 ราย) มีความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ลดทอนบทบาทของข้าวเชิงสืบสวนลงไปจากในอดีต เป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวที่มีความรวดเร็ว เน้นการผลิตข่าวที่มีต้นทุนต่ำ เสนอข่าวตามกระแสความสนใจของคนทั่วไปเป็นหลัก จึงทำให้ข้าวเชิงสืบสวนที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูงถูกผลิตออกมาได้น้อย

ดังเช่นความเห็นของ วสันต์ ภัยหลิกถี่ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พีระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวะกุล อธิการบดีกรมการศาสนา ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่กล่าวไว้ว่า

“สมัยก่อนหนังสือพิมพ์เป็นสื่อเสรี คนที่ทำมีอุดมการณ์ คอยเป็นกระบอกให้กับรัฐบาล และก็เป็นสุนัขเฝ้าบ้านให้กับประชาชน คอยคุ้ยแค้นคอยสอดส่องเวลาเห็นอะไรที่ไม่เหมาะสม เป็นเหมือนฝ่ายค้านที่คอยตรวจสอบรัฐบาลเมื่อสถานการณ์ความกดดันในเชิงธุรกิจสูงขึ้น การแข่งขันสูง จุดนี้จึงกลายเป็นแรงกดดันไปที่สื่อ ว่าข่าวที่นำเสนอไปนั้นจะต้องทำอย่างไรคนถึงจะเข้ามาอ่าน เข้ามาแชร์ รวมถึงมียอดผู้ติดตามเยอะขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของโฆษณา ข่าวมันจึงมุ่งไปในเรื่องที่คุณอยากรู้ มากกว่าเรื่องที่เขาควรจะรู้ ขณะการทำข่าวแบบผิวเผินหรือข่าวปึงปอง การทำข่าวเหตุการณ์ หรือการลอกข่าวจากข่าวออนไลน์ ต้นทุนมันถูกลง ไม่ต้องใช้พลังงาน ใช้ต้นทุนมากเหมือนข่าวเชิงสืบสวน ข่าวเชิงสืบสวนมันจึงมีน้อย”

(วสันต์ ภัยหลิกถี่, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

“ความสำคัญของข่าวสืบสวนระยะหลังที่มันลดน้อยลงไปเป็นเพราะภูมิทัศน์ของสื่ออื่น ๆ ที่มันทำให้ข่าวสืบสวนต้องใช้ต้นทุนสูง ใช้เวลาในการทำ ได้รับความสำคัญน้อยลง ทั้งที่ข่าวเชิงสืบสวนมีความจำเป็นต่อสังคมค่อนข้างมาก ตัวเป็นข่าวสำคัญอันดับหนึ่งของทุกองค์กรสื่อ .. เมื่อใดก็ตามที่คุณไม่ได้สนใจข่าวสืบสวนสอบสวนเลย ความจริงในประเทศมันจะไม่ปรากฏ”

(พีระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

“ที่สื่อไม่ทำกัน เพราะอะไรผมไม่รู้ อาจจะกลัวเพราะกลัวถูกบีบไม่ให้สปอนเซอร์ หรืออาจจะเป็นอย่างอื่นอีก แต่ทำน้อยไปแน่นอน และทำน้อยกันมาตั้งนานแล้ว ต่างประเทศทำกันมากกว่า... บทบาทหน้าที่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเป็นของสื่อมวลชน เป็นอาชีพของคุณ ไม่ใช่อาชีพของผม หน้าที่ผม คือ การนำข้อมูลที่เห็นว่าไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม ไป บอกคุณ แต่คุณก็ไม่ค่อยทำกัน คุณมีหน้าที่ทำก็ควรทำ ส่วนทำไม่ถึงไม่ทำ ต้องกลับไปถามพวกคุณเอง”

(ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 ตุลาคม 2562)

“ปัจจุบันข่าวเชิงสืบสวนมีน้อยลงและไม่เพียงพอต่อการนำเสนอให้สังคมทราบถึงปัญหาสังคมที่มีรอบด้าน ครอบคลุมหลายเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ต่างกับในอดีตช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมาที่ข่าวเชิงสืบสวนมีปริมาณใกล้เคียงกัน ในขณะที่ปัญหาสังคมในช่วงก่อนมีน้อยกว่าในปัจจุบัน”

(ปกรณ์ ธรรมโรจน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 17 ตุลาคม 2562)

จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในส่วนนี้ ยังได้ข้อค้นพบว่า ในปัจจุบันที่ใครก็สามารถเป็นสื่อได้ เพราะต้นทุนในการทำสื่อถูกลง ทำให้มีผู้ผลิตสื่อรายใหม่เกิดขึ้นมาจำนวนมาก อีกทั้งยังมีพลังของสื่อสังคมออนไลน์ ที่สร้างความหลากหลายของเนื้อหาดึงดูดความสนใจของประชาชนไปเสียเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ข่าวเชิงสืบสวนที่มีปริมาณน้อยอยู่แล้ว ยิ่งถูกลดทอนความสนใจมากขึ้นไปอีก และผลจากการที่ข่าวเชิงสืบสวนซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน คอยตรวจสอบคอยเช็คข้อมูลความถูกต้องให้ประชาชนมีจำนวนน้อย ก็อาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ปริมาณข่าวตามกระแส ข่าวเท็จ ข่าวลวง มีจำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน

สะท้อนจากความเห็นของ วสันต์ ภัยหลิกถี่ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และมงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“สื่ออาชีพหรือคนข่าวมืออาชีพต้องมีความแตกต่าง ในแง่ของมาตรฐาน เนื่องจากทุกวันนี้ทุกคนสามารถที่จะเป็นสื่อหรือส่งสารเองได้ ดังนั้น อะไรน่าเชื่อถือหรืออะไรที่ไม่น่าเชื่อถือ บางทีมันแยกกันยาก เราจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันข่าวสารที่ไหลเวียน มันรวดเร็วและมีปริมาณมาก สมัยก่อนเรามีสื่อมืออาชีพทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน คอยกรอง คอยแยกแยะ คอยเช็ค คอยตรวจสอบข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนก่อนนำเสนอ แต่วันนี้ข่าวมันเยอะมากและบางทีก็มีคนที่คอยส่งเรื่องเท็จ เรื่องปลอม หรือแชร์ในเรื่องที่ไม่ได้มีการตรวจสอบมาก่อนนำเสนอออกไป มันจึงทำให้ปริมาณข่าวเท็จ ข่าวลวง อยู่ในระบบเยอะมาก”

(วสันต์ ภัยหลิกถี่, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

“บทบาทที่เปลี่ยนไปของข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะเรื่องคุณภาพที่ลดลง มันมีผลกระทบเกิดขึ้นแน่นอน โดยเฉพาะการตรวจสอบของสื่อในส่วนนี้มันก็จะลดน้อยลง การติดตามการทุจริตเรื่องต่าง ๆ มันจะฉาบฉวยขึ้น แล้วถ้ายังถูกระแสทางโซเชียล ที่ไปปะปนอยู่กับพวกเฟคนิวส์หรือว่าไอโอ เข้ามาโจมตี บ่นกระแสดุ้ยๆ ที่มีอยู่มากในขณะนี้ ก็จะทำให้ความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบของสื่อมันเบาบางลงด้วย ทำให้ดูมองว่า มีเจตนาที่จะกลั่นแกล้งโจมตีทำร้ายบุคคลใดบุคคลหนึ่งไป”

(มงคล บางประภา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 สิงหาคม 2562)

ทั้งนี้ ในประเด็นเรื่องบทบาทข่าวเชิงสืบสวนที่ลดลงจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อ นั้นจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ยังได้ข้อค้นพบว่า ผลจากการที่ธุรกิจสื่อมีการแข่งขันสูง มุ่งผลิตตามกระแสความสนใจของประชาชนเป็นหลัก ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสื่อมวลชนอย่างเต็มที่เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ส่งผลทำให้มีนักข่าวเชิงสืบสวนหลายรายที่ยังต้องการทำงานข่าวเพื่อรักษาอุดมการณ์ตามบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน ได้ออกมาทำสื่อเป็นของตนเอง ทั้งในรูปแบบการทำเว็บไซต์ข่าว หรือจัดตั้งแฟนเพจเพื่อนำเสนอข่าวตามที่ต้องการ แต่บางรายก็ยังมีปัญหาเรื่องการหาทุนสนับสนุนการทำงาน เพราะแม้สื่อสังคมออนไลน์จะใช้ต้นทุนในการผลิตข่าวค่อนข้างน้อย แต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายส่วนอื่นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นค่าครองชีพ หรือค่าเดินทาง ทำให้นักข่าวหลายคนต้องล้มเลิกความตั้งใจในการประกอบอาชีพนี้ เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นแทน

ข้อค้นพบนี้ยืนยันได้จากความเห็นของ พิระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“มีนักข่าวหลายคนที่ไม่ลาออกจากอาชีพ เพราะที่ถอยต่อความเป็นธุรกิจสื่อในปัจจุบัน ซึ่งหลังการลาออก ทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ที่จะติดตัวนักข่าวพวกนี้ไปด้วย ก็คือความรู้ทักษะความสามารถในการทำข่าว อย่างกรณี รูปณีย์ (นางสาวรูปณีย์ เอียดศรีชัย นักข่าวประจำรายการข่าว 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 33 - ขยายความ โดยผู้วิจัย) ที่ไปทำพจนานำเสนอข่าวของตัวเอง เป็นตัวอย่างที่ดี แต่คนพวกนี้จะมีปัญหาเหมือนกันก็คือเรื่องการหางานทางธุรกิจ เพราะทั้งชีวิตทำแต่เรื่องข่าวมาตลอด ซึ่งตรงนี้เป็นจุดที่จะต้องไปเรียนรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมกัน”

(พิระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนบางส่วน มีความเห็นที่แตกต่างไปว่า การมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การทำข่าวและการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อมาใช้ประกอบการทำข่าว รวมไปถึงการนำเสนอข่าวที่ถูกแพร่กระจายออกไปได้กว้างไกลมากกว่าเดิม ตามช่องทางการสื่อสารทั้งในส่วนของเว็บไซต์ หรือสื่อสังคม ที่ผู้อ่านผู้ชมสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาทุกพื้นที่ในโลก

ดังเช่นความเห็นของ ก้าวโรจน์ สุตาภักดี นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ และฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่กล่าวไว้ดังนี้

“ สมัยก่อนเราวิ่งตามข่าว เดียวนี้ข่าววิ่งตามเรา ตามเราทุกวินาทีเลย อุปกรณ์เครื่องไม้เครื่องมือก็มีมาก คนที่เรียนวารสารศาสตร์อย่าคิดว่าตัวเองจะตายเพราะ โซเชียลมีเดีย แต่ควรคิดว่าตัวเองจะตายเพราะใช้โซเชียลมีเดียหรือการนำเสนอข่าวสาร ให้ตรงกับจริตคน ไม่เป็น Crowdsourcing เราใช้เป็นใหม่ Data Journalism เราใช้เป็นใหม่”

(ก้าวโรจน์ สุตาภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

“การเข้าถึงข้อมูลยุคนี้ จะลึกลงไปในอดีตนะ แล้วรู้สึกมันจะเร็ว ผมอ่านข่าวตอนนี้ยังสงสัยว่าทำสื่อรู้ข้อมูลที่เร็วมาก ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องกรรมการค้าภายใน กรมอะไร ไปสืบข้อมูลรู้หมด สมัยก่อนไม่มีแบบนี้หรอก ทำให้ความน่าเชื่อถือของประชาชนมันโอเคมาก ในอดีตที่ผ่านมากกว่าจะได้ข้อมูลแต่ละข้อมูล มันยากมาก ราชการไม่ได้ให้ข้อมูลได้ง่าย เพราะเดี๋ยวนี้ ข้อมูลของ กสทช. เองก็หาง่าย ข้อมูลของใครก็ทำได้หมดอะ ถูกไหมครับ รายงานการประชุมก็ต้องเอาขึ้นเว็บหมด ทุกอย่างมันง่ายอยู่แล้ว แต่เพียงแค่ว่าเราจะหาข้อมูลหรือแปล่าเท่านั้นเอง”

(ฐากร ตัณฑสิทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 3 ตุลาคม 2562)

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ส่วนนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า การมาของเทคโนโลยีก็มีส่วนช่วยในการเพิ่มบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนทั้งในการผลิตและนำเสนอข่าวมากขึ้นจากในอดีต รวมไปถึงการก้าวออกมาเป็นเจ้าของทำธุรกิจสื่อเองของนักข่าว แต่ขึ้นอยู่กับตัวนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนเองว่าจะนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มาปรับใช้ในการทำงานได้มากน้อยเพียงใด

ส่วนปัจจัยที่ทำให้บทบาทข่าวเชิงสืบสวนลดลงไป ในประเด็นปลีกย่อยอื่น ๆ ที่ได้รับทราบเพิ่มเติม ได้แก่ ความกลัวการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี มาจากความเห็น ศรีสุวรรณ จรรยา เลขาธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย เพียงรายเดียว ที่กล่าวไว้ว่า

“การทำข่าวเชิงสืบสวนมักจะได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องผู้มีอำนาจหรือการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี คนทำข่าวก็เลยต้องระมัดระวังเพราะการทำข่าวจะไปสะท้อนความเป็นจริงไปกระทบต่อผู้มีอำนาจหรือนายทุนมันก็เป็นความเสี่ยงของคนทำข่าวเหมือนกัน เพราะฉะนั้นการทำข่าวบางเรื่องถ้าจะไปแล้วก็ต้องมาประเมินกันเหมือนกันว่าจะนำเสนอได้หรือไม่ สมมุติว่าเจอข้อเท็จจริงมาแล้วแต่ไม่สามารถนำเสนอได้มันก็เป็นความผิดหวังในเรื่องของการทำข่าวของตัวนักข่าวเอง องค์กรสื่อ คงไม่ได้สนใจประเด็นนี้มากนัก”

(ศรีสุวรรณ จรรยา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 กันยายน 2562)

ทั้งหมดนี้ เป็นผลวิจัยในส่วนกระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 ราย หัวข้อถัดไป ผู้วิจัย จะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิธีปฏิบัติ” ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

4.3.2. กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว**

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 ราย ในงานวิจัยนี้ เกี่ยวกับการนำเสนอประเด็นข่าว สามารถประมวลเป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.18 แสดงคำตอบผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับ สาร ที่มีต่อวิธีการได้มา ซึ่งประเด็นข่าวเชิง สืบสวน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
- สื่อนำเสนอประเด็นข่าว เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นตาม กระแสความสนใจของคน ทั่วไป มากกว่าประเด็นข่าว ทุจริต	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●					●	●	14
- สื่อนำเสนอประเด็นข่าว เชิงสืบสวนจากการแจ้ง เบาะแสของประชาชน											●		●	●	●				4
- สื่อมวลชนค้นพบประเด็น ข่าวเชิงสืบสวนเอง													●	●	●				3

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนเกือบทั้งหมด (จำนวน 14 ราย จาก 17 ราย) มีความเห็นตรงกันว่า การนำเสนอประเด็นข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีลักษณะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่อยู่ในกระแสความสนใจของคนในสังคมช่วงเวลานั้นเพื่อสนองตอบความต้องการอยากรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในสังคมเป็นหลัก ซึ่งจะมีผลต่อยอดผู้ชมผู้อ่านข่าวจำนวนมากที่จะตามมาหลังการนำเสนอข่าว

ขณะที่ประเด็นข่าวที่องค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญและนำเสนออย่างต่อเนื่องและมีการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนไปใช้ในการผลิตและนำเสนอข่าวด้วย จะเป็นประเด็นข่าวเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมสะเทือนขวัญต่าง ๆ

ส่วนประเด็นข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ที่พบเห็นมักจะเป็นเรื่องราวหรือที่

เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น รวมไปถึงการถือโยงระหว่างประชาชนหรือเอกชนที่มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก แต่ประเด็นข่าวทุจริตโครงการขนาดใหญ่งบประมาณจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้บริหารรัฐบาลหรือนักการเมืองระดับชาติยังมีปรากฏให้เห็นอยู่บ้างแต่มีปริมาณค่อนข้างน้อย บางข้อมูลข่าวก็มีการอ้างอิงการนำเสนอข่าวจากแฟนเพจเฟซบุ๊ก ต่างจากในอดีตที่ประเด็นข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่ ที่ถูกนำเสนอต่อสาธารณชน จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตโครงการขนาดใหญ่ เชื่อมโยงไปถึงนักการเมืองที่มีชื่อเสียงระดับชาติ รวมไปถึงใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบของผู้มีอำนาจนักข่าวจะเป็นผู้ค้นพบประเด็นด้วยตนเอง ขณะที่การนำเสนอข่าวยังมีลักษณะการแข่งขันกันทำข่าวในประเด็นเดียวกัน ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันด้วย ทำให้ประชาชนในฐานะผู้รับสารได้รับประโยชน์จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเร่งทำการสอบสวนคดีต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนโดยเร็ว

ดังเช่นความเห็นความเห็นของ ปณิดา ขศปัญญา ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปง ขบวนการ โกงเงินคนจน และพีระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวสืบสวนที่เห็นกันมากในขณะนี้คือข่าวผูกคอตาย ข่าวถูกฆ่าตายแล้วก็เอาไปฝัง มาตรการอำพราง สื่อมวลชนให้ความสนใจติดตามเจาะลึกกันมาก ส่วนข่าวทุจริตเหมือนเมื่อก่อนไม่ค่อยเห็น”

(ปณิดา ขศปัญญา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กันยายน 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนเดี๋ยวนี้ประเด็นใหญ่ไม่มีเลย ที่นำเสนอกันอยู่เป็นประเด็นเบาบางมาก รวมไปถึงเรื่องการทุจริตด้วย อย่างถ้าพูดถึงการค้ำมนุษย์ มันก็ต้องพูดถึงการลักลอบนำแรงงานเข้ามา กระบวนการขายแรงงาน อย่างปีที่ผมทำงานที่ไทยรัฐ เราเคยเล่นประเด็นข่าวเรื่องค้ำมนุษย์ เราทำทะเลาะไปจนถึงโรงอัญญาตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำที่เกาะอาบน อันนั้นคือข่าวสืบสวนสอบสวนที่มาครบถ้วน แต่วันนี้ สองปีที่ผ่านมา เราไม่เห็นข่าวสืบสวนแบบนี้เลย ..ส่วนที่ไปสืบสวนเรื่อง กระบวนการถือโยงกัน ถามว่าจริง ๆ แล้วมันมีอิมแพ็คต่อคนขนาดไหน มันเป็นข่าวครามา ถ้าเทียบกับเรื่องของกระบวนการ ถ้าพูดถึงห่วย ควรจะพูดถึงกระบวนการขายห่วยว่ากว่าจะมาเป็นราคา 120 บาท อันนั้นแหละคือข่าวสืบสวน มันมีความสำคัญยิ่งกว่าตามหาเจ้าของห่วย 30 ล้านบาทตัวจริงอีก”

(พีระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

สอดคล้องกับความเห็นของ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล อดีตรองนายกรัฐมนตรี ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวคดีลัลลาเบลเนี่ย เขาทำได้ดีมาก สื่อหลายที่ช่วยกันขุดจนรู้หมดเลย อันนี้ผมชมทำดีมาก แต่คุณเลือกข่าวอย่างนี้ทำกัน ไข่ม้อย ข่าวที่มีผลต่อชีวิตต่อคนคู่อีกสำคัญ แต่ไอ้ข่าวที่ได้ประโยชน์กับประเทศชาติไม่สำคัญเลยหรือ โครงการที่มีปัญหาผลประโยชน์ประเทศชาติเสียหลายพันล้าน ไม่สำคัญหรือ มีอะไร ไปดูปากพวกคุณไว้หรือ”

(ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ บรรยงค์ สุวรรณผ่อง นักข่าวอาวุโส กรรมการตัดสินการประกวดข่าว ซึ่งว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรสื่อมวลชนเลือกที่จะผลิตและนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวน ที่มีลักษณะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่อยู่ในกระแสความสนใจของคนในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เป็นผลมาจากการให้คุณค่าข่าวในการคัดเลือกประเด็นข่าวที่จะนำเสนอที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต จากเดิมที่การคัดเลือกประเด็นข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่จะให้น้ำหนักในการนำเสนอ พร้อมทุ่มเทสรรพกำลัง ทั้งคนและงบประมาณจำนวนมาก จะเป็นต้องข่าวที่มีผลกระทบต่อสังคมค่อนข้างมาก หรือตัวละครที่เกี่ยวข้องเป็นนักการเมืองระดับชาติ ที่มีอำนาจในการบริหารงานในช่วงเวลานั้น มาเป็นการให้คุณค่าข่าวโดยยึดเรื่องความสนใจของผู้อ่านผู้ชมเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการทำสื่อในยุคปัจจุบันที่มุ่งตอบสนองต่อความยอดครอดทางธุรกิจมากกว่าการทำหน้าที่ตามบทบาทสื่อมวลชน

“เหตุผลที่สื่อต้องทุ่มเททำข่าวห่วย 30 ล้าน หรือถ้าหลวง หรือคดีลัลลาเบล ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลไม่ได้เป็นเรื่องสาธารณะ มาจากเรื่องการให้คุณค่าข่าวที่เปลี่ยนไป ไปอยู่ที่เรื่องของปุถุชนสนใจ หรือ Human Interest ตัวเดียวแล้ว ขณะที่การสืบสวนคุณค่าข่าวก็ไม่ใช่ Human Interest แต่ต้องเป็นเรื่องผลกระทบต่อเท่านั้น ผมอย่างยืนยันเลย แสดงให้เห็นว่าการเลือกประเด็นข่าวของสื่อเพื่อนำเสนอ ให้คุณค่าข่าวประเภทใดมากที่สุด เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจหรือเพื่อสังคม”

(บรรยงค์ สุวรรณผ่อง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 ตุลาคม 2562)

ส่วน ศรีสุวรรณ จรรยา เลขาธิการพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ที่ให้มุมมองว่า ปัจจุบันองค์กรสื่อมวลชน กำลังประสบปัญหาการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่ค่อนข้างรุนแรง ขณะที่การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ประชาชนมีช่องทางในการสื่อสารของตนเอง ทำให้สามารถกำหนด

ประเด็นข่าวสารในสังคมได้ สื่อมวลชนไม่ใช่ผู้กำหนดประเด็นข่าวสารได้แต่เพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้การนำเสนอประเด็นข่าวของสื่อมวลชนต้องผูกติดกับกระแสความสนใจของประชาชนเป็นหลัก แม้แต่ข่าวทุจริตเอง การนำเสนอของสื่อมวลชน ก็ยังต้องยึดติดกับเรื่องความสนใจของประชาชนด้วย เห็นได้จากข่าวที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฉ้อโกงของคน หรือบริษัทเอกชนบางแห่ง ที่มีคนเกี่ยวข้องจำนวนมากจะได้รับความสนใจขององค์กรสื่อมวลชน ในการเลือกประเด็นข่าวแบบนี้ มาเสนอต่อสาธารณชน ส่วนประเด็นข่าวทุจริต ที่มีให้เห็นก็จะเป็นเรื่องเล็กๆ ในระดับท้องถิ่น แต่เรื่องทุจริตใหญ่ไม่ค่อยเห็น อาจเป็นเพราะมีความกังวลเรื่องที่จะไปทำข่าวกระทบผู้มีอำนาจแล้วแต่มีปัญหาตามมาในภายหลัง จึงต้องหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอ

เช่นเดียวกับ ปณิศา ชาญปัญญา ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560 รางวัลอิศรา อมันตกุล จากสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่ให้มุมมองในการนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวกับเรื่องการทุจริตของสื่อมวลชนว่า มักจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นข่าวใหญ่ ที่มีคนสนใจจำนวนมากว่าประเด็นข่าวทุจริตที่มีวงเงินน้อยไม่กี่ล้านบาท ทั้งที่ การทุจริตขนาดเล็ก นับเป็นจุดเริ่มต้นของการทุจริตขนาดใหญ่

ส่วน วสันต์ ภัยหลิกดิ์ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สะท้อนว่าประเด็นข่าวที่สื่อมวลชนเลือกนำเสนอในปัจจุบัน มีหลายเรื่องหลายมิติ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ประเด็นข่าวส่วนใหญ่ จะไม่ได้มุ่งความสนใจไปในเรื่องของผลประโยชน์สาธารณะ จะให้น้ำหนักไปในเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชนเป็นหลัก

“มันเป็นเรื่องที่ถูกถกเถียงกันมาตลอด ในแง่มุมมองของคนเสนอข่าวกับในแง่มุมมองของคนรับข่าว ว่าประเด็นของข่าวแบบไหนที่สื่อควรนำเสนอ ซึ่งมันมีทั้งเรื่องที่สำคัญและต้องรู้ กับประเด็นที่ชาวบ้านอยากรู้ ซึ่งอาจจะไม่ค่อยสำคัญมากนัก ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาหนังสือพิมพ์ที่เน้นในเรื่องของคุณภาพ จะมองว่าควรให้น้ำหนักกับข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวน ในเชิงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าทำเรื่องที่ชาวบ้านอยากรู้แต่ปัจจุบันนี้ในเมื่อสถานการณ์ความกดดันในเชิงธุรกิจสูงขึ้น การแข่งขันสูง ผมจึงคิดว่าจุดนี้กลายเป็นแรงกดดันไปสื่อทุกองค์กรว่า ข่าวที่นำเสนอไปนั้นจะต้องทำอย่างไรคนถึงจะเข้ามาอ่าน เข้ามาแชร์ รวมถึงมียอดผู้ติดตามเยอะขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของโฆษณา ประเด็นข่าวมันจึงมุ่งไปในข่าวที่คนอยากรู้มากกว่า เรื่องที่เขาควรจะต้องรับรู้ ... และในภาพรวมธุรกิจสื่อมวลชนของไทย ต้องยอมรับว่า เราอยู่ในระบบของทุนนิยม ดังนั้น สื่อ

ส่วนหนึ่งอาจจะไปมองตรงนั้นด้วยว่าข่าวไหนที่คนสนใจ คือนำเสนอแล้วเป็นที่นิยมแล้วมีโฆษณาเข้ามา มีรายได้แล้วสามารถอยู่ได้มันก็ออกไปในโทนนั้นอยู่เยอะ”

(วสันต์ ภัยหลิกี้, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

ทั้งนี้ จากความเห็นของ อติตรองนายกรัฐมนตรี นักข่าวอาวุโส กรรมการตัดสินการประกวดข่าว เลขานุการพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า การแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติในการเลือกนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน ที่จะให้ความสำคัญในการคัดเลือกประเด็นข่าวที่จะนำเสนอ จากคุณค่าข่าว ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ประชาชนให้ความสนใจ แม้กระทั่งประเด็นข่าวที่มีเนื้อหาการทุจริต ที่จะถูกเลือกมานำเสนอ ก็ยังใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากคุณค่าข่าว ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ประชาชนให้ความสนใจด้วย แตกต่างจากในอดีตที่จะให้ความสำคัญกับคุณค่าข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลกระทบของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตประพฤตินิยมของผู้มีอำนาจรัฐเป็นหลัก

สำหรับความเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน ในประเด็นปลีกย่อยอื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ได้แก่ การนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวนจากการแจ้งเบาะแสของประชาชน สื่อมวลชนค้นพบประเด็นข่าวเชิงสืบสวนเอง มาจากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ราย คือ ปณิศา ยศปัญญา อติตนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน พันเอกวินรัช สุวาริ โฆษกกองทัพบก ในฐานะตัวแทนหน่วยงานราชการที่มักจะออกมาชี้แจงข้อเท็จจริงจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน วรวิทย์ สุขบุญ เลขานุการคณะกรรมการป.ป.ช. ในฐานะหน่วยงานที่นำข่าวเชิงสืบสวนไปขยายผลการสอบสวนต่อ ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม ในฐานะผู้ทำหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีทุจริตจำนำข้าว ซึ่งมีการนำข้อมูลข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนไปใช้เป็นหลักฐานประกอบการในฟ้องร้องคดี ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนำเสนอประเด็นข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 3 ลักษณะของสื่อมวลชนยังคงมีให้เห็นอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่ประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตประพฤตินิยม พบเห็นจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการอีกตัวหนึ่ง ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ของ ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ จำนวน 17 ราย โดยสามารถประมวลคำตอบในประเด็น เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
- มีสื่อจำนวนน้อยที่สามารถเจาะลึกข้อมูลเอกสารสำคัญมานำเสนอได้							●	●	●	●			●	●	●	●		8
- สื่อไม่กล้านำเสนอข้อมูลสำคัญ		●										●					●	3
- ไม่มีการวางแผนหรือจัดตั้งทีมงานทำข่าวโดยเฉพาะ	●			●	●													3
- ไม่ใช่เทคโนโลยีมาช่วยในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานสำคัญ			●			●												2
- มีการลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง											●							1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน มีมุมมองเกี่ยวกับวิธีการแสวงหา

ข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของสื่อมวลชนที่หลากหลาย ตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบัน

โดยมีผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนจำนวนเกือบครึ่งหนึ่ง (จำนวน 7 ราย จาก 17 ราย) ให้ความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ในปัจจุบันมีสื่อมวลชนที่สามารถติดตามขุดคุ้ยเจาะลึกข้อมูลสำคัญมาใช้ประกอบการนำเสนอข่าวได้ดี บางข้อมูลใช้วิธีการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งช่วยเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือในข่าวได้มากขึ้น ขณะที่ลักษณะการทำงานเป็นการทำข่าวเชิงรุกมุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ โดยไม่ต้องรอให้มีเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกิดขึ้นถึงค่อยเข้าไปสืบสวนขยายผล สามารถหาข้อมูลข่าวใหม่มาเสนอเพื่อขยายผลข่าวได้ตลอด ถือเป็นภาระระดับการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยการทำงานข่าวได้ดีขึ้นจากในอดีตที่ต้องพึ่งพาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าวเป็นหลัก

ดังเช่นความเห็นของ จูกร ตันทสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่กล่าวไว้ว่า

“ผมว่าการทำข่าวของสื่อเดี๋ยวนี้ ทำข่าวดีมากขึ้นมากว่าเดิมนะ ไปสืบค้นข้อมูลได้ดีมาก ไม่รู้ไปหามาได้อย่างไร รู้หมดรู้ละเอียดเลย แล้วเขาก็เอามาใช้ประกอบการนำเสนอ ทำให้ข่าวมันมีน้ำหนักมากขึ้นเลย ...ซึ่งผมเข้าใจว่า เหตุผลที่เขาสามารถเจาะหามาได้ เป็นเพราะเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มีส่วนสำคัญ และข้อมูลข่าวสารของราชการเดี๋ยวนี้ มันก็หาไม่ได้ยากเหมือนก่อน ระบบจัดซื้อจัดจ้างเปิดให้ดูได้หมดแล้ว ”

(จูกร ตันทสิทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 3 ตุลาคม 2562)

แต่ก็มีผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนบางราย สะท้อนว่า แม้ว่าวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานการทำข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีต แต่วิธีการเหล่านี้กลับถูกนำไปใช้ในการทำข่าวตามกระแสหรือเหตุการณ์รายวันที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเป็นหลัก ขณะที่ข่าวตามกระแสบางเรื่องที่ได้รับ ความสนใจจากคนในสังคมจำนวนมาก องค์กรสื่อมวลชนจะให้การสนับสนุนกำลังคนและงบประมาณผลิตข่าวเต็มที่ มีการส่งทีมงานลงพื้นที่เกาะติดสถานการณ์นำเสนอข่าวต่อเนื่อง มีการเปิดประเด็นหรือข้อมูลใหม่ที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลของนักข่าว ทำให้ข่าวมีความน่าสนใจและชวนติดตามอยู่ตลอด ไม่แตกต่างอะไรกับวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในอดีต มีองค์กรสื่อมวลชนเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นในปัจจุบันที่ยัง แสดงออกซึ่งวิธีการทำงานข่าวที่มีลักษณะการขุด

คู่ข้อมูลเอกสารสำคัญต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชัน ดังเช่นความเห็นของ วีระพันธุ์ สุพรรณ ไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ วสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่กล่าวไว้ว่า

“ตอนนี้อิสรา เป็นหัวหอกสำคัญในการทำข่าวทุจริตเลย สามารถหาเอกสารหลักฐานสำคัญมาใช้ประกอบยืนยันข้อมูล ได้ดีมาก ซึ่งการทำข่าวมีเอกสารหลักฐานประกอบชัดเจน นอกจากจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวข่าวแล้ว ยังช่วยสร้างเครดิตให้กับองค์กรสื่อมวลชนแห่งนั้นด้วย ... ส่วนการทำข่าวแบบนี้ของสื่ออื่นในฐานะผู้ชมข่าวก็ยังไม่พอมองเห็นอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวชาวบ้านทั่วไป ลงทุนลงแรงทำกันมาก เหมือนจี้ข้างจับตักกะแตง แข่งกันทำเต็มที่เลย พอสื่อทำแบบนี้มากๆ ชาวบ้าน ก็เริ่มให้ความสนใจเพราะสื่อมีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวบ้านมาก ต้องติดตามดูกัน ไปเรื่อยๆ เพราะจะได้มีเรื่อง ไปพูดคุยกับคนอื่น ได้ ทั้งที่ บางเรื่องมันก็ไม่ได้มีประโยชน์อะไรกับชีวิตเขามากนัก หรือในทางสังคม อย่างเช่นข่าวหวย 30 ล้าน ที่แค่รอผลการตัดสินคดีของศาลก็น่าจะรู้แล้ว ใครคิดใครถูก”

(วีระพันธุ์ สุพรรณ ไชยมาตย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2561)

“ชาวบ้านเราในยุคนี้ ยังเป็นข่าวเหตุการณ์ ข่าวความคิดเห็น และเป็นข่าวที่เรียกว่า ยังไม่ได้ใช้ข้อมูล เจาะหาหรือขุดคุ้ยลงไปถึงเบื้องหน้าเบื้องหลังมากนัก ทุกวันนี้ที่เราให้ความสำคัญกับข่าวสืบสวนน้อยลงสาเหตุหนึ่งมาจากพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคน เทคโนโลยีของสื่อที่เปลี่ยนไป และทิศทางที่เหมือนจะไปแข่งขันในเรื่องของความเร็วมากขึ้น จึงเกิดเป็นแรงกดดันทางธุรกิจทำให้การลงทุนทางด้านการทำข่าวสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทุจริตลดลง ส่วนอิสรา ที่ทำข่าวขุดคุ้ยข้อมูลได้ดี แต่สำนักข่าวแบบนี้ก็ยังมีน้อย”

(วสันต์ ภัยหลิกี้, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

สำหรับความเห็นเกี่ยวกับ วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ยังมีประเด็นปลีกย่อยอื่น ๆ อีก เช่น การไม่กล้านำเสนอข้อมูลเอกสารสำคัญ มาจากความเห็นของ พิระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และ ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล รองนายกรัฐมนตรี ที่สอดคล้องกันว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ

เพื่อนำไปใช้ประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวนได้จำนวนมาก แต่สื่อมวลชนกลับเลือกที่จะไม่นำเสนอข้อมูลเหล่านี้เอง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวที่เปลี่ยนแปลงไป และการถูกกดดันจากกลุ่มนายทุน และผู้มีอำนาจในรัฐบาล

“ผมว่ามันขึ้นอยู่กับตัวเราเองว่าเราจะทำไหม อย่ามาบอกว่าเรื่องนั้นหาข้อมูลยากทำไม่ได้ มันอยู่ที่ตัวเราเองมากกว่า อย่างบางเรื่องสำหรับรัฐบาลทหาร ผมว่าเขาอยากให้เราทำข่าวด้วยซ้ำ ที่บอกว่า ยุคคสช.ทำไม่ได้เนี่ยเป็นข้ออ้าง เราไปพะวงไปกลัว ไปเซ็นเซอร์ตัวเอง ไม่นำเสนอข่าวเองมากกว่า”

(พีระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

“ผมไม่ได้มีอาชีพเป็นสื่อนะ แต่ผมไปเจอข้อมูลอะไรที่เป็นข้อเท็จจริงเปิดเผยได้ ผมก็เปิดเผย แต่พวกคุณเอง ที่ไม่ยอมนำเสนอ สิ่งที่ผมทำเนี่ยไปหาข้อมูลเรื่องนั้นเรื่องนี้ มันก็เหมือนกับการสืบสวน ซึ่งคุณก็ทำได้เหมือนกัน ถ้าพวกคุณทำซะ ประเทศชาติก็จะไม่เสียหาย แต่พวกคุณทำกันหรือเปล่าละ”

(ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 ตุลาคม 2562)

นอกจากนี้ มีความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มผู้บริหารองค์กรวิชาชีพ และกรรมการตัดสินรางวัลข่าว ผ่านผลงานข่าวเชิงสืบสวนที่ส่งเข้าประกวดว่า ผลงานข่าวในปัจจุบันมีคุณภาพด้อยกว่าผลงานข่าวในอดีต โดยเฉพาะวิธีการขุดคุ้ยหาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าว ซึ่งจากเนื้อหาข่าวที่ส่งเข้ามาสะท้อนให้เห็นถึงปัญหากระบวนการทำงานข่าวใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1. ไม่มีการวางแผนหรือจัดตั้งทีมงานทำข่าวโดยเฉพาะเหมือนในอดีต และ 2. ขาดการประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานสำคัญเพื่อนำมาใช้ประกอบยืนยันข้อเท็จจริงในข่าว ดังเช่นความเห็นของ บรรยงค์ สุวรรณผ่อง นักข่าวอาวุโส และมานะ ตริรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“การทำข่าวเชิงสืบสวน ทีมในการทำข่าวมีความสำคัญมาก ทีมนี้จะต้องมีความพร้อมในแต่ละด้าน ทั้งความรู้ความเข้าใจในกระบวนการข่าว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการวิเคราะห์ ซึ่งในความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวิเคราะห์จะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าหากไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของการสืบค้นการค้นคว้าข้อมูล รวมทั้งการใช้วิธีการใหม่ ๆ ของฝรั่ง เช่น Data

Journalism ก็ไม่เลยเลย สามารถเป็นฐานให้เรามองเห็นข้อมูลใหม่ ที่ซ่อนอยู่ เพื่อจะได้ไปตามต่อสิ่งที่มันเกิดขึ้น แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้มันไม่ค่อยมีให้เห็น”

(บรรยงค์ สุวรรณผ่อง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 ตุลาคม 2562)

“ปัญหาการทำข่าวของนักข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน มี 2 ส่วน คือ 1. ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการหาข้อมูล เรื่องอะไรจะต้องไปหาให้ยุ่งยาก รอแถลงข่าวหรือรอคนมาพูดให้ฟังง่ายกว่า กับ 2. ต่อให้หา ก็ไม่รู้ว่าหาที่ไหน ไม่รู้จักเครื่องมือที่จะใช้ หามาได้แล้ว จะแยกแยะข้อมูลออกมาอย่างไร อันไหนคือประเด็นสำคัญที่จะต้องดึงมาใช้ แต่อีกตัวหนึ่งที่คุณเหมือนจะเป็นปัญหาใหญ่ด้วยก็คือ ไม่รู้ว่าอันไหนคือประเด็นข่าว”

(มานะ ตรีวิทยาวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2562)

ส่วนความเห็นปลีกย่อยที่เหลือ คือ มีการลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่องมาจากความเห็นของ ปณิดา ขศปัญญา ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560 รางวัลอิศรา อมันตกุล จากสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่ให้ข้อมูลว่า นักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้ความสำคัญในการติดตามเกาะติดการนำเสนอข่าวเปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจนหลังจากที่เธอไปร้องเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง การติดตามตัวผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล การค้นหาเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวอย่างเต็มที่ ต่างจากสื่อมวลชนหลายแห่งที่ไม่มีแสวงหาข้อมูลเอกสารอะไรเพิ่มเติม และยังนำเสนอข้อมูลข่าวไม่ตรงตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

รูปแบบการนำเสนอข่าว

รูปแบบการนำเสนอข่าว เป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทศน์ “วิธีปฏิบัติ” ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ จำนวน 17 ราย ในงานวิจัยนี้ สามารถประมวลคำตอบในประเด็นรูปแบบการนำเสนอข่าว ได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว

คำตอบของผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับ สารที่มีต่อรูปแบบการ นำเสนอข่าว	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
- เปิดพื้นที่ในการนำเสนอ ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหา การทุจริตคอร์รัปชัน ค่อนข้างน้อย	●	●		●	●	●		●	●	●	●	●			●		●	12
- ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อ การทุจริต ยังขาดการ นำเสนอรูปแบบใหม่ ทำให้ ข่าวไม่น่าสนใจ			●		●	●	●	●	●					●		●		8
- นำเสนอข่าวกระตบสิทธิ ของผู้ที่เกี่ยวข้องในข่าว														●				1
- นำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน													●					1
- เลือกรายไม่มีความเป็น กลางในการนำเสนอ									●									1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่ (จำนวน 12 ราย จาก 17 ราย) มีความเห็นตรงกันว่า องค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเปิดพื้นที่เพื่อนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันเหมือนในอดีต พื้นที่การนำเสนอข่าวส่วนใหญ่ถูกให้ความสำคัญไปกับข่าวกระแสหรือเหตุการณ์รายวันที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมเป็นหลัก ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการนำเสนอข่าวยุคปัจจุบันที่การนำเสนอข่าวมุ่งแข่งขันในเรื่องความเร็ว เน้นการทำข่าวที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมเป็นหลัก เพราะมีผลต่อจำนวนยอดผู้ชมผู้อ่านข่าว ที่สามารถนำไปใช้ในการขอรับการสนับสนุน โฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมถึงส่วนแบ่งรายได้ โฆษณาจากบริษัทเจ้าของสื่อสังคม

ออนไลน์ อย่างเช่นเฟซบุ๊ก เป็นต้น

ส่วนข่าวเชิงสืบสวนที่เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันนาน ๆ ถึงจะมีข่าวลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นสักครั้ง แต่รูปแบบการนำเสนอก็ไม่ได้มีลักษณะเจาะลึก เกาะติดต่อเนื่อง เปิดประเด็นหรือข้อมูลใหม่ที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลของนักข่าว ที่ทำให้ข่าวมีความน่าสนใจและชวนให้ติดตาม ลักษณะการนำเสนอเน้นการสัมภาษณ์บุคคลแทนการขุดคุ้ยเปิดโปง ให้ข้อมูลข่าวตามเนื้อหา และนำเสนอต่อเนื่องเพียงไม่กี่ตอน ข้อมูลข่าวที่ถูกลำเสนอไม่สามารถคลี่คลายปมปัญหา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการนำเสนอข่าวเหมือนในอดีตที่ผ่านมาได้ ดังข้อมูลต่อไปนี้

“ข่าวประกวดที่ส่งเข้ามาแต่ละปี ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวกระแส ที่จะใช้วิธีการเสนอเรื่องไปเรื่อย ๆ ใครได้ข่าวส่วนไหน ก็เอามาประกอบ ไม่เหมือนสมัยก่อน ที่เขาจะตั้งทีมเพื่อที่จะเจาะข่าวใดข่าวหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะว่าการเอาให้จบเอาให้รู้เรื่อง หรือเอาให้เกิดอิมแพ็ค แต่เดี๋ยวนี้มันไม่เป็นอย่างนั้นแล้ว ทั้งที่ในยุคปัจจุบันการตรวจสอบข้อมูลทางโซเชียลมีเดียมันไวกว่าสบายกว่าเมื่อก่อนเยอะ มีคนที่จะฮั้วพอร์ตให้การสนับสนุนข้อมูลเยอะ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้มันน่าจะเป็นผลมาจากการการเปลี่ยนนโยบายข่าวใหม่ขององค์กรสื่อ ไปเน้นข่าวที่สนองต่อผู้อ่านเยอะขึ้น เน้นความรวดเร็ว แต่ไม่ลงทุนกับข่าวเชิงสืบสวนเหมือนเดิม”

(มงคล บางประภา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 สิงหาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนในช่วงหลังนี้ มันเป็นลักษณะการขายประเด็นเพื่อความกระหายใคร่รู้ของคนมันถูกนำไปใช้มองในสิ่งที่ล่อแหลมกับเรื่องความเป็นส่วนตัว ล่อแหลมกับศีลธรรม ล่อแหลมกับการหลอกลวง แต่ประเด็นข่าวเรื่องใหญ่ที่เป็นเรื่องที่ต้องสืบสวน ไม่ถูกไล่บี้ อย่างเช่นเรื่องนาฬิกาของรองนายกรัฐมนตรี ที่ควรจะไล่บี้กันให้เต็มที่กับไม่ทำ ทำไม่ถึงไม่ได้สอบสวนลงลึก ว่าทำไมถึง ไม่แจ้งบัญชีทรัพย์สิน ทั้งที่ความจริงเป็นเรื่องของกระบวนการ และเรื่องของกระบวนการนี้เป็นเรื่องของระบบ ถ้าเรามีสื่อที่สามารถส่องที่ไม่ได้มืดแล้วก็สว่างหมดมันก็จะเป็ผลดีกับสังคม แต่ปรากฏว่าประเด็นที่ต้องสะสางไม่ถูกสะสาง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับระบบความยุติธรรมของสังคม”

(เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนที่ออกมาตอนนี้ แม้ว่าจะจะเป็นลักษณะของการสืบสวนสอบสวนข้อมูลในเชิงลึกแต่มันก็ลึกในระดับหนึ่ง ไม่ได้ลึกจนเห็นภาพทั้งหมดเหมือนในอดีต ..ทุกวันนี้มันก็ยังเห็นว่าสื่อที่พอจะทำข่าวประเภทนี้อยู่บ้างแต่ถ้าจะให้ทำข่าวเชิงลึกไปเลยเป็นเรื่องยาก เพราะถ้าไปทำข่าวที่เป็นเชิงลึกเลยมันก็จะไม่ใช่ข่าวที่เป็นไปตามกระแสที่คนสนใจ”

(ศรีสุวรรณ จรรยา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 กันยายน 2562)

สำหรับความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ในประเด็นอื่นที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์ คือ ขาดการนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ มาช่วยในการนำเสนอ เพื่อให้ข่าวมีความน่าสนใจมากขึ้น

โดยมีตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนจำนวนเกือบครึ่งหนึ่ง (จำนวน 8 ราย จาก 17 ราย) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ยังถูกนำเสนอโดยองค์กรสื่อมวลชนบางแห่ง เช่น สำนักข่าวอิศรา แม้ในการนำเสนอข่าวจะมีการเปิดพื้นที่นำเสนอข่าวอย่างเต็มที่ และมีข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบชัดเจนในการนำเสนองานแต่ละชิ้น แต่รูปแบบการนำเสนอยังมีลักษณะไม่แตกต่างจากการนำเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ ที่มีแค่ตัวอักษร และรูปภาพประกอบเท่านั้น ทั้งที่ ช่องทางการนำเสนอข่าวในสื่อเว็บไซต์ ที่สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายรูปแบบ นอกเหนือจากแค่ตัวอักษร และรูปภาพ เช่น คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟฟิก ถ้าหากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความทันสมัยมากขึ้น จะช่วยให้การนำเสนอข่าวมีความน่าสนใจมากขึ้น

สะท้อนจากความเห็นของ วสันต์ ภัยหลิกลี่ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มานะ ตีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่กล่าวไว้ว่า

“วิธีการนำเสนอข่าว อย่างสำนักข่าวอิศราผมมองว่าโดดเด่นมาก ๆ ในเรื่องของข่าวสืบสวนเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ ทำให้คนคิดว่าเมื่อสำนักข่าวอิศราติดตามเรื่อง ใดอยู่ ก็จะเกาะติด ติดตามอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากข่าวประเภทนี้มีรายละเอียดค่อนข้างมากและซับซ้อน ลำพังแค่การอธิบายด้วยตัวอักษรคงยังไม่เพียงพอ ซึ่งวิธีการนำเสนอในแง่ของสื่อใหม่ ๆ เช่นการนำเสนอเป็นกราฟฟิก สรุปร่างอย่างต่าง ๆ เป็นแอนิเมชัน หรือใช้คลิปวิดีโอเข้ามาช่วยในการนำเสนอข่าว ตรงนี้เป็นส่วนที่น่าจะเพิ่มเติมได้ แต่ก็เข้าใจว่าบางทีมันอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ทรัพยากร หรือเรื่องของเวลา”

(วสันต์ ภัยหลิกลี่, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 ตุลาคม 2562)

“การนำเสนอข่าวในยุคนี้ การเล่าเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ การเล่าเรื่องอาจจะต้องมีความแตกต่าง จากการนำเสนอข่าวในอดีต เพราะในปัจจุบันรูปแบบของสื่อมีความสำคัญ ซึ่งในส่วนของอิสรภาพยังมองการเล่าเรื่องในรูปแบบเหมือนหนังสือพิมพ์ ไม่ได้เล่าเรื่องในแพลตฟอร์มของคนรุ่นใหม่ เพราะคนรุ่นใหม่ปัจจุบัน ถ้าเจออะไรที่มันยาว ก็จะไม่อ่าน หรือจะเล่ายังไง เหมือนกับข่าวปลาทูกของไทยรัฐ ประเด็นมันไม่มีอะไรมาก แต่มันเล่าเรื่องที่ทำให้คนดูจนจบได้ ทั้งที่เรื่องปลาทูกมันอาจจะเป็นเรื่องที่เราารู้อยู่แล้ว เพียงแต่แค่เอามาเล่าใหม่ด้วยวิธีที่ทำให้มันน่าสนใจเท่านั้นเอง”

(มานะ ศรีรยาภิวัดน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ ในประเด็นการนำวิธีการเล่าเรื่องมาปรับใช้ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ยังมีความเห็นเพิ่มเติม จาก วรวิทย์ สุขบุญ เลขานุการคณะกรรมการป.ป.ช. ที่ระบุว่า การเล่าข่าวของผู้ดำเนินการรายการข่าวทางสถานีโทรทัศน์บางรายในปัจจุบัน ที่สามารถอธิบายข้อมูลเรื่องราวการทุจริตคอร์รัปชันให้คนฟังเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายๆ ในภายระยะเวลาไม่กี่นาที นับเป็นรูปแบบการนำเสนอข่าวที่น่าสนใจ เพราะช่วยทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจเรื่องราวการทุจริตที่มีความซับซ้อนได้ดีมากขึ้นกว่าการนำเสนอข่าวในอดีตที่มีมีเพียงแค่ตัวอักษรเท่านั้น ถ้ามีการเล่าข่าวลักษณะนี้มากขึ้น ก็น่าจะช่วยทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ จากการให้สัมภาษณ์ของประภาพพงษ์ มากนวล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัท ทูคอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการผลิตสื่อและการจัดให้แก่องค์กรสื่อสารมวลชนว่า ปัจจุบันการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของแฟนเพจเฟซบุ๊ก มีความน่าสนใจและน่าติดตามมากกว่าการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน อาทิ การสรุปใจความประเด็นสำคัญของข่าวให้เข้าใจได้ง่ายเพียงแค่มินิโพรโยค บางเนื้อหาที่มีการจัดทำข้อมูลเป็นอินโฟกราฟฟิก สรุปอ้างอิงสิ่งต่าง ๆ เป็นแอนิเมชัน หรือใช้คลิปวิดีโอเข้ามาช่วย ถ้าหากสื่อมวลชนที่ทำข่าวเชิงสืบสวน นำรูปแบบการนำเสนอเหล่านี้มาปรับใช้ในการนำเสนอข่าวจะช่วยทำให้การนำเสนอข่าวมีความน่าสนใจและน่าติดตามมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพคนที่ 2 มีความเห็นว่า การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ถ้าหากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้ทันสมัยมากขึ้น ก็น่าจะช่วยสร้างความน่าสนใจของข่าวให้กับผู้ชมผู้อ่านมากขึ้นตามไปด้วย แต่นอกเหนือจากความน่าสนใจในรูปแบบการนำเสนอข่าวแล้ว

สื่อมวลชนต้องไม่ลืมความสำคัญในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลเอกสารหลักฐาน ที่นำมาใช้ประกอบการนำเสนอด้วย เพราะเอกสารหลักฐานถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำเสนอข่าวประเภทนี้ อย่างเช่นที่สำนักข่าวอิศราทำอยู่ในปัจจุบัน เวลानำเสนอข่าวอะไรก็จะมีเอกสารหลักฐานประกอบชัดเจน รวมไปถึงการเปิดพื้นที่ให้ผู้เกี่ยวข้องในข่าวได้ใช้สิทธิชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ จึงทำให้การนำเสนอข่าวแต่ละเรื่องได้รับความน่าเชื่อถือจากคนในสังคม ทำให้อาณาเขตนำเสนอข่าวอะไร คนก็จะให้ความเชื่อถือต่อข่าว ซึ่งเป็นจุดแข็งที่ดีที่ต้องรักษาไว้

“ในมุมมองของผมสื่อก็ยังคงมีความน่าเชื่อถือในความเห็นของประชาชน มากกว่าพวกสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป ดังนั้น การทำงานทุกอย่าง จะต้องยึดถือแนวทางปฏิบัติในกรอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้ดี จะปรับเปลี่ยนรูปแบบอะไรให้ทันสมัยน่าสนใจก็ได้ แต่สิ่งสำคัญที่จะต้องยึดถือเอาไว้ ก็คือ ความถูกต้อง และความเป็นกลาง”

(วิระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

สำหรับความเห็นปลีกย่อยประเด็นอื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการวิจัยส่วนนี้ ยังมีอีก 3 ประเด็น คือ 1. การนำเสนอข่าวที่มีลักษณะกระทบสิทธิของผู้ตกเป็นข่าว การนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วนรอบด้าน และการนำเสนอข่าวแบบเลือกข้างไม่มีความเป็นกลาง

โดยประเด็นการนำเสนอข่าวที่มีลักษณะกระทบสิทธิของผู้ตกเป็นข่าว มาจากความเห็นของ วรวิทย์ สุขบุญ เลขานุการคณะกรรมการ.ป.ช. ที่มองว่า การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันของสื่อมวลชนที่พบเห็นในปัจจุบัน มักจะมีข้อบกพร่องในการนำเสนอข้อมูลที่เข้าข่ายไปกระทบสิทธิของบุคคลที่ปรากฏในข่าว มีการใช้ถ้อยคำในเนื้อหาข่าวหรือการพาดหัวข่าว ที่มีลักษณะชี้หน้าตัดสินความผิดของบุคคลที่ปรากฏในข่าว รวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในเอกสารส่วนบุคคล ทำให้สุ่มเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี เพราะในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความต่าง ๆ แม้บุคคลที่ถูกสอบสวนคดีความจะมีพฤติการณ์เข้าข่ายกระทำความผิด แต่ตราบดีที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินชี้ขาดความผิด ต้องถือว่าของบุคคลเหล่านี้ยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีความต้องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารราชการเพื่อนำไปใช้ประกอบการทำข่าวที่มากเกินไปจนเกินกว่ากรอบอำนาจตามกฎหมายที่กำหนดไว้

ประเด็นต่อมา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลไม่ถูกต้องครบถ้วน มาจากความเห็นของ วินัย สุวาริ โฆษกกองทัพบก ที่ระบุว่า การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน มีพบเห็นมีหลายกรณีที่นำเสนอข้อมูลไม่ถูกต้องครบถ้วน บางเรื่องก็นำเสนอข้อมูลผิดไปจากข้อเท็จจริงที่

เกิดขึ้น คล้ายกับจงใจบิดเบือนข้อมูล เพื่อสร้างความสับสนทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานหรือบุคคลที่ปรากฏชื่อในข่าวได้รับทราบความเสียหาย ต้องมีการออกมาชี้แจงแก้ไขข้อมูลข่าวกันหลายครั้งโดยไม่จำเป็น ซึ่งในกระบวนการนำเสนอข่าวของสื่อ หากพบเจอเรื่องราวหรือข้อมูลอะไร และเปิดพื้นที่ให้ผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสชี้แจงข้อมูลอย่างเต็มที่ ก็จะช่วยยกระดับมาตรฐานการทำข่าวของสื่อมวลชนให้ดีขึ้นได้

ในส่วนประเด็นสุดท้าย เป็นเรื่องการนำเสนอข่าวแบบเลือกข้างไม่มีความเป็นกลาง มาจากความเห็นของ ประพาพพงษ์ มากนวล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัททรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ระบุว่า การนำเสนอข่าว ขององค์กรสื่อมวลชนบางแห่งมีลักษณะไม่เป็นกลางมุ่งโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วยข้อมูลเพียงด้านเดียวอย่างชัดเจนมากกว่าในอดีต เห็นได้จากการเปิดพื้นที่ให้นำเสนอข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเฉพาะกลุ่มมากเป็นพิเศษ

“บางองค์กรสื่อมวลชน ในปัจจุบัน เวลาเขานำเสนอข่าวจะเห็นได้ชัดเลยว่าเขาเข้าข้างใคร เชียร์ใครหรือไม่ชอบใครแบบสุดๆ ไม่เหมือนในอดีต ที่จะ ไม่เปิดเผยกันชัดเจนแบบนี้ ซึ่งการทำแบบนี้มันส่งผลต่อความไม่น่าเชื่อถือในการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อแห่งนั้นด้วย”

(ประพาพพงษ์ มากนวล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ทั้งหมดนี้ เป็นผลวิจัยในส่วนกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 ราย หัวข้อถัดไป ผู้วิจัย จะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิธีให้คุณค่า” ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

4.3.3. กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ วัตถุประสงค์การทำข่าว นโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

ในการนำเสนอผลการวิจัย “วิธีให้คุณค่า” ข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 รายในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการเพื่อใช้ในการศึกษาวิธีให้คุณค่าของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.21 แสดงการแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์และนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” ที่เกี่ยวข้อง

ประเภทกลุ่ม	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์	นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ‘วิธีให้คุณค่า’
กลุ่มองค์กรวิชาชีพ, กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อ	6 ราย	การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม
กลุ่มองค์กรที่กำกับดูแลการทำงาน ของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรม	4 ราย	การสนับสนุนงบประมาณ
กลุ่มแหล่งข่าว	7 ราย	การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือ สนับสนุน การผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน
	(รวม 17 ราย)	

การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม

ในการนำเสนอผลวิจัยส่วนนี้ ผู้วิจัยจะขอเริ่มต้นนำเสนอข้อค้นพบที่ได้รับจากกลุ่มตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และ นักวิชาการด้านสื่อ รวมจำนวน 6 ราย ดังที่แสดงไว้ในตารางข้างต้น ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คือ การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้เพื่อศึกษา “วิธีให้คุณค่า” ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ผลการวิจัยประมวลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 แสดงคำตอบของตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อที่มีต่อการจัดประกวดข่าว

คำตอบของตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นักวิชาการด้านสื่อ ที่มีต่อการจัดประกวดข่าว	ผ1	ผ2	ผ3	ผ4	ผ5	ผ6	รวม
-พร้อมให้การสนับสนุนการจัดประกวดรางวัลข่าวและการจัดฝึกอบรมต่อไป	●	●	●	●	●	●	6
-ให้ความสำคัญในการพิจารณาผลงานข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าข่าวทั่วไป	●	●	●	●	●	●	6
-เพิ่มประเภทสื่อที่ส่งข่าวประกวดให้มากขึ้น	●						1
-จัดหางบประมาณจากต่างประเทศมาสนับสนุนการฝึกอบรมข่าวเชิงสืบสวน	●						1
-เพิ่มหลักสูตรการฝึกอบรมการทำธุรกิจสื่อ ในยุคดิจิทัลให้กับนักข่าว		●					1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ในกลุ่มตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 6 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อการจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม ผลวิจัยพบว่าการจัดประกวดข่าว และการจัดฝึกอบรม ยังเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อข่าวเชิงสืบสวน และควรที่จะต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเหล่านี้ต่อไป เพราะกิจกรรมเหล่านี้ มีส่วนสำคัญในการช่วยยกระดับมาตรฐาน ส่งเสริมทักษะการทำงานในวิชาชีพของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนมาตลอดทุกยุคทุกสมัย โดยในส่วนของ การจัดประกวด

รางวัลข่าว นั้น ตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นักวิชาการด้านสื่อ ทั้งหมด ยืนยันว่า ข่าวเชิงสืบสวน ยังคงได้รับโอกาสที่ดีในการพิจารณาตัดสินให้รางวัลมากกว่าข่าวธรรมทั่วไป แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ผลงานข่าวที่ส่งเข้ามาประกวด มีคุณภาพด้อยกว่าผลงานข่าวในอดีต ซึ่งเป็นผลมาจากการที่องค์กรสื่อมวลชนไม่ได้ให้ความสำคัญในการทำข่าวเพื่อส่งเข้าประกวดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เนื้อหาข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดก็เป็นเรื่องเดียวกัน ต่างกันแค่สื่อไหนนำเสนอข่าวก่อนกันเท่านั้น ดังสะท้อนภาพจากความเห็นของ มานะ ตรีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ มงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ ที่กล่าวไว้ว่า

“ข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คุณภาพของเนื้อหาไม่ได้มีความลุ่มลึกเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เป็นเพราะสื่อแต่ละแห่งอยู่ในช่วงขาลง โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ การจะทุ่มเทกำลังคนกำลังทรัพย์เพื่อไปทำข่าวเชิงสืบสวนขึ้นเดียวเป็นเรื่องยาก นักข่าวคนหนึ่งต้องทำข่าวหลายเรื่อง โดยเฉพาะข่าวรูทีน สะท้อนให้เห็นว่าตัวองค์กรสื่อเอง เจ้าของสื่อเองให้ความสำคัญกับข่าวเชิงสืบสวนมากน้อยแค่ไหน เนื้อหาข่าวที่ส่งเข้ามาไม่ค่อยมีความต่างกันเท่าไร ข่าวบางเรื่องมีหลายสื่อส่งประกวดพร้อมกัน ต่างกันแค่ใครนำเสนอก่อนเท่านั้นการประกวดในช่วงหลังๆ เราจะคุยกันเยอะว่าเราควรให้รางวัลหรือไม่ควรให้รางวัล มันควรให้ถึงดีเด่นมั๊ยหรือไม่ถึงดีเด่น เพราะการให้รางวัลอย่างน้อยก็เป็นการให้กำลังใจกับคนงาน แต่มันก็จะมีคำถามอยู่ว่า แล้วมาตรฐานข่าวแค่ไหน อย่างไร จึงจะได้ แต่สิ่งที่เราคิดและตัดสินใจไป กลับไม่ได้สะท้อนให้องค์กรสื่อมวลชนหันกลับมาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าไร ถ้าทำข่าวได้รางวัลแล้วมันทำให้องค์กรหรือเจ้าของสื่อหันกลับมาให้ความสำคัญตรงนี้ ก็โอเค แต่วันนี้มันกลับเป็นแค่การถ่ายรูปขึ้นหน้าหนึ่งในวันรุ่งขึ้น การกระตุ้นให้เป็นเงินรางวัลก็ไม่เท่าไร แค่อัดหมิ่น แค่นั้นเอง ไม่ได้ทำให้เจ้าของรู้สึกว่ามีมันมีรากฐานมากขึ้น มันมีคุณค่ามากขึ้น”

(มานะ ตรีรยาภิวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 กันยายน 2562)

“รางวัลข่าวในปัจจุบัน ไม่ได้ช่วยอุตสาหกรรมสื่อ ถ้าเขาไม่เห็นว่ามันเป็นจุดขายหรือเขาไม่เห็นความคุ้มค่าในการดำเนินการตรงนั้นเนี่ย สมาคมทำอะไรไม่ได้หรอก สมาคมก็สั่งการนักข่าวไม่ได้ การจัดประกวดนี้เป็นความพยายามอย่างหนึ่ง ที่จะกระตุ้นให้สื่อมวลชนและสังคมเห็นว่าของเหล่านี้ยังเป็นเรื่องสำคัญอยู่และมีแนวคิดเพิ่มรางวัลประกวดข่าวออนไลน์ด้วย”

(มงคล บางประภา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, สัมภาษณ์ 22 สิงหาคม 2562)

ขณะที่ ก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ ยืนยันว่า สมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ พร้อมเปิดรับผลงานข้าวของสื่อมวลชนเข้าร่วมประกวด ซึ่งในส่วนของข้าวเชิงสืบสวน ก็มีการจัดมอบรางวัลให้เป็นรางวัลเฉพาะ ทุกปี ข้าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้มีอำนาจทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถส่งมาเข้าร่วมประกวดได้ไม่มีการแทรกแซงผลการตัดสินรางวัลแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับองค์กรสื่อมวลชนเองว่าให้ความสำคัญในการทำข่าวประเภทนี้ ส่งเข้ามาประกวดกันมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ดี ในประเด็นการให้คุณค่าเกี่ยวกับการจัดประกวดรางวัลข้าว มีความเห็นเพิ่มเติมจากมงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ ว่า เตรียมที่จะพิจารณาเพิ่มรางวัลข้าวส่งเข้าประกวดในส่วนของสื่อเว็บไซต์ออนไลน์ด้วย เนื่องจากปัจจุบันองค์กรสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ มีการเพิ่มช่องทางการนำเสนอข่าวในรูปแบบของสื่อเว็บไซต์ออนไลน์กันหมดแล้ว

สำหรับความเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมข่าว นั้น จากการเก็บข้อมูลวิจัยส่วนนี้ ได้รับการยืนยันจากนายกสมาคมองค์กรวิชาชีพสื่อทั้ง 3 ราย คือ มงคล บางประภา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พิระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ ซึ่งให้ข้อมูลตรงกันว่า การจัดฝึกอบรมของนักข่าวในเรื่องต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของงบประมาณ ในกรณีการจัดฝึกอบรมที่เกี่ยวกับข้าวเชิงสืบสวน ถ้าได้รับการสนับสนุนก็พร้อมที่จะจัดฝึกอบรมได้ตลอด

ข้อมูลส่วนนี้ สะท้อนให้เห็นว่า งบประมาณสนับสนุน นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการฝึกอบรมข่าวของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก โดยในส่วนของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มีแนวคิดที่จะทำเรื่องขอสนับสนุนงบประมาณจากต่างประเทศมาใช้ในการจัดการฝึกอบรมข้าวเชิงสืบสวนโดยตรง

สำหรับสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย มีแนวคิดที่จะเริ่มจัดฝึกอบรมการทำธุรกิจสื่อ ในยุคดิจิทัลให้กับนักข่าวที่ลาออกจากต้นสังกัดสื่อเดิม อันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจหรือไม่พอใจนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อในปัจจุบัน และหันมาทำธุรกิจสื่อของตนเอง ทั้งในรูปแบบสื่อเว็บไซต์ แพนเพจต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานธุรกิจสื่อมากขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ที่มีประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

ส่วนสมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ มีแผนงานจัดฝึกอบรมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการทำธุรกิจสื่อเป็นประจำอยู่แล้ว บางเครื่องมือก็สามารถนำไปปรับใช้ในการทำข้าวเชิงสืบสวนได้ ขึ้นอยู่กับองค์กรสื่อว่าจะนำไปปรับใช้ในการทำข่าวหรือไม่

จากข้อมูลทั้งหมด ชี้ให้เห็นองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่มีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวน ยังคงให้ความสำคัญและให้คุณค่าต่อการจัดกิจกรรมประกวดรางวัลข่าว และการจัดฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนอยู่ แม้จะมีปัญหาติดขัดเรื่องงบประมาณสนับสนุนก็ตาม

การสนับสนุนงบประมาณ

สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยในส่วนต่อไป จะขอนำเสนอข้อค้นพบที่ได้รับจากกลุ่มตัวแทนองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมจำนวน 4 ราย ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คือ การสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้เพื่อศึกษา “วิธีให้คุณค่า” ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มนี้ สามารถประมวลผลการวิจัยได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 แสดงคำตอบของตัวแทนองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อสนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมที่มีต่อการสนับสนุนงบประมาณ

คำตอบขององค์กรที่กำกับดูแลการทำงาน ของสื่อ สนับสนุนงบประมาณ ผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมที่มีต่อการ สนับสนุนงบประมาณ	ผ7	ผ8	ผ9	ผ10	รวม
- พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ	●	●	●	●	4
- ติดขัดระเบียบข้อกฎหมายในการ สนับสนุนงบประมาณ		●	●		2

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน ในกลุ่มตัวแทนองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมตามตารางข้างต้นสามารถประมวลผลวิจัยในประเด็นเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ ได้ว่า กลุ่มตัวแทนองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมทั้งหมด พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนงบประมาณผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวนแก่สื่อมวลชนต่อไป เพราะเล็งเห็นว่าข่าวประเภทนี้มีความสำคัญเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ข่าวประเภทนี้มีจำนวนน้อยลงกว่าในอดีต ยังต้องหาทางช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนให้ข่าวประเภทนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังเช่นความเห็นของ ฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่ระบุว่า โดยปกติการสนับสนุนข่าวเชิงสืบสวนควรเป็นหน้าที่ของส่วนราชการทุกแห่งที่พึงกระทำอยู่แล้ว แต่หลายหน่วยงานอาจจะไม่ค่อยอยากที่จะให้มีการสนับสนุนเกิดขึ้น เพราะทุกคนกลัวการถูกสอบสวน แต่สำหรับบทบาทหน้าที่ตรงนี้ ถ้าจะให้ กสทช. เข้าไปช่วยรับหน้าที่เป็นแม่งานให้ก็ไม่ขัดข้องอะไร เพราะข้าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ซึ่งปัจจุบัน กสทช. มีกองทุนสนับสนุนการทำงานของสื่อมวลชนอยู่แล้ว

“ในอนาคตอาจจะมีการพิจารณาเรื่องการให้งบประมาณการทำข่าวประเภทนี้ ทั้งในรูปแบบการผลิตชิ้นงานข่าว หรือการจัดประกวดให้รางวัลข่าวเพื่อเป็นกำลังใจต่อสื่อมวลชนที่จัดโดย กสทช. ด้วย”

(ฐากร ตัณฑสิทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 3 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ ประพาพพงษ์ มากนวล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมองค์กรเพื่อสังคมบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ยืนยันว่า ผู้บริหารระดับสูงของบริษัท ทรูฯ ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดฝึกอบรมข่าวของสื่อมวลชนมาโดยตลอด รวมไปถึงเป็นการสนับสนุนเงินรางวัลประกวดข่าวของบริษัทในเครือ เพราะมองเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งในส่วนการจัดฝึกอบรมข่าวที่เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน ก็เคยมีการมอบหมายให้องค์กรวิชาชีพที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัดฝึกอบรมข่าว วิทยุนักข่าวเชิงสืบสวนมีอาชีพมาร่วมเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดมุมมองความรู้และประสบการณ์การทำข่าวเชิงสืบสวนให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วย

“ทรู ให้การสนับสนุนงบประมาณการจัดฝึกอบรมข่าวให้กับนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศมายาวนานต่อเนื่องหลายปี คุณศุภชัย (ศุภชัย เจียรนวนนท์ ประธานกรรมการ บริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด ขยายความโดยผู้วิจัย) เขามีมุมมองว่า เด็กกลุ่มนี้เราสร้างมาแล้ว ถ้าเขาอยากทำงานหน่วยไหนขององค์กรเราก็ยินดี อยากรู้จุดไหนขององค์กรให้รับเข้ามาได้หมด”

(ประพาพพงษ์ มากนวล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับความเห็นของ วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และวสันต์ ภัยหลีกลี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่มองเห็นเช่นกันว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนงบประมาณผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า การสนับสนุนงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนขององค์กรที่สังกัด ยังคิดขั้ระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ และบ้จจยเรื่องกรอบวงเงินงบประมาณอยู่

โดย วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ระบุว่า แม้กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จะให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการจัดฝึกอบรมข่าวให้กับสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง แต่งบประมาณส่วนนี้ก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มีภารกิจที่ต้องดูแลรับผิดชอบหลายส่วน งบประมาณที่ได้รับมาจากภาษีเห่ล้าและบุหรี ต้องถูกแบ่งสรรไปใช้งานตามภารกิจอื่นที่มีปริมาณงานมากกว่า

ทั้งนี้ ภายใต้การจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มีการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง มาใช้ในการจัดฝึกอบรมข่าวเชิงสืบสวนด้านความปลอดภัยทางท้องถนน โดยทำงานร่วมกับสถาบันอิสรา วัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีคิดวิถีการทำข่าวของนักข่าวทั้งในพื้นที่ส่วนกลาง และต่างจังหวัด เกี่ยวกับอุบัติเหตุความปลอดภัยทางท้องถนน จากการรายงานข่าวที่มุ่งเน้นรายงานยอดผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ที่เชื่อมโยงไปความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังภูตผีปีศาจ เป็นการรายงานเพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการเกิดอุบัติเหตุ ทำให้ประชาชนตระหนักรู้ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ผลลัพธ์ในการจัดฝึกอบรมชาวเชิงสืบสวนด้านอุบัติเหตุบนท้องถนนที่ผ่านมา แม้จะช่วยเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำข่าวอุบัติเหตุของนักข่าวให้ เริ่มนำเสนอข่าวเชิงลึก มุ่งเน้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ดีขึ้น แต่ปริมาณข่าวประเภทนี้ยังมีจำนวนน้อยไม่สามารถสร้างกระแสทางสังคมให้เกิดการเปลี่ยนทางนโยบายของภาครัฐเพื่อป้องกันปัญหาในระยะยาวได้ ปัจจัยส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มคนที่เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนใหญ่เป็นนักข่าว ซึ่งแม้จะเป็นผู้ทำข่าว แต่อำนาจการตัดสินใจเลือกข่าวเพื่อนำเสนอ เป็นของบรรณาธิการ ทางคณะกรรมการจัดฝึกอบรม จึงมีแนวคิดที่จะเชิญกลุ่มบรรณาธิการมาร่วมพูดคุยหาหรือเพื่อหาแนวทางการสนับสนุนข่าวประเภทนี้ให้มากขึ้นด้วย

ขณะที่ วสันต์ ภัยหลิกสิทธิ์ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ระบุว่า กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ไม่สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณที่เกี่ยวกับการผลิตชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนได้ เนื่องจากหลักการและวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินงบประมาณ ของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กำหนดไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ว่าจะให้มุ่งสนับสนุนส่งเสริมการทำสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ซึ่งถ้าหากจะมีการนำงบประมาณมาใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดในกฎหมายใหม่ ขยายกรอบเพิ่มวัตถุประสงค์การใช้เงินให้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนถึงจะสามารถดำเนินการได้

ทั้งหมดนี้ เป็นข้อค้นพบในกระบวนการทศน์ วิธีให้คุณค่า กับข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มตัวแทนองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของสื่อ สนับสนุนงบประมาณผลิตข่าวและจัดฝึกอบรมจำนวน 4 ราย ในงานวิจัยนี้ ในประเด็นเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แม้ในปัจจุบันเงื่อนไขและข้อบังคับการใช้จ่ายเงินงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอิสระ จะไม่ได้มีการระบุถึงการสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับเรื่องการทำข่าวเชิงสืบสวนไว้โดยตรง แต่ผู้บริหารองค์กรภาครัฐหน่วยงานอิสระ ก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุน เพราะมองเห็นว่า ข่าวประเภทนี้ยังมีคุณค่าอยู่ โดยเฉพาะการสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติ ขณะที่เงินกองทุนกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สามารถที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ หากมีการแก้ไขกฎหมายใหม่ ขยายกรอบเพิ่มวัตถุประสงค์การใช้เงินให้มากขึ้นกว่า การสนับสนุนส่งเสริมการทำสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นหลักเท่านั้น

การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

ลำดับต่อไป จะเป็นการนำเสนอข้อค้นพบที่ได้รับจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งก็คือกลุ่มแหล่งข่าว จำนวน 7 ราย ที่มีต่อประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ข้อค้นพบสามารถประมวลผลการวิจัยได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงคำตอบของกลุ่มแหล่งข่าว ที่มีต่อการมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มแหล่งข่าวที่มีต่อการมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน	ผ11	ผ12	ผ13	ผ14	ผ15	ผ16	ผ17	รวม
- พร้อมให้ความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ในการทำข่าวเชิงสืบสวน	●	●	●	●	●	●	●	7
-ทำโครงการว่าจ้างผลิตข่าวเชิงสืบสวน				●				1
-เขียนข่าวสำเร็จรูปให้สื่อมวลชนไปนำเสนอ							●	1
- สร้างเครื่องมือช่วยค้นหาข้อมูลในการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน						●		1
-เปิดเพจเฟซบุ๊กเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารการทุจริตขององค์กรโดยตรง						●		1

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มแหล่งข่าว ทั้งหมด 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ยังพร้อมที่จะให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนกับสื่อมวลชนตามบทบาทหน้าที่ของตนที่สามารถทำได้ เพราะเห็นว่าข่าวประเภทนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก

ดังเช่นความเห็นของ ปณิศา ยศปัญญา อดีตนิติศกณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560 ที่ปัจจุบันได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบของข้าราชการ ที่ยืนยันว่า การทำงานในฐานะเจ้าหน้าที่ ปปท. ถ้าหากพบข้อมูลเอกสารหลักฐานสำคัญ ที่สามารถส่งมอบให้สื่อมวลชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการนำเสนอข่าวได้ โดยไม่เป็นการฝ่าฝืนระเบียบก็พร้อมที่จะส่งมอบให้

ส่วน วินัย สุวาริ โฆษกกองทัพบก ยืนยันเช่นกันว่า ทุกครั้งที่ได้รับการติดต่อจากสื่อมวลชนเพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในข่าว ให้ความร่วมมือด้วยดีตลอด

ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางราย ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า แม้ว่าในปัจจุบันจะมีสื่อสังคมออนไลน์ ที่เอื้อประโยชน์ให้ประชาชนทั่วไปสามารถใช้เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนได้ แต่หน้าที่ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนยังคงต้องเป็นของสื่อมวลชนต่อไป เนื่องจากมีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการนำเสนอมากกว่า และข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนก็ยังคงมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณะมากกว่าการนำเสนอของประชาชนทั่วไป

ดังเช่นความเห็นของ ปรีดิยาธร เทวะกุล อดีตรองนายกรัฐมนตรี ที่กล่าวไว้ว่า

“ทุกวันนี้สิ่งที่ผมทำอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการไปหาข้อมูล ไปนั่งคุยกับคน หาเอกสารสำคัญต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์ ก็ถือเป็นการทำงานสืบสวนข้อเท็จจริงไม่ต่างจากที่สื่อมวลชนทำ เพียงแต่เวลาผมได้ข้อมูลเหล่านี้มา ผมก็เอามาส่งให้สื่อไปทำต่อ เพราะหน้าที่ในการนำเสนอข่าวเป็นของพวกคุณ ไม่ใช่หน้าที่ของผม และเมื่อพวกคุณได้รับข้อมูลไปแล้ว เอาไปใช้ประโยชน์ต่อได้มากน้อยแค่ไหน สื่อบางแห่งได้ข้อมูลไปแล้ว ไม่เดินต่อให้สุด อย่างสำนักข่าวอิศราเองก็เดินต่อไปไม่สุด”

(ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวะกุล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 ตุลาคม 2562)

ส่วน ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม ให้ความเห็นว่า ตนเป็นข้าราชการ อาจเป็นแหล่งข่าวในบางกรณี แต่ไม่ได้มีบทบาทและความรับผิดชอบในการทำข่าว หรือการเสนอข่าวโดยตรง

ทางด้าน วรวิทย์ สุขบุญ เลขานุการคณะกรรมการป.ป.ช. ให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบัน ป.ป.ช. มีการให้งบประมาณสนับสนุนในรูปแบบการว่าจ้างสื่อมวลชนเข้ามาผลิตข่าวเชิงสืบสวน โดยตรง ขึ้นตอนการดำเนินงานเป็นรูปแบบการเปิดให้องค์กรสื่อมวลชน เข้ามาแข่งขันเสนอแผนการผลิตข่าว พร้อมวงเงินงบประมาณ เช่นเดียวกับการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ป.ป.ช. ยังมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดฝึกอบรมประชาชน ให้รู้จักการเขียนข่าว และนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อช่วยกันป้องกันตรวจสอบปัญหาการทุจริตในพื้นที่ของตนเองด้วย เพราะมองเห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์กำลังมีบทบาทอย่างมากในโลกการสื่อสารยุคปัจจุบัน ขณะที่ประชาชน ทุกคนก็มีช่องทางสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นของตนเองอยู่แล้ว ถ้าสามารถฝึกฝนเพิ่มทักษะด้านการเขียนข่าวและนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชนได้ แบบเดียวกับสื่อมวลชน น่าจะทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ขยายตัวไปในวงกว้างมากกว่าแค่จำกัดอยู่ในกลุ่มของสื่อมวลชนเท่านั้น

ส่วน ศรีสุวรรณ จรรยา เลขานุการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ให้ข้อมูลว่า ในการแจ้งเบาะแสข้อมูลข่าวสารการทุจริตคอร์รัปชันของตนเองต่อสื่อมวลชนในปัจจุบัน จะเขียนเป็นข่าวสำเร็จรูป มีพาดหัวข่าวซึ่งประเด็นสำคัญของข่าว พร้อมภาพถ่ายเอกสารหลักฐานประกอบ คล้ายการทำงานข่าวของนักข่าวที่ส่งข่าวเข้าไปที่สำนักงานข่าว เพราะมองเห็นว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบัน จะเน้นความรวดเร็วเป็นหลัก ถ้าหากเขียนเป็นข่าวสำเร็จรูปส่งให้ไปเลย ก็มีโอกาสูงที่สื่อมวลชนจะนำข่าวของตนเองไปนำเสนอต่อ มากกว่าแค่การให้ข้อมูลเป็นคำบอกเล่าเพียงอย่างเดียว แล้วนักข่าวก็ต้องไปเสียเวลานั่งพิมพ์ข่าวอีก นักข่าวบางคนก็เลยไม่นำเสนอข่าวให้ ซึ่งที่ผ่านมาสื่อมวลชนจำนวนมาก ที่นำข่าวที่ส่งให้ไปนำเสนอต่อทันที อาจจะมีการปรับเปลี่ยนข้อความพาดหัว หรือภาษาข่าวให้ตรงกับรูปแบบการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อบางทีเท่านั้น

ส่วน มานะ นิมิตรมงคล เลขานุการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ให้ข้อมูลว่า แนวทางการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน นอกเหนือจากการให้งบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรมการทำข่าวเชิงสืบสวนแล้ว ยังมีแนวคิดที่จะจัดตั้งกองทุนเพื่อความยุติธรรม เพื่อช่วยเหลือทางด้านงบประมาณในการผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่มี

เนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันโดยตรง ส่วนผลงานในปัจจุบันที่ทำไปแล้ว มีการเปิดเผย เฟซบุ๊ก ที่ชื่อว่า “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” และ “ต้องแล” ทำหน้าที่ตรวจสอบรวบรวมข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยมานำเสนอต่อสาธารณชน เพื่อให้สื่อมวลชนนำไป ขยายผลทางข่าวต่อ และยังมีการลงทุนเปิดเว็บไซต์ที่ชื่อว่า ACTAI <https://actai.co/Main> เป็นฐาน ในการสืบค้นข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศเพื่อให้สื่อมวลชน และประชาชน ที่สนใจเข้ามาใช้ประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่ายด้วย

สรุปกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน”

จากการประมวลผลสรุปการวิจัยในส่วนกระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 17 ราย ที่ได้รับทราบสามารถตอบคำถามวิจัยตั้งไว้ได้ว่า กระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบัน ยังเป็นกระบวนการทัศนเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการทัศนในส่วนวิธีคิด ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ยังมีมุมมองว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นข่าวที่มุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจและความ ไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของผู้มีอำนาจรัฐ เนื้อหาข่าวที่นำเสนอเป็นข้อมูลเชิงลึกมากกว่า ข่าวธรรมดาทั่วไป คลี่คลายโครงสร้างปัญหาทางสังคมได้ และส่วนใหญ่เรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

แต่ปัจจุบันผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า บทบาทและความสำคัญของข่าว โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน ช่วยหยุดยั้งการทุจริตคอร์รัปต่อผู้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมกำลังลดน้อยถอยลงไป เนื่องจากข่าวและองค์กรสื่อมวลชนที่ นำเสนอข่าวประเภทนี้มีจำนวนลดน้อย ขณะที่องค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและ คุณค่ากับการผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแสรายวันที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ซึ่งเป็นผล มาจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มีความรุนแรงมุ่งเน้นการนำเสนอข่าวที่มีความรวดเร็ว เน้นการผลิตข่าวต้นทุนต่ำ เพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจสื่อเป็นหลัก ข่าวเชิงสืบสวนที่มี ต้นทุนการผลิตค่อนข้างมากทั้งในเรื่องงบประมาณและจำนวนนักข่าว จึงไม่ค่อยได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรสื่อมวลชนมากนัก

ส่วนกระบวนการทัศนด้านวิธีปฏิบัติ นั้น ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ มีมุมมอง ผลงานข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ถูกนำเสนอในปัจจุบันก็มีคุณภาพ ต่ำลง แม้นักข่าวจะมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เข้ามาช่วยในการแสวงหา

เอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวได้ แต่ผลงานข่าวที่นำเสนอ ก็ยังไม่สามารถถึงขั้นผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังการนำเสนอข่าวได้เหมือนกับผลงานข่าวในอดีต ขณะที่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบันก็ยังมีลักษณะเลือกข้างไม่กลาง มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับกลุ่มทุนหรือผู้มีอำนาจบางกลุ่มด้วย

สำหรับการนำเสนอข้อมูลข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มแอดมินเพจในสื่อสังคมออนไลน์ แม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอบางเรื่องจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ไม่ต่างอะไรกับการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของสื่อมวลชน รูปแบบลักษณะการนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีความน่าสนใจมากกว่า แต่ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะในส่วนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นักวิชาการด้านสื่อ ก็ยังไม่ให้การยอมรับ เนื่องจากเพจเหล่านี้ ไม่ได้เป็นสื่อมวลชน ที่มีองค์กรวิชาชีพกำกับดูแลการทำหน้าที่ ทำให้มักถูกกังขาเรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และอาจเป็นกลุ่มที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้

อย่างไรก็ดี ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ก็ยังยืนยันว่าจะให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนตามหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยรูปแบบการมีส่วนให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มแหล่งข่าวในปัจจุบัน เริ่มมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ที่มีเฉพาะแค่การแจ้งข้อมูลเบาะแสให้เอกสารหลักฐาน มาเป็นการว่าจ้างผลิตข่าว การตั้งกองทุนสนับสนุนการผลิตข่าว การเปิดเพจเฟซบุ๊กนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน การสร้างเครื่องมือขึ้นมาช่วยในการสืบค้นข้อมูล สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนทัศน์วิธีให้คุณค่ากับข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มแหล่งข่าวที่เริ่มเปลี่ยนไปหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ที่ไม่ใช่แค่ในสถานะ “ผู้รับสาร” เพียงอย่างเดียว แต่เป็น “ผู้มีส่วนร่วมในการผลิตข่าวทางอ้อม” ผ่านการสนับสนุนด้านเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตข่าว เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาปริมาณข่าวเชิงสืบสวนที่มีจำนวนลดน้อยลงในปัจจุบัน รวมถึงอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ

ส่วนประเด็นการเขียนข่าวสำเร็จรูปส่งให้สื่อมวลชนเพื่อนำเสนอข่าวนั้น นับเป็นข้อค้นพบใหม่ เกี่ยวกับวิธีการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารของแหล่งข่าวให้กับสื่อมวลชน ที่มองเห็นโอกาสจากนโยบายการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันที่แข่งขันกันในเรื่องความรวดเร็ว มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวตามกระแสที่อยู่ในความสนใจ และนำมาใช้เป็นประโยชน์ช่วยในการเผยแพร่

ข้อมูลข่าวสารของตนเองให้เป็นที่รับรู้รับทราบในสังคมเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ โดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองขององค์กรสื่อมวลชนที่มีค่อนข้างน้อยกว่าในอดีตด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ จำนวน 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่สะท้อนผ่านวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ดี จากการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ รวมจำนวน 31 ราย ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่าผลการศึกษาข้อมูลมีความเหมือนและแตกต่างกันอยู่หลายประเด็น หากนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาเปรียบเทียบกันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มากขึ้น จึงได้ศึกษาข้อมูลส่วนนี้เพิ่มเติม ดังที่จะปรากฏรายละเอียดในหัวข้อถัดไปนี้

4.4 ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ

จากการประมวลผลทำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ รวมจำนวน 31 ราย ในประเด็นคำตอบเกี่ยวกับกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนที่สะท้อนออกในเรื่อง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการเพื่อตอบคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ สามารถสรุปผลการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 ผลการศึกษากระบวนการสนับสุนนเชิงสืบสวน ในส่วน นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ

กระบวนการ	หน่วยวิเคราะห์	คำตอบ	นักข่าว	ผู้บริหารองค์กรข่าว	ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ (ผู้รับสาร)
วิธีคิด	ความหมายข่าว	เป็นข่าวที่นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงแบบเจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไปเพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	●	●	
		เป็นข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง 'WHY' ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว	●	●	
		เป็นข่าวที่มีลักษณะสืบสวนข้อมูลเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากล ที่ถูกปิดถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ	●		
		เป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ			●
	เนื้อหาข่าว	- เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	●	●	●
		เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจสังคม		●	
		เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน			●
	บทบาทและความสำคัญของข่าว	บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●	●	
		บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว	●		
		บทบาทที่ลดลงจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อ		●	●
		-บทบาทที่ลดลงจากการให้ความสนใจข่าวตามกระแสรายวันของประชาชน		●	

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

กระบวนทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	คำตอบ	นักข่าว	ผู้บริหาร องค์กร ข่าว	ผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มต่างๆ (ผู้รับสาร)
		บทบาทที่ลดลงจากจำนวนข่าวที่มี บทบาทที่ลดลงจากจำนวนข่าวที่มี ปริมาณน้อยปริมาณน้อย			●
วิธีปฏิบัติ	วิธีการได้มาซึ่ง ประเด็นข่าว	ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว/จากข่าวที่ สำนักข่าวอื่นนำเสนอไปแล้ว/	●		
		เปิดกว้างให้อิสระนักข่าวและกอง บรรณาธิการในการคิดประเด็นข่าว		●	
		สื่อนำเสนอประเด็นข่าวเกี่ยวกับ เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นตาม กระแสความสนใจของคนทั่วไป มากกว่าประเด็นข่าวทุจริต			●
	วิธีการแสวงหา ข้อมูลเอกสาร หลักฐาน	แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก แหล่งข่าว/ลงพื้นที่	●		
		ให้เป็นหน้าที่ของนักข่าวและกอง บรรณาธิการในการแสวงหาข้อมูล เอกสารหลักฐาน		●	
		มีสื่อจำนวนน้อยที่สามารถเจาะลึกข้อมูล เอกสารสำคัญมานำเสนอได้			●
	รูปแบบการ นำเสนอข่าว	นำเสนอแบ่งเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง ใช้ อินโฟกราฟฟ คลิปวิดีโอ ภาพถ่าย หลักฐานประกอบการนำเสนอ ใช้ภาษา ง่ายๆ สรุปรวบรัด	●		
		ใช้เครื่องมือช่วยในการเล่าเรื่องให้มีความ น่าสนใจมากขึ้น /ใช้ทุกแพลตฟอร์มสื่อ ช่วยในการนำเสนอข่าว		●	
		เปิดพื้นที่ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน ที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้าง น้อย			●

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

กระบวนทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	คำตอบ	นักข่าว	ผู้บริหาร องค์กร ข่าว	ผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มต่างๆ (ผู้รับสาร)
วิธีให้คุณค่า	วัตถุประสงค์ การทำข่าว	ทำงานตามอุดมการณ์ บทบาทหน้าที่ ของนักข่าว ในการนำเสนอความจริงต่อ สังคม รวมไปถึงการปกป้องรักษา ผลประโยชน์สาธารณะ / ทำงานตาม นโยบายของค้ำต่อมวลชนที่สังกัดอยู่ สนับสนุนให้ทำ /ทำแล้วมีความสุข ใจรัก ภาคภูมิใจ	●		
	นโยบายข่าว	ให้การสนับสนุนการเสนอข่าวเต็มที่ ถ้า มีประเด็นที่สำคัญ มีหลักฐานครบถ้วน		●	
	การจัด ประกวดข่าว/ การจัด ฝึกอบรม	พร้อมให้การสนับสนุนการจัดประกวด รางวัลข่าวและการจัดฝึกอบรมต่อไป/ ให้ความสำคัญในการพิจารณาผลงาน ข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าข่าวทั่วไป		●	●
	การสนับสนุน งบประมาณ	- พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ			●
	การมีส่วนร่วม สนับสนุนการ ผลิตและ นำเสนอข่าว	พร้อมให้ความร่วมมือสนับสนุนข้อมูล เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ในการทำข่าว เชิงสืบสวน			●

ทั้งนี้ จากข้อมูลในตารางข้างบนนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า กระบวนทัศน์ในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ระหว่าง กลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ในฐานะผู้ส่งสาร และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร มีความแตกต่างเกิดขึ้นในหลายประเด็น เริ่มต้นจากกระบวนทัศน์ “วิธีคิด” ในประเด็นเรื่องความหมายข่าว กลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ต่างให้ความหมายสอดคล้องตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันเป็นข่าวที่นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง

แบบเจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไปเพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้องค์ประกอบเรื่อง “WHY” ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เช่นเดียวกับประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าว กลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ยังให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น นอกจากนี้ กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ยังมีมุมมองเพิ่มเติมว่า เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจสังคมด้วย

ขณะที่ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ยังคงให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในอดีตที่ผ่านมาว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ส่วนประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าว กลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ยังมีมุมมองที่เหมือนกันว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่แสดงบทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ขณะที่กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ มีความเห็นเหมือนกันว่า ในปัจจุบันบทบาทของข่าวกำลังลดลงจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อ และมีมุมมองเพิ่มเติมจาก กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าวว่า บทบาทข่าวที่ลดลงเป็นผลมาจากการให้ความสนใจข่าวตามกระแสรายวันของประชาชนที่มากกว่าด้วย แต่ก็มีมุมมองโต้แย้งจาก ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ว่า บทบาทที่ลดลงดังกล่าว เป็นผลมาจากข่าวเชิงสืบสวนที่มีปริมาณน้อย เนื่องจากองค์กรสื่อมวลชน หันไปให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวตามกระแสรายวัน เพื่อสนองตอบผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจสื่อเป็นหลักมากกว่า

สำหรับกระบวนการทัศน์ในส่วน “วิธีปฏิบัติ” ที่สะท้อนออกมาในเรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ในส่วนของนักกลุ่มข่าว มีลักษณะการพึ่งพาแหล่งข่าวเป็นหลัก ส่วนรูปแบบการนำเสนอข่าว นักกลุ่มข่าว มีมุมมองว่า การแบ่งข้อมูลนำเสนอออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง ใช้อินโฟกราฟฟิค คลิปวิดีโอ ภาพถ่ายหลักฐานประกอบการนำเสนอ ใช้ภาษาต่างๆ สรุปรวบรัด เป็นแนวทางที่จะช่วยทำให้ข่าวได้รับความสนใจจากผู้ชมผู้อ่านมากขึ้น ซึ่งในส่วนของผู้บริหารองค์กรข่าว ก็ให้อิสระแก่นักข่าวในการทำงานอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ เพื่อช่วยในการนำเสนอข่าวให้มีความน่าสนใจด้วย แต่ในประเด็นนี้ ก็มีมุมมองโต้แย้งจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ว่า สื่อนำเสนอประเด็นข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามกระแสความสนใจของคน

ทั่วไป มากกว่าประเด็นข่าวทุจริตที่เปิดพื้นที่นำเสนอให้ค่อนข้างน้อย มีสื่อจำนวนน้อยที่สามารถเจาะลึกข้อมูลเอกสารสำคัญมานำเสนอได้

ในส่วนกระบวนการทัศน “วิธีให้คุณค่า” ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ นั้น ในส่วนของนักข่าว ยังคงมีมุมมองว่า ข่าวเชิงสืบสวนเป็นทำงานตามอุดมการณ์ บทบาทหน้าที่ของนักข่าว ในการนำเสนอความจริงต่อสังคม รวมไปถึงการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ทำแล้วมีความสุข ใจรัก ภาคภูมิใจ แต่มีเงื่อนไขว่าการจะทำข่าวประเภทนี้ได้ ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่ว่าสนับสนุนให้ทำหรือไม่ ซึ่งในส่วนของกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ก็ยืนยันว่าพร้อมให้การสนับสนุนในการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตอย่างเต็มที่ แต่ก็มีเงื่อนไขสำคัญอีกเช่นกันว่า ข่าวที่นำเสนอจะต้องเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะและต้องมีเอกสารหลักฐานประกอบครบถ้วน

ส่วนผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ก็ยังคงมีมุมมองให้การสนับสนุนการเสนอข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ทั้งการจัดประกวดข่าว/การจัดฝึกอบรมการสนับสนุนงบประมาณ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าว และพยายามทางแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการทำงานข่าวสื่อมวลชน ทั้งเรื่องเงินทุนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือเพื่อช่วยประกอบการทำข่าวของสื่อมวลชน สะท้อนให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ยังคงเห็นคุณค่าและความสำคัญกับข่าวเชิงสืบสวนอยู่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่วิธีให้คุณค่า เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของกลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว เป็นลักษณะการให้คุณค่า แบบมีเงื่อนไข ทั้งในเรื่องนโยบายข่าว และผลกระทบต่อองค์กรที่จะเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าว

ทั้งหมดนี้ คือ ผลการศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน นักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ รวมจำนวน 31 ราย ที่ผู้วิจัยได้รับทราบและจะนำข้อค้นพบทั้งหมด ไปอภิปรายภายใต้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ว่าด้วยเรื่องของกระบวนการทัศนข่าวสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในบทที่ 8 ต่อไป

บทต่อไป คือ บทที่ 5 ผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลการศึกษากระบวนการทัศนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก ดังที่จะปรากฏรายละเอียดในหน้าถัดไป

บทที่ 5

ผลการศึกษากระบวนการทัศน์ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์วิจัยไว้ในข้อที่ 2 คือ ศึกษากระบวนการทัศน์ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก เจาะจงคัดเลือกแฟนเพจเฟซบุ๊กจำนวน 7 เพจ ที่มีการผลิตและนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเดียวกับกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวอาชีพ ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีจำนวนผู้ติดตามในเพจมากกว่าหมื่นคนขึ้นไป ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอต่อสาธารณชนบางประเด็นถูกสื่อมวลชนนำไปเสนอต่อจนกลายเป็นกระแสทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

โดยขั้นตอนการศึกษาผู้วิจัยกำหนดคำถามเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบว่า กระบวนการทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ภายใต้หลักการเดียวกันกับนักข่าว ผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้จัดทำตารางแจกแจงข้อค้นพบตามประเด็นคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีทั้งใช้ชื่อจริงนามสกุลจริง และใช้ชื่อนามสมมุติได้รับทราบในแต่ละข้อหัว กำหนดอักษรย่อแทนชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อความกระชับดังนี้

- ‘อ1’ แทนแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA”
- ‘อ2’ แทนผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน”
- ‘อ3’ แทนทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”
- ‘อ4’ แทนแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters”
- ‘อ5’ แทนแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ”
- ‘อ6’ แทนทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย”
- ‘อ7’ แทนทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแจ”

ข้อค้นพบจากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีคิด”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว

ความหมายข่าว

ความหมายข่าว เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษา กระบวนการค้นคว้า “วิธีคิด” ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เช่นเดียวกับกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ตามตารางพร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวน	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
- เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง	●	●	●	●	●	●	●	7
- ข้อมูลข่าวที่ถูกนำเสนอสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ปัจจุบันภาคประชาชนก็สามารถนำเสนอข้อมูลลักษณะนี้ได้							●	1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย ที่มีต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องความหมายข่าวเชิงสืบสวน ได้ว่า ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กทั้งหมด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊กมีสถานะเป็นนักข่าวหรือเป็นอดีตนักข่าว ได้แก่ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters”, “สำนักข่าวชายขอบ” และ “อีจัน” 2. กลุ่มที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊กเป็นภาคประชาชนไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวหรือทำงานด้านสื่อสารมวลชนมาก่อน ได้แก่ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย” และ “ต้องแจ” มีความเห็นตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปติดตามสืบค้นข้อมูลสังเคราะห์ข้อมูล ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ยืนยันจากความเห็นของ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ”, เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA”, ฐปณีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” และ เนเมว (นามสมมุติ) ที่ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” ที่ระบุไว้ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มันจะต้องไปติดตามสืบค้น ค้นคว้า ลงพื้นที่ นำเสนอประเด็นทางทะลุข้อเท็จจริง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องลงไปทำข่าวเวลามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เหมือนกับตำรวจ ที่จะต้องลงไปติดตามสืบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อตามหาความจริงมานำเสนอ”

(เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการทำข่าวของนักข่าวในการมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อนำมาเปิดเผยต่อสาธารณะ”

(ฐปณีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่นำเสนอข้อเท็จจริงเชิงลึก ต้องสืบเสาะเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อนำมาเสนอต่อสาธารณชน”

(เนเมว (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

แต่ก็มีความเห็นเพิ่มเติมจาก สุภอรรถ โบสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แฮนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ในฐานะทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” เกี่ยวกับความหมายในเชิงปฏิบัติการของข่าวเชิงสืบสวนว่า นอกจากจะเป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปหาความจริงไปสืบสวนหลักฐาน ไปเกาะติดสถานการณ์แล้ว ข้อมูลข้อเท็จจริงที่นักข่าวหามาได้ ยังสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันภาคประชาชนก็สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารลักษณะนี้ต่อสาธารณชนได้ หลังจากการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ที่ส่งผลทำให้ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

เนื้อหาข่าว

สำหรับประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าว เป็นอีกหนึ่งในนิยามศัพท์ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เช่นเดียวกับกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่องหัวข้อหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อหัวข้อหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อหัวข้อหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-เนื้อหาข่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน	●		●			●	●	4
-เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรม	●	●					●	3

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

คำตอบของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อหัวข้อหรือเนื้อหาข้าวเชิงสืบสวน	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-เนื้อหาข่าวทุกประเภทเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้หมดไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน				●	●			2
-เนื้อหาข่าวมีความซับซ้อนมากกว่าข่าวทั่วไป							●	1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนนี้ ได้ว่า ผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กส่วนใหญ่ มีมุมมองเหมือนกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนเป็นทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุจริตคอร์รัปชัน และอาชญากรรม เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีเนื้อหาซับซ้อน นักข่าวจะต้องเข้าไปขุดคุ้ยสืบสวนข้อมูลที่ถูกปิดบังซ่อนเร้นเอาไว้ ซึ่งลักษณะข่าวแบบนี้ปรากฏอยู่ในทั้งข่าวทุจริตคอร์รัปชัน และอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านการนำเสนอของสื่อมวลชนที่ผ่านมา

ยืนยันได้จากความเห็นของ สุภอรธ ใบบสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แอนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ในฐานะทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” ที่ระบุว่า ข่าวเชิงสืบสวนเวลาที่คนทั่วไปนึกถึง จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจากประสบการณ์ที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านการนำเสนอของสื่อมวลชน จะพบว่า โครงสร้างความเป็นข่าวเชิงสืบสวน จะมีความซับซ้อนใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1. ความซับซ้อนในเชิงประเด็นข่าว มีหลายประเด็นอยู่ในข่าวเดียวกัน และ 2. ความซับซ้อนในเชิงการแสวงหาความจริง ข้อมูลสำคัญหลายส่วนยากต่อการเข้าถึงของประชาชน จะต้องเป็นนักข่าวเท่านั้นที่จะเป็นผู้เข้าไปสืบค้นหาเอกสารหลักฐานมานำเสนอได้

“หัวข้อข่าวหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องอะไรที่ยาก และ ซับซ้อนมากประชาชน ไม่มีวันรู้ ข้อมูลหลักฐานสำคัญบางอย่าง ไม่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต นักข่าวจะต้องเป็นผู้

ไปสืบค้น ไปสืบเสาะหาเอกสารหลักฐานมายืนยันข้อเท็จจริง และนำเสนอต่อประชาชน ... สมัยก่อนข่าวเชิงสืบสวนมักจะถูกระบุว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีอาชญากรรม เพราะการทุจริตคอร์รัปชัน จะจำกัดวงอยู่กับกลุ่มคนที่มีอำนาจ ไม่กี่กลุ่ม แต่ต่อมาการทุจริตมีการถ่ายโอนไปยังกลุ่มคนอื่นๆ ด้วย ข่าวเรื่องการทุจริตจึงถูกนำเสนอมากขึ้น ดังนั้น เวลาที่คนทั่วไปพูดถึงข่าวเชิงสืบสวน ก็จะนึกถึงเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันเป็นส่วนใหญ่ ”

(สุภอรรถ โบสุวรรณ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2562)

แต่ในส่วนผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก 2 ราย คือ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” และ ฐปนีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ซึ่งมีสถานะเป็นนักข่าวในและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก กลับมีความเห็นที่แตกต่างไปว่า เนื้อหาข่าวทุกประเภทสามารถจัดทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้หมด เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการทำข่าวของนักข่าว เพื่อมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น

ยืนยันจากความเห็นของ ฐปนีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ที่ระบุว่า

“ข่าวสืบสวนมันอยู่ในทุกข่าว มันคือวิธีในการทำงานของนักข่าว ที่เราจะต้องตีโจทย์ตรงนี้ให้ออก แล้วถ้าเราใช้กระบวนการในการทำข่าวแบบสืบสวนสอบสวนในการทำข่าวทุกข่าว เราจะได้ข่าวที่มันแตกต่างจากคนอื่น แล้วข่าวเราจะไม่เหมือนใคร ..มันไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องการตรวจสอบการทุจริตเพียงอย่างเดียวหรือการอาชญากรรมเท่านั้น”

(ฐปนีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” มีความเห็นแตกต่างไปว่า หัวข้อหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวของเพจอีจัน ที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นหลัก

บทบาทและความสำคัญของข่าว

ในส่วนของประเด็นเรื่อง บทบาทและความสำคัญของข่าว ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน์ ‘วิธีคิด’ ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กทั้ง 7 ราย

สามารถประมวลคำตอบในประเด็นเรื่อง บทบาทและความสำคัญของข้าว เป็นผลการวิจัยได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟชนู้ก ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข้าวเชิงสืบสวน

คำตอบของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟชนู้กที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข้าวเชิงสืบสวน	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●		●	●	●	●	●	6
-บทบาทที่ลดลงเนื่องจากองค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับข่าวตามกระแสรายวันมากกว่า	●		●	●	●	●	●	6
-บทบาทที่เพิ่มขึ้นจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร	●		●		●	●	●	5
-บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบ		●						1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟชนู้กทั้ง 7 ราย ที่มีต่อบทบาทและความสำคัญของข้าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัย ในประเด็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของข้าวเชิงสืบสวน ได้ว่า ผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟชนู้กเกือบทั้งหมด จำนวน 6 จาก 7 ราย มีความเห็นตรงกัน ว่า ข้าวเชิงสืบสวนยังเป็นข้าวที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะการแสดงบทบาทสำคัญในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนกระแสหลักให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างน้อย มุ่งนำเสนอข่าวตามกระแสรายวัน เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจสื่อเป็นหลัก จึงทำให้บทบาทการทำหน้าที่ในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะต้องลดลงไปโดยปริยาย ขณะที่นโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน ยังส่งผลต่ออุดมการณ์และจิตวิญญาณการทำงานของนักข่าว และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้

นักข่าวส่วนหนึ่งลาออกจากงานในองค์กรสื่อกระแสหลัก เพื่อไปเปิดเพจนำเสนอข้อมูลข่าวสารของตนเองด้วย

เขียนขึ้นจากความเห็นของ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” อดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมีรางวัล ที่ระบุไว้ว่า

“ข่าวเชิงสืบสวน ยังมีบทบาทและความสำคัญต่อประเทศชาติ ในการนำเสนอความจริงในเรื่องที่มีความสำคัญให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบ แต่ปัจจุบันข่าวประเภทนี้มีให้เห็นน้อยในสื่อกระแสหลัก เพราะส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวน เพราะข่าวประเภทนี้เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาเม็ดเงิน โฆษณาที่จะนำมาใช้หล่อเลี้ยงองค์กร เนื่องจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนมักเกี่ยวข้องกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน กระทบผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอำนาจหรือกลุ่มนายทุนที่ปรากฏชื่อเป็นผู้สนับสนุนหลักในการดำเนินงานธุรกิจสื่อที่อยู่ในภาวะการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง ส่วนนักข่าวรุ่นเก่าที่เคยมีอุดมการณ์ ก็เริ่มท้อใจและหมดไฟปรับสภาพเป็นนักข่าวรูทีนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น หลายคนก็เริ่มลาออกไปเปิดเพจหรือตั้งสำนักข่าวของตนเอง ”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ไม่ต่างจาก ฐปณีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ที่ปัจจุบันยังมีสถานะเป็นนักข่าว ของ รายการข่าว 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่ยืนยันว่า ข่าวเชิงสืบสวน ยังคงเป็นข่าวที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นมากในแง่ของคนที่ทำข่าว แต่ปัจจุบันข่าวประเภทนี้มีจำนวนน้อยมาก ซึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้างขององค์กรสื่อมวลชนที่ปรับเปลี่ยนไป นโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนถูกให้ความสำคัญกับการนำเสนองานตามกระแสความสนใจของคนในสังคม ข่าวเชิงสืบสวนที่มีการผลิตและนำเสนออยู่ในปัจจุบัน จะไม่ใช่ข่าวที่มีลักษณะเหมือนในอดีต ที่จะมีลักษณะการเปิดประเด็นข่าว แล้วติดตามเจาะลึก ตีแผ่ความจริงออกมานำเสนอให้ได้มากที่สุด จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์

“ข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบันน้อยมาก เพราะว่าด้วยตัว โครงสร้างของทีวีแต่ละช่อง มั่นติดอยู่ในเชิง โครงสร้างแบบเดิม แม้มันจะมีดิจิทัลเกิดขึ้น โครงสร้างแบบเดิมที่ว่ามันก็คือ โครงสร้างของทุนแล้วก็โครงสร้างของรัฐ ที่ทำให้สื่อทำข่าวได้แค่เล่นข่าวตามกระแส แต่พอเอาเข้าจริงมันไม่ได้เกาะติดหรือว่าไม่ได้เปิดโปงในแบบเชิงลึกจนสามารถที่จะพลิกหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากข่าวนั้น ได้จริง ๆ มันเป็นแค่การทำข่าวตามกระแส แล้วก็ไม่ได้ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น ข่าวนาฬิกาหรุ ทั้ง ๆ ที่มันคือข่าวเชิงสืบสวนที่สำคัญมาก ๆ มีครบทุกประเด็นทั้งในแง่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง เรื่องของทรัพย์สิน มันมีหลายมิติมาก แต่กลับกลายเป็นว่า คดีนาฬิกาหรุ ถูกเล่นอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ ในสื่อกระแสหลักทั้งทีวีหรือหนังสือพิมพ์นำเสนออย่างมาก แต่เล่นตามกระแส นักข่าวทีวีก็แค่ไปสัมภาษณ์บ๊องบวมแล้วก็ฟังแถลงของ พปชร. (พรรคพลังประชารัฐ : ขยายข้อมูลโดยผู้วิจัย) แต่ไม่มีกระบวนการในการสืบสวนสอบสวน หรือแยกแยะรายละเอียดออกมาเลยว่า ที่มาที่ไปของเรื่องนี้ควรอย่างไรหรือ ขยี้ให้มันเกิดความเปลี่ยนแปลง มันมีการทำอยู่ในออนไลน์หรือในสื่อออนไลน์เท่านั้น”

(ฐปณีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” เป็นเพียงคนเดียวที่ให้ความเห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับทราบรู้ทราบ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายข่าวของเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ของเจ้าของเพจที่เป็นอดีตนักข่าวอาชญากรรมมาก่อน จึงให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นหลัก มีนโยบายข่าวไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง หรือข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับความเห็นในส่วนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในกลุ่มที่ไม่ได้เป็นนักข่าว หรือทำงานในองค์กรสื่อมวลชนมาก่อน อย่าง เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA”, เนเมว (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” We Strong ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย”, สุภอรรถ โบสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แชนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ในฐานะทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” มีความเห็นสอดคล้องตรงกัน ว่าข่าวเชิงสืบสวน เป็นข่าวที่มีบทบาทและความเห็นต่อประเทศชาติ แต่ข่าวประเภทนี้ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในการนำเสนอของสื่อมวลชนกระแสหลักมากนัก และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ภาคประชาชน ต้องออกมาแสดงบทบาทหน้าที่นี้แทน หลังการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ ที่เปิดโอกาสทำให้ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารเป็นของตนเอง

“ข่าวเชิงสืบสวนที่เห็นสมัยนี้ มันไม่เหมือนเมื่อก่อน ที่เวลาสื่อจะขุดอะไรเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะขุดกันแบบเอาเป็นเอาตายเลย ข้อมูลที่ขุดคุ้ยกันเนี่ยมันลึกมาก และส่วนใหญ่จะเป็นข่าวใหญ่ ๆ ทั้งหมด แต่เดี๋ยวนี้มันไม่มี ภาพแบบนั้นเลย บางรายการเนี่ยดูเหมือนเป็นข่าวเจาะเขียนว่าเป็นข่าวเจาะ ข่าวสืบสวนสอบสวน แต่จริง ๆ แล้วก็แค่ เอาข้อมูลที่มันปรากฏอยู่แล้วมาเรียบเรียงแล้วก็

นำเสนอแก่นั้น ข่าวที่เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ได้เจาะลึก ลักษณะข่าวคล้ายข่าวป้องกันชะงักงัน และเท่าที่เห็นวันนี้เราไม่มีนักข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นเรื่องเลยอะ ซึ่งผลจากการที่ข่าวเชิงสืบสวนมันเป็นแบบนี้ ส่งผลทำให้ความเห็นคนทั่วไปข้างใดข้างหนึ่ง โดยที่ไม่ได้อยู่ตรงกลางในข้อมูลที่มันชัดมาก หรือไม่ได้อยู่บนข้อเท็จจริง”

(เนแมว (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

“ ข่าวเชิงสืบสวน ยังมีบทบาทและความสำคัญที่สุดต่อประเทศชาติ เพราะนักข่าวเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการเฝ้าระวังปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นกลไกความรับผิดชอบที่สังคมต้องมี แต่ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในปัจจุบันมันกระจายตัวไปมาก จากที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้มีอำนาจ กระจายตัวไปอยู่ในกลุ่มผู้มีอำนาจน้อยด้วย แต่เมื่อสังคมมีการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารของตนเองด้วย ก็มีการเกิดขึ้นของนักข่าวพลเมือง แอดมินเพจต่างๆ ทำให้บทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในสังคม เกิดการกระจายตัวไปในส่วนของภาคประชาชนด้วยเช่นกัน จึงนับเป็นเรื่องที่ค่อนข้างหนึ่ง ”

(ศุภอรธ โบสุวรรณ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลส่วนนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า ผลจากการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊ก ส่งผลทำให้ นักข่าว ประชาชน และองค์กรภาคประชาชน ที่มีความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างอิสระ สามารถมีช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสังคมได้ ภายใต้สถานะใหม่ คือ แอดมิน หรือผู้ดูแลเพจ ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวอย่างอิสระ โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องทุน บทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน จึงมีการเคลื่อนย้ายตัวจากเดิมที่จำกัดอยู่แค่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนกระแสหลัก มาอยู่ในส่วนของช่องทางการนำเสนอของสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊กด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลวิจัยในส่วนกระบวนการทัศน์ “วิถีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้งในเรื่องความหมายข่าว เนื้อหาข่าว บทบาทและความสำคัญของข่าว ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้

ในข้อหวัถัดไป ผู้วิจัย จะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ ในส่วน “วิถีปฏิบัติ” ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2 กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว**

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

ประเด็นข่าว เป็นหนึ่งในนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของคำว่า กระบวนการค้นคว้า ในส่วนวิธีปฏิบัติ ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการค้นคว้า วิธีปฏิบัติ ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องประเด็นข่าว โดยเฉพาะวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.4 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

คำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อ วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-ได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเฟซหรือประชาชนส่งเข้ามาให้	●	●	●			●	●	5
-คิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม	●	●		●	●		●	5
-ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงานข่าว				●	●			2
-ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว		●						1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ของ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กส่วนใหญ่ จำนวน 5 ราย จาก 7 ราย จะได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มเฟซหรือประชาชนส่งเข้ามาให้ รองลงมา คือ คิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่

อยู่ในกระแสความสนใจของคนในสังคม แต่การเลือกประเด็นข่าวที่จะนำไปผลิตเป็นชิ้นงานข่าว ก็ จะขึ้นอยู่กับนโยบายการนำเสนอข่าวของเพจนั้น

ทั้งนี้ ในประเด็นการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากข้อมูลของสมาชิกในกลุ่มเพจหรือ ประชาชนส่งเข้ามาให้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ในส่วนของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริต ประเทศไทย” และ “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” ที่จะมีวิธีการหาประเด็นข่าวเหมือนกัน คือ จะให้ สมาชิกในกลุ่มเพจ ที่กระจายตัวอยู่ในสายอาชีพต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทำหน้าที่คล้ายกับสายลับ ไม่ เปิดเผยตัว คอยสืบเสาะหาข้อมูลส่งเข้ามาให้ทีมงานแอดมินส่วนกลาง เพื่อคัดเลือกเรื่องนำไปผลิต เป็นชิ้นงานข่าวนำเสนอต่อ

ยืนยันจากความเห็นของ We Strong (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” และ เนแมว (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” ที่ระบุไว้ดังนี้

“ปัจจุบัน ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย มีสมาชิกมากกว่า 800 คน ทำงาน หลากหลายสาขาอาชีพ มีทั้งนักธุรกิจ ข้าราชการ รวมไปถึงผู้พิพากษา ซึ่งสมาชิกเหล่านี้เวลาไปพบ ข้อมูลหรือเหตุการณ์หรือเรื่องอะไรที่มีความไม่ชอบมาพากลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณของ ภาครัฐ หรือพฤติกรรมของผู้มีอำนาจ ที่มีลักษณะการประพฤติมิชอบ ก็จะส่งเรื่องเข้ามาให้ทีมงาน แอดมินส่วนกลางรับทราบเพื่อนำไปผลิตเป็นผลงานข่าว นำเสนอในเพจต่อ”

(We Strong (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 มีนาคม 2563)

“สมาชิกทีมหมาเฝ้าบ้าน ปัจจุบันจะกระจายตัว ทำงานอยู่ในองค์กรหน่วยงานราชการ ทั่วประเทศ คล้ายกับการทำงานของ “สายลับ” เวลาที่สมาชิกไปพบเจอข้อมูลอะไรที่สำคัญ ก็จะส่ง เรื่องเข้ามาให้ทีมแอดมินส่วนกลางรับทราบเพื่อนำไปผลิตเป็นผลงานข่าว นำเสนอในเพจต่อเช่นกัน ทีมงานหมาเฝ้าบ้านเราทำงานกันเป็นทีม ใครเจออะไรก็ส่งเข้ามาช่วยกันดู เหมือนกับฝูงหมาที่คอย ช่วยกันดูช่วยกันเห่า ช่วยกันกัด และกัดไม่ปล่อย ส่วนสมาชิกที่เข้ามาทำงานร่วมกัน ก็จะมีการจัด อบรม เพิ่มความรู้วิธีการทำงาน และคัดเลือกคนที่มีใจจะทำงานเรื่องนี้จริง ๆ เข้ามาช่วยกัน ซึ่งเป็น แนวทางการทำงานที่เพจตั้งไว้”

(เนแมว (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ขณะที่เพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ”, “CSILA”, “อีจัน” จะมีวิธีการหาประเด็นข่าว 2 ลักษณะเหมือนกัน คือ ได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้ และคิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม

ยืนยันจากความเห็นของ เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSILA” ที่ระบุไว้ว่า

“การเลือกประเด็นหรือเรื่องที่จะเล่นมีหลายอย่าง เช่นเราดูว่าสถานการณ์ในช่วงนั้นมันมีอะไรบ้างเราก็เล่นไป แล้วจากนั้นก็จะมีคนส่งข้อมูลหลังไมค์เข้ามาให้ เช่น เราเล่นประเด็นเรื่องล้อโกง ก็จะมีคนส่งเข้ามาให้ เราก็คิดว่าประเด็นมันน่าสนใจไหม เรื่องการเมืองถ้ามันมีประเด็นเราก็เล่นข่าวตามกระแสไป ว่ามันมีอะไรอย่างนี้ หรือว่ามีคดีอะไรที่ว้าใหญ่ๆ แล้วสื่อหลักไม่สามารถตรวจสอบได้ดี ๆ เราก็จะเล่นต่อเองอะไรแบบนี้ แต่ส่วนมากจะมีคนร้องเรียนเข้ามา ขอความช่วยเหลือหน่อยครับ ทำอย่างนั้นอย่างนี้อะไรทำนองนี้ ... ก็ว่าตอนนี้สื่อสังคมออนไลน์เรารู้สึกว่าเราเป็นพลังบริสุทธิ์ เราใช้พลังมาจากเสียงประชาชน เราก็แค่ตั้งคำถาม ให้กับคนหลายๆคน ที่เขารู้สึกอึดอัด เขาก็จะมาบอก ขนาดตำรวจยังมาขอความช่วยเหลือเลย แล้วคนไทยหลาย ๆ คน หลังจากทหารเข้ามา ก็ไม่ได้มีสิทธิที่จะออกมาพูดแสดงความคิดเห็น พอเราเป็นกระบอกเสียงให้เขา เขาก็รู้สึก เขาก็รู้ว่าเราฟังได้ เขาเลยมาให้ข้อมูลกับเรา เราเป็นตัวแทนให้กับเขา เราเป็นเกาะกำลังให้กับเขา ทหารก็ให้ข้อมูลมา ตำรวจก็ให้ข้อมูลมา เพื่อที่ตัวเขาจะได้ปลอดภัยด้วยใจ เราก็เป็นตัวแทน เป็นตัวกรองข้อมูลด้วยว่าจะอะไรจริงอะไรไม่จริง แล้วก็ใช้วิจารณญาณด้วย”

(เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

ส่วน วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” และ “The Reporters” ซึ่งแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก มีสถานะเป็นนักข่าวในและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จะมี 2 ลักษณะ คือ คิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม และได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงานข่าว ตามแนวทางในการคิดประเด็นข่าวของสื่อมวลชนทั่วไป แต่ในข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิจัย ไม่พบความเห็นเกี่ยวกับการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้ เหมือนกับ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในกลุ่มที่ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือทำงานในองค์กรสื่อมวลชนมาก่อน ที่มีเครือข่ายสมาชิกในกลุ่มเพจ กระจายตัวอยู่ในสายอาชีพต่าง ๆ ทั่วประเทศ คอยสืบเสาะหาข้อมูลข่าว ส่งเข้ามาให้

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กทั้ง 7 ราย ที่มีต่อวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีการใช้กันมากที่สุด มี 2 วิธีการ คือ การลงพื้นที่หาข้อมูล และการได้รับข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว รองลงมา คือ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพจเฟซบุ๊กอื่น ใช้วิธีตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป ให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล และสร้างเครื่องมือสืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานภาครัฐ

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิจัยข้อมูลส่วนนี้ ได้ข้อค้นพบว่า เพจเฟซบุ๊ก "CSI LA" ซึ่งแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก ใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ทั้ง 2 วิธี คือ การลงพื้นที่หาข้อมูล และการได้รับข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว เช่นเดียวกับ เพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ”, “The Reporters”, “อีจัน” ที่แอดมินหรือเจ้าของเพจมีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลักด้วย

ขณะที่ เพจเฟซบุ๊ก "CSI LA" ยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเอกสารหลักฐานข่าว กับ เพจเฟซบุ๊กอื่น ซึ่งหนึ่งในนั้น ก็คือ เพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ของ ฐปณีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ที่ปัจจุบันยังมีสถานะเป็นนักข่าว ของ รายการข่าว 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ด้วย

นอกจากนี้ เพจเฟซบุ๊ก "CSI LA" ยังมีการใช้กระบวนการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ จากคนในสังคม หรือที่เรียกว่า Crowdsourcing ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นักข่าวเชิงสืบสวนในต่างประเทศนิยมใช้ในการทำงานข่าว มาช่วยตรวจสอบยืนยันข้อมูลหลักฐานข่าวด้วย

เพจเฟซบุ๊ก "CSI LA" จึงนับเป็นเพจที่มีวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานหลากหลาย มา กกว่าเพจอื่น ซึ่งนอกจากจะมีวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานเหมือนที่นักข่าวทำแล้ว ยังสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ในการแสวงหาข้อมูลด้วย

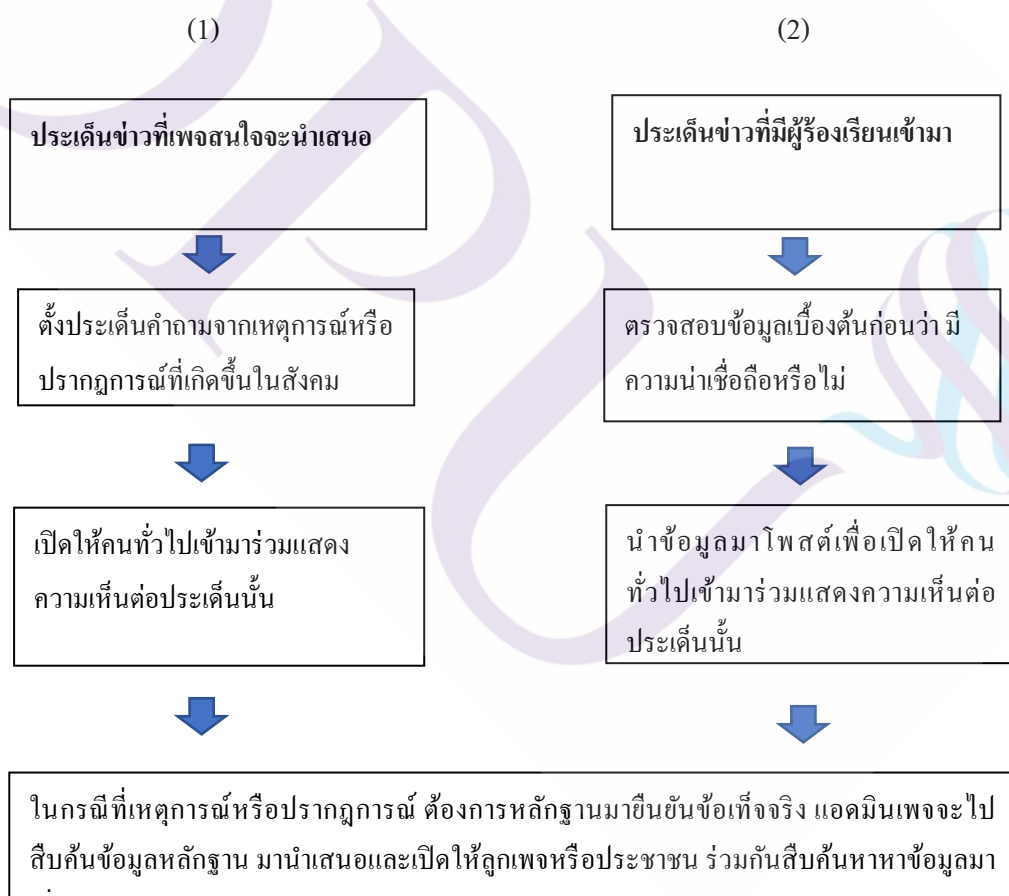
ขณะที่ เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก "CSI LA" อธิบายวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ไว้ดังนี้

“ จุดเด่นของผมในการทำงานที่ผ่านมา คือ Crowdsourcing คิดการเปิดให้คนเข้ามาช่วยกันคิด ไม่ใช่เรารู้คนเดียว ทุกคนเดียว เรามองคนใน เรามองคนที่รู้เรื่องนี้เหมือนกันแล้วมาช่วยกันพูด พอเริ่มมีคนมาโพสต์หลายแบบ บางคนก็ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น บางทีเราก็ตีคำถามว่า เห็น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอะไรอย่างนี้ คนก็จะกดไลก์กันเป็นหมื่นๆคนเลยว่าเป็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ... ส่วนเวลาที่มีคนส่งข้อมูลเข้ามาเราก็ต้องดูว่า มีความน่าเชื่อถือขนาดไหน จริงใจขนาดไหน ก็ดูไป

เรียกว่ามันอะไรยังไง เป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอม ดูไปถึงข้อมูลโพสโพสต์ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อดูความจริงใจของแต่ละคนเป็นอย่างไร”

(เควิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

ทั้งนี้ วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของ เพจเฟซบุ๊ก "CSILA" สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะ คือ 1. ในประเด็นข่าวที่เพจสนใจจะนำเสนอ จะใช้วิธีการเปิดประเด็นตั้งคำถามเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ลูกเพจหรือประชาชนทั่วไปแล้วมาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น 2. ในประเด็นข่าวที่มีผู้ร้องเรียนเข้ามา เพจจะมีการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนว่าข้อมูลที่ถูกลงเข้ามา มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่ามีความน่าเชื่อถือ ก็จะนำข้อมูลมาโพสเพื่อเปิดให้คนทั่วไปเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น แต่ในกรณีที่เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต้องการหลักฐานมายืนยันข้อเท็จจริง แอดมินเพจจะไปสืบค้นข้อมูลหลักฐาน มานำเสนอและเปิดให้ลูกเพจหรือประชาชน ร่วมกันสืบค้นหาหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วย แสดงข้อมูลตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

ในส่วนวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของ เพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” , “The Reporters”, “อีจัน” ที่แอดมินหรือเจ้าของเพจมีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลักด้วยนั้น จากข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้รับทราบว่า ยังคงยึดหลักวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานเหมือนการทำข่าวของนักข่าวเชิงสืบสวนทั่วไป คือ การลงพื้นที่หาข้อมูล และการได้รับข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว

แต่จะมีวิธีการใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ ในส่วนของ เพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” จะมีการพาสื่อมวลชนกระแสหลักร่วมคณะเดินทางไปลงพื้นที่ที่จุดเกิดเหตุการณ์ในสถานที่จริงด้วย สำหรับปัญหาอุปสรรคในการทำงานของ เพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ต่อการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน คือ แหล่งข่าวจะไม่รู้จักหรือให้ความสำคัญในการให้ข้อมูลเหมือนกับให้กับสื่อกระแสหลัก

ยืนยันจากความเห็นของ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” อดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมือรางวัล ที่ระบุไว้ว่า

“การหาข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบการทำข่าว ส่วนใหญ่ผมจะใช้ความเป็นตัวของผมที่เป็นนักข่าว เพราะมีคนรู้จักเรายู่แล้ว แม้ว่าจะออกมาเปิดเพจทำสื่อเอง ถ้าจะให้ห้อง ๆ ในทีม เช็กข่าวก็จะให้อ่างซื้อผมไปด้วย เพราะถ้าอยู่ ๆ ไปบอกว่ามาจากสำนักข่าวชายขอบ แหล่งข่าวบางคนก็ตีเปิดโอกาสให้ถาม แต่แหล่งข่าวบางคนก็เล่นตัว ไม่ให้ถามก็มี”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ขณะที่ ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานมาใช้ประกอบการนำเสนอข่าวของ เพจ “อีจัน” ว่า นอกเหนือจากการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริงแล้ว ยังใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลบุคคลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงในข่าวด้วย

“จุดเด่นในการทำข่าวของอีจัน คือ ต้องรู้ความจริง ต้องไปให้สุด เราตาม ไปจุดทั้งพื้นที่เกิดเหตุการณ์ร่วมไปถึงเจาะลึกไปดูข้อมูล Facebook ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้รู้พฤติกรรมการใช้ชีวิตทั้งหมด เพื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล ..คดีฆาตกรรมเดียนี่ จะไปลงพื้นที่ตามข้อมูลจากตำรวจอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องหาข้อมูลหลายๆแหล่ง เพื่อนำข้อมูลมาใช้”

(ภูมิพัฒน์ มะลิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 ตุลาคม 2562)

สำหรับเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” ซึ่งอยู่ในกลุ่ม ผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งแอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก นั้น ในส่วนของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” จะใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานแบบเดียวกัน คือ ภายหลังจากที่ได้รับข้อมูลเบาะแสดจากสมาชิกในกลุ่มแล้ว ทีมงานส่วนกลางจะส่งข้อมูลต่อให้กับสมาชิกในกลุ่มเพจ ที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน เป็นหน่วยตรวจสอบหาข้อมูลมาประกอบเพิ่มเติม ยกตัวอย่าง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานรัฐ เมื่อลูกเพจ ที่เป็นสายลับแฝงตัวอยู่ในหน่วยงานรัฐนั้น ตรวจสอบพบเบาะแสดความไม่ชอบมาพากลมาได้ ก็จะมีการส่งข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เข้ามาในกลุ่ม จากนั้นทีมงานส่วนกลางจะส่งข้อมูลต่อให้กับสมาชิกในกลุ่ม ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกำหนดสเปกวัสดุอุปกรณ์ให้ช่วยศึกษารายละเอียดความถูกต้องของข้อมูล เช่น ราคา ความเหมาะสม ซึ่งสมาชิกส่วนนี้จะถูกเรียกว่า “ทีมช่าง” เพราะบางคนมีอาชีพเป็นวิศวกร ช่างราชการ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง และในการตรวจสอบข้อมูลบางเรื่อง เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” ก็จะมีการทำงานประสานแลกเปลี่ยนข้อมูลกันด้วย

ยืนยันได้จากความเห็นของ WE Strong (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ที่ระบุไว้ว่า

“สมาชิกในกลุ่มของเรา เป็นคนจากหลากหลายสาขาอาชีพ มีทั้งข้าราชการ ผู้พิพากษา เอกชน รวมไปถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานตรวจสอบของรัฐ เวลาที่สมาชิกในกลุ่มได้ข้อมูลหรือหลักฐานอะไรมา ก็จะมีการ โยนเรื่องเข้าไปในกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนช่วยกันดูข้อมูล ว่า มันมีอะไรผิดปกติเกิดขึ้น จุดตรงไหนที่จะเป็นปัญหา พวกที่มีความรู้เรื่องราคาของ สเปกอุปกรณ์เครื่องมือ จะมีทีมช่างเข้ามาดู รายละเอียดข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ขณะที่การทำงานบางเรื่องเราก็มีการแลกเปลี่ยนหรือแชร์ข้อมูลกับหมาเฝ้าบ้านด้วย การทำงานของพวกเราจะคล้ายๆกัน แต่การทำงานของเราจะมีกฎที่รู้กันอยู่คือเราจะไม่เปิดเผยตัว เพื่อความปลอดภัย เพราะก่อนหน้านี้ เคยมีสมาชิกไปหลอกลวงเปิดตัวและถูกฟ้องร้องเป็นคดีมาแล้ว”

(We Strong (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 มีนาคม 2563)

สำหรับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของ เพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” จะเน้นการเปิดรับข้อมูลเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันจากลูกเพจหรือคนทั่วไป มาโพสต์ตั้งเป็นประเด็นในเพจ เพื่อเปิดให้ประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมการตรวจสอบหาข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบ ตามแนวทางการหาข้อมูลจากคนในสังคมที่เรียกว่า “Crowdsourcing” แต่ในการตั้งประเด็นคำถามของเพจต่อสาธารณะนั้น จะมีจุดที่น่าสนใจอยู่ตรงที่การนำข้อมูลผลการตรวจสอบเบื้องต้น เกี่ยวกับเอกชน ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานรัฐ ว่า เป็นใครมาจากไหน เคยได้รับงานว่าจ้างจากหน่วยงานรัฐแห่งใดมาบ้าง มาใช้ประกอบด้วย ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ เพจใช้วิธีการสืบค้นจากเครื่องมือสืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานภาครัฐ ที่เรียกว่า ACT AI ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำจากองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นองค์กรต้นสังกัดของทางเพจเอง

อย่างไรก็ดี ในการสัมภาษณ์ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน นั้น ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ฐานข้อมูลหน่วยงานราชการ มีปัญหาใช้งานค่อนข้างยาก และไม่ได้เปิดเผยข้อมูลสำคัญทั้งหมดเอาไว้

ทั้งนี้ จากข้อมูลการศึกษาวิจัยส่วนนี้ ทำให้ได้รับทราบ ว่า วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก มีความหลากหลาย และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มาใช้ในการวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ได้มากกว่าผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก โดยเฉพาะในการอาศัยประโยชน์จากคุณลักษณะของสื่อที่เป็นการสื่อสารสองทางในการเปิดโอกาสให้คนในสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าวขึ้นนั้น ด้วย ทั้งในรูปแบบการแสดงความเห็นหรือการให้ข้อมูลประกอบเพิ่มเติม

รูปแบบการนำเสนอข่าว

ลำดับต่อไป เป็นประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวสุดท้าย ที่ผู้วิจัย ตั้งไว้เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการทัศน วิถีปฏิบัติ ของ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอ พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบแต่ละข้อหัวดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.6 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว

คำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-นำเสนอข้อมูลเชิงเปิดประเด็น ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ	●		●			●	●	4
-นำเสนอเป็นข่าวหรือสื่อบุคคล มีรูปภาพและคลิปประกอบ		●		●	●			3
-เปิดพื้นที่ให้นักข่าวหรือนักสื่อสารส่งเรื่องเข้ามานำเสนอได้ด้วย				●	●			2
-นำเสนอเป็นคลิปเล่าเรื่อง		●						1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าวข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย เพจเฟซบุ๊ก “CSILA”, “ชมรมStrong ด้านทฤษฎีประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ ในกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์วิจัยนี้ ยืนยันตรงกันว่า รูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของเพจ จะเป็นลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงเปิดประเด็นเพื่อให้ลูกเพจหรือประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต่อสาธารณะ โดยลักษณะเนื้อหาที่นำเสนอ จะไม่ใช่การเขียนแบบข่าวของสื่อมวลชน แต่จะเป็นการเขียนแบบเล่าเรื่องว่าเกิดเหตุการณ์หรือเรื่องราวอะไรขึ้น ใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับบ้าง และเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างไรอย่างไร ใช้ภาษาให้ชาวบ้านเข้าใจง่าย ๆ ไม่ยาวเกินไป ใช้รูปภาพ ตัวอักษรฝังในรูป เพื่อชี้ประเด็นและสร้างความน่าสนใจของเรื่องที่ต้องการจะนำเสนอ ซึ่งนอกจากความต้องการให้คนในสังคมรับรู้เรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมุ่งหวังให้หน่วยงานตรวจสอบ หรือสื่อมวลชนนำข้อมูลไปขยายผลต่อด้วย

แสดงรายละเอียดจากความเห็นของ ทีมงานแอดมิน เพจเฟซบุ๊ก “CSILA”, “ชมรมStrong ด้านทฤษฎีประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” ดังต่อไปนี้

“รูปแบบการนำเสนอของพวกเราจะเป็นข้อเขียนอะไรที่สั้นๆ ได้ใจความ ไม่เขียนยาวๆ เหมือนข่าวที่นักข่าวเขียน เขียนอะไรที่มันสามารถอ่านแล้วเข้าใจภายใน 20 นาทีอะไรแบบนี้ มีภาพประกอบดี ๆ จะช่วยให้คนเข้าใจซึมซับสิ่งที่เราต้องการจะสื่อสาร ถ้าเกิดเป็นกรณียาวๆ จะแบ่งออกเป็นตอนๆ ให้คนเข้าใจง่ายๆ เพราะถ้าเกิดเราเขียนยาว เนียบางทีดูไปแล้วมันเหมือนไม่จริงใจมากกว่า ถ้าเราเขียนสั้นๆแล้วได้ใจความเนี่ย อันนี้คือเสน่ห์ของ CSILA อีกอย่าง เพราะผมชอบสรุปสั้นๆ พุดอะไรตรงประเด็นได้ใจความ ไม่ต้องพูดยะ เน้นจุดประเด็นให้คนสนใจ เข้ามาสนทนา เพราะเสน่ห์อีกอย่างของ CSILA คนจะเข้าไปอ่านคอมเม้น เขาไม่ได้อ่านที่ผมเขียนอย่างเดียว คนที่มาคอมเม้น เน้นเสร็จก็มีคนกดไลค์เป็นร้อยเป็นพัน พอคนไลค์เสร็จมันก็ดีใจ คือเราเล่นสองทาง เราเปิดประเด็นแล้วก็ให้คนมันไปมันต่อใจครับ ...แต่ถ้าเกิดเราเอาข่าวสื่อหลักมาแชร์เราก็ไม่ต้องเขียนอะไรมาก เราแค่ตั้งคำถาม แต่ถ้าจุดไหนที่เราจะวิเคราะห์จริงๆ เนี่ย เราก็จะมาวิเคราะห์ เราก็ต้องเขียนคล้ายๆ เหมือนกับนักข่าวเขียนให้ รายละเอียดเยอะหน่อย แต่เราไม่เขียนเหมือนกับข่าวที่นำเชื่อว่า เวลาเกิดเวลานี้ ตรงนี้ละ อะ ใช้อย่างนี้ ... ส่วนการไลฟ์สดจะไม่ค่อยทำเพราะ โอกาสพลาดมันก็มีเยอะ จะไลฟ์นอกจากมีประเด็นเด็ดๆจริง ๆ ... ช่วงเวลาที่โพสต์ก็จะเลือกช่วงเวลาที่คนส่วนใหญ่จะดูเช่นช่วงตอนเช้าของเมืองไทย หรือไม่บางทีก็เป็นช่วงประมาณสามสี่ทุ่ม ทุ่มสองทุ่ม ซึ่งเฟซบุ๊กมันจะมีข้อมูลให้เราดูอยู่แล้วว่าช่วงไหนคนดูเยอะ ”

(เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

“เวลาเรานำเสนอข้อมูล เราไม่ได้เขียนเป็นข่าว แบบที่นักข่าวเขียน แต่เราเขียนแบบเล่าเรื่องง่ายๆ ให้คนเข้าใจว่าเราต้องการจะบอกอะไรเขา แต่เราก็มีองค์ประกอบครบว่า ใครทำอะไรที่ไหนเมื่อไรอย่างไร เหมือนข่าว แต่เป็นการเน้นเปิดประเด็นเชิงตรวจสอบข้อมูลมากกว่า ว่ามันมีอะไรเกิดขึ้น ความคิดปกติของเรื่องนี้มันอยู่ที่ไหน เอาให้ตรงประเด็น ใช้ภาษาง่ายๆ เพราะเขียนให้ชาวบ้านอ่าน และเชิญชวนให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากที่สุด แต่เราจะไม่ไปสอบถามความเห็นอะไรจากผู้เกี่ยวข้องเพราะอันนั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ซึ่งถ้านักข่าวไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องมา เราก็จะเอาข่าวหรือบทสัมภาษณ์นั้นมาโพสต์แชร์ต่อในเพจอีกที เพื่อที่ว่าคำชี้แจงมีน้ำหนัก มีประเด็นอะไรเพิ่มเติม เราจะได้โพสต์แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกครั้ง ”

(เนแมว (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

“ไม่รู้ว่าจะใครจะเรียกเนื้อหาที่เรานำเสนอว่าเป็นข่าวหรือเป็นอะไรไม่รู้ แต่รูปแบบที่เรา นำเสนอมันเป็นเชิงการเปิดประเด็นตรวจสอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้สังคมได้รู้ว่ามันมีอะไร เกิดขึ้น ที่ไหน และชวนคนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบเรื่องนี้กับเราด้วย ถ้าจะให้นิยามความ เป็นข่าวก็อาจจะเรียกได้ว่าข่าวเชิงตรวจสอบหรือเชิงเปิดประเด็น”

(We Strong (นามสุ่มมติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 มีนาคม 2563)

“เนื้อหาข้อมูลที่ต้องแนะนำเสนอ มุ่งเน้นการเปิดประเด็นเพื่อให้คนเข้ามามีส่วนร่วม กับ เรื่องให้มากที่สุด ให้เกิดความรู้สึกอยากสืบสวนสอบสวน มารวมการสืบสวนกัน วัตถุประสงค์ก็ เพื่อให้หน่วยงานตรวจสอบหรือสื่อมวลชนนำไปขยายผลต่อ แต่การเล่าเรื่องแบบนี้ ก็อาจจะมี ข้อเสียอยู่ตรงที่ ในการนำเสนอข้อมูลต้องมีการใส่อารมณ์เข้าไปเพื่อกระตุ้นให้คนอ่านมีอารมณ์ร่วม เข้ามาแสดงความเห็นกับเรื่องนั้น ซึ่งตรงนี้อาจจะเป็นความแตกต่างกับข่าวที่สื่อมวลชนเขียน เพราะ ข่าวจะต้องไม่มีความเห็นลงไปด้วย”

(สุกอรธ โบสุวรรณ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 กันยายน 2562)

สำหรับรูปแบบการนำเสนอข่าว ของ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่แอดมินและ เจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ที่มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จำนวน 3 แห่ง คือ “สำนักข่าวชายขอบ”, “The Reporters”, “อีจัน” จากการสัมภาษณ์ได้รับทราบข้อมูลว่า ส่วน ใหญ่จะนำเสนอเนื้อหาข้อมูลในรูปแบบการเขียนข่าวหรือสื่อบล็อกข่าว เหมือนสื่อกระแสหลักทั่วไป แต่จะมีการใช้รูปภาพและคลิปวิดีโอประกอบเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับเนื้อหาที่นำเสนอ เหมือนกัน

จากการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ยังได้ข้อค้นพบว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในส่วนของเฟซ บุก “สำนักข่าวชายขอบ”, “The Reporters” จะมีการเปิดพื้นที่ให้นักข่าวในสังกัดสื่อกระแสหลัก หรือนักสื่อสาร ที่มีรู้จักสนิทสนมกับแอดมินเพจ ส่งเรื่องเข้ามาลงเผยแพร่ในเพจได้ด้วย ซึ่งเป็น ความตั้งใจของแอดมินเพจ ที่ต้องการจะเปิดพื้นที่เพจ ให้เป็นพื้นที่ส่วนกลางในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารต่อสาธารณะของนักข่าวหรือนักสื่อสาร ที่ไม่มีพื้นที่ที่จะนำเสนอข้อมูลที่สิ่งที่ต้องการจะ นำเสนอ

ขณะที่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของ เพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” จะมุ่งเน้นการนำเสนอเป็น คลิปวิดีโอเล่าเรื่องเป็นหลัก และเป็นต้นแบบคลิปเล่าข่าว ที่สื่อมวลชนกระแสหลักจำนวนมากเอา ไปใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันด้วย

“เรามีการพัฒนารูปแบบคลิปเล่าเรื่องกันมาเรื่อยๆ หัวใจสำคัญคือ ทำอย่างไรให้คนดูคลิปแล้วเข้าใจเรื่องราวทั้งหมด มันเป็นที่มาของการวางภาพก่อน แล้วก็ใช้ตัวอักษรบรรยายเรื่องประกอบ เล่าเรื่องราวผ่านข้อความ สรุปข้อมูลให้คนเข้าใจง่ายๆ เข้าใจแล้วก็ใช้ภาพเสียงประกอบให้ดูตื่นเต้นหน่อย ซึ่งการใช้ตัวอักษรเล่าเรื่อง วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้คนอ่าน เข้าถึงข้อมูลที่เราต้องการจะนำเสนอทุกพื้นที่ ทุกเวลา สามารถเปิดดูปิดเสียงไว้ก็เข้าใจเรื่องได้ทั้งหมด ...เมื่อก่อนตอนที่ทำกันความยาวอยู่ประมาณไม่เกิน 10 -15 นาที แต่ตอนนี้ถ้าเรื่องไหนที่มองแล้วว่าของมันจะไปถึงครึ่ง 20 นาทีหรือครึ่งชั่วโมงได้ก็ทำ ซึ่งมันไม่ได้มีข้อจำกัดเรื่องเวลาเลย เพราะช่องทางการนำเสนอของเราไม่มีอุปสรรคเรื่องของมันลงได้อยู่แล้ว แต่ว่าขอให้คุณตั้งแต่ต้นจนจบสำคัญคือจะวางเรื่องยังไงให้คนดูตั้งแต่ต้นจนจบ แนวทางสำคัญที่ต้องทำก็คือ เอาประเด็นสำคัญมาร้อยเรียง ให้เกิดความน่าเชื่อถือ เกิดความน่าสนใจและน่าติดตาม”

(ภูมิพัฒน์ มะลิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 ตุลาคม 2562)

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัย เพจเฟซบุ๊ก ทั้ง 3 แห่ง คือ เฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” , “The Reporters” , “อีจัน” พบว่าเพจเหล่านี้ จะมีการเปิดเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวเป็นทางการของตนเองควบคู่ไปด้วย การใช้ประโยชน์จากเพจเฟซบุ๊ก จึงมีลักษณะเป็นจุดแพร่กระจายประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเว็บไซต์หลักด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการวิจัยกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับทราบจากกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้งในเรื่อง วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน รูปแบบการนำเสนอข่าว ตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้

สำหรับผลวิจัยในหัวข้อถัดไป เป็นเรื่อง กระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับ ข่าวเชิงสืบสวน ของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลวิจัยกระบวนการทัศน์ส่วนนี้ภายใต้รูปแบบการนำเสนอลักษณะเดียวกันกับ “วิธีคิด” และ “วิธีปฏิบัติ” โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3 กระบวนการทัศน์ข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **วัตถุประสงค์การทำข่าว** การกำหนดนโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

วัตถุประสงค์การทำข่าว

ในการศึกษาวิจัยกระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” เกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน นั้น ผู้วิจัยได้กำหนด นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ “วิธีให้คุณค่า” ไว้ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ วัตถุประสงค์การทำข่าว การกำหนดนโยบายการทำข่าว การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม การสนับสนุนงบประมาณ การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน

ในที่นี้ในส่วนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ถือว่ามีสถานะเป็นทั้งผู้ผลิตข่าว เช่นเดียวกับกลุ่มนักข่าว ผู้วิจัย จึงได้กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของ “วิธีให้คุณค่า” ของ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ไว้ คือ วัตถุประสงค์การทำข่าว เพื่อมุ่งเน้นการศึกษาวิธีให้คุณค่าจากกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะผู้ผลิตข่าว ซึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย สามารถประมวลคำตอบเป็นผลการวิจัยในประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์การทำข่าว ได้ตามตาราง พร้อมคำอธิบายในประเด็นที่ได้รับทราบต่อไปนี้

ตารางที่ 5.7 แสดงคำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อวัตถุประสงค์การทำข่าว

คำตอบของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อวัตถุประสงค์การทำข่าว	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5	อ6	อ7	รวม
-ต้องการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	●		●			●	●	4
-ต้องการมีพื้นที่ช่องทางในการนำเสนอข่าวอย่างอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจทุน				●	●			2
-ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนแทนสื่อมวลชน	●							1
-ทำธุรกิจสื่อในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์		●						1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อวัตถุประสงค์ การทำข่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ ได้ว่า ผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย เพจเฟซบุ๊ก “CSILA”, “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ ในกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์วิจัยนี้ มี วัตถุประสงค์ในการนำเสนอข่าว เพราะต้องการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในสังคมไทย ส่วนเหตุผลมาจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ 1. สื่อมวลชนให้ความสำคัญในการทำหน้าที่ เหล่านี้ลดน้อยลงจากในอดีตเนื่องจากมีข้อจำกัดการทำงานจากปัญหาเรื่องทุนและอำนาจทางการเมือง 2. การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยให้ภาคประชาชน มีช่องทางการสื่อสารแสดงความคิดเห็นต่อสังคมได้ ไม่ต่างกับสื่อมวลชน

ขณะที่ เพจเฟซบุ๊ก “CSILA” มีวัตถุประสงค์เพิ่มเติม คือ ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง ให้กับประชาชนแทนสื่อมวลชน

ยืนยันจากความเห็นของ เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSILA” ที่ระบุไว้ว่า

“ผมสร้างเพจ CSILA ขึ้นมา เพราะมีคำถาม กับสิ่งที่เกิดขึ้นหลายอย่างในประเทศไทย ทำไมนักข่าวรายงานข่าวในลักษณะที่ไปเชื่อเจ้าหน้าที่รัฐหมด พูดอะไรก็จะเชื่อหมด ไม่มีการตั้งคำถามอะไรเลย ...ผมไม่ได้เป็นสื่อมวลชน เราก็เริ่มจากคนๆหนึ่งเท่านั้นเอง แต่พอว่าเราทำงานไปแล้วเนี่ย ไอ้คำที่ว่าสื่อมวลชน นักกษนักข่าว หรืออะไรเนี่ย มันก็เป็นแค่คำที่คนพูดขึ้นมาเท่านั้นเอง แต่มันอยู่ที่จิตวิญญาณ จิตวิญญาณเราที่ว่าเรารักความถูกต้อง ประชาชนก็สามารถทำหน้าที่ตรงนี้ได้ ทำบทบาทตรงนี้ได้ ถ้าเกิดมีแนวทางในการทำของตัวเอง บางคนที่เป็นสื่อแต่ไม่มีจรรยาบรรณ เอาข่าวปลอม เอาอะไรมาใส่ร้ายป้ายสีอะไรอย่างนี้ แต่คราวนี้เนี่ย สื่อโซเชียล เรามีอิสระมากกว่าสื่อหลัก เราก็จะใช้อะไรมันสื่อสาร เหมือนกับสื่อมวลชน ชาวบ้านกับสื่อมวลชนตอนนี้มันก็เท่าเทียมกันแล้วครับ...ก่อนที่จะมาสร้างเพจ CSILA ผมเป็นผู้ใช้งานเฟซบุ๊กคนหนึ่ง แต่ช่วงที่มีมือบกดปส. ตอนนั้นผมเป็นนักเรียนปริญญาโท กำลังทำเรื่องพวก data เรื่องข้อมูลอะไรเหมือนกัน ก็เลยอยากจะมาลอง เอาหลักความคิดมาลองใช้ ให้มีการพูดถึงเพราะเมื่อก่อนสมัยสื่อสังคมออนไลน์ ออกมาใหม่ๆ มันจะมีแต่พวกข่าวระเบิดอะไรก็ไม่ว่า ข่าวมั่วไปหมดเลย เห็นแล้วรู้สึกรำคาญ ก็เลยสร้างประเด็นขึ้นมาในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน เขียนบล็อกเล็กๆ ว่าเราเห็นอะไรบางอย่างที่ว่ามันผิดปกติ ตอนนั้นผมเองเริ่มคนเดียวก่อน แล้วจุดประเด็นว่ามันน่าสงสัยนะ แล้วก็เลยให้กลุ่มเพื่อนหลาย ๆ คนมาช่วยกันคิด มันมีอะไร ไม่ปกติ แล้วหลายๆคนก็บอก เห้ย ทำไมวิเคราะห์เก่งจังเลย ทำไมช่าง

สงสัยอะไรก็ เพราะว่าผมเป็นแบบนักตั้งคำถาม ตั้งคำถามได้คืออะไรแบบนี้ คนเขาก็เลยเรียกว่า เหมือนกับเป็น CSI เราก็เลยเรียกตัวเองว่า CSI แต่ก็คือเล่นกับคำด้วยแหละ CSI ก็คือแปลว่า *critical thinking* คิดแบบมีวิจารณญาณ และผลจากการที่ผมอาศัยอยู่ในต่างประเทศ เพจอยู่ในต่างประเทศ ก็ทำให้ไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจหรืออิทธิพลของใครในประเทศไทยด้วย แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ เรามีจุดยืน และมีมาตรฐานในการทำงาน ไม่เหมือนกับเพจบางเพจ ที่ดั่งแปดเดียวแล้วก็ปิดเพจหายไป ”

(เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

ส่วน เนแมว (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” และ สุภอรรถ โบสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แฮนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ในฐานะทีมงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” ซึ่งจัดตั้งโดยองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน ยืนยันความเห็นตรงกันว่า การเปิดเพจทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นผลมาจากนโยบายของ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน ที่ให้ความสำคัญในการต่อสู้กับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในส่วนของภาคประชาชน โดยใช้ช่องทาง การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หลังจากที่บทบาทการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของสื่อมวลชนเริ่มมีจำนวนลดน้อยลง

ขณะที่ We Strong (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ซึ่งเป็นกลุ่มคนหลากหลายอาชีพมาร่วมตัวกันตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ให้ข้อมูลว่า การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊กทำให้ภาคประชาชน มีช่องทางในการสื่อสารของตนเอง สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้ไม่แตกต่างจากสื่อมวลชน และพลังกระแสสังคมของสื่อออนไลน์ในปัจจุบันก็มีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการกดดันการทำงานของผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานตรวจสอบ ให้เข้ามาทำการสอบสวนเรื่องที่ไม่ชอบมาพากลได้เช่นกัน ซึ่งปัจจุบันชมรมStrong ด้านทุจริต ก็มีการจัดทำเพจแยกเป็นรายจังหวัด ในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อคอยแลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยกันส่งแชร์ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มด้วย ในอนาคตจะมีการขยายกลุ่มไปยังพื้นที่ภาคอื่นของประเทศไทยด้วย

ส่วนกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ที่มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จำนวน 3 แห่ง คือ เฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ”, “The Reporters”, “อีจัน” ให้ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำข่าว 2 ลักษณะ คือ 1.

ต้องการมีพื้นที่ช่องทางในการนำเสนอข่าวอย่างอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจทุน และ 2. การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยเพิ่มโอกาสให้นักข่าวสามารถเป็นเจ้าของสื่อ ที่สามารถกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวได้เอง โดยไม่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก

ทั้งนี้ ในประเด็นเรื่องความต้องการมีพื้นที่ช่องทางในการนำเสนอข่าวอย่างอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจทุน มาจากคำให้สัมภาษณ์ของ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” อดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมือรางวัล รูปฉิย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ที่ปัจจุบันยังมีสถานะเป็นนักข่าว ของ รายการข่าว 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่ยืนยันตรงกันว่า สาเหตุที่ต้องลาออกจากการงาน หรือเปิดเพจเฟซบุ๊กนำเสนอข่าวของตนเอง เป็นเพราะนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ค่อยสนับสนุนการทำข่าวเหมือนเดิม มุ่งเน้นการแสวงผลกำไรจากการทำธุรกิจสื่อเป็นหลัก

“ในช่วงที่ลาออกจากการงานในองค์กรสื่อมวลชนที่เคยสังกัดอยู่ ยังมีความคิดที่จะทำสื่อเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนชายขอบเพราะมองเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อสังคม ขณะที่ช่องทางสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก เป็นช่องทางที่ได้รับความสนใจของคนในสังคมในขณะนั้น จึงได้ก่อตั้งเพจ เฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ขึ้น และเปิดเป็นพื้นที่ส่วนกลาง ให้นักข่าวและองค์กรภาคประชาชน สามารถใช้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ได้”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ขณะที่ รูปฉิย์ เอียดศรีชัย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปของช่อง 3 ที่มีการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการทำข่าวและการเลือกข่าวเพื่อนำเสนอไว้ดังนี้

“ปัจจุบันนโยบายข่าวของช่อง 3 ลดต้นทุนการผลิตลงอย่างมาก งานไหนที่ทางช่องมองว่าเป็นข่าวที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ก็จะไม่สนับสนุนเราแล้ว โดยเฉพาะข่าวที่ไปขัดกับนโยบายรัฐ ต่างจากในช่วง 3-4 ปีก่อน ที่พร้อมจะสนับสนุนการทำข่าวของเราตลอด ยิ่งพอถึงช่วงปี 2557 มีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาโครงสร้างที่มากดทับการทำงานของสื่อจึงมีทั้งการเมืองกับธุรกิจสื่อดิจิทัล ที่มีการแข่งขันกันสูงมาก ทำให้ช่อง 3 ลดต้นทุนมากขึ้นไปอีก เมื่อต้องลดต้นทุน ข่าวนอกกระแสจึงถูกมองว่าไม่จำเป็น ไม่คุ้มงบประมาณสนับสนุนเหมือนเมื่อก่อน ให้เอาเฉพาะงานที่จำเป็น ซึ่งเราเข้าใจในแง่ของการลดต้นทุนต่าง ๆ แต่มันไม่ตอบสนองงานที่เราอยากทำ เราอยากมีพื้นที่ข่าวที่แตกต่างออกไป แล้วข่าวนอกกระแสแบบนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สื่อต้อง

ให้ความสนใจ เราจะมาสนใจแต่เรื่องคดีล้มลาเบลหรืออะไรอย่างนี้เพียงอย่างเดียวไม่ได้เมื่อมองเห็นว่า สื่อทีวี สื่อดิจิทัล มันไม่ตอบสนองความต้องการของเราที่เราอยากจะทำข่าว แม้กระทั่งเรื่องของข่าวการเมืองในรูปแบบของเรา ที่ต้องการตรวจสอบทุจริต ข่าวบางเรื่องเราอยากจะทำเชิงลึก ไปเกาะติดตรวจสอบ แต่เราเล่นข่าวได้แค่ตามกระแสทำได้เท่านั้นจริง เพราะถึงเวลาแล้ว ระบบทุนเขาไม่อยากจะให้ทำอะไรแบบนั้น ทำให้สื่อต้องเซนเซอร์ตัวเอง บอกว่าเอาแค่นี้ได้แค่นี้ พอแค่นี้ให้มันคิด ๆ ไว้พอ ขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ทำได้ เราเป็นสื่อมืออาชีพ เรามีหน้าที่ต้องทำ แต่เราทำสื่อเขาไม่ได้หรือ ก็เลยต้องมานั่งทบทวนตัวเองว่าทำไมไม่เป็นแบบนี้ มันเป็นหน้าที่ที่เราต้องทำแต่เราทำไม่ได้เพราะอะไร เราอยู่ในองค์กรหรือเราอยู่ในส่วนที่มีข้อจำกัด ก็เลยมีความคิดอยากจะทำเพจข่าว เพื่อที่จะรองรับรายงานพวกนี้มาลงหรือมาเป็นช่องทางในการที่จะทำให้เราได้ทำงานในวิชาชีพเราอย่างที่เราหวัง ตั้งใจ เราารู้สึกว่า ตรงนี้มันจะเป็นพื้นที่ เรียกศักดิ์ศรีสื่อความเป็นนักข่าวของเรา อยากมีพื้นที่ทำข่าวได้อย่างมีอิสระ ไม่ต้องมีใคร มาบอก มาสั่งเราว่าข่าวนี้อำนาจไม่ได้นะหรืออะไรอย่างนี้ แล้วข่าวเชิงสืบสวนก็เป็นข่าวประเภทหนึ่งที่เราอยากจะทำ เราจึงตัดสินใจมาตั้งเพจของเราดีกว่า ตั้งใจทำเป็นสำนักข่าวในความหมายของเรา นั่นจึงเป็นที่มาของการเกิดขึ้นของเพจ “The Reporters”..”

(ฐปณีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ส่วน ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ให้มุมมองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำข่าวของเพจ“อีจัน” ที่แตกต่างออกไป ในลักษณะการเห็นโอกาสดีในการทำธุรกิจสื่อหลังการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์

“เจ้าของเพจอีจัน เป็นอดีตนักข่าวโทรทัศน์สายอาชญากรรม ทำรายการข่าวเชิงสืบสวนเจาะลึกในคดีต่าง ๆ ในแพลตฟอร์มของทีวี แต่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านจากทีวีปกติมาเป็นดิจิทัลมีสื่อเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น คนไม่ค่อยดูทีวี ก็เลยเห็นว่าควรลงไปเล่นตลาดเกี่ยวกับออนไลน์ตอนแรกมองว่าจะเป็นพวกเว็บไซต์ ยังไม่รู้หรือว่าจะเอามาลง Facebook ความตั้งใจตอนนั้นคืออยากนำเสนอข่าวที่เป็นความจริงบนโลกออนไลน์ จนกระทั่งถึงช่วงปลายปี 2559 ก็เลยคุยกันว่า จะทดลองเอาข้อมูลมาลงใน Facebook เล่นๆ ถ้ามันไปได้ดี เว็บไซต์ก็อาจจะตามมาทีหลังก็ให้เป็นบ้านหลักของเรา เพราะว่า Facebook ไม่ได้เป็นของเราเอง ปรากฏว่าได้รับความนิยมค่อนข้างมาก เพราะการนำเสนอข่าวของเราไม่เหมือนใคร ส่วนชื่อเพจก็ยึดถือเอาชื่อของที่นักข่าวเจ้าของเพจเลย เพราะชื่อแบบฝรั่งฝรั่งจะทำให้คนดูเข้าถึงยาก”

(ภูมิพัฒน์ มะลิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 ตุลาคม 2562)

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลงานวิจัยส่วนนี้ ยังได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมในมุมมองเรื่อง การทำธุรกิจสื่อ ของ กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ที่มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก ในประเด็นที่ว่า ทุกคนยอมรับว่าแหล่ง เงินทุนมีความสำคัญในการทำธุรกิจสื่อ แต่ผลจากการที่กลุ่มคนเหล่านี้ มีสถานะเป็นเจ้าของเพจ ด้วย ขณะที่กระบวนการทำข่าวในเพจ ไม่ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสื่อจำนวนมากเหมือนองค์กรสื่อ กระแสหลัก และยังมีอำนาจในการตัดสินใจต่อรอง เลือกที่จะยอมรับการสนับสนุนหรือไม่การ สนับสนุนจากกลุ่มทุนผู้สนับสนุนได้

ยืนยันจากความเห็นของ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” และ ฐปณีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ที่กล่าวไว้ดังนี้

“งบประมาณที่นำมาใช้ทำเพจ ส่วนใหญ่เราจะขอโครงการที่เขาให้การสนับสนุนเรื่อง สื่อ บางครั้งก็มีผู้สนับสนุนมาติดต่อโดยตรง แต่เราไม่ได้ถนัดตรงนี้ ก็ปฏิเสธไปเพราะเราไม่ได้ คาดหวังรายได้อะไรจากการทำสื่อตรงนี้มากมาย มันอาจจะมีความจำเป็นอยู่ในระดับหนึ่ง แต่เรา ไม่ได้มุ่งเน้นมากมาย ว่าจะต้องเป็นธุรกิจที่มีรายได้มากมายขนาดไหน ส่วนเรื่องทุนถ้าผมจะรับ โครงการใดโครงการหนึ่งต้องพิจารณาให้ละเอียด มันต้องไม่มีผลการทำงานของเรา ถ้าสมมุติไปรับ บริษัทใหญ่ เราก็รู้จะเกิดอะไรขึ้น เป็นไปไม่ได้ที่จะเอาเงินเขามาโดยไม่ตอบแทนเขา และงานส่วน ใหญ่ที่เราทำก็เป็นงานชุมชน เกี่ยวกับชาวบ้าน เรื่องสิ่งแวดล้อมจะอยู่ตรงข้ามทุนใหญ่เสมอ เรา สามารถต่อรองบริหารได้ ไม่ให้ใครมาแทรกแซงเราได้”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

“ดิฉันยังทำงานของที่ข่าว 3 มิติ ยังต้องทำงานหลัก ต้องมีเงินเดือน เพจที่ทำก็พยายาม ค่อยๆ หาผู้สนับสนุนไป เราไม่ได้เริ่มต้นจากการมีทุนมาก่อนแล้วมาทำนะ เราเริ่มต้นจากการไม่มี ทุน มีแต่ความตั้งใจและเครื่องมือ ซึ่งปัจจุบันงานที่ทำก็ไม่ได้ต้องลงทุนอะไรมาก งานบางส่วนที่ ทำให้กับข่าว 3 มิติ แล้วไม่ได้ลงไม่ได้ออกอากาศก็เอามานำเสนอในเพจ ...พอสร้างเพจขึ้นมาเราก็ อยากรสร้างงานให้เห็นก่อนแล้ว ค่อยไปหาผู้สนับสนุน โครงสร้างองค์กรที่วางไว้ คืออยากให้เป็น สำนักข่าว โดยที่ไม่อยากพึ่งพิงนายทุน เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่เรามีทุนเราก็ต้องกลับไปสู่รูปแบบการ ทำธุรกิจสื่อแบบเดิม ส่วนการขอสนับสนุนก็จะทำในลักษณะที่แยกจากข่าว ผลิตเป็นชิ้นงานไม่ให้ มาเกี่ยวข้องกับข่าว เพื่อไม่ให้มันมาทำลายความเป็นนักข่าวของเรา คุยกับผู้สนับสนุนที่อยากจะ ได้ งานในลักษณะการทำ CSR อะไรแบบนี้มากกว่า ซึ่งเรามีสิทธิเลือกได้ แล้วตอนนี้หลายคนก็มอง ว่า นักข่าวมาทำข่าวเอง เปิดเพจเองอย่างนี้ รับเงินง่ายเลย ตอนนี้การเมือง รัฐบาล รับงานใครอยาก

รับเงินใครมันง่ายมาก แต่มันไม่ใช่สำหรับ *The Reporter* ไม่ใช่สำหรับเรา เราไม่ได้ทำเพจขึ้นมาเพื่อจะมหาากิน เหมือนสมัยก่อนเคยมียุคหนึ่งที่นักข่าว เขาเรียก วิธีการได้เงินอะไรแบบนั้น”

(ฐปณีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ในส่วนของเพจ “อีจัน” ที่มีนโยบายการทำธุรกิจสื่อเหมือนสื่อกระแสหลักทั่วไป ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันรายได้ของอีจัน นอกจากการขายโฆษณาในเพจแล้ว ยังมีการทำสัญญาแบ่งรายได้ จากการนำเสนอข่าวผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ Facebook YouTube ซึ่งมากพอที่จะหล่อเลี้ยงการทำธุรกิจสื่อขององค์กรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนของกลุ่มทุนธุรกิจ หรือหน่วยงานภาครัฐ เหมือนกับในส่วนของสื่อกระแสหลักด้วย

ส่วนกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก จำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย เพจเฟซบุ๊ก “CSILA”, “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลทำให้ได้รับทราบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องการจัดหางบประมาณสนับสนุนในการทำเพจ เนื่องจากไม่ได้มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพจเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำธุรกิจสื่อแต่อย่างใด

โดยในส่วนของเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, “ต้องแฉ” ได้รับการสนับสนุนเงินทุนงบประมาณขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน เป็นประจำอยู่แล้ว ส่วนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” เกิดขึ้นจากการร่วมตัวของประชาชนที่ผ่านการฝึกอบรมเรื่องการต่อต้านปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ขณะที่ เพจเฟซบุ๊ก “CSILA” เป็นเพจส่วนตัวของ เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ ที่ยืนยันว่า ไม่ได้สนใจเรื่องรายได้โฆษณาอะไรจากการทำเพจ เพราะมีอาชีพหลักอยู่แล้ว ส่วนการทำเพจทำเพราะอยากทำให้เวลาว่างจากการทำงานตามปกติมาทำแค่นั้นเอง

สรุปผลการศึกษาระบบบทสนทนาเชิงสืบสวน ในส่วนผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

จากผลการศึกษาระบบบทสนทนาเชิงสืบสวน ในส่วนของ ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก จำนวน 7 ราย ตามที่แสดงรายละเอียดไปแล้ว สามารถสรุปข้อมูลได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.8 ผลการศึกษาระบบบทสนทนาเชิงสืบสวน ในส่วน ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

กระบวนทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	คำตอบ	ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก
วิธีคิด	ความหมายข่าว	เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง	●
	เนื้อหาข่าว	เนื้อหาข่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน	●
	บทบาทและความสำคัญของข่าว	บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●
วิธีปฏิบัติ	วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	ได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้/คิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม	●
	วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	ใช้วิธีลงพื้นที่หาข้อมูล/ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว	●
	รูปแบบการนำเสนอข่าว	นำเสนอข้อมูลเชิงเปิดประเด็น ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ/ นำเสนอเป็นข่าวหรือสื่อบุคคล มีรูปภาพและคลิปประกอบ	●

กระบวนทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	คำตอบ	ผู้ผลิตและ นำเสนอข่าว เชิงสืบสวน ทางเฟซบุ๊ก
วิธีให้คุณค่า	วัตถุประสงค์ การทำข่าว	ต้องการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย/ต้องการมีพื้นที่ช่องทางในการนำเสนอข่าวอย่างอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจทุน	

ทั้งนี้ จากข้อมูลในตารางข้างบนนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยส่วนนี้ได้ว่า กระบวนทัศน์ที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งมี นักข่าว อดีตนักข่าว องค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป ที่ไม่ได้เรียนจบด้านวารสารศาสตร์ หรือเคยทำงานในองค์กรสื่อมวลชนกระแสหลักมาก่อน มีลักษณะเป็นอิสระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันไม่มีผลต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แตกต่างจากกระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของนักข่าว และผู้บริหารองค์กรข่าวในสื่อกระแสหลักที่นำเสนอรายละเอียดไว้ในบทที่ 4

กล่าวคือ กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในส่วน “วิธีคิด” กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้งหมดให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่า เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ขณะที่เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ส่วนบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนมีความส่วนใหญ่ว่า ยังคงเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นกระบวนทัศน์วิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนดั้งเดิมที่เคยเป็นมาในอดีตของนักข่าว และผู้บริหารองค์กรข่าวในสื่อกระแสหลัก และเป็นกระบวนทัศน์วิธีคิดของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ ในฐานะผู้รับสารด้วย

ทั้งนี้ ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กเกือบทั้งหมด มีความเห็นตรงกัน ว่า ข่าวเชิงสืบสวนยังเป็นข่าวที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะการแสดงบทบาทสำคัญในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนกระแสหลักให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างน้อย มุ่งนำเสนอข่าวตามกระแสรายวัน เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจสื่อเป็นหลัก จึงทำให้บทบาทการทำหน้าที่ในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะต้องลดลงไปโดยปริยาย ขณะที่นโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน ยังส่งผลต่ออุดมการณ์และจิตวิญญาณการ

ทำงานของนักข่าว และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักข่าวส่วนหนึ่งลาออกจากงานในองค์กรสื่อกระแสหลัก เพื่อไปเปิดเพจนำเสนอข้อมูลข่าวสารของตนเองด้วย ขณะที่ผลจากการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊ก ส่งผลทำให้นักข่าว ประชาชน และองค์กรภาคประชาชน ที่มีความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างอิสระ สามารถมีช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสังคมได้ ภายใต้สถานะใหม่ คือ แอดมิน หรือผู้ดูแลเพจ ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวอย่างอิสระ โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องทุน บทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน จึงมีการเคลื่อนย้ายตัวจากเดิมที่จำกัดอยู่แค่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนกระแสหลัก มาอยู่ในส่วนของช่องทางกรนำเสนอของสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊กด้วย

ส่วนกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ในการทำข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก สามารถใช้ประโยชน์จากช่องทางสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการผลิตและนำเสนอข่าวได้ดีกว่าสื่อกระแสหลัก ขณะที่วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ก็มีทั้งการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง การได้รับข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว ไม่ต่างอะไรจากการกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ขณะที่ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก บางแห่ง มีวิธีการหาประเด็นข่าวและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โดยให้สมาชิกในกลุ่มเพจ ที่กระจายตัวอยู่ในสายอาชีพต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทำหน้าที่คล้ายกับสายลับ ไม่เปิดเผยตัว คอยสืบเสาะหาข้อมูลส่งเข้ามาให้ทีมงานแอดมินส่วนกลาง เพื่อคัดเลือกเรื่องนำไปผลิตเป็นชิ้นงานข่าวนำเสนอต่อ ซึ่งแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนรูปแบบใหม่ ที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน ขณะที่ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก บางแห่ง ยังมีการใช้กระบวนการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ จากคนในสังคม หรือที่เรียกว่า “Crowdsourcing” รวมถึงการติดตามข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อดิจิทัล หรือที่เรียกว่า “digital footprint” ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นักข่าวเชิงสืบสวนในต่างประเทศนิยมใช้ในการทำงานข่าว มาช่วยตรวจสอบยืนยันข้อมูลหลักฐานข่าวด้วย และบางเพจยังใช้วิธีการสืบค้นจากเครื่องมือสืบค้นข้อมูล ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำจากองค์กรต้นสังกัดของทางเพจเองด้วย

ขณะที่กระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” ที่สะท้อนผ่านวัตถุประสงค์สำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ส่วนใหญ่ ให้ความเห็นตรงกันว่า คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย รวมไปถึงการมีพื้นที่ช่องทางในการนำเสนอข่าวอย่างอิสระที่อยู่ภายใต้อำนาจทุน สะท้อนให้เห็นวิธีให้คุณค่าต่อข่าวเชิงสืบสวน หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้ นักข่าว อดีตนักข่าว องค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป สามารถเป็นเจ้าของสื่อมีช่องทางสื่อสารข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสาธารณชนได้ไม่แตกต่างอะไรกับสื่อมวลชนกระแสหลักในปัจจุบัน

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษากระบวนการทัศน์ของผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก ที่สะท้อนผ่าน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ ที่ผู้วิจัยได้รับทราบและจะนำข้อค้นพบทั้งหมด ไปอภิปรายภายใต้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ด้วยเรื่องของกระบวนการทัศน์ข้าวสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในบทที่ 8 เช่นกัน

ในบทต่อไป คือ บทที่ 6 ผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลการเนื้อหาข้าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข้าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังที่จะปรากฏรายละเอียดในหน้าถัดไปนี้

บทที่ 6

ผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากร ผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแส และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

ตามที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ผ่านมาว่า การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์วิจัยไว้ในข้อที่ 3 คือ ศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก ว่ากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลัก และที่นำเสนอทางเฟซบุ๊กเป็นอย่างไร ตามคำถามวิจัยที่ตั้งไว้

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิธีการเก็บข้อมูลตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นวิธีการในทางสังคมศาสตร์ ที่ใช้สำหรับการศึกษาเนื้อหาของ การสื่อสารโดยการแยกแยะและแจกแจงเนื้อหา ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏในข่าวสารมีบทบาทอย่างมาก ในการวิเคราะห์สิ่งพิมพ์ เอกสาร และสื่อสารมวลชน เพราะเป็นวิธีการที่มุ่งให้ความสนใจในสิ่งที่ เป็นข่าว และสิ่งที่ละเลยในข่าว สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่นักข่าวและบรรณาธิการมองและให้ความสนใจ ตรงตามวัตถุประสงค์วิจัยเรื่องนี้ที่ตั้งไว้ (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2559, น. 328-330)

ดังนั้น กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลัก และที่นำเสนอทางเฟซบุ๊กว่าเป็นอย่างไรจะช่วยทำให้ได้รับทราบข้อมูลเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับ “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ในการผลิตชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวน ภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์มากขึ้นของกลุ่มผู้ผลิตทั้ง 2 กลุ่ม รวมไปถึงประเด็นที่ว่า ข้อมูลที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มีอะไรที่สอดคล้องตรงกัน หรือมีข้อมูลส่วนไหนที่ไม่เหมือนกันจากการวิเคราะห์เนื้อหาในข่าวสืบสวน

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสเป็นอันดับแรกก่อน จากนั้นจะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

ข้อค้นพบจากการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแส

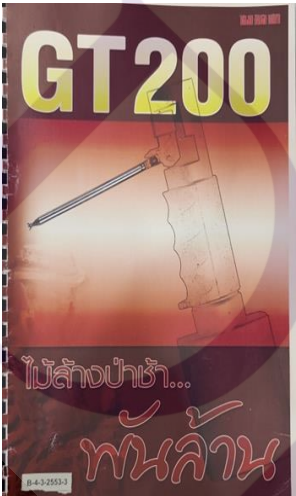

ในการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแส ผู้วิจัยเจาะจงเลือกผลงานข่าวเชิงสืบสวน จำนวนรวม 12 ข่าว ที่เผยแพร่สู่สาธารณชนในรอบทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552 -2562) และได้รับรางวัล “ข่าวยอดเยี่ยม” จากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง ซึ่งในการส่งข่าวเข้าประกวดองค์กรสื่อมวลชนได้จัดทำรวบรวมผลงานข่าวไว้แล้ว มาใช้ในการศึกษาข้อมูลส่วนนี้ คือ

- (1) รางวัลอิศรา อมันตกุล ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
- (2) รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์ ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย
- (3) รางวัลข่าวดิจิทัลยอดเยี่ยม ประเภท ข่าวหรือสารคดีออนไลน์ข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ของ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

โดยมีรายละเอียดเฉพาะของแต่ละข่าว และเนื้อหาข่าวที่ผู้วิจัยได้ทำสรุปย่อไว้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 แสดงรายละเอียดจำเพาะ และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม 12 ข่าว

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>1. ข่าว จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2553 ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย</p>	<p>นสพ.คมชัดลึก</p>	<p>-เป็นข่าวเปิดโปงการจัดซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด หรือที่เรียกว่า GT200 ที่ไม่สามารถใช้งานได้จริง ของกองทัพและหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐเป็นวงเงินนับพันล้านบาท</p>	<p>ข1</p>
<p>2. ข่าวผ่าขบวนการคอร์รัปชัน นำเข้าข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2555 ของ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย</p>	<p>นสพ.กรุงเทพธุรกิจ</p>	<p>-เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตในโครงการรับนำเข้าข้าวของรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศวงเงินหลายหมื่นล้านบาท ภายใต้การร่วมมือกันของนักการเมือง ข้าราชการ และเอกชน</p>	<p>ข2</p>

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>3. ข่าว เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวถุง 2.5 ล้านตัน”</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2556 ของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย</p>	<p>นสพ.ฐานเศรษฐกิจ</p>	<p>- เป็นข่าวเปิดโปงขบวนการนำข่าวในสต็อกรัฐบาล ออกมาจำหน่ายในราคาถูกผ่านโครงการธงฟ้าร้านค้าถูกใจ และร้านค้าทั่วไปในกรอบอนุมัติ 2.5 ล้านตัน ซึ่งมีการเอื้อประโยชน์ให้กับเอกชนที่มีสัมพันธไมตรีติดกับนักการเมืองและผู้มีอำนาจรัฐ</p>	<p>ข3</p>
<p>4. ข่าว ‘แผนสกัดยีนคือยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย’</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2560 ของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย</p>	<p>นสพ.คมชัดลึก</p>	<p>-เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างผิดวิธีในภาคการเลี้ยงปศุสัตว์ของไทย โดยเฉพาะฟาร์มหมู ซึ่งเป็นการขยายผลข่าวจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ตรวจพบคนไข้ มียีนแบคทีเรียคือยาสายพันธุ์ใหม่ “เอ็มซีอาร์-วัน โดยเชื่อว่าอาจมีการแพร่เชื้อนี้จากอวัยวะหมูสู่คน</p>	<p>ข4</p>

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>5. ข่าว เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ประจำปี 2561 ของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย</p>	<p>นสพ.ไทยรัฐ</p>	<p>- เป็นข่าวเปิดโปงการทุจริตเงินช่วยเหลือคนจนและคนพิการ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น และมีการตรวจสอบพบปัญหาเดียวกันใน 53 จังหวัด ความเสียหายนับร้อยล้านบาท มีผู้เกี่ยวข้องรวมกว่า 189 ราย</p>	<p>ข5</p>
<p>6. ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2553 ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย</p>	<p>สถานีโทรทัศน์ไทยทีวี (ไทยพีบีเอส)</p>	<p>-เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลจากนอกพื้นที่ ร่วมกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น</p>	<p>ข6</p>

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>7.ข่าว เปิด โปง โรงงาน ช้ำแหละไก่เถื่อน</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์” ประจำปี 2554 ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย</p>	<p>ข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3</p>	<p>-เป็นข่าวตรวจสอบ โรงงาน ช้ำแหละไก่เถื่อน ในพื้นที่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา จำนวนกว่า 10 แห่ง นำไก่เน่าที่ลักลอบซื้อมาจากฟาร์มเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่มาฆ่าและไปแช่สารเคมีเพื่อส่งขาย ต่อในพื้นที่ภาคอีสาน ภาคกลาง และ กทม.</p>	<p>ข7</p>
<p>8.ข่าว เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์” ประจำปี 2555 ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย</p>	<p>ข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3</p>	<p>-เป็นข่าวเปิดโปงขบวนการลักลอบนำน้ำเสียหรือสารเคมี ไปทิ้งบ่อน้ำในที่ดินของเอกชนที่อยู่ด้านหลังสถานีตำรวจภูธรบางปูสมุทรปราการ ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งขบวนการเหล่านี้ทำกันทั่วประเทศ</p>	<p>ข8</p>

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>9. รายงาน พิเศษ อัจฉริยะเมืองไทย ผิดกฎหมาย</p> 	<p>ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2557 ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย</p>	<p>สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี</p>	<p>-เป็นข่าวเปิดโปง “วงจรรูทิจอัจฉริยะ” ในประเทศไทย จากการที่กลุ่มชายรักชายชาวคปท. มาว่าจ้างผู้หญิงไทยตั้งท้องคลอดบุตรให้ก่อนจะยื่นเรื่องขอสัญชาติจดทะเบียนรับรองบุตร และนำตัวเด็กไปเลี้ยงดูในฐานะลูก ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับธุรกิจนี้</p>	<p>ข9</p>
<p>10. ข่าว สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก์โกง 1.6 พันล้าน</p> 	<p>ข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ประจำปี 2558 ของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์</p>	<p>เว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์</p>	<p>-เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตยักยอกเงินภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) วงเงินกว่า 1.6 พันล้านบาท จากการสมคบคิดร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในสถาบันฯ กับบุคคลภายนอก</p>	<p>ข10</p>

ข่าว	ชื่อรางวัล	ผู้ได้รับรางวัล	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	รหัสข่าวในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
<p>11. รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหารกลางวัน?</p> 	<p>ข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวน</p> <p>ข อ ค เชี ย ม</p> <p>ประจำปี 2561</p> <p>ของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์</p> <p>ประจำปี 2561</p>	<p>เว็บไซต์ไทยพีบีเอส</p>	<p>เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตในโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับชั้นอนุบาล-ประถมที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ในเทศบาลเมืองตะพานหิน จ.พิจิตร พบปัญหาหลักสี่ข้อมไม่ปฏิบัติตามกฎหมายปลอมเอกสารปลอมลายมือชื่อผู้ค้า ทำเอกสารเท็จเบิกเงินเกินกว่าที่ซื้อจริง</p>	<p>ข11</p>
<p>12. ข่าว ซ้ำแหละเครื่องจ่ายเงินงานโต๊ะจีนพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ</p> 	<p>ข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวน</p> <p>ข อ ค เชี ย ม</p> <p>ประจำปี 2562</p> <p>ของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์</p>	<p>เว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา</p>	<p>เป็นข่าวตรวจสอบกรณี พรรคพลังประชารัฐจัดงานโต๊ะจีนระดมทุน โต๊ะละ 3 ล้านบาท รวม 200 โต๊ะ ยอดเงินกว่า 650 ล้านบาท ซึ่งมีการตรวจสอบพบซื้อตัวแทนจากหน่วยงานรัฐ เข้าร่วมซึ่งอาจเข้าข่ายความผิดตามกฎหมาย ที่ห้ามมิให้บริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรรคการเมือง หรือเข้าร่วมกิจกรรมระดมทุนของพรรค</p>	<p>ข12</p>

กระบวนการ ทัศน	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อหนังสือพิมพ์					สื่อโทรทัศน์				สื่อออนไลน์			รวม	
			ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข		
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
วิธีคิด	ความหมาย ข่าว	- เป็นข่าวที่มีความสำคัญ เมื่อ นำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการ จับ เค ลี่ อ น นำไป สู่ ความ เปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิง โครงสร้างของเรื่องนั้น	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12	
		-เป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริต ต่อสูั ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และ ความไม่ชอบมาพากลในการ บริหารงานของรัฐ	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	9
		-เป็นข่าวที่มุ่งสืบสวนข้อมูลที่ถูก ปิด ถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อ สาธารณะ			●			●		●						3
วิธีคิด	เนื้อหาข่าว	-เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ ผลประโยชน์สาธารณะ	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12	
		- เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ ตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัป ชัน	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	9
		-เนื้อหาข่าวตามกระแสรายวันที่อยู่ ในความสนใจของคนทั่วไป														-
บทบาทและ ความสำคัญ ของข่าว	บทบาทและ ความสำคัญ ของข่าว	-บทบาทในการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์ สาธารณะ	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12	
		-บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิด ความเคลื่อนไหว	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12

ความหมายข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ที่มีต่อ
ความหมายข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทุกข่าว

เข้าเกณฑ์ความหมายการเป็นข่าวที่ใช้อ้างประกอบเรื่อง ‘WHY’ ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าวมากที่สุด

ยกตัวอย่างจาก เนื้อหาข่าว “จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า...พันล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศราอมันตกุล” ประจำปี 2553 ที่เริ่มเปิดประเด็นข่าวเรื่องนี้ จากรายงานพิเศษ เรื่อง “จีที 200 เครื่องกับคน...เขียนร่วมกัน” อ้างคำให้สัมภาษณ์ของ ค.ต.แซน วรงค์ไพสิฐ ผบ.หมู่ (ตทบ.) กลุ่มงานสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมาปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าชุดเก็บกู้และทำลายวัตถุระเบิด กล่าวถึงการทำงานที่ผิดพลาดของเครื่องจีที 200 ถึง 2 ครั้งในช่วงเวลาสองสัปดาห์ที่ผ่านมา จนมีการตั้งข้อสังเกตถึงประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องมือชนิดนี้ (ทีมข่าวคมชัดลึก, 2552)

ขณะที่เนื้อหาข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน: นำข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศราอมันตกุล” ประจำปี 2555 ก็มุ่งนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนโยบายรับ นำข่าวของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ หลังจากสร้างความเคลือบแคลงใจให้กับสังคมไทยทั้งในเรื่องการเปิดให้เกษตรกรเข้าร่วม โครงการด้วยการลงทะเบียนที่มีจำนวนมากเกินกว่าปริมาณผลผลิตที่ได้รับ และยังปล่อยให้เกษตรกรรายย่อยไม่มีการสวมสิทธิ์เกษตรกรเข้าร่วม โครงการเพื่อกินส่วนต่างที่เกินขึ้น รวมถึงการเปิดช่องว่างให้กลุ่มบุคคลจำนวนไม่น้อยฉวยโอกาสคอร์รัปชัน โดยใช้ความขึ้นของข่าว มาเป็นตัวกดดันในการจ่ายเงินให้กับเกษตรกร ก่อนที่นักการเมืองพรรคฝ่ายค้าน จะนำข้อมูลการทุจริตโครงการนี้มาเปิดเผยในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ช่วงปลายเดือน พ.ย.2555 (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2555)

ไม่ต่างจาก ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศราอมันตกุล” ประจำปี 2556 , ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศราอมันตกุล” ประจำปี 2561 หรือ ข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ และสื่อเว็บไซต์ คือ ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2553, ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2554, ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ โกง 1.6 พันล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ประจำปี 2558 และรายงานพิเศษชุด “โกงบออาหารกลางวัน?” ที่ได้รับรางวัลข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ประจำปี 2561 ก็ล้วนแล้วแต่เป็นข่าวที่มุ่งพิสูจน์ความจริงว่ามีปัญหาการทุจริตใน โครงการที่ปรากฏในข่าวหรือไม่ ภายหลังได้รับข้อมูลจากแหล่งข่าวว่า มีความไม่ชอบมาพากลในการดำเนินงาน โครงการเกิดขึ้น ส่วนข่าว “แผนสกัดยีนคือยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” จุดเริ่มต้นของข่าวก็มาจากการตรวจสอบ

พบข้อมูลในช่วงเดือนพ.ศ.2559 ว่า วงการแพทย์สหรัฐ พบคนไข้ มียีนแบคทีเรียคือยาสายพันธุ์ใหม่ “เอ็มซีอาร์-วัน” (MCR-1) ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเชื่อว่าอาจมีการแพร่เชื้อนี้จาก อวัยวะหมูสู่คน ซึ่งเป็นการจุดประกายให้ทีมข่าวไปสืบหาข้อมูลว่ามีการแพร่ระบาดในประเทศไทยด้วยหรือไม่ เช่นเดียวกับ ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2555 จุดเริ่มต้นของข่าวก็มาจากการที่ทีมข่าว 3 มิติ ย้อนรอยกลับไปดูบ่อลูกกรงเก่าที่มีคนเข้าไปลักลอบขุดเมื่อหลายสิบปีก่อน หลังจากที่เคยเข้าไปทำข่าวเรื่องป่าชุมชนมาแล้ว และพบว่าสภาพน้ำเปลี่ยนไปเป็นสีดำมีกลิ่นเหม็น จึงนำไปสู่การตั้งคำถามและนำไปสู่การหาคำตอบถึงขบวนการลักลอบขนน้ำเสียที่มีการปนเปื้อนสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมมาทิ้งไว้

ขณะที่ รายงานพิเศษ อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย ที่ได้รับรางวัล ข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัยสุนทรวัฒน์” ประจำปี 2557 จุดเริ่มต้นของข่าวเกิดขึ้นจากการที่นักข่าวสืบค้นข้อมูลในโลกออนไลน์ พบว่ามีหญิงสาวคนหนึ่งโพสต์ข้อมูลเรื่องการอุ้มบุญ ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามว่า การรับจ้างอุ้มบุญสามารถทำได้ในประเทศไทยหรือไม่

ส่วน ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะเงินปพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึก ปมจนท.รัฐ” ที่ได้รับรางวัลข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยม ประจำปี 2562 จุดเริ่มต้นของข่าว ก็เกิดขึ้นจากการที่นักข่าวตรวจสอบพบแผนผังการจัดที่นั่งของผู้เข้าร่วมงาน โตะเงินระดมทุนของพรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) และพบชื่อตัวแทนหน่วยงานรัฐเข้าร่วมด้วย ทำให้เกิดคำถามว่า การกระทำลักษณะนี้เข้าข่ายฝ่าฝืนกฎหมายข้อห้ามเรื่องใดบ้าง

นอกจากนี้ ผลการศึกษาเนื้อหาข่าว ยังพบว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทุกข่าว ยังเป็นข่าวที่มีความสำคัญในเชิงที่ว่าเมื่อนำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้นด้วย ใน 2 ลักษณะ คือ 1. ผู้เกี่ยวข้องในข่าว ถูกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง บางกรณีถึงขั้นถูกศาลตัดสินลงโทษจากการกระทำผิด 2. โครงการหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏในข่าว ถูกระงับยับยั้งในเวลาต่อมาไม่นานนักหลังข่าวถูกนำเสนอ

สำหรับความหมายข่าว ในประเด็นอื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ได้แก่ การเป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริต ต่อสู้ ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ มีข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมจำนวนมากถึง 9 ข่าวจาก 12 ข่าว ที่เข้าเกณฑ์ความหมายในเรื่องนี้ ได้แก่ ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า ... พันล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการ

ทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”, ข่าว “ขบวนการบุกกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”, ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”, รายงานพิเศษชุด “โกงบออาหารกลางวัน?” และข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะเงินพปชร. 352 ล.-กตด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ”

ส่วนความหมายข่าว ในประเด็นสุดท้าย คือ เป็นข่าวที่มุ่งสืบสวนข้อมูลที่ถูกปิด ถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ มีจำนวน 3 ข่าว ได้แก่ ข่าว “แผนสกัดยีนคือยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”, ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน” และ รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย”

จึงสามารถสรุปผลการวิจัยส่วนนี้ได้ว่า ความหมายข่าวเชิงสืบสวน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ล้วนเป็นข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง ‘WHY’ ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว กระบวนการทำข่าว เมื่อนำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้น และข่าวประเภทนี้ส่วนใหญ่ยังเป็นข่าวที่มุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ รวมไปถึงการมุ่งสืบสวนข้อมูลที่ถูกปิด ถูกซ่อนไว้ เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณะด้วย

เนื้อหาข่าว

ในประเด็นต่อมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับ เนื้อหาข่าว ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า หัวข้อหรือเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมามีทั้ง 12 ข่าว ล้วนแล้วแต่เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์สาธารณะแทบทั้งสิ้น

ซึ่งในจำนวนนี้ มีอยู่ 9 ข่าว ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยตรง คือ ข่าว “จิติ 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจ่านำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”, ข่าว “ขบวนการบุกกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”, ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”, รายงานพิเศษชุด “โกงบออาหารกลางวัน?” และข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะเงินพปชร. 352 ล.-กตด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ”

บทบาทและความสำคัญของข่าว

บทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นหัวข้อสุดท้ายในการศึกษา “วิธีคิด” เกี่ยวกับข่าวเชิง

สืบสวนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ทั้ง 12 ข่าว เข้าหลักเกณฑ์คำตอบใน 2 ข้อเท่าๆ กัน คือ บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ และบทบาทการณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว

โดยบทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จำนวน 9 ข่าว ส่วนอีก 3 ข่าว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายและเป็นอันตรายต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม แสดงรายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.3 แสดงบทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

ชื่อข่าว	บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	
	เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และเป็นอันตรายต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม
ข่าว “จิติ 200 ไม่ล้างป่า ช้า... พันล้าน”	●	
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”	●	
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”	●	
ข่าว “แผนสกัดยีนคือยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”		●
ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”	●	
ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”	●	
ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน”		●
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”	●	●
รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย”		●
ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีกระบี่ คนในรวมหัวผู้จัดการเบงกั๊ว 1.6 พันล้าน”	●	
รายงานพิเศษชุด โกงบออาหารกลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส	●	
ข่าว “ชำแหละเครื่องขายจ่ายเงินงาน ใต้เงินพปชร. 352 ล.-กกด.ขายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ	●	

ส่วนบทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับเรื่องไปสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องตามขั้นตอนกฎหมาย 2. โครงการที่เกิดปัญหาถูกระงับยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เงื่อนไข 3. ประชาชนตื่นตัวให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ แสดงรายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 6.4 แสดงบทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

ชื่อข่าว	บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว		
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับเรื่องไปสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องตามขั้นตอนกฎหมาย	โครงการถูกระงับยกเลิก/เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เงื่อนไข	ประชาชนตื่นตัวให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ
ข่าว “จิติ 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน”	●	●	●
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”	●	●	●
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”	●	●	●
ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”	●	●	●
ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”	●	●	●
ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”	●	●	●
ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน”	●	●	●
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”	●	●	●
รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย”	●	●	●
ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีการเกษตร บัง คน ในรวมหัวผู้จัดการแบงก์โก่ง 1.6 พันล้าน”	●	●	●
รายงานพิเศษชุด โกงบอาหารกลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส	●	●	●

ชื่อข่าว	บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว		
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับเรื่องไปสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องตามขั้นตอนกฎหมาย	โครงการถูกระงับยกเลิก/เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เงื่อนไข	ประชาชนตื่นตัวให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ
ข่าว “ชำแหละเครื่องขายจ่ายเงินงาน โตะเงินพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึก ปมจนท.รัฐ	●	●	●

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ และ บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว จากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่า ช้ำ... พันล้าน” ของ นสพ.คมชัดลึก ส่งผลทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ประกอบในการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ หน่วยงานรัฐที่เป็นคู่สัญญาในการจัดซื้อเครื่องมือชนิดนี้ ได้ยื่นเรื่องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากบริษัทเอกชน ไม่มีการจัดซื้อสินค้าเพิ่มเติมอีก นักวิชาการและคนในสังคมออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการตรวจสอบเรื่องนี้

- ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ของ นสพ.กรุงเทพธุรกิจ ส่งผลทำให้สื่อมวลชนหันมาให้ความสนใจติดตามข่าวเรื่องนี้มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ประกอบในการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ จนทำให้โครงการถูกสั่งระงับไป และมีการส่งเรื่องฟ้องร้องคดีต่อเพื่อพิพากษาลงโทษจำคุก ยึดทรัพย์ นักการเมือง ข้าราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวนมากด้วย นักวิชาการ คนในสังคมออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการตรวจสอบเรื่องนี้

- ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” ของ นสพ.ฐานเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้สื่อมวลชนหันมาให้ความสนใจติดตามข่าวเรื่องนี้มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ประกอบในการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ และมีการสั่งยกเลิกโครงการไป นักวิชาการ คนในสังคมออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการตรวจสอบเรื่องนี้

- ข่าว “แผนสกัดยีนคือยาพันธุใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” ของ นสพ.คมชัด ส่งผลทำให้กรมปศุสัตว์ออกคำสั่งควบคุมการใช้ยาโคลิสติน เจ้าหน้าที่ตำรวจออกมาเคลื่อนไหวในการ

ปราบปรามและจับกุมการซื้อขายยาเสพติดกับผู้เลี้ยงหมู แจ้งเบาะแสให้ข้อมูลปัญหาในพื้นที่

-ข่าว “เปิดโปงขบวนการโก่งเงินคนจน” ของ นสพ.ไทยรัฐ ส่งผลทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเข้ามาตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำความผิด ประชาชนตื่นตัวในการทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี ปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ

-ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ของ สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย (ไทยพีบีเอส) ส่งผลทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง ออกกฎระเบียบเข้าจัดสรรและเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรีมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการตรวจสอบเรื่องนี้

-ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน” ในรายการข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ส่งผลทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับการลักลอบนำซากไก่ตายมาจำหน่ายให้กับประชาชน พร้อมสั่งเจ้าหน้าที่ควบคุมการโรงชำแหละซากไก่อย่างเข้มงวด เจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามสอบสวนหาฟาร์มเลี้ยงไก่ต้นทางมาดำเนินคดี เกิดการตื่นตัวระมัดระวังป้องกันลักลอบนำซากไก่มาจำหน่ายในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

-ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” ในรายการข่าว 3 มิติ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ส่งผลทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเข้ามาตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำความผิด พร้อมออกกฎระเบียบควบคุมการให้ใบอนุญาตนำน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทิ้งให้มีความรัดกุมรอบคอบมากขึ้น เกิดการตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่อื่น แจ้งเบาะแสในการตรวจสอบเรื่องนี้

-รายงานพิเศษ “อู่บุญเมืองไทยผิดกฎหมาย” ของสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ส่งผลทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ และหันมาให้ความสำคัญกับการหาทางป้องกันแก้ไขปัญหาธุรกิจลักลอบอู่บุญในประเทศไทยมากขึ้น จากเดิมที่เรื่องนี้ไม่ค่อยถูกพูดถึงในสังคมกันมากนัก เกิดการตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่อื่น แจ้งเบาะแสในการตรวจสอบเรื่องนี้

-ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก์โก่ง 1.6 พันล้าน” ของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ส่งผลทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและลงโทษผู้กระทำความผิด ผู้บริหารสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกกฎระเบียบควบคุมการใช้จ่ายเงินให้มีความรัดกุมรอบคอบมากขึ้น คนในประชาคมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังให้ความสำคัญร่วมตรวจสอบปัญหาการทุจริตในสถาบันมากขึ้น

-รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหารกลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส ส่งผลทำให้

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเข้ามาตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำความผิด ประชาชนตื่นตัวในการร่วมตรวจสอบปัญหาการทุจริตอาหารกลางวันเด็กนักเรียนในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ

-ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานโตะจีนพปชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ ของเว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบรับเรื่องเข้าไปสู่กระบวนการสอบสวนตามขั้นตอนทางกฎหมาย การบริหารงานของรัฐบาลพรรคพลังประชารัฐ ถูกจับตามองจากสาธารณชนมากขึ้น

6.1.2 เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

สำหรับการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ในประเด็นเรื่อง “วิธีปฏิบัติ” ที่สะท้อนผ่าน วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน และรูปแบบการนำเสนอ สามารถประมวลผลการวิจัย ได้ตามตารางข้างต้นนี้

ตารางที่ 6.5 แสดงผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ที่สะท้อนผ่านวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน และรูปแบบการนำเสนอ

กระบวนทัศน์	หน่วยการวิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อหนังสือพิมพ์					สื่อโทรทัศน์				สื่อออนไลน์			รวม
			จ	ข	ง	ด	ค	จ	ข	ง	ด	ค	ข	ง	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
วิธีปฏิบัติ	วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	-ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว	●	●	●							●			4
		-ได้ประเด็นข่าวจากมีผู้มาร้องเรียน					●	●	●				●		4
		-ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงาน ของตัวนักข่าวเอง								●				●	2
		-ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ				●									1
		-ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์									●				1
	วิธีการแสวงหา	-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●		10
-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากการลงพื้นที่			●	●	●	●	●	●	●		●	●	9		

กระบวนการ ทัศน	หน่วยการ วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อหนังสือพิมพ์					สื่อโทรทัศน์				สื่อออนไลน์			รวม	
			ข 1	ข 2	ข 3	ข 4	ข 5	ข 6	ข 7	ข 8	ข 9	ข 10	ข 11	ข 12		
วิธีปฏิบัติ	ข้อมูล เอกสาร หลักฐาน	-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก หน่วยงานราชการ	●	●	●	●	●	●		●	●				●	9
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก ฐานข้อมูลต่างประเทศ	●	●		●						●				4
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจาก เครือข่ายสังคมออนไลน์	●									●				●
รูปแบบการ นำเสนอข่าว		-นำเสนอแบ่งเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12
		-ใช้อินโฟกราฟ คลิปวิดีโอ ภาพถ่าย หลักฐานประกอบการนำเสนอ	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ที่มีต่อประเด็นข่าวเชิงสืบสวน สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวนจากแหล่งข่าวปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวจำนวน 4 ข่าว และการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงจากแหล่งข่าวปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว 4 ข่าว เช่นกัน

โดยการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากแหล่งข่าวทั้งเปิดเผยชื่อ และไม่เปิดเผยชื่อ ปรากฏให้เห็นจากเนื้อหาข่าว 4 ข่าว คือ ข่าว “จิตี 200 ไม่ล้างป่าช้า...พันล้าน” ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจํานำจําขวัฐบาลยิ่งลักษณ์” ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” และข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงินม.เทคโนโลยีกระบี่ คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”

แสดงรายละเอียดจากเนื้อหาข่าวต่อไปนี้

ข่าว “จิตี 200 ไม่ล้างป่าช้า...พันล้าน”

“..คาร์บอมบ์ที่สุโขทัย โท-ลก จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2552 ซึ่ง จิตี 200 ตรวจไม่เจอวัตถุระเบิดที่ซุกอยู่ในรถยนต์ เหตุการณ์ครั้งนั้น มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก จึงเริ่มเกิดคำถามว่า จิตี 200 เชื้อได้แค่ไหน ...เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหนึ่งในคนที่ยังติดใจกับคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเหตุผลที่ระบุว่า ความบกพร่องในการใช้งานเกิดจากเจ้าหน้าที่พักผ่อนไม่เพียงพอจนทำให้ระบบ “ไฟฟ้าสถิต” ทำงานได้

ไม่เต็มที ซึ่งสะกิดต่อมสงสัยของเขาย่างรุนแรง เขาก็สืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตจนมั่นใจว่าจีที 200 ที่กองทัพนำมาใช้ไม่น่าจะตรวจพบวัตถุระเบิดได้จริง ทั้งนี้จากความเห็นในเว็บบอร์ดส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในต่างประเทศล้วนแต่โจมตี จีที 200 ว่าเชื่อถือไม่ได้ บ้างถึงขนาดโจมตีว่าเป็น “เครื่องลวงโลก” ซึ่งกองทัพสหรัฐและเอฟบีไอ เคยประกาศห้ามใช้มาแล้ว” (ทีมข่าวคมชัดลึก, 2552)

ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”

“...แหล่งข่าวจากวงการค้าข้าว กล่าวว่า มีนักการเมืองเสนอขายข้าวในสต็อกรัฐบาลที่ได้จากโครงการรับจำนำข้าวในปี ฤดูแล้ง 2554/2555 ให้แก่ผู้ประกอบการโรงสีและผู้ซื้อในประเทศ โดยเสนอขายในราคาตันละ 16,200 บาท ต่ำกว่าราคาข้าวในตลาดปัจจุบันที่ขายในราคาตันละ 16,800 บาท หรือ กก.ละ 16.80บาท และต่ำกว่าราคาต้นทุนรับจำนำซึ่งอยู่ที่ตันละ 23,000 บาท หรือ กก.ละ 23 บาท..” (ทีมข่าวกรุงเทพธุรกิจ, 2555)

ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

“...พล.ต.ท.ยุทธนา ไทยภักดี ประธานคณะอนุกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา เปิดเผยกับ “ฐานเศรษฐกิจ” ว่า เมื่อวันที่ 19 มีนาคมที่ผ่านมา ทางคณะอนุกรรมการ ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการระบายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล ...พบความผิดปกติมากที่สุดคือการระบายครั้งที่ 6 ...รวมทั้งสิ้น 1.8 ล้านตัน เพื่อนำไปบรรจุถุงถุงละ 5 กิโลกรัม และจำหน่ายไม่เกินถุงละ 70 บาท....ในเรื่องนี้คณะอนุกรรมการจะสืบสวนต่อไป คาดว่า จะเสร็จสิ้นเดือนมีนาคมนี้ จากนั้นจะส่งเอกสารทั้งหมดให้กับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และรายงานต่อนายกรัฐมนตรีให้ทราบด้วย..” (ทีมข่าวฐานเศรษฐกิจ, 2556)

ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงิน ม.เทคโนโลยีลาดกระบัง คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์โกง 1.6 พันล้าน”

“...แหล่งข่าวระดับสูงเปิดเผยรายละเอียดกับทีมข่าวอาชญากรรม ASTV ผู้จัดการ ว่าจะราว 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ได้รับแจ้งเรื่องสำคัญว่ามีการตรวจสอบพบว่าเงินกองกลางของมหาวิทยาลัยจำนวน 3,000 ล้านบาท ถูกยักยอกหายไปจากบัญชีถึง 1,600 ล้านบาท และจากการตรวจสอบเบื้องต้นคาดว่ามิใช่เจ้าหน้าที่การเงิน หรือผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย ร่วมกับพนักงานธนาคารเบิกจ่ายอย่างไม่ถูกต้อง...” (ทีมข่าวผู้จัดการออนไลน์, 2557)

ส่วนข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากมีผู้มาร้องเรียนทั้งเปิดเผยชื่อ และไม่เปิดเผยชื่อ ปรากฏให้เห็นจากเนื้อหาข่าว 4 ข่าวเช่นกัน คือ ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน” ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน” รายงานพิเศษชุด โกงบออาหารกลางวัน?

แสดงรายละเอียดจากเนื้อหาข่าวดังนี้

ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”

“...ผู้สื่อข่าวได้เข้าพบกับหนึ่งในนักศึกษาสาว (ขอสงวนชื่อนามสกุล) ซึ่งเป็นผู้ร้องเรียนที่บ้านใน จ.ขอนแก่น เพื่อสอบถามถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น ได้รับการเปิดเผยว่า ก่อนหน้านี้เคยนำเรื่องที่เกิดขึ้นในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น ไปบอกให้อาจารย์ทราบ แต่กลับถูกอาจารย์ตำหนิกล่าวหาว่าเป็นเด็กโกหก และยังถูกอาจารย์สั่งให้กราบทำเจ้าหน้าที่คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดขอนแก่น...” (ทีมข่าวไทยรัฐ, 2561)

ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”

“...ทีวีไทยลงพื้นที่ตรวจสอบอำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี ภายหลังจากที่มีนายทหารในกรมการทหารช่างเดินทางมายื่นเรื่องต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้ช่วยลงพื้นที่ตรวจสอบการบุกรุกพื้นที่ราชพัสดุ ซึ่งมีข้อมูลว่ากลุ่มทุน อยู่เบื้องหลัง ซึ่งจากการลงพื้นที่แม้ว่าจะมีเวทีของฝ่ายที่มาใช้ที่ดินยื่นข้อเสนอไปยังรัฐบาล แต่ที่ทีมข่าวทีวีไทยพบก็คือ ที่ดินลาดชันจำนวนมากนั้น ถูกบุกรุกแล้วถางไม่เป็นไปตามลักษณะของการเช่าพื้นที่ราชพัสดุ และยังพบความผิดปกติในการยื่นเอกสารขอเช่า รวมทั้งมีข้อมูลที่บ่งบอกถึงการซื้อขายที่ดินเหล่านี้ด้วย...” (ทีมข่าวคำทีวีไทย, 2553)

ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน”

“...คืนนี้เราจะเปิดโปงขบวนการค้าไก่เถื่อน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อมีโรครระบาดไปสู่ผู้บริโภคได้ข่าวนี้เริ่มต้นจากเรื่องราวเรียนของประชาชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ส่งรูปซากไก่ตายจำนวนมาก ที่ถูกนำมาทิ้งเกือบทุกวัน และล่าคดองที่ไหลไปเชื่อมกับน้ำตกร้างก็เน่าเสีย และก็มีหมันกลืนสัตว์ตาย...” (กิตติ สิงหาปัด, 2553)

รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหารกลางวัน?

“...ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอส ได้รับข้อมูลจากนายรัชชธรรม ศรีทา รองผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งใน อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร ว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้ประกอบอาหารกลางวัน มีความผิดปกติ ขณะเป็นประธานคณะกรรมการ การตรวจรับพัสดุประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งพบความผิดปกติมานานแล้ว แต่ได้เริ่มตรวจสอบ และเก็บข้อมูลพิสูจน์เอง โดยเฉพาะช่วงระหว่างวันที่ 5-9 มิ.ย.2560 พบว่า วัตถุประสงค์ใช้ประกอบอาหารให้เด็กนักเรียน มีน้ำหนักไม่ครบ ตามใบสั่งซื้อของโรงเรียน...” (ทีมข่าวไทยพีบีเอส, 2561)

สำหรับวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ยังมีอีก 3 วิธีการ คือ ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงาน ของตัวนักข่าวเอง ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ และได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์

โดยวิธีการได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงาน ของตัวนักข่าวเอง ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว 2 ข่าว คือ ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” และ ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงาน โตะเงินพชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ”

แสดงรายละเอียดจากเนื้อหาข่าวดังนี้

ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”

“...เราจะเริ่มต้นด้วยการเปิดโปงขบวนการลักลอบนำน้ำเสียปนเปื้อนสารเคมี จากโรงงานอุตสาหกรรม ทั่วประเทศ ไปทิ้งในที่สาธารณะ หลายจังหวัด ทั้งกทม.ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ ...ทำให้ประชาชนในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก เรา จะเริ่มจากภาพหลักฐานจากที่ต่าง ๆ อย่างชัดเจน เมื่อกลางปีที่แล้วทีมข่าว 3 มิติได้เคยเข้าไป ทำข่าวเรื่องชาวบ้านกับการสร้างป่าชุมชนที่ตำบลหนองลี อำเภอเมือง ชลบุรี เราได้บันทึกภาพบ่อลูกรังเก่า ที่ลึกหลายร้อยเมตร จำนวนหลายสิบบ่อ ที่มีผู้ลักลอบขุดเมื่อกว่าสิบปีก่อน ...ทุกบ่อมีน้ำฝนที่ สะอาดขังอยู่จำนวนมาก แต่ว่าล่าสุดเรากลับไปทีนั้น หลายบ่อน้ำเป็นสีดำ มีกลิ่นเหม็นจากสารเคมี จนใช้ประโยชน์ไม่ได้...” (กิตติ สิงหาปัด, 2555)

ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานโตะจีนพชร. 352 ล.-กกต.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ”

“...เมื่อช่วงเช้าเมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 2561 นายวิระ สมความคิด เลขาธิการเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊ก ระบุว่า งานระดมทุนพรรคพลังประชาชนที่ผ่านมา โตะจีนราคา 3 ล้านบาท โตะหนึ่งมี 10 ที่นั่ง ตกที่นั่งละ 3 แสนบาท ต้องตรวจสอบว่ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐ (รัฐมนตรี และข้าราชการ) จำนวนเท่าใดที่เข้าร่วมงานนี้ และซื้อบัตรเข้าร่วมงานเองหรือมีผู้ออกเงินให้ หากอ้างว่ามีคนอื่นออกเงินให้จะเข้าข่ายผิดตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 กรณีห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐรับเงินเกิน 3 พันบาทหรือไม่ แต่หากเจ้าหน้าที่รัฐซื้อบัตรเข้างานเองจะต้องตรวจสอบว่า ใช้เงินจากไหนมาซื้อบัตรที่นั่งละ 3 แสนบาท...สำนักข่าวอิศรา www.isranews.org ตรวจสอบพบว่า ในงานระดมทุนโตะจีนของพรรคพลังประชาชนที่ผ่านมา มีการวางแผนผังแบ่งเป็น 2 โชน 200 โตะ ได้แก่ โชนวิไอพี คือนักการเมืองชื่อดัง และนักธุรกิจใหญ่ รวม 100 โตะ กับโชนธรรมดา คือพวกศิลปินดาราดัง ส.ส.ต่างจังหวัด สื่อมวลชน เป็นต้น รวม 100 โตะ”...” (ทีมข่าวสำนักข่าวอิศรา, 2561)

ส่วนวิธีการได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหา ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”

“...เดือนพฤษภาคม 2559 วงการแพทย์สหรัฐอเมริกา รายงานข้อมูลพบ “คนไข้” มียีนแบคทีเรียดื้อยาสายพันธุ์ใหม่ “เอ็มซีอาร์-วัน” (MCR-1) ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในอเมริกา เป็นลักษณะยีนคือ ยีนแบคทีเรียสายพันธุ์รุนแรง แม้แต่ยาปฏิชีวนะ หรือยาต้านแบคทีเรีย “โคลิสติน” ที่มีประสิทธิภาพในการรักษาสูงสุดยังใช้ไม่ได้ผล ต้องใช้ยาหลายตัวผสมผสานกัน นับเป็นครั้งแรกที่พบเชื้อดื้อยาโคลิสตินในอเมริกา หลังจากนั้น มีการส่งข้อมูลไปทั่วโลกให้เฝ้าระวัง “ยีนดื้อยาโคลิสติน” จากอวัยวะหมูสู่คน...” (ทีมข่าวคมชัดลึก, 2560)

ขณะที่วิธีการได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหา รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย” ที่มีการเปิดภาพการสืบค้นข้อมูลการรับจ้างอุ้มบุญจากสื่อออนไลน์ ประกอบคำบรรยายที่ระบุว่า

“...สาเหตุสำคัญที่ทำให้หญิงไทยตัดสินใจรับจ้างอุ้ม บุญก็เป็นเพราะปัญหาเรื่องหนี้สิน และความยากจน ทำให้มีหญิงไทยจำนวนมาก รับจ้างอุ้มบุญให้กับชาวต่างชาติทั้งที่เป็นคู่สามีภรรยา หรือรักร่วมเพศ โดยทราบเพียงแค่ว่าเป็นการรับจ้าง ตั้งท้องโดยไม่ต้องร่วมหลับนอนกับผู้ชายเท่านั้น” (ทีมข่าวไทยรัฐทีวี, 2557)

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมด ทำให้สามารถสรุปผลวิจัยส่วนนี้ได้ว่า ชาวเชิงสืบสวนรางวัล ยอดเยี่ยมในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีวิธีการได้มาซึ่งประเด็นจาก 5 วิธีการ คือ 1. ได้ประเด็นข่าวมาจากแหล่งข่าว 2. ได้ประเด็นข่าวมาจากมีผู้มาร้องเรียน 3. ได้ประเด็นข่าวมาจากจากประสบการณ์ในการทำงานของตัวนักข่าวเอง 4. ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ และ 5. ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์

โดยวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว และมีผู้มาร้องเรียน เป็นวิธีการที่ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวมากที่สุด

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

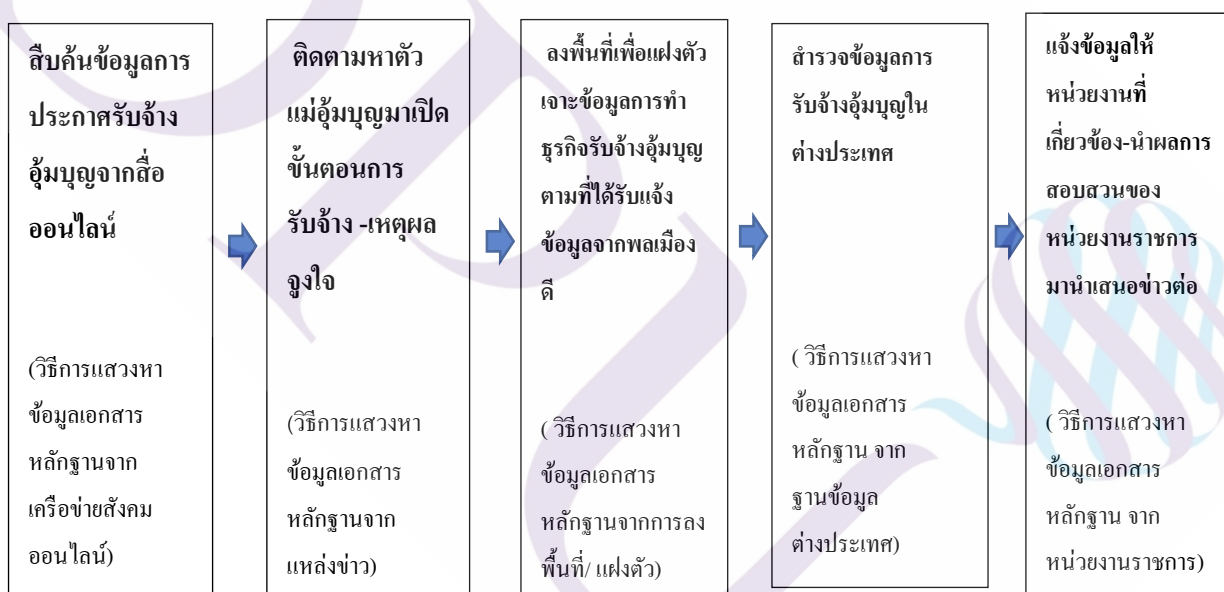
สำหรับผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในประเด็นเรื่อง วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยการวิเคราะห์ เรื่อง “วิธีปฏิบัติ” เกี่ยวกับชาวเชิงสืบสวนนั้น จากข้อมูลในตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยส่วนนี้ได้ว่า วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว เป็นวิธีการที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวมากที่สุด มีจำนวน 10 ข่าว รองลงมา คือ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารจากการลงพื้นที่ จำนวน 9 ข่าว และวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการ มีจำนวน 9 ข่าวเช่นกัน ตามมาด้วยวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานจากฐานข้อมูลต่างประเทศ มีจำนวน 4 ข่าว ขณะที่ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีน้อยที่สุด จำนวน 3 ข่าว แสดงรายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 6.6 แสดงวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัล ยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

ชื่อข่าว	วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน				
	จากแหล่งข่าว	จากการลงพื้นที่	จากหน่วยงานราชการ	จากฐานข้อมูลต่างประเทศ	จากเครือข่ายสังคมออนไลน์
ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่า ช้าง... พันล้าน”	●		●	●	●
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”	●		●	●	
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”	●	●	●		
ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”		●	●	●	
ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน”	●	●	●		
ข่าว “ขบวนการมุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”	●	●	●		
ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน”	●	●			
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ”	●	●	●		
รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย”	●	●	●	●	●
ข่าว “สุดช็อก! ชักยอกเงิน ม.เทค โนลาดกระบ้ง คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”	●				
รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหารกลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส	●	●			
ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานใต้ดินพปชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ		●	●		●
	(10 ข่าว)	(9 ข่าว)	(9 ข่าว)	(4 ข่าว)	(3 ข่าว)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาวิจัยส่วนนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบใน 2 ประเด็น คือ 1. ในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานเพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวของข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม นั้น ไม่ได้ใช้แค่วิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น แต่ยังใช้วิธีการอื่น ๆ ประกอบด้วย เฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่า 3-4 วิธีการใน 1 ข่าว โดย ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ที่ใช้วิธีการ แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานน้อยที่สุด คือ ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงินม.เทคโนโลยีกระบี่ คนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์ โกง 1.6 พันล้าน” ใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าวเพียงวิธีการเดียว

ส่วนข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมที่ใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานมากที่สุด คือ “รายงานพิเศษ อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย” โดยนอกจากจะใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารครบทั้ง 4 วิธีการ ตามหน่วยวิเคราะห์ที่กำหนดไว้แล้ว ผู้สื่อข่าวยังใช้วิธีการแฝงตัวเข้าไปแสวงหาข้อมูลด้วย สามารถสรุปภาพรวมวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน จากเนื้อหาข่าว จำนวน 3 ตอน ได้ตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

2. วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ปรากฏให้เห็นในข่าว จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า...พันล้าน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลอิศราอมันตกุล” ประจำปี 2553 ทั้งนี้ ในการนำเสนอข่าวเพื่อเข้ารับการพิจารณา “รางวัลอิศราอมันตกุล” ของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มีการกำหนดให้องค์กรสื่อเจ้าของข่าวจัดทำใบปะหน้าสรุปความสำคัญของข่าว แนบมาพร้อมกับเนื้อหาข่าว หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ในฐานะเจ้าของข่าวชิ้นนี้

แบบใบปะหน้าข่าวส่งมามีข้อความว่า “ความผิดพลาดเพียงครั้งสองครั้ง เมื่อเทียบกับกิตติศัพท์การค้นหาระเบิดที่แม่จะฝังดิน หรือชุกไว้ใต้ผืนน้ำหลายสิบลเมตรก็ยังค้นหาเจอ ทำให้จีที 200 ยังคงได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อไป ทว่า การจุดกระแสจับผิดจีที 200 **ทำให้ชุมชนวิทยาศาสตร์ห้อง “หว่ากอ” เว็บไซต์พันทิป เกิดการวิพากษ์วิจารณ์** พร้อมเรียกร้องให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง เพราะเชื่อตรงกันว่า จีที 200 ไม่น่าจะมีเวทมนต์ถึงเพียงนั้น”

จากนั้นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็ไม่ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมข่าวอื่น ๆ อีก ก่อนที่วิธีการนี้จะปรากฏให้เห็นอีกครั้งในกระบวนการทำรายงานพิเศษ อัมบุญเมืองไทยผดกฏหมาย ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์” ประจำปี 2557 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับการเริ่มต้นการเกิดขึ้นของสื่อดิจิทัลในประเทศไทย ในการสืบค้นข้อมูลเรื่องปัญหาการทำธุรกิจอัมบุญในประเทศไทย ที่ยังเป็นธุรกิจที่ผดกฏหมาย และในกระบวนการทำข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานโตะเงินพพร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ” ที่ได้รับรางวัล ข่าวหรือสารคดีออนไลน์เชิงข่าวสืบสวนยอดเยี่ยม ประจำปี 2562 เพื่อสืบค้นข้อมูลความเชื่อมโยงของบุคคลหรือบริษัทเอกชนที่ปรากฏรายชื่อเข้าร่วมงานโตะเงินระดมทุนทางการเมือง กับนักการเมืองของพรรคพลังประชารัฐ จากฐานข้อมูลออนไลน์และสื่อสังคม

รูปแบบการนำเสนอ

สำหรับประเด็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าว ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เป็นหน่วยวิเคราะห์ตัวสุดท้ายเพื่อศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนของ “วิธีปฏิบัติ” นั้น จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว ใช้วิธีการนำเสนอข่าวโดยแบ่งออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่องทั้งหมด ส่วนรูปแบบการนำเสนอข่าวก็มีการใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยในการนำเสนอเพื่อให้ข่าวมีความน่าเชื่อถือและน่าสนใจตามลักษณะของสื่อแต่ละประเภท คือ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และสื่อเว็บไซต์ สามารถแสดงรายละเอียดตามตารางแสดงผลเพิ่มเติม พร้อมคำอธิบายประกอบดังต่อไปนี้

สื่อหนังสือพิมพ์

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในสื่อหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ข่าว สามารถสรุปข้อมูลได้ตามตารางประกอบต่อไปนี้

ตารางที่ 6.7 แสดงรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในสื่อหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ข่าว

ข่าว	พื้นที่ข่าว		บท บรรณา ธิการ	สัมภาษณ์ พิเศษ	รายงาน พิเศษ	อินโฟ กราฟ ฟิค	รวม จำนวน ชิ้นงาน	รวม จำนวน วันที่ นำเสนอ
	หน้า หนึ่ง	หน้า ใน						
ข่าว “ผ่าขบวนการ คอร์รัปชันจนำข่าว รัฐบาลยิ่งลักษณ์”	89	36	-	1	13	37	176	347
ข่าว “เปิดโปง ขบวนการ โกงเงิน คนจน”	58	35	3	-	-	-	96	205
ข่าว “จีที 200 ไม้ล้าง ป่าช้า...พันล้าน”	30	2	-	1	17	3	53	131
ข่าว “เปิดโปง ขบวนการ ทุจริตข่าวถุง 2.5 ล้านต้น”	30	-	-	4	4	7	45	368
ข่าว “แผนสกัดยีน ดื้อยาพันธุ์ใหม่ จาก ฟาร์มหมูไทย”	7	-	-	-	7	5	19	375

จากข้อมูลในตารางข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจนำข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” เป็นข่าวที่มีจำนวนชิ้นงานมากที่สุด 176 ชิ้น ในจำนวนนี้แบ่งเป็นการนำเสนอข่าวหน้าหนึ่ง จำนวน 89 ชิ้น ข่าวหน้าใน 36 ชิ้น สัมภาษณ์พิเศษ 1 ชิ้น รายงานพิเศษ 13 ชิ้น และมีการจัดทำอินโฟกราฟฟิค ประกอบการนำเสนอข่าวมากถึง 37 ชิ้น

รองลงมา คือ ข่าว “เปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจน” มีจำนวนชิ้นงาน 96 ชิ้น เป็นข่าวหน้าหนึ่ง 58 ชิ้น ข่าวหน้าใน 35 ชิ้น บทบรรณาธิการ 3 ชิ้น

ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า...พันล้าน” มีจำนวนชิ้นงาน 53 ชิ้น เป็นข่าวหน้าหนึ่ง 30 ชิ้น ข่าวหน้าใน 2 ชิ้น สัมภาษณ์พิเศษ 1 ชิ้น รายงานพิเศษ 17 ชิ้น อินโฟกราฟฟิค 3 ชิ้น

ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวถุง 2.5 ล้านต้น” มีจำนวนชิ้นงาน 45 ชิ้น เป็นข่าวหน้าหนึ่ง 30 ชิ้น สัมภาษณ์พิเศษ 4 ชิ้น รายงานพิเศษ 4 ชิ้น อินโฟกราฟฟิค 3 ชิ้น 7 ชิ้น

ส่วน ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” มีจำนวนชิ้นงานน้อยที่สุด 19 ชิ้น แบ่งเป็นข่าวหน้าหนึ่ง 7 ชิ้น รายงานพิเศษ 7 ชิ้น อินโฟกราฟฟิก 3 ชิ้น

สำหรับระยะเวลาในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทุกชิ้น ใช้เวลามากกว่า 100 วันขึ้นไป ตามเกณฑ์การส่งข่าวเข้าประกวด คือ ในช่วง 1 ปี โดยข่าวที่ใช้ช่วงระยะเวลานำเสนอมากที่สุด คือ ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” ใช้เวลาในการนำเสนอข่าวอยู่ที่ 375 วัน

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมด ทำได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ใน 2 ประเด็น คือ 1. ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ในช่วงปี 2553 - 2556 จำนวน 3 ข่าว คือ ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน” ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจํานำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” และข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” รูปแบบการนำเสนอจะมีทั้งในส่วนของชิ้นงานที่เขียนเป็นข่าว สัมภาษณ์ พิเศษ รายงานพิเศษ และอินโฟกราฟฟิก ประกอบการนำเสนอ

ขณะที่ ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” โดยหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2560 มีจำนวนชิ้นงานน้อยที่สุด คือ 19 ชิ้น จำนวนข่าวที่นำเสนออยู่ที่ 7 ชิ้น เท่ากับรายงานจำนวน 7 ชิ้น มีสัดส่วนน้อยกว่าข่าวอื่น ๆ ที่จะมุ่งเน้นการนำเสนอข่าวเป็นหลัก และมีจำนวนมากกว่าหลักสิบชิ้นขึ้นไป

2. ข่าว “เปิดโปงขบวนการโกงเงินคนจน” โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2560 แม้จะมีการนำเสนอชิ้นงานมากถึง 96 ชิ้น แต่ในจำนวนนี้แบ่งเป็นข่าวหน้าหนึ่งและข่าวหน้าในถึง 93 ชิ้น ส่วนที่เหลืออีก 3 ชิ้นงาน เป็นบทบรรณาธิการ ไม่มี สัมภาษณ์ รายงาน และอินโฟกราฟฟิก ประกอบการนำเสนอแต่อย่างใด สาเหตุเป็นเพราะการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รายงานพิเศษ รวมไปถึงอินโฟกราฟฟิก ถูกนำไปผลิตเป็นข่าว หรือสื่อบ้างเพื่อนำเสนอในสื่อโทรทัศน์ควบคู่กับการนำเสนอข่าวในส่วนของสื่อหนังสือพิมพ์

ข้อค้นพบส่วนนี้ สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในรูปแบบการนำเสนอข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ ในช่วงหลังปี 2557 ใน 2 ลักษณะ คือ 1. จำนวนชิ้นงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อหนังสือพิมพ์มีจำนวนลดลง 2. รูปแบบการนำเสนอข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์มีการหลอมรวมกับสื่อประเภทอื่นในสังกัดเดียวกันทำให้การนำเสนอข่าวมีปรากฏในหลากหลายช่องทางมากขึ้น

สื่อโทรทัศน์

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในสื่อโทรทัศน์ทั้ง 4 ข่าว สามารถสรุปข้อมูลได้ตามตารางประกอบต่อไปนี้

ตารางที่ 6.8 แสดงรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในสื่อโทรทัศน์ทั้ง 4 ข่าว

ข่าว	จำนวน ตอน	จำนวน อินโฟ กราฟฟิค	ภาพประกอบข่าว	ลักษณะการ นำเสนอ	ช่วงเวลานำเสนอ (นาที)
ข่าว “ขบวนการนุกรุก ที่ ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี”	13	2	-ใช้ภาพถ่ายในพื้นที่ จริง -ภาพจากหลักฐานจาก หน่วยงานราชการ -ภาพแอบถ่าย	สลับข่าว	66.50
ข่าว เปิดโปงโรงงาน ชำแหละไก่เถื่อน	4		-ใช้ภาพถ่ายในพื้นที่ จริง -ภาพแอบถ่าย	สลับข่าว/ รายการสด	28:92
ข่าว เปิดโปง ขบวนการทิ้งสารเคมี ในที่สาธารณะ	17	1	- ใช้ภาพถ่ายในพื้นที่ จริง -ภาพแอบถ่าย -ภาพถ่ายมุมสูงจากเฮลิ คอปเตอร์	สลับข่าว/ รายการสด	90:90
รายงานพิเศษ “อุ้มบุญ เมืองไทยผิด กฎหมาย”	3		-ใช้ภาพถ่ายในพื้นที่ จริง -ภาพแอบถ่าย	สลับข่าว	13.01

จากข้อมูลในตารางข้างบนนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยส่วนนี้ได้ว่า ข่าว “เปิดโปง
ขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” เป็นข่าวที่มีจำนวนตอนในการนำเสนอมากที่สุด 17 ตอน รวม
ระยะเวลาแนะนำทั้งสิ้น 90:90 นาที

รองลงมา คือ ข่าว “ขบวนการบุกกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” จำนวน 13 ตอน รวมระยะเวลานำเสนอทั้งสิ้น 60:50 นาที ตามมาด้วย ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน” 4 ตอน รวมระยะเวลานำเสนอทั้งสิ้น 28:92 นาที และ รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย” มีจำนวนน้อยที่สุด 3 ตอน รวมระยะเวลานำเสนอทั้งสิ้น 13:01 นาที

ส่วนการใช้อินโฟกราฟฟิคมาประกอบในการนำเสนอข้อมูล ปรากฏให้เห็นจากเนื้อหาข่าว 2 ข่าว คือ ข่าว “ขบวนการบุกกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” จำนวน 2 ชิ้น และ ข่าว เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ จำนวน 1 ชิ้น

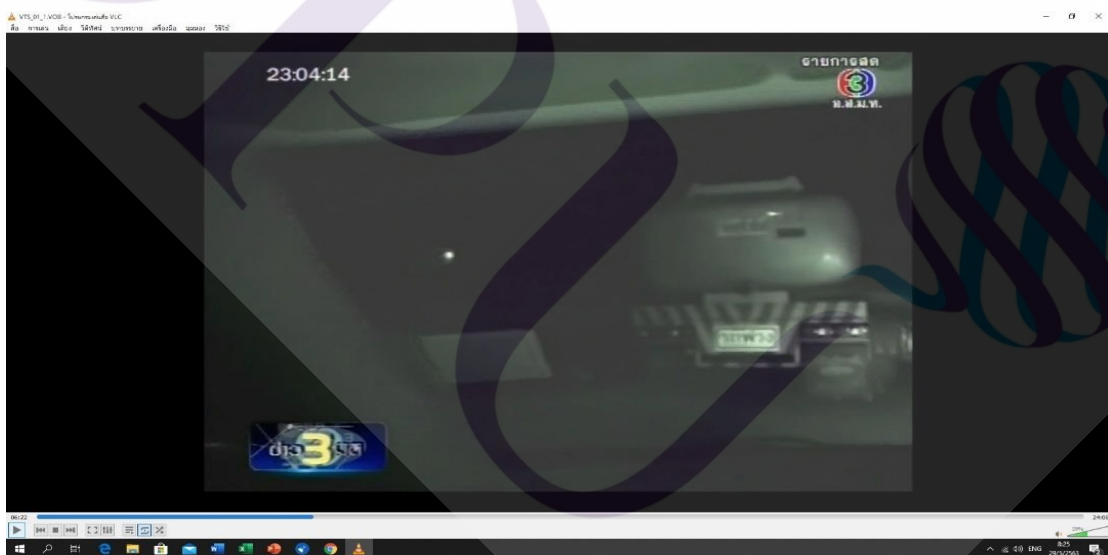
สำหรับลักษณะการใช้ภาพประกอบการนำเสนอข่าว มีค้นข้อพบจากการวิจัยว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้งหมด จะนำเสนอภาพในลักษณะเดียว คือ ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลของนักข่าว และภาพแอบถ่ายที่เป็นหลักฐานสำคัญในข่าวนั้น ๆ แสดงตัวอย่างให้เห็นตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 6.1 ภาพแอบถ่ายสิ่งปลูกสร้างของกลุ่มนายทุน ในพื้นที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญใน ข่าว “ขบวนการบุกกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”

ภาพที่ 6.2 ภาพแอบถ่ายการชำแหละซากไก่ ณ โรงงานเชือดไก่แห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญใน ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่เถื่อน”

ภาพที่ 6.3 ภาพแอบถ่ายการลักลอบทิ้งน้ำเสียจากโรงงานในท่อน้ำทิ้งสาธารณะของรถบรรทุก ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญใน ข่าว เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ

ภาพที่ 6.4 ภาพแอบถ่ายการเจรจาธุรกิจอู่บุญ ในโรงแรมแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในรายงานพิเศษ “อู่บุญเมืองไทยผิดกฎหมาย”

ส่วนข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” และข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” นั้น นอกจากการนำเสนอภาพถ่ายที่ได้รับจากการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลของนักข่าว และภาพแอบถ่ายที่เป็นหลักฐานสำคัญในข่าวนั้น ๆ แล้ว ยังมีการใช้ภาพถ่ายทางอากาศมาช่วยยืนยันข้อเท็จจริงการกระทำความผิดของผู้เกี่ยวข้องในข่าวด้วย โดยข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ใช้ภาพถ่ายทางอากาศที่ได้รับจากหน่วยงานทหาร ส่วนข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” ใช้ภาพถ่ายทางอากาศจากการให้นักข่าวทีมสกายรีพอร์ต ของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่ร่วมผลิตรายการข่าว 3 มิติ บินขึ้นไปถ่ายภาพและรายงานข่าวเอง

ขณะที่ลักษณะการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมของสื่อโทรทัศน์ ทั้ง 4 ข่าว จะเป็นการนำเสนอรายงานสลับข่าวที่ตัดต่อเสร็จสิ้นทำไว้แล้วทั้งหมด มีเพียงแค่ข่าว “เปิดโปงโรงงานฆ่าหาละไก่เถื่อน” และ ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้งสารเคมีในที่สาธารณะ” ของรายการข่าว 3 มิติ ที่ภายหลังจากนำเสนอสลับข่าวเสร็จแล้ว พิธีกรผู้ดำเนินรายการข่าวจะมีการเชิญผู้เกี่ยวข้องในข่าวมาสัมภาษณ์ออกอากาศสดเพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสลับข่าวทันที ซึ่งสาเหตุที่สามารถนำเสนอในรูปแบบนี้ได้เป็นเพราะรายการข่าว 3 มิติ เป็นรายการสด

ทั้งนี้ จากข้อค้นพบทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ในส่วนของสื่อโทรทัศน์ ทั้ง 4 ช่อง ทั้งในยุคก่อนหรือหลังการเกิดขึ้นของทีวี่ดิจิทัล ในปี 2557 ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่มีข้อค้นพบที่น่าสนใจอยู่ในส่วนของ รายงานพิเศษชุด “โกงบอาหารกลางวัน?” ของสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ที่แม้ว่าจำนวนตอนที่นำเสนอจะมีสัดส่วนน้อยกว่าข่าวอื่น แต่ข้อมูลข่าวก็มีการเชื่อมโยงไปผลิตเป็นข่าวหรือรายงานพิเศษ นำเสนอในสื่อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ซึ่งเป็นในสังกัดเดียวกัน สะท้อนให้เห็นการหลอมรวมการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของสื่อโทรทัศน์กับสื่อประเภทอื่นในสังกัด เช่นเดียวกับการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมสื่อหนังสือพิมพ์ ที่ระบุไว้ผลการวิจัยหัวข้อก่อนหน้านี้

สื่อเว็บไซต์

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในของสื่อเว็บไซต์ทั้ง 3 ช่อง สามารถสรุปข้อมูลได้ตามตารางประกอบต่อไปนี้

ตารางที่ 6.9 แสดงรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในของสื่อเว็บไซต์ทั้ง 3 ช่อง

ข่าว	จำนวนข่าว	สัมภาษณ์พิเศษ	รายงานพิเศษ	อินโฟกราฟิก	จำนวนคลิปวิดีโอ	รวมจำนวนวันที่นำเสนอ
ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงินม.เทค โฉลกกระบังคนในรวมหัวผู้จัดการแบงก์โกง 1.6 พันล้าน”	5	-	-	-	-	2
รายงานพิเศษชุด “โกงบอาหารกลางวัน?”	1	1	3	-	-	6
ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงินงานโตะเงินพชร. 352 ล.-กกด. ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ”	13	1	21	-	-	91

จากข้อมูลในตารางข้างบนนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยส่วนนี้ ได้ว่า ชาว “ชำแหละเครื่องขายจ่ายเงินงาน โตะจีนพปชร. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ” เป็นชาวที่มีจำนวนชิ้นงานมากที่สุด 35 ชิ้น แยกเป็น ข่าว 13 ชิ้น สัมภาษณ์พิเศษ 1 ชิ้น รายงานพิเศษ 21 ชิ้น ใช้ระยะเวลาในการนำเสนอข่าว 91 วัน ส่วนข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงินม.เทคโนโลยีกระบี่ คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก๋โกง 1.6 พันล้าน” และ รายงานพิเศษชุด “โงงบอาหารกลางวัน?” มีจำนวนชิ้นงานเท่ากัน คือ 5 ชิ้น โดยชิ้นงานของ รายงานพิเศษชุด “โงงบอาหารกลางวัน?” แบ่งเป็น ข่าว 1 ชิ้น สัมภาษณ์พิเศษ 1 ชิ้น รายงานพิเศษ 3 ชิ้น ใช้ระยะเวลาในการนำเสนอ 6 วัน

ขณะที่งานจำนวน 5 ชิ้น ของ ข่าว “สุดช็อก! ยักยอกเงินม.เทคโนโลยีกระบี่ คนในรวมหัวผู้จัดการเบงก๋โกง 1.6 พันล้าน” นำเสนอเป็นข่าวทั้งหมด ไม่มีสัมภาษณ์พิเศษ ไม่มีรายงานพิเศษ และใช้ระยะเวลาในการนำเสนอแค่ 2 วัน

ทั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมในส่วนของสื่อเว็บไซต์ ทั้ง 3 ข่าว ยังได้ข้อค้นพบว่า รูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อเว็บไซต์ทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะเดียวกับการเขียนข่าว หรือรายงานในสื่อหนังสือพิมพ์ ที่เน้นการนำเสนอข้อมูลด้วยตัวอักษร พร้อมนำภาพถ่ายประกอบเป็นหลัก ไม่มีการจัดทำอินโฟกราฟฟิก หรือจัดทำเป็นคลิปมาใช้ในการอธิบายสรุปข้อมูลข่าวประกอบแต่อย่างใด ทั้งนี้ สื่อเว็บไซต์ มีคุณลักษณะเด่นในการเป็นสื่อประสม หรือที่เรียกว่า มัลติมีเดีย (Multimedia) ที่สามารถนำเสนอได้ทั้งตัวอักษร ภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหวได้พร้อมกัน ส่วนรายงานพิเศษชุด “โงงบอาหารกลางวัน?” มีงานจำนวน 2 ชิ้น ที่นำคลิปวิดีโอ มาใส่ไว้ท้ายข่าวเพื่อช่วยในการนำเสนอข้อมูล แต่คลิปวิดีโอดังกล่าว เป็นคลิปบันทึก รายงานสลับข่าวเรื่องนี้ ที่ถูกผลิตขึ้นและนำเสนอในสื่อโทรทัศน์ที่ออกอากาศไปแล้ว ไม่ใช่การจัดทำคลิปขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้สำหรับการนำเสนอข้อมูลข่าวในสื่อเว็บไซต์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี จุดเด่นที่แตกต่างในรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยมในส่วนของสื่อเว็บไซต์ กับสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ คือ การนำเสนอภาพถ่ายประกอบของสื่อเว็บไซต์ จะมุ่งเน้นการนำเสนอภาพถ่ายเอกสารหลักฐานเพื่อใช้ยืนยันข้อเท็จจริงในข่าว โดยไม่จำกัดจำนวนชิ้นเอกสาร ขณะที่ภายในช่วงเวลาวันเดียว สามารถนำเสนอข่าวต่อเนื่อง ได้มากกว่า 1-2 ชิ้นขึ้นไป บางข่าวมีการเพิ่มเนื้อหาเปลี่ยนพาดหัวข่าวใหม่ ให้เรื่องมีความคืบหน้า ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะของสื่อเว็บไซต์ ที่สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และช่วงเวลา และด้วยรูปแบบและวิธีการนำเสนอข่าวของสื่อเว็บไซต์ ดังกล่าว จึงอาจส่งผลทำให้ข่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการนำเสนอได้เร็วกว่าข่าวในส่วนของสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ ที่มีข้อจำกัดด้านกระบวนการผลิตและระยะเวลาการนำเสนอ แต่จากข้อมูลที่ได้รับทราบ

ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในสื่อเว็บไซต์ทั้ง 3 ข่าว พบว่า ยังไม่ได้ใช้คุณลักษณะเด่นของสื่อเว็บไซต์ในการนำเสนอข่าวมากนัก ในขณะที่สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ กลับใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะเด่นของสื่อชนิดนั้น ๆ มาช่วยในการนำเสนอข่าวได้มากกว่า

6.1.3. เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

ดังที่กล่าวไว้แล้วในช่วงเริ่มต้นของบทนี้ ว่า การศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วนวิธีให้คุณค่า ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ และประเด็นในการวิเคราะห์ขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยแนวคิดวารสารศาสตร์ว่าด้วยเรื่องคุณค่าข่าว ประเภทข่าว มาบรรจุไว้ในตารางการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 12 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยได้ตามตารางข้างล่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.10 แสดงผลการศึกษาคคุณค่าข่าว และประเภทข่าว ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

กระบวนทัศน์	หน่วยการวิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อหนังสือพิมพ์					สื่อโทรทัศน์				สื่อออนไลน์			รวม	
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7	ข8	ข9	ข10	ข11	ข12		
วิธีให้คุณค่า	คุณค่าข่าว	ความน่าสงสัย	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12
		ความลึกถึงซอกเงื่อนงำ	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12
		ผลกระทบกระเทือน/ความใหญ่โต	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	12
		ความใกล้ชิด*				●				●		●		●		4
		ปลุกชนสนใจ/อารมณ์**					●					●		●		3
		ความเปลี่ยนแปลง				●										1
		ความมีชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น											●		1	

กระบวนการ ทัศน	หน่วยการ วิเคราะห์	ประเด็นการ วิเคราะห์	สื่อหนังสือพิมพ์					สื่อโทรทัศน์				สื่อออนไลน์			รวม	
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7	ข8	ข9	ข 10	ข 11	ข 12		
		ความขัดแย้ง						●								1
	ประเภท ข่าว (เนื้อหา)	ข่าวการเมือง	●	●	●		●	●							●	6
		ข่าวสังคม***				●	●	●	●	●	●					6
		ข่าวเศรษฐกิจ		●	●	●				●	●					5
		ข่าวการศึกษา											●	●		2
		ข่าวสาธารณสุข				●			●							2
		ข่าวสิ่งแวดล้อม						●		●						2

หมายเหตุ. * ความใกล้ชิด ในที่นี้เป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนในสังคม

** ปุณชนสนใจ/อารมณ์ ในที่นี้เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจ

*** ข่าวสังคม เป็นเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่

คุณค่าข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าวที่มีต่อประเด็นเรื่องคุณค่าข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า คุณค่าข่าวในเรื่องความลึกซึ้งซ่อนเงื่อนงำ และคุณค่าข่าวในเรื่องผลกระทบกระเทือน/ความใหญ่โต ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของความหมายข่าวเชิงสืบสวนที่พบว่าข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยมทุกข่าวเข้าเกณฑ์ความหมายการเป็นข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง “WHY” ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าวมากที่สุด และยังเป็นข่าวที่มีความสำคัญในเชิงที่ว่าเมื่อนำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้นด้วย

ส่วนคุณค่าข่าวประเภทอื่นที่ปรากฏให้เห็นในข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ได้แก่ คุณค่าข่าวในเรื่องความใกล้ชิด มีอยู่จำนวน 4 ข่าว

รองลงมาคือ คุณค่าข่าวในเรื่อง ปุณชนสนใจ/อารมณ์ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวจำนวน 3 ข่าว

ขณะที่คุณค่าข่าวในเรื่องความเปลี่ยนแปลง ความมีชื่อเสียง/ความเด่น ความขัดแย้ง
ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวอย่างละ 1 ข่าว

แสดงรายละเอียดตามตารางประกอบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.11 แสดงคุณค่าข่าว ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

ชื่อข่าว	คุณค่าข่าว						
	ความน่า สงสัย ความ ลึกลับซ่อน เงื่อนงำ	ผลกระทบ กระเทือน/ ความ ใหญ่โต	ความ ใกล้ชิด	ความ เปลี่ยนแปลง	ความมี ชื่อเสียง/ ความสำคัญ/ ความเด่น	ความ ขัดแย้ง	ปฏิกชน สนใจ/ อารมณ์
ข่าว “จี้ที 200 ไมล์ล้างป่า ช้ำ ... พันล้าน”	●	●					
ข่าว “ผ่าขบวน การ คอร์รัปชัน จำนำข้าว รัฐบาลยิ่งลักษณ์”	●	●					
ข่าว “เปิดโปงขบวนการ ทุจริตข้าวสูง 2.5 ล้านตัน”	●	●					
ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยา พันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมู ไทย”	●	●	●	●			
ข่าว “เปิดโปงขบวนการ โกงเงินคนจน”	●	●					●
ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ. ราชบุรี”	●	●				●	
ข่าว “เปิดโปงโรงงาน ชำแหละไก่เถื่อน”	●	●	●				
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้ง สารเคมีในที่สาธารณะ”	●	●					
รายงาน พิเศษ “อุ้มบุญ เมืองไทยผิดกฎหมาย”	●	●	●				●

ชื่อข่าว	คุณค่าข่าว						
	ความน่า สงสัย ความ ลึกลับซ่อน เงื่อนงำ	ผลกระทบ กระเทือน/ ความ ใหญ่โต	ความ ใกล้ชิด	ความ เปลี่ยนแปลง	ความมี ชื่อเสียง/ ความสำคัญ/ ความเด่น	ความ ขัดแย้ง	ปลุก สนใจ/ อารมณ์
ข่าว “สุดช็อก! ชักออกเงิน ม.เทคโนโลยีกระบี่ คนใน รวมหัวผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”	●	●					
รายงานพิเศษ ชุด โกงงบ อาหารกลางวัน? ของ เว็บไซต์ไทยพีบีเอส	●	●	●				●
ข่าว “ชำแหละเครือข่าย จ่ายเงินงานโตะเงินปชช. 352 ล.-กกด.ขยายผลสอบ เชิงลึกปมจนท.รัฐ	●	●			●		

อย่างไรก็ดี จากข้อมูลตามตารางข้างบนนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัล
ยอดเยี่ยม ส่วนใหญ่จะมีคุณค่าข่าวมากกว่า 2 คุณค่าข่าวขึ้นไปในหนึ่งข่าว

โดยในรายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิดกฎหมาย” ของสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ,
ข่าว “แผนสกัดยีนดื้อยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย” ของหนังสือพิมพ์คมชัดลึก และรายงานพิเศษ
ชุด โกงงบอาหารกลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส ปรากฏคุณค่าข่าวให้เห็นมากที่สุดถึง 4 คุณค่า
ข่าวขึ้นไป

ประเภทข่าว

สำหรับประเด็นเรื่อง ประเภทข่าว ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์อีกหัวข้อหนึ่ง ที่ผู้วิจัย
นำมาใช้ในการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน
รางวัลยอดเยี่ยมทั้ง 12 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอด
เยี่ยม ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา เป็นข่าวการเมือง จำนวน 6 ข่าว และเป็นข่าวสังคม จำนวน 6 ข่าว
เช่นกัน

ส่วนข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการศึกษา และข่าวสิ่งแวดล้อม มีจำนวนเท่ากันอย่างละ 2 ข่าว
แสดงรายละเอียดได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.12 แสดงประเภทข่าว ที่สะท้อนจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ทั้ง 12 ข่าว

ชื่อข่าว	ประเภทข่าว (แบ่งตามเนื้อหา)					
	ข่าว การเมือง	ข่าว สังคม	ข่าว เศรษฐกิจ	ข่าว สาธารณสุข	ข่าว การศึกษา	ข่าว สิ่งแวดล้อม
ข่าว “จิติ 200 ไม่ล้างป่า ช้ำ... พันล้าน”	●	●				
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จําข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”	●	●	●			
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าว ถูง 2.5 ล้านต้น”	●	●	●			
ข่าว “แผนสกัดยีนคือยาพันธุ์ใหม่ จากฟาร์มหมูไทย”		●	●	●		
ข่าว “เปิดโปงขบวนการ โกงเงิน คนจน”	●	●				
ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี”	●	●				●
ข่าว “เปิดโปงโรงงานชำแหละไก่ เถื่อน”		●	●	●		
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทิ้ง สารเคมีในที่สาธารณะ”		●	●			●
รายงานพิเศษ “อุ้มบุญเมืองไทยผิด กฎหมาย”		●				
ข่าว “สุดช็อก! ชักยอกเงิน ม.เท ค โนลาดกระบ้ง คนในรวมหัว ผู้จัดการแบงก์ไทย 1.6 พันล้าน”					●	
รายงานพิเศษชุด โกงงบอาหาร กลางวัน? ของเว็บไซต์ไทยพีบีเอส					●	
ข่าว “ชำแหละเครือข่ายจ่ายเงิน งาน โตะเงินพปชร. 352 ล.-กกต. ขยายผลสอบเชิงลึกปมจนท.รัฐ	●					

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางข้างบนนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ชาวเขิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ในช่วงก่อนปี 2557 ในส่วนของสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลจะมีความเชื่อมโยงในเนื้อหาข่าวมากกว่า 2 ประเภทขึ้นไป เนื่องจากประเด็นข่าวมีความซับซ้อน จำนวนกลุ่มคน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีจำนวนมาก

เห็นได้จากข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ซึ่งเป็นข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์ เนื้อหาข่าวมีทั้งประเด็นข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสังคม

ส่วน ข่าว “ขบวนการบุกรุกที่ราชพัสดุ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี” ซึ่งเป็นข่าวในสื่อโทรทัศน์ เนื้อหาข่าวมีทั้งประเด็นข่าวการเมือง ข่าวสังคม และข่าวสิ่งแวดล้อม

ขณะที่ ชาวเขิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม ในช่วงหลังปี 2557 ซึ่งเป็นข่าวในสื่อโทรทัศน์ และสื่อเว็บไซต์ เนื้อหาในข่าวจะมีแค่ 1 ประเภทเท่านั้น ขณะที่ จำนวนกลุ่มคน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีจำนวนน้อยกว่า

สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการนำเสนอข่าวเขิงสืบสวนหลังการมาของสื่อดิจิทัลอีกประการหนึ่ง

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเขิงสืบสวน ของกลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแส ที่สะท้อนผ่านในเรื่องวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์ ผ่านเนื้อหาข่าวเขิงสืบสวนรางวัลยอดเยี่ยม 12 ข่าว ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเขิงสืบสวน ของผู้ผลิตข่าวเขิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประกอบการศึกษา ตามคำถามวิจัยที่ตั้งไว้

ดังที่จะปรากฏรายละเอียดในหัวข้อถัดไปนี้

6.2 เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

ในการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เพื่อดูว่า กระบวนการค้นข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอ เป็นอย่างไร ตามวัตถุประสงค์วิจัย ที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3

ผู้วิจัยใช้หลักการเดียวกันกับการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลักที่นำเสนอไปแล้วในข้อหวัก่อนหน้านี คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นวิธีการในทางสังคมศาสตร์ ที่ใช้สำหรับการศึกษาเนื้อหาของเอกสารโดยการ แยกแยะและแจกแจงเนื้อหา ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏในข่าวสารมีบทบาทอย่างมากในการวิเคราะห์ สิ่งพิมพ์ เอกสาร และสื่อสารมวลชน เพราะเป็นวิธีการที่มุ่งให้ความสนใจในสิ่งที่ปรากฏ และสิ่งที่ ละเลยในข่าว สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่นักข่าวและบรรณาธิการมองและให้ความสนใจ ตรงตาม วัตถุประสงค์วิจัยเรื่องนี้ที่ตั้งไว้ (พิเชษฐ วังศ์เกียรติขจร, 2559, น. 328-330)

แต่ในขั้นตอนการคัดเลือกผลงานข่าวที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยส่วนนี้นั้น สืบเนื่อง จากกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ถือเป็นผู้ผลิตข่าวอิสระไม่ได้อยู่ภายใต้สังกัดองค์กร วิชาชีพสื่อสารมวลชนที่มีการจัดประกวดผลงานข่าวเป็นประจำทุกปีเหมือนกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิง สืบสวนในสื่อกระแสหลัก ที่ผู้วิจัยใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกผลงานข่าวเพื่อนำมาใช้ในการ ศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้ขอความร่วมมือให้ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ราย เป็นผู้ คัดเลือกผลงานข่าว เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์

โดยมีรายละเอียดจำเพาะของแต่ละข่าว และเนื้อหาข่าวที่ผู้วิจัยได้ทำสรุปย่อไว้ พร้อม เหตุผลในการเลือกข่าวตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.13 แสดงรายละเอียดจำเพาะ และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก 7 ข่าว

ข่าว	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	เหตุผลในการเลือกข่าวของผู้ดูแลเพจ	รหัสข่าวในตารางการวิจัย
<p>1. ข่าว “ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน”</p> 	<p>เป็นข่าวต่อสู้อีกเรื่องสิทธิการครอบครองที่ดิน ชาวกระเหรี่ยง ของ “ปู่คออี้ มีมิ” วัย 104 ปี ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งผืนป่าแก่งกระจาน และลูกหลาน ที่พลัดพรากจากถิ่นเกิดมาอาศัยอยู่ที่บ้านบางกลอย ต.ห้วยแม่เพรียง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี หลังเจ้าหน้าที่เผาบ้านและขังข้าวที่บ้านบางกลอยบน และบ้านใจแผ่นดิน</p>	<p>คุณภัสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ให้เหตุผลว่าผลงานข่าวเรื่องนี้ถูกพูดถึงมากที่สุด สามารถนำเสนอข้อมูลเชิงลึกปัญหาความไม่เป็นธรรมที่กลุ่มคนชายขอบได้รับอย่างชัดเจน</p>	<p>ข1</p>
<p>2. ข่าว “พะยูน “กิน” คน”</p> <p>พะยูน "กิน" คน EP.1 - เมื่ออำนาจเงิน อยู่เหนือสำนักคน!!! 2 สัปดาห์ที่แล้ว · การรับชม 4.6 แสน ครั้ง 👍👎❤️ 5.5 พัน</p>	<p>เป็นข่าวติดตามการสืบสวนสอบสวนขบวนการลักลอบขุดไม้พะยูนไปจำหน่าย โดยมี การจ่ายเงินค่าตอบแทนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนย้ายไม้ไปจำหน่าย</p>	<p>คุณ ภู มิ พัท น์ มะ ลี ผู้สื่อข่าวประจำแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ให้เหตุผลว่าเป็นข่าวดีแต่นำความจริงออกมาเปิดเผยให้สังคมได้รับทราบเป็นข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์สาธารณะแตกต่างจากเนื้อหาข่าวเรื่องอื่นที่เป็นข่าวอาชญากรรม</p>	<p>ข2</p>

ข่าว	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	เหตุผลในการเลือกข่าวของผู้ดูแลเพจ	รหัสข่าวในตารางการวิจัย
<p>3. ข่าว “แคร่เช็ดคนชราช่วยโควิดอบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน”</p> <p>590 บาท</p> <p>ความดีเห็น 7.4 พัน ความคิดเห็น 942 รายการ แชร์ 1 พัน ครั้ง</p>	<p>เป็นข่าวตรวจสอบกรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ลำพูน ใช้งบประมาณกว่า 16.3 ล้านบาท ในการจัดซื้อถุงน้ำใจหรือ แคร่เช็ดให้กับผู้สูงอายุ 70 ปี ที่ต้องอยู่บ้านตามคำสั่งของจังหวัดเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อจากโรคระบาด โควิด-19 จำนวน 27,700 ชุด ชุดละ 590 บาท ซึ่งถูกตรวจสอบพบว่าสินค้ามีราคาแพงเกินความเป็นจริงและไม่เหมาะสม</p>	<p>คุณเน แมว (นามสมมุติ) แอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติกรหมาผ้าบ้าน” ให้เหตุผลว่า เป็นข่าวที่สร้างความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของหน่วยรัฐ ผลจากการนำเสนอข่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหน่วยงานตรวจสอบรับข้อมูลไปขยายผลการสอบสวนทางกฎหมายต่อดีว</p>	ข3
<p>4. ข่าว “เกาะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช”</p> <p>REP-RTERS</p> <p>บ้าน ของผู้ก่อเหตุกราดยิงโคราช</p> <p>ปม “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ.</p> <p>ความดีเห็น 3 พัน ความคิดเห็น 343 รายการ แชร์ 618 ครั้ง</p>	<p>เป็นข่าวเปิดโปง “ขบวนการเงินทอง” กรณีการเงินกู้สร้างบ้าน สวัสดิการกองทัพบกของนายทหารชั้นผู้น้อย ที่มีความฝันอยากมีบ้านแต่ไม่มีโฉนดที่ดิน จึงใช้บริการของเจ้าของธุรกิจบ้านจัดสรร ที่รู้จักไปและระเบียบของกองทัพบกในการจัดหาหลักฐานเพื่อให้กู้เงินได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นปมขัดแย้งของ จำสิบเอก ที่ก่อเหตุสะเทือนขวัญกราดยิงกลางเมืองโคราช</p>	<p>คุณรูปนีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ให้เหตุผลว่า เป็นข่าวที่มีความสำคัญต่อสังคม เพจให้ความสนใจในการติดตามตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกมานำเสนอ ซึ่งสื่อกระแสไม่ค่อยสนใจติดตามทำข่าวเจาะลึกเรื่องนี้มากนัก และในการทำข่าวเรื่องนี้เพจฯ ได้ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ด้วย</p>	ข4

ข่าว	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	เหตุผลในการเลือกข่าวของผู้ดูแลเพจ	รหัสข่าวในตารางการวิจัย
<p>5. ข่าว “จับพิรุฑสร้างเขื่อนกันคลื่น 6,900 ล้านบาท”</p> 	<p>เป็นข่าวตรวจสอบการดำเนินโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันคลื่นริมทะเลในแต่ละพื้นที่ด้วยงบประมาณ 6,900 ล้านบาท จากการรายงานข่าวโดย iGreen พบว่าหลายจุดของโครงการดังกล่าวมีปัญหาและมีการตั้งคำถามต่องบประมาณที่ใช้ก่อสร้างโดยเฉพาะที่หาดมหาราช อ.สทิงพระ จ.สงขลา พบปัญหาก่อสร้างไม่ตรงจุดน้ำทะเลาะกัดตลิ่ง</p>	<p>คุณสุภอรธ ใบบสุวรรณ แอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต๋องแฉ” ให้เหตุผลว่าเป็นข่าวที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับ การใช้ จ่ายเงินงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งการนำเสนอข้อมูลของเพจ ส่งผล ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการต้องทำหน้าที่ชี้แจงข้อเท็จจริงเข้ามาให้รับทราบด้วย</p>	ข5
<p>6. ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’”</p> 	<p>เป็นการตรวจสอบข้อมูลประวัติภูมิหลัง ของ ฉอน บูรณะหิรัญ นักพูดสร้างแรงบันดาลใจหรือ ‘ไลฟ์โค้ช’ หลังเกิดกรณี ไปปรากฏตัวร่วมกิจกรรมโครงการปลูกต้นไม้ที่ จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2563 ที่มีการกล่าวชื่นชม พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ว่าสุพรรณ รองนายกรัฐมนตรี ว่า เป็น ‘ผู้ใหญ่น่ารัก’ และยังมีปัญหาเรื่องการเปิดรับเงินบริจาค ว่ามีความไม่โปร่งใสในเรื่องการใช้จ่ายเงินด้วย</p>	<p>คุณเดวิด หรือประมุขอนันตศิลป์ แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “CSILA” ให้เหตุผลว่าหัวใจสำคัญของเรื่องนี้เป็น การจับผิดโกหกคนที่ มีชื่อเสียงในสังคม ด้วยการตั้งคำถามกับข้อมูลที่ เขาเคยนำเสนอ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการที่ตนอาศัยอยู่ในเมือง ลอสแอนเจลิส ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล นายฉอน ในต่างประเทศ ได้ดีกว่าคนอื่น</p>	ข6

ข่าว	เนื้อหาข่าวโดยสรุป	เหตุผลในการเลือกข่าวของผู้ดูแลเพจ	รหัสข่าวในตารางการวิจัย
<p>7. ข่าว “แฉ โรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน”</p> 	<p>เป็นกรณีตรวจสอบโรงเรียนแห่งหนึ่ง ย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป มาเป็นอาหารเช้าของนักเรียน ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียน นำวัตถุคิบัที่ใช้ในการประกอบอาหารของโครงการอาหารเช้า/อาหารกลางวัน มาจัดจำหน่ายให้กับนักเรียน ทั้งที่ได้รับการจัดสรรเงินประมาณสนับสนุนอาหารเช้าแก่นักเรียนจากภาครัฐ</p>	<p>คุณ We Strong (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ตำนาน ทู จ ริ ต ประเทศไทย” ให้เหตุผลว่า ทีมงานเพจติดตามเก็บข้อมูลเรื่องนี้มานาน และเริ่มต้นเปิดข่าวในช่วงเปิดเทอม เลือกพื้นที่ในกทม. เพื่อนำเสนอข่าวเรื่องนี้ก่อน เพราะถ้าข่าวชิ้นนี้ประสบความสำเร็จพื้นที่ในต่างจังหวัด ก็จะได้รับ การดูแลไปโดยปริยายด้วย</p>	<p>ข7</p>

สำหรับข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าวข้างต้นนี้เป็นข่าวที่นำเสนอในสื่อสังคมออนไลน์ คือ เฟซบุ๊ก ข้อมูลมีทั้งในรูปแบบตัวอักษร ภาพถ่าย และคลิปวิดีโอ โดยส่วนข่าวที่นำเสนอเป็นคลิปวิดีโอ ผู้วิจัยจะนำเสียงบรรยายข่าวพิมพ์ออกมาเป็นตัวอักษรในรูปแบบของบทข่าว (News script) จากนั้นจะนำคำตอบทั้งหมดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในส่วนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กดังที่เสนอไปแล้วในบทที่ 5 มาประมวลรวมและจัดกลุ่มคำตอบเดียวกันเข้าไว้ด้วยกันตามคำจำกัดความของกระบวนการทัศนทั้งในส่วน “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” เพื่อออกแบบเป็นตารางที่จะใช้สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน

ขณะที่กระบวนการในส่วน “วิธีให้คุณค่า” ผู้วิจัย ยังคงใช้วิธีการกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ และประเด็นในการวิเคราะห์ที่อาศัยแนวคิดวารสารศาสตร์ว่าด้วยเรื่อง คุณค่าข่าว ประเภทข่าว มาบรรจุไว้ในตารางการวิเคราะห์ เช่นเดียวกับการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิง

กระบวนการ ทัศน	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อสังคมออนไลน์							รวม	
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7		
	ความสำคัญ ของข่าว	-บทบาทการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์ สาธารณะ		●	●	●	●			●	5

ความหมายข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว ที่มีต่อความหมายข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนทุกข่าวเข้าเกณฑ์ความหมายการเป็นข่าวที่จะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด

ยกตัวอย่างจาก ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’” ของเพจเฟซบุ๊ก "CSILA" ที่เนื้อหาข่าวมุ่งนำเสนอข้อมูลประวัติภูมิหลัง ของ ฉอน บูรณะหิรัญ นักพูดสร้างแรงบันดาลใจหรือ ‘ไลฟ์โค้ช’ ตั้งแต่ในช่วงที่ยังใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในลักษณะการสืบค้นข้อมูลเพื่อจับผิดคำพูดของ ฉอน บูรณะหิรัญ ที่เคยพูดต่อสาธารณะ อาทิ การเป็นนักเรียนเอเชียคนเดียวในมหาวิทยาลัยที่โคตรแกร่งจากคนผิวขาวจนไม่กล้ากินข้าว ซึ่งเพจเฟซบุ๊ก "CSILA" สามารถสืบค้นข้อมูลมายืนยันได้ว่า เพื่อนร่วมชั้นเรียนของฉอน มีคนเอเชียอยู่จำนวนมาก และเพื่อนที่เคยเรียนอยู่ด้วยกันก็ยืนยันว่า โรงเรียนแห่งนี้ไม่เคยมีปัญหาเรื่องนักเรียนเอเชียถูกรังแกจากคนผิวขาวด้วย นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องที่ว่า ฉอน อ้างว่า เคยเป็นนักมวยอาชีพ ชกมวยเป็นประจำ จนทำให้สมองได้รับความกระทบกระเทือนต้องหยุดชกมวย แต่เพจสามารถสืบค้นข้อมูลมาได้ว่า ฉอนเคยแค่เข้าไปเรียนชกมวยไทยเท่านั้น ไม่ได้มีอาชีพชกมวยตามที่กล่าวอ้างไว้แต่อย่างใด

ภาพที่ 6.5 ตัวอย่างการติดตามสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาเสนอให้สังคมได้รับทราบ ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA” เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2563

ขณะที่ ข่าว “แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เนื้อหาข่าวที่นำเสนอเป็นการมุ่งตรวจสอบข้อเท็จจริงปัญหาการทุจริต โครงการเงินกู้สวัสดิการเพื่อซื้อบ้านจัดสรรของนายทหารชั้นผู้น้อย ซึ่งมีการส่งนักข่าวลงพื้นที่ไปตรวจสอบตรวจสอบข้อเท็จจริง บ้านจัดสรร ในโครงการเงินกู้สวัสดิการกองทัพบกของจำสิบเอก ซึ่งเป็นชนวนเหตุสำคัญการก่อเหตุสะเทือนขวัญกราดยิงกลางเมืองโคราช พร้อมทั้งสืบค้นรูปแบบลักษณะโครงสร้างระบบการทุจริตจ่ายเงินทองของโครงการนี้มานำเสนอด้วย

ยืนยันจากเนื้อหาในข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563 ที่ระบุไว้ดังนี้

“...The Reporters พบบ้านหลังที่ ผู้ก่อเหตุ ที่เป็นทหาร สังกัดค่ายสุรธรรมพิทักษ์ จ. นครราชสีมา ได้กู้เงิน อทบ.สวัสดิการกองทัพบก โดยใช้บริการของ เจ้าของโครงการที่ ทำธุรกิจบ้านจัดสรร ทำการซื้อที่ดิน และสร้างบ้านให้ ผู้ก่อเหตุ เพื่อให้เช่าหลักเกณฑ์ การกู้เงิน ที่ต้องมีการ

สร้างบ้านจริง โดยการกู้จะต้องมีผู้บังคับบัญชาช่วยอนุมัติ ผู้ก่อเหตุจึงได้รับการช่วยเหลือจาก ผู้พัน
ที่เป็นผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นลูกเขยของเจ้าของโครงการ จึงได้รับอนุมัติเงินกู้ 1.5 ล้านบาท โดย
จะต้องหักค่าซื้อที่ดินสร้างบ้าน 1.1 ล้านบาท ให้เจ้าของโครงการ ส่วนผู้กู้ คือ ผู้ก่อเหตุ จะมีส่วน
ต่าง 4 แสนบาท ขณะที่เจ้าของธุรกิจจะได้ “เงินทอน” จากการทำธุรกิจบ้านจัดสรรให้ทหารกู้เงิน
จากสวัสดิการทหารบก หลังละไม่ต่ำกว่า 4 แสนบาท ...”

ไม่ต่างจากข่าวอื่น ๆ อีก 5 ข่าว ได้แก่ ข่าว “ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณ
แห่งป่าแก่งกระจาน” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ”, ข่าว “พะยูน “กิน” คน” ของ
แฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน”, ข่าว “แคร์เซ็คคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน” ของ เพจ
“ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก
“ต้องแฉ”, ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำพะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจ
เฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ซึ่งเนื้อหาข่าวทุกข่าว มีลักษณะที่นักข่าวหรือ
ทีมงานเพจจะไปติดตามสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งจากฐานข้อมูลออนไลน์ การลงพื้นที่
ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อนำข้อมูลมานำเสนอต่อสาธารณชน และผลจากการนำเสนอข่าวก็นำไปสู่
การเปลี่ยนแปลงของเรื่องหรือเหตุการณ์นั้น ๆ เช่นกัน

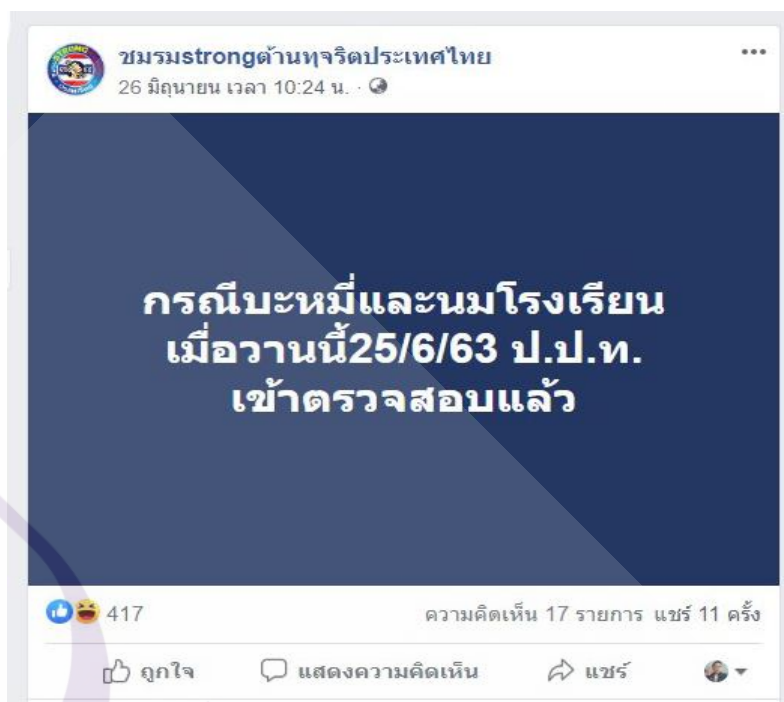
สำหรับการศึกษากระบวนการทัศน์ “วิคิด” ในส่วนของความหมายข่าว ที่ได้รับทราบการ
วิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ยังมีประเด็นเรื่องข้อมูลข่าว
ที่ถูกนำเสนอสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพิ่มเติม
ด้วย ดังปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว “แคร์เซ็คคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของเพจเฟ
ซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” และข่าว แฉ โรงเรียนย่านสาทร นำพะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้า
ของนักเรียน ของเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ซึ่งภายหลังจากการนำเสนอ
ข่าวอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานด้านการตรวจสอบได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการขยายผลการ
สอบสวนต่อ

โดยข่าว แคร์เซ็คคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน นั้น จังหวัดลำพูน ได้มีการสั่ง
ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่าอบจ.ลำพูน และผู้เกี่ยวข้อง มีการกระทำการที่ฝ่าฝืน
ระเบียบข้อบังคับ และส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) รับ
เรื่องเข้าสู่กระบวนการไต่สวนคดีในเวลาต่อมา ส่วนข่าว แฉ โรงเรียนย่านสาทร นำพะหมี่กึ่ง

สำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
จริตในภาครัฐ (ป.ป.ช.) ได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการเข้าตรวจสอบโครงการนี้ ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 6.6 ตัวอย่างการนำเสนอข่าวที่สามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบ ที่
ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวแคร์เซตคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของเพจเฟซบุ๊ก
“ปฏิบัติกรมมาเฟ้าบ้าน”เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2563

ภาพที่ 6.7 ตัวอย่างการนำเสนอข่าวที่สามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบ ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าว แฉ โรงเรียนย่านสาทร นำเบหมีกึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียนของเพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2563

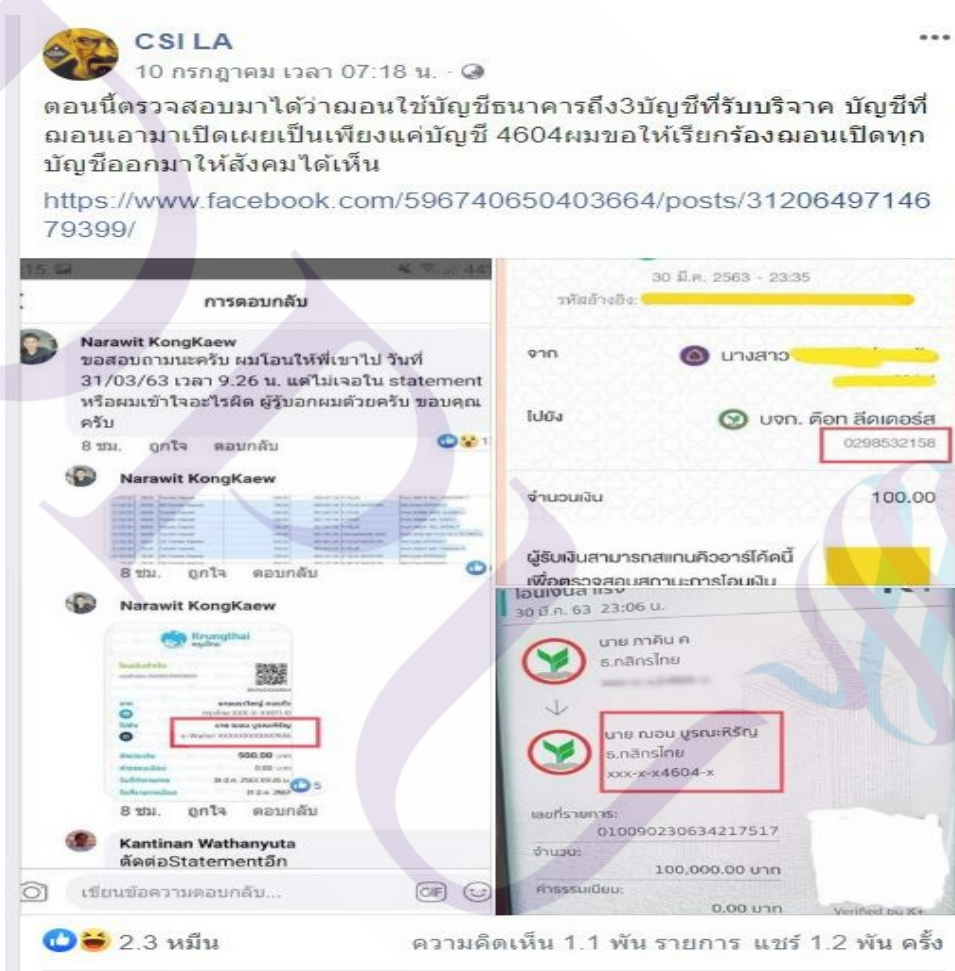
เนื้อหาข่าว

ในการศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีคิด” ส่วนของ เนื้อหาข่าว จากการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว สามารถประมวลผลวิจัยส่วนนี้ได้ว่า ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน มีจำนวนมากที่สุด 5 ข่าว ได้แก่ ข่าว แคะรอย “ธุรกิจเงินทอน” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters”, ข่าว พะยุง “กิน” คน ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน”, ข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิดอบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”, ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ”, ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำเบหมีกึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”

ส่วนอีก 2 ข่าว เป็นข่าวที่มีเนื้อหาซับซ้อนมากกว่าข่าวทั่วไป คือ ข่าว ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” และ ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก “CSILA” ซึ่งทั้ง 2 ข่าวนี้นี้ มีความ

แตกต่างจาก 5 ข่าวแรก อยู่ตรงที่ข้อมูลเนื้อหาข่าวที่นำเสนอมีหลายประเด็น ไม่ได้มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก "CSI LA” เนื้อหาข่าวหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบประวัติภูมิหลังของ ฉอน บูรณะหิรัญ ตั้งแต่สมัยใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ ว่าข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชนไม่ใช่ข้อมูลจริง เป็นการแต่งเรื่องขึ้นมาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง แต่ก็มีกรนำเสนอข้อมูลความไม่โปร่งใสในเรื่องการใช้จ่ายเงินบริจาคร่วมอยู่ด้วย

ภาพที่ 6.8 ตัวอย่างการนำเสนอข้อมูลความไม่โปร่งใสในเรื่องการใช้จ่ายเงินบริจาค ในข่าว“ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก "CSI LA” เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2563

ส่วนข่าว “ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” เนื้อหาข่าวหลักเป็นเรื่องการต่อสู้เรียกร้องสิทธิการครอบครองที่ดินชาวกระเหรี่ยงของ ปู่คออี้ มีมิ และลูกหลาน ที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นเกิด มาอาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ยังมีการนำเสนอข้อมูลพฤติการณ์การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการรื้อถอนเผาทำลายสิ่งปลูกสร้างและทรัพย์สินของ ชาวกระเหรี่ยง และการหายสาบสูญ ของ บิลลี่ พอละจี นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวกระเหรี่ยง ซึ่งต่อมาเจ้าหน้าที่พบโครงกระดูกของเขาใกล้ถังน้ำมัน ในสภาพที่ถูกเผาอำพรางด้วย ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2557 ดังต่อไปนี้

“...เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2557 ที่บริเวณหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ที่ 6 (เขามะเร็ว) ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ชาวบ้านเชื้อสายกระเหรี่ยงจากหมู่บ้านป่าเต็ง และโป่งลึก-บางกลอย ตำบลห้วยแม่เพรียง ประมาณ 100 คน นำโดยนายคออี้ มีมิ ชาวกระเหรี่ยงดั้งเดิมอายุ 104 ปีที่ได้รับผลกระทบจากการถูกอุทยานฯอพยพและปู่ของนายพอละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ แคนนำชาวบ้านที่หายตัวไป ได้ร่วมกันประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญและสืบชะตาบิลลี่ โดยนางมือนอ ภรรยาและลูกๆนายบิลลี่เดินทางมาร่วมงานด้วย

ปู่คออี้ให้สัมภาษณ์ว่า บิลลี่เป็นหลานคนหนึ่งที่เคยเลี้ยงดูตอนเมื่อยามแก่เฒ่า และยังคงเลี้ยงดูเลี้ยงเมียด้วย การที่บิลลี่นำน้ำผึ้งออกไปในวันเกิดเหตุเชื่อว่าการเอาไปขายเพื่อหาเงินมาซื้อข้าวของเลี้ยงครอบครัว ครั้งนี้เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ตนเสียใจมากหลังจากที่เคยเสียลูกชายไปแล้ว

“ถ้าเขายังมีชีวิตอยู่ก็อยากให้คืนเขามาให้ครอบครัวเถอะ แต่ถ้าไม่มีชีวิตแล้วก็ขอกระดูกเขากลับมา ปู่เชื่อว่าสาเหตุที่เขาหายไปเพราะทำหน้าที่คอยประสานงานให้ทั้ง 2 ฝ่าย” ปู่คออี้กล่าว และว่าตัวเองมีหลานหลายคน แต่บิลลี่กลับหายไป ถ้าเป็นไปได้อยากให้มาเอาตัวเองไปแทนดีกว่า ...”

อย่างไรดี ผลจากการที่เนื้อหาข่าวทั้ง 2 ข่าวข้างต้นนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริต ประพฤติมิชอบร่วมอยู่ด้วย จึงสามารถสรุปผลการวิจัยส่วนนี้ได้ว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่ม ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว ล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของ ผู้เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของเอกชนและเจ้าหน้าที่รัฐแทบทั้งสิ้น

บทบาทและความสำคัญของข่าว

เช่นเดียวกับการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อ กระแสหลัก บทบาทและความสำคัญของข่าว เป็นหัวข้อสุดท้ายในการศึกษากระบวนการ “วิธีคิด” ผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหา ข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 7 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวทุกข่าวแสดงบทบาท หน้าที่ในการนำเสนอความจริงให้สังคม ได้รับรู้รับทราบจากเรื่องที่น่าเสนอ ส่งผลให้เกิดการ ตรวจจับเคลื่อนไหวของคนในสังคมต่อเรื่องนั้น

อย่างไรก็ดี ในจำนวนข่าวทั้งหมด มีข่าว 5 ข่าว ที่แสดงออกถึงบทบาทหน้าที่ในการ เป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากเนื้อหา ข่าวที่น่าเสนอเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันเป็นหลัก ดังแสดงรายละเอียดให้เห็นใน ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.15 แสดงบทบาทและความสำคัญของข่าว ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่ม ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

ข่าว	บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบจากเรื่องที่น่าเสนอ	บทบาทหน้าที่ในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ
ข่าวแคะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินคู่สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช	●	●
ข่าว พะยุง “กิน” คน	●	●
ข่าว ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน	●	

ข่าว	บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอความ จริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบจาก เรื่องที่น่าเสนอ	บทบาทหน้าที่ในการเป็นหมาเฝ้า บ้านป้องกันรักษาผลประโยชน์ สาธารณะ
ข่าว แคร่เข้ตคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน	●	●
ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท”	●	●
ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’	●	
ข่าว “แลโรงเรียนย่านสาทร นำ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้า ของนักเรียน”	●	●

ขณะที่ข่าว 5 ข่าว ที่สะท้อนบทบาทหน้าที่ในการเป็นหมาเฝ้าบ้านป้องกันรักษา
ผลประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากเนื้อหาข่าวที่น่าเสนอเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันเป็น
หลักนั้น สามารถจำแนกรูปแบบลักษณะการทุจริตคอร์รัปชัน ตามเนื้อหาข่าวที่น่าเสนอ ดังตาราง
ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.16 แสดงรูปแบบลักษณะการทุจริตคอร์รัปชัน ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของ
กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

ชื่อข่าว	รูปแบบลักษณะการทุจริตคอร์รัปชัน		
	การจัดซื้อจัดจ้าง หน่วยงานภาครัฐ	การแสวงหา ผลประโยชน์จาก โครงการตาม นโยบายรัฐ	การรับสินบน ของเจ้าหน้าที่รัฐ
ข่าวแคะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้ สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช		●	
ข่าว พะยุง “กิน” คน			●
ข่าว แคร่เข้ตคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน	●		

ชื่อข่าว	รูปแบบลักษณะการทุจริตคอร์รัปชัน		
	การจัดซื้อจัดจ้าง หน่วยงานภาครัฐ	การแสวงหา ผลประโยชน์จาก โครงการตาม นโยบายรัฐ	การรับสินบน ของเจ้าหน้าที่รัฐ
ข่าว “จับพริฐสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท”	●		
ข่าว “แลโรงเรียนย่านสาทร นำเบหมีกึ่ง สำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน”		●	

6.2.2 เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีปฏิบัติ”

สำหรับการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว ในประเด็นเรื่อง “วิธีปฏิบัติ” ที่สะท้อนผ่าน วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน และ รูปแบบการนำเสนอ สามารถประมวลผลการวิจัยได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.17 แสดงผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว ที่สะท้อนผ่าน วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน และ รูปแบบการนำเสนอ

กระบวน ทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อสังคมออนไลน์							รวม
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7	
	วิธีการ ได้มาซึ่ง ประเด็น ข่าว	-ได้ ประเด็น ข่าวจาก ข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจ หรือประชาชนส่งเข้ามา ให้			●		●		●	3
		-คิดประเด็นข่าวจากเรื่อง ที่อยู่ใน กระแสความ สนใจของสังคม				●		●		2

กระบวน ทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อสังคมออนไลน์							รวม	
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7		
วิธีปฏิบัติ		-ได้ ประเด็น ข่าวจาก แหล่งข่าว		●							1
		-ได้ ประเด็น ข่าวจาก ประสบการณ์ ในการ ทำงานข่าว	●								1
	วิธีการ แสวงหา ข้อมูล เอกสาร หลักฐาน	-ให้สมาชิกในกลุ่มเพจ ช่วยกันตรวจสอบข้อมูล			●		●	●	●		4
		-ใช้วิธีลงพื้นที่หาข้อมูล	●	●		●					3
		-ได้ ข้อมูล เอกสาร หลักฐานจากแหล่งข่าว		●		●		●			3
		-ใช้วิธีตั้งประเด็นข่าว สอบถาม ข้อมูล จาก ประชาชนทั่วไป					●	●			2
		-สืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัด จ้างหน่วยงานภาครัฐ			●		●				2
		-สืบค้นข้อมูลจากสื่อ สังคมออนไลน์				●		●			2
		รูปแบบ การ นำเสนอ	-นำเสนอเป็น ตอน ๆ ต่อเนื่อง	●	●	●	●	●	●	●	
	-นำเสนอข้อมูลเชิงเปิด ประเด็นเล่าเรื่อง ให้คน เข้ามามีส่วนร่วมในการ นำเสนอ				●		●	●	●		4
	-นำเสนอหลักฐานเป็น รูปภาพ เอกสารหรือคลิป				●		●	●	●		4

กระบวน ทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อสังคมออนไลน์							รวม	
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7		
		-นำเสนอข้อมูลจากสื่อ กระแสหลัก			●				●	●	3
		-นำเสนอเป็นข่าว หรือสื่อบุคคล มีรูปภาพและ คลิปประกอบ	●			●					2
		-แท็กชื่อเฟซบุ๊กเจ้าหน้าที่ รัฐ และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง					●			●	2
		-ตัดต่อภาพ/คลิปสื่อเขียน ประกอบ			●				●		2
		-คลิปรายงานข่าว บท สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง บรรยายเนื้อหาด้วย ตัวอักษร ใช้ดนตรี ประกอบ		●							1
		-ถ่ายทอดสด				●					1

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทาง เฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว ที่มีต่อ ‘ประเด็นข่าว’ สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวนจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้นั้น พบในจำนวน 3 ข่าว คือ ข่าว แคร่ชีวิตคนชราช่วยโควิด อดจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน , ข่าว “จับพินิจสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท” ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” และ ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำเบหมีกึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย” ซึ่งทีมแอดมินหรือผู้รับผิดชอบเพจทั้ง 3 เพจ ไม่ได้เป็นนักข่าว

หรือทำงานในสังกัดสื่อมวลชนกระแสหลัก ขณะที่การทำงานของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ลักษณะการทำงานของเพจเป็นการร่วมตัวของกลุ่มคนหลากหลายสาขาอาชีพ เข้ามาช่วยกันเพื่อตรวจสอบก๊วยชูดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ประเด็นข่าวที่ได้รับมาสมาชิกในกลุ่ม ที่ทำงานในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ส่วนแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” วิธีการทำงานเป็นการเปิดรับข้อมูลแจ้งเบาะแสการทุจริตของสมาชิกในเพจ และประชาชนทั่วไปเป็นหลัก ยกตัวอย่างจากเนื้อหาข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน ที่เริ่มเปิดประเด็นข่าวครั้งแรก เมื่อวันที่ 19 เม.ย. ด้วยคำพูดประโยคที่ว่า “ลูกเพจระดมส่งกันมาเร็ว ๆ สำหรับกรณีจัดซื้อชุดของใช้ประจำวันให้ผู้สูงอายุของ อบจ.ลำพูน โดยมีใบรายการของใช้ในถุงที่เรียกว่า ถุงยังชีพ 12 รายการ รวมเป็นเงิน 423 บาท”

ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน
19 เมษายน · ๕

...

ลูกเพจระดมส่งกันมาเร็ว ๆ สำหรับกรณีจัดซื้อชุดของใช้ประจำวันให้ผู้สูงอายุของ อบจ.ลำพูน โดยมีใบรายการของใช้ในถุงที่เรียกว่า ถุงยังชีพ 12 รายการ รวมเป็นเงิน 423 บาท

จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าเป็นโครงการซื้อวัสดุ จำนวน 13 รายการ เพื่อจัดทำชุดของใช้ประจำวัน (Care Set) ตามโครงการป้องกันผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-๑๙) ในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง วงเงิน 16,343,000 บาท จัดซื้อทั้งสิ้น 27,700 ชุด ชุดละ 590 บาท

รายการจัดซื้อแต่ละชุดประกอบด้วย ผ้าเช็ดหน้า ขนาดไม่น้อยกว่า 28x28 ซม. จำนวน 2 ผืน ราคาผืนละ 30 บาท เป็นเงิน 60 บาท แปรงสีพื้น 1 ตาม 25 บาท ยาสีฟันหลอดละ 20 บาท สบู่อนามัย 1 ก้อน ก้อนละ 15 บาท แชมพู 1 ขวด 20 บาท แก้วน้ำพลาสติกมีด้ามจับ 1 ใบ ใบละ 15 บาท จานเมลามีน 1 ใบ 30 บาท ช้อนและส้อมสแตนเลส 1 คู่ คู่ละ 35 บาท หน้ากากผ้าปิดจมูก 3 ชั้น ชั้นละ 25 บาท เป็นเงิน 75 บาท เจลแอลกอฮอล์ 1 อัน อันละ 65 บาท ผ้าเช็ดตัว ขนาดไม่น้อยกว่า 25x50 ซม. 1 ผืน ราคา 145 บาท และที่เด็ดสุดคือ ถุงพลาสติกใสซิปล็อค ขนาด 12x18 นิ้ว พร้อมสติ๊กเกอร์ อบจ.ลำพูน ใบละ 55 บาท

นอกจากชื่อของแล้ว มีโครงการจ้างแพ็คของใส่ถุงอีกด้วย วงเงิน 42,000 บาท

ราคาตามเอกสารโครงการจัดซื้อจริงชุดละ 590 บาท ไม่ตรงกับเอกสารที่เผยแพร่ว่าชุดละ 423 บาท และที่น่าสนใจคือถุงยังชีพ 423 บาท มีบวกแวก 7% กับค่าดำเนินการและกำไรอีก 10% เข้าไป ซึ่งโครงการจัดซื้อตามระเบียบราชการไม่สามารถบวกเข้าไปได้

#ถุงยังชีพ #อบจ_ลำพูน #ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน #WatchdogAct 63-04-021

การได้ประเด็นข่าวจากสมาชิกในเพจ

ภาพที่ 6.9 ตัวอย่างการได้ประเด็นข่าวจากสมาชิกในเพจ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563

ไม่ต่างจาก ข่าว “แฉ โรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” ที่ระบุข้อความชัดเจนใน

เนื้อหาข่าวชิ้นแรกที่เริ่มนำเสนอ เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563 ว่า ทางชมรมฯ เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลเรื่องนี้เอง

การได้ประเด็นข่าวจากสมาชิกในเพจ

ภาพที่ 6.10 ตัวอย่างการได้ประเด็นข่าวจากสมาชิกในเพจ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำขนมที่ถึงสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจเฟซบุ๊ก “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563

ส่วนวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวอื่นๆ ที่พบรองลงมา คือ การคิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว 2 ข่าว คือ ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA” และ ข่าวแกะรอย “ธุรกิจเงินทอน” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters”

แสดงข้อมูลยืนยันจากภาพตัวอย่างเนื้อหาข่าวทั้ง 2 ข่าว ต่อไปนี้

การคิดประเด็นจากเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคม

Race	Percentage
White	42.8%
Black	4.5%
Native American	1.0%
Asian	25.8%
Pacific Islander	0.2%
Other races	21.3%
Hispanic or Latino origin	53.2%

ภาพที่ 6.11 ตัวอย่างการคิดประเด็นจากเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคม ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจเฟซบุ๊ก “CSI LA” เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2563

การคิดประเด็นจากเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคม

ภาพที่ 6.12 ตัวอย่างการคิดประเด็นจากเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคม ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวแกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาวิจัยส่วนนี้ มีข้อค้นพบว่า แฟนเพจบุ๊ก "CSI LA" ที่แอดมินเพจไม่ได้เป็นนักข่าวหรือเคยทำงานวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน ก็สามารถใช่วิธีการคิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม ซึ่งเป็นวิธีการคิดประเด็นข่าว ที่นักข่าวที่มีประสบการณ์นิยมใช้กัน เช่นเดียวกับ “The Reporters” ที่แอดมินเพจ ก็เป็นนักข่าวในสื่อกระแสหลักด้วย

ส่วนวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวรูปแบบอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ยังมีอีก 2 วิธีการ คือ การได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าวปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว พะยุง “กิน” คน ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ซึ่งเนื้อหาข่าวเป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวเกาะติดการทำงานสืบสวนสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการติดตามขบวนการลักลอบตัดต้นไม้ไปขาย ซึ่งมีการจ่ายสินบนตอบแทนให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ

ส่วนอีกวิธีการ คือ การได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงานข่าว ปรากฏให้เห็นจากเนื้อหาข่าว ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ที่แอดมินเพจ “สำนักข่าวชายขอบ” เคยเป็นอดีตนักข่าวเชิงสืบสวน ที่ติดตามข้อมูลนำเสนอข่าวของคนชายขอบมาต่อเนื่องยาวนานหลายปี

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

หัวข้อต่อมาในการศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ซึ่งจากการศึกษาสามารถประมวลผลวิจัยส่วนนี้ได้ว่า วิธีการให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล เป็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มากที่สุด จำนวน 4 ข่าว รองลงมา คือ วิธีการลงพื้นที่หาข้อมูล และวิธีได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนจำนวนเท่าๆ กัน อย่างละ 3 ข่าว ส่วนวิธีการตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป วิธีการสืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัดจ้าง และวิธีการสืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวอย่างละ 2 ข่าว แสดงรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.18 แสดงวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

กลุ่มแอดมินเพจ	ข่าว	วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน						จำนวนวิธีการ
		ลงพื้นที่หาข้อมูล	ให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล	ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว	ตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป	สืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานภาครัฐ	สืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	
เป็นนักข่าวหรือเคย	ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ขนวนเหตุยิงกราดโคราช ของเพจ “The Reporters”	●		●			●	3
เป็นนักข่าวในสื่อกระแสหลัก	ข่าว พะยุง “กิน” คนของเพจ “อีจัน”	●		●				2
	ข่าว ความจริงจากผู้เฝ้าผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจานของเพจ “สำนักข่าวชายขอบ”	●						1

กลุ่มแอดมินเพจ	ข่าว	วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน						จำนวนวิธีการ
		ลงพื้นที่หาข้อมูล	ให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล	ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว	ตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป	สืบค้นข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างหน่วยงานภาครัฐ	สืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	
ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือไม่ได้ทำงานอยู่ในสื่อกระแสหลัก	ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ “CSI LA”		●	●	●		●	4
	ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันคลื่น 6,900 ล้านบาท” ของเพจ “ต้องแฉ”		●		●	●		3
	ข่าว แคร่เซ็คคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของเพจ ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน		●				●	2
	ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของเพจ “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”		●					1

ทั้งนี้ จากข้อมูลในตารางข้างต้นนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มแอดมินเพจที่ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือทำงานอยู่ในสื่อกระแสหลัก ใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวได้หลากหลายมากกว่า กลุ่มแอดมินเพจที่เป็นนักข่าวหรืออดีตนักข่าว โดยวิธีการให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล เป็นวิธีการที่ถูกใช้มากที่สุด

ขณะที่เพจเฟซบุ๊ก “CSI LA” เป็นเพจที่ใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานมากที่สุดจำนวน 4 วิธีการ คือ การให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว ใช้วิธีตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป และวิธีการสืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการ

สื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสืบค้นข้อมูล รวมไปถึงวิธีการได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ที่มักจะปรากฏให้เห็นในการทำงานของนักข่าวที่มีประสบการณ์และมีผลงานข่าวในระดับหนึ่ง ถึงจะได้รับการยอมรับความไว้วางใจจากแหล่งข่าว ที่การที่จะส่งมอบข้อมูลสำคัญให้ ทั้งที่ แอดมินหรือเจ้าของเพจแห่งนี้ ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือ ทำงานทำงานอยู่ในสื่อกระแสหลัก อย่างไรก็ตาม ในส่วน วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของ กลุ่มแอดมิน ที่เป็นนักข่าวหรืออดีตนักข่าว แม้จะใช้วิธีการที่น้อยกว่า แต่วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ที่กลุ่มแอดมินเพจ กลุ่มนี้ใช้เหมือนกัน ก็คือ การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ก่อนการนำเสนอข่าว ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิชาชีพการทำงานข่าวของสื่อมวลชน ซึ่งไม่ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าว ของ กลุ่มแอดมินเพจ ที่เป็นนักข่าวหรืออดีตนักข่าวแต่อย่างใด

ยกตัวอย่างจากเนื้อหาข่าวที่ปรากฏในข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563 ที่ภายหลังรับทราบข้อมูลคำแถลงข่าวของ พล.อ.อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบก ที่เปิดเผยถึง สาเหตุและมูลเหตุ ของนายทหารชั้นผู้น้อยที่ก่อเหตุยิงกราดในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรม จากผู้บังคับบัญชาและเครือข่าย ที่มีการซื้อขายที่ดินในโครงการบ้านจัดสรร ผิดสัญญาในเรื่องผลตอบแทน ซึ่งต้องไปสืบใครเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการก่อเหตุ ผู้สื่อข่าวเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” หรือก็คือ ฐปณีย์ เอียดศรีไชย นักข่าวประจำรายการ 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสอบ บ้านจัดสรร ของนายทหารชั้นผู้น้อย ผู้ก่อเหตุ ที่ด้วยตนเอง พร้อมสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อนบ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงด้วย

The Reporters
11 กุมภาพันธ์ · 🌐

INVESTIGATIVE: เปิด "ขบวนการเงินทอง" เงินกู้สร้างบ้าน สวัสดิการ กองทัพบก ปมขัดแย้งชนวนเหตุกราดยิงที่นครราชสีมา

บ้านจัดสรร สองหลังที่ตั้งอยู่กลางไร่ข้าวโพด บ้านโป่งแมลงวัน ม.5 ต.โคกกรวด อ.เมือง จ.นครราชสีมาหลังหนึ่งคือบ้านของผู้ก่อเหตุกราดยิงกลางเมือง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 ก.พ. 2563 จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 30 คน รวมผู้ก่อเหตุ บาดเจ็บ 58 คน รวมผู้ประสบเหตุ 88 คน และผู้ตกอยู่ในสถานการณ์ภายในห้าง Terminal 21 นับพันคนจนกลายเป็นโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ของประเทศไทย

บ้านขนาด 40 ตารางวา เพิ่งสร้างเสร็จไม่นาน ตามสัญญาจ่ายเงิน แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 ก.ย. 2562 มีภาพของทหารยศจ่าสิบเอก ถ่ายเป็นหลักฐานเพื่อรับเงินงวดสุดท้ายรวมวงเงิน 1.5 ล้านบาท จากกองการออมทรัพย์กรมสวัสดิการทหารบก

ภายในบ้านพบร่องเท้าคอมแบท ภายในมีเต็นท์ มีภาพถ่าย ของใช้บางส่วน หลังบ้านมีกระสอบทราย ซ่อมยิงปืน และร่องรอยกระสุนปืนทิ้งไว้ด้วย

เพื่อนบ้านเล่าให้ฟังว่าเคยเห็น จ่าสิบเอก ผู้ก่อเหตุ ได้เข้ามาอยู่ที่บ้านพักหลังนี้แล้ว ส่วนใหญ่จะมาในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนบ้างหลังข้างๆ เป็นบ้านของเพื่อนจ่าสิบเอก ที่กู้เงินมาซื้อพร้อมกัน

"ก่อนก่อเหตุเขาก็เพิ่งมาที่บ้าน เขามาบ่อยนะ เสาร์-อาทิตย์ จะมาประจำ ตอนสร้างบ้านเขาก็มาดู เวลาขับรถผ่านเขาก็เขาก็ยิ้มให้บ้านะ" ป้าเพื่อนบ้านบอก

บ้านหลังนี้ จ่าสิบเอก ได้กู้เงิน อทบ.เคหะสงเคราะห์เพื่อปลูกสร้างบ้าน ซึ่งกรมสวัสดิการทหารบก จะให้ทหารกู้เงินไปสร้างบ้านได้ ลักษณะเหมือนกันกับธนาคารทั่วไป

การกู้เงินจะต้องมีที่ดิน มีการสร้างบ้านจริง จุดนี้จึงทำให้ นายทหารชั้นผู้น้อย ที่มีความฝันอยากมีบ้านแต่ไม่มีโฉนดที่ดิน จึงใช้บริการของเจ้าของธุรกิจบ้านจัดสรร ที่รู้จักและระเบียบของกองทัพบกในการจัดหาหลักฐานเพื่อให้กู้เงินได้ง่ายขึ้น ซึ่งต้องมีขั้นตอนให้ผู้บังคับบัญชาอนุมัติด้วย

นี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของปมขัดแย้งของ จ่าสิบเอก ก่อนก่อเหตุสะเทือนขวัญกราดยิงกลางเมืองโคราช

แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้บอกกับ The Reporters ว่าโครงการเงินกู้ให้ทหารสร้างบ้านนี้เป็นโครงการที่ดี ที่จะให้ทหารได้มีโอกาสมีบ้านพักเป็นของตัวเอง เพียงแต่วิธีการกู้เงิน ที่กลายเป็นช่องว่างให้เกิดการหาผลประโยชน์ ทำให้เกิด "ขบวนการเงินทอง"

การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล
และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วย
ตนเอง

ภาพที่ 6.13 ตัวอย่างการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวแกระรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563

ขณะที่เนื้อหาข่าวเรื่องนี้ ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ยังมีการใช้วิธีสืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ในการหาข้อมูลโฆษณาการรับจ้างอบบ้านพร้อมที่ดินรับงานกู้ในวงเงินที่สูง เฉพาะหน่วยงานทหารที่มีการลงประกาศเผยแพร่ไว้ในเฟซบุ๊ก การสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการ

ทำงานข่าวของนักข่าว ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ในการสืบหาข้อมูลหลักฐานสำคัญประกอบการรายงานข่าวด้วย

The Reporters
13 กุมภาพันธ์ 2563

INVESTIGATIVE: "ทหารเขี่ยเงินทอง" ขอ กองทัพบก ตรวจสอบ ขบวนการเงินทองที่หากินกับเงินกู้สวัสดิการทหารบก พบมีการโฆษณาใน เฟซบุ๊กรับดำเนินการแทน ชีวระเบียบ ออทบ.หรือไม่

จากกรณีทหารชั้นผู้น้อยรายหนึ่ง เปิดใจกับ The Reporters เรื่องถูกโกงเงิน จากขบวนการเงินทอง ที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า ทำธุระในการเดินเรื่อง ยื่นกู้เงิน ออทบ. เคหสงเคราะห์ กับกองการออมทรัพย์ สวัสดิการทหารบก แต่กลับถูกโกงเป็นเงินประมาณ 5 แสนบาท ด้วยวิธีการโกงค่าต่อเติมบ้าน ปลอมแปลงเอกสารไปรับเงินแทนผู้กู้ และคิดค่าดำเนินการโหด ถึง 3 แสนบาท ซึ่งเป็นกลุ่มภรรยาทหาร ระดับผู้พัน และพบว่าผู้เสียหายจากการกระทำในลักษณะนี้อีกจำนวนมาก แต่ไม่กล้าเปิดเผยนั้น

The Reporters พบว่า ขบวนการนี้ มีการทำงานเหมือนนายหน้า หรือ บริษัทไฟแนนซ์ ที่รับดำเนินการยื่นกู้ให้กับทหาร ที่ต้องการกู้เงินสวัสดิการ ทบ. ซึ่งส่วนใหญ่จะไปหากินกับทหารชั้นผู้น้อยที่ต้องการได้เงินรวดเร็วขึ้น และไม่มีเส้นสาย เพราะตามระเบียบต้องให้ผู้บังคับบัญชานุมัติยื่นกู้เท่านั้น

The Reporters พบมีการโฆษณาผ่านเฟซบุ๊ก ระบุว่า

"เอาบ้านพร้อมที่ดินตัวเองหรือบ้านพ่อ บ้านแม่ บ้านลูก บ้านเมีย บ้าน ฯลฯ เข้าจ้างองกับสวัสดิการ ยอดเงินที่ได้คือ 1,500,000 การผ่อนชำระส่งเริ่มต้นที่ 7,000 แล้วแต่อายุงานของแต่ละคนต่อเดือน (เงินเดือนไม่เหลือก็กู้ได้ ไม่เช็คบูโรแบ็คลิสต์ ปรึกษาทุกปัญหา)เฉพาะทบ."

ซึ่งมีการโฆษณาและหาตัวแทนในการติดต่อทหารที่ต้องการกู้เงิน แล้วดำเนินการให้ ซึ่งบางรายหลงเชื่อจนถูกหักค่าดำเนินการแพงเกินไป

ทหารชั้นผู้น้อย ยอมรับว่า หลายคนไม่มีทางเลือก และทราบดีว่า เงินกู้สวัสดิการทหารบก มีขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการทหาร ที่ตามหลักเกณฑ์ของ ออทบ.แล้ว ผู้กู้สามารถดำเนินการเองได้ แต่ที่ผ่านมากลับมีคนบางกลุ่มไปแสวงหาผลประโยชน์ และได้เงินส่วนต่าง หรือ เงินทอง ที่เงินเหล่านี้ควรจะเป็นสิทธิประโยชน์ของทหารผู้กู้ จึงขอให้ กองทัพบก ตรวจสอบเรื่องนี้ อย่างจริงจัง

สืบค้นข้อมูลจาก
สื่อสังคมออนไลน์

ภาพที่ 6.14 ตัวอย่างการสืบค้นข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวแกระรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

รูปแบบการนำเสนอ

สำหรับการศึกษาระบบทศน์ “วิธีปฏิบัติ” ในส่วนของ ‘รูปแบบการนำเสนอข่าว’ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เป็นหน่วยวิเคราะห์ตัวสุดท้ายเพื่อศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก นั้น จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 7 ข่าว ที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทุกข่าวใช้วิธีการนำเสนอข่าวโดยแบ่งออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่องเหมือนกัน โดยข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ "CSI LA" (ข6) มีจำนวนตอนที่ถูกนำเสนอมากที่สุด 82 ชิ้น และมีรูปแบบการนำเสนอมากที่สุดจำนวน 5 รูปแบบ

ส่วนรูปแบบการนำเสนอ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่ทำการศึกษาทั้ง 7 ข่าว ที่พบมากที่สุด คือ การโพสต์ข้อมูลเชิงเปิดประเด็นเล่าเรื่อง และนำเสนอหลักฐานเป็นรูปภาพเอกสาร คลิปวิดีโอ ประกอบ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวอย่างละ 4 ข่าว แสดงรายละเอียดพร้อมข้อมูลส่วนอื่นตาม ตารางข้างล่างต่อไปนี้

ตารางที่ 6.19 แสดงรูปแบบการนำเสนอ ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

ข่าว	จำนวนชิ้น	รูปแบบการนำเสนอ							
		โพสต์ข้อมูลเปิดประเด็น	นำเสนอหลักฐานรูปภาพเอกสารคลิป	แชร์ข่าวจากสื่อกระแสหลัก	เขียนเป็นข่าว/รายงาน มีรูปภาพคลิปประกอบ	แท็กชื่อเฟซบุ๊กเจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ติดต่อภาพ/แชร์คลิป ล้อเลียน	นำเสนอเป็นคลิปถ่ายทำสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องตามประเด็นข่าวที่นำเสนอ	ถ่ายทอดสด
ข6	82 (ยังไม่สิ้นสุดการนำเสนอ ในขณะที่เก็บข้อมูลการวิจัย)	●	●	●			●	●	
ข1	56				●				
ข3	32	●	●	●			●		
ข7	23	●	●	●		●			
ข2	10							●	
ข4	8				●				●
ข5	2	●	●			●			

ทั้งนี้ จากตารางวิเคราะห์ข้อมูลด้านบนนี้ ได้ข้อค้นพบว่า ในการนำเสนอเนื้อหาข่าว บางส่วนของข่าว แคร่เซ็คคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของเพจ ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ "CSILA" ข่าว “แฉ โรงเรียนย่าน สาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของเพจ “ชมรมStrong ด้านทุจริต ประเทศไทย” จะมีการนำข้อมูลข่าวจากสื่อกระแสหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวนั้นๆ มานำเสนอร่วมด้วย เพื่อสร้างความสนใจและเพิ่มความคืบหน้าให้สมาชิกในเพจได้รับทราบอยู่เป็นระยะๆ

การนำข้อมูลข่าวจากสื่อกระแสหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวนั้นๆ มานำเสนอร่วมด้วย

CSILA
6 วัน · 🌐

แบบที่คิดไว้ไม่คิด รัฐใช้เงินภาษีประชาชน6.9ล้านบาทจ้างบริษัท
พรตการเองตัวเองจัดงานอีเวนท์ปลูกป่าและจ้างฉอนมาวยลุ่มป้อม
นาฬิกา25เรือน
<https://www.isranews.org/.../investigat.../90235-inves00-13.html>

ประกาศการฟ้องหน่วยงานประเทศไทย
เรื่อง ประชากรผู้ขนภาระราคา จ้างโครงการ CSR Holiday Trip and Treat โฉนวิศิตฉอน

ตามที่ การฟ้องหน่วยงานประเทศไทย โฉนวิศิตฉอนสำหรับ จ้างโครงการ CSR Holiday Trip and Treat โฉนวิศิตฉอน นั้น

โครงการ CSR Holiday Trip and Treat จำนวน ๑ รายการ ผู้ให้บริการคัดเลือกได้แก่ บริษัท บรอดมายด์ จำกัด (ให้บริการ) โดยเสนอราคา เป็นเงินทั้งสิ้น ๖,๙๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท (หกล้านเก้าแสนปดหมื่นบาทถ้วน) รวมภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอื่น ค่าขนส่ง ค่าลงทะเบียน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่มีว่า

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เกี่ยวกับเว็บไซต์นี้

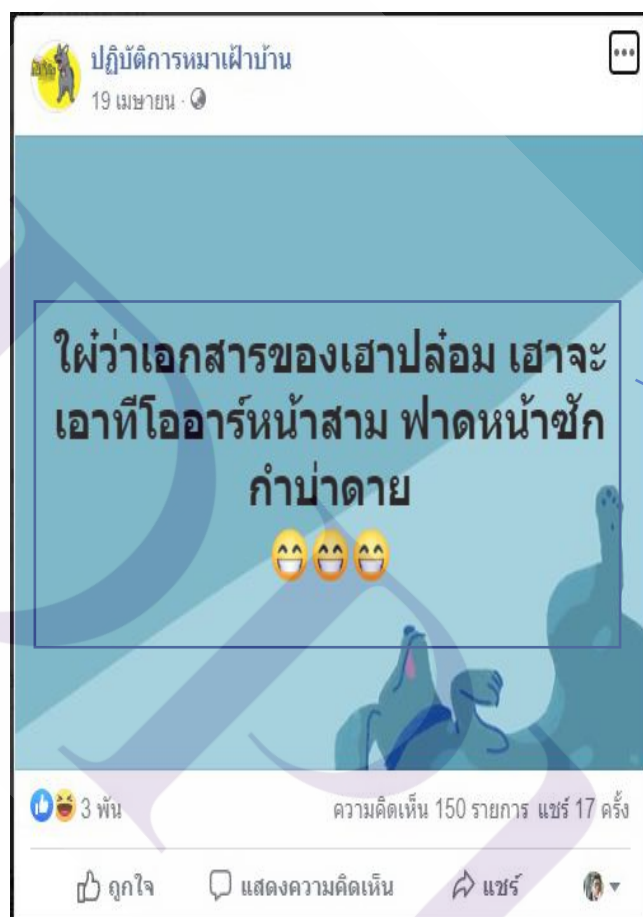
ISRANEWS.ORG
เผยชื่อ บ.บรอดมายด์ ผู้จัดงานปลูกป่ากรณี 'ฉอน'-
ทท.จ้าง 6.9 ล. วิธีคัดเลือก

👍 2.1 หมื่น 👁️ ความคิดเห็น 770 รายการ 🗨️ แชร์ 1.7 พัน ครั้ง

👁️ ถูกใจ 💬 แสดงความคิดเห็น ➦ แชร์

ภาพที่ 6.15 ตัวอย่างการนำข้อมูลข่าวจากสื่อกระแสหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวนั้นๆ มานำเสนอร่วมด้วย ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ "CSILA" เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2563

อย่างไรก็ดี ในการนำเสนอข่าวของทั้ง 3 ข่าวข้างต้นนี้ จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ทีมงานเพจหรือแอดมินเพจ จะมีการใส่อารมณ์ความเห็นเพื่อเข้าไปในเนื้อหาข้อความที่โพสต์เพื่อ ชี้นำประเด็นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ

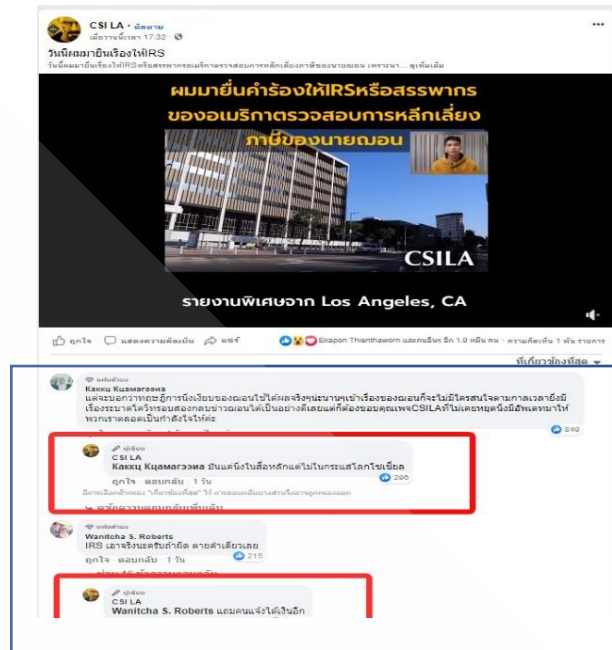

การใส่อารมณ์ความเห็น
เข้าไปในเนื้อหาข้อความที่
โพสต์

ภาพที่ 6.16 ตัวอย่างการใส่อารมณ์ความเห็นเพื่อเข้าไปในเนื้อหาข้อความที่โพสต์เพื่อชี้นำประเด็นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว ข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ. ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ ปฏิบัติกรหมาเฝ้าบ้าน เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563

ขณะที่เพจ "CSILA" จะคอยเข้าไปโพสต์ข้อความกระตุ้นการแสดงความเห็นของคน
ที่เข้ามาอ่านข่าวในช่องแสดงความเห็นอยู่เป็นระยะ ๆ ด้วย

การเข้าไปโพสต์ข้อความกระตุ้น
การแสดงความเห็นของคน
ที่เข้ามาอ่านข่าวในช่อง
แสดงความเห็นอยู่เป็น
ระยะๆ

ภาพที่ 6.17 ตัวอย่างการเข้าไปโพสต์ข้อความกระตุ้นการแสดงความเห็นของคนที่เข้ามาอ่านข่าวในช่องแสดงความเห็นอยู่เป็นระยะๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะ หิรัญ’ ของเพจ "CSILA" เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2563

ส่วนข่าว ความจริงจากผู้เฝ้า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ เพจ “สำนักข่าวชายขอบ” ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอน” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” รูปแบบการนำเสนอจะเป็นลักษณะการเขียนข่าว รายงานพิเศษ มีพาดหัว /ชื่อเรื่อง เหมือนกับการนำเสนอข้อมูลของสื่อกระแสหลัก ใช้รูปภาพและคลิปมาประกอบเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าสนใจมากขึ้น ส่วนภาษาที่ใช้ในการสื่อสารยังคงเป็นภาษาทางการ ไม่มีการใส่อารมณ์ความเห็นส่วนตัวเข้าไปเพิ่มเติมแต่อย่างใด ระบุชื่อผู้เขียนชัดเจน

พาดหัวข่าว/ชื่อเรื่อง

ระบุชื่อผู้เขียน

The Reporters
11 กุมภาพันธ์ 2563

INVESTIGATIVE: เปิด "ขบวนการเงินทอง" เงินกู้สร้างบ้าน สวัสดิการ กองทัพบก ปมชี้แจงขบวนการเหตุกราดยิงโคราช

บ้านจัดสรร สองหลังที่ตั้งอยู่กลางไร่ชาวนา เขตบ้านโป่งแมลงวัน ม.5 ต.โคกกรวด อ.เมือง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 ก.พ. 2563 จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 30 คน รวมผู้ก่อเหตุ บาดเจ็บ 58 คน รวมผู้ประสบเหตุ 88 คน และผู้ตกอยู่ในสถานการณ์ภายในห้าง Terminal 21 นับวันคนจนกลายเป็นโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ของประเทศไทย

บ้านขนาด 40 ตารางวา เพิ่งสร้างเสร็จไม่นาน ตามสัญญาจ่ายเงิน แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 ก.ย. 2562 มีภาพของทหารยศจ่าสิบเอก ถ่ายเป็นหลักฐานเพื่อสืบเงินกู้ตลอดหลายรวมวงเงิน 1.5 ล้านบาท จากกองการออมทรัพย์ กรมสวัสดิการทหารบก

ภายในบ้านพร้อมห้าคอมแบท ภายในมีเตียงนอน มีภาพถ่าย ของโซฟาบางส่วน หลังบ้านมีกระสอบทราย ซ่อมยิงปืน และร่องรอยกระสุนปืนที่ฝังไว้ด้วย เพื่อนบ้านเล่าให้ฟังว่าเคยเห็น จ่าสิบเอก ผู้ก่อเหตุ ได้เข้ามาอยู่ที่บ้านพักหลังนี้แล้ว ส่วนใหญ่จะมาในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนบ้างหลังต่างๆ เป็นบ้านของเพื่อนจ่าสิบเอก ที่กู้เงินมาซื้อหรือเช่า

ก่อนก่อเหตุเขาก็จ้างมาที่บ้าน เขามาบ่อยๆ เสาร์-อาทิตย์ จะมาประจำ ตอนสร้างบ้านเขาก็มาดู เวลาขึ้นรถผ่านเขาก็เข้าก็ยิ้มให้บ้านๆ" มีเพื่อนบ้านบอก

บ้านหลังนี้ จ่าสิบเอก ได้กู้เงิน ออชน เติบหลังเตรียมเพื่อปลูกสร้างบ้าน ซึ่งกรมสวัสดิการทหารบก จะให้ทหารกู้เงินไปสร้างบ้านได้ ลักษณะเหมือนกันกับธนาคารทั่วไป

การกู้เงินจะต้องมีที่ดิน มีการสร้างบ้านจริง จุดนี้จึงทำให้ นายทหารชั้นผู้น้อย ที่มีความสัมพันธ์กับบ้านแต่ไม่มีโฉนดที่ดิน จึงใช้บริการของเจ้าของธุรกิจบ้านจัดสรร ที่ถูกไล่ออกและระงับของกองทัพบกในการจัดหาหลักฐานเพื่อให้กู้เงินได้ง่ายขึ้น ซึ่งต้องมีขึ้นตอนให้ผู้บังคับบัญชาอนุมัติด้วย

นี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของปมขัดแย้งของ จ่าสิบเอก ก่อนก่อเหตุสะเทือนขวัญกราดยิงกลางเมืองโคราช

แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้บอกกับ The Reporters ว่าโครงการเงินกู้ให้ทหารสร้างบ้านนี้เป็นโครงการที่ดี ที่จะให้ทหารได้มีโอกาสมีบ้านพักเป็นของตัวเอง เพียงแต่วิธีการกู้เงิน ที่กลายเป็นช่องว่างให้เกิดการหลอกลวงประโชยน์ทำให้เกิด "ขบวนการเงินทอง"

จากเงินกู้ สวัสดิการกองทัพบก ที่มีทั้งเงินค่าหัวคิว เงินทอง และเงินส่วนตัว ที่หลายคนเคยบอก โกง แบบที่ จ่าสิบเอก ได้บอกกับคนใกล้ชิด และได้โพสต์ข้อความลงเฟซบุ๊ก ก่อนก่อเหตุยิงผู้กรณี ระบุว่า ถูกโกง และยังไม่ได้เงินค่าส่วนต่าง 4 แสนบาท

สำหรับกรณีของ จ่าสิบเอก เริ่มต้น จาก จ่าสิบเอก ต้องการกู้เงิน ออชน เพื่อสร้างบ้านและบ้าน โดยมียานพาหนะ ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดของ "ผู้พัน" ผู้กรณีช่วยดำเนินการให้ เนื่องจาก ผู้พันมีเมฆายที่เป็นเจ้าของธุรกิจบ้านจัดสรรและทำลักษณะนี้อยู่เป็นปกติอยู่แล้ว

เมื่อ จ่าสิบเอก ยื่นกู้ ผู้พัน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาจะเซ็นอนุมัติให้ ในขณะที่เมฆายที่ทำธุรกิจนี้อยู่แล้ว จะจัดการซื้อที่ดิน และสร้างบ้านให้ตามสัญญาของ ออชน ที่จะจ่ายเงิน 3 วงดและตรวจซ่อมบ้านที่ก่อสร้าง ซึ่งกรณีจ่าสิบเอก ยศจ่าสิบเอก 1.5 ล้านบาท ซื้อตลอดการก่อสร้าง เมฆายของผู้พัน จะดำเนินการจ่ายเงิน เมื่อได้เงินมางวดสุดท้าย จะหักค่าที่ดิน ค่าก่อสร้าง วงเงิน 1.3 ล้านบาทไป และจะให้โฉนดที่ดินกับจ่าสิบเอก พร้อมเงินส่วน

ต่างที่เหลือ 4 แสนบาท แล้ว "เงินทอง" อยู่ตรงไหน

แหล่งข่าวบอกว่า "เงินทอง" ที่เจ้าของโครงการจะได้รับจากค่าที่ดินและค่าก่อสร้าง ซึ่งจากบ้านของ จ.ส.อ. นีโอที่ 40 ตารางวา แหล่งข่าวที่อยู่ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ บอกว่า ทั้งค่าที่ดินและบ้านที่ก่อสร้าง น่าจะใช้งบประมาณ 7 แสนบาท เท่านั้น

โดยที่ดินที่ตั้งของบ้าน จ่าสิบเอก ตั้งอยู่ห่างจากถนนใหญ่ ถนนยังเป็นดินลูกรัง ไร่ชาวนาโทด ราคาที่ดิน เพียง 1.5 แสนบาท ที่เหลือเป็นค่าก่อสร้างที่จะมีงบ 7 แสนบาท ดังนั้น "เงินทอง" ที่เจ้าของโครงการจะได้มีไม่ต่ำกว่า 4 แสนบาท

เงินทองหลังละไม่ต่ำกว่า 4 แสน ได้เข้าของโครงการส่วน ผู้ที่ที่เป็นทหารจะได้ส่วนต่าง 4 แสนจากยอดกู้ 1.5 ล้านบาท ตามเกณฑ์ ทหารยศจ่าสิบเอกและที่ จ่าสิบเอก ต้องจ่ายเงินให้กับกรมสวัสดิการทหารบก เดือนละประมาณ 7,000 บาท จากเงินเดือน 25,000 บาท

จากโครงการที่พบมีสื่อหลัง หากทำธุรกรรมเดียวกันนี้ แม้เจอ เจ้าของโครงการจะได้ไม่ต่ำกว่า 8 แสนบาท ซึ่งแบ่งเงินจำนวนนี้ จะต้องมีค่าหัวคิว สำหรับคนอนุมัติ ตามขั้นตอนหรือไม่ ซึ่งแหล่งข่าวยังบอกด้วยว่า ตามระเบียบการสร้างบ้านของ ออชน จะต้องมีสร้างบ้านบนเนื้อที่ 50 ตารางวา

สำหรับเจ้าของโครงการรายนี้ ทำธุรกิจมีหลายปี ทำมาหลายโครงการจะได้เงินทองไปจำนวนเท่าไร ต้องคำนวณกันดู และในขบวนการมีโครงการดังตรงส่วนกันไม่มากนัก

แม้ปมขัดแย้งนี้จะเขียนจบเหตุใจจ่าสิบเอก ก่อเหตุสะเทือนขวัญ แต่แหล่งข่าวบอกด้วยว่า เขาก็ไม่มีสิทธิไปเข้ากระบวนการยุติธรรม

บทเรียนจากโศกนาฏกรรมครั้งนี้ จึงต้องกลับมาตั้งต้นจากความรู้โปร่งใสในองค์กรต้นสังกัดของ จ่าสิบเอก ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นอีกในครั้งต่อไป

The Reporters : ฐปณีย์ เอียดศรีไชย
#TheReporters #เดลินิวส์พาดหัว #ขบวนการเงินทอง #กราดยิงโคราช

ภาพที่ 6.18 ตัวอย่างการนำเสนอข่าว รายพิเศษ มีพาดหัว /ชื่อเรื่อง เหมือนกับการนำเสนอข้อมูลของสื่อกระแสหลัก ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563

ขณะที่ ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เป็นข่าวเดียวที่การใช้วิธีถ่ายทอดสดเหมือนการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ ในเพจเฟซบุ๊กเพื่อช่วยการนำเสนอข้อมูลข่าวด้วย

ภาพที่ 6.19 ตัวอย่างการถ่ายทอดสดเหมือนการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราดโคราช ของ แฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563

สำหรับ ข่าว พะยุง “กิน” คน ของ เพจ “อีจัน” เป็นข่าวเรื่องเดียว ที่นำเสนอในรูปแบบของคลิปรายงานข่าว สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง บรรยายข้อมูลด้วยตัวอักษรใส่เสียงดนตรีประกอบ เหมือนกันทั้ง 10 ตอน นำเสนอภาพเหตุการณ์จริง ที่นักข่าวลงไปบันทึกภาพเหตุการณ์ในพื้นที่ มี บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง บรรยายข้อมูลด้วยตัวอักษร ใช้เพลงที่มีเนื้อหาใกล้กับชัอนมาประกอบเพื่อสร้างความน่าสนใจในการนำเสนอ

ภาพที่ 6.20 ตัวอย่างการนำเสนอเป็นคลิปถ่ายทำสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องตามประเด็นข่าวที่นำเสนอที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว พะยุง “กิน” คน ของ เพจ “อีจัน” เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2563

ส่วนข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ “CSILA” ก็มีการจัดทำคลิปวิดีโอ ประกอบการนำเสนอข้อมูลด้วย แต่จะเป็นลักษณะบันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับข่าวเท่านั้น

ทำคลิปวิดีโอ บันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับข่าว

ภาพที่ 6.21 ตัวอย่างการทำคลิปวิดีโอ บันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้อง ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ “CSILA” เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2563

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาข้อมูลส่วนนี้ ยังได้ข้อค้นพบว่า ในส่วนของ ข่าว “แลโรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจ “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” และ ข่าว “จับพิรุฬสร้างเชือกกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท” ของ เพจ “ต้องแฉ” ในการนำเสนอข่าวทุกตอน จะมีการ#แท็ก ชื่อเฟซบุ๊ก บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไว้ท้ายข่าว เพื่อให้ร่วมรับทราบข้อมูลที่ถูกนำเสนอด้วย

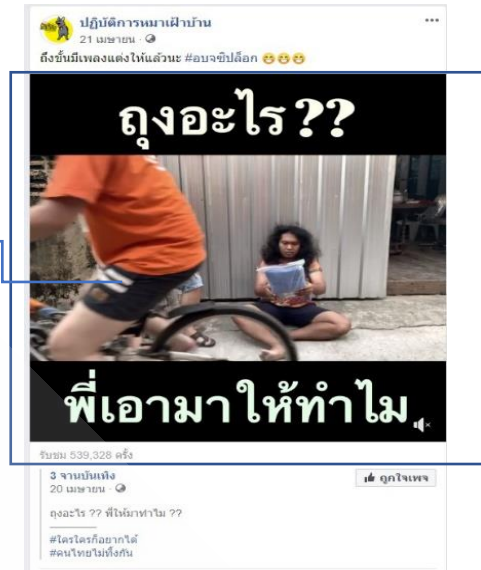

การ#แท็ก ชื่อเฟซบุ๊ก บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไว้ท้ายข่าว เพื่อให้ร่วมรับทราบข้อมูลที่ถูกนำเสนอด้วย

ภาพที่ 6.22 ตัวอย่างการ#แท็ก ชื่อเฟซบุ๊ก บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไว้ท้ายข่าว เพื่อให้ร่วมรับทราบข้อมูลที่ถูกนำเสนอด้วย ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “แลโรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจ “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563

ส่วนข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บูรณะหิรัญ’ ของเพจ “CSI LA” และ ข่าว แคร่เข็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน ข้อมูลที่นำเสนอ บางตอน มีลักษณะการตัดต่อรูป และนำคลิปวิดีโอสื่อเกี่ยวข้อในข่าวมานำเสนอด้วย

การทำคลิปวิดีโอล้อเลียน
ผู้เกี่ยวข้องในข่าว

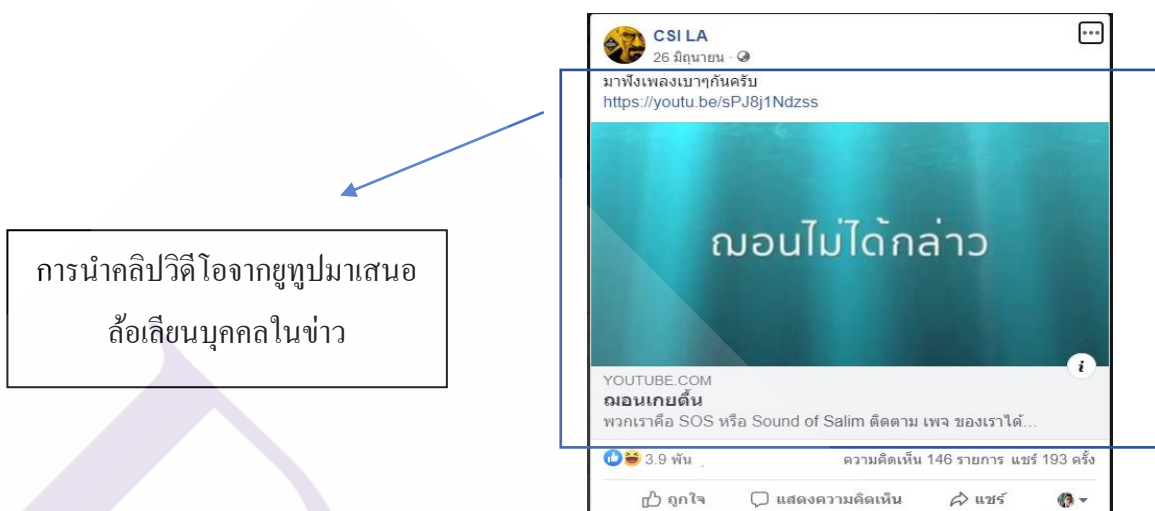

ภาพที่ 6.23 ตัวอย่างการนำคลิปวิดีโอล้อเลียนผู้เกี่ยวข้องในข่าวมานำเสนอ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ ปฏิบัติกรมเห่าบ้าน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2563

การทำภาพล้อเลียนผู้เกี่ยวข้องในข่าว

ภาพที่ 6.24 ตัวอย่างการนำภาพถ่ายที่ถูกตัดต่อข้อมูลมาเสนอ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ ปฏิบัติกรมเห่าบ้าน เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563

การนำคลิปวิดีโอจากยูทูปมาเสนอ
สื่อเลียนแบบคลลในข่าว

ภาพที่ 6.25 ตัวอย่างการนำคลิปวิดีโอสื่อเลียนแบบผู้เกี่ยวข้องในข่าวมานำเสนอ ที่ปรากฏในเนื้อหาข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บรูณะหิรัญ’ ของเพจ “CSI LA” เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2563)

6.2.3 เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ในส่วน “วิธีให้คุณค่า”

ในการศึกษากระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” จากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของ กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยใช้หลักการเกี่ยวกับการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก โดยได้กำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ และประเด็นในการวิเคราะห์ ซึ่งอาศัยแนวคิดวารสารศาสตร์ว่าด้วยเรื่องคุณค่าข่าว ประเภทข่าว มาบรรจุไว้ในตารางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ทั้ง 7 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยได้ตามตารางข้างล่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.20 แสดงผลการศึกษา คุณค่าข่าวและประเภทข่าว ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

กระบวนการ ทัศน	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	สื่อสังคมออนไลน์							รวม
			ข1	ข2	ข3	ข4	ข5	ข6	ข7	
วิธีให้ คุณค่า	คุณค่าข่าว	ความน่าสงสัย ความ ลึกลับซ่อนเงื่อนงำ	●	●	●	●	●	●	●	7
		ความมีชื่อเสียง/ ความสำคัญ/ความเด่น				●		●		2
		*ปฏิกิริยาสนใจ/อารมณ์			●				●	2
		ความขัดแย้ง	●							1
	ประเภท ข่าว	การเมือง	●	●	●	●		●	●	6
		**สังคม	●		●	●		●	●	5
		สิ่งแวดล้อม	●	●			●			3
		การศึกษา							●	1

* ปฏิกิริยาสนใจ/อารมณ์ ในที่นี้เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจ

** ข่าวสังคม เป็นเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่

คุณค่าข่าว

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กทั้ง 7 ข่าว ที่มีต่อประเด็นเรื่องคุณค่าข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่าคุณค่าข่าวในเรื่อง ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อนเงื่อนงำ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทุกข่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของความหมายข่าวเชิงสืบสวน ที่พบว่า ข่าวเชิงสืบสวนทุกข่าวเข้าเกณฑ์ความหมายการเป็นข่าวที่จะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ส่วนคุณค่าข่าวประเภทอื่นที่ปรากฏให้เห็นในข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 7 ข่าว ได้แก่ คุณค่าข่าวในเรื่องความมีชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น มีจำนวน 2 ข่าว

เช่นเดียวกับ คุณค่าข่าวในเรื่อง ปุณชนสนใจ/อารมณ์ ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวจำนวน 2 ข่าว

ขณะที่คุณค่าข่าวในเรื่อง ความขัดแย้ง ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาจำนวน 1 ข่าว

แสดงรายละเอียดตามตารางประกอบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.21 แสดงคุณค่าข่าว ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

ชื่อข่าว	คุณค่าข่าว			
	ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อน เงื่อนงำ	ความมีชื่อเสียง/ ความสำคัญ/ ความเด่น	ปุณชน สนใจ/ อารมณ์	ความ ขัดแย้ง
ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอง” เงินกู้สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิง กราดโคราช ของ เพจ “The Reporters”	●	●		
ข่าว พะยุง “กิน” คน ของ เพจ “อี จัน”	●			
ข่าว ความจริงจากผู้เต่า ผู้นำทาง จิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ เพจ “สำนักข่าวชายขอบ”	●			●
ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอน บุรณะหิรัญ’ ของเพจ “CSI LA”	●	●		
ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันคลื่น 6,900 ล้านบาท”ของเพจ “ต้องแฉ”	●			
ข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ.ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”	●		●	

ชื่อข่าว	คุณค่าข่าว			
	ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อน เงื่อนงำ	ความมีชื่อเสียง/ ความสำคัญ/ ความเด่น	ปลุกชน สนใจ/ อารมณ์	ความ ขัดแย้ง
ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้า ของนักเรียน” ของ เพจ “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย”	●		●	

ประเภทข่าว

สำหรับประเด็นเรื่อง ประเภทข่าว ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์อีกหัวข้อหนึ่ง ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนเฟซบุ๊ก จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 7 ข่าว สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนเฟซบุ๊ก เป็นประเภทข่าวการเมืองมากที่สุด 6 ข่าว รองลงมา คือ เป็นข่าวสังคม 5 ข่าว

ส่วนข่าวสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 3 ข่าว และเป็นข่าวการศึกษา 1 ข่าว

แสดงรายละเอียดได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.22 แสดงประเภทข่าว ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ทั้ง 7 ข่าว

ชื่อข่าว	ประเภทข่าว (แบ่งตามเนื้อหา)			
	ข่าวการเมือง	ข่าวสังคม	ข่าวสิ่งแวดล้อม	ข่าวการศึกษา
ข่าว แกะรอย “ธุรกิจเงินทอน” เงินกู้ สวัสดิการ ทบ. ชนวนเหตุยิงกราด โคราช ของ เพจ “The Reporters”	●	●		
ข่าว พะยุง “กิน” คน ของ เพจ “อี จัน”	●		●	

ชื่อข่าว	ประเภทข่าว (แบ่งตามเนื้อหา)			
	ข่าวการเมือง	ข่าวสังคม	ข่าวสิ่งแวดล้อม	ข่าวการศึกษา
ข่าว ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ เพจ “สำนักข่าวชายขอบ”	●	●	●	
ข่าว “ตีแผ่ประวัติภูมิหลัง ชีวิต ‘ฉอนบูรณะหิริญ’ ของเพจ “CSILA”	●	●		
ข่าว “จับพิรุณสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 6,900 ล้านบาท” ของ เพจ “ต้องแฉ”	●		●	
ข่าว แคร่เซ็ดคนชราช่วยโควิด อบจ. ลำพูน 16.3 ล้าน ของ เพจ “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน”	●	●		
ข่าว “แฉโรงเรียนย่านสาทร นำบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นอาหารเช้าของนักเรียน” ของ เพจ “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”		●		●

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางข้างบนนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนเฟซบุ๊กทุกข่าว จะมีประเภทข่าว 2 ประเภทขึ้นไป มีทั้งข่าวการเมือง ข่าวสังคม ข่าวสิ่งแวดล้อม และข่าวการศึกษา ที่จัดเป็นข่าวหนัก หรือข่าวเชิงคุณภาพ โดย ข่าว ความจริงจากผู้เฒ่า ผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งป่าแก่งกระจาน ของ เพจ “สำนักข่าวชายขอบ” เป็นข่าวที่มีประเภทข่าวมากที่สุด 3 ประเภท คือ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้เรียกร้องสิทธิการถือครองที่ดินในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ของกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ป่าไม้ กับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการขับไล่ออกจากที่ดิน สะท้อนภาพไปถึงปัญหาการจัดสรรที่ดินทำกินของกลุ่มคนชายขอบในระดับนโยบายของภาครัฐด้วย

จากข้อมูลทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการให้คุณค่า กับข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนเฟซบุ๊ก ในแง่มุมมองการให้ความสำคัญกับการผลิตและเลือกนำเสนอข่าวหนักหรือข่าวเชิงคุณภาพในเรื่องที่มีซับซ้อน เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือหน่วยงานหลายองค์กร รวมไปถึงการ

ตรวจสอบผู้มีอำนาจรัฐ หลังการมาของสื่อดิจิทัล ที่สร้างโอกาสให้ผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนเฟชบุ๊ก มีช่องทางการสื่อสารเป็นของตนเอง สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าได้ไม่แตกต่างอะไรกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อกระแสหลักในปัจจุบัน

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนเฟชบุ๊ก ที่สะท้อนผ่านในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” ภายใต้หลักการและปรัชญาวารสารศาสตร์ ผ่านเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 7 ข่าว

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของ กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟชบุ๊ก ผู้วิจัย ได้ข้อค้นพบว่าผลการศึกษาข้อมูลมีความเหมือนและแตกต่างกันอยู่หลายประเด็น หากนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาเปรียบเทียบกันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มากขึ้น จึงได้ศึกษาข้อมูลส่วนนี้เพิ่มเติม ดังที่จะปรากฏรายละเอียดในหัวข้อถัดไปนี้

6.3 ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการค้นข่าวเชิงสืบสวน ในเนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟชบุ๊ก

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟชบุ๊ก เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการค้น ทั้งในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” “วิธีให้คุณค่า” ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร สามารถประมวลผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญแยกตามกระบวนการค้นแต่ละด้านได้ดังต่อไปนี้

เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของ “วิธีคิด”

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟชบุ๊ก ในส่วนของกระบวนการค้น วิธีคิด ทั้งในเรื่อง “ความหมายข่าว” “เนื้อหาข่าว” “บทบาทและความสำคัญ” พบว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันในบางประเด็นตามตารางแสดงผลต่อไปนี้

ตารางที่ 6.23 แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวน ในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในเรื่อง “ความหมายข่าว” “เนื้อหาข่าว” “บทบาทและความสำคัญของข่าว”

กระบวนทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก
วิธีคิด	ความหมายข่าว	-เป็นข่าวที่ใช้องค์ประกอบเรื่อง ‘WHY’ ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว	●	●
		- เป็นข่าวที่มีความสำคัญ เมื่อนำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือเชิงโครงสร้างของเรื่องนั้น	●	●
		-เป็นข่าวที่จะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน	●	●
		-เป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริต ต่อสู้ ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ	●	
	เนื้อหาข่าว	-เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลประโยชน์สาธารณะ	●	●
		-เนื้อหาข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	●	●
	บทบาทและความสำคัญของข่าว	-บทบาทในการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ	●	●
		-บทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว	●	
		-บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบ		●

จากตารางแสดงผลการเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวข้างบนนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า เนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 2 มี “ความหมาย” เหมือนกัน คือ เป็นข่าวที่ใจองค์ประกอบเรื่อง “WHY” ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว และยังเป็นข่าวที่มีความสำคัญ เมื่อนำเสนอไปแล้วส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของเรื่องที่น่าสนใจ รวมถึงการไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชนด้วย

แต่เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ยังมีลักษณะเป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริต ต่อสู้ ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการ บริหารงานของรัฐด้วย

ส่วนเรื่อง “เนื้อหาข่าว” นั้น เนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะเหมือนกัน คือ เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ ส่งผลทำให้ “บทบาทและความสำคัญ” ในเนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 2 กลุ่ม มีความเหมือนกันอยู่ตรงที่การแสดงออกซึ่งบทบาทในการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แต่ก็มีแตกต่างอยู่ตรงที่ เนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก จะแสดงบทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคม แต่ในส่วน เนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก จะเน้นบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบเป็นหลัก

เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของวิธีปฏิบัติ

จากการศึกษาเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในส่วนของกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ทั้งในเรื่อง “วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว” “วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน” “รูปแบบการนำเสนอข่าว” พบว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันในประเด็นหลายประเด็น ตามตารางแสดงผลต่อไปนี้

ตารางที่ 6.24 แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวน ในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในเรื่อง “วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว” “วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน” “รูปแบบการนำเสนอข่าว”

กระบวนทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก
วิธีปฏิบัติ	วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว	-ได้ประเด็นข่าวจากแหล่งข่าว	●	●
		-ได้ประเด็นข่าวจากมีผู้มาร้องเรียน	●	
		-ได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงาน ของตัวนักข่าวเอง	●	●
		-ได้ประเด็นข่าวจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยต่างประเทศ	●	
		-ได้ประเด็นข่าวจากเครือข่ายสังคมออนไลน์	●	
		-ได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้		●
		-คิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม		●
	วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน	-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว	●	●
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากการลงพื้นที่	●	●
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการ	●	●
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากฐานข้อมูลต่างประเทศ	●	
		-ได้ข้อมูลเอกสารหลักฐานจากเครือข่ายสังคมออนไลน์	●	●
		-ให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล		●
		-ใช้วิธีตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป		●
	รูปแบบการนำเสนอข่าว	-นำเสนอแบ่งเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง	●	●
		-ใช้อินโฟกราฟ คลิปวิดีโอ ภาพถ่ายหลักฐานประกอบการนำเสนอ	●	●
		-นำเสนอข้อมูลเชิงเปิดประเด็นเล่าเรื่อง ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอ		●
		-นำเสนอข้อมูลจากสื่อกระแสหลัก		●
		-นำเสนอเป็นข่าวหรือสื่อบู๊ป มีรูปภาพและคลิปประกอบ	●	●

กระบวนการ ทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อ กระแสหลัก	เนื้อหาข่าวเชิง สืบสวนของกลุ่ม ผู้ผลิตข่าวเชิง สืบสวนทาง เฟซบุ๊ก
		-แท็กชื่อเฟซบุ๊กเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		●
		-ตัดต่อภาพ/คลิปล้อเลียนประกอบ		●
		-คลิปรายงานข่าว บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง บรรยาย เนื้อหาด้วยตัวอักษร ใช้ดนตรีประกอบ	●	●
		-ถ่ายทอดสด		●

ทั้งนี้ จากข้อมูลเปรียบเทียบในตารางข้างต้นนี้ ทำให้ได้ค้นพบว่า วิธีการได้ประเด็นข่าวในเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทั้ง 2 กลุ่ม ที่เหมือนกันมี 2 ส่วน คือ การได้ประเด็นจากแหล่งข่าว และการได้ประเด็นข่าวจากประสบการณ์ในการทำงานของตัวนักข่าวเอง เช่นเดียวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ทั้งในส่วนวิธีการได้มาจากแหล่งข่าว การลงพื้นที่ จากหน่วยงานราชการ จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมไปถึงรูปแบบการนำเสนอข่าว ที่แบ่งการนำเสนอออกเป็นตอนๆ ต่อเนื่อง การนำเสนอต้องมีภาพถ่ายหลักฐานเอกสารหลักประกอบที่มีความเหมือนกัน

แต่ในส่วนเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก จะมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการทำข่าวมากกว่า และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการกระบวนการทำงานข่าว ทั้งในส่วนวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ซึ่งมาจากการให้สมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้ หรือคิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของคนในสังคมด้วย ขณะที่วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ ก็มีการให้สมาชิกในกลุ่มเพจช่วยกันตรวจสอบข้อมูล หรือใช้วิธีตั้งประเด็นข่าวสอบถามข้อมูลจากประชาชนทั่วไป ส่วนรูปแบบการนำเสนอ ก็มีการใช้เทคนิคและกลยุทธ์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการนำเสนอเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับข่าว อาทิ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ใส่อารมณ์ความเห็นเพิ่มเติมเข้าไปในข้อมูล การแท็กชื่อเฟซบุ๊กเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การถ่ายทอดสด รวมไปถึงการตัดต่อภาพ/แชร์คลิปล้อเลียนผู้เกี่ยวข้องในข่าวประกอบด้วย

ขณะที่การผลิตและนำเสนอข้อมูลข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการผลิต มีเพียงแค่การส่งเรื่องร้องเรียนให้ตรวจสอบเท่านั้น ขณะที่กระบวนการทำข่าวมุ่งเน้น ไปการทำงานของสื่อมวลชนเพียงฝ่ายเดียว ในการติดตามตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ส่วนการนำเสนอข้อมูลอยู่ในรูปแบบข่าว หรือรายงานพิเศษ ใช้ภาษาทางการ ไม่ได้อารมณ์ความเห็นเข้าไปเพิ่มเติม มีหลักฐานเอกสาร รูปภาพ คลิปประกอบ ยืนยันข้อเท็จจริง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข่าวเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นความแตกต่างกระบวนการทัศน์ “วิธีปฏิบัติ” ในเนื้อหาข่าวของ กลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก และ กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ภายใต้หลักการทางด้านวารสารศาสตร์อย่างชัดเจน

เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของ “วิธีให้คุณค่า”

จากการศึกษาเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในส่วนของกระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” ทั้งในเรื่อง “คุณค่าข่าว” และ “ประเภทข่าว” พบว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันในประเด็นหลายประเด็น ตามตารางแสดงผลต่อไปนี้

ตารางที่ 6.25 แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบ เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในส่วนของกระบวนการทัศน์ “วิธีให้คุณค่า” ทั้งในเรื่อง “คุณค่าข่าว” และ “ประเภทข่าว”

กระบวนการทัศน์	หน่วยวิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก
วิธีให้คุณค่า	คุณค่าข่าว	ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อนเงื่อนงำ	●	●
		ผลกระทบกระเทือน/ความใหญ่โต	●	
		ความใกล้ชิด	●	
		ปฏิกิริยาสนใจ/อารมณ์	●	●
		ความเปลี่ยนแปลง	●	
		ความมีชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น	●	●
		ความขัดแย้ง	●	●

กระบวนการ ทัศน์	หน่วย วิเคราะห์	ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของกลุ่มผู้ผลิตข่าวใน สื่อกระแสหลัก	เนื้อหาข่าวเชิง สืบสวนของ กลุ่มผู้ผลิตข่าว เชิงสืบสวนทาง เฟซบุ๊ก
	ประเภทข่าว (เนื้อหา)	ข่าวการเมือง	●	●
		ข่าวสังคม	●	●
		ข่าวเศรษฐกิจ	●	
		ข่าวการศึกษา	●	●
		ข่าวสาธารณสุข	●	
		ข่าวสิ่งแวดล้อม	●	●

ทั้งนี้ จากข้อมูลเปรียบเทียบในตารางข้างต้นนี้ ทำให้ได้ค้นพบว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของผู้ผลิตข่าวทั้ง 2 กลุ่ม มีความเหมือนกันในเรื่องคุณค่า “ความน่าสงสัย ความลึกซึ้งซ่อนเงื่อนงำ” “ปลุกชนสนใจ/อารมณ์” “ความมีชื่อเสียง/ความสำคัญ/ความเด่น” “ความขัดแย้ง”

แต่คุณค่าข่าวในเรื่อง “ผลกระทบกระเทือน/ความใหญ่โต” “ความใกล้ชิด” และ “ความเปลี่ยนแปลง” ไม่ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ส่วนประเด็นเรื่อง “ประเภทข่าว” นั้น เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้ผลิตข่าวทั้ง 2 กลุ่ม มีความเหมือนกัน ในเรื่องการนำเสนอ “ข่าวการเมือง” “ข่าวสังคม” “ข่าวการศึกษา” “ข่าวสิ่งแวดล้อม”

แต่ประเภทข่าว “ข่าวเศรษฐกิจ” และ “ข่าวสาธารณสุข” ยังไม่ปรากฏให้เห็นในเนื้อหาข่าวของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก

สรุปผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก

จากผลการศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก ตามที่แสดงรายละเอียดไปแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบสำคัญที่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อตอบคำถามวิจัยได้ว่า กระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาที่นำเสนอในสื่อกระแสหลักในแง่กระบวนการผลิตและนำเสนอยังเป็นไปตาม

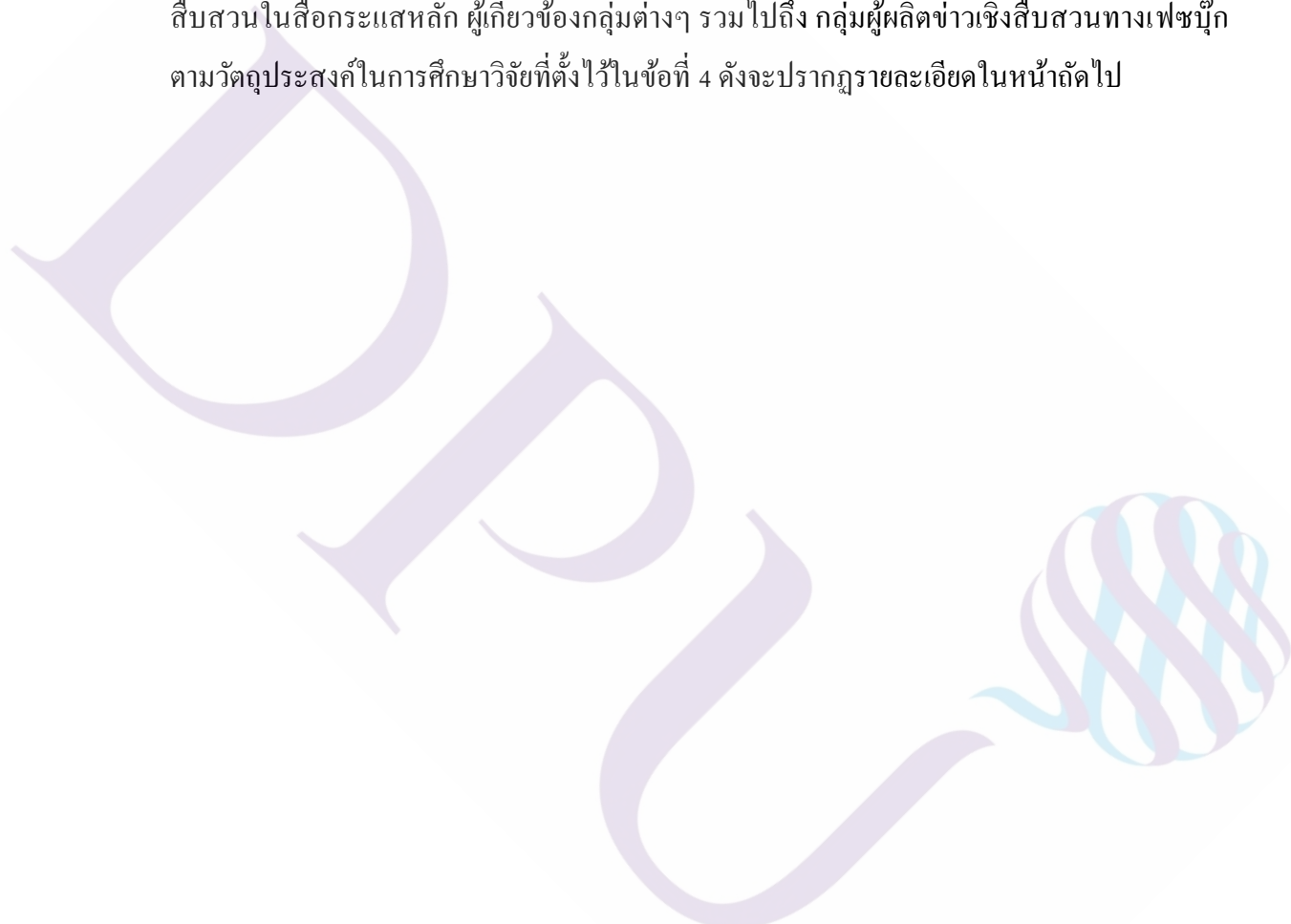
หลักการวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์ ขณะที่กระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก มีลักษณะไม่เป็นไปตามหลักวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์หลายประการ แต่มีคั่นข้อพบสำคัญอยู่ที่รูปแบบการนำเสนอข่าวของเพจหลายแห่ง สามารถให้คำนิยามจำกัดความเรียกได้ว่า “ข่าวเชิงเปิดประเด็น” ที่มีกระบวนการทำงานใกล้เคียงกับข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน

อย่างไรก็ดี ในส่วนข้อมูลกระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนด้านวิธีคิด ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลัก ที่พบว่าเป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ ขณะที่เนื้อหาข่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลประโยชน์สาธารณะ และตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน นั้น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลกระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนด้านวิธีคิด ในส่วนของการสัมภาษณ์ กลุ่มนักข่าว และผู้บริหารองค์กรข่าว ที่แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 ที่ต่างให้ความหมายสอดคล้องตรงกันว่า ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันเป็นข่าวที่นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงแบบเจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไปเพื่อค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้ข้อซักประจบเรื่อง “WHY” ในการตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนด้านวิธีคิด ในส่วนของกลุ่มนักข่าว และผู้บริหารองค์กรข่าว อย่างชัดเจน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มีความรุนแรงมุ่งเน้นการนำเสนอข่าวที่มีความรวดเร็ว เน้นการผลิตข่าวต้นทุนต่ำ เพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจสื่อเป็นหลัก หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เรียกว่า สื่อดิจิทัลนั่นเอง

ขณะที่กระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก มีลักษณะตรงกับข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก ที่แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 และกระบวนการทั้งในส่วนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่า ยังมีลักษณะเดียวกับกระบวนการที่คนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลักด้วย สะท้อนให้เห็นว่า หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ได้ช่วยอำนวย เปิดโอกาสให้ นักข่าว อดีตนักข่าว องค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป สามารถเป็นเจ้าของสื่อมีช่องทางการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารของตนเองต่อสาธารณะแสดงบทบาทหน้าที่ ในการนำเสนอความจริงให้สังคมได้รับรู้รับทราบ และการเป็นหมาเฝ้าบ้าน ป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ได้ไม่แตกต่างอะไรกับสื่อมวลชนกระแสหลัก

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการศึกษาวิจัยศึกษาเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอในสื่อกระแสหลัก และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผลิตและนำเสนอทางเฟซบุ๊ก ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้ในการอภิปรายข้อค้นพบจากการวิจัย โดยจะฉายภาพให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทยในบทที่ 8 ด้วย

ส่วนในบทถัดไปเป็นบทที่ 7 ว่าด้วยผลการศึกษาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ รวมไปถึง กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 4 ดังจะปรากฏรายละเอียดในหน้าถัดไป

บทที่ 7

แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข้าวเชิงสืบสวน ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการค้นคว้าเชิงสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์วิจัยไว้ในข้อที่ 4 คือ ค้นหาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข้าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัยในฐานะเป็นนักข่าวเชิงสืบสวนคนหนึ่ง พบว่า การผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของไทยในภาพรวมยังมีปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการหลายส่วน ที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวนโดยเฉพาะข่าวที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันมีจำนวนลดน้อยลง ส่งผลทำให้การแสดงออกถึงการทำหน้าที่ “สุนัขเฝ้าบ้าน” คอยสอดส่องดูแล เฝ้าระวังระไว ตรวจสอบดูแลผลประโยชน์ของสังคมของสื่อมวลชนอยู่ในภาวะถดถอย ขณะที่จากการศึกษางานวิจัยหัวข้อเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาตามที่แสดงรายละเอียดในบทที่ 2 ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใด ที่มุ่งศึกษาค้นหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนมากนัก ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมองเห็นถึงความสำคัญต่อเรื่องนี้ และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์สำคัญข้อหนึ่งในงานวิจัยนี้

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรผู้ผลิตข่าวในสื่อกระแสหลัก ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางแฟนเพจเฟซบุ๊ก จำนวน 38 ราย โดยมีการจัดทำเป็นตารางสรุปผลพร้อมคำอธิบายประกอบในแต่ละประเด็น

นอกจากนี้ หัวข้อท้ายสุดของบทที่ 7 นี้ ผู้วิจัยยังได้ประมวลสรุปข้อค้นพบที่ได้รับทั้งหมด เพื่อเชื่อมร้อยให้เห็นถึงความสอดคล้องกันของความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มอีกด้วย

7.1 กลุ่มนักข่าว

จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวคั้งที่นำเสนอตามรายชื่อที่ปรากฏในบทที่ 4 นั้น ในประเด็นคำตอบเกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุค

จากตารางประมวลข้อค้นพบข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักข่าวซึ่งถือเป็นกลุ่มบุคคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตชิ้นงานข่าวให้มีความสำคัญกับแนวทางสนับสนุนส่งเสริมงานข่าวสืบสวนในสองฝ่าย ฝ่ายแรก คือ หน่วยงานภายใน ได้แก่ ตัวองค์กรสื่อสารมวลชนเอง และฝ่ายที่สอง คือ หน่วยงานภายนอก ได้แก่ ภาครัฐและภาคเอกชน

สำหรับองค์กรสื่อสารมวลชนนั้น กลุ่มนักข่าวทั้งหมด มีความเห็นตรงกันว่า ในภาพรวมการทำงานของสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน ควรกำหนดนโยบายให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ทั้งในลักษณะการเปิดพื้นที่ให้มีการนำเสนอข่าว การสนับสนุนงบประมาณ เพิ่มสวัสดิการรายได้ อุปกรณ์เครื่องมือในการทำข่าว รวมไปถึงการจัดฝึกอบรมเพิ่มทักษะการทำงาน ซึ่งวิธีการเหล่านี้ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้นักข่าวเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวนมากขึ้น

ดังเช่นความเห็นของ นพรัตน์ พรวนสุข นักข่าวจากเว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์ www.mgronline.com ที่ระบุไว้ว่า

“ข่าวเชิงสืบสวนควรจะส่งเสริมช่วยกันสนับสนุนตั้งแต่ระดับเจ้าของรวมถึงคนในกองบรรณาธิการเพราะข่าวเชิงสืบสวนถือเป็นจุดขายในการทำข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่มั่นคงมาตลอดทุกยุคทุกสมัย แต่สิ่งที่ไปหลงไหลกันอยู่ตอนนี้มันไม่ใช่ของจริงถ้าสื่อไหนทำข่าวเชิงสืบสวนได้อย่างสม่ำเสมอ ถ้าพูดถึงข่าวประเภทนี้คนจะเชื่อถือหรือนึกถึง เราจะอยู่ได้ทุกยุคไม่ว่าจะอยู่ในยุคไหนก็ตาม...แต่ในยุคปัจจุบันก็อาจจะมีปัญหาเนื่องจากเจ้าขององค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นนักหนังสือพิมพ์มาก่อนไม่มีจิตวิญญาณเป็นสื่อ คิดแต่จะเอาสื่อไปทำประโยชน์ในทางธุรกิจของเขาเอาเป็นรากฐานในการหาผลประโยชน์ตอบแทนทางธุรกิจ”

(นพรัตน์ พรวนสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2562)

ส่วนขั้นตอนการปฏิบัติงาน นักข่าวบางราย เสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมว่า องค์กรสื่อมวลชน ควรชูข่าวเชิงสืบสวนเป็นจุดขายในการนำเสนอข่าวมากกว่านำเสนอข่าวตามกระแสทั่วไป ซึ่งจะเป็นช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้องค์กรสื่อมวลชนและสร้างเสริมอุดมการณ์ให้กับนักข่าว ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญในการทำงานข่าวเพื่อมุ่งปกป้องรักษาประโยชน์สาธารณะมากกว่าการทำงานเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจสื่อ และในขั้นตอนการนำเสนอควรเปิดโอกาสให้นักข่าวสามารถผลิตข่าวเพื่อนำเสนอในทุกช่องทางการสื่อขององค์กรสื่อ เพื่อช่วยทำให้การแพร่กระจายของข่าว เป็นที่รับรู้ของประชาชนในวงกว้างไม่ใช่กำหนดให้นำเสนอข่าวได้เพียงแค่ช่องทางใดช่องทาง

หนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างนักข่าวในสังกัดกับนักข่าวพลเมือง เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งในเรื่องการแสวงหาข้อมูลรวมไปทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลมีเดียด้วย

ดังเช่นความเห็นของ พรรณี อมรวีพุทธนิช นักข่าวจากหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ที่ระบุไว้ว่า

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่ต้องใช้ความสนใจและใช้พลังในการทำงานเยอะ จำเป็นที่ต้องหาวิธีการทำให้นักข่าวเห็นความสำคัญให้เห็นคุณค่า องค์กรสื่อมวลชนต้นสังกัดต้องทำให้เขาเห็นคุณค่า ต้องจัดฝึกอบรม ให้เขาเห็นว่าข่าวประเภทนี้ดีกว่าข่าวอื่นอย่างไร ซึ่งโดยส่วนตัวก็เริ่มต้นทำข่าวเชิงสืบสวนจากการ ไปได้รับโอกาสในการเข้าไปฝึกอบรม ตอนนี้เค้าอาจจะยังไม่เข้าใจว่าข่าวแบบนี้ ทำแล้วอดคนดูก็น้อยแต่มันสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ในสังคมได้แค่ไหน...อีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจก็คือการส่งเสริมให้นักข่าวพลเมืองให้เข้ามาทำข่าวเชิงสืบสวนมากขึ้น โดยสื่อกระแสหลัก อาจจะคัดเลือกนักข่าวพลเมืองมาแล้วให้ทุนสนับสนุนในการทำข่าวสืบสวน ไปทำงานควบคู่กับนักข่าวในสังกัดเพื่อขยายผลให้ข่าวเกิดความเปลี่ยนแปลง”

(พรรณี อมรวีพุทธนิช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 กันยายน 2561)

สำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนนั้น นักข่าวบางราย เสนอแนวทางใน 2 ส่วน คือ 1. การสนับสนุนด้านเงินประมาณ นอกเหนือจากการสนับสนุนในรูปแบบงบประมาณประชาสัมพันธ์ ให้แก่องค์กรสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเป็นหลักแล้ว รวมไปถึงการจัดเวทีประกวดให้รางวัลการทำข่าวเชิงสืบสวนแล้ว ควรเปิดโอกาสให้องค์กรสื่อมวลชน นักข่าว รวมไปถึงนักข่าวพลเมือง เข้าไปเสนอแผนงาน โครงการขอสนับสนุนเงินเพื่อนำมาใช้ในการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยตรง 2. หน่วยงานภาครัฐ ควรเปิดเผยข้อมูลราชการทั้งหมด ให้สื่อมวลชนรวมถึงประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายมากกว่าในปัจจุบัน

ดังเช่นความเห็นของ สุภเดช สักคีดวง นักข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวอิสรา www.isranews.org ที่ระบุไว้ดังนี้

“หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐบาลจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดของบุคคล สาธารณะ ไม่ใช่แค่การ ไปยื่นแสดงต่อหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เช่น แบบเอกสารการเสียภาษีของ บุคคลสาธารณะ ที่ปัจจุบันจะตรวจสอบได้ต้องไปคู่มือที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และมีไม่ครบถ้วนทั้งหมด เพราะ ป.ป.ช. เปิดเผยแค่ไม่กี่ตำแหน่ง หรือ ข้อมูลเกี่ยวกับการให้เงินเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง หรือหน่วยงาน ราชการ ที่ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เผยแพร่ข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน ใน ต่างประเทศข้อมูลเหล่านี้เผยแพร่เป็นสาธารณะ และเข้าถึงได้ง่าย หรือแม้แต่ข้อมูลทางอาชญากรรม บางอย่าง เช่น เคยโดนตำรวจจับ หรือเคยขึ้นศาล หรือเคยโดนคดีไต่เบี่ยง เป็นต้น เพราะข้อมูลเหล่านี้ ต่างประเทศมักเปิดเผยต่อสาธารณชนและเข้าถึงได้ง่าย เช่น บางรัฐในสหรัฐอเมริกา... เชื่อว่า หาก หน่วยงานราชการ หรือ รัฐบาลมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการทั้งหมด จะทำให้พัฒนาการทำข่าวเชิง สืบสวนในไทย ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง จากเดิมที่มุ่งโฟกัสเรื่องจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เรื่องการตัดสินใจบน เจ้าหน้าที่รัฐ การทุจริตเชิงนโยบาย แต่อาจพัฒนาไปอีกขั้น เช่น การแทรกแซงทางการเมืองระหว่าง ประเทศ การเชื่อมโยงข้อมูลบริษัทฟอกเงินในต่างประเทศ อย่างที่สื่อหลายสำนักในต่างประเทศเคย นำเสนอกันไปแล้ว”

(ศุภเดช สักดิ์ดวง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 พฤศจิกายน 2562)

7.2 กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร สื่อมวลชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 7 ราย ตามรายชื่อที่ปรากฏในบทที่ 4 ด้วยนั้น ในประเด็นคำตอบ เกี่ยวกับ แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสาร ศาสตร์ สามารถประมวลผลคำตอบที่ได้รับทราบโดยจัดทำเป็นตารางสรุปผลพร้อมคำอธิบายประกอบ ในแต่ละประเด็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.2 แสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กร สื่อมวลชน ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน

คำตอบของกลุ่มบรรณาธิการหรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน	บ1	บ2	บ3	บ4	บ5	บ6	บ7	รวม
- มีการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยเฉพาะ	●	●		●	●		●	5
- ภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำข่าว		●	●		●	●	●	5
- มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยเฉพาะ						●	●	2

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ ทั้ง 7 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถประมวลผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ จำนวน 5 ราย จาก 7 ราย มีความเห็นตรงกันว่า การจัดตั้งกองทุนที่มีลักษณะการบริหารงานเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ เพื่อสนับสนุนงบประมาณให้กับองค์กรสื่อมวลชนนำไปใช้ในการผลิตข่าวเชิงสืบสวนโดยตรง เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อมวลชนได้ เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตทั้งกำลังเงินและกำลังคนค่อนข้างมาก หากได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอก็จะทำให้องค์กรสื่อมวลชนสามารถผลิตข่าวส่วนนี้ออกมาได้จำนวนมากขึ้น และมีจำนวนบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ จำนวน 5 ราย เกินครึ่งจาก 7 ราย ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ที่ในปัจจุบันยังมีปัญหาเรื่องการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ระบบการใช้งานฐานข้อมูลมีความยุ่งยากซับซ้อนอยู่มาก ถ้าหากมีการ

แก้ไขปัญหาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ก็น่าจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการทำวอชิงตันสลิปส่วน
ได้คืออีกวิธีหนึ่ง

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ในมุมมองของ กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อส่วนใหญ่ใน
งานวิจัยนี้ มีความเห็นว่า การจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนการทำวอชิงตันสลิปส่วนโดยตรง และการ
แก้ไขปัญหาระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานรัฐ ให้เปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวอชิง
สลิปส่วน เป็นแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนและแก้ปัญหาวอชิงตันสลิปส่วนได้มากที่สุด

อย่างไรก็ดี ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนการทำวอชิงตันสลิปส่วน
นั้น บรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อจำนวน 3 ราย ในงานวิจัยนี้ คือ ประธานกรรมการบริหารบริษัท เท
รนต์ วิจิ 3 จำกัด ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา และเจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight ให้ความเห็น
เพิ่มเติมสอดคล้องกันว่า วิธีการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุน อาจจะวิธีการเสนอโครงการผลิตข่าว
วอชิงตันสลิปส่วน หัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ จำนวนชิ้นงาน คล้ายกับการเสนอของบประมาณเพื่อ
นำมาใช้ในการทำวิจัยของนักวิชาการหรือสถาบันการศึกษาทั่วไป ส่วนแหล่งเงินที่จะนำมาใช้ในการ
ดำเนินงานของกองทุน สามารถใช้วิธีการจัดสรรมาจากงบประมาณของภาครัฐ หรือการระดมทุนจาก
เอกชน

“ถ้ามีกองทุนที่สนับสนุนตรงนี้โดยตรง มันก็น่าสนใจทางบริษัทก็อยากจะสนับสนุนต่อไป
กองทุนก็คล้ายกับการทำงานของกองทุนสื่อสร้างสรรค์ เปิดให้สื่อไปเสนองบประมาณเพื่อนำมาใช้ใน
เรื่องนี้โดยตรง ไปยื่นโครงการแข่งขันกัน”

(วัชร วัชรพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

“ควรจะมียกเว้นขึ้นมาสนับสนุนการทำวอชิงตันสลิปส่วนโดยตรง ไม่จำเป็นต้องเป็นของรัฐ
หรือใช้เงินงบประมาณ เอกชนก็สามารถสนับสนุนได้ ซึ่งผมเคยพูดไปหลายครั้งแล้ว บริษัทเอกชน
จำนวนมากในตลาดหลักทรัพย์ มีรายได้ต่อปีมหาศาล ปีหนึ่งแบ่งเงินส่วนนี้มาทำประโยชน์ต่อสังคม
แห่งละ 0.0001% วงเงินที่ได้รับมาก็มีจำนวนมากแล้ว”

(ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 ธันวาคม 2562)

“น่าจะต้องมีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อเปิดรับโครงการเกี่ยวกับการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน รัฐบาลอาจจะเจียดงบกลางมาสัก 0.01% มาเป็นกองกลาง เพราะสื่อมีความตั้งใจที่จะช่วยตรวจสอบเรื่องทุจริตตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่แล้ว จะเป็นการช่วยแบ่งเบาการทำงานของรัฐบาลได้ เพราะทุกวันนี้การทุจริตมันเปลี่ยนแปลงไปเยอะมากรูปแบบมันก็มีความซับซ้อนมากจะให้พวก ส.ส. องค์กรใดมาทำงานส่วนนี้ก็ยังไม่ตรงประเด็น”

(เจลา กาญจนนา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 24 กันยายน 2562)

ส่วน บรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ ที่ไม่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวน มี 2 ราย คือ ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภคินีสรพสามิตพิเศษตามกฎหมาย ปีละ 2,000 ล้านบาทและบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV HD 36 ที่มีเจ้าของคือ บริษัท บางกอกมิเดีย แอนด์บรอดคาสติง จำกัด ซึ่งมีนายปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ เจ้าของกิจการสายการบิน บางกอกแอร์เวย์ และเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ เป็นผู้บริหารสูงสุด

ในส่วนแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมและแก้ไขปัญหาการทำข่าวเชิงสืบสวน รูปแบบอื่นที่มีการระบุถึง คือ การจัดฝึกอบรมหลักสูตรการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะ ที่องค์กรวิชาชีพควรให้ความสำคัญและจัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี มีผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ราย ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ คือ ผู้อำนวยการสถาบันอิศรา เจ้าของเว็บไซต์ The Bangkok Insight

ขณะที่บรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อรายอื่น เช่น ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท เนชั่น มัลติมีเดียกรุ๊ป จำกัด ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันองค์กรสื่อของตนเอง มีการจัดฝึกอบรมเพื่อทักษะเกี่ยวกับเรื่องข่าวในองค์กรของตนเองอยู่แล้ว

ข้อค้นพบส่วนนี้ ชี้ให้เห็นว่าสำหรับองค์กรสื่อมวลชนขนาดเล็ก และองค์กรสื่อมวลชนที่เพิ่งจัดตั้งใหม่ ปัจจัยที่ต้องการได้รับการสนับสนุน คือ เรื่องเงินทุนสนับสนุน ภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำข่าว และการจัดฝึกอบรมเพื่อทักษะการทำข่าวให้กับนักข่าวในสังกัด ส่วนองค์กรสื่อมวลชนขนาดใหญ่ ปัจจัยที่ต้องการได้รับการสนับสนุน จะอยู่ที่เรื่องของเงินทุนสนับสนุน และการให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำข่าว เป็นหลัก

7.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสับสน

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิง สับสนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 ราย ในฐานะผู้รับสาร ตามรายชื่อที่ปรากฏในบทที่ 4 เช่นกัน ในประเด็นคำตอบเกี่ยวกับ แนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข้าวเชิงสับสนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล สามารถประมวลผล คำตอบที่ได้รับทราบ โดยจัดทำเป็นตารางสรุปผลพร้อมคำอธิบายประกอบในแต่ละประเด็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.3 แสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสารที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข้าวเชิงสับสน

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรค การทำข้าวเชิงสับสน	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	ผ	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
-องค์กรสื่อมวลชน ต้องมีนโยบายสนับสนุนการทำข้าวเชิงสับสน ให้พื้นที่ ลดการเสนอข่าวตามกระแส	●	●		●	●	●			●	●	●				●				9
-จัดตั้งมูลนิธิกองทุนให้การสนับสนุนการผลิตข้าวเชิงสับสน							●	●								●			3
- เปิดรับบริจาคจากประชาชน			●						●										2
- ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ															●	●			2
-การเพิ่มความรู้ทางกฎหมาย เพื่อช่วยในการทำงานข่าวของสื่อมวลชน													●	●					2

คำตอบของผู้เกี่ยวข้องกลุ่ม ต่างๆ ในฐานะผู้รับสาร ที่มีต่อ แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรค การ ทำข่าวเชิงสืบสวน	ผ 1	ผ 2	ผ 3	ผ 4	ผ 5	ผ 6	ผ 7	ผ 8	ผ 9	ผ 10	ผ 11	ผ 12	ผ 13	ผ 14	ผ 15	ผ 16	ผ 17	รวม
-ให้รางวัลยกย่องนักข่าวหรือ องค์กรสื่อมวลชนที่ทำข่าว												●			●			2
-ลดหย่อนภาษีให้กับองค์กร สื่อมวลชน								●										1
-ลงโฆษณาสนับสนุน																	●	1
-ให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย ในการนำเสนอข่าวที่เป็น ประโยชน์ของสื่อมวลชน															●			1

จากตารางแสดงคำตอบของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 17 ราย ในงานวิจัยนี้ ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนเกือบครึ่ง (8 ราย จาก 17 ราย) มีความเห็นตรงกันว่านโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนให้คงอยู่กับสังคมไทยต่อไป เพราะปริมาณข่าวเชิงสืบสวนจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับนโยบายข่าวขององค์กรสื่อมวลชนว่าให้ความสำคัญกับข่าวประเภทนี้มากน้อยแค่ไหน ถ้าองค์กรสื่อมวลชนให้ความสำคัญกับข่าวประเภทนี้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เปิดพื้นที่ให้มีการนำเสนอข่าวมากขึ้น โดยเฉพาะข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ลดปริมาณการนำเสนอข่าวตามกระแสรายวันหรือข่าวเร้าอารมณ์ก็จะทำให้คนในสังคมเห็นความจริงที่สำคัญในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับสังคมมากขึ้น ดันตัวกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม เพราะไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยไหน สื่อมวลชนก็ยังมีบทบาทต่อการชี้นำความคิดของคนในสังคมอยู่เหมือนเดิม ในทางตรงกันข้ามถ้าสื่อมวลชนยังไม่ให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนจะส่งผลเสียต่อประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะการเป็นสังคมที่ขาดความรู้ขาด

ความจริง การทำข่าวของสื่อมวลชนจะตกอยู่ภายใต้อำนาจการชี้แนะของสื่อสังคมออนไลน์ จนไม่สามารถสร้างเนื้อหาข่าวที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมได้อีกต่อไป

ดังเช่นความเห็นของ พิระวัฒน์ โชติธรรมโม นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์ รองประธานกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และ ปณิดา ยศปัญญา อดีตนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ร้องเรียนการทุจริตในข่าวเปิดโปงขบวนการโอนเงินคนจน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2560 ที่กล่าวไว้ดังนี้

“ถ้าไม่มีข่าวเชิงสืบสวนเหลืออยู่เลย มันก็จะไม่มีความจริงอันไหนปรากฏขึ้นในสังคมเลย เรื่องที่ปรากฏในสังคม จะเป็นเรื่องที่ผิวเผิน แค่ว่าใครทำอะไรที่ไหนเมื่อไร แล้วที่เพิ่มเติมขึ้นไปก็จะมีแต่น้ำตามีความครามา การทำข่าวจะถูกโซเชียลมีเดียชี้แนะ ถูกเรตติ้งชี้แนะ ซึ่งมีคนดูจริง ๆ หรือเปล่าก็ไม่รู้ แต่ที่น่าห่วงคือ เรื่องสำคัญของประเทศจะไม่ถูกนำเสนอ เราจะถูกสะกดจิตอย่างนี้ต่อไป จนไม่สามารถที่จะสร้างเนื้อหาข่าวที่ดี ที่เราพยายามให้คนมาดูได้”

(พิระวัฒน์ โชติธรรมโม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

“ในฐานะผู้รับสาร ผมคิดว่าปัจจุบันสื่อยังคงมีอิทธิพลความน่าเชื่อถือต่อคนดูอยู่เหมือนเดิม สื่อยังมีบทบาทในการชี้แนะสังคม เวลาที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวอะไร คนในสังคมก็ยังให้ความเชื่อถืออยู่ ถ้าองค์กรสื่อให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวครามา สังคมก็จะเป็นแบบนั้น เพราะคนไทยเรา โดยเฉพาะชาวบ้านชอบดูข่าว เพื่อจะได้ไปมีเรื่องพูดคุยกับเพื่อนได้ แต่ถ้าสื่อนำเสนอข่าวที่มีสาระมีประโยชน์ ข้อมูลเรื่องราวที่เขาจะเอาไปพูดต่อกันก็จะเป็นเรื่องที่มีสาระมีประโยชน์ ซึ่งหน้าที่การให้ข้อมูลข่าวสารที่ประโยชน์กับคนในสังคมเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนอยู่แล้ว”

(วีระพันธุ์ สุพรรณไชยมาตย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 กันยายน 2562)

“เรื่องการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ถ้าสื่อเปิดพื้นที่นำเสนอข่าวทุจริตกันเยอะๆ คนในสังคมก็จะเกิดการระวังตัวมากขึ้น คนที่คิดจะทำผิดก็จะไม่กล้าทำ ส่วนคนที่มิหน้าที่ป้องกันการทุจริต จะได้รับแนวทางว่าถ้าเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นจะแก้ไขปัญหาอย่างไร วิธีการสนับสนุนต่างๆ ที่ทำได้เลยก็คือ สื่อควรลดการนำเสนอข่าวครามา ลง เปิดพื้นที่นำเสนอข่าวทุจริตให้มากขึ้น”

(ปณิดา ยศปัญญา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กันยายน 2562)

สำหรับความเห็นในประเด็นเรื่องแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการทำข้าวเชิงสืบสวน ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวนรายอื่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องเงินทุน ได้แก่ จัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนให้การสนับสนุนการผลิตข้าวเชิงสืบสวน การเปิดรับบริจาคจากประชาชน การลดหย่อนภาษีให้กับองค์กร สื่อมวลชน ลงโฆษณาสนับสนุน 2. การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานข้าว ได้แก่ ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะการทำข้าว โดยเฉพาะด้านกฎหมายเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องเป็นคดีความ และ 3. การให้รางวัลยกย่องนักข่าว หรือองค์กรสื่อมวลชนที่ทำข้าวเชิงสืบสวนในระดับประเทศ

โดยแนวทางการจัดตั้งจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนให้การสนับสนุนการผลิตข้าวเชิงสืบสวน มาจากความเห็นของ ฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ วสันต์ ภัยหลิกกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่เห็นว่าถ้าหากมีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุน ขึ้นมาเพื่อช่วยสนับสนุนการทำข้าวเชิงสืบสวน โดยตรง จะทำให้สื่อมวลชนหันกลับมาให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวประเภทนี้มากขึ้น

“ผมคิดว่าถ้ามีการตั้งมูลนิธิหนึ่งขึ้นมา เป็นมูลนิธิที่มีการรวมตัวกันเกี่ยวกับเรื่องสืบสวน สอบสวน เรื่องทุจริตคอร์รัปชัน แล้วมาขอรับงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรอิสระต่าง ๆ อย่างเช่น กสทช. แล้วนำไปกระจายให้กับการใช้งานต่าง ๆ ของสื่อมวลชน โดยเฉพาะการผลิตข้าวเชิงสืบสวน รวมไปถึงการจัดฝึกอบรมต่าง ๆ มีคนคอยดูแลการจัดเงินชัดเจนถูกต้องตามกระบวนการแบบนี้มัน น่าจะพอไปได้”

(ฐากร ตัณฑสิทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 3 ตุลาคม 2562)

ส่วนแนวทางการเปิดรับบริจาคเงินสนับสนุนจากประชาชน มาจากความเห็นของ ก้าวโรจน์ สุதாகักดี นายกษมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์ และ วสันต์ ภัยหลิกกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่ยืนยันว่า แนวทางนี้สื่อมวลชนในต่างประเทศใช้กันมานานแล้ว มีข้อดีอยู่ตรงที่ นอกจากจะได้รับความบริจาคจากประชาชน ที่มีลักษณะการกระจายตัวในวงกว้างแล้ว ยังจะช่วยสร้าง ฐานผู้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของข่าว ของประชาชนด้วย

นอกจากนี้ วสันต์ ภัยหลิกี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ยังเสนอแนวทางการลดหย่อนภาษีให้กับองค์กรสื่อมวลชน เพื่อช่วยจูงใจให้องค์กรสื่อมวลชนหันมาให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนอีกช่องทางหนึ่งด้วย แต่แนวทางนี้ต้องได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ ถึงจะสามารถดำเนินการได้ นำเสนอมากขึ้น

สำหรับแนวทางการสนับสนุนด้วยวิธีการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ มาจาก ศรีสุวรรณ จรรยา เลขาธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทยที่มองว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานของสื่อมวลชนได้ทันที แต่ต้องวางหลักการในการลงโฆษณาให้ชัดเจนว่า ไม่มีสัญญาผูกมัดผลประโยชน์ต่างตอบแทนใด ๆ สื่อมวลชนสามารถนำเสนอข่าวได้โดยอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจทุน ในส่วนแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม ด้วยวิธีการที่รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มาจากความเห็นของ มานะ นิมิตรมงคล เลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) และ ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจำกรมที่มองเห็นตรงกันว่า การทำงานข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน การเข้าถึงข้อมูลสำคัญของรัฐ เช่น ผลการจัดซื้อจัดจ้างทั้งกระบวนการ จะช่วยทำให้การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“การเอาชนะคอร์รัปชันได้ ก็คือการทำให้ประชาชนเข้าใจข้อมูลเรื่องราวทั้งหมดอย่างชัดเจนถูกต้อง ซึ่งการจะทำให้ประชาชนจะเข้าใจได้ มันไม่ใช่การบอกเล่าด้วยทฤษฎี แต่มันต้องเป็นการบอกเล่าด้วยข้อเท็จจริง และจะดีมากถ้าเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในเรื่องที่มันผูกพันกับชีวิตประจำวันของคน การเข้าถึงข้อมูลสำคัญของรัฐ บางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะบางเรื่องถ้าไปบอกว่ามีการโกงกัน คนจะเกิดความสงสัยและไม่เชื่อว่ามันมีการโกงกันจริงหรือ เพราะมันไม่มีหลักฐาน เมื่อข่าวเชิงสืบสวนสามารถหาหลักฐานมายืนยันได้ผู้อ่านผู้ชม ก็จะเชื่อถือเข้ามามีส่วนร่วมกันการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น”

(มานะ นิมิตรมงคล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

ขณะที่ ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า การให้ความคุ้มครองแก่สื่อมวลชนทางกฎหมาย กรณีที่ข่าวสารนั้นเป็นเรื่องสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ยกเว้นความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม น่าจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนได้เช่นกัน เพราะการทำข่าวประเภทนี้ มีความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีมาโดยตลอด และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สื่อมวลชนหลีกเลี่ยงที่จะไม่นำเสนอข่าวประเภทนี้ต่อสาธารณะเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ประเด็นต่อมาเป็นเรื่องการเพิ่มความรู้ทางกฎหมายเพื่อช่วยในการทำงานข่าวของสื่อมวลชน มาจากความเห็นของ วรวิทย์ สุขบุญ เลขานุการคณะกรรมการป.ป.ช. และ วินัย สุวาริ โฆษกกองทัพบก ที่มองว่าจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนด้วย

ในส่วนของ วินัย สุวาริ โฆษกกองทัพบก ระบุว่า คนที่จะทำข่าวเชิงสืบสวน นอกจากทักษะทางด้านการทำงานในการสืบค้นข้อมูลแล้ว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายและระเบียบด้วย เพราะข่าวประเภทนี้ ไม่เหมือนกับการนำเสนอข่าวบันเทิงหรือข่าวเชิงบวก จะต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนหนึ่งได้รับผลกระทบด้วย จึงต้องมีการฝึกฝนเพิ่มความรู้ในเรื่องพวกนี้ด้วย

ขณะที่ วรวิทย์ สุขบุญ ป.ป.ช. ระบุว่า ป.ป.ช.มองเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ และมีแนวคิดที่จะจัดทำโครงการฝึกอบรมความรู้ทางด้านกฎหมายให้กับสื่อมวลชน เพื่อช่วยทำให้การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาในการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากการนำเสนอข่าวให้มากที่สุด

สำหรับประเด็นสุดท้าย เรื่องแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมในรูปแบบการให้รางวัลยกย่องนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชนที่ทำข่าวเชิงสืบสวน มาจาก ปกรณ์ ธรรมโรจน์ อัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม และ ปรีดิยาธร เทวะกุล อดีตรองนายกรัฐมนตรี ที่เห็นตรงกันว่า สังคมควรให้คุณค่าและให้รางวัลข่าวเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับนักข่าวหรือองค์กรข่าวที่ทำข่าวประเภทนี้

-สนับสนุนให้นักข่าวเปิดเพจหรือเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวของตนเอง				●				1
-แก้ไขกฎหมายปัญหาป้องกันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี		●						1
-องค์กรสื่อมวลชนต้องมีนโยบายสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน					●			1

จากตารางแสดงคำตอบของกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ได้ว่า ผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก จำนวน 3 ราย จาก 7 ราย ซึ่งเป็นทีมงานแอดมินหรือเจ้าของเพจ ที่ไม่ได้มีสถานะเป็นนักข่าวและอดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก ประกอบไปด้วย เพจเฟซบุ๊ก “CSILA”, “ชมรมStrong ด้านทุจริตประเทศไทย”, “ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน” มีความเห็นตรงกันว่า การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความน่าสนใจมากกว่าแค่การนำเสนอด้วยตัวอักษรรูปภาพ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องให้น่าติดตาม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสื่อสารสองทาง ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียวเหมือนการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ที่คนอ่านมีหน้าที่แค่รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมอะไรกับเรื่องนั้นด้วย

ดังเช่นความเห็นของ We Strong (นามสมมุติ) ทีมงานแอดมินแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ชมรม Strong ด้านทุจริตประเทศไทย” ที่ระบุไว้ดังนี้

“การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบัน เราต้องรู้จักธรรมชาติของคนอ่าน เนื้อหารูปภาพแบบไหนที่คนชอบกัน ลองดูจากเนื้อหาข่าวที่เพจทั่วไปนำเสนอ ไม่ได้เขียนยาวอะไรมาก แต่ทำไมคนสนใจเข้าไปดูมากกว่าเนื้อหาข่าวที่สื่อทั่วไปนำเสนอ ส่วนสำคัญผมว่าเป็นเพราะการนำเสนอของเพจเป็นการสื่อสารสองทาง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย”

(We Strong (นามสมมุติ), การสื่อสารระหว่างบุคคล, 16 มีนาคม 2562)

ทั้งนี้ ทีมงานแอดมินหรือเจ้าของเพจทั้ง 3 เพจ ข้างบนนี้ ยังมีความเห็นว่า การที่หน่วยงานราชการควรจะต้องเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อตรวจสอบข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น จะเป็นอีกแนวทางสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนและแอด

มินเพจต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารได้

ส่วนแนวทางสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวน รูปแบบอื่น ๆ ร่องลงมา คือ สื่อมวลชนต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าว โดยผู้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ มาจาก เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์ แอดมินเพจและเจ้าของเพจเฟซบุ๊ก “CSILA” ที่ไม่ได้เป็นนักข่าวหรือทำงานด้านสื่อมวลชนมาก่อน กับ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ที่เป็นอดีตนักข่าวเชิงสืบสวนมีรางวัล ที่มองเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันนักข่าวพลเมือง หรือ แอดมินเพจ ก็มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำข่าวเชิงสืบสวนได้ แต่ต้องการฝึกอบรมให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ ข้อมูล รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอ ซึ่งน่าจะช่วยยกระดับการผลิตและนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น

“ แอดมินเพจหรือ นักข่าวพลเมือง จะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะเข้ามาช่วยสังคมจากการที่สื่อไม่ทำหน้าที่ ไม่กล้าตั้งคำถาม ต่อเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในสังคม เพราะปัญหาของสื่อไทย เราตกอยู่ภายใต้อำนาจอะไรหลายอย่าง นักข่าวพลเมือง จะเข้าไปเป็นตัวเชื่อมแก้ปัญหาตรงนี้ให้ เป็นตัวขับเคลื่อนสังคม ลดแรงปะทะให้สื่อ ประเด็นคือเราจะทำอย่างไรให้ ประเทศไทยมีนักข่าวพลเมืองที่กล้าตั้งคำถามกับสังคมหรือผู้มีอำนาจ เพราะคนไทยถูกสอนมาไม่ให้กล้าถามเยอะมาก แต่ตอนนี้มันดีมากขึ้นแล้วเพราะในโซเชียลมันมีการตั้งคำถามเยอะมาก แสดงให้เห็นว่าคนไทยก็ไม่ได้โง่อะไร เพียงแต่ว่า สื่อหลักๆทำให้คนไทยโง่ เหมือนถูกล้างสมองไปเลยก็มี”

(เดวิด หรือประมุข อนันตศิลป์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 23 กันยายน 2562)

“ ตอนนี้ไม่รู้ว่าจะอะไรไหนปลอมอะไรไหนจริง มันเยอะไปหมด มันต้องตรวจสอบกันบ้าง ควรมีระบบดูแลได้ไม่ใช่ไปล้อมกรอบการทำงานของเขาแต่ต้องทำให้เขาตระหนัก และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหาข่าวสารของเขา เขาต้องเช็คความถูกต้องให้ดี เพราะปัจจุบันมีเรื่องที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเยอะมาก เขาต้องซังน้ำหนักให้ดี เพราะปัจจุบันไม่มีใครห่วงเรื่องสถานะความเป็นสื่อมวลชนหรอก ใครมาเป็นก็ได้ แต่ว่าระบบคุณธรรมจริยธรรม ก็ควรมีการเรียนรู้ด้วย เพราะในส่วน of นักข่าวนักสื่อสารมวลชน มันต้องมีการอบรมถ่ายทอดกันมา ต้องเรียนรู้ มันไม่ใช่ใครก็สามารถเขียนตรงนั้นตรงนี้แล้วบอกว่า เป็นสื่อมวลชนได้”

(ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 กันยายน 2562)

ขณะที่ ภาสกร จำลองราช แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “สำนักข่าวชายขอบ” ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ในส่วนของสื่อมวลชนกระแสหลัก การสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนที่จะเห็นผลได้ดีที่สุด ก็คือ การที่องค์กรสื่อมวลชน เปลี่ยนนโยบายข่าวหันมาให้การสนับสนุนนักข่าวในสังกัดทำข่าวเชิงสืบสวนเหมือนในอดีต ไม่มุ่งเน้นการทำเสนอข่าวเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไป และถึงเวลาแล้วที่องค์กรสื่อมวลชน จะต้องหันกลับมาทบทวนจุดยืนในการทำหน้าที่สื่อมวลชนว่าคืออะไร เพราะสื่อไม่ได้เป็นแค่ธุรกิจในการหารายได้เพื่อความอยู่รอดหรือความร่ำรวยทางธุรกิจเท่านั้น

สำหรับแนวทางสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวน รูปแบบอื่น ๆ ที่ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในส่วนนี้ ยังมีประเด็น เรื่องการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยตรงซึ่งมาจากความเห็นของ สุภอรรถ โบสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แชนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ในฐานะที่มงานแอดมินและผู้รับผิดชอบแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” ที่มีระบุว่า สามารถทำได้โดยการระดมเงินทุนจากประชาชน หรือที่เรียกว่า คราวด์ฟันดิง ที่ต่างประเทศเริ่มมีการดำเนินการกันมานานแล้ว

ขณะที่ สุภอรรถ โบสุวรรณ ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการทำข่าวของสื่อมวลชน จะช่วยทำให้ข้อมูลข่าวที่นำเสนอมีความลึกและรอบด้านมากขึ้น อาทิ การสร้างข่าวหรือคิดประเด็นข่าวจากเรียกข้อมูลในโลกออนไลน์ที่มีจำนวนมาก หรือที่เรียกว่า วารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism) รวมไปถึง การหาข้อมูลจากคนในสังคมที่เรียกว่า Crowdsourcing อย่งไรก็ดี จากประสบการณ์ในการทำแฟนเพจเฟซบุ๊ก “ต้องแฉ” ที่มีการใช้วิธีการหาข้อมูลจากคนในสังคมมาช่วยในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอยู่บ่อยครั้ง พบว่า คนในสังคมไทยยังให้ความร่วมมือในการช่วยสืบค้นตรวจสอบข้อมูลการทุจริตค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ทางเพจได้รับแจ้งเข้ามาจะเป็นเรื่องการร้องเรียนปัญหาเฉพาะบุคคลในลักษณะของการแจ้งข้อมูลทางลับผ่านทางช่องทางารับข้อความของเพจมากกว่า

ในส่วน ฐปณีย์ เอียดศรีชัย แอดมินและเจ้าของแฟนเพจเฟซบุ๊ก “The Reporters” ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวน ในเชิงการเรียกร้องให้นักข่าวกล้าตัดสินใจที่จะออกมาเปิดเพจหรือเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวของตนเอง เพื่อเรียกศักดิ์ศรีและอุดมการณ์ในการทำข่าวกลับคืนมา เหมือนที่ตนเปิดเพจ “The Reporters”

“ที่มีการพูดกันว่าโครงสร้างกองทุนหรือว่าโครงสร้างขององค์กรสื่อปัจจุบันมันมาทำลายให้นักข่าวทำข่าวเชิงสืบสวนไม่ได้ คิดฉันมองว่า เขาเข้าจริงแล้ว ตรงนี้มันเป็นตัวทำลาย น้อยกว่าจิต

วิญญานหรือความตั้งใจของนักข่าว ถ้านักข่าวมีความสนใจในการทำข่าวแบบนี้ มีความมุ่งมั่นมีความตั้งใจ ต่อให้คุณอยู่ภายใต้โครงสร้างแบบไหนคุณอยากทำอะไรคุณก็ทำได้ มันอาจจะทำได้ในระดับหนึ่ง แต่มันก็คิดว่าเราไม่ได้ทำเลย ... สิ่งที่คุณกำลังทำในเพจ “The Reporters” นี้แหละ เป็นสิ่งที่ดิฉันต้องการจะสร้างแรงบันดาลใจให้นักข่าวทุกคนกลับมาภาคภูมิใจ ให้เห็นคุณค่าของการทำข่าว เชื่อไหมว่าสิ่งที่สำนักข่าวอิศรา ทำ เพจต่างๆ ทำ ทั้ง CSI LA หรือแม้กระทั่งเพจหมาเฝ้าบ้านมันทำให้เราตั้งคำถามว่า พวกนี้เขาคือใคร เขายังทำได้มากกว่าเรามาก และอันนี้แหละเป็นแรงบันดาลใจให้เราต้องกลับมามองย้อนว่า เราทำหน้าที่ของเราได้แค่ไหน The reporter มันเป็นที่ที่มาสสร้างแรงบันดาลใจ มีพื้นที่ให้กับนักข่าวได้กลับมาสร้างคุณค่าของนักข่าว ในยุค Digital disruption แบบนี้ เพราะคนทำข่าวเราไม่ขยันเอง เราจึงทำลายตัวเอง จะมาโทษนายทุนได้ยังไง ในเมื่อเราทำข่าวแบบนี้เราสู่ออนไลน์เขาก็ไม่ได้ จิตวิญญานของนักข่าวในปัจจุบันกำลังถูกสั่งด้วย โครงสร้างหรือระบบต่าง ๆ ที่บอกว่า ทุกคนถูกสั่งให้ทำข่าวในเฉพาะข่าวกระแสทั่วไป ซึ่งถ้านักข่าวทั่วไปออกมาทำแบบนี้กันเยอะๆ เกิดการตื่นตัว เกิดการแข่งขัน แล้วมันจะทำให้สังคมหันกลับมาสนใจงานพวกนี้ สังคมนักข่าวก็จะกลับมาใส่ใจเรื่องพวกนี้”

(ฐปณีย์ เอียดศรีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 ตุลาคม 2562)

ขณะที่ ภูมิพัฒน์ มะลิ ผู้สื่อข่าวแฟนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” เป็นคนเดียวในกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มองเห็นว่า การถูกฟ้องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่เป็นธรรม ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานของนักข่าว ถ้าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในเรื่องนี้ จึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนได้อย่างมาก

สรุปแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตอบคำถามวิจัย

จากการประมวลผลทำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มนักข่าว กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูงและเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน และกลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก รวมจำนวน 38 ราย ในประเด็นคำตอบเกี่ยวกับ แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล สามารถสรุปผลการศึกษาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7.5 แสดงสรุปคำตอบของกลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสีบสวนทุกกลุ่ม ที่มีต่อแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริมแก้ไขปัญหาคูเปอร์รรคการทำข้าวเชิงสีบสวน

แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาคูเปอร์รรคการทำข้าวเชิงสีบสวนในยุทธศาสตร์ชาติ	กลุ่มนักข่าวเชิงสีบสวน	กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ	กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสีบสวน	กลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสีบสวนทางเฟซบุ๊ก
-หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนงบประมาณการทำข้าวเชิงสีบสวนในรูปแบบการจัดทำโครงการผลิตข้าว การจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข้าวเชิงสีบสวนโดยเฉพาะ	●	●	●	●
-หน่วยงานรัฐ ควรเปิดเผยข้อมูลโดยไม่มี การปิดกั้น ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ	●	●	●	●
-องค์กรสื่อมวลชน ควรกำหนดนโยบายให้การสนับสนุนการทำข้าวเชิงสีบสวนอย่างเต็มที่ ชูข้าวเชิงสีบสวนเป็นจุดขายในการนำเสนอข่าว เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอข่าวเชิงสีบสวนในทุกหลายช่องทางสื่อขององค์กร	●		●	●
-องค์กรสื่อมวลชน ควรส่งเสริมสนับสนุนการทำงานข่าวระหว่างนักข่าวในสังกัดกับนักข่าวพลเมือง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าว	●			●
- มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการทำข้าวเชิงสีบสวน โดยเฉพาะ เพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีมาช่วยในการทำข้าว		●		●
- ให้ความคุ้มครองทางกฎหมายในการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ของสื่อมวลชน			●	●

- เปิดรับบริจาคจากประชาชน			●	
-การเพิ่มความรู้ทางกฎหมายเพื่อช่วยในการทำงานข่าวของสื่อมวลชน			●	
-ให้รางวัลยกย่องนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชนที่ทำข่าว			●	
-ลดหย่อนภาษีให้กับองค์กรสื่อมวลชน			●	
-ลงโฆษณาสนับสนุน			●	
-ปรับรูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความน่าสนใจมากกว่าแค่การนำเสนอด้วยตัวอักษรรูปภาพ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องให้น่าติดตาม				●
-สนับสนุนให้นักข่าวเปิดเพจหรือเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวของตนเอง				●

ทั้งนี้ จากข้อมูลในตารางข้างบนนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า ประเด็นเรื่องหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวนในรูปแบบการจัดทำโครงการผลิตข่าวการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะ และประเด็นหน่วยงานรัฐ ควรการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่มี การปิดกั้น ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม มีความเห็นตรงกันว่า เป็นแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนที่พึงจะเป็น

รองลงมา คือ ข้อเสนอให้องค์กรสื่อมวลชน กำหนดนโยบายให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ชูข่าวเชิงสืบสวนเป็นจุดขายในการนำเสนอข่าว เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในทุกหลายช่องทางสื่อขององค์กร มาจากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก แต่กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ ไม่ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ไว้

ขณะที่ กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน และ กลุ่มผู้ผลิตข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ยังมีข้อเสนอเหมือนกัน ในเรื่องให้องค์กรสื่อมวลชน ควรส่งเสริมสนับสนุนการทำงานข่าวระหว่างนักข่าวในสังกัดกับนักข่าวพลเมือง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าว

ส่วนการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการทำข้าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะ เพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีมาช่วยในการทำข้าว เป็นสิ่งที่ กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ และ กลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก เห็นตรงกัน

สำหรับแนวทางอื่น ๆ ได้แก่ การให้ความคุ้มครองทางกฎหมายในการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ของสื่อมวลชน เปิดรับบริจาคจากประชาชน การเพิ่มความรู้ทางกฎหมายเพื่อช่วยในการทำงานข่าวของสื่อมวลชน การให้รางวัลยกย่องนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชนที่ทำข่าว ลดหย่อนภาษีให้กับองค์กรสื่อมวลชน การลงโฆษณาสนับสนุน ปรับรูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความน่าสนใจมากกว่าแค่การนำเสนอด้วยตัวอักษรรูปภาพ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องให้น่าติดตาม สนับสนุนให้นักข่าวเปิดเพจหรือเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวของตนเอง มาจากความเห็นของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ขณะที่ กลุ่มนักข่าว และ กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ ไม่ได้ให้ความเห็นต่อข้อเสนอแนะเหล่านี้แต่อย่างใด

ในบทถัดไป คือ บทที่ 8 ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบทั้งหมดที่ได้รับจากการศึกษารั้งนี้มาอภิปรายภายใต้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ด้วยเรื่องของกระบวนการค้นข่าวสืบสวนไทยในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล รวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย พร้อมทั้งข้อจำกัดอุปสรรคในการทำวิจัย และข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

บทที่ 8

อภิปรายผลวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล” ผู้วิจัยได้นำคำว่า “กระบวนการทัศน” ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” มาใช้วางกรอบเพื่อศึกษากระบวนการทัศนที่มีต่อข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบันที่อยู่ในช่วงสื่อดิจิทัลของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ประกอบไปด้วย 1.กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลัก ได้แก่ นักข่าวผู้บริหารองค์กรข่าว และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร รวมจำนวน 31 ราย และ 2.กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก จำนวน 7 ราย ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” รวมไปถึงศึกษากระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในสื่อกระแสหลักและที่นำเสนอทางเฟซบุ๊ก จำนวน 19 ข่าว พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนจากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งได้รับทราบข้อค้นพบสำคัญหลายประการที่นำไปสู่ผลสรุปการศึกษาวิจัยตามที่นำเสนอไปแล้วในหลายบทก่อนหน้านี้

ในบทนี้ ผู้วิจัย จะขอแนะนำเสนอการอภิปรายผลวิจัยและข้อค้นกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล และแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวนภายใต้แนวคิดข่าวเชิงสืบสวน ทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

8.1 กระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนไทยในยุคสื่อดิจิทัล

8.1.1 วิธีคิดเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวน

ความหมายข่าว

จากการศึกษากระบวนการทัศนด้านวิธีคิดของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ ในงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า กลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ในฐานะผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อกระแสหลัก มีมุมมองสอดคล้องกันว่า ความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน เป็นข่าวที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไป หรือที่เรียกว่าข่าวรายวันทั่วไป นำมาเสนอตีแผ่เตือนภัยให้สังคมได้รับรู้รับทราบ ใช้องค์ประกอบเรื่อง “WHY” ในการ

ตั้งคำถาม หรือตั้งสมมุติฐานข่าว เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการทำข่าว สามารถอธิบายความซ้ำซ้อนของข้อมูลให้คนเข้าใจได้โดยง่าย

ขณะที่ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในฐานะผู้รับสาร ซึ่งถือเป็นคนนอกในกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักนั้น มีมุมมองว่า ความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ยังคงเป็นข่าวมุ่งเน้นเปิดโปงการทุจริตต่อผู้ตรวจสอบผู้มีอำนาจ และความไม่ชอบมาพากลในการบริหารงานของรัฐ

ส่วนกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีมุมมองต่อความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ว่า เป็นข่าวที่นักข่าวจะต้องไปติดตามสืบค้น ลงพื้นที่ นำความจริงมาเสนอต่อสาธารณชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

หากนำความหมายข่าวเชิงสืบสวนของ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ มาเปรียบเทียบกับความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดั้งเดิม ที่ผู้วิจัยรวบรวมศึกษาไว้ (2558) ทั้งจากหนังสือ ตำราเรียน งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังที่ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ อ้างถึง David Spark, Geoffrey Harris and Melvin Mencher ในตำราเรียนการรายงานข่าวเชิงสืบสวน (2560) ว่า เป็นข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ นักข่าวจะต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจนเพื่อเปิดโปงการทำความผิดในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เป็นการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติกรรมของบรรดาพวกข้าราชการที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยเกี่ยวกับเรื่องคอร์รัปชัน กลุ่มบุคคล รัฐบาลมาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง

สามารถอภิปรายผลวิจัยส่วนนี้ได้ว่า มุมมองความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัลของกลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว มีลักษณะต่างไปจากความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดั้งเดิมที่เคยเป็นมา กล่าวคือ ข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ยังคงมีลักษณะมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึกมากกว่าข่าวทั่วไป โดยใช้วิธีการตั้งโจทย์หรือสมมุติฐานในการทำข่าว เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบมานำมาเสนอให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบ แต่สิ่งที่ขาดหายไปคือ กระบวนการทำงานของนักข่าวที่จะต้องเข้าไปตรวจสอบติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจนเพื่อเปิดโปงการทำความผิดในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ รวมถึงเป็นการสืบสวนเกี่ยวกับ

พฤติกรรมของบรรดาพวกข้าราชการที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยเกี่ยวกับเรื่องคอร์รัปชัน กลุ่มบุคคลรัฐบาลมาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่งจากข่าวที่นำเสนอไป

ขณะที่มุมมองความหมายข่าวเชิงสืบสวน ของ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ในงานวิจัยนี้ พบว่า ยังมีลักษณะเป็นไปตามความหมายข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดั้งเดิมที่เคยเป็นมา

เนื้อหาข่าว

ในส่วนของประเด็นเรื่องมุมมองเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัลนั้น ในงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า กลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว มีมุมมองเหมือนกันว่า เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการทำข่าวที่จะทำให้ผลงานข่าวชิ้นนั้น มีความลึก เกาะติดต่อเนื่อง มีข้อมูลรอบด้าน มากกว่าแค่การนำเสนอข่าวทั่วไปที่มีองค์ประกอบเพียงว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เท่านั้น

ขณะที่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว มีมุมมองเพิ่มเติมว่า ข่าวที่อยู่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ของคนทั่วไป ก็สามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ และถ้ายังข่าวเรื่องนั้นมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนจำนวนมาก ก็จะยิ่งช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้อ่านผู้ชมต่อข่าวชิ้นนั้น ได้มากขึ้น และเป็นผลดีต่อการทำธุรกิจสื่อมวลชนที่เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวเป็นหลักด้วย ส่วนข่าวเชิงสืบสวนมีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการทุจริต ยังคงให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาประเภทนี้อยู่ แต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า ข่าวชิ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน จะต้องมียุทธศาสตร์หลักฐานประกอบชัดเจน และต้องเป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ที่ในปัจจุบันบทลงโทษทางกฎหมายมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในทางคดีอาญาและการชดเชยค่าเสียหายในคดีแพ่งที่มีมูลค่าสูง

ส่วนมุมมองของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ในฐานะผู้รับสาร และผู้ส่งสาร มีความสอดคล้องตรงกันว่า เนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันอยู่

หากนำมุมมองเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ มาเปรียบเทียบกับ มุมมองเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าไว้ในบทที่ 2 จะพบว่ามุมมองเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัล ของกลุ่มนักข่าว และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว มีลักษณะต่างไปจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ได้รับการยอมรับในยุคสมัยที่ผ่านมาจากคนในสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่ชอบพากล การเปิดโปงพฤติกรรมที่ซับซ้อน ซ่อนเงื่อน น้อฉล เกี่ยวพันถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมเสมอ ดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือการรายงานข่าวเชิงสืบสวนประยุกต์ ของ พิระ จิระโสภณ และมาลี บุญศิริพันธ์ (2538) และหนังสือ ข่าวเจาะ เจาะข่าว สุดยอดข่าว ของ สมหมาย ปาจรฉัตต์ (2537) แต่สอดคล้องกับผลวิจัยในระดับปริญญาโท ของผู้วิจัย (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558) ที่พบว่า กลุ่มนักข่าวและผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชน บางรายเริ่มมีมุมมองว่าเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเสมอไป ขณะที่งานวิจัยชิ้นนี้ ยังมีข้อค้นพบว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชันของไทยเริ่มมีจำนวนลดลง นับตั้งแต่ช่วงปี 2556 เป็นต้นมา ปัจจัยสำคัญมาจากข้อจำกัดในการทำงานของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทั้งด้านปัจจัยทางธุรกิจ ที่การแข่งขันของสื่อในขณะนั้นมุ่งเสนอข่าวฉาวฉวยเร้าอารมณ์ตามกระแส รวมถึงการถูกแทรกแซงจากอำนาจของกลุ่มทุนและอำนาจรัฐ ส่งผลทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างปรับเปลี่ยนนโยบายในการนำเสนอข่าวเพื่อความอยู่รอดในการทำธุรกิจ นำเสนอข่าวตามกระแสทั่วไปเป็นหลัก ขณะเดียวกันนักข่าวรุ่นใหม่ก็มีประสบการณ์และทักษะไม่เพียงพอในการทำข่าวเชิงสืบสวนให้มีคุณภาพพอที่จะส่งเข้าประกวดรางวัลได้

ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มนักข่าวในยุคสื่อปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในช่วงสื่อดิจิทัลเต็มรูปแบบ มีมุมมองว่าเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันดังกล่าว มีข้อค้นพบจากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มนักข่าวบางส่วนในงานวิจัยนี้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบันที่เน้นการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว ผลิตเนื้อหาข่าวตามกระแสความสนใจของผู้บริโภคเพื่อรองรับการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน ขณะที่งานวิจัยนี้ ยังมีข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบัน จะให้ความสำคัญกับการผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแส ที่มีลักษณะเป็นข่าวเบา เน้นความรวดเร็วหรือความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ และเร้าอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าข่าวเชิงสืบสวน ที่เป็นข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะที่ถูกผลิตและนำเสนอกันมากในยุคสื่อดั้งเดิม

สะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเสนอข่าว ที่ส่งผลกระทบต่อข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ยังคงดำรงสืบเนื่องต่อเรื่อยมาตั้งแต่ช่วงปี 2556 จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงสื่อดิจิทัล โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรแต่อย่างใด และนโยบายข่าวยังมีผลต่อวิธีคิดเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวของนักข่าวให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

สำหรับมุมมองเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ในงานวิจัยนี้ พบว่ายังเป็นมุมมองเดิมที่ว่าเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัป

บทบาทและความสำคัญของข่าว

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับเรื่องบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดิจิทัลนั้น งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มนักข่าว และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ในงานวิจัยนี้ มีมุมมองเหมือนกันว่าข่าวเชิงสืบสวน ยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้านเพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ รวมไปถึงบทบาทการรณรงค์เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว ขณะที่กลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าวยืนยันว่า ถ้าพบข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นเรื่องสำคัญ พร้อมให้การสนับสนุนนำเสนออย่างเต็มที่ เพราะยังมองเห็นความสำคัญของข่าวประเภทนี้อยู่ แต่ยอมรับว่าบทบาทของข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันลดลงไปจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อ และการให้ความสนใจข่าวตามกระแสรายวันของประชาชนที่ลดลงด้วย

ต่างจากมุมมองเกี่ยวกับ บทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดั้งเดิม ที่ข่าวสืบสวน ถูกกล่าวถึงในลักษณะว่าเป็นการทำข่าวของนักข่าวเพื่อยื่นหยัดนำข้อเท็จจริงออกมาเปิดเผยอย่างถึงที่สุดเพื่อต่อสู้ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เพราะหน้าที่สำคัญของนักข่าว คือการค้นหาข้อเท็จจริงและนำมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ (สมหมาย ปาจรินทร์, 2537, น. 35) ขณะที่ ข่าวเชิงสืบสวน ยังถูกระบุว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศที่เป็นประชาธิปไตย สื่อมวลชนมีหน้าที่ชี้นำสังคมบอกสิ่งสำคัญที่ประชาชนควรรู้ และมีประโยชน์ กระตุ้นให้สังคมเกิดความโปร่งใส เป็นไปตามหลักการวารสารศาสตร์ที่ได้รับยอมรับและถือปฏิบัติของคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนมาโดยตลอด (มาลี บุญศิริพันธ์ อ่างถึงใน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550) และข่าวเชิงสืบสวนยังถูกระบุว่า มีผลช่วยกระตุ้นยอดขายหนังสือพิมพ์ด้วย เพราะหากพิจารณาในแง่มุมมองทางธุรกิจ หนังสือพิมพ์เป็นสินค้ามีข่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญ ข่าวเชิงสืบสวนที่ให้ข่าวสารทั้งด้านลึก มี

ความแรง กระทบต่อความสนใจของผู้อ่าน สามารถช่วยผลักดันให้ยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ, 2539, น. 77) นอกจากนี้ ความสำเร็จจากการนำเสนอข่าวยังมีผลพลอยได้จากรางวัลเกียรติยศชื่อเสียงในสังคมจากการส่งข่าวเข้าประกวดเวทีต่างๆ ด้วย เนื่องจากข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีคุณภาพ ตรงตามหลักการทางวารสารศาสตร์ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากกว่าข่าวประเภทอื่น (มนตรี จุ้ยม่วงศรี, 2558)

ขณะที่ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ทั้งในฐานะผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งถือเป็นคนนอกในกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักนั้น มีข้อค้นพบว่า มุมมองเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน ยังคงเป็นไปตามกระบวนการทัศนข่าวเชิงสืบสวนดั้งเดิมที่เคยเป็นมา แต่เริ่มมีมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปต่อกระบวนการผลิตและนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในสื่อกระแส คือ เริ่มไม่ให้ความสำคัญถือถือการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญกับการผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแสรายวันหรือข่าวเร้าอารมณ์มากจนเกินไป เปิดพื้นที่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันค่อนข้างน้อย ขณะที่ผลงานข่าวที่ออกมา มีคุณภาพด้อยกว่าผลงานข่าวในอดีต

ต่างจากมุมมองในอดีตของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ที่มีความเชื่อถือถือการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเสมอมา มักจะมีการออกมาเรียกร้องให้สื่อมวลชนทำข่าวประเภทนี้มาโดยตลอด เพราะข่าวประเภทนี้เป็นตัวกระตุ้นให้สังคมเกิดความโปร่งใสมากขึ้น เมื่อความเป็นจริงต่างๆ ถูกเปิดเผยออกมาให้สังคมรับรู้เท่ากันจะเป็นการสร้างสรรค์แก่สังคมมากขึ้นเท่านั้น (สมหมาย ปาจิณัตต์, 2537, น. 118) ตอกย้ำให้เห็นเห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลัก ที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวตามความสนใจของผู้อ่านผู้ชมข่าวเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจสื่อ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้หลังการมาของเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ ที่ส่งผลทำให้ประชาชนมีช่องทางสื่อสารเป็นของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และมีเจตจำนงเป้าหมายรักษาปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ หันมาบอกกล่าวนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในส่วนของภาคประชาชน เป็นไปตามการก่อกำเนิดแนวคิดเรื่อง วารสารศาสตร์พลเมือง (Citizen Journalism) ที่พูดถึง“นักข่าวพลเมือง” ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสังคมสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือเรื่องราวจากข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอไปได้ไม่แตกต่างจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนกระแสหลัก ผ่านเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

เพราะเป็นการสื่อสารลักษณะเปิด (Public) ใ้บุคคลทั่วไปสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลา ไม่เสียค่าใช้จ่าย ขณะที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนแก้ไขปัญหา การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย รวมไปถึงนักข่าวหรืออดีตนักข่าว ที่ยังคงต้องการรักษาอุดมการณ์ ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ก็เล็งเห็นความสำเร็จจากชุด ความคิดดังกล่าว จึงหันมาใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กเพื่อสนองตอบความต้องการในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารต่อสาธารณะด้วยเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายกระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนในยุค สื่อดั้งเดิม เข้ามายู่ยุคสื่อใหม่ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

อย่างไรก็ดี ปรากฏการณ์ดังกล่าว ไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะในช่วง หลายปีก่อนหน้านี้ เว็บไซต์พันทิป.คอม หรือพันทิป ก็เคยได้รับความนิยมจากบุคคลทั่วไปเข้าไปใช้ ประโยชน์เผยแพร่นำเสนอข้อมูลสำคัญต่อสาธารณะจำนวนมาก โดยรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร จะมีลักษณะคล้ายการเผยแพร่บนบอร์ดกระดานแจ้งข่าวไม่ได้ลูกเล่นอะไรมากนัก ขณะที่เฟซบุ๊กเป็น สื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นการสื่อสารลักษณะเปิด (Public) ใ้บุคคลทั่วไปสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลาไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้ว ยังมีลูกเล่นใน การนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้หลากหลาย ทั้งข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ ไม่แตกต่างจากการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และยังเอื้อประโยชน์ในการสร้างตัวตนเจ้าของเพจให้เป็นที่รู้จักของคน ในสังคมได้ง่าย สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบลักษณะการใช้งานของสื่อ นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการ เคลื่อนย้ายกระบวนทัศน์ข่าวเชิงสืบสวนหรือข่าวประเภทอื่น ซึ่งในอนาคตถ้าหากมีการคิดค้นสื่อใหม่ ที่มีลูกเล่นในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ดีกว่า ประหยัดระยะเวลาและต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตและ นำเสนอข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า การเคลื่อนย้ายกระบวนทัศน์จะเกิดขึ้นต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ตาม ความสามารถทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอีก นับเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ จากงานวิจัยนี้เช่นกัน และยังสอดคล้องตามหลักคิดของ นักวิชาการสำนักโตรอนโต (The Toronto School) ในประเด็นที่ว่า เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นกับตัวสื่อ องค์ประกอบทุกอย่างก็จะ เปลี่ยนแปลงตามตั้งแต่ ตัวสาร ตัวคนที่ทำการสื่อสาร ไปจนถึงสังคม ก็จะผันแปรไปตามความ เปลี่ยนแปลงของตัวสื่อด้วย (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน , 2553, น. 122)

8.1.2 วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของไทย

วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว

จากการศึกษากระบวนการทัศนด้านวิธีปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า วิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวของกลุ่มนักข่าวในยุคสื่อปัจจุบัน มาจาก 2 วิธีการคือ จากแหล่งข่าว และจากข่าวที่สำนักข่าวอื่นนำเสนอไปแล้ว ขณะที่กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ทั้งในฐานะผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งมีจำนวนเกือบครึ่งไม่ได้เป็นนักข่าว หรือเคยทำงานในองค์กรสื่อมวลชนกระแสหลักมาก่อน ได้ประเด็นข่าวมาจากข้อมูลสมาชิกในกลุ่มเพจหรือประชาชนส่งเข้ามาให้ รวมถึงคิดประเด็นข่าวจากเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคมเช่นเดียวกับกลุ่มนักข่าว

หากนำมามองเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ของกลุ่มนักข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก มาเปรียบเทียบกับวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อดั้งเดิมที่ในงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิศรีรา อมมั่นคงกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ของผู้วิจัย (2558) ซึ่งพบว่า ลักษณะที่มาและการค้นพบประเด็นข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ซึ่งข่าวทุกชิ้นล้วนเป็นข่าวเชิงสืบสวน มี 3 รูปแบบ คือ 1. มาจากตัวนักข่าว 2. มาจากแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร และ 3. การจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ข่าวที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ จะพบว่าวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจากประสบการณ์ส่วนตัวของนักข่าว ในยุคสื่อดิจิทัลปรากฏให้เห็นน้อยลง ทั้งที่ การได้มาซึ่งประเด็นข่าววิธีการนี้ มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นคนข้างสังเกตซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักข่าว

ส่วนวิธีการได้มาซึ่งประเด็นข่าวจาก ของ กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ที่มีวิธีการหาประเด็นข่าวและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โดยให้สมาชิกในกลุ่มเพจ ที่กระจายตัวอยู่ในสาขาอาชีพต่างๆ ทั่วประเทศ ทำหน้าที่คล้ายกับสายลับ ไม่เปิดเผยตัว คอยสืบเสาะหาข้อมูลส่งเข้ามาให้ทีมงานแอดมินส่วนกลาง เพื่อคัดเลือกเรื่องนำไปผลิตเป็นชิ้นงานข่าวนำเสนอต่อ นับเป็นแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนรูปแบบใหม่ ที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน ขณะที่กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ยังสามารถใช้วิธีการจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ข่าวที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อได้เช่นเดียวกับนักข่าวในสื่อมวลชนกระแสหลักด้วย

วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน

สำหรับประเด็นเรื่องมุมมองเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ในงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของกลุ่มนักข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ที่นิยมใช้กันส่วนใหญ่ มี 2 วิธีการ คือ 1. แสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว และการลงพื้นที่

เมื่อนำผลวิจัยที่ได้รับ ไปเปรียบเทียบกับเทคนิคหรือกลยุทธ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ในยุคสื่อดั้งเดิมที่มีการศึกษาไว้ในบทที่ 2 ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ 1. การลงพื้นที่ 2. การใช้เอกสารหลักฐาน และ 3. การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ จะพบว่าวิธีการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนที่ใช้กันมากในอดีตยังปรากฏให้เห็นอยู่ในการทำข่าวเชิงสืบสวนยุคปัจจุบัน ส่วนการใช้ความรู้ทางกฎหมายมาประกอบการทำข่าว ตั้งแต่การคิดประเด็นข่าว รวมไปถึงการแสวงหาเอกสารข้อมูลหลักฐานสำคัญ ปรากฏให้เห็นน้อยลง ขณะที่กระบวนการทำข่าวของนักข่าวในปัจจุบันมีลักษณะพึ่งพาแหล่งข่าวเป็นส่วนใหญ่ ทั้งการให้ช่วยยืนยันข้อมูลหรือการแจ้งเบาะแสข้อมูล นักข่าวบางราย ถึงขนาดยกสถานะให้แหล่งข่าวเป็นผู้ร่วมผลิตข่าวด้วย เพราะมีส่วนร่วมในกระบวนการทำข่าวตั้งแต่การคิดกำหนดประเด็นข่าว และการหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ มาช่วยสนับสนุนการข่าว มีลักษณะขัดแย้งกับปรัชญาวารสารศาสตร์ ในเรื่องกระบวนการทำข่าว ที่เน้นความเป็นกลาง ตามหลักการวารสารศาสตร์เบื้องต้น ที่ มาลี บุญศิริพันธ์ เคยกล่าวอ้างถึงไว้ (มาลี บุญศิริพันธ์ , 2556) ขณะที่การเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตข่าว ของแหล่งข่าวนั้น มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์มากกว่าแค่การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าว ตามกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในอดีต ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีศัตรูหรือคู่แข่งฝ่ายตรงกันข้าม และนำไปสู่การไม่ได้รับความเชื่อถือในเรื่องการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อกระแสหลัก จนถูกมองว่าเป็นสื่อเลือกข้างได้

ส่วนมุมมองของกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าวส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ ยืนยันให้อิสระในการทำงานแก่นักข่าวและกองบรรณาธิการ แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ ศักยภาพการทำงานของนักข่าว โดยเฉพาะกลุ่มนักข่าวใหม่ ยังขาดประสบการณ์ไม่สามารถคิดประเด็นข่าวที่แหลมคมได้ จึงทำให้ผู้ที่รับหน้าที่ในการคิดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ คือ บรรณาธิการข่าว หรือนักข่าวอาวุโส ที่มีประสบการณ์ในการทำข่าวมายาวนาน รู้จักแหล่งข่าวจำนวนมากที่สามารถให้ข้อมูล

ข่าวสำคัญได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และการเปิดเผยข้อมูลสำคัญของหน่วยงานราชการยังมีปัญหา ข้อมูลไม่ครบถ้วนมีความผิดพลาด เข้าถึงข้อมูลได้ค่อนข้างยาก

ขณะที่วิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐาน ของ กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก นั้น มีวิธีการใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ การใช้กระบวนการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ จากคนในสังคม หรือที่เรียกว่า “Crowdsourcing” รวมถึงการติดตามข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อดิจิทัล หรือที่เรียกว่า “Digital Footprint” ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นักข่าวเชิงสืบสวนในต่างประเทศนิยมใช้ในการทำงานข่าว มาช่วยตรวจสอบยืนยันข้อมูลหลักฐานข่าวด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากช่องทางสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการผลิตและนำเสนอข่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลงานข่าวเป็นที่ยอมรับจากคนในสังคม ตอกย้ำให้เห็นแนวคิดที่ว่า หลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ในยุคสื่อปัจจุบัน ใครๆ ก็สามารถเป็นนักข่าวได้ ไม่ใช่แค่เป็นผู้ส่งสารธรรมดาทั่วไป มีความเป็นจริงมากขึ้น เพราะข่าวคือองค์ความรู้ในการสื่อสารข้อมูลต่อสาธารณชนประเภทหนึ่ง คนทั่วไปที่ไม่ได้เรียนจบทางด้านวารสารศาสตร์โดยตรงก็สามารถทำได้ หากมีการฝึกฝนและเรียนรู้ จากประสบการณ์ในการทำงานของสื่อมวลชนที่พบเห็นจากการอ่านข่าว ซึ่งกระบวนการแสวงหาข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กหลายส่วนที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ นักข่าวมืออาชีพ สามารถที่จะนำไปใช้เป็นต้นแบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานข่าวให้ดีขึ้นมากกว่าแค่การพึ่งพาแหล่งข่าว ดักรอสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการทำข่าวเท่านั้น เพราะอำนาจในการนำเสนอข่าวที่เคยอยู่กับนักข่าวเพียงกลุ่มเดียว กำลังถูกท้าทายจากกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก มากขึ้นทุกขณะในปัจจุบัน

รูปแบบการนำเสนอข่าว

ในส่วนของประเด็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอข่าว ในงานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า รูปแบบการนำเสนอข่าวของ กลุ่มนักข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ที่นิยมใช้มีลักษณะเหมือนกัน คือ การแบ่งข่าวเพื่อนำเสนอออกเป็นตอนๆ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในอดีต

ขณะที่รูปแบบการนำเสนอข้อมูลในส่วนของสื่อกระแสหลัก จากการศึกษาพบว่า นอกจากการใช้ภาพถ่าย เอกสารหลักฐาน เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงในข่าวแล้ว ยังมีการจัดทำข้อมูลในรูปแบบอินโฟกราฟฟิก หรือคลิปวิดีโอ เพื่อช่วยในการอธิบายสรุปข้อมูลข่าวหรือสาระสำคัญในข่าวต่อผู้อ่านหรือผู้ชมข่าวได้มากขึ้น แต่ในส่วนของข่าวจากสื่อเว็บไซต์ มีข้อค้นพบว่ารูปแบบการนำเสนอ ยังมีลักษณะเดียวกับการเขียนข่าว หรือรายงานในสื่อหนังสือพิมพ์ ที่เน้นการนำเสนอข้อมูลด้วยตัวอักษร พร้อมนำภาพถ่ายประกอบเป็นหลัก ไม่มีการจัดทำอินโฟกราฟฟิก หรือจัดทำเป็นคลิปมาใช้ในการอธิบายสรุปข้อมูลข่าวประกอบแต่อย่างใด ทั้งนี้ สื่อเว็บไซต์ มีคุณลักษณะเด่นในการเป็นสื่อประสม หรือที่เรียกว่า มัลติมีเดีย (Multimedia) ที่สามารถนำเสนอได้ทั้งตัวอักษร ภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหวได้พร้อมกัน สะท้อนให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตและเผยแพร่ข่าวตามคุณลักษณะของสื่อที่ยังไม่เพียงพอ องค์กรสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวทางเว็บไซต์ ควรจะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะบุคลากรในการประยุกต์เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มาใช้ในการผลิตและนำเสนอข่าวเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้ยังมีข้อค้นพบว่า รูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในกลุ่มที่ไม่ได้เป็นนักข่าว หรือเคยทำงานในสื่อกระแสหลัก มีการใส่อารมณ์ เพิ่มความเห็นของผู้เขียนเข้าไป พร้อมตัดต่อภาพข้อมูลประกอบด้วย แม้จะได้รับความสนใจจากผู้ชมผู้อ่านเป็นอย่างมาก เข้าข่ายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่สังคมคอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์สาธารณะ ตามปรัชญาด้านวารสารศาสตร์ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556) แต่รูปแบบการนำเสนอดังกล่าว ไม่เข้าข่ายคุณสมบัติข่าวที่ดีที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป คือ จะต้องมีความถูกต้องครบถ้วนรอบด้าน เป็นธรรม ตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ ไม่สอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวของผู้รายงานข่าวเข้าไปในข่าว ดังที่ พิศิษฐ์ ชวาลาวัช และคณะ (2539) เคยระบุไว้ในตำราการรายงานข่าวชั้นสูง ขณะที่การทำงานก็มีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งใด ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กบางแห่ง มีการปิดบังตัวเอง ไม่เปิดเผยตัวตนต่อสาธารณชนจึงเป็นเหตุผลทำให้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารไม่ได้รับการยอมรับจากองค์กรวิชาชีพ หรือนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนมากนัก ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อยกระดับการทำงานข่าวของ กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊กให้มีมาตรฐานทางด้านจริยธรรมสื่อมวลชนมากขึ้น

สำหรับกระบวนการทัศน์ด้านวิถีปฏิบัติในส่วนของผู้บริหารองค์กรข่าว มีข้อค้นพบว่า เนื้อหาข่าวขององค์กรสื่อมวลชนบางแห่ง ที่อ้างว่าเป็นข่าวเชิงสืบสวน แต่แท้จริงเป็นการทำข่าวโจมตี โดยใช้ทุกช่องทางสื่อในสังกัดนำเสนอข่าว จากนั้นฝ่ายบริหารก็จะส่งตัวแทนไปเจรจาต่อรอง เพื่อยุติการนำเสนอข่าวและแลกรับผลประโยชน์เอง ที่ถูกเรียกว่าเป็น “ข่าวตบทรัพย์” มีรูปแบบต่างจากวิธีการในอดีต ที่มีลักษณะเป็นการเรียกร้องรับซองขาว หรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนในรูปของสิ่งของ สิทธิประโยชน์ จากแหล่งข่าวของกลุ่มนักข่าว หรือการทำข่าวตามนโยบายขององค์กร เพื่อมุ่งหวังให้คู่กรณีเป็นฝ่ายเข้ามาติดต่อเพื่อยื่นข้อเสนอผลประโยชน์ ที่เรียกว่า “ข่าวเคาะกะลา” สะท้อนให้เห็นว่า การแสวงหาผลประโยชน์จากการนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ และส่งผลกระทบต่อตรงต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้หลักการทางวารสารศาสตร์ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ แต่ในยุคสื่อปัจจุบันมีการยกระดับจากการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในองค์กร เป็นการดำเนินการในระดับนโยบายข่าว ที่มีความซับซ้อนแนบเนียนมากขึ้น เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแสวงหารายได้เพื่อนำมาหล่อเลี้ยงองค์กรสื่อมวลชนให้อยู่รอดทางธุรกิจสื่อ ซึ่งปัญหาดังกล่าว นับว่ามีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก หากยังปล่อยให้มีการกระทำลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นต่อไป “อำนาจ” ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ที่เคยถูกยกสถานะเป็น ฐานันดรที่สี่ ต่อจากขุนนาง พระราชาคณะหรือบรรพชิตที่มีสมณศักดิ์ และสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นฐานันดรที่หนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ จะต้องตกต่ำลงมาจนไม่เหลือสถานะเดิมที่เคยได้รับการยกย่อง

อย่างไรก็ดี เกี่ยวกับวิถีปฏิบัติข่าวเชิงสืบสวนนั้น มีข้อค้นพบว่า ทั้งกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลัก และกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ล้วนมีความเห็นตรงกันว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ มีลักษณะปิดกั้นไม่ครบถ้วน เข้าถึงได้ยาก ยังเป็นอุปสรรคการสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอประเด็นนี้ไว้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานราชการต่อไป

ในส่วนประเด็นเรื่องกระบวนการทัศน์ด้านวิถีปฏิบัติ ของ ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนกลุ่มต่างๆ มีข้อค้นพบเกี่ยวกับมุมมองที่เปลี่ยนไปว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ถูกนำเสนอในปัจจุบันมีคุณภาพด้อยลง แม้นักข่าวจะมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการแสวงหาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกมาใช้ประกอบการทำข่าวได้ แต่ผลงานข่าวที่นำเสนอ ก็ยังไม่สามารถถึงขั้นผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้เหมือนกับผลงานข่าวในอดีต ขณะที่การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบันก็ยังมีลักษณะ

เลือกข้าง ไม่กลาง มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับกลุ่มทุนหรือผู้มีอำนาจบางกลุ่มด้วย ก็เป็นผลสะท้อนมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว ประกอบกับผู้ชมผู้อ่านข่าวให้ความสนใจเฉพาะข่าวตามกระแสเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันมีความรุนแรงอีกเช่นกัน

8.1.3 วิธีให้คุณค่าเกี่ยวกับข่าวเชิงสืบสวนของไทย

วัตถุประสงค์การทำข่าว

จากการศึกษาวิธีให้คุณค่าข่าวเชิงสืบสวนในส่วนของนักข่าว มีข้อค้นพบว่า ปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันโดยตรง คือ นโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่ ถ้านโยบายข่าวไม่สนับสนุนให้มีการทำข่าวประเภทนี้ นักข่าวก็ไม่สามารถทำข่าวได้ ขณะที่นโยบายข่าวในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวตามกระแสเป็นหลัก ในระยะยาวอาจมีผลกระทบต่อดุลยภาพในการทำงานของนักข่าวให้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มไม่ให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาการทุจริตคอร์รัปชัน ต่างจากผลวิจัยเรื่อง “เทคนิคการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม” (พิศชนันต์ วาหะรัญ, 2554) ที่ระบุความคิดเห็นของกลุ่มนักข่าวภาคสนามที่ทำข่าวเชิงสืบสวนไปในแนวทางที่สอดคล้องตรงกันว่า ข่าวประเภทนี้ เป็นข่าวที่ทรงพลัง ทรงคุณค่า ช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำข่าวเพื่อช่วยปกป้องผลประโยชน์ประเทศชาติ ช่วยยับยั้งการทุจริตของนักการเมืองกับข้าราชการ มีความสุขสนุกกับการทำงาน เป็นเสน่ห์สำคัญของการทำข่าว ไม่สอดคล้องกับมุมมองของ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการข่าวสำนักข่าวอิศรา นักข่าวเชิงสืบสวนมีอรางวัล ที่มีความเห็นว่า ข่าวประเภทนี้ถือเป็นหน้าที่ของนักข่าว จะรู้สึกภูมิใจหากวันใดได้ทำข่าวเดียว สามารถทำให้คู่แข่งตกข่าว การให้คุณค่าของนักข่าวต่อข่าวเชิงสืบสวน จะให้น้ำหนักและความสำคัญในการติดตามทำข่าวเชิงสืบสวนมากกว่าข่าวกระแสรายวันหรือข่าวรูทีนทั่วไป นักข่าวที่เคยมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นที่ประจักษ์ จะมีความพยายามในการเสาะแสวงหาผลงานข่าวเชิงสืบสวนชิ้นใหม่ ที่มีผลกระทบทางข่าวที่สูงกว่า สร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้มากขึ้นกว่าเดิม ตรงจุดนี้อาจจะเรียกว่าเป็นภาวะแห่งการเกิดขึ้นของนักข่าวเชิงสืบสวนก็ได้ (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 18 มีนาคม 2561) ซึ่งข้อค้นพบนี้ ช่วยทำให้เห็นจิตวิญญาณการสื่อสารมวลชนกำลังจะเปลี่ยนไป จากครั้งหนึ่งคนที่จะเข้ามาประกอบอาชีพนี้ต้องมีฐานความคิดในการให้ “คุณค่า” แก่วิชาชีพของตนเอง มุ่งมั่นทำข่าวเพื่อนำเสนอความจริงปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ไม่สนใจเรื่องเงินทองผลประโยชน์ตอบแทน ภาคภูมิใจในอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้เสียสละผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วน

ร่วม แต่ทุกสิ่งทุกอย่างกำลังจะเปลี่ยนไป นักข่าว จะกลายเป็นแค่อาชีพหนึ่งในสังคม ลักษณะงานเหมือนผู้ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ที่ใครจะเข้ามาทำงานก็ได้ เพื่อหาเงินเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัวให้อยู่รอดไปวันๆ หนึ่งเท่านั้น ฐานะการงานก็ไม่มั่นคงสุมเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างจากนายจ้างได้ง่าย เหมือนกับอาชีพรับจ้างอื่นทั่วไป ซึ่งมีนักข่าวหลายคนตัดสินใจละทิ้งจิตวิญญาณการสื่อสารมวลชนที่เคยถูกยกย่องให้เป็นฐานันดรที่สี่ทางสังคม หันหลังให้การทำงานตามอุดมการณ์วิชาชีพที่เคยมีมา ผันตัวเองไปทำงานเพื่อรับใช้องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนตามคำชักชวนของแหล่งข่าวที่รู้จักสนิทสนมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนผลตอบแทนจำนวนที่มากกว่าปรากฏให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

นโยบายการทำข่าว

ในส่วนวิธีให้คุณค่าข่าวเชิงสืบสวนของกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว มีข้อค้นพบว่า นโยบายข่าวของทุกองค์กรสื่อมวลชน ยังพร้อมให้การสนับสนุนนักข่าวและกองบรรณาธิการในการผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ถ้าหากข่าวชิ้นนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีเอกสารหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงในข่าว ได้ชัดเจน แต่ผู้บริหารองค์กรข่าว ก็ยอมรับเองว่าด้วยสถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจสื่อในปัจจุบันที่มุ่งเน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านผู้ชมเป็นหลัก มีสื่อใหม่เกิดขึ้นจำนวนมากรวมถึงกลุ่มแอดมินเพจเฟซบุ๊กที่มีต้นทุนในการผลิตข้อมูลข่าวสารที่น้อยกว่า กอปรกับรสนิยมการเสพข่าวของประชาชนในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปหันมาไปให้ความสนใจบริโภคข่าวตามกระแสมากกว่าข่าวที่มีเนื้อหาหนัก และมีความซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจ ทำให้ข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่ไม่สร้างรายได้ผลตอบแทนทางธุรกิจเนื่องจากมีจำนวนผู้อ่านเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

ขณะที่การผลิตข่าวเชิงสืบสวนที่มีคุณภาพต้องใช้ระยะเวลาและต้นทุนในการผลิตค่อนข้างมาก และองค์กรสื่อมวลชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรธุรกิจมุ่งแสวงหาผลกำไรไม่ได้เป็นองค์กรการกุศล มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างรายได้จากการนำเสนอข่าวเพื่อมาหล่อเลี้ยงธุรกิจสื่อที่มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากให้อยู่รอด จึงเป็นเรื่องยากที่จะสามารถผลิตข่าวเชิงสืบสวนออกมานำเสนอได้ในปริมาณมากเหมือนในอดีตที่ผ่านมา สอดคล้องกับผลการศึกษาในยุคสื่อดั้งเดิมของ อมรรัตน์ มหิทธิรุกษ์ (2546) ที่พบว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ความสำคัญต่อข่าวคอร์รัปชันแม้จะไม่มีกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร การเสนอข่าวส่วนใหญ่จะให้น้ำหนักกับข้อมูลจากเอกสารมากกว่าข้อมูลบุคคล ความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏเป็นข่าวและความเสียหายของการทุจริตที่เกิดขึ้น ตัวแปรสำคัญที่เป็นข้อจำกัดต่อการทำหน้าที่ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยกองบรรณาธิการข่าว นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ เนื้อที่/ ระยะเวลาในการทำข่าว และหลักจรรยาบรรณ

วิชาชีพ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย รายได้จากโฆษณา คู่แข่งทางการตลาดและความสนใจของผู้อ่านด้วย

ขณะที่งานวิจัยนี้ ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า ในช่วงยุคสื่อปัจจุบัน ปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะ ในส่วนโฆษณา คู่แข่งทางการตลาดและความสนใจของผู้อ่าน นับเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิต และนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาทฤษฎีคอร์รัปชันเป็นอันดับหนึ่ง สะท้อนให้เห็นจากนโยบาย ข่าวที่ให้คุณค่า ในการผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแสเร้าอารมณ์ที่มียอดผู้อ่านผู้ชมเป็นจำนวนมาก ที่นำมาซึ่งการสร้างรายได้ผลตอบแทนจากเม็ดเงินโฆษณาเพื่อหล่อเลี้ยงธุรกิจสื่อมวลชนให้อยู่รอด ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวน ที่มีเนื้อหาเรื่องทฤษฎีคอร์รัปชัน แม้จะยังให้การสนับสนุน แต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไข ในเรื่องข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ต่างจากในอดีต ที่ผู้บริหารองค์กรข่าวจะให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนยังเต็มที่เพราะข่าวประเภทนี้ มีผลช่วยกระตุ้นยอดขายหนังสือพิมพ์ สามารถช่วยผลักดันให้ยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน และความสำเร็จจากการนำเสนอข่าวยังมีผลพลอยได้จากรางวัลเกียรติยศชื่อเสียงในสังคมจากการส่งข่าวเข้าประกวดเวทีต่างๆด้วย เนื่องจากข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีคุณภาพ ตรงตามหลักการทางวารสารศาสตร์ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากกว่าข่าวประเภทอื่น ดังที่ พิธิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ (2539) เคยกล่าวไว้

การจัดประกวดข่าว -การจัดฝึกอบรม-การสนับสนุนงบประมาณ-การมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือสนับสนุนการผลิตและนำเสนอข่าว

ทั้งนี้ ข้อค้นพบในประเด็นการให้คุณค่าของข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวและผู้บริหารองค์กรข่าว ดังที่ได้อภิปรายไปนั้น ส่วนทางกับข้อค้นพบที่ได้รับจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องภายนอกองค์กรข่าว โดยพบว่า มีการให้ความสำคัญ และให้พื้นที่ในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนมากขึ้น จากเดิมที่มีเฉพาะแค่การแจ้งข้อมูลเบาะแสให้เอกสารหลักฐาน มาเป็นการว่าจ้างผลิตข่าว การตั้งกองทุนสนับสนุนการผลิตข่าว การเปิดเพจเฟซบุ๊กนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเรื่องทฤษฎีคอร์รัปชัน การสร้างเครื่องมือขึ้นมาช่วยในการสืบค้นข้อมูล ขณะที่การจัดประกวดข่าว การจัดฝึกอบรม-การสนับสนุนงบประมาณ ก็ยังพร้อมให้การสนับสนุนต่อไป สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจของข่าวเชิงสืบสวน ที่ส่วนของผู้รับสาร ว่ายังคงมีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเป็นข่าวที่มุ่งตรวจสอบการทฤษฎีคอร์รัปชัน ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ รวมไปถึงหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนที่มีคุณค่าต่อสังคมโดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย คือ การเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน คอยเฝ้าดูความผิดปกติที่เกิดขึ้นในสังคมดังที่ รัฐวกร ศรีลิโก (2554) ศึกษาวิจัยไว้ เป็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้สื่อมวลชนกลับมาทำหน้าที่ตามเดิมที่เคยเป็นมา

ส่วนกระบวนการทัศนวิธียุคใหม่ให้คุณค่าต่อข่าวเชิงสืบสวนของ กลุ่มผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก งานวิจัยนี้ฉายภาพให้เห็นว่า ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงนักข่าวหรืออดีตนักข่าวในสื่อกระแสหลัก บางส่วนที่ไม่พอใจนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชน มีการเปิดเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นช่องในการนำเสนอข่าวของตนเอง มีลักษณะเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ที่เคยถูกระบุว่า ต้องทำหน้าที่เป็นสื่อสนับสนุนส่งเสริมให้การพัฒนาประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศแล้วยังมีภารกิจสำคัญในการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารประเทศของรัฐบาลและนักการเมืองระดับต่าง ๆ ด้วยการยึดมั่นในปรัชญาวารสารศาสตร์ คือ เสรีภาพ อิสรภาพ ความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่สังคม คอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ ดังข้อมูลที่ มาลี บุญศิริพันธ์ (2556) เคยระบุไว้ และการดำเนินดังกล่าวยังเป็นการสะท้อนให้การต่อสู้เพื่อรักษาอุดมการณ์ในการทำข่าวของสื่อมวลชนในยุคดั้งเดิมไว้ สอดคล้องกับ แนวคิดของ อัลวิน วอร์ด กูลเนอร์ (Alvin Ward Gouldner) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา มีมุมมองต่อเทคโนโลยีและอุดมการณ์ว่า มีมิติความสัมพันธ์กัน โดยทุกครั้งที่เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ๆ เกิดขึ้น จะเกิดการผลิอุดมการณ์ใหม่ขึ้นมาในสังคมด้วยเช่นกัน และมักจะนำไปสู่การปะทะต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ใหม่กับอุดมการณ์หลักชุดเดิมของสังคม (Gouldner อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน , 2553, น. 153) อย่างไรก็ดี ในการศึกษาระบบทัศนวิธียุคใหม่ให้คุณค่าข่าวเชิงสืบสวน ของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม มีข้อค้นพบว่า กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลัก แม้ว่าจะติดขัดปัญหาเรื่องเงินทุน แต่ก็ยังมีนโยบายสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชันอยู่ ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ มีการขยับบทบาทจากเดิมแค่ให้ข้อมูล มาเป็นผู้ให้พื้นที่ในการนำเสนอข่าวต่อสาธารณะมากขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก นั้น การออกมาเปิดเพจเฟซบุ๊ก เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย เป็นเพราะผิดหวังกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน และอยากเสนอตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ตรงนี้แทนสื่อมวลชน เป็นไปตามมุมมองของ ฮาโรลด์ อินนิส (Harold A Innis) ที่ระบุว่า ว่า ทุกครั้งที่มีความเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการสื่อสาร จะส่งผลความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจทางสังคมเสมอ ซึ่งพลวัตนี้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของข่าวเชิงสืบสวนที่ยังมีอยู่ในมุมมองของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ขณะที่วิธีการให้คุณค่ากับข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ก็มีลักษณะแตกต่างกันไปตามข้อจำกัด และความสามารถที่ทำได้ ซึ่งวิธีการทั้งหมดก็ล้วนแล้วเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการมาของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เช่นกัน

8.2. แนวโน้มข่าวเชิงสืบสวนไทยยุคดิจิทัล ภายใต้หลักปรัชญาด้านวารสารศาสตร์

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ว่า ผลจากการที่ “ข่าวเชิงสืบสวน” ถูกกล่าวถึงว่าเป็นรูปแบบการรายงานข่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งตามหลักวิชาการวารสารศาสตร์ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550) เนื่องจากเป็นข่าวที่มุ่งเน้นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงหลักฐานของนักข่าวเพื่อนำไปใช้ในการตรวจสอบเปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ตรงตามสาระสำคัญของงานด้านวารสารศาสตร์ที่ถูกระบุว่าเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีสารประโยชน์เป็นข้อเท็จจริงเป็นความจริงที่เกิดขึ้น สร้างสรรค์สังคม คอยชี้ทางสว่างให้ผู้อ่านสามารถนำข่าวสารความรู้ไปประกอบการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามปรัชญาวารสารศาสตร์ที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอด คือ เสรีภาพ อิสรภาพ ความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่สังคมคอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์สาธารณะ (มาตี บุญศิริพันธ์, 2556)

เมื่อกระบวนการค้นข่าวเชิงสืบสวนของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงไปจึงมีผลสะท้อนไปถึงสาระสำคัญของงานด้านวารสารศาสตร์ และปรัชญาวารสารศาสตร์ที่คนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชนยึดถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอดด้วย

ทั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ที่ได้ข้อค้นพบสำคัญว่า ความหมาย และเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวน ของ กลุ่มนักข่าวส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้บริหารองค์กรข่าว ในสื่อกระแสหลัก มีมุมมองว่าเป็นข่าวที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึกมากกว่าข่าวรายวันทั่วไป นำมาเสนอตีแผ่เตือนภัยให้สังคมได้รับรู้รับทราบ แต่เนื้อหาข่าวไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน เพราะข่าวเชิงสืบสวนเป็นกระบวนการในการทำข่าวสามารถปรับใช้ได้กับทุกข่าว ข่าวที่อยู่ในกระแสความสนใจของคนทั่วไปก็สามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ และถ้ายังข่าวเรื่องนั้นที่มีผลกระทบกับวิถีชีวิตประชาชนจำนวนมากก็จะยิ่งช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้อ่านผู้ชมต่อข่าวชิ้นนั้นได้มากขึ้นด้วย สอดรับกับนโยบายการนำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชนในปัจจุบันที่เน้นการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว ผลิตเนื้อหาข่าวตามกระแสความสนใจของผู้บริโภคเพื่อรองรับการแข่งขันทางธุรกิจสื่อที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นเรื่องสำคัญ พร้อมให้การสนับสนุนนำเสนออย่างเต็มที่ เพราะยังมองเห็นความสำคัญของข่าวประเภทนี้อยู่ แต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า ข่าวชิ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐหรือเอกชน จะต้องมียุทธศาสตร์หลักฐานประกอบชัดเจน และต้องเป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการ

ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ที่ในปัจจุบันบทลงโทษทางกฎหมายมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในทางคดีอาญา และการชดใช้ค่าเสียหายในคดีแพ่งที่มีมูลค่าสูง

สะท้อนให้เห็นแนวโน้มข่าวเชิงสืบสวนไทยยุคดิจิทัลทั้งในปัจจุบันและอนาคต ที่ถูกผลิต และนำเสนอในสื่อกระแสหลัก ว่าจะมีลักษณะเป็นข่าวที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เจาะลึก เรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของผู้บริโภคเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการผลิตและนำเสนอข่าวตาม กระแส ที่มีลักษณะเป็นข่าวเบา เน้นความรวดเร็วหรือความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ และเร้าอารมณ์ ความรู้สึก ส่วนข่าวเชิงสืบสวน ที่เป็นข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปกป้องรักษาผลประโยชน์ สาธารณะ จะถูกให้ความสำคัญรองลงมา

ภายใต้วิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีให้คุณค่ากับข่าวเชิงสืบสวน ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว หาก นำแนวคิดและทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ มาใช้ในการอภิปรายข้อค้นพบส่วนนี้ ความเปลี่ยนแปลง ประการแรกที่จะเกิดขึ้นกับข่าวเชิงสืบสวนภายใต้หลักปรัชญาด้านวารสารศาสตร์ คือ “ข่าวเชิง สืบสวน” จะไม่ใช่รูปแบบการรายงานข่าวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งตามหลักวิชาการวารสารศาสตร์ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2550) ในเชิงการเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารที่มีสารประโยชน์เป็นข้อเท็จจริง โดยเฉพาะการเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมดุลให้แก่ สังคมคอยสอดส่องดูแลผลประโยชน์สาธารณะ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556) อีกต่อไป

ประเด็นต่อมาเป็นเรื่องคุณค่าข่าว (News Value) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ของนักข่าวหรือองค์กร สื่อมวลชน ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกข่าวเชิงสืบสวนเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน จะให้ความสำคัญ กับเรื่อง ปุณชนสนใจ บวกกับ ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อนเงื่อนงำ เป็นหลัก ต่างจากในอดีตที่ คุณค่าของข่าวเชิงสืบสวน ที่ถูกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข่าว จะเป็นเรื่อง ผลกระทบ บวกกับ ความน่าสงสัย ความลึกลับซ่อนเงื่อนงำ เนื่องจากเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการ ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณชนเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

ซึ่งในประเด็นการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน มาใช้ในการทำข่าวที่อยู่ในกระแส ความสนใจของคนทั่วไปก็สามารถทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ แม้จะถือว่าเป็นบทบาทใหม่ของข่าวเชิง สืบสวนในยุคสื่อปัจจุบัน ที่ถูกนำไปใช้เป็นกระบวนการทำข่าวเพื่อช่วยสร้างคุณค่าให้กับข่าวธรรมดา ทั่วไปให้กลายเป็นข่าวเชิงสืบสวน และช่วยความน่าสนใจให้กับข่าวตามกระแสหรือข่าวเร้าอารมณ์มาก ขึ้น แต่ผล จากสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจสื่อมีความรุนแรงมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้องค์กร สื่อมวลชน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการนำเสนอข่าวเพื่อความอยู่รอดในการทำธุรกิจสื่อ หลากหลายรูปแบบมากขึ้น ขณะที่ ข่าวเชิงสืบสวน ประเภทข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปกป้อง

รักษาผลประโยชน์สาธารณะ มีข้อจำกัดในการทำงานข่าวจำนวนมาก จึงมีแนวโน้มว่า ข่าวตามกระแส หรือข่าวเร้าอารมณ์ ที่ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านผู้ชมอย่างมากในปัจจุบัน

ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน อาจจะค่อย ๆ หายไปจากระบบการผลิตและนำเสนอข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในสื่อกระแสหลัก ส่วนข่าวเชิงสืบสวน ที่เป็นข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทุจริตคอร์รัปชันโดยตรง แม้จะยังปรากฏให้เห็นในสื่อออนไลน์และเพจเฟซบุ๊ก แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย ซึ่งงานวิจัยนี้ ยังมีข้อค้นพบด้วยว่า ในยุคสื่อปัจจุบัน องค์กรสื่อมวลชนบางแห่ง อย่างสำนักข่าวอิศรา ซึ่งเป็นสื่อเว็บไซต์ ที่มีนโยบายการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวข้องเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเป็นหลัก แต่ผลตอบรับจากผู้อ่านผู้ชมจากการนำเสนอข่าวยังมีจำนวนน้อย แม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทั้งการใช้ภาพอินโฟกราฟฟิก (Infographic) หรือคลิปวิดีโอเข้ามาช่วยประกอบในการอธิบายข้อมูลการทุจริตที่มีความซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ต้องมีการถกเถียงกันต่อไปว่าปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเพราะรูปแบบการนำเสนอข้อมูลของสำนักข่าวอิศราไม่น่าสนใจ หรือ ข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน กลายเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากผู้ชมผู้อ่านเฉพาะบางกลุ่มในสังคมไทยเท่านั้น

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว อาจจะส่งผลกระทบต่อข่าวเชิงสืบสวนในการแสดงบทบาททำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เปิดโปง ระวังยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในสังคม ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทสื่อมวลชนเรื่องการสอดส่องดูแล ระวังระไวถึงแวดล้อมให้กับสังคม 1 ใน 5 บทบาทหน้าที่สื่อมวลชนตามแนวคิดทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional theory) ของแฮโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold D.Lasswell) นักรัฐศาสตร์ชั้นนำชาวอเมริกัน ที่ พีระ จิโรโสภณ (2544) อ้างถึงไว้ และยังส่งผลไปถึงปัญหาการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการใช้เสรีภาพของสื่อเพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้มีอำนาจรัฐ ข้าราชการ และองค์กรเอกชน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ที่มีผลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ตามหลักการการทำงานของสื่อมวลชนภายใต้หลักการทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) ดังที่เคยเป็นมาในอดีตด้วย

ขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายการนำเสนอข่าวในยุคสื่อดิจิทัล ให้ความสำคัญกับการผลิตและนำเสนอข่าวตามกระแส ที่มีลักษณะเป็นข่าวเบา เน้นความรวดเร็วหรือความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ และเร้าอารมณ์ความรู้สึก มากกว่า ข่าวเชิงสืบสวน ที่เป็นข่าวหนัก มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ

ปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ อาจจะมีผลสะท้อนโดยตรงไปถึงเรื่อง อุดมการณ์ ในการทำงาน ข้าราชการและบรรณาธิการให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากอุดมการณ์หลัก ที่คนในแวดวงวิชาชีพ สื่อมวลชนถูกปลูกฝังกันมาตลอด คือ นักข่าว องค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการ นำเสนอข่าวเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ กำลังถูกปลูกฝังอุดมการณ์ใหม่ให้เป็นการทำงาน ขาวเพื่อมุ่งแข่งขันผลิตผลงานขาวเน้นยอดผู้ชมผู้อ่านที่จะนำมาซึ่งรายได้มีคเงินโฆษณาเข้ามาช่วยหล่อ เลี้ยงองค์กรธุรกิจของตนเองให้อยู่รอด และจะส่งผลเป็นลูกโซ่ไปถึงกระบวนการทำงานขาวทั้งระบบ ตามหลักทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory) ประเด็นข่าวที่จะถูกคัดเลือกเพื่อผลิตและ นำเสนอของนักข่าว และกองบรรณาธิการ จะมุ่งเน้นไปที่ข่าวตามกระแสที่มียอดผู้อ่านผู้ชมตามกระแส เป็นหลัก เมื่อกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าว การสร้างวาระ สังคมเรื่องการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ตามหลักทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระ ของข่าวสาร (Agenda-setting theory) ก็จะเกิดปัญหาขึ้นตามมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ประชาชนจะไม่ รู้สึกตระหนักหรือให้ความสำคัญปัญหาการทุจริตเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่จะหันไปให้ความสนใจ กับข่าวตามกระแส ข่าวที่มีเนื้อหาเร้าอารมณ์อันเป็นผลสืบเนื่องจากการกำหนดวาระสังคมตามนโยบาย ข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปของสื่อมวลชนดังกล่าว และสถานการณ์จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากคุณลักษณะในการเผยแพร่และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสื่อดิจิทัลมีประสิทธิภาพกว่ายุคสื่อ ดั้งเดิมในอดีตเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ข้อค้นพบการกำหนดนโยบายข่าวในยุคสื่อปัจจุบัน ที่มุ่งผลิตและนำเสนอข่าว ตามกระแสที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไปเป็นหลักนั้น ก็ยังมีลักษณะสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Brooks and Pinson (อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทวารัฐ, 2561) อ้างถึงไว้ในตำราหลักและเทคนิคงานข่าวที่ระบุว่า ในยุคการหลอมรวมสื่อปัจจุบัน นักข่าว บรรณาธิการข่าว มิได้มีบทบาทในการคัดเลือกข่าวเพื่อ นำเสนอ ตามทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory) อีกต่อไป ผู้อ่านและผู้รับสารต่างหากที่มี อำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสารประเภทไหนด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากภูมิ ทัศน์ของสื่อเปลี่ยนแปลงไป ช่องทางการสื่อสารของคนในสังคมมีมากขึ้น สื่อมวลชน ไม่ใช่ผู้ส่งสาร แต่เพียงฝ่ายเดียว ประชาชนทั่วไปมีพลังอำนาจในการสื่อสารมากขึ้นสามารถใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสำคัญต่อสาธารณชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่ต่าง จากสื่อมวลชน และยังมีอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชนด้วย อันนำไปสู่ข้อขัดแย้ง ที่ว่าด้วยการทำงานของสื่อมวลชน ในการกำหนดวาระข่าวสารของคนในสังคม ให้สนใจหรือให้ ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการชี้นำความคิดของคนในสังคมอย่างชัดเจน ทฤษฎีการ

กำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting theory) อาจไม่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การกำหนดวาระข่าวสารทางสังคมของสื่อมวลชนได้อีกต่อไป จำเป็นต้องมีการขยายกรอบทฤษฎีตัวนี้ ให้ความสำคัญถึงอำนาจการกำหนดวาระข่าวสารในส่วนของประชาชนเพิ่มเติมมากขึ้นด้วย

8.3 แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคข่าวเชิงสืบสวนของไทย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคข่าวเชิงสืบสวนของไทยในงานวิจัยนี้มีข้อค้นพบว่า การได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในรูปแบบการจัดทำโครงการผลิตข่าว หรือการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยเฉพาะ และการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานรัฐโดยไม่มี การปิดกั้น ปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข่าวเชิงสืบสวน ที่ผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า เป็นแนวทางที่เกิดขึ้นได้

ทั้งนี้ ในประเด็นการได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในรูปแบบการจัดทำโครงการผลิตข่าว หรือการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะนั้น เป็นรูปแบบแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน ที่อยู่นอกเหนือจากแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการทำข่าวเชิงสืบสวนในอดีตที่ผ่านมา ที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลไว้ในปีที่ 2 ขณะที่ในส่วนของการจัดทำโครงการผลิตข่าวนั้น จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มีการดำเนินการลักษณะนี้ไว้แล้ว โดยการเปิดให้องค์กรสื่อมวลชน เข้าไปยื่นข้อเสนอโครงการผลิตข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะ สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของสำนักงานคณะกรรมการป.ป.ช. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่ายังให้มองเห็นความสำคัญต่อข่าวเชิงสืบสวนในยุคปัจจุบันว่ายังเป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่ชอบพากล การเปิดโปงพฤติกรรมที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อน นอจล เกี่ยวพันถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม เหมือนดังที่ นายประยงค์ ปรีชาจิตต์ อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) เคยระบุไว้ว่า สื่อมวลชนถือเป็นกำลังสำคัญในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ เพราะสื่อมวลชนไม่ใช่แค่อาชีพหนึ่ง แต่เป็นกลไกสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในเชิงการประชาสัมพันธ์ข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตื่นตัวในการเข้าไปตรวจสอบปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้น หรือป้อง

ปรามให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าที่จะลงมือกระทำ นอกจากนี้หน่วยงานตรวจสอบก็ยังสามารถนำข้อมูลหลักฐานในคดีทุจริตต่าง ๆ ที่สื่อตรวจสอบพบมาใช้เป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบคดีต่าง ๆ ได้ ตามที่ผู้วิจัย นำเสนอไว้ในบทที่ 2

อย่างไรก็ดี การจัดทำโครงการลักษณะนี้ ยังไม่ปรากฏให้เห็นในหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนแห่งอื่นเพิ่มเติม เช่นเดียวกับการจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อสนับสนุนงบประมาณการทำข่าวเชิงสืบสวนโดยเฉพาะด้วย รวมถึงการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายในการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ของสื่อมวลชน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ข่าวเชิงสืบสวนมีความหมาย และเนื้อหาข่าวระบุชัดอยู่แล้วว่าเป็นข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ นักข่าวจะต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตามในลักษณะเกาะติด เกาะลึก ชุคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ มีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง รวมไปถึงบริษัทเอกชนรายใหญ่ด้วย จึงอาจเป็นเรื่องยากที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนอย่างเต็มรูปแบบ

เช่นเดียวกับปัญหาเรื่องระบบการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่ยังมีลักษณะปิดกั้น เข้าถึงยาก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวนนับตั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นหนึ่งในแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคข่าวเชิงสืบสวนของไทยในงานวิจัย ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ต่างจากข้อเสนอเรื่องงบประมาณในการสนับสนุนการทำข่าว ก็คงเป็นเรื่องยากที่จะได้รับการสนับสนุนเช่นกัน ทั้งที่ สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างในระบบสังคม มีหน้าที่ต่อสังคมเหมือนกับอวัยวะของร่างกายเพื่อจรรโลงและรักษาเสถียรภาพและความสมดุลของสังคมให้คงอยู่และต่อเนื่องเช่นกัน ดังที่ Harold D. Lasswell นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน เคยกล่าวไว้ (พีระ จิตร โสภณ, 2544) ขณะที่การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนแก่นักข่าวไทย ที่แสดงผลเป็นรูปธรรมครั้งประวัติศาสตร์ยิ่งใหญ่ที่สุดในสังคมไทยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา คือกรณีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระราชทานกระสอบเงินให้ นายแพทย์บัลดัลย์ นักข่าวเชิงสืบสวนคนแรกของไทย เจ้าของหนังสือพิมพ์บางกอก รีคอดเดอร์ ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนยุคนั้น นำไปชำระหนี้ตามคำพิพากษาศาล เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2409 จำนวน 100 เหรียญสหรัฐ และค่าธรรมเนียม 7 เหรียญสหรัฐ ในคดีหมิ่นประมาท จากการนำเสนอข่าวกงสุลฝรั่งเศสดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ หมิ่นเกียรติศักดิ์สถาบันตุลาการของสยาม และถูกกงสุลฝรั่งเศสฟ้องร้องต่อศาล เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาเห็นค่าของหนังสือพิมพ์ที่รักษาความถูกต้อง

ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยดีเกิดประโยชน์แก่คนดีและแผ่นดินมาโดยลำดับ (สมหมาย ปาจิณัตต์, 2537, น. 49)

ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาสนับสนุนแนวทางการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำข้าวเชิงสืบสวน ตามแนวทางเหล่านี้ จึงอาจจะต้องเป็นผู้มีอำนาจอยู่เหนือผู้บริหารองค์กรหน่วยงานราชการรัฐขึ้นไป

ในส่วนข้อเสนอเรื่องการให้องค์กรสื่อมวลชน กำหนดนโยบายให้การสนับสนุนการทำข้าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ ชูข้าวเชิงสืบสวนเป็นจุดขายในการนำเสนอข่าว เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในทุกหลายช่องทางสื่ออื่น ดังที่อภิปรายไปแล้วว่า นโยบายการผลิตและนำเสนอข่าวในยุคสื่อปัจจุบันดังกล่าว มีลักษณะเข้าข่ายแนวคิดพื้นฐานของการผลิตทางเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม 2 ประการ คือ จะต้องทำกำไรสูงสุดเสมอ จะต้องแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดให้ได้มากที่สุด ขณะที่ธุรกิจสื่อในปัจจุบันมีการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรง จึงเป็นเรื่องยากที่จะเกิดขึ้นเช่นกัน เห็นได้ชัดเจนจากการที่ข้อเสนอนี้ มาจากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับข้าวเชิงสืบสวน กลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก แต่กลุ่มบรรณาธิการหรือเจ้าของสื่อ ไม่ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ไว้แต่อย่างใด

สำหรับข้อเสนอของ กลุ่มนักข่าวเชิงสืบสวน และ กลุ่มผู้ผลิตข้าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ในเรื่องให้องค์กรสื่อมวลชน ควรส่งเสริมสนับสนุนการทำงานข่าวระหว่างนักข่าวในสังกัดกับนักข่าวพลเมือง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าว มีรูปแบบลักษณะเดียวกับการทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชนในต่างประเทศ กับนักข่าวพลเมืองที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว ซึ่งพบว่าการทำงานในลักษณะนี้จะมีผลดีต่อองค์กรสื่อมวลชน ในการได้ชิ้นงานข่าวที่มีคุณภาพมากขึ้น ประหยัดงบประมาณช่วยลดต้นทุนการผลิตข่าว ส่วนนักข่าวพลเมือง ก็ได้ยกระดับทักษะในการทำงานด้านข่าวให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับการทำงานของนักข่าวมืออาชีพในองค์กรสื่อมวลชนด้วย แต่ในส่วนของประเทศไทยยังไม่ปรากฏให้เห็นความร่วมมือส่วนนี้อย่างเป็นทางการเท่าไรนัก ซึ่งถ้าต้องการให้ความร่วมมือนี้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ควรเสนอตัวเข้ามาเป็นตัวกลางในลักษณะการจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างสื่อมวลชนกับกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก เพื่อร่วมกันผลิตผลงานข่าวเป็นโครงการนำร่อง เพราะในสภาพความเป็นจริงวัตถุประสงค์การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ก็เพื่อเปิดประเด็นข่าว ให้สื่อมวลชนนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ขยายผลทางข่าวต่ออยู่แล้ว และในส่วนของกลุ่มผลิตและนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลักก็มีการนำข้อมูลข่าวจากเฟซบุ๊กมาใช้อ้างอิงในการนำเสนอข่าวต่อสาธารณะในบางประเด็นเช่นกัน

ส่วนอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้ความร่วมมือส่วนนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ก็คือ การที่กลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊กบางกลุ่มมีความเป็นอิสระในการนำเสนอข่าวข้อมูล ไม่มีองค์กรวิชาชีพกำกับดูแลกันเอง และไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลตัวตนผู้รับผิดชอบว่าเป็นใคร จึงทำให้ยากต่อการติดต่อประสานงานเพื่อมาร่วมทำโครงการในลักษณะดังกล่าว แต่ในส่วนของเพจเฟซบุ๊ก ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถที่จะเข้ามาร่วมทำโครงการผลิตข่าวได้ไม่ยากนัก เพราะเพจเหล่านี้มีเป้าหมายประสงค์สำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะอยู่แล้ว ซึ่งถ้าแนวทางนี้สำเร็จจะทำให้เกิดโมเดลการทำงานข่าวเชิงสืบสวนแบบใหม่ ที่เป็นรูปแบบของไทยโดยเฉพาะ

ขณะที่ข้อเสนอการฝึกอบรมเพิ่มทักษะวิชาชีพนั้น ปัจจุบันองค์กรวิชาชีพสื่อ กำลังประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนงบประมาณและแหล่งทุนสนับสนุนอยู่ ถ้าได้รับเงินทุนสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ก็สามารถที่จะดำเนินการได้ ส่วนข้อเสนอเรื่องการให้รางวัลยกย่องนักข่าวหรือองค์กรสื่อมวลชนที่ทำข่าว ในปัจจุบันมีการให้รางวัลในส่วนของนักข่าวและองค์กรสื่อกระแสหลักอยู่แล้ว วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนยกระดับมาตรฐานการทำงานข่าว นักข่าวมืออาชีพให้ดีขึ้น แต่ในส่วนของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ยังไม่มีการจัดมอบรางวัลในลักษณะเดียวกันแต่อย่างใด

ในส่วนข้อเสนอเรื่องเปิดรับบริจาคจากประชาชน งานวิจัยนี้ มีข้อค้นพบว่า มีเป็นแนวทางที่ถูกให้ความสำคัญจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวเชิงสืบสวนค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มนักข่าว กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชน ไม่ได้มีการเสนอประเด็นนี้ไว้แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี จากภาพรวมข้อเสนอเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคข่าวเชิงสืบสวนของไทย ในงานวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่า การได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน และการเปิดเผยข้อมูล โดยไม่มีการปิดกั้น จากหน่วยงานภาครัฐ คือ ข้อเสนอหลัก ส่วนการเสนอให้องค์กรสื่อมวลชนกำหนดนโยบายให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ คือ ข้อเสนอรองลงมา ซึ่งในส่วนข้อเสนอหลัก และข้อเสนอรองนั้น จากข้อมูลที่อภิปรายไปแล้ว ชี้ให้เห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นจริงได้ยาก แต่ในส่วนของการจัดทำโครงการผลิตข่าว ในรูปแบบการนำเสนอของงบประมาณจากกองทุนด้านสื่อ ในลักษณะเดียวกับการขอทุนสนับสนุนการทำวิจัย น่าจะพอมีความเป็นไปได้

เช่นเดียวกันข้อเสนอเรื่องความร่วมมือในการทำงานเข้าร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลักกับกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นตามเหตุผลและแนวทางที่นำเสนอไปแล้ว

ส่วนแนวทางการสนับสนุนด้วยวิธีการเปิดรับบริจาคเงินจากประชาชน ก็น่าจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถผลักดันให้เกิดขึ้นได้ เพราะข่าวเชิงสืบสวนมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะของประชาชนอยู่แล้ว ขณะที่สื่อในต่างประเทศก็มีการจัดทำอยู่ในปัจจุบัน จึงควรมีการศึกษารูปแบบแนวทางการทำงานพร้อมปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ การใช้จ่ายเงินบริจาคขององค์กรสื่อ ก็ควรจะมีต้องมีความโปร่งใส กำหนดแนวทางการใช้จ่ายเงินให้ชัดเจน เปิดเผยแสดงรายละเอียดข้อมูลทั้งหมดให้สาธารณชนได้รับทราบอยู่เป็นระยะ เพื่อไม่ให้เกิดข้อครหาเรื่องการใช้เงินที่ไม่ถูกต้องได้

8.4 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ สามารถสรุปรวบรวมเป็นข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. นักข่าวมืออาชีพ สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาข้อมูลการทำงานข่าวของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก เช่น การใช้กระบวนการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ จากคนในสังคม หรือที่เรียกว่า “Crowdsourcing” รวมถึงการติดตามข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อดิจิทัล หรือที่เรียกว่า “Digital Footprint” ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่นักข่าวเชิงสืบสวนในต่างประเทศนิยมใช้ในการทำงานข่าว ไปเป็นต้นแบบเพื่อยกระดับการทำงานข่าวให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้นได้

2. ผู้บริหารองค์กรสื่อมวลชน สามารถนำองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้ไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายการนำเสนอข่าวทั้งปัจจุบันและในอนาคตเพื่อให้องค์กรสื่อมวลชน สามารถดำรงธุรกิจสื่อให้ควบคู่ไปกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้ ขณะที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อ สามารถนำข้อมูลผลวิจัยที่ได้รับในครั้งนี้ ไปใช้ในการกำหนดนโยบายจัดทำโครงการสนับสนุนรายงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อคุณภาพข่าวสารและเพื่อต่อต้านการทุจริตในอนาคตได้

3. องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ควรเสนอตัวเข้ามาเป็นตัวกลางในลักษณะการจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างสื่อมวลชนกับกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก เพื่อร่วมกันผลิตผลงานข่าวเป็นโครงการนำร่อง

4. หน่วยงานราชการ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการไม่ให้มีลักษณะปิดกั้น ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน เข้าถึงได้ยาก ซึ่งยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนอยู่ในปัจจุบัน

5. ประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน เลิกสนับสนุนติดตามการทำข่าวตามกระแสเร้าอารมณ์ที่เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ หันกลับมาให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน ทั้งในส่วนเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ส่งแชร์ข่าวต่อในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง เพื่อสร้างกระแสความเปลี่ยนแปลงสังคม รวมไปถึงการบริจาคเงินให้กับองค์กรสื่อมวลชนเพื่อช่วยสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะ

6. ผู้ผลิตและนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนทางเฟซบุ๊ก ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม สมาคม ขึ้นมากำกับดูแลการนำเสนอข้อมูลข่าวสารกันเอง เพื่อยกระดับการนำเสนอข้อมูลให้มีคุณภาพ มีกรอบจริยธรรมวิชาชีพคล้ายกับการดำเนินงานในส่วนของสื่อมวลชนกระแสหลัก

8.5 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

สำหรับข้อจำกัดในการทำศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มี 3 ประการ คือ

1. การนำคำว่ากระบวนการทัศน์ ที่สะท้อนออกในเรื่อง “วิธีคิด” “วิธีปฏิบัติ” และ “วิธีให้คุณค่า” มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ข่าวเชิงสืบสวน” ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการนำคำนี้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับข่าว จึงต้องมีการศึกษาทบทวนข้อมูลค่อนข้างมาก เพื่อนำไปสู่การกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่เหมาะสมสอดคล้องที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้

2. ขั้นตอนการติดต่อขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ที่มีจำนวนมาก หลายกลุ่ม ต้องใช้ระยะเวลาาน กลุ่มตัวอย่างบางรายอยู่ในต่างประเทศ ไม่สามารถที่จะเดินทางไปเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยตรง ต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านไลน์ ทำให้ไม่ได้เห็นสีหน้าและอารมณ์ขณะให้สัมภาษณ์ และเมื่อได้สัมภาษณ์มาแล้วต้องมีการแกะเทปถอดคำสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการทำวิจัยซึ่งต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องในข้อมูลหลายครั้งก่อนที่จะนำข้อมูลไปใช้ได้

3. การรวบรวมเอกสารเนื้อหาข่าวเชิงสืบสวนที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีปัญหาอยู่ตรงที่เนื้อหาข่าวในส่วนของกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ที่ผู้วิจัยต้องเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเอง โดยใช้วิธีการค้นหาย้อนหลังในเฟซบุ๊กของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทำให้ต้องใช้เวลานานต่างจากเนื้อหาข่าวในส่วนของสื่อกระแสหลัก ที่มีการรวบรวมจัดทำข่าวเพื่อส่งประกวดรางวัลไว้เรียบร้อยแล้ว

8.6 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป มี 4 ประการ คือ

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้วิธีการเจาะจง เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ ในส่วนของนักข่าว และผู้บริหารองค์กรข่าว จากองค์กรสื่อมวลชน ที่ได้รับรางวัลข่าวเชิงสืบสวนยอดเยี่ยมจากเวทีประกวดข่าวของ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 แห่ง คือ “รางวัลอิศรา อมันตกุล” ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่มอบให้กับสื่อหนังสือพิมพ์ “รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์” ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่มอบให้กับสื่อโทรทัศน์ และ “รางวัลข่าวดีจิตลยอดเยี่ยม” ของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ที่มอบให้กับสื่อออนไลน์ เป็นหลัก แต่ยังมีนักข่าว และองค์กรสื่อมวลชน ที่เคยส่งข่าวเข้าประกวดและไม่เคยส่งข่าวเข้าประกวดอยู่อีก

เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก ที่ใช้วิธีเจาะจง เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ จากเพจเฟซบุ๊ก ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีจำนวนผู้ติดตามในเพจมากกว่าหมื่นคนขึ้นไป ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอต่อสาธารณชนบางประเด็นถูกสื่อมวลชนนำไปเสนอต่อจนกลายเป็นกระแสทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และพร้อมให้สัมภาษณ์ แต่ก็ยังมีกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊กหลายแห่ง ที่ไม่พร้อมให้สัมภาษณ์ หากจะมีการศึกษาวิจัยหัวข้อนี้เพิ่มเติมในอนาคต ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มนักข่าว กลุ่มบรรณาธิการ หรือผู้บริหารฝ่ายข่าวระดับสูง และเจ้าขององค์กรสื่อมวลชน รวมถึงกลุ่มผู้ผลิตและนำเสนอข่าวทางเฟซบุ๊ก กลุ่มนี้ด้วย จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หากจะมีการศึกษาวิจัยหัวข้อนี้เพิ่มเติมในอนาคต อาจจะมีการนำแนวทางการทำวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ด้วย เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีปริมาณมากขึ้น อาทิ กลุ่มประชาชนทั่วไป ในฐานะผู้รับสาร

3. หากมีการขยายขอบเขตการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวกับกระบวนการทัศนจำแนกเชิงสืบสวนหลังการมาเทคโนโลยีการสื่อสารของต่างประเทศหรือในประเทศอาเซียน เพื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการทัศนจำแนกเชิงสืบสวนของไทย จะเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาและปรับปรุงการทำจำแนกเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนไทยในอนาคตต่อไปให้เป็นสากลมากขึ้น

4. งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการนำความหมายและกระบวนการทำงานของคำว่า “กระบวนการทัศน” มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “ข่าว” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อสาธารณะ ในส่วนของข่าวเชิงสืบสวน หากมีการนำคำว่า “กระบวนการทัศน” ไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง “ข่าว” ประเภทอื่น ๆ ด้วย จะช่วยทำให้เห็นประเด็นใหม่ ที่มีต่อกระบวนการทัศน ของผู้เกี่ยวข้องกับข่าวประเภทอื่นๆ ด้วย

ทั้งหมดนี้ เป็นผลการอภิปรายผลวิจัยและข้อค้นกระบวนการทัศนจำแนกเชิงสืบสวนของไทย ในยุควารสารศาสตร์ดิจิทัล และแนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และแก้ไขปัญหาอุปสรรคการทำจำแนกเชิงสืบสวนภายใต้แนวคิดข่าวเชิงสืบสวน ทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์ ทฤษฎีเชิงวิพากษ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวารสารศาสตร์ไทย พร้อมทั้งข้อจำกัดในการทำวิจัย และข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาค้นคว้า หรือหัวข้อที่เกี่ยวกับข่าวประเภทอื่นเพิ่มเติมในอนาคตอันใกล้ต่อไป

ปริญญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2553). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่2). ภาพพิมพ์.
- เกศริน รัตนพรรณทอง. (2555). *การวิเคราะห์เนื้อหาสารประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการตลาดของสินค้าอุปโภคบริโภคบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/45135>
- กฤษณ์ แสนทวี.(2555). *บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อมวลชนไทย* (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
http://thesis.swu.ac.th/swufac/Cosci/Kritchanut_S_R416218.pdf
- กฤติยา รุจิโชค. (2539). *ปัญหาของการรายงานข่าวสืบสวน: กรณีศึกษาข่าวผู้ค้ายาเสพติด* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/38558>
- กฤษฎา สุภวรรธนะกุล. (2555). *คนทำสื่อใหม่ถก วารสารศาสตร์ตายแล้ว นักวิชาการชี้หนังสือพิมพ์วูบ-ต้องปรับตัวสู้ สื่อพลเมืองโต-โซเชียลมีเดียขึ้นนำข่าวสาร*. สืบค้น 5 มกราคม 2562, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2012/19/scoop/750>
- เจด็จ คุชฤทธิ์. (2549). *กระบวนการทัศนคติความยากจน : ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2501-2545)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
[http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha\(M.A.\)/Chaded_K.pdf](http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha(M.A.)/Chaded_K.pdf)
- ชลดา บุญชนะอินทร์. (2550). *กระบวนการทัศนคติข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลข ภายหลังแปรสถานภาพเป็นพนักงาน สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/188121>
- ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. (2560). *Live สดคนข่าว ทางเลือกเพื่อรอดของสื่อยุคดิจิทัล?* . สืบค้น 18 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/923982>

- ฉันทนา แจ่มมีสุข. (2544). *การรายงานเชิงสืบสวนสอบสวน: กรณีศึกษา คดีพระโล้นวันชัย*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:116728
- ชัชณะ เตชคณา. (2549). *การเสริมสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อสร้าง
คุณค่าตราสินค้าในผู้ประกอบการไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชัยยุทธ โชติบาล. (2541). *การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล
ระหว่างปี 2515 ถึง 2539* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/68214>
- ชาย โปธิสิตา. (2547). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. สถาบันวิจัยประชากร
และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2562). *ปรัชญาการวิจัย และ จรรยาบรรณการวิจัย*. สืบค้น 7 มีนาคม 2562,
จาก <http://www.research.nu.ac.th/th/signup/sigupAll/1.pdf>
- ฐิภากร ศรีลิโก. (2554). *บทบาทหน้าที่ของสื่อกับการช่วยเหลือสังคมในสภาวะภัยธรรมชาติ เพื่อ
ส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร: กรณีศึกษาครอบครัวข่าว 3 สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:120559
- ณรรดา พิไชยแพทย. (2553). *การปรับกระบวนการทัศน์ของอุตสาหกรรมเพลงในประเทศไทย*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:121096
- ณัฐฐิตา วัฒนาชัยผล. (2560). *สื่อใหม่กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว*. สืบค้น 19
กุมภาพันธ์ 2562, จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/78785-Article%20Text-205787-1-10-20170427%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/78785-Article%20Text-205787-1-10-20170427%20(1).pdf)
- ดรุณี หิรัญรักษ์. (2538). *เทคนิคการหาข่าวและเขียนข่าวหนังสือพิมพ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร อัสวีไล. (2539). *ปัญหาทางจริยธรรมและความชอบธรรมในการรายงานข่าวเชิงสืบสวน
รายงานแปซิฟิก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/33326>
- ทรงภพ ขุนมธุรส. (2558). *กระบวนการทัศน์เชิงสังคม: ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมของ
ดอกไม้สด* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล. (2544). *ความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. สืบค้น 9 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.nectec.or.th/users/htk/milestones-th.html>

ทัศย์ยันต์ วาหะรักษ์. (2554). *เทคนิคการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน* ของ หนังสือพิมพ์แนว *ประชานิยม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/267495>

ทิพย์วารี สงนอก. (2552). *กระบวนการทัศน์ในนิทานชาดกพื้นบ้านอีสาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทีมข่าวการเมือง. (2555, 14 สิงหาคม). *ฐานันดร5+:สื่อหลักVSสื่อใหม่. คมชัดลึก*. <http://www.komchadluek.net/news/politic/137643>

ทีมข่าวการเมือง. (2559, 17 กันยายน). *ชี้ 'คนทำสื่อฯ' เข้าสู่ยุคภาวะล่มสลาย เน้นขายข่าวครามา. กรุงเทพธุรกิจ*. <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/718470>

ทีมข่าวอาชญากรรม. (2560, 9 กุมภาพันธ์). *ย้อนรอยคดี ลูกวิศวกรยิงม.4 ดับ. คมชัดลึก*. <http://www.komchadluek.net/news/crime/259619>

ทีมข่าวการเมือง. (2560, 13 ธันวาคม). *ป.ป.ช. เล็งสอบเพิ่ม 'นาฬิกาหรุ' เรือนใหม่. กรุงเทพธุรกิจ*. <http://www.bangkokbiznews.com/news>

ไทยพับลิก้า. (2559). *“จรัล งามวิโรจน์เจริญ” Data Scientist เปิดความจริงในโลกเสมือน การกระจายข่าวแบบโรคระบาดอนาคตและโลกที่ Data คืออำนาจ*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2561, จาก <https://thaipublica.org/2016/12/datascience-sertis-jarun/>

ชญญา จันทรตรง. (2556). *นักข่าวพลเมืองกับการใช้สื่อออนไลน์ในการขับเคลื่อนด้านสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย* [ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. <https://lib.dpu.ac.th>

ธีรธนา ขุนทอง. (2550). *การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์ข่าวสด: กรณีศึกษาข่าวเพชรฆาต และข่าวการตายของนายห้างทอง ธรรมวัฒน์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. <https://lib.dpu.ac.th>

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์. (2546). *ปรับกระบวนการทัศน์เรื่องหลักสูตร. วารสารวิชาการ [สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน]*, 6(7), 48-51. สืบค้น 19 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.moe.go.th/moe/upload/hotnews/htmlfiles/12869-4897.html>

นิตยสารสารคดี. (2555). *คดีวอเตอร์เกต*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2561, จาก

<https://www.sarakadee.com/2012/01/19/>

นิตยา ชูโต. (2540). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พี. เอ็น. การพิมพ์

บัณฑิต จารุณวงศ์สกุล. (2555). *ฐานันดรที่สี่ อำนาจที่พึงถูกตรวจสอบ*. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2561,

จาก <https://www.tcijthai.com/news/2012/10/archived/1236>

บุญยสถฤ์ อเนกสุข. (2549). *กระบวนการที่สนักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย*

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม [ปริญญา

นิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

<http://www.mahalib.msu.ac.th/msu/dublin.php?&f=dublin&ID=13399845046>

ประไพพิมพ์ สุวีลสินนท และประสพชัย พสุนนท์. (2559). *กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการ*

วิจัยเชิงคุณภาพ. สืบค้น 25 มีนาคม 2562, จาก [file:///C:/Users/user/Downloads/69461-](file:///C:/Users/user/Downloads/69461-Article%20Text-163223-1-10-20161025.pdf)

[Article%20Text-163223-1-10-20161025.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/69461-Article%20Text-163223-1-10-20161025.pdf)

ประวีต เอรารวรรณ์ .(2559). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)*. สืบค้น 8 มีนาคม 2562,

จาก <http://www.udru.ac.th/kmudru/document/research2.pdf>

ประสพชัย พสุนนท์ .(2558). *ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*.

สืบค้น 24 มีนาคม 2562, จาก [file:///C:/Users/user/Downloads/7044-21468-1-](file:///C:/Users/user/Downloads/7044-21468-1-PB%20(1).pdf)

[PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/7044-21468-1-PB%20(1).pdf)

ประสาน ต่างใจ. (2545). *บุพนิมิต กระบวนการค้นหใหม่*. สถาบันวิถิทรศน.

ปารวีร์ บุษบาตรี. (2555). *ความตระหนักรู้และทัศนคติของผู้บริหารและพนักงานต่อการ*

ประชาสัมพันธ์ภายในของบริษััทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด

(มหาชน) [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย]. มหาวิทยาลัย

หอการค้าไทย. <https://scholar.utcc.ac.th/handle/6626976254/1044>

ผดุงยศ ดวงมาลา. (2523). *ศาสตร์การสอน*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชษฐ วงศ์เกียรติจักร. (2559). *แนวทางเพื่อการเรียนรู้การวิจัยเชิงคุณภาพ*. ปัญญาชน.

พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์. (2561). *หน่วยที่ 12 การบูรณาการการสื่อสารกับนวัตกรรมและสื่อใหม่*.

ประมวลสาระชุดวิชานิตศาศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษา วิชาการบูรณาการการสื่อสาร.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พิศิษฐ์ ขวาลาวัช และคณะ. (2539). *การรายงานข่าวชั้นสูง*. ดอกหญ้า.

พีพีทีวี. (2559). *ไอซ์แลนด์ จัดตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่*. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2561, จาก

www.pptvhd36.com/

- พีระ จิร โสภณ. (2544). *ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน*. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร. หน่วยที่ 11. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พีระ จิร โสภณ และมาลี บุญศิริพันธ์.(2538). *การรายงานข่าวเชิงสืบสวนแบบประยุกต์*. ที.พี.พี.รินทร์. มนตรี จุฬาม่วงศรี. (2558). *พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. <https://lib.dpu.ac.th>
- มานะ ตีรียาภิวัฒน์. (2552). *Citizen Journalism วารสารศาสตร์พลเมือง (2)*. สืบค้น 11 ธันวาคม 2561, จาก https://www.tja.or.th/?option=com_content&view=article&id=1071%3Acitizen-journalism-2&catid=46%3Aacademic
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). *วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญาและแนวคิด (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. (2558). *สื่อเชิงสืบสวน (Investigative Journalism) ในที่วิดิจิตอลช่องข่าวสารและสาระ*. สืบค้น 28 ธ.ค. 2561, จาก <http://www.nbtc.go.th/getattachment.pdf.aspx>
- รังสิมา นิโบล. (2547). *กระบวนการค้นหาค้นใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/1135>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.2539*. อักษรเจริญทัศน์.
- วอยซ์ทีวี. (2558). *FB เพจ 'จบข่าว' ปรากฏการณ์ Anti-click bait*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/225513>
- วิทย์ วิชาแพทย์. (2532). *จริยศาสตร์เบื้องต้นกับปัญหาจริยธรรม*. อักษรเจริญทัศน์
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. (2554). *การสื่อสารดิจิทัล : สื่อแห่งอนาคตที่เปลี่ยนวิถีชีวิตและเปลี่ยนโลก*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2561, จาก http://www.infocommmju.com/icarticle/images/stories/icarticles/ajwittaya/Digital_Communication.pdf.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. (2559). *ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด*. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://www.infocommmju.com/icarticle/images/stories/icarticles/_Determinism_Theory.pdf

- วัชร จิรฐิติกาลกิจ. (2559). *ตัวชี้วัดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ไทย* [ปริญญาานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:91303
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). *กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) กับปัญหาของชาติ*. สืบค้น, 16 ส.ค. 2561, จาก suthep.crru.ac.th/mgnt38.doc
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2556). *การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์*. สืบค้น 26 ธ.ค. 2561, จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/viewFile/5051/4809>
- วัลย์ลักษณ์ ตรงจิตติปัญญา. (2544). *ประวัติศาสตร์ ในนิยายวิทยาศาสตร์ชุด สถาบันสถาปนา ของ ไอแซค อสิมอฟ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://cuir.car.chula.ac.th/xmlui/handle/123456789/2662>
- ศุภกิจ สระกบแก้ว. (2558). *คำศัพท์ทางคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 1*. สืบค้น 7 ธันวาคม 2561, จาก <http://supakit30.blogspot.com>
- ศุภรัศมี ฐิติกุลเจริญ. (2558). *คุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภางค์ นันดา, ภาวดี เลิศพงษ์, และกันตินันท์ ลับโกษา. (2547). *โครงการกระบวนทัศน์ใหม่ในการสื่อสารเพื่อพัฒนากลุ่มออมทรัพย์จังหวัดสุรินทร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสวรรณ. (2553). *สังคมเครือข่าย Social Network ตอนที่ 2*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.scimath.org/article-technology/>
- สมควร กวียะ. (2545). *การสื่อสารมวลชน: บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ*. โกลินทร์.
- สมหมาย ปาริจัตต์. (2537). *ข่าวเจาะ เจาะข่าว สูดยอดข่าว พูลิตเซอร์*. มติชน.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2550). *Investigative Journalism ข่าวเจาะ-เจาะข่าว ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวน*. ผู้แต่ง.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2559, 12 มกราคม). *Facebook Live ตัว “ช่วย” หรือ “ฆ่า” ทีวีไทย*. สืบค้น 6 มีนาคม 2561, จาก www.tja.or.th/index.
- สะเอม หมั่นกระโทก. (2555). *การใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รายวันในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/274613>

- สายศิริ คำนวณนะ. (2548). *การรายงานข่าวเชิงสืบสวนของหนังสือพิมพ์ไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สายฤดี พัฒนพงสานนท์. (2556). *การรับรู้วิธีการส่งเสริมการขายบนเฟซบุ๊กแฟนเพจและผลต่อ
พฤติกรรมผู้บริโภค*. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2562, จาก
<file:///C:/Users/User/Downloads/134075>
- สถณี อาชวานันทกุล. (2558). *Digital future: อนาคตเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมใหม่ในยุค
ดิจิทัล*. โอเพ่นเวลดัส พับลิชชิ่ง เฮ้าส์.
- สิริกัญญา มั่งสูงเนิน. (2546). มุมมองของ “นักการเมือง” และ “นักสื่อสารมวลชน” ต่อบทบาทการ
ทำงานข่าวการเมือง. สืบค้น 10 มกราคม 2561, จาก [http://203.131.210.100/ejournal/wp-
content/uploads/2016/09/JCIS59062.pdf](http://203.131.210.100/ejournal/wp-content/uploads/2016/09/JCIS59062.pdf)
- สิวลี สิริไธ. (2542). *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 7). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2557). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิง
สืบสวน*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2562, จาก
<https://www.tcijthai.com/news/2014/04/archived/4083>
- สุดาพร พินิจมนตรี. (2548). *วิธีคิดและบทบาทการสืบสวนวัฒนธรรมของประชาชนท้องถิ่น
กรณีศึกษา นายสาร สาระทัศน์นันท์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเลย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุทธิดา นาคเจริญ. (2559). *การพาดหัวข่าวในสื่อออนไลน์*. สืบค้น 5 ธันวาคม 2561, จาก
https://www.east.spu.ac.th/journal/booksearch/upload/1571-1602_16.pdf
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร สุวรรณ. (2554). *การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ*. สืบค้น 10 มีนาคม 2562, จาก
http://www.priv.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=900
- สุมิตรรา ชูแก้ว. (2553). *ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตามการรับรู้ของพยาบาลในการช่วยเหลือ
และสร้างเสริมสุขภาพของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง*. สืบค้น 7 สิงหาคม 2561, จาก
https://med.mahidol.ac.th/nursing/jns/DocumentLink/2555/issue_02/08.pdf
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2559). *ทฤษฎีการสื่อสาร*. โรงพิมพ์ระเบียงทอง.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2554). *ทฤษฎีบทบาทสื่อมวลชนกำลังถูกท้าทายโดยสื่อใหม่*. สืบค้น 8 ธันวาคม
2561, จาก <http://www.kroobannok.com/43612>
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2560). *การรายงานข่าวเชิงสืบสวน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2561). *หลักและเทคนิคงานข่าว*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- เสนาะ สุขเจริญ. (2548). *ข้าว-เงาะ*. Openbooks.
- เสนาะ สุขเจริญ. (2549). *ข้าวสีบสวน*. Openbooks.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). *100 ร้อยคำที่ควรรู้*. พลังปัญญา.
- เสริมศิริ นิลคำ. (2550). *คุณค่าข้าวในภาวะวิกฤตทางสังคม* [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักข่าวอิสรา. (2560). *ออกหมายจับ ยิ่งลักษณ์ ไม่นาตาล อ้างป่วยน้ำในหูไม่เท่ากัน-นัดใหม่ 27 ก.ย.นี้*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.isranews.org/isranews-news/59037-news02-59037.html>
- สำนักข่าวอิสรา. (2561). *ควักจ่าย 300 ล. ไม่คุ้มค่า ซีอีโอใหม่ เนชั่น เลิกนโยบายเออร์รี่พวงง.-ตั้งเป้ากำไรปี 62 คุยอีเว้นท์เต็มสูบ*. สืบค้น 15 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.isranews.org/isranews-news/63357-news01-63357.html>
- สำนักข่าวอิสรา. (2561). *เวทีเสวนา มธบ.ชี้ช่องทีวีลิ้นแข่งเรตต์ตั้งคู่ต้นต่อครามาในข้าว-เนะผลิต เนื้อหาเชิงลึกยกมาตรฐาน*. สืบค้น 16 สิงหาคม 2561, จาก www.isranews.org/isranews-news/64565
- อมรรัตน์ มหิทธิรุกข์. (2546). *บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานรัฐ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:115504
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2546). *กระบวนการทัศน์และการจัดการความยากจนในชนบทของรัฐในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-8 : พ.ศ.2540-2544* [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:115935
- อัญญา เกตุแก้ว. (2547). *การบริหารข้าวภาคค่ำ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:114884
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2558). *นวัตกรรมสื่อสังคมกับประชาคมออคติ*. สืบค้น 16 มกราคม 2562, จาก <http://journal.nida.ac.th/journal/upload/paper/NIDA-20150828-100136.pdf>
- อาคม สุวรรณกันธา. (2542). *การรายงานข่าวสีบสวนทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยและผลกระทบต่อการใช้ของสังคม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <http://cmuir.cmu.ac.th/jspui/handle/6653943832/31430>

มานะ ตริรยาภิวัฒน์. (2557). *สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) กับการทำข่าวเชิงสืบสวน*.

วารสารอิศราปริทัศน์, 3(5), 69-87.

http://www.presscouncil.or.th/wp-content/uploads/2015/10/isra-vol.5_____2-1.pdf

อิสร์กุด อุณหเกตุ. (2562). *มอง Fake News ช่วงเลือกตั้งผ่านแว่นตานักเศรษฐศาสตร์*. สืบค้น

5 มีนาคม 2562, จาก <https://www.the101.world/election-fake-news-in-economics-view/>

เอกพล เรียรถาวร. (2559). *วารสารศาสตร์ข้อมูลกับการรายงานข่าวของสื่อไทย*. สืบค้น 15

พฤศจิกายน 2561, จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/82409-Article%20Text-199439-](file:///C:/Users/User/Downloads/82409-Article%20Text-199439-2-10-20170825%20(2).pdf)

[2-10-20170825%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/82409-Article%20Text-199439-2-10-20170825%20(2).pdf).

NEWS CLICKBAIT ลิงก์ข่าวหลอกคลิก. (2558, 5 พฤษภาคม). *โพสต์ทูเดย์*.

<https://www.posttoday.com/social/think/363161>

ภาษาต่างประเทศ

Domke, D. (2017). *Moment or Movement? U.S. News Coverage of Racial Issues in a Digital*

Era [Doctoral dissertation, University of Washington]. University of Washington.

<https://digital.lib.washington.edu/researchworks/handle/1773/40002>

Gearing, A. (2016). *Global investigative journalism in the network society*. Retrieved June 15,

2018, from <https://eprints.qut.edu.au/101275/4/AmandaPeter>

Jukes, S. (2017). *Affective journalism: uncovering the affective dimension of practice in the*

coverage of traumatic news [Doctoral dissertation, University of London]. University of

London. http://research.gold.ac.uk/id/eprint/20635/1/MED_thesis_JukesS_2017.pdf

Moon, M. (2015). *Journalistic challenges and international news dynamics in the Korean*

peninsula. [Doctoral dissertation, Brunel University]. Brunel University.

<https://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.659246>

Pena, V. (2017). *Taking a stand by kneeling: An analysis of national anthem protest coverage*.

Retrieved January 11, 2019, from [https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?](https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1056&context=journalismdiss)

[article=1056&context=journalismdiss](https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1056&context=journalismdiss)

Preston, P. (2017). *Investigative reporting is alive and well – and the prizes prove it*. Retrieved

May 11, 2018, from [https://www.theguardian.com/media/2017/apr/16/investigative-](https://www.theguardian.com/media/2017/apr/16/investigative-reporting-alive-well-prizes-prove-it)

[reporting-alive-well-prizes-prove-it](https://www.theguardian.com/media/2017/apr/16/investigative-reporting-alive-well-prizes-prove-it)

Purayannur, S. (2018). *Quality in journalism: perceptions and practice in an Indian context*.

[Doctoral dissertation, University of Sheffield]. University of Sheffield.

<https://etheses.whiterose.ac.uk/21374/1/PhD%20Thesis%20S.%20Purayannur.pdf>

Topping, S. (2018). *History of The Pulitzer Prizes*. Retrieved November 21, 2018,

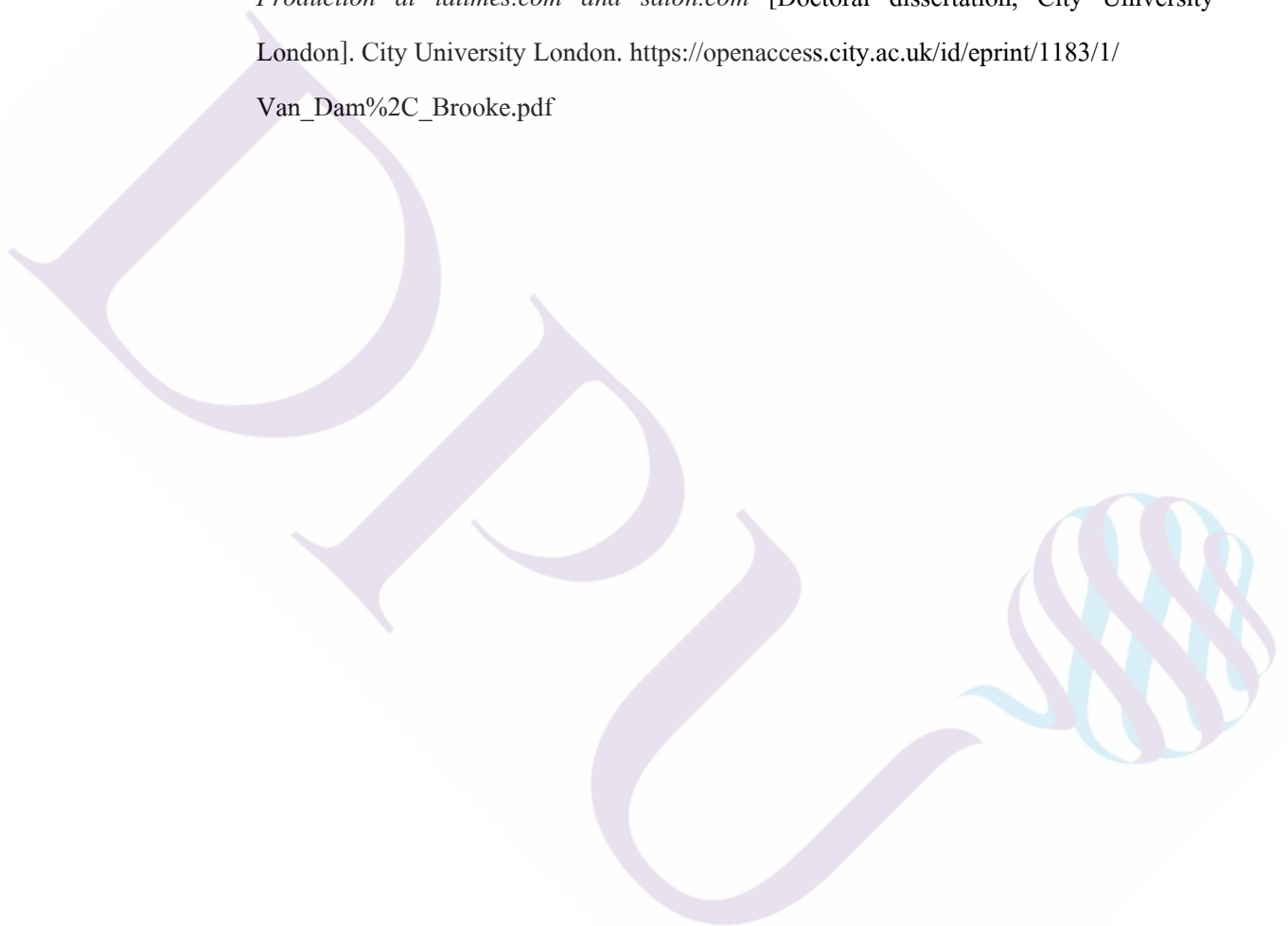
from <https://www.pulitzer.org/page/history-pulitzer-prizes>.

Van Dam, B. (2010). *The distinctive nature of making news online: a study of news*

Production at latimes.com and salon.com [Doctoral dissertation, City University

London]. City University London. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/1183/1/>

[Van_Dam%2C_Brooke.pdf](https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/1183/1/Van_Dam%2C_Brooke.pdf)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

มนตรี จุ้ยม่วงศิริ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2546 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ แขนงวิชา
วารสารศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ.2558 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ตำแหน่งสถานที่ทำงานปัจจุบัน

บรรณาธิการศูนย์ข่าวสืบสวน สำนักข่าวอิสรา
www.isranews.org

ผลงานทางวิชาการ

พ.ศ.2558 ได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ชมเชย "กำพล
วัชรพล" มูลนิธิไทยรัฐ เรื่อง “พัฒนาการข่าวออนไลน์
รางวัลมูลนิธิอิสรา อม้นตกุล กับการกำหนดบทบาท
และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการ
ทุจริตคอร์รัปชัน”